

ELIZABETH GILBERT

Autoarea bestsellerului

mămâncă roagă-te, iubeste

Semnătura tuturor lucrurilor

book

HUMANITAS

Elizabeth Gilbert (n. 1969 în Waterbury, Connecticut; studii de științe politice la New York University) a devenit celebră odată cu apariția volumului autobiografic *Mănâncă, roagă-te, iubește* (2006), megabestseller internațional (peste 10 milioane de exemplare publicate în lume, traduceri în 30 de limbi) apărut în românește la Humanitas în 2008 (90 000 de exemplare vândute până la începutul lui 2014), ecranizat în 2010, cu Julia Roberts și Javier Bardem în rolurile principale. Volumul de povestiri *Pelerinii* (1997; Premiul Pushcart și nominalizare pentru Pen/Hemingway Award în 1998), apărut și el în românește (Humanitas, 2010), reprezintă debutul ei literar. Au urmat romanul *Războiul homarilor* (2000; Humanitas, 2011), încununat în 2001 cu Kate Chopin Literary Award, volumul non-fiction *Ultimul bărbat american* (2002; Humanitas, 2009), finalist în competiția pentru două premii importante – National Book Award și National Book Critics Award –, volumul autobiografic deja menționat și continuarea lui, de asemenea bestseller mondial, *Și am spus da. O poveste de iubire* (2010; Humanitas, 2013, 33 000 de exemplare vândute până la începutul lui 2014). A reeditat și prezentat volumul din 1947 al străbunicii sale Margaret Yardley Potter, *Carte de bucate, ospitalitate și povești minunate* (2012; Humanitas, 2013). *Semnătura tuturor lucrurilor*, roman apărut în 2013, este cea mai nouă carte a sa.

A fost colaboratoare la diverse publicații, printre care ediția americană a revistei *GQ*, articolele ei primind două nominalizări pentru National Magazine Award. Un articol din 1997, „The Muse of the Coyote Ugly Saloon“, bazat pe experiența autoarei ca angajată într-un bar newyorkez, a stat la baza filmului *Coyote Ugly*. În 2008 a fost inclusă de revista *Time* în topul celor mai influenți 100 de oameni din lume.

Elizabeth Gilbert locuiește împreună cu soțul ei, José Nunes, într-un orașel din New Jersey.

ELIZABETH GILBERT

The Signature of All Things

© 2013, Elizabeth Gilbert

All rights reserved.

Pe copertă: *Cattleya trianae* din familia orhideelor, ilustrație de John Nugent Fitch în *Orchid Album* editat de R. Warner și B.S. Williams, Londra, 1882.

© Humanitas, 2014 (ediția print)

© Humanitas, 2014 (ediția digitală)

ISBN: 978-973-50-4484-8 (epub)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

ELIZABETH GILBERT

*Semnătura
tuturor lucrurilor*

Traducere din engleză și note de
ANCA BĂRBULESCU

Cuprins

SEMĂNĂTURA TUTUROR LUCRURILOR

Prolog

PARTEA ÎNTÂI. Copacul frigurilor

PARTEA A DOUA. Cireșica de la White Acre

PARTEA A TREIA. Mesaje tulburătoare

PARTEA A PATRA. Urmarea misiunilor

PARTEA A CINCEA. Curatorul departamentului Mușchi

Mulțumiri

*Pentru bunica mea
Maude Edna Morcomb Olson
la a suta aniversare a zilei ei de naștere*

Ce *este* viața nu știm. Ce *face* viața știm prea bine.
Lord Perceval

Prolog

Alma Whittaker, născută odată cu secolul, a alunecat în lumea noastră pe data de 5 ianuarie 1800.

Foarte repede – aproape imediat – au început să se formeze opinii în jurul ei.

Văzând copilul pentru prima dată, mama Almei s-a simțit destul de mulțumită de rezultat. Până acum, Beatrix Whittaker nu avusese prea mult noroc cu producerea unui moștenitor. Primele trei încercări de concepție pieriseră sub formă de dăre umede și triste, fără măcar să prindă rod. Cea mai recentă încercare – un fiu perfect format – venise până-n pragul vieții, dar se răzgândise tocmai în dimineața în care trebuia să se nască și sosise deja plecat din lumea aceasta. După asemenea pierderi, orice copil care supraviețuiește e un copil mulțumitor.

Ținându-și în brațe copilul robust, Beatrix a murmurat o rugăciune în olandeză, limba ei maternă. S-a rugat ca fiica ei să crească sănătoasă, cu capul pe umeri și deșteaptă, și să nu lege niciodată prietenii cu fete prea pudrate sau să râdă la istorisiri vulgare, sau să stea la mesele pentru jocuri de noroc cu bărbați nechibzuiți, sau să citească romane franțuzești, sau să se poarte așa cum numai unui indian sălbatic i-ar sta bine, sau să devină, în orice alt fel, cea mai mare rușine pentru o familie bună; altfel spus, să nu ajungă *een onnozelaar*, o toantă. Așa s-a încheiat binecuvântarea ei – dacă se poate numi binecuvântare ceva venit din partea unei femei atât de austere cum era Beatrix Whittaker.

Moașa, o localnică de origine germană, era de părere că fusese o naștere bună într-o casă bună, așa că și Alma Whittaker era un bebeluș bun. Dormitorul fusese cald, supă și bere promise din belșug, iar mama se dovedise zdravănă – cum te-ai și aștepta de la o olandeză. Mai mult, moașa știa că avea să fie plătită, ba chiar bine plătită. Orice bebeluș care aduce bani e un bebeluș acceptabil. Așadar, moașa a binecuvântat-o și ea pe Alma, deși fără exces de entuziasm.

Hanneke de Groot, menajera-șefă a proprietății, era mai puțin impresionată. Copilul nici nu era băiat, nici nu era drăguț. Fața îi arăta ca un castron cu terci și era palid ca o podea proaspăt vopsită. Ca toți copiii, avea să aducă muncă. Iar munca asta, ca toate muncile, avea să cadă probabil în cârca ei. Dar a binecuvântat oricum copilul, fiindcă binecuvântarea unui nou-născut e o îndatorire, iar Hanneke de Groot își respecta întotdeauna îndatoririle. Hanneke a plătit-o pe moașă și a schimbat așternuturile. La treaba asta a primit ajutor, deși nu prea îndemânatic, de la o tânără cameristă (o fată vorbăreață, de la țară, recent venită în gospodărie) pe care o interesa mai mult să se uite la copil decât să facă ordine în dormitor. Numele cameristei nu merită notat aici, fiindcă Hanneke de Groot urma să declare a doua zi că nu e bună de nimic și avea s-o dea afară fără referințe. Fapt e că, în noaptea aceea, camerista cea nefolositoare și sortită concedierii s-a învârtit ca o cloșcă pe lângă nou-născut și i-a dat micii Alma o binecuvântare sinceră și de-a dreptul înduioșătoare.

Dick Yancey – un bărbat înalt și impunător din Yorkshire, care lucra pentru stăpânul casei, apărându-i cu mână de fier toate interesele comerciale internaționale (și care, întâmplător, locuia pe domeniu în acel ianuarie, așteptând să se dezghețe porturile din Philadelphia ca să plece spre Indiile de Est olandeze) – n-a avut mare lucru de spus despre nou-născut. Ce-i drept, nu era el prea vorbăreț nici în alte împrejurări. Când i s-a spus că doamna Whittaker născuse o fetiță sănătoasă, domnul Yancey doar s-a încruntat și a

declarat, scump la vorbă ca de obicei: „Grea treabă viața asta.“ Să fi fost o binecuvântare? Dificil de spus. Să-i acordăm totuși încredere și s-o socotim așa. În orice caz, cu siguranță n-o spusese ca pe un blestem.

Cât despre tatăl Almei – Henry Whittaker, domnul și stăpânul domeniului –, el era mulțumit de copilul lui. Cum nu se poate mai mulțumit. Nu-l deranja că nu era băiat și nici că nu era drăguț. Nu a binecuvântat-o pe Alma, căci nu era genul de om care să dea binecuvântări. („Treaba lui Dumnezeu nu e treaba mea“, spunea el adesea.) Dar Henry și-a admirat copilul fără rezerve. Ce-i drept, el îl făcuse, iar tendința lui Henry Whittaker în viață era să admire fără rezerve tot ce făcea.

Pentru a sărbători, Henry a cules un ananas din cea mai mare seră a lui și l-a tăiat în părți egale, pentru toată lumea din casă. Afară ninge, era o iarnă perfectă în Pennsylvania, dar domnul Whittaker avea mai multe sere încălzite cu cărbuni, proiectate chiar de el (structuri care-i atrăseseră nu doar invidia tuturor crescătorilor și botaniștilor din Americi, ci și o avere colosală), și, dacă dorea ananas în ianuarie, atunci avea ananas în ianuarie. Și cireșe în martie.

După aceea s-a retras în biroul lui și și-a deschis registrul în care, ca în fiecare seară, nota tot felul de treburi ale domeniului, fie ele oficiale sau intime. A început așa: „Nii sa-alăturat un nou pasajer nobil și interesant“ și a continuat cu detaliile, ora exactă și cheltuielile pe care le presupunea nașterea Almei Whittaker. Scrisul îi era îngrozitor de încâlcit. Fiecare propoziție era un sat înghesuit, în care literele mari și cele mici trăiau alături în strânsă mizerie, aruncate una peste alta de parcă încercau să scape de pe foaie. Ortografia îi era cu câteva grade mai jos decât „arbitrară“, iar punctuația ar fi făcut pe oricine să ofteze îndurerat.

Dar Henry și-a scris netulburat relatarea. Pentru el important era să consemneze totul. Știa că paginile acestea i-ar fi părut oribile oricărui om cu educație, dar mai știa și că n-avea să le vadă nimeni – cu excepția soției lui. Odată întremată, Beatrix avea să-i transcrie notele în propriul ei registru, cum făcea întotdeauna, iar traducerea, elegant scrisă, a mâzgălelilor lui Henry avea să devină documentul oficial al evenimentelor din casă. Tovarășa lui de viață, asta era Beatrix – și în condiții foarte convenabile pe deasupra. Avea să îndeplinească îndatorirea aceasta pentru el, și o sută de alte sarcini în plus.

Cu voia Domnului, urma să se întoarcă la treabă curând.

Deja se adunase un teanc de hârtii.

PARTEA ÎNTÂI

Copacul frigurilor

Capitolul unu

În primii cinci ani de viață, Alma Whittaker a fost într-adevăr un simplu pasager pe lumea aceasta – cum suntem cu toții la vârste atât de fragede –, astfel încât povestea ei nu era încă nobilă și nici cine știe ce interesantă, dincolo de faptul că mogâldeța cea prea puțin drăgălașă își petrecea zilele fără nici o boală și nici un incident, înconjurată de un lux aproape nemaiîntâlnit în America vremurilor ei, chiar și în eleganta Philadelphie. Cum ajunsese tatăl ei să strângă o asemenea avere e o poveste care merită spusă aici, cât așteptăm ca fata să crească și să ne capteze din nou interesul. Asta pentru că nici la 1800 nu era mai obișnuit decât în alte vremuri ca un om născut în sărăcie și aproape analfabet să devină cel mai bogat locuitor al orașului său. Deci mijloacele prin care a prosperat Henry Whittaker sunt într-adevăr interesante – deși poate nu chiar nobile, după cum el însuși ar fi mărturisit-o primul.

Henry Whittaker se născuse în 1760 în satul Richmond, pe Tamisa, în amonte de Londra. Era cel mai mic copil al unor părinți săraci, care și așa aveau cam prea mulți copii. Crescuse în două camere cu podea de pământ bătătorit, cu un acoperiș aproape corespunzător, cu o singură masă pe zi, luată la vatră, cu o mamă care nu bea și un tată care nu-și bătea familia – așadar, în comparație cu multe familii de atunci, dusesse o existență aproape îndestulătoare. Mama lui avea chiar un petic de pământ al ei în spatele casei, pe care creștea nemțișori și lupin, în stil decorativ, ca o cucoană. Dar pe Henry nu-l păcăleau nemțișorii și lupinul. Toată copilăria avea să doarmă la doar un perete depărtare de porci; sărăcia avea să-l umilească în fiecare clipă a vieții lui.

Poate că Henry s-ar fi simțit mai puțin bătut de soartă dacă n-ar fi văzut în jur o bogăție cu care să-și compare propria situație sărmană – dar băiatul a crescut având sub ochi nu orice bogăție, ci însăși bogăția regală. La Richmond exista un palat cu grădini ornamentale, numite Kew, cultivate cu pricepere de prințesa Augusta, care adusese cu ea din Germania o suită de grădinari care de-abia așteptau să facă un peisaj fals și regal din pășunile englezești cele reale și umile. Fiul ei, viitorul rege George III, își petrecea verile acolo. Odată ajuns pe tron, George aspira să facă din Kew o grădină botanică demnă de orice rivală continentală. Pe insula lor rece, umedă și izolată, englezii erau cu mult în urmă față de restul Europei în domeniul botanicii, iar George III abia aștepta să câștige teren.

Tatăl lui Henry era îngrijitor la livada din Kew – un om umil, respectat de stăpâni pe cât poate fi respectat un îngrijitor umil. Domnul Whittaker avea talent la pomii fructiferi și nutrea un adânc respect pentru ei. („Răsplătesc pământul pentru osteneală“, spunea el, „spre deosebire de toți ceilalți“.) Odată salvase mărul preferat al regelui altoind un lăstar din exemplarul suferind pe o buturugă mai trainică și lipindu-l bine cu lut. Copacul dăduse rod de pe altoiul cel nou chiar în același an, iar la scurtă vreme

făcuse și puieti. Pentru miracolul acesta, domnul Whittaker fusese poreclit de regele însuși „Vrăjitorul Merelor“.

În ciuda multelor lui daruri, Vrăjitorul Merelor era un om simplu, cu o soție timidă, dar reușiseră, prin cine știe ce minune, să aducă pe lume șase fii neciopliți și violenți (dintre care unuia i se spunea „Spaima Richmondului“, iar alți doi aveau să moară în încăierări prin taverne). Henry, cel mai tânăr, era într-un fel cel mai necioplit dintre toți – și poate avea și nevoie să fie, ca să le supraviețuiască fraților lui. Era ca un pui de ogar încăpățânat și răbdător, o creatură isteată, slabă și explozivă, care primea întotdeauna bătăile fraților lui cu stoicism și a cărui cutezanță era adeseori pusă la încercare de ceilalți, fiindcă le plăcea să-l provoace să-și asume tot felul de riscuri. Chiar și separat de frații lui, lui Henry îi plăceau experimentele periculoase, dădea foc lucrurilor pe ascuns, speria nevestele satului tropăind pe acoperișuri și amenința copiii mai mici; nu te-ai fi mirat să auzi despre un asemenea băiat că a căzut de pe turla bisericii sau că s-a înecat în Tamisa – deși, din pură întâmplare, nu i s-au întâmplat astfel de lucruri.

Dar, spre deosebire de frații lui, Henry avea o trăsătură care-l salva. De fapt, avea două: era inteligent și îi plăceau copacii. Am exagera dacă am spune că Henry venera pomii, ca tatăl lui, dar îl interesau fiindcă erau unul din puținele lucruri despre care era ușor să înveți în lumea lui oropsită și fiindcă Henry aflase deja din experiență că învățătura îți dă un avantaj față de ceilalți. Dacă voiai să rămâi în viață (și Henry voia) și dacă voiai să ajungi, în cele din urmă, prosper (ceea ce Henry, din nou, voia), trebuia să înveți tot ce puteai învăța. Latina, caligrafia, trasul cu arcul, călăria, dansul – astfel de lucruri nu-i erau la îndemână. Dar avea pomii și îl avea pe tatăl lui, Vrăjitorul Merelor, care se străduia, cu răbdare, să-l învețe.

Așa a aflat Henry tot ce se putea ști despre uneltele de altoit, lut, ceară și cuțitașe, ca și despre secretele înmuguriturii, creșterii semințelor, altoirii, plantării și tunderii crenguțelor cu o mână atentă. A învățat cum să mute copacii vara, dacă solul nu se putea drena bine și era prea tare, sau toamna, dacă solul era sfărâmicios și uscat. A învățat cum să le pună caișilor proptele și învelitori ca să-i apere de vânt, cum să crească citrice în oranjerie, cum să afume agrișele ca să le scape de putregai, cum să amputeze ramurile bolnave ale smochinilor; a învățat și când nu e cazul să iei măsuri. A învățat cum să jupoaie coaja rănită de pe un copac vechi și cum să-l reteze de la pământ, fără sentimentalități sau regrete, ca să-l forțeze să lăstărească încă douăsprezece anotimpuri.

Henry a învățat multe de la tatăl lui, deși îi era rușine cu el, căci îl socotea un om slab. Dacă domnul Whittaker chiar era Vrăjitorul Merelor, se gândea Henry, atunci de ce nu se tradusesse admirația regelui în avere? Erau pe lume oameni bogați mai proști decât el – ba chiar erau o mulțime. De ce trăia familia Whittaker tot cu porcii când la doi pași de ei se aflau peluzele ample și verzi ale palatului și casele atât de plăcute ridicate pentru femeile care se îngrijeau de garderoba regală, unde servitoarele reginei dormeau în așternuturi franțuzești? Într-o zi, urcându-se pe un zid plin de ornamente din grădină, Henry văzuse o doamnă într-o rochie de culoarea fildeșului exersându-și priceperea la călărie pe un cal alb ca laptele, în timp ce un servitor îi cânta la vioară. Unii oameni aveau o asemenea viață chiar acolo, în Richmond, în timp ce familia Whittaker nu avea nici măcar o podea sub tălpi.

Dar tatăl lui Henry nu se zbătuse niciodată pentru lucruri mai înalte. De treizeci de ani primea aceeași simbrerie amărâtă și niciodată nu se plânsese de ea, cum nu se plânsese nici de munca sub cerul liber pe cea mai câinoasă vreme, care-i distrusese sănătatea. Tatăl lui Henry își alesese cei mai prudenți pași pe drumul vieții, mai ales în interacțiunea cu superiorii lui – iar el considera pe oricine superiorul lui. Domnul Whittaker avea grijă să nu jignească niciodată pe nimeni și să nu profite de nimeni, nici măcar

când profitul ar fi fost binemeritat. Îi spunea fiului său: „Henry, nu fi înfipt. Oaia nu poți s-o tai decât o dată. Dar dacă umbli cu grijă, poți s-o tunzi în fiecare an.“

Cu un tată atât de lipsit de vlagă și de mulțumit de situația lui, la ce se putea aștepta de la viața Henry, în afară de ceea ce putea prinde cu mâna lui? Omul trebuie să profite, a început el să-și spună pe când avea doar treisprezece ani. Omul trebuie să taie câte o oaie în fiecare zi.

Dar unde să găsești oi?

Așa s-a apucat Henry Whittaker de furat.

Pe la 1775, grădinile Kew deveniseră o arcă a lui Noe în domeniul botanicii, cu o colecție care număra deja mii de exemplare și căreia i se adăugau săptămânal comenzi noi – hortensii din Orientul Îndepărtat, magnolii din China, ferigi din Indiile de Vest. Mai mult, Kew avea un administrator nou și ambițios: sir Joseph Banks, recent întors din călătoria lui încununată de succes în jurul lumii, în calitate de botanist-șef pe HMS *Endeavour* a căpitanului Cook. Banks, care nu era plătit (nu-l interesa decât gloria Imperiului Britanic, spunea el, deși alții sugerau că l-ar interesa un picuț și gloria lui sir Joseph Banks), colecționa acum plante cu o pasiune înflăcărată, hotărât să creeze o grădină națională cu adevărat spectaculoasă.

O, sir Joseph Banks! Aventurier chipeș, afemeiat, ambițios și mereu gata de întrecere! Era exact ce nu era tatăl lui Henry. Nici nu împlinise douăzeci și trei de ani și o moștenire considerabilă, de șase mii de lire pe an, făcuse din el unul din cei mai bogați bărbați ai Angliei. Se prea poate să fi fost și cel mai arătos. Banks și-ar fi putut foarte bine petrece viața în lenevie și lux, dar aspira să devină cel mai îndrăzneț explorator botanic – vocație pe care și-a asumat-o fără să-și sacrifice nimic din farmec. Banks plătitese mare parte din cheltuielile pentru prima expediție a căpitanului Cook chiar din buzunarul lui, ceea ce îi asigurase dreptul de a-și aduce pe corabia aglomerată doi servitori negri, doi servitori albi, un botanist de rezervă, un secretar științific, doi artiști, un proiectant și doi ogari italieni. În timpul aventurii, Banks sedusese regine tahitiene, dansase gol cu sălbaticii pe plajă și privise cum li se făceau tinerelor păgâne tatuaje pe fese în lumina lunii. Adusese cu el înapoi în Anglia un tahitian pe nume Omai, pe care-l ținea drept animal de companie, și aproape patru mii de exemplare de plante – dintre care aproape jumătate nu mai fuseseră văzute niciodată de comunitatea științifică. Sir Joseph Banks era cel mai celebru și mai atrăgător bărbat din Anglia, iar Henry îl admira enorm.

Dar de furat tot fura de la el.

În fond, ocazia *i se oferea* și era cum nu se poate mai evidentă. Banks era cunoscut în cercurile științifice nu doar ca mare colecționar de exemplare botanice, ci și ca un păstrător avid al oricărui nimic. În epoca aceea a politeției, gentilomii obișnuiau să-și împărtășească descoperirile fără ascunziș, dar Banks nu împărtășea nimic. La Kew veneau profesori, demnitari și colecționari din lumea întreagă în speranța de a obține niște semințe și lăstari sau mostre din amplul ierbar al lui Banks – dar Banks îi refuza pe toți.

Tânărul Henry îl admira pe Banks pentru că strângea tot (nici el nu și-ar fi împărțit comoara cu nimeni, presupunând că ar fi avut vreo comoară), dar în curând a învățat să citească ocazii de afaceri pe fețele furioase ale vizitatorilor internaționali lăsați cu buzele umflate. Îi aștepta chiar la poarta grădinilor Kew când plecau, și uneori îi surprindea blestemându-l pe sir Joseph Banks în franceză, germană, olandeză sau italiană. Henry se apropia, îi întreba ce mostre doreau și se angaja să le procure până la sfârșitul săptămânii. Întotdeauna avea cu el un carnet și un creion de tâmplărie; dacă vizitatorii nu vorbeau engleza, Henry îi puneă să deseneze ce le trebuie. Toți erau desenatori botanici excelenți, așa că le era ușor să-și facă înțelese dorințele. Mai târziu, seara, Henry se strecura în sere, trecea ca vântul printre

muncitorii care hrăneau cuptoarele uriașe în nopțile reci și fura plante pe care le vindea la un preț bun.

Era băiatul ideal pentru așa ceva. Se pricepea să identifice plantele, se pricepea ca nimeni altul să țină butașii în viață, era destul de cunoscut prin grădini încât să nu trezească suspiciuni și știa cum să-și ascundă urmele. Dar în primul și-n primul rând părea să n-aibă nevoie de somn. Muncea toată ziua cu tatăl lui în livezi, apoi fura toată noaptea – plante rare, plante prețioase, papucul-doamnei, orhidee tropicale, minuni carnivore din Lumea Nouă. Pe lângă asta, păstra toate desenele botanice pe care i le făceau distinșii gentilomi și le studia până ajungea să cunoască fiecare stamină și petală a fiecărei plante căutate.

Ca orice hoț bun, Henry se îngrijea scrupulos de propria-i siguranță. Nu dezvăluia nimănui secretul lui și își îngropa câștigul în câteva ascunzători răspândite pe tot domeniul Kew. Nu cheltuia nici o lescaie. Își lăsa argintul să se odihnească în pământ, ca un butaș bun. Voia să-l vadă crescând până când avea să izbucnească din țărână ca un șuvoi și să-i cumpere dreptul de a deveni om bogat.

Abia dacă trecuse un an și Henry avea deja câțiva clienți fideli. Unul din ei, un bătrân cultivator de orhidee de la grădina botanică din Paris, îl gratulase pe băiat cu ceea ce era, probabil, primul compliment mulțumitor din viața lui: „Măi mucosule, ești bun la casa omului!“ În doi ani, Henry conducea o afacere frumușică și vindea plante nu doar botaniștilor serioși, ci și unui cerc de gentilomi londonezi bogați care doreau specimene exotice pentru colecțiile lor. În trei ani, expedia ilicit mostre în Franța și Italia, ambalând cu pricepere butașii în mușchi și ceară ca să supraviețuiască transportului.

Dar, în cele din urmă, după trei ani de asemenea îndeletniciri dubioase, Henry Whittaker a fost prins – și tocmai de tatăl lui.

Domnul Whittaker, care de obicei dormea adânc, și-a observat într-o noapte fiul plecând de-acasă după miezul nopții și, frământat de o bănuială paternă instinctivă, l-a urmărit până la sere și l-a văzut cum alege, cum fură, cum ambalează cu pricepere. A recunoscut imediat grija necurată a hoțului.

Tatăl lui Henry nu era omul în stare să-și bată fiul, chiar dacă o meritau (ceea ce se întâmpla frecvent), așa că nici în noaptea aceea nu l-a bătut pe Henry. Nici măcar nu i-a cerut socoteală. Henry nici nu și-a dat seama că fusese prins. Nu, domnul Whittaker a făcut ceva mult mai rău. A doua zi, la prima oră, i-a cerut o audiență personală lui sir Joseph Banks. Un om sărman ca Whittaker nu avea prea des ocazia să ceară o întâlnire între patru ochi cu un gentilom ca Banks, dar tatăl lui Henry câștigase, în cei treizeci de ani de strădanie neobosită la Kew, exact atâta respect cât să-și permită, doar o dată, această îndrăzneală. Era bătrân și sărac, e adevărat, dar rămânea Vrăjitorul Merelor, salvatorul pomului preferat al regelui – iar titlul i-a deschis ușile.

Domnul Whittaker s-a prezentat înaintea lui Banks aproape în genunchi, cu capul plecat, căindu-se, ca un sfânt. A mărturisit îndeletnicirea rușinoasă a fiului, împreună cu bănuiala lui că Henry fura, probabil, de ani și ani. Și-a oferit demisia de la Kew ca pedeapsă, cu rugămintea ca băiatul să nu fie trimis la închisoare sau rănit. Vrăjitorul Merelor a promis să plece cu familie cu tot departe de Richmond, astfel ca nici Kew și nici Banks să nu mai fie făcuți de rușine de numele Whittaker.

Banks – impresionat de simțul onoarei atât de înalt al livădarului – a refuzat demisia și a trimis după tânărul Henry, ca să-l vadă cu ochii lui. Și aceasta era o situație neobișnuită. Dacă o întâlnire cu un grădinar analfabet chiar în biroul lui era o raritate pentru sir Joseph Banks, o întâlnire cu fiul hoțoman al grădinarului analfabet, în vârstă de șaisprezece ani, era ceva nemaiîntâlnit. Probabil că trebuia, pur și simplu, să pună să fie arestat. Dar hoția se pedepsea cu spânzurătoarea: ajungeau în ștreang și copii mult mai tineri decât Henry, pentru abateri mult mai neînsemnate. Atacul asupra colecției lui era de-ajuns ca să-i provoace furia, dar Banks avea destulă simpatie pentru tatăl băiatului încât să cerceteze problema

singur înainte să-i cheme pe oamenii legii.

Când a intrat pe propriile ei picioare în biroul lui sir Joseph Banks, problema s-a dovedit a fi un tânăr subțirel, roșcovan, scump la vorbă, cu ochii lăptoși, lat în umeri, cu pieptul înfundat și pielea palidă, asprită deja de expunerea prea îndelungată la vânt, ploaie și soare. Băiatul era subnutrit, dar înalt, iar mâinile îi erau mari; Banks și-a dat seama că ar putea deveni un bărbat solid dacă ar ajunge să mănânce cum trebuie.

Henry nu știa prea bine de ce fusese chemat în biroul lui Banks, dar era destul de isteț încât să se aștepte la ceva cât se poate de rău, așa că se simțea foarte îngrijorat. Singurul lucru care-l împiedica să tremure în timp ce trecea pragul biroului lui Banks era încăpățânarea lui îndrăcită.

Dar, tiii, ce frumos arăta biroul! Și cât de splendid era îmbrăcat Joseph Banks, cu peruca lui lucioasă și costumul sclipitor de catifea neagră, cu cataramele de la pantofi lustruite și ciorapii albi. Nici nu intrase bine pe ușă, că Henry evaluase deja măsuța de scris delicată, de mahon, trecuse în revistă cu priviri râvnitoare cutiile arătoase pentru colecții, care stăteau una peste alta pe fiecare raft, și trăsese admirativ cu ochiul spre portretul chipeș al căpitanului Cook de pe perete. Păi, măiculiță, numai rama portretului trebuie să fi costat nouăzeci de lire!

Spre deosebire de tatăl lui, Henry nu se plecă în fața lui Banks, ci rămase drept dinaintea marelui om, privindu-l țintă în ochi. Banks, care stătea pe scaun, îl lăsă pe Henry în picioare, în tăcere, așteptând poate o mărturisire sau o rugămintă de iertare. Dar Henry nici nu mărturisi, nici nu se rugă, nici nu-și plecă capul sub povara rușinii, iar dacă sir Joseph Banks credea că Henry Whittaker era atât de netot încât să vorbească primul în împrejurări atât de delicate, atunci nu-l cunoștea pe Henry Whittaker.

Așadar, după o lungă tăcere, Banks porunci:

— Ia spune-mi: de ce nu te-aș trimite eu să te spânzure la Tyburn?

Așa deci, se gândi Henry. Am încurcat-o.

Totuși băiatul se chinui să-și facă un plan. Trebuia să găsească o tactică, trebuia s-o găsească într-o clipă iute și alunecoasă. Doar nu mâncase toată viața bătăi crunte de la frații lui mai mari fără să învețe câte ceva despre luptă. Odată ce-ai primit prima lovitură de la un oponent mai mare și mai puternic, ai o singură șansă să-i răspunzi înainte să fii făcut una cu pământul, și n-ar fi rău să vii cu ceva neașteptat.

— Pentru că-s un mucos bun la casa omului, spuse Henry.

Banks, căruia îi plăceau incidentele neobișnuite, lăsă să-i scape un râs uimit.

— Eu unul mărturisesc că nu văd la ce ești bun, băiete. N-ai făcut altceva decât să-mi furi comoara câștigată cu trudă.

Nu era o întrebare, dar Henry răspunse totuși.

— Poate am mai ciupit pe ici, pe colo, spuse el.

— Nu tăgăduiești?

— N-am decât să rag ca măgaru' până mâine, că tot degeaba, no-așa?

Din nou, Banks râse. Poate credea că băiatul face pe viteazul, dar curajul lui Henry era veritabil. La fel și frica. La fel și lipsa de orice urmă de căință. Toată viața, Henry avea să rămână convins că a te căi e semn de slăbiciune.

Banks schimbă abordarea.

— Tinere, sincer să fiu îl necăjești foarte rău pe taică-tău.

— Și el pe mine, domnule, i-o întoarse Henry.

Din nou, Banks scoase un râs surprins, ca un lătrat.

— Așa, carevasăzică? Și ce rău ți-a făcut bietul om?

— M-a făcut sărac, domnule, spuse Henry. Apoi, dându-și seama dintr-odată: El a fost, no-așa? El m-a dat de gol?

— Da. Tatăl tău e un om de onoare.

Henry ridică din umeri.

— Mai puțin față de mine, de?

Banks rumegă răspunsul și dădu din cap, recunoscând generos corectitudinea argumentului. Apoi întrebă:

— Cui i-ai vândut plante de-ale mele?

Henry începu să numere pe degete:

— Mancini, Flood, Willink, LeFavour, Miles, Sather, Evașevski, Feuerle, lordu' Lessig, lordu' Garner...

Banks îl întrerupse cu un fluturat din mână. Se uită lung la băiat, cu o uimire nedeghizată. În mod ciudat, dacă lista ar fi fost mai modestă, poate Banks ar fi fost mai furios. Dar erau cele mai respectate nume din domeniul botanicii. Pe unii dintre ei îi considera prieteni. Cum dăduse băiatul de ei? Unii nu puseseră piciorul în Anglia de ani de zile. Puștiul făcuse *export*. Ce fel de campanie desfășurase mucosul chiar sub nasul lui?

— De unde-ai învățat să lucrezi cu plantele? întrebă Banks.

— Eu de când mă știu m-am priceput să umblu cu plantele, domnule. Parcă am știut dinainte.

— Și oamenii aceștia te plătesc?

— Păi, dacă nu, nu-și primesc plantele! răspunse Henry.

— Probabil câștigi bine. De fapt, trebuie să fi adunat o grămadă de bani în ultimii ani.

Henry era prea isteț ca să răspundă.

— Ce-ai făcut cu banii câștigați, tinere? insistă Banks. Nu se poate spune că i-ai investit în garderobă. Fără îndoială, câștigurile tale aparțin domeniului Kew. Deci unde sunt?

— S-au dus, domnule.

— Unde s-au dus?

— La zaruri, domnule. Vedeți 'mneavoastră, am o slăbiciune pentru jocuri de noroc.

Poate e adevărat, poate nu e, își spuse Banks. Dar era clar că băiatul avea mai multă îndrăzneală decât toate ființele pe două picioare pe care le văzuse vreodată. Banks era intrigat. În fond, era un bărbat care ținea un păgân drept animal de companie și care – la drept vorbind – se bucura de reputația că ar fi și el pe jumătate păgân. Poziția lui socială cerea să admire nobilimea fie și prefăcându-se, dar în secret prefera un pic de sălbăticie. Și ce sălbatic mic era Henry Whittaker! Banks era tot mai puțin înclinat să dea pe mâna poliției un exemplar uman atât de curios.

Henry, căruia nu-i scăpa nimic, observă o schimbare pe chipul lui Banks – o înmuiere a expresiei, un început de curiozitate, o licărire de șansă de a scăpa cu viață. Îmbătat de impulsul de autoconservare, băiatul se agăță din răspuțuri de licărirea aceea de speranță, pentru ultima oară.

— Domnule, nu mă trimiteți la spânzurătoare, spuse Henry. O să vă pară rău.

— Și ce propui să fac cu tine?

— Să mă folosiți.

— De ce aș face-o? întrebă Banks.

— Fiindcă sunt mai bun ca oricine.

Capitolul doi

Așa s-a făcut că, până la urmă, nici Henry n-a ajuns în ștreang la Tyburn, nici tatăl lui nu și-a pierdut slujba de la Kew. Familia Whittaker a fost cruțată de soartă în mod miraculos, iar Henry a scăpat cu exilul, fiind trimis de sir Joseph Banks într-o călătorie pe mare, ca să vadă ce va face lumea din el.

Era anul 1776, iar căpitanul Cook era pe cale să pornească în a treia călătorie în jurul lumii. Banks n-avea să facă parte din expediție. Pe scurt spus, nu-l invitase nimeni. Nu fusese invitat nici într-a doua călătorie, ceea ce-l vexase. Extravaganța și felul lui Banks de a vâna atenția tuturor i-l făcuse antipatic căpitanului Cook, care îl înlocuise în mod înjositor. De-acum înainte, Cook avea să călătorească alături de un botanist mai umil, mai ușor de stăpânit – un bărbat pe nume David Nelson, grădinar timid și competent care lucra la Kew. Dar Banks tot dorea să aibă de-a face cu călătoria într-un fel sau altul, plus că voia cu disperare să fie informat despre speciile botanice pe care avea să le colecteze Nelson. Nu-i plăcea gândul că se făceau studii științifice importante pe la spatele lui. Așa că a aranjat ca Henry să fie trimis în expediție ca unul din ajutoarele lui Nelson, cu instrucțiuni să stea cu ochii în patru, să afle tot, să țină minte tot și, mai târziu, să-i raporteze totul lui Banks. Ce folos mai bun se putea găsi pentru Henry Whittaker decât acela de informator?

Mai mult, exilul pe mare era o bună strategie ca să-l țină pe tânăr departe de grădinile Kew câțiva ani, timp în care, de la o distanță prudentă, Banks se putea dumiri ce fel de om ar putea deveni acest Henry. Trei ani pe o corabie aveau să-i ofere ocazii din belșug temperamentului lui adevărat să iasă la iveală. Dacă ajungeau să-l spânzure de bompres pentru furt, crimă sau revoltă... la o adică, era problema lui Cook, nu a lui Banks. Pe de altă parte, existau șanse ca băiatul să se dovedească bun la ceva, caz în care Banks avea să-l aibă la îndemână pentru viitor, după ce expediția îi va mai fi tocit latura sălbatică.

Banks i l-a prezentat pe Henry domnului Nelson în felul următor: „Nelson, fă cunoștință cu noua ta mână dreaptă, domnul Henry Whittaker, din familia Whittaker din Richmond. E un mucos bun la casa omului și sunt convins că, în ce privește plantele, vei vedea că parcă le știe pe toate dinainte.“

Mai târziu, între patru ochi, Banks i-a dat lui Henry câteva ultime sfaturi înainte să-l trimită pe mare: „Băiete, în fiecare zi petrecută la bord să-ți întărești sănătatea cu exerciții viguroase. Să-l asculți pe domnul Nelson – nu e el un om prea interesant, dar știe despre plante cât n-o să înveți tu într-o viață întreagă. Vei fi la mila marinarilor mai bătrâni, dar niciodată să nu te plângi de ei dacă vrei să-ți meargă bine. Păzește-te de curve dacă nu vrei să te procopsești cu sfrenție. Vor pleca două corăbii, dar tu vei fi pe *Resolution*, cu căpitanul Cook. Niciodată să nu-i tai calea. Niciodată să nu-i vorbești. Iar dacă totuși se întâmplă să-i vorbești, ceea ce nu trebuie să faci, să nu cumva să i te adresezi în felul folosit uneori cu mine. N-o să i se pară la fel de amuzant. Cook și cu mine nu semănăm. El e în stare să apere protocolul până la ultima suflare. Fă-te invizibil în ochii lui și nu vei avea decât de câștigat. În ultimul rând, trebuie să știi că pe *Resolution*, ca pe oricare navă a Maiestății Sale, vei trăi într-un amestec ciudat de nemernici și gentilomi. Fii deștept, Henry. Ia-te după gentilomi.“

Fața intenționat lipsită de orice expresie a lui Henry îl făcea imposibil de citit, așa că Banks n-avea cum să-și dea seama ce impact puternic produsese ultimul lui sfat. În interpretarea lui Henry, Banks sugerase ceva de-a dreptul extraordinar – posibilitatea ca, într-o bună zi, și Henry să devină gentilom. Ba chiar părea să fi sunat ca mai mult decât o posibilitate – ca o comandă, una cum nu se poate mai binevenită: *Pleacă în lume, Henry, și învață cum să devii gentilom.* În anii grei și plini de singurătate pe

care avea să-i petreacă pe mare, remarca aceasta întâmplătoare a lui Banks avea să i se înrădăcineze tot mai adânc în minte. Poate că nici n-avea să-i stea gândul la altceva. Cu timpul, poate că Henry Whittaker – băiatul ambițios și muncitor, cu un imbold atât de puternic de a-și depăși condiția – avea să și-o amintească drept o *promisiune*.

Corabia lui Henry a ridicat ancora din Anglia în iulie 1776. Obiectivele declarate ale celei de-a treia expediții a lui Cook erau două. Primul era să ajungă în Tahiti, ca să-l ducă pe animalul de companie al lui Joseph Banks – omul pe nume Omai – înapoi acasă. Omai se săturase de viața curtenească; tânjea să se întoarcă printre ai lui. Devenise morocănos, gras și dificil, iar Banks se săturase și el de animalul lui de companie. Apoi Cook avea să se îndrepte spre nord, pe lângă coasta pacifică a Americilor, în căutarea Canalului de Nord-Vest.

Pentru Henry, greutățile au început imediat. Locul lui era în măruntaiele corabiei, unde se aflau cotețele găinilor și butoaiele. În jurul lui vociferau orătăni și capre, dar nu se plângea. Primea amenințări, batjocură și bătăi de la bărbați în toată firea, cu mâinile asprite de sare și încheieturile cât nicovalele. Marinarii mai în vârstă râdeau de el, numindu-l țipar de apă dulce, fiindcă nu știa nimic despre greutățile unei călătorii pe ocean. În fiecare expediție murea câte cineva, spuneau ei, iar Henry avea să fie primul care va muri.

Îl subestima.

Henry era cel mai tânăr, dar, după cum se dovedi destul de repede, nu și cel mai slab. Viața aceasta nu era cu mult mai grea decât cea pe care o trăise de când se știa. A învățat ce avea nevoie să învețe. A învățat cum să-i usuce și să-i pregătească plantele domnului Nelson pentru clasificarea științifică și cum să picteze specimene botanice în aer liber – gonind muștele care-i aterizau în pigmenți chiar în timp ce-i amesteca –, dar a învățat și cum să fie de folos pe corabie. A fost pus să frece fiecare colțișor de pe *Resolution* cu oțet și să culeagă paraziții din paturile marinarilor mai bătrâni. A început să-l ajute pe măcelarul de la bord să săreze carnea de porc și s-o pună la butoi și a învățat cum să lucreze cu mașina de distilat apă. A învățat să-și înghită voma în loc să lase lumea să vadă că are rău de mare. A trecut prin furtuni fără să-și arate teama nici față de ceruri, nici față de oameni. A mâncat și rechini, și peștii pe jumătate descompuși din măruntaiele rechinilor. N-a șovăit nici o clipă.

A pus piciorul pe uscat în Madeira, în Tenerife, în golful Table. La Capul Bunei Speranțe a întâlnit pentru prima oară reprezentanți ai Companiei Olandeze a Indiilor de Est, care l-au impresionat prin seriozitatea, competența și bogăția lor. I-a văzut pe marinari cum își pierd tot câștigul la masa de joc. A văzut oameni împrumutând bani de la olandezi, care nu păreau să aibă obiceiul jocurilor de noroc. Nici Henry nu juca. A văzut cum un marinar, viitor falsificator de bani, a fost prins trișând și a fost biciuit drept pedeapsă până și-a pierdut cunoștința – din ordinul căpitanului Cook. El unul nu încălca niciodată regulamentul. În timp ce dădeau ocol Capului Bunei Speranțe, bătuți de grindină și vânt, a tremurat noaptea sub o singură pătură subțire, cu dinții clănțănindu-i atât de tare, că unul i s-a și spart, dar nu s-a plâns. A sărbătorit Crăciunul pe o insulă, în frigul amarnic, printre lei-de-mare și pinguini.

Ajuns în Tanzania, a dat ochii cu băștinași goi-puşcă – sau, cum le spuneau britanicii (lor și oricărei populații cu pielea arămie), „indieni“. L-a văzut pe căpitanul Cook cum le dă medalii-souvenir cu profilul regelui George III și data expediției, pentru a marca întâlnirea aceasta istorică. I-a văzut pe indieni luând imediat medaliile la ciocănit, ca să facă din ele cârlige de undiță și capete de suliță. A mai pierdut un dinte. A văzut că marinarii englezi nu credeau că viața unui indian are vreun preț, deși Cook se străduia în van să-i convingă că greșesc. A văzut marinarii siluind femeile pe care nu le puteau convinge,

convingând femeile pe care nu și le puteau permite și cumpărând pur și simplu fete de la tații lor, dacă aveau vreun metal de dat la schimb pentru carne vie. El se ferea de toate fetele.

A petrecut zile întregi la bord, ajutându-l pe domnul Nelson să deseneze, să descrie, să conserve și să-și clasifice colecția botanică. Nu-i era cine știe ce drag domnul Nelson, dar dorea să învețe tot ce știa el.

A pus piciorul în Noua Zeelandă, care i s-a părut întru totul ca Anglia, cu excepția fetelor tatuate pe care le puteai cumpăra pe câțiva pumni de cuie din cele mai ieftine. El n-a cumpărat fete. A văzut, tot în Noua Zeelandă, cum marinarii au cumpărat de la tatăl lor doi băieți dornici să învețe și să muncească, unul de zece și celălalt de cincisprezece ani. Tinerii băștinași s-au alăturat expediției ca băieți buni la toate. Spuneau că veniseră de bunăvoie. Dar Henry știa că habar n-aveau ce înseamnă să-și părăsească neamul. Îi chema Tibura și Gowah. Au încercat să se împrietenească cu Henry, fiindcă era cel mai apropiat de ei ca vârstă, dar el i-a ignorat. Erau sclavi și erau deja condamnați. N-avea de gând să se apropie de niște condamnați. I-a văzut pe băieții din Noua Zeelandă mâncând carne crudă de câine și suferind de dor de casă. Știa că, în cele din urmă, aveau să moară.

A ajuns în ținutul înverzit, luxuriant, parfumat pe nume Tahiti. A văzut cum căpitanul Cook e primit cu brațele deschise, ca un mare rege și mare prieten. *Resolution* a fost întâmpinată de o hoardă de indieni care au venit înot până la corabie, strigând numele lui Cook. Henry l-a văzut pe Omai – localnicul care-l cunoscuse pe regele George III – primit la el acasă mai întâi ca erou și apoi, din ce în ce mai mult, ca străin nesuferit. Își dădea seama că de-acum înainte Omai nu-și mai putea găsi locul nicăieri. I-a văzut pe tahitieni dansând în sunetul cornilor și cimpoaielor, în timp ce domnul Nelson cel cuminte, învățătorul lui într-ale botanicii, s-a îmbătat într-o noapte și s-a dezbrăcat până la brâu, dansând în ritmul tobelor tahitiene. Henry n-a dansat. L-a văzut pe căpitanul Cook ordonând să i se taie unui om amândouă urechile de la tâmpile, de către bărbierul corabiei, fiindcă furase de două ori fier din fierăria de pe *Resolution*. A văzut cum una din căpeteniile tahitiene încerca să fure o pisică de la englezi și a fost răsplătit cu o lovitură de bici peste față.

L-a văzut pe căpitanul Cook lansând focuri de artificii deasupra golfului Matavai ca să-i impresioneze pe localnici, fără a reuși însă decât să-i înspăimânte. Într-o noapte mai liniștită, a văzut milioanele de felinare cerești pe cerul de peste Tahiti. A băut din nuci de cocos. A mâncat șobolani și câini. A văzut temple de piatră cu craniile umane pe jos. A urcat pe cărările înșelătoare dintre stânci, pe lângă cascade, adunând mostre de ferigi pentru domnul Nelson, care nu se cățara nicăieri. L-a văzut pe căpitanul Cook străduindu-se să păstreze ordinea și disciplina în rândul echipajului, când domnea dezmațul. Toți marinarii și ofițerii se îndrăgostiseră de fete tahitiene și se zvonea că fiecare fată cunoștea un act de dragoste secret. Erau superbe, aveau sâni superbi, aveau păr superb, miroseau extraordinar și îi populau visele – dar cele mai multe se molipsiseră deja de boala franțuzească. A rezistat la o sută de tentații parfumate. A fost luat în răs din cauza asta. Dar a rezistat. Își plănuia un viitor mai important. S-a concentrat pe botanică. A strâns gardenii, orhidee, iasomie, fructele arborelui-de-pâine.

Au ridicat ancora din nou. A văzut cum unui localnic din Insulele Prietenoase i s-a tăiat brațul de la cot, din ordinul căpitanului Cook, fiindcă furase o toporișcă de pe *Resolution*. Tot acolo, pe când se îndeletniceau cu cercetări botanice, Henry și domnul Nelson au fost luați prin surprindere de băștinași, care i-au dezbrăcat și – lucru mult mai supărător – i-au lăsat fără mostrele botanice și fără caiete. Arși de soare, goi-puşcă și zguduiți, s-au întors pe navă, iar Henry nu s-a plâns nici atunci.

Îi observa atent pe gentilomii de la bord, cântărindu-le purtările. Le imita vorbirea. Exersa ca să le poată imita dicția. Își cizela manierele. A auzit un ofițer spunându-i altuia: „Oricât de falsă este și a fost dintotdeauna aristocrația, tot constituie cea mai bună apărare împotriva gloatelor needucate și incapabile

să gândească.“ I-a văzut pe ofițeri copleșind cu onoruri orice băștinaș care arăta a nobil (sau, cel puțin, corespundea ideii engleze despre nobili). Pe fiecare insulă pe care o vizitau, ofițerii de pe *Resolution* alegeau câte un bărbat cu pielea cafenie care purta o sulită mai mare sau avea mai multe soții sau era purtat pe litieră de alții – sau era pur și simplu *mai înalt* decât ceilalți. Pe el, englezii îl tratau cu respect. El avea să fie omul cu care aveau să negocieze, căruia urmau să-i dea daruri cu nemiluita și pe care, uneori, îl declarau „rege“. Henry conchise că, oriunde ajungeau în lume, englezii căutau întotdeauna un rege.

Henry a vânat broaște țestoase și a mâncat delfini. L-au mâncat și pe el furnicile negre. A plecat mai departe. A văzut indieni mărunței cu scoici enorme în urechi. A văzut o furtună tropicală care a schimbat culoarea cerului într-un verde bolnăvicios – singurul lucru de care marinarii mai bătrâni s-au temut. A văzut munții arzători numiți vulcani. Au înaintat mai departe, spre nord. S-a făcut iarăși frig. Iar a mâncat șobolani. Au aruncat ancora pe coasta vestică a Americii de Nord. A mâncat carne de ren. A văzut oameni care purtau blănuri și vindeau piei de castor. A văzut cum un marinar își încurcă piciorul în lanțul ancorei și își află moartea peste bord.

Au mers tot mai departe spre nord. A văzut case făcute din coaste de balenă. A cumpărat o piele de lup. A cules luminița-noptii, violete, fructe de pădure și ienupăr împreună cu domnul Nelson. A văzut indieni care trăiau în gropi săpate în pământ și care-și ascundeau femeile de englezi. A mâncat pastramă de porc cu viermi. A mai pierdut un dinte. A ajuns la strâmtoarea Bering și a auzit fiarele sălbatice urlând în noaptea arctică. Toate lucrurile uscate pe care le avea s-au îmbibat cu apă, apoi au înghețat. Și-a văzut barba crescând. Era rară, dar tot făcea țurțuri. Gheața îi lipea cina de farfurie până să apuce s-o mănânce. Nu s-a plâns. Nu voia să i se spună lui sir Joseph Banks că s-a plâns vreodată. A dat pielea de lup la schimb pe o pereche de rachete de zăpadă. L-a văzut pe domnul Anderson, chirurgul corabiei, cum a murit și a fost aruncat în mare în cele mai sumbre împrejurări imaginabile – o lume înghețată, unde domnea noaptea. A văzut marinarii cum trăgeau cu tunurile în leii-de-mare de pe țărm de dragul distracției, până n-a mai rămas în viață nici o vietate pe toată plaja.

A văzut ținutul numit de ruși Elaskah. A ajutat la făcutul berii dintr-un soi de molid – marinarii o detestau, dar n-aveau altceva de băut. A văzut indieni care trăiau în cocioabe cu nimic mai confortabile decât vizuinile animalelor pe care le vâneau ca să le mănânce și a întâlnit ruși izolați într-o tabără de vânătoare de balene. L-a auzit întâmplător pe căpitanul Cook spunând despre ofițerul rus cu rangul cel mai înalt (un bărbat blond, înalt și chipeș): „Se vede că este un gentilom de familie bună.“ Se părea că peste tot, chiar și în tundra cea posomorâtă, era important să fii gentilom de familie bună. În august, căpitanul Cook a renunțat. Nu reușise să găsească nici un Canal de Nord-Vest, iar drumul lui *Resolution* era blocat deja de catedrale de aisberguri. Au făcut cale întoarsă și s-au îndreptat către sud.

Nu s-au oprit aproape deloc până au ajuns în Hawaii. N-ar fi trebuit să meargă în Hawaii cu nici un preț. Mai bine ar fi murit de foame printre ghețuri. Regii din Hawaii erau furioși, iar băștinașii erau hoți și agresivi. Hawaiianii nu semănau cu tahitienii – prieteni blânzi – și, lucrul cel mai important, erau cu miile. Dar căpitanul Cook avea nevoie de apă de băut și trebuia să țină nava la ancoră până umplea din nou magazia. Băștinașii furau mult, englezii pedepseau mult. Se trăgea cu armele, indienii erau răniți, căpeteniile erau revoltate, se aruncau amenințări reciproce. Unii membri ai echipajului spuneau despre căpitanul Cook că e pe cale să clacheze, că e tot mai brutal, că are toane tot mai teatrale și e tot mai indignat și furios cu fiecare furt. Dar indienii furau în continuare. Nu se putea îngădui așa ceva. Scoteau și cuiele din lemnul corabiei. Se furau bărci, chiar și arme. Din nou s-a tras, din nou au murit indieni. Henry a stat de veghe, fără somn, zile întregi. Nimeni nu dormea.

Căpitanul Cook a mers pe uscat, încercând să stea de vorbă cu căpeteniile și să le îmbuneze, dar a fost întâmpinat de sute de hawaiieni furioși. Într-o clipă, mulțimea s-a transformat într-o gloată răzvrătită. Henry a privit cum murea căpitanul Cook, cu pieptul străpuns de o suliță de-a localnicilor și capul spart de o măciucă; sângele i se scurgea în valuri. Într-o secundă, marele navigator și-a găsit sfârșitul. Băștinașii i-au târât după ei corpul. Mai târziu, noaptea, ca o ultimă insultă, un indian a venit într-o canoe și a aruncat o bucată din coapsa căpitanului Cook pe puntea corabiei *Resolution*.

Henry i-a văzut pe marinarii englezi arzând, drept răzbunare, tot satul. Cu greu au putut fi împiedicați să omoare toți bărbații, femeile și copiii de indieni de pe insulă. Capetele a doi indieni au fost tăiate și trase în țepă, iar marinarii au promis că nu vor înceta până nu li se dă înapoi trupul căpitanului Cook, ca să-l îngroape cum se cuvine. A doua zi a sosit pe *Resolution* și restul cadavrului lui Cook, mai puțin vertebrele și labele picioarelor, care nu mai fuseseră găsite. Henry a privit înmormântarea pe mare a rămășițelor comandantului. Căpitanul Cook nu-i adresase nici un cuvânt, iar Henry – care urmase sfatul lui Banks – nu-i tăiase calea niciodată. Dar acum Henry Whittaker era în viață, iar căpitanul Cook nu.

După nenorocire, credea că se vor întoarce în Anglia, dar nici gând. A devenit căpitan un anume domn Clerke. Misiunea rămânea în picioare – trebuiau să încerce din nou să găsească Canalul de Nord-Vest. Când a venit vara, au plecat din nou spre nord, în frigul cel cumplit. Henry a simțit ploaia de cenușă și praf de rocă spongioasă dintr-un vulcan. Terminaseră de mult toate legumele proaspete; beau apă sălcie. Rechinii urmăreau corabia ca să mănânce ce cădea din latrine. El și domnul Nelson au inventariat unsprezece specii noi de rață polară și au mâncat nouă. A văzut un urs alb uriaș înotând pe lângă corabie, dând din labe cu un aer amenințător, dar leneș. I-a văzut pe indieni cum se legau în canoe mici, acoperite cu blănuri, și străbăteau apele de parcă trupul lor și barca formau un singur animal. I-a văzut și zburând pe gheață, trași de câini. L-a văzut pe înlocuitorul căpitanului Cook, căpitanul Clerke, murind la vârsta de treizeci și opt pe ani și fiind înmormântat pe mare.

Henry navigase sub doi căpitani englezi și le supraviețuise amândurora.

Din nou, au renunțat la Canalul de Nord-Vest. Au mers la Macao. Henry a văzut flote de jonci chinezești și a întâlnit din nou reprezentanți ai Companiei Olandeze a Indiilor de Est, care păreau să se ivească peste tot, în hainele lor negre, simple, și cu sabotii umili de lemn. I se părea că, oriunde ar merge în lume, ar da de cineva care-i datora bani unui olandez. În China, Henry a aflat despre un război cu Franța și o revoluție în America. Pentru prima oară auzea astfel de vești. În Manila a văzut un galion spaniol încărcat, după cum se zvonea, cu un tezaur de argint în valoare de două milioane de lire. Și-a schimbat rachetele de zăpadă pe o tunică marinărească spaniolă. S-a îmbolnăvit de pântecăraie – ca toți ceilalți de la bord –, dar a supraviețuit. A ajuns în Sumatra, apoi în Java, unde, din nou, i-a văzut pe olandezi cum făceau bani. A luat aminte.

Au ocolit pentru ultima oară Capul Bunei Speranțe și s-au îndreptat spre Anglia. La 6 octombrie 1780 ajungeau teferi la Deptford. Henry fusese plecat patru ani, trei luni și două zile. Acum era un tânăr de douăzeci de ani. Pe toată durata călătoriei se comportase ca un gentilom. Spera, ba chiar se aștepta să li se spună superiorilor lui asta. În plus, depusese mult zel în observarea și colectarea de specimene botanice, așa cum i se ceruse, iar acum era pregătit să-i povestească totul lui sir Joseph Banks.

A debarcat, și-a primit banii, a găsit o trăsură să-l ducă la Londra. Orașul era de o mizerie dezgustătoare. Anul 1780 fusese unul cumplit pentru Anglia – revolte în stradă, violență, bigotism antipapistaș; casa lordului Mansfield fusese arsă până-n temelii, arhiepiscopului de York i se smulseseră mânecile sutanei, care-i fuseseră aruncate în față în plină stradă, fuseseră sparte porțile închisorilor, se instaurase legea marțială –, dar Henry nu știa nimic despre toate astea și nici nu-i păsa. A mers pe jos

până în piața Soho la numărul 32, drept acasă la Banks. A bătut la ușă, și-a spus numele și a așteptat să-și primească răsplata.

Banks l-a trimis în Peru.

Asta i-a fost răsplata lui Henry.

Banks rămăsese fără grai când se pomenise cu Henry Whittaker la ușă. În ultimii ani aproape că-l uitase, dar era prea inteligent și prea politicoș să-o recunoască. Banks purta în minte o cantitate extraordinară de informații și avea o răspundere enormă. Pe lângă faptul că administra extinderea grădinilor Kew, organiza și sponsoriza o mulțime de expediții botanice în lumea întreagă. În anii 1780, rare erau corăbiile care veneau la Londra fără o plantă, o sămânță, un bulb sau un butaș pentru sir Joseph Banks. Mai mult, avea locul lui în societatea selectă și se implica în orice progres al științei din Europa, de la chimie la astronomie sau creșterea oilor. Pe scurt, sir Joseph Banks era un gentilom cum nu se poate mai ocupat, care, în ultimii patru ani, nu se gândise la Henry Whittaker nici pe departe cât se gândise Henry Whittaker la el.

Totuși, în timp ce încerca să-și amintească de fiul grădinarului, a dat ordin ca Henry să fie condus în biroul lui și i-a oferit un pahar de vin de Porto, pe care Henry l-a refuzat. L-a pus pe băiat să-i povestească totul despre călătorie. Firește, Banks știa deja că *Resolution* se întorsese cu bine în Anglia și primise scrisori de la domnul Nelson pe toată durata călătoriei, dar Henry era primul om de pe corabie cu care dădea ochii, așa că l-a primit bucuros – asta după ce și-a amintit cine era – și plin de curiozitate. Henry a vorbit aproape două ore, dând toate detaliile despre experiența lui botanică și personală. Trebuie spus că a ales mai degrabă franchețea decât delicatețea, ceea ce dădea și mai mare valoare relatării lui. La sfârșitul povestirii, Banks s-a simțit încântat de bogăția de informații. Nu-i plăcea nimic mai mult decât să știe lucruri pe care alții nu știau că le știe, iar în cazul de față știa deja (cu mult înainte să i se pună la dispoziție jurnalele de bord oficiale și cosmetizate politic ale navei *Resolution*) tot ce se petrecuse în cea de-a treia expediție a lui Cook.

Pe măsură ce-l asculta pe Henry, Banks era tot mai impresionat. Își dădea seama că tânărul își petrecuse ultimii ani nu atât studiind, cât mai degrabă cucerind botanica; acum avea tot potențialul să devină un expert de primă mână în domeniu. Banks a înțeles că trebuia să-l păstreze până nu i-l fură cineva. Banks însuși comitea astfel de furturi în serie. Își folosea de multe ori banii și succesul răsunător ca să culeagă tineri promițători din alte instituții și expediții și să-i aducă în serviciul lui, la Kew. Firește, pierduse și el câțiva tineri de-a lungul anilor, atrași de slujbe sigure și bănoase de grădinari pe domenii bogate. Banks hotărâ că pe cel din fața lui n-avea să-l piardă.

Era el, Henry, necioplit, dar pe Banks nu-l deranjau oamenii neciopliți atâta timp cât erau competenți. În Marea Britanie, producția de naturaliști era la fel de abundentă ca producția de semințe de in, dar cei mai mulți erau grei de cap, simpli diletanți. Iar Banks își dorea cu disperare plante noi. S-ar fi îmbarcat bucuros în expediții, dar se apropia de cincizeci de ani și îl chinuia o gută teribilă. Avea încheieturile umflate și dureroase și își petrecea mare parte a zilei ținut în scaunul din spatele biroului. Era deci nevoit să trimită în locul lui oameni care să colecteze mostre. Găsirea lor nu era o sarcină atât de simplă pe cât s-ar crede – și puțini erau tinerii dispuși să câștige o leafă de mizerie ca să moară de malarie în Madagascar, sau să eșueze în Azore, sau să fie prinși în ambuscadă de bandiți în India, sau să fie luați prizonieri în Grenada, sau pur și simplu să dispară pentru totdeauna în Ceylon.

Problema era să-i dea impresia lui Henry că este deja *destinul* lui să lucreze pentru Banks cât va trăi și să nu-i dea timp să cântărească lucrurile sau să fie avertizat de cineva, sau să se îndrăgostească de vreo fată îmbrăcată ispititor, sau să-și facă planuri de viitor de capul lui. Banks trebuia să-l convingă pe Henry

că viitorul era stabilit și că al lui aparținea deja grădinilor Kew. Henry era un tânăr cu încredere în propriile forțe, dar Banks știa că bogăția, puterea și faima poziției lui îi dădeau un avantaj în acest sens – de fapt, uneori îi dădeau chiar aura unui trimis al providenței. Partea delicată era folosirea acestui avantaj iute și fără șovăială.

— Bine lucrat, a spus Banks după ce Henry și-a terminat povestea. Te-ai descurcat bine. Săptămâna viitoare te trimit în Anzi.

Henry avu nevoie de un moment să se gândească: Anzii ce erau? Insule? Munți? O țară? Ca Olanda?

Dar Banks vorbea în continuare, de parcă totul era gata stabilit.

— Finanțez o expediție botanică în Peru care pleacă miercurea viitoare. Căpitanul tău va fi domnul Ross Niven. E un scoțian bătrân, tare ca fierul – poate cam prea bătrân, dacă-mi permiți să fiu sincer –, dar nu cred c-ai întâlnit om mai cutezător decât el. Știe o mulțime de lucruri despre copaci și, zic eu, și despre America de Sud. Știi, pentru astfel de sarcini eu îi prefer pe scoțieni englezilor. Sunt mai socotiți și mai statornici, își urmăresc țelul cu hotărâre neobosită, iar când trimiți un om în țări îndepărtate asta îți trebuie. Leafa ta, Henry, va fi de patruzeci de lire pe an; poate nu e o sumă cu care un tânăr să-și facă o situație în viață, dar funcția este onorabilă și îți va atrage recunoștința Imperiului Britanic. Cum deocamdată ești burlac, sunt convins că te poți descurca. Cu cât trăiești mai cumpătat acum, Henry, cu atât mai bogat vei deveni într-o bună zi.

Henry părea pe cale să pună o întrebare, așa că Banks îi distrase atenția.

— Cred că nu vorbești spaniola, așa e? a întrebat dezaprobator.

Henry a dat din cap că nu.

Banks a oftat, afișând o dezamăgire exagerată.

— Ei, o s-o-nveți tu. Am să-ți permit totuși să mergi în expediție. Niven vorbește spaniola, chiar dacă are un accent scoțian de-a dreptul comic. Vă descurcați voi în vreun fel cu stăpânirea spaniolă de-acolo. Spaniolii țin cu dinții de Peru, să știi, și ne stau ca un ghimpe în coastă – dar, ce să faci, e al lor. Deși tare mi-ar mai plăcea să cercetez fiecare junglă din țară, dacă aș putea. Îi detest pe spanioli, Henry. Detest mâna moartă a legii spaniole, care împiedică și strică tot ce atinge. Iar biserica lor e ceva oribil. Îți vine să crezi că iezuiții cred și în ziua de azi că cele patru râuri din Anzi sunt cele patru râuri ale paradisului, ca în Geneză? Îți dai seama, Henry? Să crezi că fluviul Orinoco e Tigrul!

Henry habar n-avea despre ce e vorba, dar nu spuse nimic. Ultimii patru ani îl învățaseră să nu deschidă gura decât când știa despre ce vorbește. Mai mult, învățase că tăcerea îi poate adormi vigilența ascultătorului, făcându-l să creadă că ești inteligent. Până la urmă ceva îi distrăsese atenția: încă mai auzea ecoul cuvintelor *Cu atât mai bogat vei deveni într-o bună zi...*

Banks a sunat dintr-un clopoțel și în încăperea a intrat un servitor palid, lipsit de orice expresie, care s-a așezat la măsuta de scris și a pregătit hârtia. Banks a început să-i dicteze fără să-i mai adreseze vreun cuvânt tânărului:

— Eu, sir Joseph Banks, având în trecut plăcerea de a vă recomanda lorzilor consilieri ai Grădinilor Botanice ale Maiestății Sale de la Kew et cetera et cetera... am primit de la Excelențele Lor sarcina de a vă informa că au avut plăcerea de a vă numi pe dumneavoastră, Henry Whittaker, în funcția de colecător de plante pentru grădina Maiestății Sale et cetera et cetera... ca recompensă și remunerație, precum și pentru adăpost, onorarii și cheltuieli pentru găsirea specimenelor, veți primi o leafă de patruzeci de lire pe an et cetera et cetera et cetera...

Mai târziu, lui Henry avea să-i treacă prin minte că fuseseră cam multe *et cetera* pentru patruzeci de lire pe an, dar ce alt viitor îl aștepta? A urmat o scârțâială abundantă din peniță, apoi Banks i-a spus,

fluturând leneș scrisoarea ca să se usuce cerneala:

— Henry, sarcina ta va fi copacul numit chinchină. Poate ai auzit că i se mai spune copacul frigurilor. De la el iau iezuiții scoarța care vindecă frigurile. Află tot ce poți despre el. E un copac fascinant și aș vrea să fie studiat mai în amănunt. Să nu-ți faci dușmani, Henry. Să te păzești de hoți, idioți și răufăcători. Ia-ți cât mai multe notițe și informează-mă neapărat în ce fel de sol ai găsit specițiile – nisipos, lutos, mlăștinos – ca să încercăm să le cultivăm și aici, la Kew. Fii cumpătat cu banii. Gândește ca un scoțian, băiete! Cu cât te răsfeți mai puțin acum, cu atât te poți răsfața mai mult în viitor, când vei fi strâns avere. Nu te lăsa ispitit de beție, lene, femei și melancolie; astea sunt plăceri de care te poți bucura mai târziu în viață, când vei fi un bătrân bun de nimic, ca mine. Fii cu ochii-n patru. E mai bine să nu afle nimeni că ești botanist. Să-ți ferești plantele de capre, câini, pisici, porumbei, orășanii de curte, insecte, mușegai, marinari, apă sărată...

Henry asculta doar cu jumătate de ureche.

Avea să plece în Peru.

Miercurea următoare.

Era botanist și trimis al regelui Angliei.

Capitolul trei

Henry a sosit la Lima după o călătorie de aproape patru luni pe mare. Se afla într-un oraș cu cincizeci de mii de suflete – un avanpost colonial care se zbătea să reziste și în care familiile spaniole nobile aveau adeseori mai puțină mâncare decât catării care le trăgeau trăsurile.

A ajuns acolo singur. Ross Niven, conducătorul expediției (expediție care, trebuie spus, se compunea numai din Henry Whittaker și Ross Niven), murise pe drum, în largul coastelor Cubei. Bătrânul scoțian nici n-ar fi trebuit lăsat să plece din Anglia. Suferea de oftică, era palid și scuipa sânge când tușea, dar se încăpățânase și-i ascunsese lui Banks că e bolnav. Niven nu rezistase nici o lună pe mare. În Cuba, Henry îi scrisese lui Banks o scrisoare aproape ilizibilă în care-i spunea despre moartea lui Niven și își exprima hotărârea de a continua singur misiunea. N-a așteptat răspuns. Nu voia să fie chemat înapoi.

Înainte să moară însă, Niven își dăduse osteneala (o osteneală cu folos) să-l învețe pe Henry câte ceva despre chinchină. Pe la 1630, spunea el, misionarii iezuiți din Anzii peruvieni observaseră că indienii quechua beau un ceai fierbinte din scoarță măcinată ca să se vindece de febra și frigurile pricinuite de gerul aprig al înălțimilor. Un călugăr cu mintea ascuțită se întrebase dacă nu cumva scoarța aceasta măcinată, atât de amară, ar putea să trateze și febra și frigurile date de malarie – o boală care nici nu exista în Peru, dar care în Europa făcea de mult victime, de la lord la lacheu. Călugărul trimisese niște scoarță de chinchină la Roma (tot orașul acesta era o mlaștină înfiorătoare în care domnea malarie) împreună cu unele instrucțiuni despre cum putea fi testată. În mod miraculos, s-a dovedit că într-adevăr, din motive neînțelese, chinchina punea capăt ravagiilor malariei. Oricare era cauza, scoarța părea să vindece malarie pe deplin, fără alte efecte secundare decât surzenia – un preț mic ca să scapi de moarte.

La începutul secolului optsprezece, scoarța peruviană, numită și scoarța iezuiților, era cea mai prețioasă marfă de export din Lumea Nouă în Lumea Veche. Un gram de scoarță pură ajunsese la același

preț cu un gram de argint. Era leacul bogățiilor, dar Europa era plină de bogăți și nici unul nu voia să moară de malarie. Apoi, Ludovic XIV s-a vindecat și el cu scoarța iezuiților, ceea ce n-a făcut decât să-i crească prețul. În timp ce Veneția se îmbogățea din piper, iar China din ceai, iezuiții se îmbogățeau din scoarța copacilor din Peru.

Singuri britanicii întârziaseră să recunoască valoarea chinchinei – în primul rând din cauza prejudecăților pe care le aveau față de spanioli și papistași, dar și fiindcă preferau în continuare să lase sânge decât să-și trateze pacienții cu pulberi ciudate. În plus, extragerea medicamentului din chinchină era o știință complicată. Existau vreo șaptezeci de varietăți ale copacului și nimeni nu știa exact care scoarță e mai puternică. Trebuiau să se bazeze pe cinstea celui care o colecta, de obicei un indian aflat la aproape zece mii de kilometri depărtare. Pulberile vândute drept „scoarța iezuiților“ în farmaciile londoneze, aduse ilicit în țară prin aranjamente secrete cu belgienii, erau în mare parte contrafăcute și ineficiente. Scoarța cu pricina ajunsese totuși să-i atragă atenția lui sir Joseph Banks, care voia să afle mai multe despre ea. Iar acum, că auzise ceva despre o posibilă avere, îl interesa foarte tare și pe Henry, care tocmai devenise conducătorul propriei expediții.

În curând, Henry călătorea de colo-colo prin Peru ca un om împins de un vârf de baionetă – propria lui ambiție înflăcărată. Înainte să moară, Ross Niven îi dăduse lui Henry trei sfaturi sănătoase pentru călătoria prin America de Sud, iar tânărul alesese, înțelept, să le urmeze pe toate trei. Unu: niciodată să nu porți cizme. Tăbăcește-ți picioarele până arată ca ale indienilor și desparte-te cu totul de îmbrățișarea putrezitoare a pieii de animal. Doi: lasă hainele groase. Îmbracă-te subțire și învață să-ți fie frig, ca indienii. Așa vei fi mai sănătos. Și trei: îmbăiază-te în râu zilnic, cum fac indienii.

Asta era tot ce știa Henry, în afară de faptul că chinchina era bănoasă și că nu se găsea decât pe pantele înalte ale Anzilor, într-o zonă îndepărtată din Peru numită Loxa. Nu putea căuta mai multe învățături nici la oameni, nici pe hărți, nici în vreo carte, așa că s-a descurcat singur. Ca să ajungă la Loxa, a trebuit să țină piept râurilor, spinilor, șerpilor, bolii, căldurii, frigului, ploii, autorităților spaniole și – lucrul cel mai periculos – propriei echipe, formată din catări morocănoși, foști sclavi și negri ostili, ale căror limbi, ranchiune și planuri secrete nu putea decât să le ghicească.

Desculț și înfometat, a mers mai departe. A mestecat frunze de coca, după exemplul indienilor, ca să capete puteri. A învățat spaniolă – mai precis, a hotărât cu încăpățânare că știe deja să vorbească spaniola și că lumea îl poate înțelege. Dacă nu-l înțelegeau, zbiera la ei tot mai tare, până pricepeau. În cele din urmă, a ajuns în regiunea pe nume Loxa. I-a găsit și i-a mituit pe *cascarilleros*, „tăietorii de scoarță“, indienii din zonă care știau unde cresc copacii cei buni. Și-a continuat căutarea și a găsit pâlcuri de chinchină și mai ascunse.

Henry, care rămăsese fiu de livădar, și-a dat repede seama că cele mai multe chinchine erau slăbite, bolnave și jupuite de prea multă scoarță. Se găseau doar câțiva copaci cu trunchiul gros cât mijlocul lui, dar mai groși de-atât nu erau nici unii. Începu să le îmbrace în mușchi locurile de unde se tăia scoarța, ca să-i ajute să se vindece. Îi învăță pe *cascarilleros* să taie scoarța în fâșii verticale și să nu mai omoare copacul jupuindu-l de jur împrejur. Pe alți copaci bolnavi i-a tuns cu strictete, ca să lăstărească din nou. Când s-a îmbolnăvit, a continuat să muncească. Când boala și infecția l-au doborât la pământ, i-a pus pe indieni să-l lege de catâr, ca pe un prizonier, ca să poată merge să-și vadă copacii în fiecare zi. A mâncat cobai. A împușcat un jaguar.

A trăit în Loxa timp de patru ani nenorociți, desculț și tremurând, dormind într-o colibă împreună cu indieni desculți și tremurânzi, care se încălzeau la focuri de bălegar. A continuat să îngrijească chinchinele, care, după lege, aparțineau Farmaciei Regale a Spaniei, dar pe care Henry, pe tăcute, și le

adjudecase. Locul lui din munți era atât de izolat, că nu venea să-l deranjeze nici un spaniol, iar după o vreme și indienii s-au obișnuit cu el. Și-a dat seama că soiurile de copaci cu scoarța cea mai închisă la culoare păreau să producă un medicament mai puternic decât celelalte și că ramurile cele mai tinere produceau scoarța cea mai bună. Era deci recomandabil să li se taie des crengile. A identificat și a denumit șapte specii noi de chinchină, dar pe cele mai multe le-a declarat inutile. Și-a concentrat atenția pe cea numită chinchină *roja* – copacul roșu, cu scoarța cea mai bogată. A alțoit *roja* pe butași de chinchină din varietățile mai solide și mai rezistente la boli, ca să crească producția.

Între timp, se tot gândea. Un tânăr singur într-o pădure de munte izolată are timp de gândire din belșug, așa că Henry clădea teorii mărețe. Știa de la răposatul Ross Niven că Spania câștiga din comerțul cu scoarța iezuiților zece milioane de *reales* pe an. De ce voia sir Joseph Banks să se mărginească la a studia produsul când îl puteau vinde? Și de ce să fie limitată producția de scoarță a iezuiților la colțul acesta inaccesibil de lume? Henry își amintea că tatăl lui îl învățase că toate plantele folositoare din istoria omenirii, înainte să fie cultivate, fuseseră vâdate, iar a vâna un copac (de pildă, a te cățara prin blestemații de Anzi după el) era mult mai puțin eficient decât a-l cultiva (de pildă, a învăța cum să-l crești în alt loc, într-un mediu controlat). Știa că francezii încercaseră să aducă chinchina în Europa în 1730 și nu reușiseră și era convins că știe și de ce: nu înțelegeau rolul altitudinii. Un asemenea copac nu se putea cultiva pe Valea Loarei. Chinchina avea nevoie de aerul rarefiat al înălțimilor și de păduri umede, iar Franța nu avea așa ceva. Nici Anglia. De fapt, nici Spania. Mare păcat. Clima nu se poate exporta.

Iată însă ce idee i-a venit lui Henry, în patru ani de cugetat: India. Ar fi pus prinsoare că chinchinei i-ar merge de minune pe dealurile reci și umede de la poalele Himalayei – un loc unde el unul nu pusese piciorul, dar despre care auzise de la ofițerii britanici în timpul călătoriei la Macao. Mai mult, de ce să nu crească acest copac medicinal atât de util mai aproape de focarele de malarie, chiar acolo unde era nevoie de el? În India se căuta cu disperare scoarța iezuiților, împotriva frigurilor care-i sleiau de puteri pe militarii englezi și lucrătorii băștinași. Deocamdată, medicamentul era mult prea scump ca să fie administrat soldaților de rând și muncitorilor, dar nu însemna că trebuia să rămână așa. În anii 1780, scoarța iezuiților se vindea pe piețele europene cu un preț mai mare cu două sute de procente decât prețul la sursă, în Peru, dar mare parte din sumă era consecința costului de transport. Trebuia să se treacă de la vânarea copacului la cultivarea lui pentru profit, mai aproape de zonele unde era nevoie de el. Henry Whittaker, în vârstă de douăzeci și patru de ani, se considera omul potrivit pentru asta.

A plecat din Peru la începutul anului 1785, încărcat nu doar cu notițe, un ierbar masiv și mostre de scoarță împachetate în pânză de in, ci și cu butași de rădăcină și cu vreo zece mii de semințe de chinchină *roja*. A adus acasă și câteva varietăți de ardei și de năsturel, precum și câteva soiuri rare de cerceluș. Dar adevărata comoară era colecția de semințe. Henry așteptase dezvoltarea semințelor doi ani, sperând ca cei mai buni copaci pe care îi îngrijea să înflorească și să nu fie afectați de ger. Uscase semințele la soare o lună, întorcându-le din două în două ore ca să nu prindă mucagai, iar noaptea le înfășurase în pânză de in ca să le ferească de rouă. Știa că semințele rareori supraviețuiau călătoriilor peste ocean (nici măcar Banks nu reușise să aducă acasă semințe sănătoase din călătoriile lui alături de căpitanul Cook), așa că s-a hotărât să încerce trei tehnici de conservare. O parte din semințe le-a pus în nisip, pe altele le-a îmbrăcat în ceară, iar restul le-a împachetat în mușchi uscat, afânat. Le-a pus pe toate în bășică de bou, ca să nu le atingă umezeala, apoi, ca să le ascundă, le-a înfășurat în lână de alpaca.

Spaniolii aveau în continuare monopolul asupra chinchinei, așa că Henry devenise, în mod oficial, contrabandist. A evitat deci coasta aglomerată a Pacificului și s-a îndreptat, pe uscat, spre est, prin

America de Sud, cu un pașaport conform căruia era negustor francez de pânzeturi. A plecat, cu catârii, cu foștii sclavi și cu indienii nemulțumiți, pe drumul hoților – de la Loxa până la râul Zamora, de acolo până la Amazon și mai departe, la coasta Atlanticului. Aici a luat o corabie spre Havana, apoi spre Cadiz, apoi spre Anglia, spre casă. Călătoria de întoarcere a durat în total un an și jumătate. Nu s-a întâlnit nici cu pirați, nici cu furtuni prea furioase, nici cu boli grave. N-a pierdut nici un specimen. Nu era chiar atât de greu.

Sir Joseph Banks avea să fie mulțumit, își spunea.

Dar sir Joseph Banks, când l-a revăzut Henry, în confortul casei lui din piața Soho numărul 32, n-a fost mulțumit. Banks era mai bătrân, mai bolnav și mai distrat ca niciodată. Guta îl chinuia cumplit și se lupta pentru propriile cercetări științifice, pe care le considera importante pentru viitorul Imperiului Britanic.

Banks căuta un mod de a pune capăt dependenței Angliei de bumbacul importat, astfel că trimisese botaniști în Indiile de Vest engleze, unde se străduiau (până una, alta fără succes) să cultive bumbac. Mai încerca, dar cu la fel de puțin succes, să cultive nucșoară și cuișoare la Kew. Îi supusese regelui o propunere de a transforma Australia în colonie penală (era doar o idee cu care se juca), însă deocamdată nu-l asculta nimeni. Lucra la un telescop de treisprezece metri înălțime pentru astronomul William Herschel, care urmărea să descopere noi comete și planete. Dar ce-și dorea Banks cel mai mult erau baloanele. Francezii aveau baloane. Francezii făcuseră experimente cu gaze mai ușoare decât aerul și efectuau la Paris zboruri cu echipaj. Englezii rămâneau în urmă! În numele științei și al apărării naționale, cu orice preț, *Imperiul Britanic avea nevoie de baloane*.

Așadar, în ziua aceea, Banks nu era în dispoziția necesară pentru a-l asculta pe Henry Whittaker susținând că Imperiului Britanic îi trebuie de fapt plantații de chinchină la altitudini medii în Himalaya indiană – idee care nu ajută cu nimic cauza bumbacului, a mirodeniilor, a vânătorii de comete sau a zborurilor cu balonul. Mintea lui Banks era aglomerată, piciorul îl durea îngrozitor și era îndeajuns de iritat de prezența agresivă a lui Henry ca să ignore întreaga conversație. Aici, sir Joseph Banks a comis o greșeală tactică de zile mari – una care, mai târziu, avea să pricinuiască mari pierderi Angliei.

Trebuie spus însă că și Henry a făcut în ziua aceea o greșeală tactică față de Banks. De fapt, a făcut chiar mai multe greșeli, una după alta. Prima a fost că s-a prezentat neanunțat. Da, mai făcuse așa, dar Henry nu mai era acum un flăcău îndrăzneț, căruia i se putea scuza o asemenea lipsă de etichetă. Era bărbat în toată firea (ba chiar un ditamai bărbatul), a cărui bătaie zgomotoasă și insistență la ușa din față sugera atât nerușinare socială, cât și amenințare fizică.

Mai mult, Henry i-a bătut la ușă lui Banks cu mâna goală, lucru de neiertat pentru un colecător de mostre botanice. Colecția din Peru a lui Henry se afla încă pe corabia venită de la Cadiz, care stătea liniștită la ancoră. Era o colecție impresionantă, dar de unde să știe Banks asta când toate specițiile erau departe, ascunse pe o navă comercială cine știe unde, în bășici de bou, butoaie, saci de pânză groasă și casete Ward?¹ Henry ar fi trebuit să-i aducă ceva lui Banks personal – dacă nu un butaș de chinchină *roja*, atunci măcar un cerceluș frumos înflorit. Ceva care să-i atragă atenția bătrânului, să-l mai înmoaie și să-l convingă că cele patruzeci de lire pe care le turnase anual în Henry Whittaker și Peru nu fuseseră irosite.

¹. Precursorii ale terariului, purtând numele inventatorului lor, N.B. Ward, medic și botanist amator. [Toate notele de subsol aparțin traducătoarei.]

Dar Henry nu știa să înmoaie inimi. Dimpotrivă, l-a atacat verbal pe Banks cu o acuzație dură: „Domnule, faceți o greșeală mărgininu-vă la a studia chinchina când ar trebui s-o vindeți!” Prin

afirmația aceasta groaznic de neinspirată, îl acuza pe Banks de negliobie și, în același timp, pângărea reședința din piața Soho numărul 32 cu conceptul neplăcut de *comerț* – de parcă sir Joseph Banks, cel mai bogat gentilom din Anglia, ar fi avut vreodată nevoie să recurgă personal la negoț.

Dar să nu fim nedreți față de Henry: nu avea mintea tocmai limpede. Fusesse singur ani în șir într-o pădure îndepărtată, iar un tânăr singur, trăind în pădure, poate dezvolta un mod de gândire periculos de liber. Henry discutase deja de atâtea ori problema cu Banks *în imaginație*, încât acum, în viața reală, nu mai avea răbdare. În mintea lui Henry totul era deja aranjat și încununat de succes. În capul lui nu exista decât un singur rezultat posibil: Banks urma să accepte propunerea ca pe o idee strălucită, avea să-l prezinte pe Henry administratorilor de resort ai Companiei Indiilor de Est, avea să obțină toate înlesnirile, să asigure toate fondurile și să demareze – preferabil până a doua zi după-amiază – acest proiect ambițios. În visurile lui Henry, plantația de chinchină creștea deja în Himalaya, iar el devenise omul spectaculos de bogat care urma să fie, conform promisiunii lui Joseph Banks, și fusese primit deja cu brațele deschise, ca gentilom, de societatea londoneză. Dar, în primul și-n primul rând, Henry își permisesse să creadă că el și Joseph Banks se considerau deja reciproc prieteni dragi și apropiați.

Nu ar fi fost deloc exclus ca Henry Whittaker și sir Joseph Banks să devină, într-adevăr, prieteni dragi și apropiați, cu excepția unei mici probleme, anume că sir Joseph Banks nu-l considerase niciodată pe Henry Whittaker altceva decât un trepăduș necioplit și hoțoman, al cărui unic scop în viață era să fie stors de ultimul strop de utilitate în slujba superiorilor lui.

— De asemenea, a mai spus Henry, pe când Banks nici nu-și revenise bine din șocul adus simțurilor, onoarei și sufrageriei lui, cred că ar trebui să discutăm numirea mea ca membru al Societății Regale pentru Științele Naturale.

— Stai așa, a spus Banks. Cine te-a numit pe tine membru al Societății Regale?

— Nădăjduiesc că mă veți numi dumneavoastră, a zis Henry. Drept răsplată pentru munca și priceperea mea.

Banks a rămas fără grai câteva momente lungi. Sprâncenele i-au urcat, cu de la sine putere, până la linia părului. A tras aer în piept, scurt. Apoi – lucru foarte trist pentru viitorul Imperiului Britanic – a râs. A râs atât de sănătos, că a trebuit să se șteargă la ochi cu o batistă de dantelă belgiană, care trebuie să fi costat mai mult decât toată casa în care crescuse Henry Whittaker. Era o plăcere să râzi după o zi atât de obositoare, așa că cedă umorului cu toată ființa. A râs atât de tare, încât majordomul lui, care aștepta afară, lângă ușă, și-a ițit capul înauntru, curios să vadă motivul unei explozii atât de bruște. Râdea atât de tare, că nici nu mai putea vorbi. Ceea ce, probabil, era oricum mai bine, fiindcă, dacă n-ar fi râs, lui Banks i-ar fi fost greu să găsească vorbele cu care să exprime absurditatea ideii ca Henry Whittaker, care avusese toate motivele să fi atârnat în ștreang la Tyburn cu nouă ani în urmă, care avea figura de nevăstuică a unui hoț de buzunare cu talent din naștere, ale cărui scrisori mângălite îngrozitor fuseseră, ani de zile, o sursă de distracție pentru Banks, al cărui tată (bietul om!) trăise cu porcii... ca *ticălosul* mic să se aștepte să fie invitat în cea mai respectată și mai selectă adunare științifică din întreaga Britanie. Cum să nu râzi cu lacrimi de așa ceva?

Firește, sir Joseph Banks era mult-îndrăgitul președinte al Societății Regale pentru Științele Naturale (după cum Henry știa prea bine) și, dacă ar fi numit ca membru un viezure șchiop, Societatea ar fi primit vietatea cu brațele deschise și i-ar fi acordat și o medalie de onoare pe deasupra. Dar să-l primească pe Henry Whittaker? Să-i îngăduie pungașului nerușinat, mucosului murdar, *argatului* infam să adauge inițialele RSF² la semnătura lui indescifrabilă?

Nu.

Când Banks a izbucnit în râs, stomacul lui Henry s-a făcut ghem și s-a chircit până a ajuns un cub mic și solid. Gâttejul i s-a strâns de parcă ar fi intrat, în sfârșit, în ștreang. A închis ochii și a văzut moarte de om. Era în stare de crimă. Și-a imaginat crima, a calculat atent consecințele. A avut mult timp să se gândească la crimă în timp ce Banks râdea și nu se mai oprea.

Nu, a hotărât Henry. Nu crimă.

Când a deschis ochii, Banks nu terminase de râs, dar Henry era alt om. Bruma de tinerețe care mai persista în el în dimineața aceea dispăruse. De atunci înainte n-avea să-și mai cârmuiască viața în funcție de cine putea deveni, ci de ce putea câștiga. N-avea să fie niciodată gentilom. Foarte bine. La dracu' cu gentilomii. La dracu' cu ei până la ultimul. Henry avea de gând să devină mai bogat decât orice gentilom care a văzut vreodată lumina soarelui și, într-o bună zi, urma să-i aibă pe toți în buzunar, de la cel mai mic până la cel mai mare. Henry l-a așteptat pe Banks să termine de râs, apoi a ieșit de-acolo singur, fără să scoată un cuvânt.

Odată ajuns în stradă, și-a găsit o prostituată. A proptit-o de un zid, într-o alee, și și-a lepădat virginitatea cât colo, cu ură, rânind-o pe ea și rânindu-se și pe el, până când fata l-a înjurat și l-a făcut sălbatic. A găsit o cârciumă, a băut două ulcele de rom, i-a tras unui străin un pumn în burtă, a fost aruncat în stradă și lovit cu piciorul în șale. Și gata, o făcuse și pe asta. Gata cu toate lucrurile de la care se abținuse în ultimii nouă ani ca să devină un gentilom respectabil. Uite ce ușor e! Și nu e nici o plăcere, dar gata, s-a terminat.

A plătit un barcagiu să-l ducă în amonte, la Richmond. Se întunecase deja. A trecut pe lângă casa mizeră a părinților fără să se oprească. N-avea să-și mai vadă familia și nici nu o dorea. Intră pe furiș în Kew, făcu rost de o lopată și dezgropă toți banii pe care-i lăsase acolo la păstrare de când avea șaisprezece ani. Îl aștepta în pământ o cantitate considerabilă de argint, mult mai mult decât ținea el minte.

„Bun băiat“, i-a spus el sinelui său mai tânăr, hoț și păstrător.

A dormit pe malul râului, cu un săculeț umed plin cu monede drept pernă. A doua zi, s-a întors la Londra și și-a cumpărat un costum mai acătării. A supravegheat debarcarea întregii colecții botanice din Peru – semințe, bășici, mostre de scoarță și toate celelalte – de pe corabia venită de la Cadiz și a încărcat-o pe o navă care pleca spre Amsterdam. După lege, toată colecția aparținea domeniului Kew. Ducă-se-n mă-sa Kew. Ducă-se-n mă-sa până-i iese pe nas. Dacă voiau ceva de la el, să vină să-l caute.

Trei zile mai târziu pleca pe mare spre Olanda, unde și-a vândut colecția, ideile și serviciile Companiei Olandeze a Indiilor de Est – ai cărei administratori severi și cu mintea ascuțită l-au primit, trebuie spus, fără urmă de râs.

Capitolul patru

Șase ani mai târziu, Henry Whittaker era un om bogat și se îmbogățea pe zi ce trecea. Plantația lui de

chinchină creștea de mai mare dragul în Java, avanpost colonial olandez, pe un domeniu muntos, răcoros, umed și terasat numit Pengalengan – un mediu care, după cum Henry știa dinainte, era aproape identic cu cel din Anzii peruvieni și de pe pantele inferioare ale Himalayei. Henry trăia pe plantație și își supraveghea îndeaproape comoara botanică. Acum prețurile internaționale pentru scoarța iezuiților le stabileau partenerii lui din Amsterdam, care încasau șaiszeci de florini la fiecare patruzeci și cinci de kilograme de chinchină procesate. De-abia făceau față cu procesarea. În domeniul acesta se putea face avere, iar averea stătea în detalii. Henry continuase să-și îmbunătățească livada, care acum nu mai risca să se corcească cu soiuri mai slabe și producea o scoarță mai puternică și mai consistentă decât orice produs venit chiar din Peru. Mai mult, rezista bine la transport și – fără amestecul ajutoarelor spaniole sau indiene corupte – era considerată de lumea întreagă un produs de încredere.

Acum, olandezii din colonii erau cei mai mari producători și consumatori de scoarța iezuiților din lume: cu ajutorul ei își fereau de malarie soldații, administratorii și lucrătorii de pe tot întinsul Indiilor de Răsărit. Avantajul pe care-l obțineau astfel față de rivalii lor – mai ales față de englezi – era efectiv incalculabil. Cu o dorință de răzbunare de neînfrânt, Henry se străduia ca produsul lui să nu ajungă deloc pe piețele britanice sau, dacă se întâmpla să ajungă în Anglia sau în avanposturile ei, avea grijă să-i crească prețul.

Sir Joseph Banks, rămas la Kew și cu mult în urma evenimentelor, încercase până la urmă să crească chinchină în Himalaya, dar fără priceperea lui Henry proiectul se mișca încet. Britanicii cheltuiau o mulțime de bani și de energie cultivând specia greșită la altitudinea greșită, iar Henry, animat de o satisfacție rece, știa asta foarte bine. În anii 1790, în India mureau de malarie în fiecare săptămână nenumărați cetățeni și supuși britanici fără acces la o scoarță de calitate a iezuiților, în timp ce olandezii prosperau, sănătoși tun.

Henry îi admira pe olandezi și lucra bine cu ei. Îi înțelegea fără greutate – erau calviniști sânguincioși, neobosiți, care săpau șanțuri, beau bere, vorbeau pe șleau și numărau fiecare bănuț, și care puneau ordine în comerț încă din secolul șaisprezece și dormeau împăcați în fiecare noapte, convinși că Dumnezeu voia ca ei să fie bogați. Olandezilor, popor de bancheri, negustori și grădinari, le plăcea să-și țină promisiunile așa cum îi plăcea și lui Henry (adică împodobite cu profit), și astfel țineau lumea în lesă cu dobânzi ridicate. Nu-l judecau pentru manierele lui necioplite sau felul de a fi agresiv. În scurtă vreme, Henry Whittaker și olandezii ajunseseră să se facă reciproc incredibil de bogați. În Olanda, unii îl porecliseră pe Henry „prințul din Peru“.

Henry era acum un om bogat, în vârstă de treizeci și unu de ani, și venise vremea să-și organizeze restul vieții. Pentru început, avea ocazia să-și înceapă propriile investiții în afaceri, separate întru totul de partenerii lui olandezi, așa că își cântări opțiunile cu mare grijă. Nu-l fascinau în nici un fel mineralele sau pietrele prețioase, fiindcă nu se pricepea nici la minerale, nici la pietre prețioase. La fel și construcția de corăbii, tipărirea de cărți sau țesutul de pânzeturi. Așadar, trebuia să fie ceva legat de botanică. Dar ce fel de botanică? Henry nu avea nici o dorință să se implice în comerțul cu mirodenii, deși toată lumea știa că din el se puteau scoate profituri enorme. Erau deja prea multe țări implicate în negustoria asta, iar cheltuiala pentru a-ți apăra produsele de pirați și flote rivale depășea adesea câștigul, din câte își dădea seama Henry. N-avea admirație nici pentru comerțul cu zahăr sau cel cu bumbac, pe care le găsea înșelătoare și scumpe, pe lângă faptul că, prin însăși natura lor, depindeau de sclavie. Henry nu voia să aibă nimic de-a face cu sclavia – nu fiindcă ar fi găsit-o inacceptabilă moral, ci fiindcă o considera ineficace din punct de vedere financiar, dezordonată, scumpă și controlată de unii dintre cei mai dezgustători mijlocitori de pe lume. Ce-l interesa pe el erau plantele medicinale – o piață pe care

nimeni n-o exploatare încă pe deplin.

Așadar, plante medicinale și farmacie să fie.

Apoi trebuia să decidă unde urma să trăiască. Deținea în Java un domeniu superb, cu o sută de servitori, dar clima de-acolo îi afectase sănătatea de-a lungul anilor, procopsindu-l cu boli tropicale care aveau să-l chinuie periodic tot restul vieții. Decât să se mute înapoi în Anglia, ar fi preferat să-și taie un braț. Continentul nu-i era pe plac: Franța era plină de oameni enervanți; Spania era coruptă și instabilă; Rusia imposibilă; Italia absurdă; Germania rigidă; Portugalia în declin. Olanda, deși nu-i dispăcea, era posomorâtă.

Statele Unite ale Americii ar fi o posibilitate, se hotărî el. Henry nu fusese niciodată acolo, dar auzise lucruri promițătoare. Auzise lucruri deosebit de promițătoare despre Philadelphia – capitala plină de viață a tinerei națiuni. Se spunea că e un oraș cu un port comercial destul de bun, cu o poziție centrală pe coasta de est a țării, populat de quakeri pragmatici, farmaciști și fermieri harnici. Se zvonea că e lipsită de aristocrați îngâmfați (spre deosebire de Boston), de puritani care se fereau de orice plăcere (spre deosebire de Connecticut) și de principii feudali autodeclarați, gata să-ți caute gâlceavă (spre deosebire de Virginia). Orașul fusese clădit pe principiile trainice ale toleranței religioase, libertății presei și gospodăririi urbane sănătoase de către William Penn – un bărbat care creștea puiți de copaci în căzi de baie și care-și imaginase metropola ca o pepinieră uriașă de plante și de idei. În Philadelphia era binevenit oricine, absolut oricine – cu excepția evreilor, bineînțeles. Auzind toate acestea, Henry a presimțit că Philadelphia era un teren enorm pentru cultivat câștiguri încă neexploatate și a decis să profite de el din plin.

Dar, înainte să se statornicească undeva, voia să-și ia o nevastă și – fiind om cu cap – dorea o nevastă olandeză. Voia o femeie isteată și cuminte, cât mai puțin frivolă, iar Olanda era locul potrivit ca s-o găsească. De-a lungul anilor, Henry își mai făcuse pe plac din când în când cu prostituate, ba chiar ținuse o tânără javaneză pe domeniul lui din Pengalengan, dar acum venise vremea pentru o nevastă cum se cuvine, așa că și-a amintit sfatul unui marinar portughez înțelept care-i spusese, cu ani în urmă: „Dacă vrei să ai o viață prosperă și fericită, Henry, e simplu. Alege o femeie, alege-o bine și predă armele.“

Așa că luă o corabie spre Olanda ca să-și aleagă o femeie. Alese repede și calculat, culegând o soție dintr-o familie veche și respectabilă, van Devender, ai cărei capi fuseseră custozii grădinii botanice Hortus din Amsterdam de generații. Hortus era una dintre cele mai de seamă grădini botanice europene în domeniul cercetării – unul din primele locuri în care botanica, știința și comerțul s-au întâlnit –, iar familia van Devender o administrase întotdeauna onorabil. Nu erau în nici un caz aristocrați și nici bogați, dar lui Henry nu-i trebuia o femeie bogată. Van Devender era însă un nume de seamă în Europa când venea vorba de studiu și știință; iar Henry admira o astfel de reputație.

Din păcate, admirația nu era reciprocă. Jakob van Devender, patriarhul de atunci al familiei și al grădinii Hortus (un maestru al creșterii soiurilor de aloe ornamentale), auzise de Henry Whittaker și nu-i plăcea deloc ce auzise. Știa că tânărul fusese și hoț în trecut și că își trădase patria pentru bani. Nu erau purtări acceptabile în ochii lui Jakob van Devender. Da, era olandez și îi plăceau banii, dar nu era nici bancher, nici speculator. Nu măsura valoarea oamenilor după cât aur adunaseră.

Jakob van Devender avea însă o față cu perspective excelente, după părerea lui Henry. Se numea Beatrix și nu era nici urâtă, nici frumoasă, ceea ce i se părea tocmai ce trebuie pentru o soție. Era robustă și cu pieptul plat, ceea ce o făcea să semene teribil cu un butoiăș, și se cam apropia de statutul de față bătrână când a cunoscut-o Henry. După gusturile celor mai mulți pretendenți, Beatrix van Devender ar fi părut descurajant de educată. Putea conversa în cinci limbi vii și două moarte, iar cunoștințele ei de

botanică nu erau mai prejos decât ale unui bărbat. Nu încăpea îndoială că n-avea nici un pic de cochetărie feminină. Nu era o decorațiune de salon. Se îmbrăca în varietatea de culori pe care suntem obișnuiți să le vedem la vrabia comună. Nutrea suspiciuni sănătoase față de pasiune, exagerări și frumusețe și nu se încredea decât în lucrurile statornice și credibile, bizuindu-se întotdeauna pe înțelepciunea confirmată, nu pe instinctele impulsive. Henry vedea în ea un sac de balast viu, adică exact ce îi trebuia lui.

Cât despre ce va fi văzut Beatrix la Henry... Aici ne confruntăm cu un mister. Henry nu era chipeș. Rafinat în nici un caz nu era. La drept vorbind, fața lui tăiată dintr-o bucată, mâinile mari și manierele grosolane aminteau de fierarul satului. Cei mai mulți nu-l considerau nici statornic, nici credibil. Henry Whittaker era impulsiv, zgomotos și bătaios și avea dușmani în întreaga lume. În plus, în ultimii ani începuse să bea. Ce tânără respectabilă ar alege de bunăvoie drept soț un asemenea individ?

— Omul acesta nu are nici un fel de principii, i-a obiectat Jakob van Devender fiicei lui.

— Vai, tată, cât te înșeli, l-a corectat Beatrix sec. Domnul Whittaker are foarte multe principii. Doar că nu sunt de soiul cel mai admirabil.

E drept că Henry era bogat, așa că unii observatori au presupus că Beatrix îi aprecia averea mai mult decât lăsa să se vadă. În plus, Henry intenționa să-și ia mireasa în America și poate – umbla vorba printre localnici – fata avea vreun motiv secret și rușinos să părăsească pentru totdeauna Olanda.

Adevărul însă era mai simplu: Beatrix van Devender s-a căsătorit cu Henry Whittaker fiindcă i-a plăcut ce-a văzut în el. I-a plăcut forța lui, viclenia, felul cum înaintase în viață, potențialul lui. Era necioplit, într-adevăr, dar nici ea nu era vreo floriceică zglobie. Îi respecta felul de a fi direct, așa cum și el îl respecta pe al ei. Înțelegea ce vrea de la ea și era convinsă că putea să colaboreze cu el – poate chiar să-l cioplească nițel. Așadar, Henry și Beatrix au căzut la învoială repede și fără ocolișuri. Singurul termen potrivit pentru alianța lor era un cuvânt olandez, un cuvânt din domeniul afacerilor: *partenrederij* – un parteneriat bazat pe comerțul cinstit și comunicarea fățișă, în care profitul de mâine e rezultatul promisiunilor de azi, iar cooperarea ambelor părți în mod egal contribuie la prosperitate.

Părinții au dezmoștenit-o. Sau poate ar fi mai potrivit să spunem că Beatrix i-a dezmoștenit pe ei. Toți membrii familiei erau oameni rigizi. Nu erau de acord cu alianța pe care o făcuse, iar în familia van Devender dezacordurile tindeau să fie eterne. După ce l-a ales pe Henry și a plecat în Statele Unite, Beatrix n-a mai comunicat în nici un fel cu cei din Amsterdam. Ultima amintire cu familia era o imagine a fratelui ei mai mic, Dees, în vârstă de zece ani, care plângea fiindcă o vedea plecând, o trăgea de poalele fustei și țipa: „Mi-o răpesc! Mi-o răpesc!“ I-a descleștat degetele din fustă, i-a spus să nu se mai facă niciodată de rușine plângând în public și a plecat.

Beatrix și-a adus cu ea în America servitoarea personală – o tânără formidabil de eficientă, solidă și prozaică precum un cazan de rufe, pe nume Hanneke de Groot. A mai luat din biblioteca tatălui ei o ediție din 1665 a lucrării lui Robert Hooke *Micrographia* și un compendiu foarte valoros cu ilustrațiile botanice ale lui Leonhart Fuchs. Și-a cusut pe rochia de călătorie zeci de buzunare și le-a umplut pe toate cu cei mai rari bulbi de lalele din Hortus, împachetați cu grijă în mușchi. A mai luat cu ea câteva zeci de registre cu foi albe, pentru contabilitate.

Deja își planifica biblioteca, grădina și – după cât se pare – averea.

Beatrix și Henry Whittaker au sosit în Philadelphia la începutul anului 1793. Orașul, lipsit de protecția zidurilor sau a altor fortificații, se compunea pe atunci dintr-un port aglomerat, câteva cartiere dominate de activități comerciale și politice, o zonă de gospodărie unde se creșteau animale și câteva domenii noi și aspectuoase. Era un loc cu posibilități ample și în plină evoluție – un adevărat pat aluvionar de

dezvoltare potențială. Cu doar un an înainte se deschisese în oraș o filială a Băncii Centrale a Statelor Unite. Întreaga comunitate a Pennsylvaniei declarase război pădurii, iar locuitorii, înarmați cu topoare, pluguri cu boi și ambiție, câștigau teren. Henry a cumpărat 141 de hectare de pășuni în pantă și păduri neatrinse de mâna omului, pe malul de vest al râului Schuylkill, pe care intenționa să le extindă imediat ce reușea să cumpere mai mult pământ.

Inițial, Henry își propusese să devină bogat înainte de patruzeci de ani, dar îi dăduse bice vieții atât de aprig, cum se spune, încât ajunsese mai devreme la destinație. Nu avea decât treizeci și doi de ani și deja deținea în bancă mai multe conturi în lire, florini, guinee și chiar ruble rusești. Avea de gând să devină și mai bogat. Dar deocamdată, de vreme ce tocmai sosise în Philadelphia, era momentul să facă paradă.

Henry Whittaker și-a botezat proprietatea White Acre, joc de cuvinte bazat pe asemănarea cu pronunția numelui său, și s-a pus imediat pe ridicat un conac în stil palladian³ de dimensiuni regești, mult mai frumos decât toate celelalte clădiri private ale orașului. Casa avea să fie de piatră, mare și bine echilibrată – înfrumusețată de două pavilioane, unul spre răsărit și altul spre apus, un portic cu coloane la sud și o terasă largă la nord. A mai construit un adăpost enorm pentru trăsuri, o fierărie mare și o căsuță fistichie pentru portar, dar și câteva clădiri dedicate botanicii – inclusiv o seră, prima dintr-un lung șir, și o oranjerie care imita celebra construcție de la Kew; și a început lucrul la o hală de sticlă de dimensiuni colosale. Pe malul noroios al râului Schuylkill, unde cu doar cincizeci de ani în urmă indienii adunau cepe sălbatice, și-a construit un doc personal pentru barje, cu nimic mai prejos decât cele de pe domeniile nobile și vechi de pe Tamisa.

³. Stilul creat de Andrea Palladio, arhitect venețian din secolul XVI care a reinterpretat stilurile Romei și Greciei antice.

În mare parte, orașul Philadelphia încă trăia cumpătat pe atunci, dar Henry gândise White Acre ca un afront îndrăzneț adus înseși noțiunii de cumpătare. Voia ca locul să pulseze de extravaganță. Nu se temea să fie invidiat. De fapt, i se părea o adevărată plăcere. Unde mai pui că era bine și pentru afaceri, fiindcă invidia atrage multă lume. Casa lui era făcută nu doar să pară impozantă de la distanță – ușor de văzut de pe râu, înălțându-se semeață pe promontoriu, deschizându-și calmă ferestrele spre oraș în partea cealaltă –, ci și să sugereze abundența cu fiecare detaliu, oricât de mic. Toate clănteles urmau să fie de alamă și toată alama urma să sclipescă. Mobila venea drept de la Seddon's, din Londra, pereții erau îmbrăcați în tapet belgian, tacâmurile de porțelan erau din Canton, pivnița era aprovizionată cu rom jamaican și vin de Bordeaux, sticla lămpilor fusese modelată manual la Veneția, iar arbuștii de liliac de pe proprietate își deschiseseră primele flori în Imperiul Otoman.

A lăsat zvonurile despre bogăția lui să se răspândească fără piedici. Oricât de bogat ar fi fost, nu strica să se creadă că e și mai bogat. Când vecinii au început să șoptească între ei că pe domeniul lui Henry Whittaker caii sunt potcoviți cu argint, i-a lăsat s-o creadă. Nu, caii lui nu erau potcoviți cu argint; erau potcoviți cu fier, ca toți caii, ba mai mult, Henry îi potcovise chiar el (meșteșug învățat în Peru – pe catări proști, cu unelte proaste). Dar de ce să se afle așa ceva, când zvonul era mult mai plăcut și mai impresionant?

Henry înțelegea nu doar farmecul banilor, ci și farmecul mai misterios al puterii. Știa că domeniul lui trebuie nu doar să fascineze, ci și să intimideze. Ludovic XIV își scotea la plimbare musafirii prin grădini nu în chip de distracție relaxantă, ci ca demonstrație de forță: fiecare copac decorativ exotic, fiecare fântână arteziană scânteietoare, fiecare statuie grecească neprețuită era un mod de a comunica lumii un singur mesaj fără echivoc: *N-ar fi înțelept să-mi declari război!* Henry își dorea ca White Acre să

inspire același sentiment.

Henry a mai construit un mare depozit și o fabrică aproape de golful Philadelphia, ca să primească plante medicinale din întreaga lume: ipecacuană, copaci din genul *Simarouba*, rubarbă, scoarță de *Guaiacum angustifolium*, rădăcină chinezească⁴ și sarsaparilla. A stabilit un parteneriat cu un farmacist, un quaker de încredere pe nume James Garrick, și împreună s-au pus imediat pe fabricat pilule, prafuri, unguente și tonice.

4. Sclerotul ciupercii *Wolfiporia extensa*, folosit în medicina chinezească tradițională ca diuretic și calmant.

Afacerea celor doi a demarat într-un moment cum nu se putea mai bun. În vara lui 1793, Philadelphia era îngenuncheată de o epidemie de friguri galbene. Străzile erau sufocate de cadavre, iar orfanii se agățau de mamele lor moarte prin șanțuri. Oamenii mureau pe capete – câte doi, câte o familie, câteva zeci odată, scoțând din gâtlej și din măruntaie, în drumul lor spre moarte, râuri dezgustătoare de mâzgă neagră. Doctorii locali hotărâseră că singurul leac era să curețe intestinele pacienților și mai violent, prin accese repetate de vomă și diaree, iar cel mai cunoscut purgativ din lume era o plantă numită jalapă⁵, pe care Henry o importa deja, în baloturi întregi, din Mexic.

5. Tuberculii plantei *Ipomoea purga*, înrudită cu ignama, dar și cu zorelele.

El, Henry, bănuia că proprietățile curative ale jalapei erau o înșelătorie și refuza să lase pe cineva din casă s-o folosească. Știa că medicii creoli din Caraibe – mult mai familiarizați cu frigurile galbene decât omologii lor nordici – își tratau pacienții cu o rețetă mai puțin barbară, care consta din lichide întăritoare și odihnă. Dar din lichide întăritoare și odihnă nu ieșeau bani, în timp ce din jalapă se puteau obține câștiguri frumoase. Așa s-a făcut că, până la sfârșitul anului 1793, o treime din populația Philadelphiei a murit de friguri galbene, iar Henry Whittaker și-a dublat averea.

Cu profitul Henry a mai construit două sere uriașe. La propunerea lui Beatrix, a început să cultive flori, copaci și arbuști din Americi, ca să-i exporte în Europa. Era o idee bună: pajiștile și pădurile Americii erau pline de specii botanice care arătau exotic în ochii europeanului și se puteau vinde ușor peste ocean. Henry se săturase să-și trimită corăbiile cu magazia goală când plecau din Philadelphia; acum putea face bani și pe drumul de plecare, și pe cel de întoarcere. Câștiga în continuare o avere din Java, unde procesa scoarța iezuiților împreună cu partenerii lui olandezi, dar erau bani mulți de făcut și în țara unde se stabilise. În 1796, Henry trimitea oameni în munții Pennsylvaniei ca să aducă rădăcină de ginseng, pe care o exporta în China. De fapt, mulți ani avea să rămână unicul locuitor al Americii căruia îi dăduse prin gând cum să le vândă ceva chinezilor.

Spre sfârșitul lui 1798, Henry își umplea serele din America și cu plante exotice tropicale de import, pe care le vindea noilor aristocrați americani. Economia Statelor Unite creștea exploziv. Atât George Washington, cât și Thomas Jefferson aveau domenii opulente în afara orașului, așa că acum toată lumea își dorea un domeniu opulent în afara orașului. Dintr-odată, tânăra națiune începuse să forțeze limitele prosperității. Unii cetățeni se îmbogățeau; alții se prăbușeau în sărăcie. Traectoria lui Henry îl ducea tot mai sus și mai sus. Baza oricărui calcul al lui Henry Whittaker era „voi câștiga“ și, invariabil, așa se și întâmpla – fie că importa, exporta, producea sau specula ocazii de tot felul. Banii păreau să tragă la Henry. Îl urmau ca un cățeluș vesel. La 1800, era de departe cel mai bogat om din Philadelphia și unul dintre cei mai bogați trei oameni din emisfera vestică.

Așadar, în anul acela, când s-a născut fiica lui Henry, Alma (la doar trei săptămâni după moartea lui

George Washington), ea părea să fie copilul unei creaturi de un tip cu totul nou și nemaivăzut: un sultan american atotputernic, de-abia înscăunat.

PARTEA A DOUA

Cireșica de la White Acre

Capitolul cinci

Era leită tatăl ei. Toată lumea o spunea, încă de la început. În primul rând, Alma Whittaker arăta exact ca Henry: părul roșcat, pielea îmbujorată, gura mică, fruntea lată, nasul masiv. O asemănare destul de nefericită pentru Alma, deși ea avea să-și dea seama de asta abia mai târziu. Fața lui Henry i se potrivea mai degrabă unui bărbat în toată firea decât unei fetițe. Nu că Henry ar fi avut ceva de obiectat; lui Henry Whittaker îi plăcea să se uite la propria-i imagine oriunde dădea cu ochii de ea (în oglindă, într-un portret, pe fața unui copil), așa că figura Almei îi era întotdeauna plăcută.

— Nu încape îndoială a cui e! se lăuda el.

Mai mult, Alma îi moștenise și inteligența. La fel și robustețea. Era ca un pui de dromader – nu obosea ușor și nu se plângea niciodată. Nici nu se îmbolnăvea. Era încăpățânată. De cum a învățat să vorbească, n-a mai renunțat la o întrebare odată pusă. Dacă mama ei, neclintită ca o piatră de moară, nu i-ar fi măcinat stăruitor nerușinarea, ar fi ajuns de-a dreptul nepoliticoasă. Pe când așa, era doar foarte insistentă. Voia să înțeleagă lumea și se obișnuise să urmărească informația până în ultimul ascunziș, de parcă de asta atârna soarta unor națiuni întregi. Cerea să i se spună de ce poneiul nu e un pui de cal. Cerea să i se spună de ce apăreau scânteii când își trecea mâna peste așternuturi în nopțile fierbinți de vară. Cerea să i se spună dacă ciupercile sunt plante sau animale, dar (odată răspunsul primit) cerea să i se spună și *de ce e sigur așa*.

Alma se născuse în familia potrivită pentru astfel de întrebări neobosite; atâta timp cât își exprima întrebările în mod politicos, i se răspundea. Henry și Beatrix Whittaker, care aveau o toleranță la fel de scăzută pentru oamenii înceți la minte, îi cultivau fiicei lor spiritul iscoditor. Chiar și întrebarea Almei despre ciuperci primise un răspuns serios (de data aceasta de la Beatrix, care îl cita pe respectatul botanist suedez Carl Linnaeus, părintele taxonomiei moderne, în privința felului în care se deosebesc mineralele de plante și plantele de animale: „Pietrele cresc. Plantele cresc și trăiesc. Animalele cresc, trăiesc și simt.“). Beatrix nu era de părere că un copil de patru ani e prea mic ca să discuți cu el despre Linnaeus. Dimpotrivă, începuse cu Alma educația formală de cum văzuse că se poate ține pe picioare singură. Dacă, la nici doi ani, copiii altora puteau fi învățați să recite peltic rugăciuni și pasaje din catehisme de cum erau în stare să vorbească, atunci, credea Beatrix, fiica ei putea fi învățată *orice*.

Prin urmare, Alma știa să numere înainte să împlinească patru ani – în engleză, olandeză, franceză și latină. Pe studiul latinei se punea un accent deosebit, fiindcă Beatrix era de părere că un om care nu cunoaște latina nu va putea scrie vreodată o propoziție cum se cuvine nici în engleză, nici în franceză. S-au aventurat și în unele elemente de limbă greacă, dar ceva mai puțin insistent. (Nici măcar Beatrix nu

credea că un copil ar trebui să studieze greaca înainte de vârsta de cinci ani.) Beatrix și-a educat singură fiica cea inteligentă și a făcut-o cu plăcere. Un părinte care nu-și învață personal copilul să gândească este de neiertat. Pe deasupra, Beatrix era întâmplător de părere că aptitudinile intelectuale ale rasei umane se aflau într-un declin continuu din secolul doi *anno Domini*, așa că se bucura că predă într-un *lyceum* atenian privat, în Philadelphia, numai și numai pentru fiica ei.

Hanneke de Groot, menajera-șefă, spunea că, poate, creierul fraged și femeiesc al Almei era prea împovărat de învățătură, dar Beatrix nici gând s-o asculte, fiindcă așa fusese educată și ea, și toți copiii familiei van Devender (fie ei de parte bărbătească sau femeiască) de când era lumea lume. „Nu fi toantă, Hanneke“, o certa Beatrix. „În toată istoria, nu s-a auzit ca o tânără bine hrănită și cu o constituție sănătoasă să moară de *prea multă învățătură*.“

Beatrix admira utilul, nu insipidul, admira explicația, nu divertismentul. Îi trezea suspiciuni orice putea fi numit „distracție nevinovată“ și nu suporta nici un lucru stupid sau urât. Printre lucrurile stupide și urâte se numărau: cârciumile; femeile sulemenite; zilele când se țineau alegeri (rar se întâmpla să nu se adune o gloată); mâncatul de înghețată; vizitarea locurilor unde se vinde înghețată⁶; anglicanii (pe care îi considera niște catolici deghizați și a căror religie, după ea, contrazicea atât moralitatea, cât și bunul-simț); ceaiul (femeile olandeze respectabile nu beau decât cafea); oamenii care ieșeau iarna cu săniile pe străzi fără să le atârne cailor clopoței (nici nu-i auzai cum vin din spate!); servitorii ieftini (chilipir îndoielnic); oamenii care-și plăteau servitorii cu rom, nu cu bani (contribuind astfel la actele de beție publică); persoanele care veneau să-și verse oful în fața ta, dar apoi refuzau să asculte un sfat chibzuit; sărbătorile de Anul Nou (noul an vine oricum, cu sau fără atâta bătut de clopote); aristocrația (caracterul nobil trebuie întemeiat pe comportament, nu pe moștenire); și copiii lăudați excesiv (buna purtare trebuie să fie ceva de la sine înțeles, nu ceva susceptibil de recompensă).

⁶ Philadelphia a fost poarta de intrare a înghețatei în SUA: George Washington era mare amator de înghețată, iar soția lui ar fi inventat, conform tradiției, „înghețata de Philadelphia“; Thomas Jefferson, pe când trăia în Philadelphia, i-a scris unui trimis american la Paris să-i facă rost de vanilie pentru înghețată – în 1791, în toiul Revoluției Franceze.

Adoptase mottoul *Labor ipse voluptas* – munca e propria sa răsplată. Credea că a rămâne rezervat și indiferent la senzații e o demnitate în sine; mai mult, credea că indiferența la senzații e însăși definiția demnității. În primul și-n primul rând, Beatrix Whittaker credea în respectabilitate și moralitate – dar, dacă ar fi fost nevoită să aleagă doar una, probabil ar fi ales respectabilitatea.

Și s-a străduit să-i inculce toate acestea fiicei ei.

Cât despre Henry Whittaker, e evident că nu putea contribui la studiul clasicilor, dar aprecia eforturile depuse de Beatrix pentru educarea Almei. Ca botanist inteligent, dar fără studii oficiale, fusese întotdeauna de părere că greaca și latina sunt ca două zăbrele groase de fier care-i blocau poarta către cunoaștere; nu dorea să-și vadă copilul oprit în loc de aceeași piedică. De fapt, nu dorea să-și vadă copilul oprit în loc de nici o piedică.

Cât despre ce o învăța Henry pe Alma... Ei bine, n-o învăța nimic. Mai bine spus, n-o învăța nimic direct. Nu avea răbdarea necesară pentru o instruire oficială și nu-i plăcea să-l bată copiii la cap. Dar lucrurile pe care le învăța Alma de la tatăl ei în mod indirect ar fi alcătuit o listă lungă. Mai întâi și mai întâi, a învățat să nu-l enerveze. De cum îl enerva, era dată afară din încăpere, așa că s-a obișnuit, odată cu primele licăriri lăptoase de gând conștient, să nu-l sâcâie și să nu-l provoace pe Henry. Pentru Alma asta era o provocare, dat fiind că-i reprima sever toate instinctele naturale (care o împingeau tocmai să

sâcâie și să provoace). Își dădea seama însă că pe tatăl ei nu-l deranja cu adevărat o întrebare serioasă, interesantă sau inteligentă din partea fiicei lui – atâta timp cât nu-l întrerupea din vorbă sau (aici era partea mai grea) din gândire. Uneori, întrebările ei chiar îl amuzau, deși nu întotdeauna înțelegea de ce – de exemplu, când întrebase de ce vierului îi trebuie atâta timp când stă suit pe doamna porc, în timp ce taurul termină atât de repede cu vacile. Întrebarea îl făcuse pe Henry să râdă. Almei nu-i plăcea să se râdă de ea. A învățat să nu mai pună o asemenea întrebare a doua oară.

Alma a mai învățat că tatăl ei n-are răbdare cu muncitorii, cu oaspeții, cu soția, cu ea însăși sau cu caii – dar cu plantele nu-și pierdea niciodată cumpătul. Cu plantele era întotdeauna milos și iertător. Observația o făcea uneori să-și dorească să fie și ea o plantă. Dar de dorința aceasta nu vorbea niciodată, fiindcă ar fi fost o prostie și învățase de la Henry că nu trebuie niciodată să te porți ca un prost. „Lumea asta e un prost care de-abia așteaptă să-l păcălești“, spunea el de multe ori. Îi întipărise în minte fiicei lui ideea că există o prăpastie enormă între tâmpiți și deștepți și că trebuie să te afli de partea deștepților. A manifesta o dorință pentru ceva ce nu poți avea, de exemplu, nu e un lucru deștept.

Alma a învățat de la Henry că în lume există locuri foarte îndepărtate unde unii oameni pleacă și nu se mai întorc, dar că tatăl ei fusese acolo și se întorsese. (Îi plăcea să-și închipuie că pentru ea se întorsese, ca să fie tăticul ei, deși el nu insinuase așa ceva niciodată.) A mai învățat că Henry ținuse piept lumii întregi fiindcă era curajos. A învățat că tatăl ei voia să fie și ea curajoasă, chiar în cele mai alarmante împrejurări – tunete, gâște care aleargă după tine, râul Schuylkill când își iese din matcă, maimuța cu lanț la gât din căruța fierarului ambulant. Henry nu-i permitea Almei să se teamă de astfel de lucruri. Înainte măcar ca ea să înțeleagă ce anume e moartea, îi interzisese să se teamă și de ea.

„În fiecare zi mor oameni“, i-a spus el. „Dar ai opt mii de șanse la unu ca cel care moare să nu fii tu.“

A mai aflat că în unele săptămâni – mai ales cele ploioase – tatăl ei avea niște dureri cum n-ar trebui să îndure nici un om de pe fața lumii creștine. Un picior îi pricinuia chinuri cumplite din cauza unui os rupt care nu se sudase cum trebuie și din când în când îi recidivau frigurile căpătate în locurile acelea îndepărtate și primejdioase. Uneori Henry era ținut la pat și o jumătate de lună. În astfel de împrejurări nu trebuia deranjat sub nici un motiv. Chiar dacă veneai să-i aduci scrisori, trebuia să fii cu băgare de seamă. Durerile acestea erau motivul pentru care Henry nu mai putea călători și chema lumea să vină la el. De aceea White Acre avea întotdeauna atât de mulți vizitatori și se făceau atâtea afaceri în salon și la masă, la cină. Tot de aceea îl avea Henry în preajma lui pe omul pe nume Dick Yancey – bărbatul din Yorkshire, tăcut, pleșuv, cu ochi reci, care inspira teamă și călătorea în locul lui Henry, disciplinând lumea în numele Companiei Whittaker. Alma a învățat să nu vorbească niciodată cu Dick Yancey.

Alma a învățat și că tatăl ei nu respecta ziua sfântă, deși deținea cea mai frumoasă strană din biserica suedeză luterană în care-și petreceau duminicile Alma și mama ei. Mama Almei nu-i îndrăgea în mod deosebit pe suedezi, dar, de vreme ce nu se afla nici o biserică olandeză reformată prin apropiere, mai bine ei decât nimic. Cel puțin suedezii înțelegeau și împărtășeau convingerile fundamentale ale învățămintelor calviniste: ești responsabil pentru propria ta situație în viață, ești probabil sortit iadului, iar viitorul arată foarte negru. Toate astea aveau pentru Beatrix aerul liniștitor al lucrurilor familiare. Erau mai bune decât oricare dintre celelalte religii, cu promisiunile lor false, călduțe și liniștitoare.

Alma își dorea să nu fie nevoie să meargă la biserică și să rămână acasă duminica să lucreze cu plantele, ca tatăl ei. Biserica era plictisitoare și neconfortabilă și mirosea a zeamă de tutun. Vara, curcile și câinii intrau uneori pe ușa din față rămasă deschisă, căutând umbra care să-i ferească de căldura de neîndurat. Iarna, clădirea veche, de piatră, devenea insuportabil de rece. Când mai intra câte o rază de lumină printr-una din ferestrele înalte, cu sticla vălurită, Alma întorcea fața spre ea, ca o liană tropicală

din serele speciale ale tatălui ei, și-și dorea să se cațere afară.

Tatălui Almei nu-i plăceau nici bisericile, nici religiile, dar apela adeseori la Dumnezeu ca să-i trăsnească dușmanii. Cât privește alte lucruri care nu-i plăceau lui Henry, lista era lungă, iar Alma ajunsese s-o cunoască bine. Știa că tatăl ei nu suporta bărbații masivi care aveau câini mici. Nu suporta oamenii care cumpărau cai iuți pe care nu se pricepeau să-i călărească. De asemenea, nu suporta: bărcile de agrement; vameșii; pantofii ieftini; franțuzismele (limba, mâncarea, poporul); funcționarii nervoși; farfuriile minuscule de porțelan care ți se sparg în mâini; poezia (dar nu și cântecele!); spatele încovoiat al lașilor; ticăloșii împutiți; mincinoșii; sunetul viorilor; armata (oricare); lalelele („cepe cu fasoane!“); gaițele albastre; cafeaua („obicei olandez împutit, mama lui!“) și – deși Alma nu înțelegea încă ce înseamnă – atât sclavagismul, cât și aboliționistii.

Henry era uneori de-a dreptul incendiar. Era în stare s-o insulte și s-o umilească pe Alma cu detașarea cu care ți-ai încheia nasturii („Nimănui nu-i place un purcel tâmpit și egoist!“), dar avea și momente când părea să țină sincer la ea, ba chiar să fie mândru de ea. Într-o zi, la White Acre a venit un străin care voia să-i vândă lui Henry un ponei pentru Alma. Pe ponei îl chema Soames, era de culoarea glazurii de zahăr, iar Alma l-a adorat din prima clipă. S-au târguit. Cei doi adulți s-au înțeles la un preț de trei dolari. Alma, care avea doar șase ani, a întrebat:

— Domnule, vă rog să mă scuzați, dar în preț intră și hățurile și șaua pe care le are poneiul pe el?

Străinul a rămas cu gura căscată, dar Henry a izbucnit într-un râs răsunător.

— Vere, te-a prins! a exclamat el printre hohote și, tot restul zilei, de câte ori Alma se apropia de el, o ciufulea, spunând:

— Ce mai șef de licitație e fata mea!

Alma a învățat că seara tatăl ei bea din niște sticle și că sticlele conțineau uneori pericol (voci ridicate; izgonirea din cameră), dar puteau conține și minuni – de exemplu, permisiunea de a sta în poala tatălui ei, unde i se spuneau uneori povești fantastice și auzea uneori porecla ei cea mai rară: „Cireșică“. În astfel de seri, Henry îi spunea lucruri de genul: „Măi Cireșică, întotdeauna trebuie să ai la tine destul aur cât să-ți răscumperi viața dacă te răpește cineva. Dacă n-ai unde să-l porți, coase-l în tivul fustelor, dar întotdeauna să ai bani la tine!“ Îi mai spunea că beduinii din deșert își coseau uneori, pentru urgențe, pietre prețioase sub piele. Îi povestea că și el are un smarald din America de Sud cusut sub pielea lăsată de pe stomac și că, pentru cine nu știa, semnul arăta ca o cicatrice de la un glonț și că, deși n-avea să i-l arate niciodată, dar niciodată, smaraldul era acolo.

— Întotdeauna să ai pregătită o ultimă mită, Cireșică, spunea el.

Stând în poala tatălui ei, Alma a aflat că Henry călătorise prin lumea întreagă cu un om extraordinar, pe nume căpitanul Cook. Poveștile cu el erau cele mai frumoase. Într-o zi ieșise la suprafața oceanului o balenă uriașă, cu botul deschis, și căpitanul Cook cârmise corabia drept în gura balenei, se uitase prin burta ei și apoi o cârmise afară – cu spatele! Odată, Henry auzise un fel de țipăt pe mare și văzuse o sirenă care plutea. Fusese rănită de un rechin. Henry o trăsese pe bord cu o funie și sirena îi murise în brațe – dar nu înainte să-l binecuvânteze pe Henry Whittaker în numele Domnului și să-i spună că într-o zi va ajunge bogat. Și așa ajunsese să aibă casa asta mare – mulțumită binecuvântării sirenei!

— Ce limbă vorbea sirena? întrebuse Alma, închipuindu-și că era aproape imposibil să nu fi fost greaca.

— Engleza! răspunsese Henry. Păi bine, măi Cireșică, eram nebun să salvez o sirenă străină?

Alma își admira mama și uneori se simțea intimidată în fața ei, dar pe tatăl ei îl adora. Îl iubea mai mult decât orice pe lume. Îl iubea mai mult decât pe poneiul Soames. Tatăl ei era un colos, iar ea se uita

prudent la lume dintre picioarele lui de mamut. În comparație cu Henry, Dumnezeu din Biblie era plicticos și îndepărtat. Dar, ca și Dumnezeu din Biblie, Henry îi punea uneori Almei iubirea la încercare – mai ales după ce se deschideau sticlele. „Cireșică“, spunea el atunci, „hai, fugi cât de repede te țin piciorușele alea ca fusele până colo, la docuri, să vezi dacă nu i-a venit lui tăticu’ vreo navă din China!“

Docurile erau la unsprezece kilometri depărtare, peste râu. Putea să fie duminică, ora nouă seara, și afară să bată o furtună de martie, rece ca moartea, dar Alma sărea din poala tatălui ei și o rupea la fugă. Trebuia trimis un servitor s-o prindă la ușă și s-o aducă înapoi în salon, fiindcă altfel – la șase ani, fără pelerină sau bonetă, fără un ban în buzunar și fără un grăunte de aur cusut în tivul fustelor – zău că s-ar fi dus.

Ce mai copilărie a avut Alma!

Nu numai că avea părinți puternici și inteligenți, dar avea la dispoziție tot domeniul White Acre, pe care-l putea explora după bunul plac. Era o adevărată Arcadie. Aveai atâtea de văzut! Casa însăși era o minune mereu nouă. Există girafa împăiată, noduroasă, din pavilionul de est, cu fața ei alarmată și hazlie. Există trioul de coaste enorme de mastodont din atriul din față; le dezgropase un fermier dintr-un câmp din împrejurimi și i le dăduse lui Henry la schimb pentru o pușcă nouă. Era sala de bal, scânteietoare și goală, unde odată – într-o zi rece de toamnă târzie – Alma dăduse peste un colibri prins înăuntru, care-i săgetase pe lângă ureche pe o traiectorie formidabilă (parcă era un proiectil bătut cu giuvaiere, aruncat dintr-un tun minuscul). Era mierla-mandarin din colivia din biroul tatălui ei, adusă tocmai din China, care putea vorbi cu o elocvență mișcătoare (după cum susținea Henry), dar doar pe limba ei de baștină. Erau pieile rare de șarpe, conservate și umplute cu paie și rumeguș. Erau rafturi încărcate cu corali din Mările Sudului, idoli javanezi, bijuterii egiptene străvechi din lapislazuli și almanahuri turcești prăfuite.

Și puteai să mănânci în atâtea locuri! Sufrageria, salonul, bucătăria, salonașul, biroul, sala cu un perete de sticlă și verandele cu pergolele lor. Oriunde puteai lua gustări cu ceai și turtă dulce, castane și piersici. (Și ce mai piersici – roz pe o parte, aurii pe cealaltă.) Iarna, puteai sorbi supă în camera copiilor de la etaj, privind râul de dedesubt, care sclipea sub cerul pustiu ca o oglindă lustruită.

Dar afară încântările erau mai abundente, mai pline de mister. Existau serele, nobile, pline de palmieri și ferigi, toate îmbrăcate într-un strat gros de scoarță pentru tăbăcit pieile, neagră și puturoasă, ca să nu le ajungă frigul. Era pompa de apă cea zgomotoasă și înfricoșătoare, pentru udat serele. Existau serele speciale, cele misterioase (unde era întotdeauna insuportabil de cald), în care se aduceau plantele importate delicate, să se recupereze după călătoria lungă pe mare, și unde orhideele erau mituite să înflorească. Erau lămâii din oranjerie, scoși afară pe roțile în fiecare vară, ca tuberculoșii, să se bucure de soarele natural. Era micul templu grecesc, ascuns la capătul unei alei mărginite de stejari, unde îți puteai imagina Olimpul.

Mai existau dependența în care se făcea brânză și, lipită de ea, cea în care se făcea unt – cu aerul ei atrăgător de alchimie, superstiție și vrăjitorie. Lăptăresele germane desenau semne magice cu cretă pe ușă și bombăneau incantații înainte să intre. Îi spuneau Almei că, dacă brânza nu se încheagă, e pentru că a blestemat-o diavolul. Când Alma a întrebat-o pe mama ei dacă așa este, a fost certată fiindcă vorbește ca o prostituată credulă și i s-a ținut o lungă prelegere despre cum se încheagă de fapt brânza – printr-un proces de transformare chimică, perfect rațională, a laptelui proaspăt tratat cu cheag și lăsat să se odihnească, în crusta lui de ceară, la temperaturi controlate. Odată lecția încheiată, Beatrix a șters semnele de pe ușa dependenței pentru unt și le-a muștrat pe lăptărese, făcându-le toate superstițioase. A doua zi, Alma a observat că semnele de cretă erau la loc. Într-un fel sau altul, brânza continua să se

închege cum trebuie.

Mai erau și hectarele nesfârșite de pădure, lăsate intenționat necultivate și populate de iepuri, vulpi și căprioare îmblânzite care îți mâncau din palmă. Părinții îi dădeau voie Almei – ba chiar o încurajau! – să umble prin pădure după bunul plac, ca să învețe despre natură. Aduna cărăbuși, păianjeni și molii. Într-o zi a văzut cum un șarpe mare, vărgat, era mâncat de viu de un șarpe negru mult mai mare – treabă care a durat câteva ore și i s-a părut ceva oribil și spectaculos. A văzut păianjeni tigrați cum săpau tuneluri adânci în stratul de frunze moarte și măcălendrii americani strângând mușchi și noroi de pe malul râului ca să-și facă cuiburi. A adoptat o frumusețe de omidă (frumusețe după standardele omizilor) și a înfășat-o într-o frunză, ca s-o aducă acasă și să fie prietene, dar mai târziu, fără să vrea, a ucis-o așezându-se pe ea. A fost o lovitură cruntă, însă viața a mers înainte. Așa i-a spus mama ei: „Nu mai plânge și mergi mai departe.“ I s-a explicat că animalele mor. Unele animale, ca oile și vacile, nu se nasc cu alt scop decât să moară. Nu se poate să jelim fiecare moarte. La vârsta de opt ani, Alma disecase deja, cu ajutor din partea lui Beatrix, un cap de miel.

Întotdeauna Alma mergea în pădure cu cea mai practică rochie a ei, înarmată cu trusa personală de colectare, compusă din eprubete de sticlă, cutiuțe pentru mostre, vată și carnețele. Ieșea pe orice fel de vreme, fiindcă orice fel de vreme rezerva surprize plăcute. Într-un an, un viscol spre sfârșitul lui aprilie a împletit două feluri ciudate de sunete – cântecul păsărilor și clopoței sâniilor –, lucru pentru care merita să ieși din casă. A învățat că, dacă pășești cu grijă prin nămol ca să nu-ți murdărești ghetetele sau poalele fustelor, niciodată nu găsești ce cauți. N-o certa nimeni dacă venea acasă cu noroi pe ghetete și pe fuste, atâta timp cât aducea specimene bune pentru ierbarul ei.

Poneiul Soames îi era însoțitor nelipsit în astfel de expediții – uneori o purta în spate prin pădure, alteori o urma ca un câine mare și bine educat. Vara purta la urechi ciucuri superbi de mătase, ca să gonească muștele. Iarna purta o blană de animal sub șa. Soames era cel mai bun partener de colectat exemplare botanice pe care ți l-ai fi putut dori, iar Alma vorbea cu el toată ziua. Făcea pentru ea absolut orice, mai puțin să se miște repede. Foarte rar se întâmpla să mănânce exemplarele.

În cea de-a noua vară a vieții ei, Alma a învățat să-și dea seama cât e ceasul după cum se deschid și se închid florile. La cinci dimineața, a observat ea, întotdeauna se răsfirau petalele de barba-caprei. La ora șase se deschideau părăluțele și laptele-cucului. La ora șapte înfloreau păpădia. La opt era rândul scânteiuțelor. Nouă: steluța-albă. Zece: brândușele de toamnă. Pe la unsprezece, procesul începea să se repete în sens invers. La miezul zilei se închideau florile de barba-caprei. La unu, se închidea steluța-albă. Pe la trei se închideau păpădiile. Dacă nu era deja acasă și cu mâinile spălate la ora cinci după-amiaza (când se închideau florile de laptele-cucului și începea să se deschidă luminița-noptii), Alma știa că o așteaptă o ceartă.

Ce voia ea să știe cel mai mult și mai mult era felul cum e orânduită lumea. Ce fel de ceas suprem se afla în spatele tuturor? Desfăcea florile și le explora arhitectura interioară. La fel proceda și cu insectele și cu orice animal mort pe care-l găsea. Într-o dimineață târzie de septembrie, Alma rămase uluită de apariția bruscă a unei brândușe, floare despre care credea că nu înflorește decât primăvara. Ce descoperire! Nu reuși să scoată de la nimeni un răspuns mulțumitor, care să-i explice ce Dumnezeu aveau în cap florile astea, de apăreau la începutul rece al toamnei, fără frunze și fără apărare, tocmai când toate celelalte se uscau. „Sunt brândușe de toamnă“, îi explică Beatrix. Bine, sigur că da – dar cu ce scop? De ce să înflorească tocmai atunci? Erau proaste? Uitaseră cum trece timpul? La ce întâlnire importantă avea nevoie să apară brândușa aceasta de făcea efortul să înflorească în primele seri geroase? N-o putea lămuri nimeni. „Pur și simplu așa se comportă varietatea aceasta“, i-a spus Beatrix, răspuns pe care, spre

deosebire de alte răspunsuri ale mamei ei, Alma îl găsi nesatisfăcător. La insistențele ei, Beatrix a spus: „Nu orice întrebare are un răspuns.“

Informația asta i se păru Almei atât de nemaipomenită, încât rămase fără grai câteva ore. Nu putea face altceva decât să stea și să rumege ideea într-o stare absentă, năucită. Când și-a revenit, a desenat misterioasa brândușă de toamnă în carnetul ei și a scris lângă desen data, apoi întrebările și nemulțumirile ei. Așa era ea, meticuloasă. Trebuia ținută o evidență pentru orice – chiar și pentru lucrurile pe care nu reușea să le înțeleagă. Beatrix o învățase că trebuie să-și noteze întotdeauna descoperirile, să facă desene cât mai precise, să le categorisească, pe cât posibil, după taxonomia corectă.

Almei îi plăcea desenul în sine, dar rezultatul o dezamăgea de multe ori. Nu reușea să deseneze chipuri sau animale (chiar și fluturii îi ieșeau bătăioși), dar până la urmă a descoperit că nu era chiar un *dezastru* la desenat plante. Primele ei succese au fost niște desene remarcabile reprezentând umbele – membrele acelea întâlnite la toată familia morcovului, compuse din tulpini goale pe dinăuntru și inflorescențe plate. Umbelele ei erau fidele realității, dar ea le voia mai mult decât precise; le voia frumoase. I-a spus mamei ei, care a corectat-o: „Frumusețea nu e necesară. Frumusețea stă în calea preciziei.“

Uneori, în expedițiile ei prin pădure, Alma întâlnea alți copii. Astfel de întâlniri o alarmau întotdeauna. Știa cine erau intrușii, deși nu vorbea niciodată cu ei. Erau copiii angajaților părinților ei. Domeniul White Acre era ca un animal gigantic, viu, din care jumătate era necesar pentru servitori – grădinari născuți în Germania și Scoția, preferați de tatăl ei în locul americanilor leneși, și cameriste născute în Olanda, fiindcă mama ei nu accepta altceva și avea încredere în ele. Servitorii casei trăiau în pod, iar muncitorii câmpurilor trăiau cu familiile în căsuțe și cabane risipite pe toată proprietatea. Căsuțele erau chiar frumoase – nu pentru că lui Henry i-ar fi păsat de confortul muncitorilor lui, dar nu suporta să vadă locuințe sordide.

De câte ori dădea de copiii lucrătorilor prin pădure, Alma era copleșită de teamă și oroare. Avea însă o metodă de supraviețuire pentru astfel de cazuri: se prefăcea că nu se întâmplă nimic. Trecea pe lângă copii și *deasupra* lor pe poneiul ei cel îndesat (care, ca întotdeauna, se mișca în ritmul lent și nepăsător cu care curge melasa rece). Alma își ținea răsuflarea cât timp trecea pe lângă copii și nu se uita nici în stânga, nici în dreapta până nu ajungea la o distanță sigură de intruși. Dacă nu se uita la ei, nu era nevoită să creadă că sunt acolo.

Copiii muncitorilor nu se apropiau în nici un fel de Alma. Probabil fuseseră avertizați s-o lase în pace. Toată lumea se temea de Henry Whittaker, așa că, automat, și fiica lui era de temut. Uneori însă Alma îi spiona pe copii de departe. Jocurile lor erau dure și de neînțeles. Se îmbrăcau altfel decât ea. Nici unul dintre ei nu purta pe umăr truse de colectare pentru specimene botanice și nici unul nu călărea ponei cu ciucuri de mătase viu colorați. Se împingeau și țipau unii la alții și foloseau cuvinte necioplite. Alma se temea de copii mai rău decât de orice pe lume. De multe ori îi apăreau în coșmaruri.

Dar iată ce trebuia făcut în caz de coșmaruri: te duceai s-o cauți pe Hanneke de Groot, la subsol, unde găseai de obicei ajutor și alinare. Hanneke de Groot, șefa menajerelor, avea autoritate în întregul cosmos al domeniului White Acre, iar autoritatea îi conferea o gravitate foarte liniștitoare. Hanneke avea spațiul ei de locuit, lângă bucătăria de la subsol, unde focurile nu se stingeau niciodată. Sălășluia într-o baie caldă de aer cu iz de pivniță, parfumat de jamboanele sărate care atârnav de toate grinzile. Hanneke trăia într-o cușcă – așa i se părea Almei –, fiindcă încăperile ei personale aveau gratii la uși și la ferestre, asta pentru că Hanneke și numai ea controla accesul la argintăria și tacâmurile casei și ținea socoteala simbriilor întregului personal.

— Nu trăiesc într-o cușcă, a corectat-o odată Hanneke pe Alma. Trăiesc într-un seif de bancă.

Când coșmarurile n-o lăsau să doarmă, Alma făcea față cu curaj călătoriei înfricoșătoare trei etaje mai jos, pe scări întunecate, până la cel mai îndepărtat colț al subsolului, unde se agăța de gratiile sălașului lui Hanneke și striga să i se dea drumul înauntru. Astfel de expediții erau întotdeauna un fel de pariu. Uneori Hanneke se scula din pat, somnoroasă și bombănitore, descuia ușa ca un temnicer și îi îngăduia Almei să vină lângă ea în pat. Dar alteori nu. Alteori o certa pe Alma că se poartă ca un copil mic, o întreba de ce trebuie să necăjească o biată olandeză obosită și o trimitea înapoi, să urce scările pe întuneric până în camera ei.

Dar rarele dăți când chiar i se dădea voie în patul lui Hanneke meritau din plin să îndure celelalte zece dăți, când era respinsă, fiindcă Hanneke spunea povești și Hanneke știa atâtea și atâtea lucruri! Hanneke o cunoștea pe mama Almei dintotdeauna, din prima copilărie. Hanneke povestea despre Amsterdam, ceea ce Beatrix nu făcea niciodată. Hanneke vorbea întotdeauna cu Alma în olandeză, iar pentru urechile Almei olandeza avea să rămână pentru totdeauna limba alinării, a seifurilor de bancă, a jambonului sărat și a siguranței.

Almei nu i-ar fi trecut în nici un caz prin gând să dea fuga la mama ei, al cărei dormitor era chiar lângă al ei, dacă avea nevoie s-o liniștească cineva noaptea. Mama Almei avea multe calități, dar caracterul liniștitor nu se număra printre ele. După cum spunea adesea Beatrix Whittaker, dacă era în stare să umble, să vorbească și să gândească, atunci copilul trebuie să fie în stare și să se liniștească singur, fără vreun sprijin din afară.

Apoi, mai erau și musafirii – un șir neîntrerupt de vizitatori care soseau zi de zi la White Acre în trăsură, călare, pe apă sau pe jos. Tatăl Almei avea oroare de plictiseală, așa că-i plăcea să cheme oameni la masă ca să-l amuze, să-i aducă vești despre lume sau să-i dea idei noi de afaceri. Dacă Henry Whittaker chema pe cineva, acel cineva venea negreșit – ba chiar îi era recunoscător.

„Cu cât ai mai mulți bani“, îi explica el Almei, „cu atât mai frumos se poartă oamenii cu tine. E lucru confirmat“.

Iar Henry avea acum o grămadă serioasă de bani. În mai 1803 semnase un contract cu un bărbat pe nume Israel Whelen, funcționar guvernamental însărcinat cu asigurarea articolelor medicale pentru expediția lui Lewis și Clark în vestul Americii. Henry adunase pentru această expediție rezerve considerabile de mercur, laudanum, rubarbă, opiu, rădăcină de gețiană americană⁷, calomel, ipecacuană, plumb, zinc, sulfat de magneziu – unele având, într-adevăr, virtuți medicale, dar toate având virtutea de a-i aduce bani. În 1804 farmaciștii germani au reușit pentru prima oară să producă morfină din semințe de mac, iar Henry a fost unul din cei dintâi investitori în fabricarea acestui bun atât de util. Anul următor a obținut un contract de aprovizionare cu produse medicale a întregii armate a Statelor Unite. Lucrul acesta i-a conferit o oarecare putere politică, pe lângă cea pecuniară, așa că e de înțeles de ce îi veneau atâția invitați la cină.

⁷. *Frasera caroliniensis*, despre a cărei rădăcină se credea (greșit) în secolul XIX că ar trata cangrena.

Nu erau în nici un caz serate. Familia Whittaker nu fusese tocmai bine primită de cercul restrâns al înaltei societăți din Philadelphia. La început, când de-abia sosiseră în oraș, fuseseră invitați doar o dată la cină, la Anne și William Bingham, la intersecția dintre Third Street și Spruce Street, dar întâlnirea nu mersese deloc bine. La desert, doamna Bingham – care se comporta de parcă era la Curtea regelui Angliei – îl întrebase pe Henry:

— Ce fel de nume e Whittaker? Mi se pare foarte neobișnuit.

— De prin regiunea centrală a Angliei, a răspuns Henry. Vine de la Warwickshire.

— La Warwickshire are rezidența familia dumneavoastră?

— Și pe-acolo, și prin alte părți. Noi, Whittakerii, avem obiceiul să rezidăm pe unde găsim un acoperiș.

— Dar tatăl dumneavoastră deține încă proprietăți în Warwickshire?

— Doamnă, tatăl meu, dacă mai trăiește, deține doi porci și oala de noapte de sub propriul pat. Patul mă îndoiesc că-l deține.

Familia Whittaker n-a mai fost invitată niciodată la cină de familia Bingham. Familiei Whittaker nu prea-i păsa. Beatrix oricum nu era de acord cu stilul vestimentar și de conversație al doamnelor elegante, iar lui Henry îi dis plăcea eticheta plicticoasă a saloanelor respectabile. A preferat să-și creeze propria societate, pe celălalt mal al râului față de oraș, pe vârful dealului. Cinele la White Acre nu erau ocazii de bârfă, ci exerciții stimulative pentru intelect și comerț. Dacă undeva în lume se afla un tânăr îndrăzneț pus pe fapte mari, Henry voia să-l aibă oaspete la masă. Dacă trecea prin Philadelphia un filozof venerabil sau un om de știință respectat, sau un inventator promițător, era invitat și el. Uneori veneau și femei, dacă erau soțiile unor gânditori de renume sau traducătoarele unor cărți importante, sau dacă erau actrițe interesante venite în turneu prin America.

Pentru unii, cina cu Henry se dovedea un șoc prea mare. Mâncarea în sine era opulentă – stridii, biftec, fazan –, dar a lua masa la White Acre nu era o experiență tocmai relaxantă. Oaspeții riscau să fie interogați, puși la îndoială, provocați. Cei despre care se știa că erau adversari erau așezați la masă alături. Convingerile cele mai înalte sufereau atacuri violente în conversații mai curând atletice decât politicoase. Anumite notabilități au plecat de la White Acre convinse că fuseseră supuse celor mai grave jigniri. Alți oaspeți – poate mai inteligenți sau cu obrazul mai gros, sau mai disperați după finanțare – plecau de la White Acre cu contracte avantajoase sau parteneriate benefice, sau cu scrisoarea de recomandare ideală pentru vreun om important din Brazilia. Salonul în care se lua cina la White Acre era un teren de joc periculos, dar o victorie obținută acolo îți putea aranja cariera pe viață.

Alma era bine-venită la această masă a competițiilor de la vârsta de patru ani și stătea de multe ori lângă tatăl ei. Avea voie să pună întrebări atâta timp cât nu erau imbecile. Unii oaspeți erau chiar fermecați de ea. Un expert în simetria chimică a exclamat odată: „Vai, dar ești isteță ca o cărticică!“ – compliment pe care Alma nu l-a uitat toată viața. Alți mari oameni de știință s-au dovedit a fi prea puțin obișnuiți să fie luați la întrebări de o fetiță. Dar unii mari oameni de știință, după cum observa Henry, nu erau în stare să-și apere teoriile în fața unei fetițe, caz în care meritau să fie demascați ca niște prefăcuți ce erau.

Henry era convins (iar Beatrix îl susținea cu tărie) că nu există subiect prea grav, prea spinos sau prea tulburător care să nu poată fi discutat de față cu fiica lor. Dacă Alma nu înțelegea despre ce se vorbește, argumenta Beatrix, asta n-avea decât s-o motiveze și mai tare să-și dezvolte intelectul, astfel ca data viitoare să nu rămână pe dinafară. Tot Beatrix a învățat-o pe Alma ca, dacă nu putea contribui la conversație cu nimic inteligent, să zâmbească celui care se întâmplase să vorbească ultimul și să murmure politicos „Dar vă rog, continuați“. Dacă se plictisea la masă, era problema ei și numai a ei. Cina la White Acre nu se desfășura în funcție de distracția copilului (de fapt, Beatrix era de părere că extrem de puține lucruri în viață trebuie să se desfășoare în funcție de distracția unui copil) și cu cât Alma învăța mai repede să stea nemișcată într-un scaun cu spătar tare ore și ore la rând, ascultând atentă idei cu mult peste puterea ei de înțelegere, cu atât mai bine avea să fie pentru ea.

Așadar, Alma și-a petrecut frageda copilărie ascultând conversații dintre cele mai bizare – cu oameni care studiau descompunerea rămășițelor umane; cu oameni care aveau idei privind importul tulumbelor de calitate din Belgia în America; cu oameni care făceau ilustrații reprezentând diformități medicale monstruoase; cu oameni convinși că orice medicament care se poate înghiți poate fi la fel de bine frecat pe piele și absorbit în corp; cu oameni care examinau materia organică din izvoarele sulfuroase; și cu unul anume care era expert în funcția pulmonară a păsărilor acvatice (subiect despre care susținea că e mai captivant decât orice altceva pe lume – deși, dacă e să ne luăm după prezentarea interminabilă pe care a ținut-o la cină, afirmația lui nu părea adevărată).

Unele seri erau interesante pentru Alma. Cel mai mult îi plăcea când veneau actorii și exploratorii și spuneau povești fascinante. Alte seri erau dominate de tensiunea disputelor. Iar altele erau eternități întregi, chinuitor de plictisitoare. Uneori adormea la masă cu ochii deschiși, și nu o ținea dreaptă pe scaun decât teroarea absolută la gândul reproșurilor mamei ei și balenele tari din rochia pentru ocazii. Dar seara pe care Alma avea să și-o amintească totdeauna, seara care mai târziu avea să pară a fi însuși apogeul copilăriei ei, a fost aceea în care i-a vizitat astronomul italian.

Era spre sfârșitul verii anului 1808, iar Henry Whittaker cumpărase un telescop nou. Admirase deja cerul nopții prin lentilele lui germane de înaltă calitate, dar începea să se simtă analfabet într-ale firmamentului. Cunoștințele lui despre stele priveau navigația – ceea ce nu e puțin lucru –, dar nu știa mai nimic despre ultimele descoperiri. Se făceau progrese formidabile în domeniul astronomiei la acea vreme, iar Henry avea impresia tot mai profundă că cerul nopții devenea încă o bibliotecă pe care nu putea s-o citească. Așadar, când a venit în Philadelphia maestro Luca Pontesilli, strălucitul astronom italian, să țină o prelegere în fața Societății Filozofice Americane, Henry l-a momit la White Acre cu un bal dat în onoarea lui. Auzise că Pontesilli adoră dansul și bănuia că n-ar putea rezista unui bal.

Era cel mai simandicos eveniment organizat vreodată de Whittakeri. Cei mai buni furnizori de mâncăruri din Philadelphia – negri în uniforme albe impecabile – au sosit după-amiaza devreme și s-au pus pe construit torturi de beza elegante și pe amestecat puncii multicolore. Flori tropicale, care nu mai fuseseră niciodată scoase din serele speciale, cu climă călduță, au fost plasate în aranjamente complicate prin toată casa. A apărut ca din senin o orchestră de străini plini de toane care umblau de colo-colo prin sala de bal, își acordau instrumentele și mormăiau întruna despre căldura insuportabilă. Alma a fost săpunită și frecată bine, apoi ambalată în crinoline albe, iar coama de păr roșcat mereu nesupus, ca o creastă de cocoș, i-a fost îndesată cu forța într-o fundă de satin aproape cât capul ei de mare. Apoi au sosit oaspeții, într-o învolburare de mățasuri și pudră.

Era foarte cald. Fusesse foarte cald toată luna, dar în seara aceea era cel mai cald. Anticipând temperatura neplăcută, soții Whittaker au început balul de-abia pe la nouă, mult după apus, însă canicula apăsătoare a zilei încă se simțea. În curând sala de bal a ajuns și ea un fel de seră aburindă și umedă, ceea ce plantelor tropicale le plăcea, dar doamnelor nu. Muzicienii sufereau și transpirau. Oaspeții se revărsau pe uși în căutare de alinare și stăteau tolăniți pe verande, rezemați de statuile de marmură în încercarea zadarnică de a absorbi răcoarea din piatră.

Pentru a-și potoli setea, musafirii beau mult mai mult puncii decât avuseseră, probabil, de gând. Urmarea naturală a fost că inhibițiile s-au topit și peste toată adunarea a coborât un aer de veselie fără griji. Orchestra a abandonat cadrul formal al sălii de bal și a pus la cale o distracție strașnică afară, pe peluza cea mare. S-au adus felinare și torțe, care aruncau peste oaspeți umbre tulburătoare. Fermecătorul astronom italian încerca să-i învețe pe gentilomii Philadelphiei câțiva pași de dans napolitan furtunoși și

își revărsa atenția asupra fiecărei doamne – toate îlgăseau comic, îndrăzneț și fascinant. A încercat să danseze până și cu negrii care serveau mâncarea, spre amuzamentul general.

Pontesilli urma să susțină în seara aceea o prelegere cu ilustrații și calcule detaliate, în care să explice traiectoriile eliptice și vitezele planetelor. Dar, la un moment dat în cursul serii, s-a renunțat la idee. Unei adunări atât de animate și nonconformiste nu i s-ar fi putut cere să stea locului și să asculte o prelegere științifică serioasă!

Alma n-avea să afle niciodată a cui fusese ideea – a lui Pontesilli sau a tatălui ei –, dar, la scurt timp după miezul nopții, s-a decis ca celebrul maestro italian într-ale cosmologiei să re-creeze un model al universului pe peluza întinsă de la White Acre folosindu-i chiar pe oaspeți pe post de corpuri cerești. N-avea să fie un model la scară, precis, a declamat italianul amețit de alcool, dar cel puțin avea să le dea doamnelor o idee generală despre viața planetelor și relațiile dintre ele.

Cu un superb aer de autoritate și teatralitate, Pontesilli l-a plasat pe Henry Whittaker – Soarele – în centrul peluzei. Apoi a ales câțiva domni care aveau să fie planetele, așezându-i radial față de gazdă. Spre distracția tuturor celor prezenți, Pontesilli a încercat să aleagă pentru rolurile respective bărbați cât mai potriviți cu planetele pe care trebuiau să le simbolizeze. De pildă, micuțul Mercur era reprezentat de un negustor de cereale mărunțel, dar demn, din Germantown. De vreme ce Venus și Terra erau mai mari decât Mercur, dar cam de aceeași mărime una față de cealaltă, Pontesilli a ales doi frați din Delaware – aproape identici ca înălțime, proporții și culoare a pielii. Marte trebuia să fie mai mare decât negustorul de cereale, dar ceva mai mic decât frații din Delaware; rolul i s-a potrivit de minune unui bancher de succes, subțire în talie. Pontesilli l-a ales drept Jupiter pe un căpitan de corabie pensionat, un bărbat de o obezitate de-a dreptul comică, a cărui apariție corpulentă în sistemul solar a făcut pe toată lumea să izbucnească într-un râs incontrollabil. Cât despre Saturn, era reprezentat de un domn de la un ziar, ceva mai puțin gras, dar de o rotunjime ilară.

Și tot așa, până ce toate planetele au fost aranjate pe peluză la distanța potrivită față de Soare și unele față de cealalte. Apoi, Pontesilli le-a pus să orbiteze în jurul lui Henry, străduindu-se din răspuțeri să-i mențină pe toți acei gentilomi cam băuți pe traiectoria celestă corectă. În curând, și doamnele au început să ceară zgomotos să ia parte la distracție, așa că Pontesilli le-a aranjat în jurul bărbaților pe post de sateliți, fiecare pe propria-i orbită strânsă. (Beatrix juca rolul Lunii Pământului cu o perfecțiune selenară rece.) Apoi, maestro a creat constelații de stele pe marginile peluzei, compuse din grupuri fermecătoare de tinere frumuseți.

Orchestra a început din nou să cânte, iar peisajul cu corpuri celeste s-a transformat în cel mai ciudat și superb vals pe care-l văzuse vreodată lumea bună din Philadelphia. Henry, Regele Soare, stătea în mijlocul tuturor, radiind de încântare, cu părul de culoarea flăcărilor, iar în jurul lui se învârteau bărbați mai mari și mai mici, în timp ce femeile le dădeau înconjur. Mănunchiuri de fete nemăritate scânteiau în colțurile cele mai îndepărtate ale universului, distante ca niște galaxii necunoscute. Pontesilli se urcase pe un zid înalt din jurul grădinii, unde se legăna precar, dirijând și comandând întregul tablou și strigând în noapte: „Domnilor, mențineți viteza! Doamnelor, nu părăsiți traiectoria!”

Alma voia și ea să participe. Nu mai văzuse ceva atât de fascinant. Niciodată nu mai fusese trează până la asemenea ore – doar după câte un coșmar –, dar adulții entuziasmați păreau să fi uitat de ea. Era singurul copil de-acolo, așa cum fusese de fapt toată viața. A dat fuga spre zidul grădinii și a strigat către maestro Pontesilli, aflat într-un echilibru șovăielnic:

— Domnule, puneți-mă și pe mine acolo!

Italianul s-a chiorât la ea de pe locul lui înalt, căznindu-se să-și focalizeze privirea – cine era copila?

Poate că ar fi ignorat-o cu desăvârșire dacă Henry n-ar fi răcnit tocmai atunci din mijlocul sistemului solar:

— Dă-i fetei un *loc*!

Pontesilli a ridicat din umeri.

— Tu ești o cometă! a anunțat-o pe Alma de sus, prefăcându-se în continuare că dirijează universul fluturând dintr-un braț.

— Domnule, ce face cometa?

— Zboară și tu de colo-colo! a ordonat italianul.

Așa a și făcut. S-a aruncat în mijlocul planetelor, ferindu-se de toată lumea și învârtindu-se printre orbite, țășnind înainte și răsucindu-se, în timp ce panglica i se desfăcea din păr. De câte ori se apropia de tatăl ei, el striga:

— Nu așa aproape de mine, Cireșică, o să te faci cenușă! – și o împingea departe de persoana lui înflăcărată, arzătoare, ca să alerge în altă direcție.

În mod surprinzător, la un moment dat cineva i-a pus în mâini o torță care trosnea. Alma n-a văzut cine i-a dat-o. Era prima oară când i se permitea să țină foc în mână. Torța scuipa scânteii și arunca bucățele de smoală în flăcări, care se răsuceau prin aer în spatele ei, în timp ce ea săgeta prin cosmos – singurul corp ceresc neîncătușat pe o traiectorie strict eliptică.

Nu o oprea nimeni.

Era o cometă.

Nu și-a dat seama că nu zbura.

Capitolul șase

Copilăria Almei – mai bine spus, partea cea mai simplă și mai inocentă din copilăria Almei – a luat sfârșit brusc în noiembrie 1809, puțin după miezul nopții, într-o zi de marți altminteri obișnuită.

Alma s-a trezit dintr-un somn adânc în sunetul vocilor ridicate și al roților de trăsură huruind pe pietriș. În locurile unde, la ora aceea, casa ar fi trebuit să fie tăcută (coridorul pe care se afla ușa camerei ei, de exemplu, sau camerele servitorilor de la etaj) domnea o foială de pași în toate direcțiile. S-a ridicat din pat în aerul rece, a aprins o lumânare, și-a găsit ghetele de piele și a bâjbâit după un șal. Instinctul îi spunea că la White Acre se petrecuse vreun necaz și că s-ar putea să fie nevoie de ea. Mulți ani mai târziu, avea să-și aducă aminte de absurditatea ideii (cum de i-a trecut prin cap că ar putea să ajute cu ceva?), dar atunci, în mintea ei, era o tânără domnișoară de aproape zece ani și încă avea o anumită încredere în propria-i importanță.

Ajunsă în capul scărilor largi, a văzut sub ea, în marele hol de la intrare, un grup de bărbați cu felinare. Tatăl ei, cu un palton peste cămașa de noapte, stătea în mijlocul tuturor cu o expresie încordată și iritată. Hanneke de Groot era și ea acolo, cu părul strâns sub o scufie. Era acolo și mama Almei. Trebuia să fie, așadar, ceva foarte serios; Alma nu-și văzuse niciodată mama trează la o asemenea oră.

Dar mai era cineva, iar ochii Almei se ațintiră imediat într-acolo: o fată, ceva mai mică decât Alma, cu părul de un blond aproape alb, adunat într-o coadă care-i cădea pe spate. Stătea între Beatrix și Hanneke.

Fiecare din cele două femei avea o mână pe umerii plăpânzi ai fetei. Copila i s-a părut oarecum cunoscută Almei. Să fi fost fiica vreunui muncitor? Alma nu era sigură. Oricine ar fi fost, fata era nemaipomenit de frumoasă – deși, în lumina felinarelor, părea șocată și înspăimântată.

Dar ce o neliniște pe Alma nu era teama fetei, ci severitatea autoritară cu care Beatrix și Hanneke o țineau pe după umeri. Când un bărbat s-a apropiat de parcă avea de gând să întindă mâna după fată, cele două femei s-au apropiat mai tare de ea, ținând-o mai strâns. Bărbatul s-a retras – și bine a făcut, s-a gândit Alma, fiindcă tocmai întrezărise expresia de pe chipul mamei ei: o îndârjire de fier. Hanneke avea aceeași expresie. Îndârjirea împărtășită de cele două femei care aveau cel mai important rol în viața Almei a stârnit în ea o groază inexplicabilă. Se petreceau lucruri alarmante.

Atunci Beatrix și Hanneke au întors capul în același timp și au privit spre capul scărilor, unde stătea Alma uitându-se în jos încremenită, cu lumânarea în mână și cu ghetetele trainice în picioare. S-au întors spre ea de parcă le-ar fi chemat pe nume și de parcă erau foarte nemulțumite să fie întrerupte.

— *Treci în pat*, au lătrat amândouă – Beatrix în engleză, Hanneke în olandeză.

Ar fi vrut să protesteze, dar se simțea neajutorată în fața puterii lor îngemănate. Fețele lor crispate, înăsprite, o speriau. Niciodată nu mai văzuse așa ceva. Era clar că nu avea nimeni nevoie de ea acolo și că nu era bine-venită.

Alma a aruncat o ultimă privire îngrijorată spre copila frumoasă din mijlocul holului plin de străini, apoi a rupt-o la fugă spre camera ei. O oră întreagă, nesfârșită, a stat pe marginea patului, ascultând până au început să-i țiuie urechile și tot sperând că va veni cineva să-i dea explicații sau s-o liniștească. Dar vocile au scăzut în intensitate, s-au auzit cai îndepărtându-se în galop și tot n-a venit nimeni. În cele din urmă, Alma a căzut peste cuvertură, adormită, înfășurată în șal și ținându-și ghetetele în brațe. Dimineața, când s-a trezit, a văzut că gloata de străini dispăruse de la White Acre.

Dar fata rămăsese.

O chema Prudence.

De fapt, Polly.

Sau, ca să fim mai preciși, o chema Polly-care-a-devenit-Prudence.

Povestea ei era urâtă. La White Acre se depuneau toate eforturile ca să fie înăbușită, dar astfel de povești nu se înăbușă cu una, cu două, așa că în câteva zile Alma avea s-o afle și ea. Era fiica grădinarului-șef al grădinilor de legume de la White Acre, un neamț tăcut care revoluționase structura serelor pentru pepeni, cu un rezultat foarte profitabil. Soția lui era o femeie din Philadelphia, dintr-o familie umilă, dar de o frumusețe vestită – și o stricată notorie. Soțul ei, grădinarul, o adora, dar nu putea cu nici un chip s-o țină în frâu. Și asta se știa. Femeia îl încornorase fără oprire mulți ani, făcând prea puține eforturi să-și ascundă aventurile. El îi tolerase purtarea în tăcere – fie că n-o observase, fie că se prefăcuse că n-o observă – până când, din senin, terminase cu toleranța.

În noaptea aceea de marți din noiembrie 1809, grădinarul și-a trezit soția care dormea împăcată lângă el, a târât-o afară de păr și i-a tăiat beregata de la o ureche la cealaltă. Apoi, imediat, s-a spânzurat de un ulm din apropiere. Zgomotul i-a trezit pe alți lucrători de la White Acre, care au ieșit din case în fuga mare să vadă ce se întâmplase. În urma celor două morți năprasnice rămăsese fetița pe nume Polly.

Polly era de-o vârstă cu Alma, dar mai zveltă și incredibil de frumoasă. Arăta ca o figurină perfectă, sculptată din săpun franțuzesc fin, în care cineva ar fi așezat doi ochi scânteietori, albaștri ca vârful penelor de păun. Dar trăsătura prin care depășea cu mult simpla drăgălășenie era pernuța mică și rozalie a gurii: îi dădea o voluptate fragedă și tulburătoare, de parcă ar fi fost o Batșeba în miniatură. În noaptea

aceea tragică în care Polly fusese adusă la conacul de la White Acre, înconjurată de oameni ai legii și muncitori lași în umeri, toți cu mâinile pe ea, Beatrix și Hanneke și-au dat seama imediat că fata se află în pericol. Unii bărbați propuneau să fie dusă la vreun azil de binefacere, dar alții afirmau deja sus și tare că și-ar asuma bucuria ei răspunderea pentru orfană. Jumătate din bărbații din cameră se culcaseră cu mama fetei – după cum Beatrix și Hanneke știau foarte bine –, așa că cele două femei nici nu voiau să se gândească ce ar fi așteptat-o pe mica frumusețe, pe odrasla stricategi.

Cele două, ca o singură femeie, au pus mâna pe Polly, au smuls-o din mijlocul gloatei și au apărut-o. Nu era o hotărâre cântărită dinainte. Nu era nici un gest de caritate îmbrăcat în căldura bunătații materne. Nu, era un act izvorât din intuiție și dintr-o conștiință feminină profundă și nerostită despre cum merg lucrurile în lume. Nu poți lăsa o ființă feminină atât de mică și de frumoasă cu zeci de bărbați cu mintea aprinsă, în toiul nopții.

Dar, după ce Beatrix și Hanneke au scos-o pe Polly din mâinile bărbaților și mulțimea s-a împrăștiat, ce era să facă cu ea? De-abia atunci au luat o hotărâre chibzuită. Mai precis, Beatrix a luat o hotărâre, fiindcă ea singură avea autoritatea de-a decide. De fapt, a luat o decizie de-a dreptul năucitoare: s-o țină pe Polly la ea de-atunci înainte, s-o adopte pe loc în familia Whittaker.

Alma avea să afle mai târziu că tatăl ei se opusese (Henry era nemulțumit că îl treziseră în miez de noapte și încă mai nemulțumit să se aleagă pe nepusă masă cu încă o fiică), dar Beatrix îi secerase protestele cu o singură privire grea, iar Henry avusese prezența de spirit să nu mai obiecteze a doua oară. Fie. Familia lor oricum era prea mică, iar Beatrix nu reușise s-o mărească. Se mai născuseră doi bebeluși după Alma, dar nu muriseră mai-nainte să tragă prima gură de aer? Nu erau cei doi nou-născuți îngropați în cimitirul luteran, nefiind de folos nimănui? Beatrix își dorise dintotdeauna încă un copil, iar acum providența i-l trimisese. Adăugând-o pe Polly căminului, urmașii Whittaker se dublau eficient peste noapte. Nici că se putea mai bine. Hotărârea lui Beatrix fusese rapidă și de neclintit. Henry a consimțit fără să mai scoată un cuvânt de protest. Oricum n-avea de ales.

În plus, fata era tare frumușică și nu părea chiar proastă de-a binelea. De fapt, odată ce lucrurile s-au mai liniștit, Polly a început să dea chiar dovadă de moderație – o stăpânire de sine aproape aristocratică –, lucru cu atât mai remarcabil la un copil care tocmai fusese martorul morții ambilor părinți.

Beatrix vedea în Polly multe trăsături foarte promițătoare și nu se putea gândi la nici un alt viitor respectabil pentru ea. Era convinsă că, într-o casă bună, cu influența morală potrivită, copila putea fi împinsă pe altă cale în viață decât stricăciunea și căutarea plăcerii fără stavilă, pentru care maică-sa plătitese prețul suprem. Prima sarcină era s-o spele bine. Biata de ea era plină de sânge pe pantofi și pe mâini. A doua sarcină era să-i schimbe numele. Polly nu i se potrivea decât unei păsări de colivie sau unei fete ușoare de pe stradă. De atunci înainte, fata avea să se numească Prudence – nume care, spera și se aștepta Beatrix, avea să fie un indicator menit s-o îndrume într-o direcție mai virtuoasă.

Așadar, toate se rezolvaseră – și în mai puțin de o oră. Așa s-a făcut că, a doua zi de dimineață, Alma Whittaker a primit, după trezire, informația năucitoare că de-acum înainte avea o soră și că numele ei era Prudence.

Sosirea lui Prudence a schimbat totul la White Acre. Mai târziu în viață, când își făcuse deja o carieră științifică, Alma avea să înțeleagă mai bine cum introducerea unui element nou într-un mediu controlat poate modifica mediul în feluri complicate și imprevizibile; dar, la vârsta aceea, nu simțea decât invazia a ceva ostil și premoniția unor zile negre. Alma n-a primit-o pe intrusă cu brațele deschise. Și de fapt de ce ar fi făcut-o? Care dintre noi a primit vreodată cu brațele deschise un intrus?

La început, Alma nu înțelegea câtuși de puțin ce căuta fata aceea la ei. Ceea ce avea să afle până la

urmă despre trecutul lui Prudence (scos cu cleștele de la lăptărese, și în germană pe deasupra!) lămurea multe – dar în prima zi după sosirea lui Prudence nu i-a explicat nimeni nimic. Nici măcar Hanneke de Groot, care de obicei avea mai multe informații despre lucruri misterioase decât oricine, nu voia să-i spună altceva decât „E planul Domnului, micuțo, și e mai bine așa“. Când Alma a insistat să i se spună mai multe, Hanneke i-a șoptit aspru: „Fii bună și nu mă mai întreba altceva!“

Fetele au fost prezentate una altele în mod oficial la micul dejun. Nu s-a menționat nimic despre întâlnirea din seara dinainte. Alma nu-și putea lua ochii de la Prudence, iar Prudence nu-și putea lua ochii din fărurie. Beatrix le vorbea de parcă nu se întâmplase nimic. Le-a anunțat că o persoană pe nume doamna Spanner avea să vină din oraș spre după-amiază ca să-i croiască lui Prudence rochii noi dintr-un material mai potrivit decât ce avea ea. Urma să vină și un ponei nou, și Prudence trebuia învățată să călărească – cu cât mai repede, cu atât mai bine. De asemenea, la White Acre avea să vină un profesor particular. Beatrix decisese că ar fi prea epuizant pentru ea să educe două fete în același timp și, de vreme ce Prudence nu primise nici un fel de educație oficială până atunci, un profesor tânăr era bine-venit în casă. Camera copiilor avea să fie transformată într-o sală de clasă. Beatrix se aștepta de la Alma – lucru de la sine înțeles – să o ajute pe sora ei să învețe să scrie, să facă adunări și alte operații matematice. Alma avea un avans considerabil în privința pregătirii minții, firește, dar dacă Prudence își dădea toată silința – și dacă o ajuta și sora ei – n-avea de ce să nu obțină rezultate excelente. Intelectul copilului, spunea Beatrix, este un obiect de o elasticitate impresionantă, iar Prudence era încă destul de tânără ca să poată recupera handicapul. Minte umană, dacă este pregătită asiduu, nu are de ce să nu reușească orice îi cerem să facă. Trebuie doar să muncim serios.

În timp ce Beatrix vorbea, Alma se holba de-a dreptul. Cum putea o față omenească să fie atât de drăguță și de tulburătoare ca a lui Prudence? Dacă era adevărat că frumusețea stătea în calea preciziei, cum spunea întotdeauna mama ei, atunci Prudence ce era? Probabil lucrul cel mai imprecis și mai capabil să distragă atenția din întreaga lume! Neliniștea Almei sporea cu fiecare clipă. Începea să-și dea seama de un lucru teribil despre ea însăși, un lucru la care până atunci nu avusese motiv să se gândească: *ea nu era drăguță*. Doar prin comparația aceea dureroasă observase. Dacă Prudence era subțirică, Alma era lată. Dacă părul lui Prudence era tors din mătase alb-aurie, părul Almei avea culoarea și textura ruginii – și creștea, în mod deloc avantajos, în orice direcție, mai puțin în jos. Nasul lui Prudence era o floristică; al Almei era o ignamă în curs de creștere. Și tot așa, din cap până-n picioare: o nenorocire.

Odată micul dejun terminat, Beatrix a spus:

— Și acum, fetelor, vreau să vă îmbrățișați ca două surori.

Ascultătoare, Alma a îmbrățișat-o pe Prudence, dar fără căldură. Acum, că se aflau una lângă alta, contrastul era și mai evident. I se părea că împreună seamănă, mai mult decât orice, cu un oușor perfect de măcăleandru și un con mare și urât de pin, care, brusc și inexplicabil, ar ajunge să împartă același cuib.

Toate revelațiile acestea au făcut-o pe Alma să-și dorească să plângă sau să se lupte. Simțea cum fața îi capătă o expresie bosumflată și posomorâtă. Mama ei trebuie să fi observat schimbarea, fiindcă a spus:

— Prudence, scuză-ne puțin, vreau să vorbesc cu sora ta.

Beatrix a apucat-o pe Alma de braț, deasupra cotului, ciupind-o atât de tare, de parcă a ars-o, și a condus-o afară, pe coridor. Alma simțea cum i se umezesc ochii, dar și-a forțat lacrimile să stea pe loc, apoi să stea pe loc din nou, apoi încă o dată.

Beatrix s-a uitat în jos la copilul ei, sânge din sângele ei, și a spus cu o voce de granit rece:

— Nu vreau să mai văd niciodată la fiica mea expresia pe care tocmai am văzut-o. M-ai înțeles?

Alma a reușit să scoată un cuvânt șovăitor („*Dar...*“), după care a fost redusă la tăcere.

— În ochii Domnului n-a fost niciodată plăcută vreo izbucnire de invidie sau răutate, a continuat Beatrix, și nici în ochii familiei noastre nu va fi bine-venită niciodată. Dacă ai înăuntrul tău sentimente neplăcute sau neînțelegetoare, lasă-le să cadă la pământ, ca și cum s-ar fi născut moarte. Fii propriul tău stăpân, Alma Whittaker. Ne-am înțeles?

De data asta, Alma doar gândi cuvântul („*Dar...*“); totuși, probabil că-l gândise prea tare, fiindcă mama ei a reușit cumva să-l audă. O împinsese pe Beatrix peste o anumită limită.

— Îmi pare rău pentru tine, Alma Whittaker, că ești atât de egoistă cu ceilalți, a spus Beatrix, cu fața încordată acum de-o furie adevărată. Iar ultimul cuvânt l-a scuipat ca pe o așchie ascuțită de gheață:

— *Corectează-te.*

Dar și Prudence avea nevoie să se corecteze, și încă cum!

În primul rând, era foarte în urmă față de Alma în privința învățaturii. Însă, la drept vorbind, ce copil n-ar fi fost în urmă față de Alma? La nouă ani, Alma putea citi *Comentariile* lui Cezar în original fără nici o problemă – la fel și pe Cornelius Nepos. Deja putea să apere cauza lui Teofrast în fața cauzei lui Pliniu. (Primul era un adevărat învățat al științelor naturale, argumenta ea, în timp ce al doilea nu făcea decât să copieze.) La greacă, pe care o iubea și o socotea un fel de formă delirantă a matematicii, făcea progrese zi după zi.

Prudence știa literele și cifrele. Vocea îi era dulce și muzicală, dar vorbirea în sine – stigmatul orbitor al trecutului ei nefericit – avea nevoie de multe îndreptări. La începutul șederii lui Prudence la White Acre, Beatrix se tot oprea la câte un aspect al exprimării fetei, pe care parcă-l împungea cu acul ascuțit al unei andree, combătând formele care sunau urât sau necioplit. Alma era încurajată s-o corecteze și ea. Beatrix o instruia pe Prudence să nu spună niciodată *di colo până colo*, fiindcă mult mai rafinat era *de acolo până dincolo*. Cuvântul *olelei* suna necioplit, indiferent de context, la fel și cuvântul *ozâcă*. La White Acre, când cineva scria o scrisoare, o *trimitea la poștă*, nu o *dădea la poștar*. Când se îmbolnăveau, oamenii se duceau *la doctor*, nu *să se caute*. Nu se pleca la biserică *acușa*; se pleca *imediat*. Până la destinație nu mai era o *țără*, ci *puțin*. Nu se mergea undeva *de-a-n fuga*, ci *cât mai repede*. Iar în familia aceasta nu se *stătea de taină*; se *conversa*.

Un copil mai slab poate că ar fi renunțat să mai vorbească. Un copil mai arțagos poate că ar fi cerut să i se explice de ce Henry Whittaker avea voie să *stea de taină* ca un hamal de rând și să facă pe cineva *măgar care a supt de la tat-su*, chiar la cină, fără să fie corectat măcar o dată de Beatrix, în timp ce restul familiei trebuia să *converseze* ca avocații. Dar Prudence nu era nici slabă, nici bătaioasă. S-a dovedit capabilă de o atenție continuă, hotărâtă și se perfecționa în fiecare zi, ca și cum și-ar fi ascuțit tăișul sufletului, cu grijă să nu cumva să facă aceeași greșeală de două ori. După cinci luni la White Acre, vorbirea lui Prudence nu mai avea nevoie de nici o îndreptare. Nici măcar Alma nu-i mai găsea vreo greșeală, deși le căuta întotdeauna. Alte aspecte ale educației lui Prudence – postura, manierele, igiena zilnică – se corectaseră și ele foarte repede.

Prudence accepta toate îndreptările fără să se plângă. De fapt, chiar cerea să fie corectată – mai ales de Beatrix! Ori de câte ori nu făcea un lucru cum trebuia, sau nutrea un gând ingrat, sau făcea o remarcă necugetată, se ducea să se pârască singură lui Beatrix, își recunoștea greșelile și se supunea de bunăvoie unei predici. Astfel, pentru Prudence, Beatrix devenea nu doar mamă, ci și confesoare. Alma, care-și ascundea greșelile și mințea despre propriile-i defecte încă de când mergea de-a bușilea, găsea comportamentul lui Prudence absolut de neînțeles.

Prin urmare, Alma o privea pe Prudence cu o suspiciune tot mai pronunțată. Prudence avea în ea ceva dur ca un diamant, ceva ce, credea Alma, ascundea un lucru nesuferit și poate chiar rău de-a binelea. Fata i se părea vicleană și prefăcută. Avea ea un fel de a ieși din încăperi mergând de-a-ndăratelea, fără să întoarcă spatele nimănui, și de a nu face nici un zgomot când simțea că se închide o ușă în spatele ei. În plus, Prudence era exagerat de atentă cu ceilalți, nu uita niciodată datele importante pentru ei, avea grijă să le ureze întotdeauna fetelor în casă „la mulți ani“ de ziua lor, sau o duminică plăcută, sau alte asemenea lucruri. Căutarea aceasta conștiințioasă a unui caracter nepătat i se părea Almei prea insistentă, ca și stoicismul lui Prudence.

Un lucru știa în mod sigur Alma: anume că nu era deloc în avantajul ei să fie comparată cu o persoană atât de admirabil lustruită. Ba Henry chiar o poreclise pe Prudence „mica noastră bijuterie“, nume în comparație cu care vechea poreclă a Almei, „Cireșică“, părea umilă și comună. Fiecare trăsătură a lui Prudence o făcea pe Alma să se simtă umilă și comună.

Dar existau și consolări. La studii, cel puțin, Alma era întotdeauna pe primul loc. Acolo Prudence nu-și putea ajunge în nici un caz sora din urmă. Nu că n-ar fi încercat, fiindcă nu putea spune nimeni că fata nu muncea din răsputeri. Sărăcuța se canonea ca Sisif cu cărțile. Pentru Prudence, fiecare carte era o lespede de granit care trebuia împinsă la deal, prin soare, cu eforturi și găfâieli. Aproape că te durea inima când o vedeai, dar Prudence persevera fără să se lase descurajată și nu izbucnea niciodată în plâns. Prin urmare, făcea progrese – chiar progrese impresionante, trebuie să recunoaștem, având în vedere de unde venea. Matematica avea să rămână un chin pentru ea, dar își îndesase în minte, mai mult cu forța, noțiunile elementare de latină, iar după o vreme ajunsese să vorbească o franceză suportabilă, cu un accent drăguț. Cât despre caligrafie, Prudence nu se lăsase până nu ajunsese să scrie ca o ducesă.

Dar nici toată disciplina de pe lume nu poate acoperi o diferență reală de înzestrare, iar Alma poseda o înzestrare intelectuală cu mult mai mare decât Prudence. Alma avea o memorie excelentă pentru cuvinte și un talent înnăscut pentru adunări. Îi plăceau la nebunie exercițiile, testele, formulele, teoremele. Dacă citea ceva o dată, îi rămânea întipărit în minte pentru totdeauna. Era în stare să analizeze pe bucăți un argument așa cum un soldat bine pregătit știe să-și demonteze pușca: poate să fie pe jumătate adormit și pe întuneric, dar rezultatul e tot perfect. Aritmetica îi dădea stări de extaz. Gramatica era un prieten vechi – poate fiindcă vorbea atâtea limbi încă din primii ani de viață. Pe lângă cele de mai sus, își iubea microscopul; i se părea o extensie magică a ochiului drept, care-i permitea să privească direct în jos, de-a lungul gâtulejului Creatorului însuși.

Pentru toate motivele de mai sus, s-ar crede că profesorul angajat în cele din urmă de Beatrix ca să le educe pe fete ar fi preferat-o pe Alma. Nimic mai neadevărat. Era chiar atent să nu dea dovadă de nici o preferință între cele două fete, pe care părea să le privească drept o datorie uniformă, egală. Profesorul era un tânăr destul de șters, născut în Marea Britanie, cu o față ciupită de vărsat și galbenă ca ceara și un aer mereu îngrijorat. Ofta tot timpul. Îl chema Arthur Dixon și absolvise recent cursurile Universității din Edinburgh. Beatrix îl alesese după un proces de selecție riguroasă a zeci de candidați, care fuseseră respinși cu toții pentru că, pe lângă alte neajunsuri, erau prea proști, prea vorbăreți, prea religioși, insuficient de religioși, prea radicali, prea arătoși, prea grași sau prea bâlbâiți.

În primul an cât a lucrat la ei Arthur Dixon, Beatrix stătea de multe ori cu fetele la ore, cârpind lucrurile familiei într-un colț și asigurându-se că Arthur nu oferă date greșite și nu le tratează nepotrivit. În cele din urmă, se declarase mulțumită: tânărul Dixon era un vrăjitor al învățaturii, ireproșabil de plictisitor, și nu părea să aibă în el nici cea mai mică înclinație spre purtări imature sau glume. Se putea avea deci completă încredere că o să le educe pe fetele familiei Whittaker, patru zile pe săptămână, într-o

diversitate de domenii prin rotație: filozofie naturală, latină, franceză, greacă, chimie, astronomie, mineralogie, botanică și istorie. Alma primea teme suplimentare la materiile optică, algebră și geometria sferei, de care Prudence (printr-un gest de milă foarte rar din partea lui Beatrix) era scutită.

Vinerea se făcea o abatere de la program, fiindcă veneau să completeze curriculumul educațional al fetelor un profesor de desen, unul de dans și unul de muzică. Dimineața trebuiau să lucreze cot la cot cu mama lor în propria lor grădină grecească – un triumf al matematicii aplicate pe care Beatrix se străduia să-l aranjeze, cu tot cu alei și tufe tunse decorativ, conform principiilor euclidiene stricte ale simetriei (numai sfere și conuri și triunghiuri complicate, tunse la milimetru, rigide și exacte). În plus, fetele trebuiau să dedice câteva ore pe săptămână perfecționării aptitudinilor de lucru cu acul. Seara, Alma și Prudence erau obligate să fie prezente la o cină formală, unde trebuiau să susțină conversații inteligente cu musafiri din lumea întreagă. Dacă nu venise nimeni în vizită în ziua aceea la White Acre, Alma și Prudence își petreceau seara în sufragerie, până noaptea târziu, ajutându-și părinții cu corespondența oficială a domeniului. Duminica era rezervată bisericii. Înainte de culcare se desfășura o lungă serie de rugăciuni de seară.

În afara celor de mai sus, era treaba lor cum își petreceau timpul.

Dar programul nu era atât de încărcat – cel puțin nu pentru Alma. Devenise o mică domnișoară plină de energie și interesată de tot, și nu-i trebuia prea multă odihnă. Îi plăceau eforturile intelectuale, îi plăcea munca în grădină și-i plăceau și conversațiile de la cină. Era bucuroasă oricând să-și ajute tatăl cu corespondența la ore târzii (fiindcă, adesea, nu mai avea altă ocazie să fie singură cu el). Reușea, ca prin minune, să aibă câteva ore și pentru ea, ore în care crea mici proiecte botanice pline de imaginație. Se juca cu lăstari de salcie, întrebându-se cum se face că uneori le dădeau rădăcini din muguri, iar alteori din frunze. Diseca și memora, conserva și categorisea orice plantă pe care punea mâna. Adunase o frumusețe de *hortus siccus* – un splendid mic ierbar.

Almei îi plăcea tot mai mult botanica. N-o atrăgea atât frumusețea plantelor, cât ordinea fermecată care domnea în toate. Era o fată stăpânită de un entuziasm inepuizabil pentru sisteme, ordine, clasificare și indexare, iar botanica oferea o abundență de ocazii pentru astfel de delicii. Îi plăcea să vadă cum, odată ce punea o plantă în ordinul taxonomic corect, totul se așeza în ordine. În simetria plantelor erau implicate și reguli matematice importante, care îi inspirau Almei liniște și admirație. De exemplu, fiecare specie are un raport fix între numărul sepelelor din caliciu și diviziunile corolei, un raport care nu se schimbă niciodată. Îți poți potrivi ceasul după el. E o lege veche, liniștitoare, fără excepții.

Alma și-ar fi dorit chiar să aibă mai mult timp pentru studiul plantelor. Avea fantezii bizare. Ar fi vrut să trăiască într-o tabără militară a științelor naturale, unde ar trezi-o trompeta în zori și ar pleca în marș cu alți tineri naturaliști, toți încolonați și în uniforme, ca să trudească toată ziua prin păduri și în laboratoare. Ar fi vrut să trăiască într-o mănăstire botanică sau un altfel de refugiu botanic, înconjurată de alți taxonomi devotați, unde nimeni să nu-l deranjeze pe celălalt din studiu, dar cu toții să-și împărtășească cele mai interesante descoperiri. Ar fi fost bună chiar și o închisoare botanică! (Alma nu-și dădea seama că existau deja în lume, într-o oarecare măsură, astfel de locuri de azil intelectual și izolare între ziduri și că se numeau „universități“. Dar fetițele din anul 1810 nu visau la universități. Nici măcar fetițele lui Beatrix Whittaker.)

Așadar, pe Alma n-o deranja munca grea. Dar zilele de vineri chiar îi displăceau. Cursurile de desen, de dans, de muzică o iritau și o țineau departe de interesele ei adevărate. Nu era grațioasă. Nu prea se pricepea să deosebească un pictor celebru de altul și nici nu reușea să învețe să deseneze figuri de

oameni fără ca subiecții să arate ori îngroziți, ori decedați. Nici la muzică nu era talentată, iar la un moment dat, în jurul celei de-a unsprezecea aniversări a ei, Henry i-a cerut în mod oficial să nu mai tortureze pianul. În toate aceste domenii, Prudence excela. Prudence știa și să coasă frumos, și să mânuiască un serviciu de ceai cu o delicatețe expertă și mai avea, pe lângă acestea, o mulțime de alte talente mărunte și exasperante. Vinerea, Alma avea de obicei cele mai negre și mai invidioase gânduri legate de sora ei. În astfel de momente se gândea serios, de exemplu, că și-ar da la schimb una din limbile ei suplimentare (oricare, mai puțin greaca!) pentru simpla abilitate de a împături *doar o dată* un plic atât de drăguț cum îi ieșea lui Prudence.

În ciuda celor de mai sus – sau poate tocmai datorită lor –, Almei îi făceau o reală plăcere domeniile în care o depășea cu mult pe sora ei, iar locul unde superioritatea ei putea fi remarcată cel mai bine era celebra masă la care lua cina familia Whittaker, mai ales când încăperea vibra de idei interesante. Odată cu anii, Alma căpăta mai multă îndrăzneală, mai multă încredere, mai multă greutate în conversații. Prudence, în schimb, nu se arăta deloc mai sigură pe ea la masă. Obișnuia să stea acolo fără o vorbă, dar adorabilă, era un fel de ornament inutil la fiecare întrunire, nu făcea altceva decât să ocupe un scaun între oaspeți și nu contribuia decât cu frumusețea. Într-un fel, asta o făcea utilă. Pe Prudence puteai s-o așezi lângă oricine, ea n-avea să se plângă. În multe seri, biata fată era așezată intenționat lângă cei mai plicticoși și surzi profesori bătrâni – mausolee umane –, care se scobeau în dinți cu furculița sau adormeau la masă, sforăind ușor în timp ce în jur se duceau dezbateri înflăcărâte. Prudence nu obiecta niciodată și nici nu cerea tovarăși de masă mai interesanți. De fapt, chiar nu părea să conteze cine stătea lângă ea: postura și expresia ei atent modelată nu se schimbau deloc.

Între timp, Alma se angaja cu entuziasm în conversații pe orice subiect de pe lume – de la gospodărirea terenurilor agricole la moleculele gazoase sau fiziologia lacrimilor. Într-o seară, de exemplu, a venit la White Acre un musafir care tocmai se întorsese din Persia, unde descoperise, la marginea orașului străvechi Ispahan, exemplare dintr-o plantă care, credea el, producea gumă amoniacală – ingredient medicinal foarte vechi și bănos, a cărui sursă fusese până atunci un mister pentru lumea occidentală, fiindcă nu se putea obține decât de la bandiți. Tânărul fusese trimis acolo de Coroana britanică, dar superiorii lui îl dezamăgiseră și dorea să discute cu Henry Whittaker demararea unui proiect de cercetare prin care să-și continue munca. Henry și Alma – lucrând și gândind ca un singur om, cum li se întâmpla de multe ori în discuțiile de la masă – l-au atacat cu întrebări din ambele părți, ca doi câini ciobănești încolțind un berbec.

— Cum este clima în partea aceea a Persiei? a întrebat Henry.

— Și altitudinea? a adăugat Alma.

— Vedeți, domnule, planta crește în câmp deschis, a răspuns vizitatorul. Și conține atât de multă gumă, încât, vă spun, se poate scoate din ea o abundență de...

— Da, da, sigur, l-a întrerupt Henry. Cel puțin așa spui dumneata, iar noi bănuiesc că trebuie să te credem pe cuvânt, fiindcă observ că nu mi-ai adus ca dovadă decât un strop de gumă. Mai bine ia spune, cât trebuie plătiți oficialii din Persia ca tribut pentru că umbli prin țara lor și aduni gumă amoniacală după bunul plac?

— Păi cer și ei un tribut, domnule, dar mi se pare că este un preț mic pentru...

— Compania Whittaker nu plătește tribut nimănui, l-a întrerupt iar Henry. Nu-mi place cum sună treaba. În fond, de ce-ai lăsat să umble vorba pe-acolo despre ce faci?

— Vă dați seama, nu se poate să devenim contrabandiști!

— Serios? a ridicat Henry o sprânceană. Nu se poate?

— Dar nu s-ar putea cultiva planta în altă parte? a intervenit Alma. Evident, n-ar fi foarte avantajos pentru noi să vă trimitem la Ispahan în fiecare an în expediții costisitoare de colectare.

— Încă n-am avut ocazia să explorez...

— Nu s-ar putea cultiva în Kathiawar? Ai asociați în Kathiawar?

— Nu știu, vedeți dumneavoastră, eu doar am...

— Sau s-ar putea cumva cultiva în sudul Americii? a întrebat și Alma. De câtă apă are nevoie?

— Nu mă interesează nici o afacere care să implice cultivarea în sudul Americii, Alma, după cum bine știi, spuse Henry.

— Tată, dar se zice că teritoriul Missouri...

— Aiurea, Alma, cât îți închipui că o să reziste englezul ăsta mic și spălăcit în teritoriul Missouri?

Englezul mic și spălăcit despre care era vorba a clipit mărunț și a părut că și-a pierdut graiul. Dar Alma a insistat, întrebându-l cu tot mai mare interes:

— Credeți că planta în cauză ar putea fi aceeași cu cea menționată de Dioscoride în *Materia medica*, domnule? Ar fi extraordinar, nu-i așa? Avem în bibliotecă o ediție splendidă, foarte veche. Dacă doriți, v-o pot arăta după cină!

În acest moment Beatrix a vorbit, în sfârșit, și ea, admonestându-și fiica în vârstă de paisprezece ani.

— Vai, Alma, dar chiar trebuie să spui lumii întregi tot ce-ți trece prin minte? Lasă-l pe bietul nostru oaspete să răspundă la prima întrebare înainte să-l asaltezi cu alta. Vă rog, tinere domn, mai încercați o dată. Ce voiți să spuneți?

Dar Henry deja preluase din nou cuvântul.

— Nici măcar lăstari nu mi-ai adus, așa-i? l-a întrebat el pe invitatul depășit de situație, care nici nu mai știa cărui Whittaker să-i răspundă mai întâi, așa că făcu grava greșeală de a nu-i răspunde nici unuia.

În lunga tăcere care a urmat, toată lumea rămase cu ochii ațintiți asupra lui. Dar tânărul nu reușea să scoată nici o vorbă. Dezgustat, Henry a rupt tăcerea, întorcându-se spre Alma:

— Las-o baltă, Alma. Nu mă mai interesează individul. Nu și-a făcut un plan ca lumea, dar uită-te la el cum stă aici, îmi mănâncă cina, îmi bea vinul și speră să-mi ia banii!

Așa că Alma a lăsat baltă subiectul și n-a mai pus nici o întrebare despre guma amoniacă sau Dioscoride sau obiceiurile tribale din Persia. S-a întors veselă spre alt domn de la masă – fără să observe că și acest al doilea tânăr pălise considerabil – și l-a întrebat:

— Am înțeles din lucrarea dumneavoastră excelentă că ați găsit niște fosile absolut extraordinare! Ați apucat să comparați oasele cu cele ale exemplarelor moderne? Credeți că sunt, într-adevăr, dinți de hienă? Și sunteți convins în continuare că peștera a fost inundată? Ați citit articolul recent al domnului Winston despre inundațiile preistorice?

În acest timp, Prudence s-a întors calmă (fără să observe cineva) spre tânărul englez nenorocit de lângă ea, cel care fusese redus la tăcere în mod atât de ferm, și a murmurat:

— Dar, vă rog, continuați.

În seara aceea, înainte de culcare, după socotelile și rugăciunile de seară, Beatrix și-a corectat fiicele, cum îi era obiceiul în fiecare zi.

— Alma, a început ea, o conversație politicoasă nu este o cursă de viteză. Din când în când, cred că vei găsi că este avantajos și în același timp civilizată să-i permiți victimei tale să-și termine ideea. Valoarea ta ca gazdă constă în a pune în valoare calitățile oaspeților, nu în cât de mult poți să turui de una singură.

— Dar... a început Alma să protesteze.

Beatrix a întrerupt-o, continuând:

— Mai mult, nu e necesar să râzi prea mult la glume, odată ce și-au făcut datoria și au provocat amuzamentul. În ultima vreme, mi se pare că râsul tău durează cam prea mult. În viața mea n-am întâlnit o femeie cu adevărat onorabilă care să trâmbițeze ca o găscă.

Apoi Beatrix s-a întors spre Prudence.

— Cât despre tine, Prudence, admir faptul că nu te amesteci în discuții inutile și iritante, dar este cu totul altceva să te retragi complet din conversație. Musafirii te vor crede o toantă, ceea ce nu ești. Dacă lumea ar ajunge să creadă că, dintre fetele mele, doar una are darul vorbirii, ar fi o lovitură adusă prestigiului familiei noastre. Timiditatea, după cum ți-am spus de multe ori, e doar o altă formă a vanității. Elimin-o.

— Îmi pare rău, mamă, spuse Prudence. Nu m-am simțit bine în seara asta.

— Știu că *tu* ești convinsă că nu te-ai simțit bine în seara asta. Dar te-am văzut cu o carte de poezii ușoare în mână chiar înainte de cină, citind și pierzând vremea inutil. O persoană care poate citi o carte de poezii ușoare chiar înainte de cină nu se poate simți atât de rău doar peste o oră.

— Îmi pare rău, mamă, repetă Prudence.

— Mai vreau să vorbesc cu tine, Prudence, despre comportamentul domnului Edward Porter la masă în seara aceasta. N-ar fi trebuit să-i permiți să se uite la tine atâta. O astfel de acaparare a atenției este jignitoare față de toți cei prezenți. Când ai de-a face cu bărbații, trebuie să înveți să pui capăt unui astfel de comportament vorbindu-le, în mod inteligent și ferm, despre subiecte serioase. Poate domnul Porter s-ar fi trezit mai repede din starea lui de fascinație dacă ai fi discutat cu el despre campania din Rusia, de exemplu. Nu este suficient să fii doar cuminte, Prudence, trebuie să devii și isteată. Ca femeie, firește, vei avea întotdeauna un simț moral mai pronunțat decât bărbații, dar, dacă nu-ți ascuți inteligența ca să te aperi, moralitatea nu te va ajuta prea mult.

— Înțeleg, mamă, spuse Prudence.

— Fetelor, nimic nu este mai important decât demnitatea. Timpul arată cine o are și cine nu.

Poate că viața fetelor Whittaker ar fi fost mai plăcută dacă, la fel ca în povestea cu orbul și șchiopul, ar fi învățat să se ajute una pe alta și să-și compenseze reciproc punctele slabe. Dar șchiopătau alături în tăcere și fiecare trebuia să lupte cu propriile slăbiciuni și necazuri de una singură.

În mod lăudabil pentru ele și pentru mama lor, care le întreținea politețea, fetele nu se purtau niciodată urât una cu cealaltă. Niciodată nu se jigneau. Când se plimbau prin ploaie împărțeau umbrela respectuos, mergând braț la braț. Fiecare se dădea la o parte dacă se întâlneau în ușă, dispusă s-o lase pe cealaltă să treacă prima. Își ofereau una alteia ultima prăjitură sau locul cel mai bun și mai apropiat de căldura sobei. Își făceau cadouri modeste și frumos gândite în ajunul Crăciunului. Într-un an, Alma i-a cumpărat lui Prudence – căreia îi plăcea să deseneze flori (frumos, dar nu *precis*) – o carte superbă despre ilustrațiile botanice, cu titlul *Orice doamnă poate învăța singură să deseneze: Un nou tratat despre pictarea florilor*. În același an, Prudence i-a făcut surorii ei o pernuță de ace minunată, din satin, în culoarea preferată a Almei, mov închis. Înceau deci să fie amabile una cu cealaltă.

„Îți mulțumesc pentru pernuța de ace“, îi scria Alma lui Prudence într-un bilețel marcat de o politețe atent gândită. „O voi folosi cu siguranță ori de câte ori voi avea nevoie de un ac.“

An după an, fetele familiei Whittaker se purtau una față de cealaltă cu cea mai atentă corectitudine, deși motivele le erau, poate, diferite. La Prudence, corectitudinea atentă era expresia stării ei firești. La

Alma, corectitudinea atentă era un efort suprem – o îngenunchere permanentă, aproape fizică, a tuturor instinctelor ei mai puțin gentile, forțate să cedeze prin pură disciplină morală și teama de reproșurile mamei ei. Așadar, eticheta era menținută și totul părea liniștit la White Acre. Adevărul însă era că între Alma și Prudence se ridica un zid imposibil de clintit. Mai mult, nimeni nu le ajuta să-l miște din loc.

Într-o zi de iarnă, când aveau cam cincisprezece ani, veni în vizită la White Acre, după mulți ani, un vechi prieten al lui Henry de la grădina botanică din Calcutta. În timp ce stătea în hol și nici nu terminase să-și scuture mantaua de zăpadă, oaspetele a strigat:

— Henry Whittaker, hoțoman bătrân! Arată-mi-o pe fiica ta cea renumită, despre care am auzit atâtea!

Fetele erau în apropiere, în sufragerie – transcriau niște notițe botanice. Auzeau totul.

Henry, cu vocea lui bubuitoare, spuse:

— Alma! Vino aici imediat! Vrea cineva să te vadă!

Alma a dat fuga în vestibul, cu fața luminată de încântare. Străinul s-a uitat la ea o clipă, apoi a izbucnit în râs și a spus:

— Nu, tolocacule – nu de ea vorbeam! Vreau s-o văd pe cea frumoasă!

Fără urmă de reproș, Henry îi răspunse:

— A, deci te interesează mica noastră bijuterie, da? Prudence, ia vino aici! Vrea cineva să te vadă!

Prudence a intrat discret și a venit lângă Alma, care simțea cum i se scufundă picioarele în podea, ca într-o mlaștină groasă și înspăimântătoare.

— Ei, așa da! a spus vizitatorul, măsurând-o pe Prudence din cap până-n picioare de parcă-i evalua prețul. Tiii, dar *chiar* că e splendidă! Mă și-ntrebam. Credeam că toată lumea exagerează.

Henry a fluturat din mână nepăsător.

— Eh, toți îi dați prea multă importanță lui Prudence, spuse el. Pentru mine, cea urâtică face de zece ori cât cea drăguță.

Iată deci că e foarte posibil ca amândouă fetele să fi suferit la fel de mult.

Capitolul șapte

Anul 1816 avea să rămână în istorie ca Anul Fără Vară – nu doar la White Acre, ci în mai toată lumea. Erupțiile vulcanice din Indonezia umpluseră atmosfera Pământului de cenușă și o întunecaseră, aducând seceta în America de Nord și foametea și frigul cumplit în mare parte din Europa și Asia. În Noua Anglie nu s-a făcut porumbul, în China s-a ofilit orezul, în toată Europa de Nord recoltele de ovăz și grâu au fost distruse. Au murit de foame peste o sută de mii de irlandezi. Caii și vitele, care sufereau de lipsa cerealelor, au fost sacrificate în masă. În Franța, Anglia și Elveția au izbucnit revolte din cauza foametei. În Quebec au căzut treizeci de centimetri de zăpadă în iunie. În Italia, zăpada era cafenie și roșie, ceea ce insufla populației teama de Apocalipsă.

În Pennsylvania, cât au ținut lunile iunie, iulie și august ale aceluia an nefericit, pământul a fost acoperit de o ceață deasă, rece și întunecată. Nu creștea mai nimic. Mii de familii au pierdut tot ce aveau. Dar pentru Henry Whittaker n-a fost un an rău. Sobele din serele lui reușiseră să păstreze în viață aproape toate plantele exotice tropicale, chiar și în semiîntuneric, iar el nu-și supusese niciodată câștigul

riscurilor agriculturii sub cerul liber. Majoritatea plantelor lui medicinale erau importate din America de Sud, unde clima nu fusese afectată. În plus, vremea îi îmbolnăvea pe mulți, iar bolnavii cumpărau mai multe produse farmaceutice. Așadar, Henry nu era afectat aproape deloc nici din punct de vedere botanic, nici din punct de vedere financiar.

Da, în anul acela Henry și-a hrănit prosperitatea din speculațiile cu proprietăți imobiliare, iar plăcerea – din cărți rare. Fermierii plecau din Pennsylvania în cete și se îndreptau spre vest, în speranța de a găsi acolo un soare mai puternic, un sol mai sănătos și un mediu mai primitiv. Henry a cumpărat mare parte din proprietățile lăsate în urmă de acești oameni ruinați, ajungând astfel să dețină mori, păduri și pășuni excelente. În anul acela au sărăcit multe familii nobile și respectate din Philadelphia, doborâte de căderea liberă a economiei, cauzată de vremea rea. Era o veste excelentă pentru Henry. De cum se mai prăbușea o familie bogată, îi putea cumpăra foarte ieftin pământul, mobila, caii, șeile franțuzești de calitate și pânzeturile persane fine, plus (lucrul cel mai plăcut) biblioteca.

De-a lungul anilor, achiziția de cărți splendide devenise un fel de manie pentru Henry. Era o manie ciudată, având în vedere că abia era în stare să citească în engleză și în nici un caz nu-l putea citi, de pildă, pe Catul. Dar Henry nu voia să citească volumele pe care le cumpăra; nu voia decât să le dețină, ca trofee ale bibliotecii sale în continuă creștere de la White Acre. Cel mai mult își dorea cărți de medicină sau filozofie și cărți botanice cu ilustrații superbe. Își dădea seama că pentru cei care-l vizitau astfel de cărți nu erau cu nimic mai puțin impresionante decât comorile tropicale din serele lui. Stabilise chiar obiceiul ca, înaintea cinelor cu invitați, să aleagă (de fapt, s-o pună pe Beatrix să aleagă) o carte prețioasă pe care să le-o arate oaspeților. Cel mai mult îi plăcea să officieze ritualul acesta când îi veneau în vizită oameni de știință celebri, ca să-i vadă cum suspină și ameteșc de dorință; cei mai mulți oameni de litere nici nu visau să pună vreodată mâna pe un Erasmus de la începutul secolului șaisprezece, cu textul în greacă pe o pagină și textul în latină pe cealaltă.

Henry cumpăra cărți cu o adevărată voluptate – nu cu volumul, ci cu cufărul. Evident, odată cumpărate trebuiau sortate și, la fel de evident, Henry nu era omul care s-o facă. Sarcina aceasta obositoare pentru fizic și intelect îi revenise mulți ani lui Beatrix, care plivea cu hărnicie recolta, păstrând giuvaierele și donând mare parte din umplutură Bibliotecii Libere din Philadelphia. Dar, spre sfârșitul toamnei lui 1816, Beatrix nu mai făcea față. Cărțile soseau mai repede decât le putea ea sorta. Încăperile în plus din adăpostul pentru trăsuri conțineau acum o mulțime de cufere încă nedeschise și în fiecare se aflau noi și noi volume. Mulțumită noilor ocazii de cumpărare, prin care ajungeau săptămânal la White Acre biblioteci întregi (pe măsură ce familiile bune se ruinau una după alta), colecția era pe cale să devină o grijă imposibil de administrat.

Așa se face că Beatrix a ales-o pe Alma ca s-o ajute să sorteze și să catalogheze cărțile. Nici nu era posibilă altă alegere. Prudence nu putea fi de mare ajutor în astfel de situații, fiindcă nu se descurca în greacă deloc, în latină mai deloc și nu reușea cu nici un chip să înțeleagă cum să separe corect volumele botanice în ediții dinainte de 1753 și ediții ulterioare (adică înainte și după aplicarea taxonomiei lui Linnaeus). Dar Alma, acum în vârstă de șaisprezece ani, dădea dovadă atât de eficiență, cât și de entuziasm în sarcina de-a pune ordine în biblioteca de la White Acre. Înțelegea perfect materialul sortat din punct de vedere istoric și era entuziastă și sânguincioasă când venea vorba de indexare. Avea și forță fizică suficientă ca să care de colo-colo lăzile și cutiile grele. Pe lângă toate astea, în 1816 vremea a fost atât de urâtă, încât lumea de-afară nu oferea prea multe plăceri, iar să lucrezi în grădină nu prea avea rost. Alma a ajuns să-și considere munca de bibliotecar, pe care o făcea bucuroasă, un fel de grădinărit în casă, cu toate satisfacțiile care decurg din munca fizică și din rezultatele plăcute.

Alma a descoperit chiar că avea talent la reparatul cărților. Experiența la prepararea exemplarelor botanice o ajuta să lucreze cu materialele din legătorie – o cămăruță întunecată și înghesuită, cu o ușă mascată, lângă bibliotecă, unde Beatrix păstra toată hârtia, materialele textile, pielea, ceara și lipiciurile necesare pentru întreținerea și restaurarea edițiilor vechi și fragile. De fapt, după câteva luni, Alma ajunsese să îndeplinească sarcinile acestea atât de bine, încât Beatrix i-a încredințat cu totul biblioteca de la White Acre, atât edițiile catalogate, cât și pe cele necatalogate. Beatrix devenise prea voluminoasă și era prea obosită ca să mai urce pe scările mobile din bibliotecă, în plus se cam săturase de munca asta.

Unii poate s-ar fi întrebat dacă era înțelept să lași o tânără respectabilă și necăsătorită, în vârstă de șaisprezece ani, nesupravegheată în mijlocul unui potop necenzurat de cărți, dacă se putea avea încredere în ea să-și croiască drum singură printr-un torent atât de vast de idei descătușate. Poate că Beatrix considera că munca ei cu Alma se terminase deja, odată ce reușise să facă din ea o tânără ce părea pragmatică și decentă și care, fără îndoială, știa să reziste ideilor înșelătoare. Sau poate că Beatrix nu se gândise peste ce cărți putea da Alma în cuferele acelea. Sau poate că Beatrix credea că lipsa de frumusețe și stângăcia Almei o făceau imună la pericolele pe care le ridică, Doamne păzește, *senzualitatea*. Sau poate că Beatrix (care se apropia de cincizeci de ani și avea episoade de amețală și confuzie) pur și simplu nu mai era atât de atentă.

Într-un fel sau altul, Alma Whittaker a rămas singură cu biblioteca și așa s-a făcut că a găsit cartea.

N-avea să afle niciodată din a cui bibliotecă provenea. A găsit-o într-un cufăr fără însemne, într-o colecție care altfel nu se remarcă prin nimic și care trata, în mare parte, teme medicale – niște volume de Galenus destul de comune, câteva traduceri recente ale lui Hipocrate, nimic nou sau interesant. Dar printre ele se afla un volum gros, robust, legat în piele de vițel, cu titlul *Cum grano salis*, de un autor anonim. Ciudat titlu: *Cu un grăunte de sare*. La început Alma a crezut că e un tratat gastronomic, ca volumul retipărit la Veneția în secolul cincisprezece după *De re coquinaria* din secolul patru, care deja se găsea în biblioteca de la White Acre. Dar, la o răsfoire rapidă a paginilor, s-a dovedit că era o carte în engleză și că nu conținea ilustrații sau liste pentru bucătari. Alma a deschis-o la prima pagină, iar ce a citit acolo i-a provocat o tresărire zguduitoare.

„Mult mă uimește“, scria Anonimul în introducere, „că suntem dăruiți la naștere cu cele mai minunate mădulare și găuri trupești, despre care și cel mai mic copil știe că aduc nespūsă desfătare, dar despre care trebuie să ne prefacem în numele civilizației că sunt scârboșenii – că nu trebuie niciodată atinse sau împărtășite cu alții și că nu trebuie să ne bucurăm de ele! Însă de ce să nu căutăm a ne folosi de aceste daruri ale trupului atât cu noi înșine, cât și cu semenii noștri? Numai mintea noastră ne împiedică de la asemenea plăceri, numai ideile noastre artificiale despre «civilizație» ne opresc de la asemenea bucurii simple. Și mintea mea, odinioară închisă în temnița aspră a bunei purtări, a fost deschisă cu mângâieri de cea mai încântătoare dintre toate plăcerile trupești. Am aflat chiar că exprimarea aceasta carnală poate fi studiată ca o artă înaltă dacă este practică cu dăruirea pe care o arătăm muzicii, picturii sau literaturii.

Ceea ce vei găsi în paginile următoare, stimate cititor, este o istorisire sinceră a vieții mele pline de aventuri erotice, pe care unii ar numi-o poate *murdară*, însă pe care eu am trăit-o fericit – și, spun drept, fără a face rău nimănui – încă din tinerețe. Dacă aș fi un om religios, încătușat de rușine, aș numi cartea aceasta o *mărturisire*. Dar nu sunt un adept al rușinii față de simțuri, iar cercetările mele au arătat că *multe neamuri omenești din lume nu simt nici ele rușine față de actul senzual*. Am ajuns la concluzia că se prea poate ca absența rușinii acesteia să fie, de fapt, starea noastră firească de oameni – o stare pe care civilizația noastră a pervertit-o, din păcate. De aceea, nu *mărturisesc* neobișnuita mea poveste, ci

doar o *dezvălui*. Nădăjduiesc din tot sufletul ca această dezvăluire să fie citită ca îndrumar și ca mijloc de destindere nu doar de domni, ci și de doamnele îndrăznețe și educate.“

Alma a închis cartea. Cunoștea vocea aceasta. Nu-l cunoștea pe autor, firește, dar îi recunoștea soiul: un om de litere educat, ca cei care veneau deseori la cină la White Acre. Era genul de om în stare să scrie patru sute de pagini despre filozofia naturală a lăcustelor, dar care, în cazul de față, decisese să scrie patru sute de pagini despre aventurile lui senzuale. Impresia aceasta de recunoaștere și de familiaritate o deruta pe Alma și, în același timp, o ispitea. Dacă un asemenea tratat fusese scris de un gentilom respectabil, cu o voce respectabilă, însemna că și conținutul devenea respectabil?

Ce ar spune Beatrix? Alma n-avea nevoie să se gândească. Beatrix ar spune că e o carte împotriva legii, periculoasă și dezgustătoare – un viespar plin cu lucruri rele. Beatrix ar vrea să fie distrusă. Ce-ar fi făcut Prudence dacă ar fi găsit o asemenea carte? Evident, Prudence nici nu s-ar fi atins de ea, cu nici un preț. Sau, dacă Prudence ar ajunge cine știe cum să țină cartea aceasta în mână, i-ar înmâna-o cuminte lui Beatrix ca să fie distrusă și, probabil, ar primi și o pedeapsă aspră pentru simplul fapt că a atins-o. Dar Alma nu era Prudence.

Atunci ce ar face Alma?

Alma ar distruge cartea, hotărî ea, și n-ar spune nimănui despre ea. De fapt, avea s-o distrugă pe loc. Chiar în după-amiaza aceea. Fără să mai citească un singur cuvânt.

Deschise din nou cartea, la întâmplare. Întâlni aceeași voce familiară, respectabilă, care vorbea despre un subiect absolut incredibil.

„Doream să descopăr“, scria autorul, „la ce vârstă își pierde femeia capacitatea de a primi plăcere senzuală. Prietenul meu, proprietarul de bordel care mă ajutase în trecut cu atâtea experimente, mi-a vorbit despre o anume curtezană care se bucurase în mod activ de ocupația ei de la vârsta de paisprezece ani până la cea de șaiszeci și patru și care acum, la șaptezeci de ani, trăia într-un oraș aflat nu departe de al meu. I-am scris persoanei în cauză, care mi-a răspuns printr-o scrisoare de adorabilă candoare și căldură. În mai puțin de o lună, am vizitat-o și mi-a permis să-i examinez organele genitale, care nu se deosebeau prea tare de cele ale unei femei cu mult mai tinere. Mi-a arătat că era, într-adevăr, cu totul capabilă de plăcere. Cu ajutorul propriilor degete și al unei picături de ulei de nucă pe boneta pasiunii ei, s-a adus prin mângâieri la o criză de extaz...“

Alma a închis cartea. Cartea aceasta nu se putea păstra. Avea s-o arunce în focul de la bucătărie. Nu în după-amiaza aceea, fiindcă risca s-o vadă cineva, ci mai târziu, seara.

O deschise din nou, tot la întâmplare.

„Am ajuns la concluzia“, continua naratorul calm, „că unii oameni au de câștigat, atât trupește, cât și mintal, din bățiile regulate aplicate pe posteriorul gol. Am văzut de multe ori cum această practică înveselea atât bărbați, cât și femei – și bănuiesc că ar fi cel mai sănătos tratament pe care-l avem la îndemână pentru melancolie și alte boli ale minții. Vreme de doi ani am avut alături o tânără încântătoare, fata unui pălărier, ale cărei rotunjimi nevinovate, chiar angelice, au devenit ferme și puternice după flagelări repetate și ale cărei tristeți se ștergeau de fiecare dată când gusta atingerea biciului. După cum am povestit deja în paginile de față, aveam într-o vreme în biroul meu o canapea de un model mai complicat, făcută pentru mine de un tapițer excelent de la Londra și prevăzută cu cricuri și frânghii. Tânăra aceasta simțea plăceri neegalate când o legam bine pe canapea, unde îmi ținea membrul în gură și îl sugea cum suga un copil o caramelă, în timp ce un tovarăș al meu...“

Alma a închis cartea din nou. Orice om a cărui minte se ridica fie și cu un deget deasupra vulgarității s-ar fi oprit pe loc din citit. Dar ce te faci cu curiozitatea care-i rodea Almei stomacul așa cum rod carii

lemnul? Ce te faci cu dorința ei de a se hrăni zilnic cu ceva nou, extraordinar, *adevărat*?

Alma a deschis iarăși cartea și a mai citit din ea o oră, copleșită de imboldurile, îndoiala și haosul pe care le trezea în ea. Conștiința o trăgea de poalele fustei, implorând-o să se oprească, dar nu se putea opri. Ceea ce descoperea în paginile acelea o făcea să se simtă iritată, inconsistentă, fără suflu. Când a ajuns în pragul leșinului, amețită de tulpinile încâlcite ale imaginației care i se înlănțuiau în minte, a închis cartea cu forța, în sfârșit, și a încuiat-o în cufărul nevinovat din care ieșise.

A ieșit repede din adăpostul pentru trăsuri, netezindu-și șorțul cu mâinile umede. Afară era răcoare și noros, cum fusese tot anul, și domnea o ceață enervantă, udă. Aerul era atât de gros, încât aproape că îl puteai diseca cu scalpelul. Era o zi plină de treburi importante. Alma îi promisese lui Hanneke de Groot s-o ajute să supravegheze transportarea butoaielor cu cidru în pivniță, unde aveau să rămână peste iarnă. Cineva aruncase hârtii pe sub șirul de liliac de lângă gardul dinspre pădurea de sud; trebuia făcut curat. Tufele din spatele grădinii grecești a mamei ei fuseseră sufocate de iederă și trebuia trimis un băiat s-o smulgă. Avea să se ocupe de aceste responsabilități imediat, cu eficiența ei obișnuită.

Mădulare și găuri.

Nu se putea gândi decât la *mădulare și găuri*.

A venit seara. S-au aprins lumânările și s-au așezat tacâmurile în sufragerie. Oaspeții erau așteptați dintr-o clipă în alta. Alma tocmai se îmbrăcase pentru cină – era îndesată într-o rochie scumpă de muselină ușoară. Trebuia să aștepte musafirii în salon, dar s-a scuzat un moment ca să meargă în bibliotecă. S-a încuiat în legătorie, în spatele ușii mascate, la doi pași de intrarea în bibliotecă. Era cea mai apropiată ușă cu încuietoare solidă. Nu avea cartea la ea. Nu-i trebuia; imaginile pe care le invocase o urmăriseră toată după-amiaza, sălbatic, încăpățânat, iscoditoare.

Avea mintea plină de gânduri, gânduri care-i influențau corpul în mod irezistibil. O dureau vulva. Se simțea de parcă îi lipsea ceva acolo. Durerea se adunase treptat de-a lungul după-amiezii. Senzația dureroasă de lipsă dintre picioare avea în ea ceva vrăjitoresc, drăcesc. Vulva cerea să-i fie frecată fără milă. Fustele o încurcau. O mânca pielea, murea în rochia de gală. Își ridică fustele. Așezată acolo, pe scăunelul din legătoria înghesuită, întunecată, încuiată, cu mirosurile ei de lipici și piele, își depărtă picioarele și începu să se mângâie, să se împungă, să-și miște degetele înăuntru și de jur împrejur, explorându-și frenetic petalele spongioase, încercând să găsească diavolul care se ascundea acolo, nerăbdătoare să-l izgonească cu mâna ei.

Îl găsi. Masă locul tot mai tare și mai tare. Simți că ceva în ea se destinde. Durerea din vulvă se transformă în altceva – o jerbă de foc, un vârtej de plăcere, un curent ascendent de căldură. Lăsa plăcerea s-o conducă. Nu mai avea greutate, nume, gânduri, istorie. Urmă o explozie de fosforescență, ca un foc de artificii aprins brusc sub pleoape, apoi totul se termină. Se simțea liniștită, caldă. Pentru prima dată în viață într-un moment de conștiință, mintea îi era liberă de întrebări, de griji, de trudă sau enigme. Apoi, din inima minunatei nemișcări, moale ca o blană, răsări un gând care căpătă formă, apoi căpătă rădăcini, apoi căpătă controlul asupra ei:

Trebuie să mai fac asta.

Nu trecuse nici o jumătate de oră și Alma stătea în atriumul de la White Acre, agitată și stânjenită, și primea invitații la cină. În seara aceea se numărau printre ei tânărul George Hawkes cel serios, un editor din Philadelphia care publica ilustrații botanice de înaltă calitate, reviste și jurnale, și un domn distins, mai în vârstă, pe nume James K. Peck, profesor la colegiul New Jersey din Princeton, care publicase

recent o carte despre fiziologia negrilor. Arthur Dixon, profesorul cel palid la față al fetelor, cina cu familia, ca de obicei, deși rareori contribuia cu ceva la conversație și obișnuia să-și petreacă orele la masă contemplându-și unghiile cu un aer îngrijorat.

George Hawkes, editorul, fusese invitat de multe ori la White Acre, iar Almei îi plăcea. Era timid, dar amabil și foarte inteligent, cu postura unui urs mare și stânjenit care se lasă de pe un picior pe altul. Hainele îi erau prea mari, pălăria nu-i stătea cum trebuie pe cap și niciodată nu părea să știe prea bine unde să se așeze. A-l convinge pe George Hawkes să vorbească era o adevărată provocare, dar, odată ce se punea pe vorbit, era adorabil și fascinant. Știa despre litografia botanică mai mult decât oricine altcineva din Philadelphia, iar publicațiile lui erau superbe. Vorbea cu pasiune despre plante, artiști și meșteșugul legării cărților, iar Almei îi făcea o imensă plăcere compania lui.

Cât despre celălalt oaspete, profesorul Peck, era o figură nouă la cină, iar Alma îl găsi antipatic din prima clipă. Dădea toate semnele că ar fi un plicticos, ba chiar un plicticos inflexibil. Imediat ce a sosit, i-a ținut douăzeci de minute în atriu ca să descrie cu detalii homerice chinurile drumului cu trăsura de la Princeton la Philadelphia. După ce a epuizat acest subiect fascinant, le-a împărtășit tuturor uimirea lui că Alma, Prudence și Beatrix aveau să se alăture domnilor la masă, având în vedere că, firește, conversația avea să le depășească total.

— O, nici gând, și-a corectat Henry oaspetele. Vă veți da seama repede că soția și fiicele mele sunt în stare să participe la conversație.

— Serios? a întrebat invitatul, evident neconvins. Pe ce subiecte?

— Păi, a spus Henry, frecându-și bărbia și trecându-și în revistă familia, Beatrix știe de toate, Prudence are cunoștințe artistice și muzicale, iar Alma – fata spătoasă și înaltă – se pricepe la botanică ceva nemaipomenit.

— La botanică, a repetat profesorul Peck, cu o condescendență atent exersată. O metodă de recreere foarte educativă pentru fete. Singurul domeniu științific potrivit sexului femeiesc, după cum am susținut întotdeauna, deoarece este lipsit de cruzime și de rigoare matematică. Și fiica mea face desene admirabile după flori sălbatice.

— Trebuie să fie captivant, a murmurat Beatrix.

— Absolut, a încuviințat profesorul Peck, apoi s-a întors spre Alma. Vedeți dumneavoastră, degetele unei doamne sunt mai flexibile. Mai moi decât ale unui bărbat. Unii ar spune că sunt mai potrivite decât ale unui bărbat pentru operațiunile mai delicate necesare în cazul colectării plantelor.

Alma, care nu obișnuia să roșească, a roșit până-n vârful urechilor. De ce vorbea omul acesta despre degetele ei, despre flexibilitate, despre delicatețe, despre moliciune? Acum toată lumea se uita la mâinile ei, care nu cu mult timp în urmă îi exploraseră părțile intime. Era groaznic. Îl văzu din colțul ochiului pe vechiul ei prieten, George Hawkes, zâmbindu-i nervos, în semn de simpatie. George roșea tot timpul. Roșea ori de câte ori se uita cineva la el și ori de câte ori era nevoit să vorbească. Poate o compătimea, înțelegându-i jena. Văzând că George e cu ochii pe ea, Alma a simțit cum roșește și mai tare. Pentru prima oară în viață nu-și găsea cuvintele; își dorea să nu se uite nimeni la ea. Ar fi făcut orice să scape de cină în seara aceea.

Din fericire pentru Alma, profesorul Peck nu părea prea interesat de nimeni în afara propriei persoane și, după ce s-a servit cina, s-a lansat într-un discurs formal, lung și detaliat, de parcă White Acre ar fi fost un amfiteatru, iar gazdele studenții lui.

— Anumite voci, a început el după ce și-a împăturit cu mare grijă șervetul, susțin în ultima vreme că negroidismul ar fi o simplă boală a pielii, care s-ar putea *șpăla*, ca să spunem așa, cu combinația chimică

potrivită, transformându-l astfel pe negru într-un om alb sănătos. Această afirmație este incorectă. După cum au dovedit cercetările mele, un negru nu este un alb bolnav, ci o specie de sine stătătoare, după cum voi demonstra...

Almei îi era teribil de greu să fie atentă. Gândurile ei zburau la *Cum grano salis* și la legătorie. Bineînțeles, nu auzise pentru prima dată despre organele genitale și nici măcar despre funcțiile sexuale la om. Spre deosebire de alte fete (cărora li se spunea în familie că bebelușii sunt aduși de indieni sau că inseminarea se face introducând semințe în mici tăieturi practicate în coastele femeii), Alma cunoștea elementele fundamentale ale anatomiei umane, atât masculină, cât și feminină. Existau mult prea multe tratate medicale și lucrări științifice la White Acre ca fata să fi rămas complet ignorantă în privința asta, iar întregul limbaj botanic, cu care Alma era atât de intim familiarizată, avea conotații profund sexuale. (Linnaeus însuși numise polenizarea o „căsătorie“ și petalele florilor „nobile draperii în jurul patului“, iar o dată descrisese îndrăzneț o floare cu nouă stamine și un singur pistil drept „nouă bărbați în iatacul aceleiași mirese, cu o singură femeie“.)

Mai mult, Beatrix n-ar fi acceptat ca fetele ei să fie niște inocente care s-ar pune singure în pericol, mai ales având în vedere povestea nefericită a mamei naturale a lui Prudence, așadar Beatrix însăși – după multe bâlbâieli, suferințe și fluturări de evantai pe la gât – le explicase Almei și lui Prudence fundamentele înmulțirii umane. Fusesse o conversație foarte neplăcută pentru toate părțile prezente și toate trei făcuseră eforturi să-i pună capăt cât mai repede – dar informația se transmisese. Beatrix chiar o avertizase o dată pe Alma că anumite părți ale corpului nu e cazul să fie atinse decât în scopuri de curățenie și că nu trebuie niciodată să petreacă prea mult timp la closet, de exemplu, pentru a evita primejdiile pasiunilor solitare. Alma nu dăduse prea mare atenție avertismentului pe atunci, fiindcă n-avea nici un sens: cine și-ar dori să petreacă mult timp la closet?

Dar acum, când descoperise *Cum grano salis*, Alma devenise brusc conștientă că lumea întreagă era plină de cele mai neînchipuite evenimente senzuale. Bărbații și femeile își făceau reciproc lucruri absolut extraordinare și le făceau nu doar pentru procreare, ci și pentru recreere – și la fel se întâmpla între doi bărbați sau între două femei, sau între copii și servitori, sau între fermieri și călători, sau între marinari și croitorese, iar uneori și între soți și soții! Îți puteai face chiar și *singur* lucruri extraordinare, după cum tocmai aflase Alma în legătorie. Cu sau fără o picătură de ulei de nucă.

Oare făceau și alții așa ceva? Nu doar actul gimnastic al penetrării, ci frecarea aceasta solitară? Anonimul scria că o făceau mulți – chiar și doamnele de familie nobilă, după spusele și experiențele lui. Dar Prudence? Ea o făcea? Simțise și ea vreodată petalele spongioase, vârtejul de foc înălțător, explozia de fosforescență? Era imposibil de imaginat așa ceva; Prudence nici măcar nu transpira. Era greu să-i citești până și expresia feței, cu atât mai mult să presupui ce i se ascunde sub haine sau în minte.

Dar Arthur Dixon, profesorul lor? Îi mai sălășluia în minte și altceva în afară de plictisul academic? Purta și altceva îngropat în corp, în afara tresăririlor nervoase și a tusei seci care nu-i trecea niciodată? S-a uitat fix la Arthur, în căutarea vreunui semn de viață senzuală, dar postura și fața lui nu dezvăluiau nimic. Nu și-l putea imagina pradă unui spasm de extaz ca acela pe care-l simțise ea în legătorie. Nu și-l putea imagina nici măcar culcat și în nici un caz dezbrăcat. După toate semnele, părea un bărbat care se născuse în picioare, îmbrăcat într-un sacou strâmt și pantaloni de lână, în mână cu o carte groasă și oftând din greu. Dacă avea anumite impulsuri, unde și când și le satisfăcea?

Alma simți pe braț o mână răcoroasă. Era mama ei.

— Alma, care este opinia ta despre tratatul domnului profesor Peck?

Beatrix știa că Alma nu ascultase un cuvânt. De unde știa? Ce altceva mai știa? Alma s-a recompus

repede, a trecut mintal în revistă începutul cinei, a încercat să adune laolaltă puținele idei care chiar îi ajunseseră la urechi. În mod foarte neobișnuit pentru ea, nu-i venea în gând nimic. Și-a dres glasul și a spus:

— Aș prefera să citesc cartea domnului profesor Peck în întregime înainte să-mi spun părerea.

Beatrix i-a aruncat fiicei ei o privire aspră: surprinsă, critică și deloc impresionată.

Profesorul Peck însă a luat comentariul Almei drept o invitație de a continua să vorbească – de fapt, să *recite* mare parte din primul capitol al cărții lui, din memorie, pentru doamnele de la masă. În mod normal, Henry Whittaker nu ar fi îngăduit o asemenea desfășurare de plictiseală în salonul lui, dar Alma și-a dat seama după figura lui că e obosit și stors de orice imbold, probabil în pragul unei noi crize. O boală iminentă era singurul lucru care-i provoca tatălui ei o asemenea tăcere. Dacă Alma îl cunoștea cât de cât – și îl cunoștea –, Henry avea să rămână în pat toată ziua următoare și, probabil, toată săptămâna. Dar deocamdată Henry îndura turuiala adormitoare a profesorului Peck turnându-și cu generozitate pahar după pahar de Bordeaux și ținând ochii închiși o bună bucată de vreme.

În acest timp, Alma îl studia pe George Hawkes, editorul cărților botanice. O făcea și el? Se masa și el până ajungea la o criză de plăcere? Anonimul scria că bărbații practică onanismul chiar mai des decât femeile. Un tânăr sănătos și viguros se putea aduce de unul singur la ejaculare de mai multe ori pe zi. Nimeni nu l-ar fi putut descrie pe George Hawkes drept deosebit de viguros, dar era tânăr și avea un corp masiv, greu, care transpira abundent – un corp ce părea să fie plin de *ceva*. Comisese George actul acela recent, poate chiar în aceeași zi? Ce făcea mădularul lui George Hawkes acum? Se odihnea leneș? Sau tindea spre dorință?

Dintr-odată, s-a întâmplat un eveniment absolut uluitor.

Prudence Whittaker *a vorbit*.

— Vă rog să-mi scuzați îndrăzneala, domnule, a spus Prudence, ațintindu-și privirea placidă drept către profesorul Peck, dar, dacă v-am înțeles corect, se pare că ați identificat texturile diferite ale părului uman drept dovadă că negrii, indienii, orientalii și albi sunt membri ai unor specii diferite. Mărturisesc însă că mă surprinde presupunerea dumneavoastră. Vedeți dumneavoastră, chiar aici, pe domeniul nostru, creștem mai multe varietăți de oi. Poate le-ați observat în seara aceasta, din trăsură? Unele din oile noastre au părul mătăsos, altele au părul aspru, iar altele au cârlionți strânși. Desigur, domnule, nu vă veți îndoi că, în ciuda diferențelor de blană, sunt toate oi. De asemenea, dacă îmi permiteți, cred că toate aceste soiuri de oi se pot înmulți între ele cu succes. Nu se întâmplă la fel și cu oamenii? Așadar, nu s-ar putea susține că negrii, indienii, orientalii și albi fac și ei parte din una și aceeași specie?

Toți ochii s-au întors spre Prudence. Alma se simți de parcă o trezise cineva cu o găleată de apă rece ca gheața. Henry deschise ochii. Puse jos paharul și se îndreptă în scaun, cu atenția complet captivată. Doar un ochi foarte atent ar fi observat, dar și Beatrix stătea acum ceva mai dreaptă în scaun, de parcă intrase în stare de alertă. Arthur Dixon, profesorul de la White Acre, făcu ochii mari, privind-o pe Prudence îngrijorat, apoi îi coborî repede, nervos, de parcă se temea să nu-l mustre cineva pentru ieșirea aceasta. Într-adevăr, existau toate motivele pentru uimire. Niciodată nu vorbise Prudence atât de mult la cină – de fapt, niciodată nu vorbise atât de mult *nicăieri*.

Din nefericire, Alma nu urmărise discuția de până atunci, așa că nu era prea sigură dacă afirmația lui Prudence e corectă sau relevantă, dar, Doamne sfinte, fata vorbise! Toată lumea părea surprinsă, cu excepția lui Prudence însăși, care-l privea pe profesorul Peck cu frumusețea ei obișnuită, calmă, imperturbabilă, cu ochii albaștri, mari și limpezi, în așteptarea unui răspuns. Parcă își petrecuse toată viața punându-le întrebări eminentelor cenușii de la Princeton.

— Domnișoară, nu putem compara oamenii cu oile, o corectă profesorul Peck. Doar pentru că două creaturi se pot reproduce... hm, dacă tatăl dumneavoastră mă va scuza că menționez acest subiect în fața doamnelor?

Henry, devenit foarte atent, a fluturat suveran din mână în semn de acceptare.

— Doar pentru că două creaturi se pot reproduce, aceasta nu înseamnă că sunt membre ale aceleiași specii. Caii se pot înmulți cu măgarii, după cum poate știți. La fel și canarii cu sticleții, cocoșii cu potârnichele și șapii cu oile. Aceasta nu înseamnă că sunt echivalente biologic. De asemenea, este un lucru bine cunoscut că negrii atrag alte tipuri de păduchi și viermi intestinali decât albi, ceea ce dovedește fără tăgadă diferența de specie.

Prudence își aprobă politicos oaspetele, dând din cap.

— Greșeala este a mea, domnule, spuse ea. Dar, vă rog, continuați.

Alma a rămas fără grai, înlemnită. De unde atâtea discuții despre reproducere? Și tocmai în seara aceea!

— Dacă *diferența* între rase este observabilă chiar și de către un copil, continuă profesorul Peck, *superioritatea* omului alb trebuie să fie clară pentru oricine are fie și cea mai vagă educație în domeniul istoriei și originii omenirii. Ca teutoni și creștini, cinstim virtutea, sănătatea, economia și moralitatea. Ne ținem în frâu pasiunile. Așadar, noi conducem. Celelalte rase, care se trag înapoi de la civilizație, nu ar fi putut în nici un caz produce invenții avansate ca moneda, alfabetul și mijloacele de producție. Dar nici una nu este atât de neajutorată ca negrii. Omul negru manifestă o exprimare excesivă a emoțiilor, care îi explică bine cunoscuta lipsă de autocontrol. Același lucru este demonstrat și de structura lui facială. Are ochii, buzele, nasul și urechile prea masive – așadar, negrul este inevitabil stimulat excesiv de propriile simțuri. Prin urmare, este capabil de cea mai caldă afecțiune, dar și de cea mai aprigă violență. Mai mult, negrul nu poate roși, fiind deci incapabil de a simți rușine.

La simpla menționare a roșitului și rușinii, Alma a roșit rușinată. În seara aceea nu-și putea controla deloc simțurile. George Hawkes i-a zâmbit din nou, tot cu simpatie prietenoasă, ceea ce a avut darul s-o facă să roșească și mai tare. Beatrix i-a aruncat o privire încercată de un dispreț atât de șfichiuitor, încât, pentru o clipă, Alma s-a temut că avea să primească o palmă pe loc. Aproape că-și *dorea* să-i dea cineva o palmă, doar-doar s-o trezi.

Prudence – în mod incredibil – a vorbit din nou.

— Mă întreb, avansă ea cu o voce calmă și temperată, oare cel mai inteligent negru îi este superior ca inteligență celui mai încet la minte alb? Domnule profesor Peck, nu întreb decât pentru că anul trecut profesorul nostru, domnul Dixon, ne-a povestit despre un bâlci la care a fost odată, unde a întâlnit un fost sclav, domnul Fuller din Maryland, celebru pentru iuțeala cu care calcula. După cum ne mărturisea domnul Dixon, dacă îi spuneai acestui negru data și ora exactă a nașterii tale, îți calcula pe loc câte *secunde* ai trăit, domnule, ținând cont chiar și de anii bisecți. Fără îndoială, a fost o demonstrație foarte impresionantă.

Arthur Dixon arăta ca un om gata-gata să leșine.

Profesorul, deja vizibil iritat, răspunse:

— Domnișoară, am văzut și catări de bâlci care pot fi învățați să numere.

— La fel și eu, răspunse Prudence, pe același ton alb, netulburat. Dar până acum n-am văzut un catâr de bâlci care să poată fi învățat să calculeze anii bisecți, domnule.

Profesorul Peck a tresărit puțin la auzul unui comentariu atât de îndrăzneț, dar apoi a dat din cap scurt și a continuat:

— Foarte bine. Ca să răspund întrebării dumneavoastră, în fiecare specie putem întâlni indivizi idiști și indivizi foarte dotați. Dar nu se aplică același lucru în ambele direcții. De ani de zile adun și măsoar craniile de albi și de negri, iar cercetările mele de până acum arată fără umbră de îndoială că, umplut cu apă, craniul omului alb poate conține, în medie, un volum cu patru uncii mai mare decât un craniu de negru – ceea ce dovedește o capacitate intelectuală mai mare.

— Mă întreb, spuse Prudence cu blândețe, ce s-ar fi întâmplat dacă ați fi încercat să turnați cunoștințe în craniul unui negru viu, nu apă în craniul unui negru mort.

La masă s-a așternut o tăcere grea. George Hawkes nu scosese nici un cuvânt toată seara și era clar că n-avea de gând să înceapă tocmai atunci. Arthur Dixon imita cu mare succes un cadavru. Fața profesorului Peck căpătase o nuanță categoric purpurie. Prudence, care arăta, ca întotdeauna, ca o piesă de porțelan fără pată, aștepta un răspuns. Henry se holba la fiica lui adoptivă cu un început de uimire, dar din cine știe ce motive alese să nu vorbească – poate se simțea prea rău pentru un asalt direct, sau poate era doar curios să vadă unde va ajunge conversația aceasta atât de neașteptată. Alma nu contribuia nici ea cu nimic. Ca să spunem adevărul, Alma nici nu avea cu ce să contribuie. În viața ei nu avusese atât de puține de spus, așa cum nici Prudence nu fusese vreodată atât de locvace. Așadar, îi revenea lui Beatrix datoria de a readuce cuvintele la masă, ceea ce a și făcut, cu simțul ei solid al răspunderii, tipic olandez.

— Domnule profesor Peck, ar fi fascinant pentru mine să pot vedea studiile despre care ați vorbit mai devreme, cele despre diferența de varietăți de păduchi și paraziți intestinali între negri și albi. Aveți cumva documentația cu dumneavoastră? Mi-ar face mare plăcere să o parcurg. Biologia de nivel parazitar mi se pare absolut captivantă.

— Nu, doamnă, nu am documentația cu mine, spuse profesorul, făcând eforturi să-și recapete, încet-încet, demnitatea. Nici nu am nevoie de așa ceva. În acest caz, documentația nu este necesară. Diferența între păduchii și paraziții intestinali ai negrilor și cei ai albilor este un fapt bine cunoscut.

Lucru aproape incredibil, Prudence a vorbit *din nou*.

— Ce păcat, murmură ea, neclintită ca marmura. Vă rugăm să ne scuzați, domnule, dar în casa aceasta nu ni se permite niciodată să presupunem că un fapt, oricare ar fi el, este suficient de cunoscut încât să nu mai fie necesară o documentare precisă asupra lui.

Henry – în ciuda bolii și a oboselii – a izbucnit într-un râs zgomotos.

— Iar *ăsta*, dragă domnule, exclamă el sonor către profesor, e un fapt bine cunoscut!

Beatrix, de parcă nu se întâmpla nimic neobișnuit, și-a îndreptat atenția către majordom și a spus:

— Cred că suntem gata pentru budincă.

Inițial, oaspeții urmau să înnopteze la White Acre, dar profesorul Peck, agitat și iritat, a decis să se întoarcă în oraș cu trăsura, anunțând că preferă să doarmă la un hotel din centru și să-și înceapă obositoarea călătorie de întoarcere la Princeton a doua zi în zori. Nu i-a părut rău nimănui să-l vadă plecând. George Hawkes a întrebat dacă ar putea să plece cu aceeași trăsură către Philadelphia, iar profesorul Peck a acceptat morocănos. Dar, înainte de plecare, George a cerut permisiunea să rămână o clipă singur cu Alma și Prudence. Nu vorbise mai deloc toată seara, dar acum voia să spună ceva – ceva, din câte se părea, adresat celor două fete. Așadar, cei trei, Alma, Prudence și George, au intrat împreună în salon, în timp ce ceilalți își făceau de lucru în atriu, adunând mantale și pachete.

George i se adresă Almei, după ce primi un semn de aprobare aproape imperceptibil din partea lui Prudence.

— Domnișoară Whittaker, sora dumneavoastră îmi spunea că ați scris, pentru propria curiozitate, o

lucrare foarte interesantă despre o plantă din genul *Monotropă*. Ați avea oare amabilitatea să-mi împărtășiți concluziile principale?

Alma era uimită. Era o cerere ciudată, la o oră ciudată.

— Dar nu sunteți prea ostenit să discutăm despre îndeletnicirile mele botanice la o oră atât de târzie? întrebă ea.

— Cătuși de puțin, domnișoară Whittaker, spuse George. Mi-ar face plăcere. Chiar m-ar relaxa.

Auzindu-i cuvintele, Alma s-a relaxat și ea. În sfârșit, un subiect simplu! În sfârșit, botanică!

— Ei bine, domnule Hawkes, începu ea, după cum fără îndoială știți, *Monotropă hypopitys* crește doar la umbră și are o culoare albă, bolnăvicioasă – aproape fantomatică. În trecut, naturaliștii presupuneau că nu are pigment din cauză că mediul ei este lipsit de lumina soarelui, dar mi se pare că teoria aceasta nu are sens, fiindcă întâlnim la umbră unele dintre cele mai intense nuanțe de verde la plante ca ferigile și mușchiul. De asemenea, cercetările mele arată că, de multe ori, *Monotropă* se înclină în partea *opusă* soarelui, nu spre el, ceea ce mă face să mă întreb dacă nu cumva nici nu-și obține hrana din razele soarelui, ci din altă sursă. Am ajuns la concluzia că *Monotropă* se hrănește din plantele în care crește. Cu alte cuvinte, cred că este un parazit.

— Ceea ce ne readuce la un subiect de mai devreme, spuse George, cu un zâmbet plăpând.

Dumnezeule mare, George Hawkes făcuse o glumă! Alma nici nu știuse că era capabil de așa ceva, dar, odată ce-și dădu seama de sensul cuvintelor lui, râse cu mare plăcere. Prudence n-a râs, ci s-a mărginit să stea și să se uite la ei, drăguță și distantă ca un tablou.

— Exact! spuse Alma, căpătând elan. Dar, spre deosebire de domnul profesor Peck și păduchii lui, eu pot oferi și documentație. Am observat la microscop că de pe tulpina *Monotropă* lipsesc porii aceia cuticulari prin care, de obicei, alte plante absorb aerul și apa; nu pare să aibă nici un mecanism prin care să tragă umezeală din sol. Cred că *Monotropă* își ia hrana și umezeala de la planta pe care crește. Cred că lipsa ei cadaverică de culoare vine din faptul că trăiește cu hrană deja digerată, ca să spunem așa, de gazdă.

— Extraordinară presupunere, spuse George Hawkes.

— Ei, deocamdată e o pură presupunere. Poate că într-o bună zi chimia va reuși să dovedească ceea ce, deocamdată, microscopul meu doar sugerează.

— Dacă ați avea amabilitatea să-mi trimiteți lucrarea săptămâna aceasta, spuse George, aș vrea să încerc s-o public.

Alma era atât de încântată de invitația aceasta neașteptată (și atât de zăpăcită de evenimentele ciudate de pe tot parcursul zilei, și atât de incitată de faptul că îi vorbea direct unui adult despre care tocmai nutrise gânduri senzuale), încât nu se gândi nici o clipă la elementul cel mai ciudat din toată situația – anume, la rolul surorii ei, Prudence. La urma urmei, de ce era prezentă Prudence la conversație? Și de ce îi făcuse semn lui George Hawkes că poate să vorbească? Și când – în ce moment necunoscut de mai înainte – avusese Prudence ocazia să discute cu George Hawkes despre proiectele de cercetare botanică personale ale Almei? Și de unde până unde *observase* Prudence proiectele de cercetare botanică personale ale Almei?

În orice altă seară, întrebările de mai sus i-ar fi umplut mintea Almei și i-ar fi ațâțat curiozitatea, dar în seara aceea le izgoni. În seara aceea – la sfârșitul celei mai ciudate și mai distrate zile din toată viața ei –, mintea Almei se învârtea și se apleca asupra atâtor alte gânduri, încât nici nu observă. Curioasă, obosită și puțin amețită, i-a urat noapte bună lui George Hawkes, apoi a rămas în salon cu sora ei, așteptând-o pe Beatrix să vină și să le ia în primire.

La gândul venirii lui Beatrix, euforia Almei a pălit. Evaluarea defectelor fiicelor ei, pe care Beatrix o făcea în fiecare seară, nu era niciodată o plăcere, dar în seara aceea Alma o aștepta cu mai multă teamă decât de obicei. Propria ei purtare din acea zi (descoperirea cărții, gândurile excitante, pasiunea solitară din legătorie) îi dădea senzația că emană o senzație de vină vizibilă. Se temea că Beatrix avea s-o simtă, cine știe cum. Mai mult, conversația de la cină fusese catastrofală în seara aceea: Alma păruse de-a dreptul toantă, în timp ce Prudence – lucru fără precedent – se dovedise aproape nepoliticoasă. Beatrix n-avea să fie mulțumită de nici una din ele.

Alma și Prudence își așteptau mama în salon, tăcute ca două călugărițe. Întotdeauna erau tăcute când nu se mai afla altcineva în cameră. Niciodată nu se simțiseră bine conversând una cu alta. Niciodată nu pălăvrăgiseră. Și nici în viitor n-aveau s-o facă. Prudence își ținea mâinile una peste alta, cuminte, în timp ce Alma se tot juca cu tivul unei batiste. Alma trase cu ochiul spre Prudence, căutând ceva pentru care nu găsea nume. Poate companie. Căldură. Un fel de afinitate. Poate o referire la ceva din tot ce se petrecuse în seara aceea. Dar Prudence – cu sclipirea ei rece dintotdeauna – nu lăsa loc de apropiere. Totuși, Alma se hotărî să încerce.

— Prudence, știi, ideile pe care le-ai expus în seara asta... începu ea. Unde le-ai găsit?

— La domnul Dixon, în mare parte. Situația și suferința rasei africane sunt un subiect preferat al bunului nostru profesor.

— Serios? Niciodată nu l-am auzit să aducă vorba despre așa ceva.

— Și totuși are păreri foarte solide despre asta, spuse Prudence, fără cea mai mică schimbare de expresie.

— Deci e aboliționist?

— Da.

— Ca să vezi, zise Alma, minunându-se la gândul că Arthur Dixon poate avea păreri solide despre *ceva* pe lumea asta. Ar fi bine să nu afle mama și tata!

— Mama știe, răspunse Prudence.

— A, da? Și tata?

Prudence tăcu. Alma mai avea și alte întrebări – chiar o mulțime –, dar Prudence nu părea dispusă la conversații. Camera se cufundă din nou în tăcere. Apoi, dintr-odată, Alma se aruncă în tăcerea aceea, lăsând să-i țâșnească de pe buze o întrebare nebunească, necontrolată.

— Prudence, ce crezi despre domnul George Hawkes?

— Cred că e un domn foarte respectabil.

— Iar eu cred că sunt îndrăgostită de el până peste cap! exclamă Alma, simțindu-se ea însăși șocată de mărturisirea aceasta absurdă și neanticipată.

Înainte să poată răspunde Prudence – asta dacă ar fi decis să răspundă –, Beatrix a intrat în salon și s-a uitat la fiicele ei, care stăteau pe divan. Multă vreme, Beatrix n-a spus nimic. Le fixa cu o privire severă, neclintită, studiind-o mai întâi pe una, apoi pe cealaltă. Pentru Alma era mai groaznic decât orice predică, fiindcă tăcerea ascundea posibilități infinite, omnisciente, înfiorătoare. Beatrix putea să-și fi dat seama de orice, putea să știe *totul*. Alma trăgea în neștire de un colț al batistei, deșirând-o. Expresia și postura lui Prudence nu s-au schimbat deloc.

— Mă simt obosită în seara asta, spuse Beatrix, întrerupând în sfârșit liniștea insuportabilă. Se uită la Alma și zise: Alma, nu am puterea să vorbesc acum despre defectele tale. N-ar face decât să-mi înrăutățească starea de spirit. Voi spune doar că, dacă te mai văd vreodată că rămâi cu gura căscată la cină și nu ești atentă, te voi ruga să mănânci în altă parte.

— Dar, mamă... începu Alma.

— Nu veni cu explicații, fata mea. E un semn de slăbiciune.

Beatrix se întoarse să iasă, dar se răsuci din nou și își aținti privirea asupra lui Prudence, de parcă tocmai își amintise ceva.

— Prudence, spuse ea. Te-ai prezentat bine în seara asta.

Era ceva de-a dreptul nemaipomenit. Beatrix nu lăuda niciodată. Dar ce *nu* era nemaipomenit la ziua aceea? Alma, uimită, s-a întors spre Prudence, căutând din nou ceva. Recunoaștere? Simpatie? Vreun semn că era la fel de uimită ca ea? Dar Prudence nu lăsa să se vadă nimic și-i ocolea privirea, așa că Alma a renunțat. S-a ridicat de pe divan și s-a îndreptat spre scări ca să meargă la culcare. Dar, ajunsă la baza scărilor, s-a întors spre Prudence și i-a spus, surprinzându-se din nou pe ea însăși.

— Noapte bună, surioară.

Niciodată nu i se mai adresase astfel. Singurul răspuns al lui Prudence a fost:

— La fel și ție.

Capitolul opt

Între iarna lui 1816 și toamna lui 1820, Alma Whittaker a scris peste treizeci și cinci de lucrări pentru George Hawkes, iar acesta i le-a publicat pe toate în revista lui lunară *Botanica Americana*. Lucrările ei nu abordau subiecte inovatoare, însă ideile erau inteligente, ilustrațiile fără greșală, iar cunoștințele – riguroase și solide. Poate că munca ei nu entuziasma lumea întregă, dar pe Alma o entuziasma, iar eforturile ei erau mai mult decât suficiente pentru paginile din *Botanica Americana*.

Alma a scris în detaliu despre dafin, mimoză și verbină. A scris despre struguri și despre camelii, despre portocalul amar, despre cum trebuie cocoloșiți smochinii. Publica sub numele de „A. Whittaker“. Nici ea, nici George Hawkes nu erau de părere că ar fi avut ceva de câștigat dacă ar fi anunțat în scris că e femeie. Lumea științifică a vremii făcea o distincție strictă între „botanică“ (studiul plantelor de către bărbați) și „botanica elegantă“ (studiul plantelor de către femei). E drept, „botanica elegantă“ era de multe ori imposibil de deosebit de „botanică“ – dar, oricum, Alma nu voia să fie trecută cu vederea ca simplă amatoare a botanicii elegante.

Firește, numele Whittaker era celebru în lumea plantelor și a științei, așa că destul de mulți botaniști știau prea bine cine era „A. Whittaker“. Dar nu toți. De aceea Alma primea uneori, ca răspuns la articolele ei, scrisori de la botaniști din lumea întregă pe adresa tipografiei lui George Hawkes, care i le păstra. Unele scrisori începeau cu „Stimate domn“. Alte scrisori îi erau adresate „Domnului A. Whittaker“. O misivă de-a dreptul memorabilă fusese chiar trimisă „Doctorului A. Whittaker“. (Pe aceea Alma a păstrat-o mult timp, flatață de titlul neașteptat.)

Cum George și Alma își împărtășeau studiile și publicau lucrări împreună, botanistul a început să vină tot mai des în vizită la White Acre. Din fericire, timiditatea i se mai estompase. Acum se întâmpla des să vorbească la cină și uneori mai încerca și câte o glumă.

Cât despre Prudence, ea n-a mai vorbit la cină. Ieșirea ei pe tema negrilor din seara vizitei profesorului Peck trebuie să fi fost urmarea unei febre trecătoare, fiindcă n-a mai repetat minunea și nici

n-a mai provocat vreodată un oaspete. Din seara cu pricina, Henry o tachinase neobosit cu privire la vederile ei, numind-o „războinică noastră iubitoare de colorați“, dar Prudence nu mai abordase subiectul cu nici un chip. Dimpotrivă, se retrăsese iar în felul ei de a fi rece, distant, misterios, și trata pe toată lumea cu aceeași politețe indiferentă și indescifrabilă pe care o afișase dintotdeauna.

Fetele creșteau. Când au împlinit optsprezece ani, Beatrix a pus capăt în sfârșit cursurilor particulare, anunțând că își încheiaseră educația și concediindu-l pe bietul și plicticosul Arthur Dixon, care a căpătat un post de profesor de limbi clasice la Universitatea Pennsylvania. Se părea deci că fetele nu mai erau considerate copii. Orice altă mamă ar fi socotit această perioadă potrivită pentru o vânătoare îndârjită de soți. Orice altă mamă le-ar fi lansat ambițios pe Alma și pe Prudence în societate, îndemnându-le să flirteze, să danseze și să încurajeze bărbații să le facă curte. Ar fi fost un moment înțelept să-și facă rochii noi, să adopte coafuri noi și să comande portrete noi. Asemenea lucruri însă nu păreau să-i fi trecut prin minte lui Beatrix.

La drept vorbind, Beatrix nu le ajutase în nici un fel pe Prudence și pe Alma în privința șanselor de căsătorie. În Philadelphia, unele guri șopteau chiar că Whittakerii le retezaseră fiicelor lor orice speranță de căsătorie cu atâta educație și cu izolarea față de familiile de seamă. Nici una din ele nu avea prietene. Nu luaseră cina decât cu notabilități din domeniul științei și comerțului, așa că mintea le era foarte necoaptă în alte privințe. Nu fuseseră absolut deloc instruite cum să discute cu un tânăr pretendent. Alma era genul de fată în stare să-i spună unui tânăr venit în vizită care ar fi admirat nuferii de pe unul din frumoasele iazuri de la White Acre: „Nu, domnule, vă înșelați. Aceia nu sunt nuferi. Sunt lotuși. Știți, nuferii plutesc pe suprafața apei, în timp ce lotușii se ridică puțin de pe luciu. Odată ce învățați diferența, sigur nu veți mai repeta greșeala.“

Alma ajunsese la înălțimea unui bărbat și avea umerii lași. Arăta perfect capabilă să învârtă un topor. (De fapt, chiar *era* capabilă să învârtă toporul și de multe ori o și făcea, pentru studiile ei botanice.) Asta n-ar fi împiedicat-o neapărat să se mărite. Unii bărbați preferau femeile mai solide, care promiteau să aibă o sănătate mai robustă, și se putea spune despre Alma că are un profil frumos – cel puțin din stânga. Indiscutabil, avea o fire plăcută, prietenoasă. Dar îi lipsea un ingredient invizibil esențial, așa că, în ciuda erotismului pur ascuns în trup, prezența ei într-o încăpere nu aprindea în nici un bărbat sentimente pasionale.

Nu o ajuta nici faptul că ea însăși se credea neatrăgătoare. Credea asta doar fiindcă i se spusese de atâtea ori, în atâtea și atâtea feluri. Ultima observație pe seama lipsei ei de farmec venise tocmai de la Henry, care (după ce băuse, într-o seară, mai mult rom decât s-ar fi convenit) îi spusese din senin:

— Să nu fii necăjită, fata mea!

— De ce să nu fii necăjită, tată? întrebă Alma, ridicând privirea de pe scrisoarea pe care o scria pentru el.

— Să nu-ți faci sânge rău pentru asta, Alma. Să ai o față arătoasă nu e totul. Lumea iubește o mulțime de femei care nu sunt niște frumuseți. Gândește-te la mama ta. În viața ei n-a fost drăguță, dar tot și-a găsit soț, așa-i? Gândește-te la doamna Cavendish, de lângă pod! Arată femeia aia ca o sperietoare, dar soțul ei a găsit-o destul de mulțumitoare ca să-i facă șapte copii. Așa că o să se găsească cineva și pentru tine, Cireșică, iar eu cred că o să fie un norocos dacă-l accepți.

Și când te gândești că toate astea erau spuse cu titlu de *consolare*!

Cât despre Prudence, toată lumea recunoștea că e o frumusețe – probabil cea mai mare frumusețe din Philadelphia –, dar întreg orașul o considera rece și de necucerit. Prudence trezea invidia femeilor, dar nu era prea clar dacă trezea pasiunea bărbaților. Avea ea un fel de a le da impresia că nici nu merită să

încerce, așa că făceau alegerea înțeleaptă de a nu încerca. Nu-și luau ochii de la ea, fiindcă era imposibil să-ți iei ochii de la Prudence Whittaker, dar nici nu se apropiau.

Ar fi fost de așteptat ca fiicele familiei Whittaker să atragă vânători de avere. E drept, mulți tineri râvneau la averea lor, dar ideea de a deveni ginerele lui Henry Whittaker părea mai degrabă o amenințare decât o mană cerească! Unde mai pui că nimeni nu credea că Henry s-ar despărți vreodată de averea lui. În orice caz, nici măcar visurile de îmbogățire nu aduceau претенденти la White Acre.

Bineînțeles, veneau tot timpul bărbați în vizită – dar la Henry, nu la fiicele lui. La orice oră din zi îi vedeai în atriumul de la White Acre, sperând să fie primiți de domnul Whittaker. Erau oameni de tot felul: disperați, visători, furioși, mincinoși. Unii aduceau cutii cu modele, cu invenții, cu desene, cu scheme sau cu hârtii din procese. Veneau să ofere acțiuni într-o companie, propuneri pentru acordarea de împrumuturi, prototipul unei noi pompe de vid sau siguranța găsirii unui leac pentru gălbinare dacă Henry ar avea bunăvoința să investească în studiile lor. Dar nu veneau la White Acre de dragul fetelor.

George Hawkes însă era altfel. El nu aștepta nici un câștig material de la Henry și nu venea la White Acre decât ca să converseze cu el și să se bucure de roadele serelor. Lui Henry îi plăcea compania lui George, fiindcă tânărul publica în ziarele și revistele lui cele mai noi descoperiri științifice și știa tot ce mișca în lumea botanicii. George nu se purta în nici un caz ca un pretendent – nu flirta, nu se juca –, dar măcar *le băga în seamă* pe domnișoarele Whittaker și era amabil cu ele. Întotdeauna era politicos cu Prudence. Când despre Alma, se purta cu ea la fel cum s-ar fi purtat cu un coleg botanist respectabil. Alma îi aprecia bunăvoința, dar își dorea mai mult. Se gândea că tinerii nu abordează subiecte academice cu fata pe care o iubesc. Situația era cum nu se poate mai nefericită, fiindcă Alma îl iubea pe George Hawkes din toată inima.

Era o alegere ciudată. Nu l-ar fi acuzat nimeni pe George că e un bărbat chipeș, dar în ochii ei era ireproșabil. Avea senzația că sunt o pereche potrivită, lucru chiar evident. Ce-i drept e drept, George era prea masiv, palid, timid și stângaci – dar la fel era și Alma. Se îmbrăca cu o neglijență teribilă, dar nici Alma nu era în pas cu moda. George avea întotdeauna vesta prea strâmtă și pantalonii prea largi, dar, dacă ar fi fost bărbat, la fel s-ar fi îmbrăcat și Alma, fiindcă și ei îi fusese greu dintotdeauna să-și dea seama cum să-și aranjeze ținuta. George avea mult prea multă frunte și nu destulă bărbie, dar era dăruit cu o coamă deasă și umedă de păr negru, pe care Alma își dorea din toată inima să-l atingă.

Alma nu știa cum să facă pe cocheta. Habar n-avea cum să flirteze altfel cu George decât scriindu-i lucrare după lucrare pe teme botanice tot mai obscure. Nu se petrecuse între ei decât un singur moment care să poată fi interpretat drept tandru. În aprilie 1818, Alma îi arătase lui George Hawkes la microscopul ei o frumusețe de *Carchesium polypinum* (perfect iluminat și viu, dansând vesel într-o picătură de apă din iaz, cu cupele rotitoare, ciliile fluturătoare și ramurile franjurate, înflorite). George îi luase mâna stângă, o strânsese spontan între palmele lui mari și umede și spusese: „Cerule, domnișoară Whittaker! Ați ajuns de-a dreptul expertă în microscopie!”

Atingerea aceea, apăsarea mâinii, lauda îi făcuseră inima să bată năvalnic. Mai mult, dăduse fuga în legătorie ca să-și aline din nou dorința cu mâna.

O, da – din nou în legătorie!

Din toamna lui 1816, legătoria devenise unul din locurile pe care Alma le vizita zilnic – ba uneori chiar de mai multe ori pe zi, cu pauze doar în timpul menstruației. Poate părea de mirare cum de găsea timp printre atâtea studii și responsabilități, dar, ca s-o spunem simplu, nici nu se puneau problema să n-o facă. Trupul Almei – înalt și bărbătos, solid și pistruiat, cu oase mari, degete noduroase, șolduri pătrate și piept tare – devenise de-a lungul anilor un organ al dorinței sexuale destul de atipic; simțea în

permanență o nevoie apăsătoare.

Între timp citise *Cum grano salis* de atâtea ori, încât îi rămăsese întipărită în memorie și trecuse la alte lecturi îndrăznețe. Ori de câte ori tatăl ei cumpăra bibliotecile altora, Alma era foarte atentă la sortarea cărților, mereu în căutare de ceva periculos, ceva cu o copertă înșelătoare, ceva ilicit ascuns printre volumele mai nevinovate. Așa îi descoperise pe Sappho și pe Diderot, precum și câteva traduceri de-a dreptul tulburătoare ale unor manuale de plăcere japoneze. Găsise o carte franțuzească cu douăsprezece aventuri sexuale împărțite pe luni, cu titlul *L'Année galante*, unde se povestea despre concubine perverse și preoți desfrânați, despre balerine căzute în păcat și guvernante seduse. (O, acele guvernante seduse, răbdătoare până la cer! Erau supuse și duse la pierzanie cu zecile! Apăreau în atâtea cărți deochete! De ce ar vrea o femeie să devină guvernantă, se întreba Alma, dacă profesia aceasta nu ducea decât la viol și sclavie?) Alma citise chiar și manualul unui „Club al biciului pentru doamne“ secret din Londra, asta pe lângă nenumărate descrieri de orgii romane și de inițieri religioase hinduse obscure. Separa toate cărțile acestea de celelalte și le ascundea în cufere, în vechiul pod pentru fân al adăpostului pentru trăsură.

Dar mai erau și altele. Răsfoia jurnale medicale, în care găsea uneori cele mai stranii și mai nemaiauzite lucruri despre corpul uman. Citea teorii, expuse cu cea mai mare seriozitate, despre Adam și Eva care ar fi putut fi hermafrodiți. Citea descrieri științifice despre păr pubian crescut într-atât de abundent, încât putea fi tuns și vândut pentru peruci. Citea statistici despre sănătatea prostituatelor din zona Boston. Citea relatări ale unor marinari care susțineau că se împreunaseră cu foci. Citea despre mărimile penisurilor la diferite rase și culturi și la diferite varietăți de mamifere.

Știa că n-ar trebui să citească astfel de lucruri, dar nu se putea opri. Voia să știe tot ce se putea afla. Lecturile acestea îi umpleau mintea de o adevărată paradă a trupurilor – dezbrăcate și biciuite, înjosite și umilite, doritoare și desfăcute în bucăți (doar ca să fie reasamblate mai târziu pentru și mai multă înjosire). În plus, devenise obsedată de ideea de a-și pune lucruri în gură – mai precis, lucruri pe care o doamnă n-ar fi trebuit în nici un caz să-și dorească să le pună în gură. Părți din corpul altora și alte asemenea lucruri. Cu precădere membrul masculin. Își dorea membrul masculin în gură mai mult chiar decât și-l dorea în vulvă, de parcă voia să stabilească cu el o legătură cât mai apropiată. Îi plăcea să studieze lucrurile îndeaproape, chiar la nivel microscopic, așa că nu era de mirare că ar fi vrut să vadă și chiar să guste cel mai ascuns aspect al bărbatului – cuibul cel mai tănuț al ființei lui. Astfel de gânduri, împreună cu o conștientizare tot mai pronunțată a limbii și buzelor proprii, deveneau o obsesie îngrijorătoare, care creștea în ea până o copleșea. Nu putea rezolva problema decât cu vârful degetelor și în legătorie – în întunericul acela sigur, izolator, unde o înconjurau atâtea mirosuri familiare de piele și lipici, cu broasca solidă, de încredere, la ușă. Nu o putea rezolva decât cu o mână între picioare și cu cealaltă în gură.

Alma știa că această violare de sine era însăși culmea a tot ce este greșit și că i-ar putea dăuna chiar și sănătății. Din nou, neputând să înceteze să afle lucruri, studiase subiectul, iar rezultatele nu erau prea încurajatoare. Într-un jurnal medical britanic a citit că un copil crescut cu mâncare sănătoasă și aer proaspăt n-ar trebui să simtă niciodată nici cea mai slabă senzație sexuală în corp – și nici să caute informații senzuale. Îndeletnicirile simple ale vieții rurale, susținea autorul, ar trebui să-i țină ocupați pe tineri în suficientă măsură încât să nu-i cuprindă câtuși de puțin dorința de a-și explora părțile genitale. În alt jurnal medical a citit că precocitatea sexuală poate fi cauzată de incontinență în somn, de prea multe bătăi în copilărie, de iritarea zonei rectale din cauza viermilor intestinali sau (aici Almei i se strânsese inima) de „dezvoltarea intelectuală prematură“. Asta trebuie să i se fi întâmplat ei, se gândea. Fiindcă, dacă mintea e stimulată excesiv de la o vârstă fragedă, vor apărea în mod inevitabil perversiuni, iar

victima va căuta în plăcerile aduse de propriul trup înlocuitori pentru împreunare. Problema survenea mai ales în dezvoltarea băieților, după cum citise, dar în cazuri rare se manifesta și la fete. Tinerii ce se desfătau cu propriile trupuri aveau să ajungă într-o bună zi oameni căsătoriți care urmau să-și chinuie consoartele cu nevoia de împreunare în fiecare zi a săptămânii, până ce familia avea să se afunde în boală, decădere și faliment. De asemenea, autosatisfacerea ruina sănătatea corpului, pricinuind încovoierea spatelui și mersul șchiopătat.

Cu alte cuvinte, obiceiul acesta nu vestea nimic bun. Dar Alma nu avusese la început intenția de a-și face din autosatisfacere un obicei. Se jurase cu toată seriozitatea și sinceritatea că se va opri. Cel puțin *la început*. Își promitea că n-avea să mai citească materiale impudice. Își promitea că nu se va mai delecta cu reverii senzuale despre George Hawkes și coama lui de păr umed. Că niciodată nu-și va mai închipui că-i ia în gură membrul ascuns. Jura să nu mai viziteze legătoria niciodată, nici măcar dacă avea nevoie să repare o carte!

Inevitabil, hotărârea i se dizolva. Își promitea că n-avea să mai calce în legătorie decât o ultimă dată. Doar o dată avea să-i mai îngăduie minții ei să se umple de gândurile acelea incitante și îngrozitoare. Doar o ultimă dată avea să-și răsucescă degetele pe vulvă și pe buze, să-și simtă picioarele cum se încordează și fața cum i se îmbujorează și corpul cum i se destinde cu un spasm într-o masă informă de haos minunat. Doar o ultimă dată.

Iar apoi, poate încă o dată.

În curând deveni evident că obiceiul nu putea fi înfrânt, așa că, în cele din urmă, Alma trebui să-și sancționeze singură propriul comportament și să-l continue. Altfel cum ar fi putut scăpa de dorința care se aduna în ea cu fiecare ceas al zilei? Mai mult, efectele acestei siluiri de sine asupra sănătății și spiritului ei se arătau a fi atât de diferite de avertismentele din jurnale, încât, o vreme, se întrebă dacă nu cumva proceda greșit, adică într-un fel care făcea lucrurile acelea să fie benefice, și nu dăunătoare. Altminteri de ce activitatea ei secretă nu cauza nici unul din efectele cumplite asupra cărora atrăgeau atenția jurnalele medicale? Actul îi aducea alinare, nu boală. Îi îmbujora sănătos obrazii, în loc să-i absoarbă orice urmă de vitalitate de pe chip. Da, dorința nestăpânită o făcea să se simtă rușinată, dar întotdeauna (odată actul încheiat) se simțea transportată într-o stare vie și precisă de claritate mintală. Din legătorie dădea fuga drept la studiile ei, la care lucra simțindu-se și mai convinsă de importanța lor, mânată din nou în cercetări de o luciditate plină de energie, de un impuls corporal de vioiciune utilă, tonică. „După“ era întotdeauna mai inteligentă, mai trează ca niciodată. „După“, munca ei făcea întotdeauna progrese cu adevărat remarcabile.

În plus, Alma avea acum un loc unde să lucreze. Avea propriul ei birou – sau cel puțin un loc pe care să-l poată numi astfel. După ce eliminase din adăpostul pentru trăsuri toate cărțile nefolositoare ale tatălui ei, luase în stăpânire una dintre încăperile mai mari și nefolosite de la parter și o transformase într-un refugiu academic. Un refugiu superb! Adăpostul pentru trăsuri de la White Acre era o clădire frumoasă de cărămidă, cu un aer regal și liniștit, cu tavane înalte, boltite și ferestre largi și generoase. Biroul Almei era cel mai aspectuos spațiu de-acolo, binecuvântat cu lumină dinspre nord toată ziua, cu o podea acoperită cu dale curate și cu vedere spre grădina grecească imaculată a mamei ei. Încăperea mirosea a fân și a praf și a cai și domnea acolo o harababură plăcută, compusă din cărți, site, lamele, tăvițe, specimene, corespondență, borcane și cutii de tablă în care fuseseră odinioară dulciuri. La a nouăsprezecea aniversare, mama ei îi dăruise o *camera lucida* cu ajutorul căreia putea mări și contura specimene botanice pentru un desen științific mai precis. Acum avea și un excelent set de prisme italienești, mulțumită cărora se simțea un fel de Newton. Avea un birou solid, bun, și o masă de laborator

lată și simplă pentru experimente. În loc de scaune cum se cuvine, folosea butoaie vechi, fiindcă i se părea că e mai ușor să se miște printre ele cu atâtea fuste. Avea două microscopae germane minunate, pe care învățase să le folosească (după cum bine observase George Hawkes!) cu precizia îndemânică a unui maestru al broderiei. La început, iernile petrecute în birou fuseseră neplăcute (atât de reci, încât nici cerneala nu curgea), dar Alma făcuse rost repede de o sobă Franklin⁸ mică și astupase cu mâna ei crăpăturile din pereți cu mușchi uscat, așa că în cele din urmă biroul ei devenise un refugiu de-a dreptul confortabil și plăcut tot anul.

⁸. Invenție a lui Benjamin Franklin, în care focul ardea într-un compartiment metalic închis, iar aerul cald rezultat era circulat pentru a fi folosit cât mai mult la încălzirea încăperii.

Acolo, în adăpostul pentru trăsuri, și-a alcătuit Alma ierbarul, și-a lărgit cunoștințele despre taxonomie și s-a ocupat de experimente tot mai complexe. A citit de atâtea ori exemplarul din *Dicționarul grădinarului* de Philip Miller, încât cartea însăși a început să arate ca un mănunchi de frunze vechi și zdrențuite. A studiat cele mai recente lucrări medicale despre efectele benefice ale degețelului asupra suferinșilor de hidropizie și despre cum se folosește copaiba⁹ în tratarea bolilor venerice. A făcut eforturi să-și îmbunătățească desenele botanice – care niciodată nu-i ieșeau tocmai frumoase, însă erau totuși de o exactitate de toată frumusețea. Lucra cu o hărnicie neobosită, degetele îi zburau cu drag pe carnete și buzele i se mișcau de parcă se ruga.

⁹. Oleorășină a arborelui sud-american copaiba (*Copaifera reticulata*), populară în ultimii ani ca sursă de biocombustibil, dar și cu unele proprietăți fungicide și de calmare a iritațiilor.

În timp ce restul vieții de la White Acre se scurgea cu activitățile și luptele obișnuite, aceste două locuri – legătoria și biroul din adăpostul pentru trăsuri – au devenit pentru Alma două limanuri gemene de intimitate și revelație. Unul era pentru corp, celălalt pentru minte. Unul era mic și fără ferestre, celălalt spațios și scaldat într-o lumină veselă. Unul mirosea a lipici vechi, celălalt a fân proaspăt. Unul scotea la iveală gânduri secrete, celălalt năștea idei care puteau fi publicate și împărtășite. Cele două încăperi erau în clădiri separate, despărțite de peluze și grădini și de o alee lată de pietriș. Nimeni n-ar fi văzut vreo legătură între ele.

Dar amândouă încăperile îi aparțineau numai și numai ei, și în amândouă Alma Whittaker a luat ființă.

Capitolul nouă

Într-o zi din toamna lui 1819, Alma stătea la biroul ei din adăpostul pentru trăsuri și citea al patrulea volum din istoria naturală a nevertebratelor scrisă de Jean-Baptiste Lamarck, când văzu o siluetă traversând grădina grecească a mamei ei.

Alma era obișnuită cu muncitorii de pe domeniu, care umblau de colo-colo după treburi, și de multe ori vedea câte o potârniche sau un păun ciugulind pe peluze, dar creatura aceasta nu era nici muncitor, nici pasăre. Era o fată micuță, subțire, brunetă, de vreo optsprezece ani, îmbrăcată într-un costum de plimbare

adorabil, trandafiriu. În timp ce pășea prin grădină, legăna absent o umbreluță cu bordură verde și ciucuri. Nu se vedea prea bine, dar i s-a părut că fata vorbea singură. L-a pus jos pe domnul Lamarck și a continuat să privească. Străina nu se grăbea, de fapt chiar găsi o bancă pe care se așeză și apoi – lucru și mai curios – *se întinse* pe spate. Alma s-a tot uitat la ea, așteptând să se miște, dar părea să fi adormit.

Era un lucru cu totul și cu totul neobișnuit. Însă săptămâna aceea, White Acre avea într-adevăr musafiri (un expert în plante carnivore de la Yale și un om de știință plicticos care scrisese un tratat important despre ventilația serelor), dar nici unul nu-și adusese fiica. Era clar că fata nu era nici rudă cu vreunul din muncitorii de pe domeniu. Nici un grădinar nu și-ar fi permis să-i cumpere fetei lui o umbrelă atât de frumoasă și, în plus, nici o fiică de lucrător nu s-ar fi plimbat cu atâta insolență prin prețioasa grădină grecească a lui Beatrix Whittaker.

Intrigată, Alma și-a lăsat munca deoparte și a ieșit afară. S-a apropiat de fată cu grijă, ca să n-o sperie din somn, dar la o privire mai atentă a observat că nici nu dormea – doar se uita la cer, cu capul odihnindu-i-se pe un morman de bucle negre și lucioase.

— Bună, spuse Alma, uitându-se în jos la ea.

— A, bună! răspunse fata, câtuși de puțin alarmată de apariția Almei. Tocmai mă gândeam ce noroc am avut să dau de banca asta!

S-a ridicat dintr-o mișcare, zâmbind cald, și a bătut cu palma locul de lângă ea, invitând-o să ia loc. Alma s-a așezat cuminte, studiindu-și vecina de bancă. Oricum ai fi luat-o, fata era o ciudățenie. De la depărtare păruse drăguță. Într-adevăr, avea o siluetă frumoasă, un păr magnific și două gropițe simetrice cu vino-ncoace, dar de aproape îți dădeai seama că fața îi era puțin prea plată și rotundă – cam ca o farfurie – și că ochii verzi erau cam prea mari și demonstrativi. Clipea întruna. Luete împreună, trăsăturile îi dădeau un aer prea tânăr, nu cine știe ce inteligent și un picuț agitat.

Necunoscuta și-a întors fața cu gropițe spre Alma și a întrebat-o:

— Ia spune-mi, ai auzit clopote azi-noapte?

Alma s-a gândit puțin. Așa era, *auzise* clopote. Fusese un incendiu la Fairmont Hill și sunase alarma în tot orașul.

— Da, am auzit.

Fata aprobă din cap, mulțumită, bătu din palme și spuse:

— Știam eu!

— Știai că am auzit clopote azi-noapte?

— Știam că sunt *adevărate*!

— Nu cred că am făcut cunoștință, spuse Alma prudent.

— A, păi n-am făcut! Eu sunt Retta Snow. Am venit pe jos!

— Serios? Pot întreba de unde?

Aproape că te-ai fi așteptat ca fata să răspundă „Din paginile unei cărți de povești!“, dar n-a spus decât „De-acolo“, arătând spre sud. Alma a înțeles totul într-o clipă. La doar trei kilometri mai în aval de White Acre se construia un domeniu nou. Proprietarul era un negustor de textile bogat din Maryland. Retta trebuia să fi fost fiica lui.

— Speram să fie aici o fată de vârsta mea, spuse Retta. Câți ani ai, dacă-mi permiți să fiu atât de directă?

— Nouăsprezece, răspunse Alma, deși se simțea mult mai în vârstă, mai ales în comparație cu fluturașul de lângă ea.

— Perfect! Retta bătu din nou din palme. Eu am optsprezece, așa că nu e prea mare diferență, nu?

Acum trebuie să-mi spui un lucru și te rog din suflet să fii sinceră. Ce părere ai de rochia mea?

— Păi...

Alma nu se pricepea câtuși de puțin la rochii.

— Așa cred și eu! spuse Retta. Nu e tocmai cea mai frumoasă rochie a mea, nu? Dacă le-ai ști pe celelalte ai fi și mai convinsă, fiindcă am unele care-s de-a dreptul formidabile! Dar nici nu ți se pare de-a dreptul detestabilă, nu?

— Păi... se chinui Alma din nou să dea un răspuns.

Retta o scuti de efort.

— Ești mult prea drăguță cu mine! Nu vrei să-mi rănești sentimentele! Deja te consider prietena mea! Și-n plus, ai o bărbie așa de frumoasă, de reconfortantă. Inspiră încredere.

Retta își petrecu un braț pe după mijlocul Almei și își lăsă capul pe umărul ei, făcându-și loc cu nasul. Nu exista absolut nici un motiv ca Alma să primească un asemenea gest cu plăcere. Oricine va fi fost Retta Snow, era clar că e o persoană absurdă, un rezervor concentrat de prostie, care nu poate decât să te distragă. Alma avea treabă de făcut, iar fata o întrerupea.

Dar nimeni, niciodată, n-o numise pe Alma prietenă.

Nimeni n-o întrebase vreodată ce părere are despre o rochie.

Nimeni nu-i admirase vreodată bărbia.

Au rămas o vreme pe bancă, în îmbrățișarea aceea caldă și neașteptată. Apoi Retta s-a tras puțin înapoi, s-a uitat la Alma și a zâmbit – copilăros, credul, adorabil.

— Acum ce să facem? a întrebat. Și cum te cheamă?

Alma a râs și s-a prezentat, mărturisind apoi că nici ea nu știa ce ar putea să facă.

— Mai sunt și alte fete?

— Mai e sora mea.

— Ai o soră! Ce noroc pe tine! Hai s-o găsim.

Așa că au plecat împreună să hoinărească pe domeniu până când au găsit-o pe Prudence lucrând în fața șevaletului, într-una din grădinile de trandafiri.

— Tu trebuie să fii sora! exclamă Retta, dând fuga spre Prudence de parcă ar fi câștigat un premiu în persoana ei.

Prudence – măsurată și corectă ca întotdeauna –, a pus jos pensula și i-a întins politicoasă mâna. După ce i-a scuturat tot brațul cu un entuziasm cam exagerat, Retta a măsurat-o fără ocoliș câteva clipe, cu capul înclinat într-o parte. Alma s-a încordat, așteptând ca Retta să comenteze frumusețea lui Prudence sau să întrebe cum e posibil ca ea și Alma să fie surori. Doar asta întrebau toți ceilalți când le vedeau pe amândouă pentru prima oară. *Cum e cu puțință ca una din surori să fie atât de fină, ca porțelanul, iar cealaltă atât de necioplită? Cum se poate ca una să fie atât de grațioasă și cealaltă atât de voinică?* Prudence s-a încordat și ea, așteptând aceleași întrebări neplăcute. Dar Retta nu părea nici captivată, nici intimidată de frumusețea lui Prudence și nici nu s-a mirat zgometos că cele două erau surori. Pur și simplu a examinat-o pe Prudence fără grabă, din cap până-n picioare, apoi a bătut din palme bucuroasă.

— Deci acum suntem trei! a spus ea. Ce noroc! Dacă eram băieți, vă dați seama ce ar trebui să facem acum? Ar trebui să ne încăierăm teribil, să ne batem și să ne julim nasurile unul altuia. Apoi, la sfârșitul luptei, după ce am suferi răni înfricoșătoare, am ajunge prieteni la cataramă. Serios! Am văzut eu! Bine, într-un fel pare foarte amuzant, dar mie mi-ar părea rău să-mi stric rochia nouă – deși nu e chiar cea mai bună rochie a mea, cum a și spus Alma –, așa că slavă Domnului că *nu* suntem băieți. Și, din moment ce nu suntem băieți, înseamnă că putem fi prietene la cataramă pe loc, fără să ne mai batem. Nu-i așa?

N-a avut nimeni timp să spună nu sau da, fiindcă Retta a trâncănit înainte:

— Atunci s-a hotărât! Suntem cele Trei Prietene la Cataramă. Ar trebui să ne scrie cineva un cântec. Se pricepe vreuna din voi să scrie cântece?

Prudence și Alma s-au uitat una la alta, derutate.

— Atunci, dacă trebuie, îl scriu eu! a continuat Retta, de neoprit. Stați așa.

A închis ochii, a mișcat din buze și a bătut din degetele mâinii așezate în șold, de parcă număra silabe.

Prudence i-a aruncat Almei o privire întrebătoare; Alma a dat din umeri.

După o tăcere atât de lungă încât oricui de pe lume, în afară de Retta Snow, i s-ar fi părut jenantă, Retta a deschis ochii.

— Cred că am terminat, anunță ea. Muzica va trebui s-o scrie altcineva, nu mă pricep deloc la muzică, dar am scris prima strofă. Cred că ne descrie perfect prietenia. Ce părere aveți? Își dresе glasul și recită:

Scripca, furculița și lingura ne chemăm

Și-n jurul lunii dansăm,

De vrei să ne furi o sărutare,

Fur-o până nu plecăm pe mare!

Până să apuce Alma să descifreze versurile acestea nemaipomenite (și să-și dea seama cine era scripca, cine furculița și cine lingura), Prudence a izbucnit în râs. Era un fapt notabil, fiindcă Prudence nu râdea niciodată. Râsul ei era superb, îndrăzneț și tare – foarte neașteptat de la o făptură atât de asemănătoare cu o păpușă.

— Dar *cum* te numești? a întrebat Prudence când s-a oprit, într-un sfârșit, din râs.

— Retta Snow, doamnă, și mă numesc cea mai nouă și mai statornică prietenă a domniei voastre.

— Ei bine, Retta Snow, spuse Prudence, cred că s-ar putea să fii nebună de legat.

— Așa zice toată lumea, răspunse Retta, făcând o plecăciune ca la carte. Dar, orișicât – aici sunt!

Da, acolo era.

În curând, Retta Snow a devenit nelipsită de pe domeniul White Acre. În copilărie, Alma avusese o pisicuță care se aciuase pe la ei și cucerise locul exact ca Retta. Pisica (o creatură frumoșică, cu dungi de un galben viu) intrase pur și simplu în bucătăria de la White Acre într-o zi însorită, se frecase de picioarele tuturor, apoi se cuibărise lângă vatră, cu coada răsucită în jurul corpului, torcând ușor, cu ochii pe jumătate închiși de satisfacție. Se simțea atât de confortabil acolo și arăta atât de încrezătoare, încât nu avusese nimeni inima s-o informeze că nu-i era locul acolo – așa că, nu după multă vreme, ajunse *să-i fie* locul acolo.

Cam la fel s-a întâmplat și cu Retta. A apărut la White Acre în ziua aceea, s-a făcut comodă și, dintr-odată, parcă era acolo dintotdeauna. Nimeni n-o invita propriu-zis să vină, dar Retta nu părea genul de domnișoară care să aștepte invitații. Venea când avea ea chef să vină, stătea cât voia, se servea cu orice dorea și pleca atunci când considera ea că e vremea.

Retta Snow trăia o viață atât de nestăpânită, încât era absolut șocantă – și chiar de invidiat. Mama ei era nelipsită din societate, iar diminețile îi erau pline de ore întregi de pus la punct toaleta, după care își consuma după-amiezile făcând vizite la alte persoane nelipsite din societate, iar serile îi erau teribil de ocupate cu dansul. Tatăl Rettei, un om indulgent și absent, îi cumpărase în cele din urmă fiicei lui un cal bun de trăsură și o trăsurică pe două roți, în care fata hoinărea prin toată Philadelphia după bunul plac. Își petrecea zilele zburând cu ea prin lume ca o albină veselă și gălăgioasă. Dacă voia să meargă la teatru, se

ducea la teatru. Dacă voia să privească o paradă, găsea o paradă. Iar dacă voia să stea la White Acre cât era ziua de lungă, așa făcea.

De-a lungul anului următor, Alma avea să dea peste Retta prin White Acre în cele mai surprinzătoare locuri: așezată pe o vană în dependența în care se prepara untul, făcându-le pe lăptărese să râdă cu imitația ei după o scenă din *Școala scandalurilor*¹⁰; sau legănând picioarele în apele uleioase ale râului Schuylkill, așezată pe docul barjelor, prefăcându-se că prinde pești cu degetele; sau tăindu-și pe jumătate unul din șalurile ei superbe, ca să-l împartă cu o servitoare care tocmai i-l lăudase. („Ia uite, acum avem fiecare o bucată, deci suntem gemene!“) Nimeni nu știa ce să spună despre ea, dar nici n-o gonea nimeni. Nu era vorba că Retta îi fermeca; doar că era imposibil s-o îndepărtezi. Nu puteai decât să i te supui.

¹⁰. *The School for Scandal*, comedie scrisă de Richard Brinsley Sheridan, de mare succes la sfârșitul secolului XVIII, pusă în scenă și în perioada modernă (cu o distribuție din care au făcut parte Laurence Olivier și Vivien Leigh).

Retta reușise s-o câștige de partea ei chiar și pe Beatrix Whittaker, succes cu adevărat remarcabil. După toate semnele, ar fi fost de așteptat ca Beatrix s-o deteste, fiindcă era însăși întruparea celor mai grave temeri ale ei cu privire la fete. Retta era tot ceea ce Beatrix le educase pe Alma și pe Prudence să nu fie – o fetișcană pudrată, aeriană și superficială, care-și strica pantofiorii de dans scumpi în noroi, care plângea și râdea una-două, care arăta lucrurile cu degetul în public, fără pic de rușine, pe care n-o văzuse nimeni cu o carte în mână și care n-avea nici măcar atâta minte cât să-și acopere capul când ploua. Cum era posibil să accepte Beatrix o asemenea creatură?

Anticipând problema, Alma încercase chiar să i-o ascundă pe Retta Snow la începutul prieteniei lor, temându-se de ce era mai rău dacă cele două s-ar fi întâlnit. Dar Retta nu era ușor de ascuns și nici Beatrix nu era ușor de păcălit. De fapt, abia trecuse o săptămână și Beatrix a întrebat-o pe Alma într-o dimineață, la micul dejun:

— Dar cine e *copila* aceea, cu *umbreluță*, pe care în ultima vreme o tot văd umblând ca la ea acasă pe proprietatea mea? Și de ce o văd întotdeauna cu *tine*?

Vrând-nevrând, Alma a trebuit să i-o prezinte pe Retta.

— Bună ziua, doamnă Whittaker, a început Retta destul de corect, mai ales că își amintise să facă și o reverență, deși poate cam teatrală.

— Bine ai venit, draga mea, sper că ai avut o zi bună, a replicat Beatrix.

Beatrix nu aștepta să primească un răspuns sincer, dar Retta i-a luat vorbele în serios și s-a gândit puțin înainte să răspundă:

— Doamnă Whittaker, să vă zic. Nu a fost bună deloc. În casa mea a avut loc o tragedie cumplită azi-dimineață.

Alma privea scena alarmată, neputând interveni. Nu reușea să-și dea seama ce avea de gând Retta cu subiectul acesta de conversație. Fusese la White Acre toată ziua, veselă ca întotdeauna, și nu-i povestise nimic Almei despre vreo tragedie cumplită în casa Snow. Se ruga ca Retta să tacă, dar fata a continuat, de parcă o rugase Beatrix să vorbească mai departe.

— Nu mai devreme de azi-dimineață, doamnă Whittaker, am suferit un atac de nervi absolut insuportabil. Una din servitoarele noastre – camerista mea engleză, mai precis – a servit micul dejun cu lacrimi în ochi, așa că după masă am urmat-o în camera ei ca să aflu de unde-i venea supărarea. Nici nu vă puteți închipui ce am aflat! Se pare că bunica ei a murit exact acum trei ani, *împliniți tocmai azi!* Aflând de tragedie, m-a podidit și pe mine plânsul, după cum vă puteți închipui! Cred că am plâns vreo oră pe patul bieteii fete. Slavă Domnului că a fost ea acolo să mă liniștească. Nu-i așa că și

dumneavoastră vă vine să plângeți, doamnă Whittaker? Când vă gândiți că cineva, cu doar trei ani în urmă, și-a pierdut bunica?

Doar amintindu-și incidentul, ochii mari și verzi ai Rettei s-au umplut de lacrimi care se revărsară.

— Vai, ce prostii, o certă Beatrix, accentuând puternic fiecare cuvânt, în timp ce Alma încerca să se facă mică de tot la fiecare silabă. La vârsta mea, îți dai seama la moartea câtor bunici am asistat? Ce-aș fi făcut dacă m-aș fi pus pe plâns pentru fiecare? Copilă, moartea unei bunici nu înseamnă o tragedie – iar moartea bunicii altcuiva acum trei ani în nici un caz nu e ceva care să te arunce într-o criză de plâns. Bunicile *mor*, copilă. Așa e în firea lucrurilor. S-ar putea susține chiar că rolul bunicii e să moară, după ce a învățat generația mai tânără, sperăm, unele reguli de bună-purtare și bun-simț. Mai mult, presupun că n-ai ajutat-o prea mult pe camerista ta, căreia i-ar fi fost mai bine dacă îi ofereai un exemplu de stoicism și rezervă, în loc să i te trănțești pe pat în lacrimi.

Retta a primit admonestarea cu o figură deschisă, în timp ce Alma se ofilea de grijă. Asta a fost, s-a terminat cu Retta Snow, își spunea ea. Dar apoi, dintr-odată, Retta a râs.

— Ce îndreptare minunată, doamnă Whittaker! Ce mod original de a privi lucrurile! Aveți absolută dreptate! Niciodată n-am să mă mai gândesc la moartea unei bunici ca la o tragedie!

Parcă și vedeai lacrimile cum urcă înapoi spre ochi pe obrajii Rettei, inversându-se și apoi dispărând cu totul.

— Iar acum trebuie să mă scuzați, spuse Retta, proaspătă ca un ghiocel. Vreau să ies la plimbare în seara asta, așa că trebuie să mă duc acasă și să aleg cea mai drăguță bonetă de plimbare. Dacă ați ști cât îmi place să mă plimb, doamnă Whittaker, dar nu cu boneta nepotrivită, după cum cu siguranță vă dați seama.

Retta i-a întins mâna lui Beatrix, care n-a putut refuza s-o ia.

— Doamnă Whittaker, ce întâlnire folositoare mi-ați oferit! Nici nu știu cum v-aș putea mulțumi îndeajuns pentru înțelepciunea dumneavoastră. Sunteți un Solomon între femei, nu e de mirare că fiicele dumneavoastră vă admiră atât de mult. Gândiți-vă numai, doamnă Whittaker, dacă ați fi mama mea – gândiți-vă cât de prostuță *nu* aș fi! Mama mea, după cum sigur vă va îndurera să aflați, în viața ei n-a fost în stare să gândească un lucru la locul lui. Ce e mai rău, își tencuiește fața cu un strat așa de gros de ceară, pastă și pudră, că arată întocmai ca un manechin de croitorie. Vă dați seama deci ce nefericire este pentru mine să fi fost crescută de un manechin de croitorie fără învățătură, și nu de un om ca dumneavoastră. Așa deci, am plecat!

Și s-a îndepărtat vioi, lăsând-o pe Beatrix cu gura căscată.

— Ce soi ridicol de creatură, a murmurat Beatrix după ce Retta plecase, iar casa se cufundase din nou în tăcere.

Îndrăznind să-și apere unica prietenă, Alma a răspuns:

— Da, mamă, e ridicolă. Dar eu cred că are o inimă bună.

— Poate e bună, poate nu e, Alma. Dumnezeu singur poate să judece așa ceva. Dar fața ei nu încapă îndoială că e absurdă. Pare în stare să modeleze pe ea orice fel de expresie, mai puțin una inteligentă.

Retta s-a întors la White Acre chiar a doua zi, salutând-o pe Beatrix Whittaker cu o amabilitate toată numai soare, de parcă admonestarea din ziua precedentă nici nu se petrecuse. I-a adus până și un buchetel de flori – culese chiar din grădinile de la White Acre, ceea ce era o mișcare destul de îndrăzneată. În mod miraculos, Beatrix l-a acceptat fără un cuvânt. Din ziua aceea, Retta Snow a avut permisiunea să-și facă apariția oricând pe domeniu.

Din punctul de vedere al Almei, dezarmarea lui Beatrix Whittaker era succesul cel mai răsunător al

Rettei. Mai-mai că avea iz de vrăjitorie. Și mai remarcabilă era viteza cu care se petrecuse. În mod misterios, într-o singură întâlnire scurtă și temerară, Retta reușise să intre în grațiile (sau aproape grațiile) doamnei casei, iar acum avea mână liberă să vină în vizită oricând dorea. Cum reușise? Alma nu era sigură, dar avea teoriile ei. Mai întâi, Retta era greu de ținut în frâu. Apoi, Beatrix îmbătrânea și era tot mai fragilă, așa că în ultima vreme nu mai era întotdeauna dispusă să ducă lupta până la sfârșit. Poate că mama Almei nu mai putea concura cu multele Rette Snow din lume. Dar în primul și-n primul rând de altceva era vorba: mamei Almei nu-i plăceau prostiile și în mod clar era greu de măgulit, dar Retta Snow n-ar fi putut găsi un compliment mai bun decât „un Solomon între femei“.

Poate că fata nu era atât de aeriană pe cât părea.

Așa s-a făcut că Retta a rămas. De fapt, de-a lungul toamnei lui 1819, Alma sosea de multe ori la biroul ei dimineața devreme, gata de lucru la un proiect botanic, și descoperea că Retta o și aștepta – ghemuită pe divanul vechi din colț, uitându-se la ilustrații de modă din ultimul număr din *Revista doamnelor* de la Joy's.

— A, bună, draga mea! ciripea Retta, ridicând spre ea o privire veselă, de parcă stabiliseră dinainte să se întâlnească.

Cu timpul, Alma nu se mai mira c-o găsește acolo. Retta n-o încurca. Nu atingea niciodată instrumentele științifice (mai puțin prismele, căroră nu le putea rezista), iar când Alma îi spunea „Scumpa mea, te rog eu mult, taci puțin și lasă-mă să calculez“, Retta tăcea și o lăsa să calculeze. Almei începuse chiar să-i facă plăcere compania aceasta prostuță și prietenoasă. Era ca și cum ar fi avut o pasăre drăguță într-o colivie, în colț, care scotea din când în când piuituri plăcute în timp ce ea lucra.

Uneori se oprea pe la biroul Almei și George Hawkes, ca să discute ultimele corecturi la câte o lucrare științifică, și părea de fiecare dată descumpănit când dădea peste Retta acolo. George nu reușea nicicum să-și dea seama cum să se poarte cu Retta Snow. Era un bărbat foarte inteligent și serios, iar aiureala Rettei îl zăpăcea.

— Și despre ce discută azi Alma și domnul George Hawkes? a întrebat Retta într-o zi de noiembrie, plictisită de revistele ei ilustrate.

— Despre antocerote, răspunse Alma.

— Vai, ce nume urât. Ce sunt, Alma, animale?

— Nu, scumpa mea, nu animale. Sunt plante.

— Și se pot mânca?

— Doar dacă ești căprioară, râse Alma. De fapt, dacă ești o căprioară înfometată.

— Ce frumos – să fii căprioară, medită Retta. Mai puțin dacă ai fi o căprioară în ploaie, ceea ce trebuie să fie foarte trist și neplăcut. Domnule George Hawkes, mai spuneți-mi despre antocerote. Dar spuneți în așa fel încât să poată înțelege și o nătăfleată ca mine.

Nu era drept – George Hawkes n-avea decât un fel de a vorbi, anume academic și erudit, deloc potrivit pentru nătăflețe.

— Păi să vedeți, domnișoară Snow, începu el, stânjenit. Sunt unele dintre cele mai puțin sofisticate plante din...

— Dar nu e frumos să li se spună așa, domnule!

— ...și sunt autotrofe.

— Părinții lor trebuie să fie foarte mândri!

— Păi... mda, se bâlbâi el. Rămăsese fără cuvinte.

Aici interveni Alma, din milă față de George.

— Retta, autotrof înseamnă că îți produc singure hrana.

— Aha, deci eu n-aș putea niciodată să fiu antocerotă, spuse Retta, oftând trist.

— În nici un caz! râse Alma. Dar s-ar putea să-ți placă antocerotele, dacă le cunoști mai bine. La microscop sunt foarte drăguțe.

Retta flutură din mână ca pentru a alunga ideea.

— A, la microscop niciodată nu știu unde să mă *uit!*

— Nu știi unde să te uiți? râse din nou Alma, nevenindu-i să creadă. Păi, Retta, te uiți prin obiectiv!

— Dar obiectivul ăla parcă te *strânge* și, când vezi lucruri așa de mici, parcă te *sperie*. Parcă îți dă rău de mare. Doamnă George Hawkes, dumneavoastră nu vă simțiți de parcă ați avea rău de mare când vă uitați în microscop?

Îndurerat de întrebare, George aținti ochii în podea.

— Acum taci puțin, Retta, spuse Alma. Eu și domnul Hawkes trebuie să ne concentrăm.

— Alma, dacă-mi tot spui să tac, o să trebuiască s-o caut pe Prudence și s-o deranjez pe ea în timp ce pictează flori pe ceșcuțe de ceai și încearcă să mă convingă să fiu o persoană mai nobilă.

— Atunci du-te! zise Alma veselă.

— Zău dacă vă înțeleg pe voi doi, protestă Retta. Nu pot să pricep de ce trebuie întotdeauna să munciți atâta. Dar, la o adică, atâta timp cât aveți ceva de lucru ca să nu ajungeți prin sălile de jocuri și prin crâșme, în fond nu vă face nici un rău permanent...

— Hai, du-te! spuse Alma, împingând-o ușor pe Retta, cu drag.

Și Retta plecă în pas voios, ca întotdeauna, lăsându-i în urmă pe Alma zâmbind și pe George Hawkes total contrariat.

— Sincer să fiu, nu înțeleg un cuvânt din tot ce spune, zise George după ce Retta dispăruse din vedere.

— Nu vă faceți griji, doamnă Hawkes. Nici ea nu vă înțelege.

— Dar de ce e mereu pe lângă dumneata? întrebă George. Încearcă oare să învețe câte ceva în compania dumitale?

Chipul Almei se încinse de plăcere la auzul complimentului – cuprinsă de fericire că George considera compania ei o forță educativă –, dar nu spuse decât:

— Doamnă Hawkes, niciodată nu putem fi siguri care sunt motivele Rettei. Cine știe? Poate că încearcă să mă învețe *pe mine* câte ceva.

Până să vină Crăciunul, Retta Snow a ajuns să se împrietenească atât de strâns cu Alma și Prudence, încât le-a invitat pe fetele Whittaker la conacul familiei ei să ia gustarea de după-amiază – răpind-o astfel pe Alma de la studiile ei botanice și pe Prudence de la treburile neștiute cu care-și ocupa ea timpul.

Gustările de acasă de la Retta erau niște aventuri ridicole, potrivite cu natura ridicolă a Rettei. Presupuneau o amestecătură haotică de înghețate, chec însiropat și pâine prăjită, supravegheată (dacă putem spune așa) de camerista adorabilă, dar incompetentă a Rettei. În casa aceea nu se închea niciodată vreo conversație cu oarecare valoare sau substanță, dar Retta era oricând dispusă la orice idee aiurită, comică sau jucăușă. Ajunsese chiar să le convingă pe Alma și pe Prudence să joace cu ea tot felul de joculețe gândite pentru copii mult mai mici – „batistuța“, „pietricica“ sau, cel mai frumos dintre toate, „mima“. Toate astea erau teribil de ridicole, însă și teribil de amuzante. De fapt, Alma și Prudence nu se mai *jucaseră* niciodată – nici între ele, nici singure, nici cu alți copii. Până atunci, Alma nici nu înțelese prea bine ce însemna joaca.

Dar pentru Retta Snow joaca era chiar singura îndeletnicire. Ocupația ei preferată era să citească din

ziarele locale cu voce tare relatările despre accidente, ca să le distreze pe Alma și Prudence. Era o pierdere de timp, dar amuzantă. Retta se gătea cu fulare și pălării, adopta accente străine și puneă în scenă cele mai crâncene episoade din accidente: bebeluși ajuși în șeminee, muncitori decapitați de ramuri în cădere, mame cu cinci copii aruncate din trăsură în șanțuri pline cu apă (care se înecau cu capul în jos și cu ghetele în aer, în timp ce copiii le priveau neajutorați, țipând îngroziți).

„Nu ar trebui să ne distreze așa ceva!” protesta Prudence, dar Retta nu se lăsa până nu se înecau toate de atâta râs. Uneori Retta era atât de copleșită de propriul râs, încât nu se mai putea opri. Își pierdea orice control asupra emoțiilor, posedată cu totul de accesul nestăpânit de veselie. Alteori, lucru care le alarma pe celelalte fete, chiar se rostogolea pe podea. În astfel de momente, Retta părea să fie stăpânită sau *mănată* de un fel de forță demonică din afară. Râdea până când începea să găfâie cu icnete rare, necontrolate, iar fața ei se întuneca de ceva ce semăna foarte mult cu frica. Tocmai când Alma și Prudence începeau să se îngrijoreze serios, Retta își recăpăta stăpânirea de sine. Se ridica în picioare dintr-o săritură, își ștergea fruntea umedă și exclama:

— Slavă Domnului că avem pământ! Altfel unde ne-am așeza?

Retta Snow era cea mai ciudată domnișoară din toată Philadelphia, dar juca un rol special în viața Almei și, pare-se, și în a lui Prudence. Când cele trei erau împreună, Alma se simțea aproape ca o fată obișnuită, așa cum nu se mai simțise niciodată. Când râdea cu prietena și cu sora ei, se putea preface că e o fată obișnuită din Philadelphia, nu Alma Whittaker de la conacul White Acre – nu o tânără bogată, plină de curiozități, înaltă, neatrăgătoare, doidora de învățătură și pricepută la limbi străine, cu câteva zeci de articole academice publicate sub semnătura ei și cu o orgie romană de imagini erotice șocante în minte. Toate acestea se estompau în prezența Rettei, și Alma putea fi pur și simplu o fată, o fată ca oricare alta, care mănâncă o tartă cu glazură și chicotește la auzul unui cântecel caraghios.

Pe lângă asta, Retta era singura persoană din lume care o făcuse vreodată pe Prudence să râdă, lucru de-a dreptul nemaipomenit. Transformarea lui Prudence sub imperiul râsului era extraordinară: dintr-o bijuterie înghețată devenea o școlăriță adorabilă. În astfel de momente, Alma reușea să-și imagineze că și Prudence ar putea fi o fată obișnuită din Philadelphia și că ar putea să-și îmbrățișeze spontan sora și să se bucure de compania ei.

Din păcate însă intimitatea aceasta dintre Alma și Prudence nu exista decât în prezența Rettei. De cum plecau de la conacul Snow și începeau drumul pe jos spre acasă, cele două surori recădeau în tăcere. Alma spera de fiecare dată că vor învăța să-și întrețină legăturile afectuoase și după ce o lăsa în urmă pe Retta, dar nu se întrevedea nici o speranță. Orice încercare de a face referire, pe drumul lung spre casă, la una din glumele sau șotiile după-amiezii nu atrăgea altceva decât o rigiditate de lemn, tăcere încurcată, jenă.

Într-una din plimbările acestea spre casă, în februarie 1820, Alma – entuziasmată și încurajată de jocurile zilei – și-a asumat un risc. A îndrăznit să-și pomenească din nou sentimentele față de George Hawkes. Mai precis, i-a dezvăluit lui Prudence că o dată George o numise „de-a dreptul expertă în microscopie” și că vorbele lui îi făcuseră o enormă plăcere. Alma mărturisi:

— Mi-ar plăcea să am într-o zi un soț ca domnul Hawkes – un om bun, care-mi încurajează eforturile și pe care-l admir.

Prudence n-a spus nimic. După o tăcere lungă, Alma a insistat:

— Gândurile despre domnul Hawkes nu mă părăsesc aproape niciodată, Prudence. Uneori îmi imaginez chiar... cum ar fi să-l îmbrățișez.

Era o declarație îndrăzneată, dar nu așa făceau surorile normale? Fetele obișnuite din toată

Philadelphia nu le vorbeau oare surorilor lor despre претендентii pe care și-i doreau? Nu-și dezvăluiau speranțele ascunse? Nu conturau visuri despre viitorii lor soți?

Dar încercarea de apropiere a Almei n-a mers.

Prudence nu i-a răspuns decât „Înțeleg“ și n-a mai contribuit cu altceva la discuție. Au parcurs restul drumului pe jos până la White Acre în tăcerea obișnuită. Alma s-a întors în biroul ei, ca să termine munca pe care i-o întrerupsese Retta în dimineața aceea, iar Prudence pur și simplu a dispărut, cum îi era obiceiul, ca să se ocupe de lucruri neștiute.

Alma n-a mai încercat niciodată asemenea confesiuni față de sora ei. Oricare ar fi fost natura canalului pe care-l deschidea Retta între ea și Prudence, el se închidea ermetic (ca întotdeauna) de cum rămâneau singure. Nu exista speranță de schimbare. Totuși, uneori Alma nu se putea abține să-și închipuie cum ar fi fost viața dacă Retta le-ar fi fost soră – fata cea mai mică, a treia fiică, răsfățată și prostuță, capabilă să înmoaie pe oricine și să le aducă pe toate, ca prin farmec, într-o stare de apropiere afectuoasă. Ce bine ar fi fost dacă Retta era o Whittaker, și nu o Snow! se gândea Alma. Poate că totul ar fi fost altfel. Poate că Alma și Prudence, în atmosfera aceea de familie, ar fi învățat să fie confidente, apropiate, prietene... surori!

Gândul acesta o umplea pe Alma de o tristețe apăsătoare, dar nu avea ce face. Lucrurile nu puteau fi decât așa cum erau, asta o învățase mama ei de atâtea ori.

Iar lucrurile care nu puteau fi schimbate trebuiau îndurate cu stoicism.

Capitolul zece

Se făcuse luna iulie a anului 1820.

Statele Unite ale Americii se aflau în recesiune economică, cea dintâi perioadă de declin din scurta lor istorie, iar Henry Whittaker, pentru prima oară după mult timp, nu se bucura de un an comercial strălucitor. Nu se punea problema că trăia vremuri grele – nici pe departe –, dar simțea o apăsare cu care nu era obișnuit. Piața plantelor tropicale exotice din Philadelphia era saturată, iar europenii se plictiseră de exporturile botanice americane. Mai rău, se părea că în zilele acelea nu era quaker în oraș care să nu-și deschidă un dispensar medical și să nu-și producă propriile pastile, alifii și unguente. Nici un rival nu depășise încă popularitatea produselor Garrick & Whittaker, dar nu se știa cât va mai dura situația asta.

Henry ar fi vrut să primească un sfat de la soția lui, însă Beatrix nu se simțise bine tot anul. Avea accese de amețală și, vara fiind foarte fierbinte și neplăcută, starea i se înrăutățise. Nu mai avea putere, i se tăia răsuflarea tot timpul. Nu se plângea niciodată și încerca să țină pasul cu munca, dar nu era sănătoasă, iar la doctori refuza să meargă. Nu credea în doctori, farmaciști sau medicamente – lucru ironic, dată fiind afacerea familiei.

Nici Henry n-o ducea prea bine cu sănătatea. Împlinise șaiszeci de ani. Atacurile vechilor lui boli tropicale durau tot mai mult. Invitațiile la cină deveniseră greu de planificat, fiindcă niciodată nu era sigur că Henry și Beatrix se vor simți în stare să primească oaspeți. Lucrul acesta îl enerva și-l plictisea pe Henry, iar furia lui îngreuna orice muncă la White Acre. Ieșirile lui nestăpânite erau tot mai

usturătoare. *Cineva o să plătească pentru asta! Fiu de cățea, nu mai scapă viu din mâinile mele! Îl nenorocesc!* Servitoarele se ascundeau pe după colțuri când îl vedeau că se apropie.

Și din Europa veneau vești proaste. Agentul și emisarul internațional al lui Henry, Dick Yancey – bărbatul înalt, venit din Yorkshire, de care Almei îi era atât de frică în copilărie –, se întorsese recent la White Acre cu o informație cum nu se poate mai îngrijorătoare: doi chimiști din Paris reușiseră recent să izoleze o substanță căreia-i spuneau „chinină“, prezentă în scoarța de chinchină. Susțineau că acesta e ingredientul misterios din scoarța iezuiților, atât de eficient în tratarea malariei. Înarmați cu aceste cunoștințe, chimiștii francezi aveau toate șansele să obțină în scurtă vreme din scoarță un produs mai bun – mai fin măcinat, mai puternic, mai eficace. Puteau submina pentru totdeauna dominația lui Henry asupra comerțului cu leacul frigurilor.

Henry se tot ocăra (și-l ocăra puțin și pe Dick Yancey) că nu prevăzuse situația din timp. „Ar fi trebuit să descoperim noi substanța!“ spunea Henry. Însă chimia nu era domeniul lui. Era de neîntrecut în pomicultură, nemilos într-ale negustoriei și sclipitor în inovații, dar oricât s-ar fi străduit nu putea fi mereu la curent cu orice rezultat din știința de pretutindeni. Informația avansa prea repede pentru el. Un alt francez brevetase cu puțin timp în urmă o mașină pentru calcule matematice numită *aritmometru*, care putea face singură serii de împărțiri. Un fizician danez tocmai anunțase existența unei legături între electricitate și magnetism, iar Henry nici măcar nu înțelegea despre ce vorbește.

Pe scurt, erau prea multe invenții în zilele acelea și prea multe idei noi, toate teribil de complexe și neașteptate. Nu mai puteai să fii expert în generalități și să scoți bani frumoși din mai multe domenii. Toate astea îl făceau pe Henry Whittaker să se simtă bătrân.

Dar nu toate veștile erau rele. Dick Yancey i-a adus, când l-a vizitat, și o știre bună: murise sir Joseph Banks.

Personajul acela intimidant, odinioară cel mai chipeș bărbat al Europei, favoritul regilor, care făcuse înconjurul globului, care se culcase cu regine păgâne pe plajă, sub cerul liber, care adusese în Anglia mii de specii botanice noi și care-l trimisese pe Henry în lume ca să devină *Henry Whittaker* – el însuși murise.

Murise și putrezea într-o criptă, undeva în Heston.

Alma, care se afla în biroul tatălui ei și copia scrisori când a sosit Dick Yancey cu vestea, a tresărit șocată și a spus:

— Dumnezeu să-l odihnească în pace.

— Ba Dumnezeu să-l trăsnească, a corectat-o Henry. A încercat să mă nenorocească, dar l-am învins.

Într-adevăr, Henry părea să-l fi învins pe sir Joseph Banks. În orice caz, de egalat îl egalase. În ciuda umilirilor dureroase pe care i le aplicase Banks cu atâția ani în urmă, Henry prosperase dincolo de orice așteptări. Pe lângă faptul că ajunsese să domine comerțul cu chinchină, avea afaceri în toate colțurile lumii. Devenise un nume. Aproape toți vecinii îi datorau bani. Senatori, armatori de vase, negustori de tot felul îi căutau protecția și încercau să-i obțină patronajul.

În ultimele trei decenii, Henry construisese în vestul Philadelphiei sere care rivalizau cu tot ce văzuse la Kew. Convinșese să înflorească la White Acre soiuri de orhidee cu care Banks nu avusese nici un succes pe malul Tamisei. Când Henry auzise că Banks cumpărase o țestoasă de peste 180 de kilograme pentru menajeria de la Kew, comandase imediat *două* pentru White Acre, achiziționate din Galapagos și livrate personal de neobositul Dick Yancey. Henry reușise să aducă la White Acre chiar și nuferi enormi de pe Amazon – niște nuferi atât de mari și de solizi, că țineau un copil în picioare –, în timp ce Banks murise fără să vadă măcar nuferii uriași.

Mai mult, Henry reușise să trăiască cel puțin la același nivel ca Banks. Își orânduise în America un domeniu mult mai mare și mai impozant decât toate proprietățile lui Banks din Anglia. Conacul lui strălucea pe deal ca un foc de semnalizare colosal și își revărsa lumina impresionantă peste toată Philadelphia.

De mulți ani, Henry se și îmbrăca la fel ca sir Joseph Banks. Nu uitase niciodată cât de uluitoare i se păruseră hainele acelea când era copil și avusese grijă, pe toată durata vieții lui de om bogat, să imite și totodată să depășească garderoba lui Banks. Prin urmare, în 1820 Henry purta în continuare haine de mult demodate. Când până și ultimul bărbat din America adoptase pantalonii moderni, Henry purta în continuare ciorapi de mătase și pantaloni strâmți până sub genunchi, peruci albe complicate cu cozi lungi, cataramă lucitoare de argint la pantofi, haine cu manșete late, cămăși bluzate cu volane voluminoase și veste de brocart în nuanțe vii de levănțică și smarald.

Îmbrăcat în stilul acesta nobiliar, dar învechit, Henry arăta de-a dreptul fascinant când se plimba prin Philadelphia în hainele lui georgiene multicolore. Fusesse acuzat că arată ca un exponat de ceară din muzeul lui Peale¹¹, dar nu-i păsa. Exact așa și dorea să arate – întocmai cum îi apăruse *lui* sir Joseph Bank în biroul de la Kew, în 1776, când Henry-hoțul (slab, nemâncat și ambițios) fusesse chemat în fața lui Banks-exploratorul (chipeș, elegant și extravagant).

¹¹. Charles Willson Peale organizase treptat un muzeu în Philadelphia pornind de la colecțiile personale; în 1801 a fost adus aici cel mai celebru exponat – un schelet de mastodont.

Dar acum Banks era mort. Ce-i drept e drept, murise baronet, dar tot murise. În timp ce Henry Whittaker – împăratul botanicii americane, născut în condiții mizere, dar bine îmbrăcat – era viu și prosper. E adevărat, îl dureau piciorul și soția lui era bolnavă, și francezii îl prindeau din urmă în afacerile cu leacuri pentru malarie, și băncile americane falimentau una după alta, și avea un dulap plin de peruci cam ponosite, și nu avusese parte de un fiu – dar, Domnul îi era martor, Henry Whittaker îl învinsese în sfârșit pe sir Joseph Banks.

O trimise pe Alma în pivniță să-i aducă cea mai bună sticlă de rom din câte erau acolo, din cel păstrat pentru evenimente.

— Mai bine adu două, spuse el după ce se mai gândi puțin.

— Poate ar fi mai bine să nu bei prea mult în seara asta, l-a prevenit Alma șovăitor.

De-abia își revenise dintr-un atac de friguri și nu-i plăcea expresia pe care o vedea pe fața lui. Era schimonosită de o emoție înfricoșătoare.

— În seara asta bem cât vrem, bătrâne prieten, îi spuse Henry lui Dick Yancey, de parcă Alma nici nu vorbise.

— *Mai mult* decât vrem, spuse Yancey, aruncându-i Almei o privire în semn de avertisment, care o îngheță.

Doamne, tare nu-i plăcea omul acesta, deși tatăl ei îl admira atâta. Henry îi spusese odată Almei, pe un ton cu adevărat mândru, că Dick Yancey era un tovarăș folositor când era nevoie să se rezolve dezacordurile, fiindcă le rezolva nu cu vorbe, ci cu cuțitul. Cei doi se cunoscuseră pe docurile din Sulawesi în 1788, când Henry îl văzuse pe Yancey cum îi învăța politețea, cu bătaia, pe doi ofițeri din marina engleză, fără să scoată un cuvânt. Henry îl angajase imediat ca reprezentant și supraveghetor și, de atunci, cei doi își luaseră împreună partea leului din lumea aceasta.

Pe Alma, Dick Yancey o îngrozise încă de la început. Îngrozise pe toată lumea. Chiar și Henry spunea că e „un crocodil dresat“, iar odată comentase: „E greu de spus care e mai periculos – un crocodil dresat

sau unul sălbatic. În orice caz, eu unul nu mi-aș lăsa mâna în gura lui prea mult, ține-mi-l-ar Dumnezeu.“

Chiar și în copilărie, Alma înțelegea instinctiv că pe lume există două feluri de oameni tăcuți: unul era cel blând și respectuos, iar celălalt era Dick Yancey. Ochii lui erau doi rechini care-ți dădeau târcoale alene, iar acum, când îi ațintise asupra Almei, ochii aceia spuneau limpede: „Adu romul.“

Așa că Alma coborî în pivniță și aduse, cuminte, romul – două sticle, câte una pentru fiecare. Apoi se duse la adăpostul ei pentru trăsură, ca să se îngroape în muncă și să se ferească de beția care avea să urmeze. Târziu după miezul nopții adormi pe divan, așa inconfortabil cum era, mai degrabă decât să se întoarcă în casă. Se trezi în zori și traversă grădina grecească spre conac, ca să ia micul dejun. Apropiindu-se însă, îi auzi pe tatăl ei și Dick Yancey, încă treji. Cântau cântece marinărești cât îi țineau plămâni. Henry nu mai ieșise pe mare de trei decenii, dar cântecele nu le uitase.

Alma se opri la intrare, se rezemă de ușă și ascultă. Vocea tatălui ei, răsunând prin casă în lumina cenușie a dimineții, suna nefericită și cruntă și epuizată. Suna ca glasul unui strigoi venit să bântuie de pe un ocean îndepărtat.

La nici două săptămâni după seara aceea, în dimineața zilei de 10 august 1820, Beatrix Whittaker căzu pe scările mari de la White Acre.

Se trezise devreme și probabil se simțise destul de bine încât să se convingă că poate să lucreze puțin prin grădini. Își pusese în picioare papucii vechi de grădinărit, din piele, își adunase părul sub boneta olandeză scrobită și începuse să coboare scările ca să-și înceapă lucrul. Dar treptele fuseseră bine ceruite în ziua dinainte, iar tălpile papucilor lui Beatrix erau prea alunecoase. Căzuse cu capul înainte.

Alma era deja în biroul ei din adăpostul pentru trăsură și trudea la redactarea unei lucrări pentru *Botanica Americana* despre veziculele carnivore ale speciilor de *Utricularia*, când o văzu pe Hanneke de Groot care alerga spre ea prin grădina grecească. Primul gând al Almei a fost cât de comic arăta bătrâna menajeră alergând – cu fustele fluturând și brațele pendulând, cu fața roșie și încordată. Parcă era un butoi enorm de bere, îmbrăcat într-o rochie și împins de-a dura prin grădină. Era gata să izbucnească în râs. Dar în clipa următoare redeveni serioasă. Hanneke era evident alarmată, și nu se alarma ea din orice. Trebuia să se fi întâmplat ceva groaznic.

Alma se gândi: *A murit tata.*

Își puse o mână pe inimă. *Doamne, nu. Te rog, nu tata.*

Hanneke ajunsese la ușă; avea ochii holbați și înnebuniți și respirația tăiată. Menajera s-a înecat, a înghițit, apoi a spus totul dintr-o suflare:

— *Je moeder is dood.*

A murit mama ta.

Servitorii o purtaseră pe Beatrix înapoi în dormitor și o puseseră pe pat. Almei mai că-i era teamă să intre: rareori i se permisesse să treacă pragul dormitorului mamei ei. Îi vedea fața, care căpătase o culoare cenușie. Pe frunte i se desena o contuzie, iar buzele îi erau crăpate și pline de sânge. Pielea îi era rece. Servitorii stăteau de jur împrejurul patului. Una din cameriste ținea o oglindă sub nările lui Beatrix, căutând o urmă de respirație.

— Unde e tata? întrebă Alma.

— Doarme, spuse o cameristă.

— Nu-l treziți, porunci Alma. Hanneke, lărgește-i șireturile corsetului.

Beatrix își purtase dintotdeauna hainele foarte strâmte în jurul taliei – obicei respectabil, ferm și

sufocant. Întoarseră corpul pe o parte și Hanneke îi desfăcu șireturile. Dar Beatrix tot nu respira.

Alma se întoarce spre un servitor foarte tânăr – un băiat care arăta în stare să alerge repede.

— Adu-mi *sal volatile*, spuse ea.

Băiatul se holbă la ea, pierdut.

Alma își dădu seama că, în graba și agitația ei, îi vorbise copilului în latină. Se corectă.

— Adu-mi bicarbonat de amoniu.

Din nou privirea aceea pierdută. Alma se răsuci și se uită la toți cei prezenți în încăpere. Nu văzu decât fețe derutate. Nu știa nimeni despre ce vorbea. Nu folosea cuvintele potrivite. Scotoci prin memorie. Încercă din nou.

— Adu-mi zeamă de corn¹², spuse.

¹². Prima metodă de obținere în Europa a unei soluții lichide de amoniac presupunea amestecarea în apă a unei pudre de coarne și copite de cerb.

Dar nu, nici acesta nu era termenul familiar – sau în orice caz nu pentru oamenii de față. Zeama de corn era o expresie arhaică, pe care n-ar fi recunoscut-o decât un învățat. Închise ochii strâns și căută numele cel mai ușor de recunoscut al substanței pe care o voia. Cum o numeau oamenii de rând? Pliniu cel Bătrân îi spunea *hammoniacus sal*. Alchimiștii din secolul treisprezece o foloseau tot timpul. Dar în situația dată nu erau de nici un folos referirile la Pliniu și nici alchimia de secol treisprezece nu ar fi fost prea utilă celor prezenți. Alma își blestemă mintea, coș de gunoi pentru limbi moarte și detalii inutile. Pierdea timp prețios.

În cele din urmă și-a amintit. A deschis ochii și a lătrat o comandă care, în sfârșit, a avut efect.

— Săruri de leșin! a strigat. Repede! Găsiți-le! Aduceți-le aici!

Se făcu rost imediat de săruri. Aproape că dură mai puțin să fie găsite decât îi trebuise Almei să le *numească*.

Alma trecu cristalele pe sub nasul mamei ei. Cu un icnet umed, cavernos, Beatrix trase aer în piept. Cercul de cameriste și servitori emise diverse behăituri și oftaturi șocate, iar o femeie strigă: „Slavă Domnului!“

Așadar, Beatrix nu murise, dar nici nu-și recăpătă cunoștința timp de o săptămână. Alma și Prudence stăteau cu ea cu rîndul și o vegheau de-a lungul zilelor și nopților lungi. În prima noapte, Beatrix a vomitat în somn, iar Alma a curățat-o. Tot ea a șters și urina și fecalele.

Alma nu mai văzuse niciodată corpul mamei ei – doar fața, gâtul și mâinile –, dar, când a îmbăiat forma inertă de pe pat, a observat că sânii îi erau deformați: fiecare avea câteva umflături dure. Tumori. Mari. Una din ele ulcerase prin piele și din ea se scurgea un lichid închis la culoare. Priveliștea a adus-o pe Alma în pragul leșinului. I-a venit în minte cuvântul în greacă: *Karkinos*. Racul. Cancer. Beatrix era deci bolnavă de mult. Trăia în chinuri de luni, dacă nu de ani întregi. Nu se plânsese niciodată. Doar se scuzase de la cină, în zilele când suferința devenea de neîndurat, și pretinsese că are o amețeață obișnuită.

Hanneke de Groot n-a dormit mai deloc toată săptămâna; aducea la orice oră comprese și supe. Îi înfășura lui Beatrix fașe proaspete și umede de in în jurul capului, îi îngrijea sânul ulcerat, aducea pâine cu unt pentru fete, încerca să treacă printre buzele bolnavei puțin lichid. Spre rușinea ei, uneori Alma se simțea agitată când își veghea mama, dar Hanneke se ocupa cu răbdare de toate îndatoririle. Beatrix și Hanneke fuseseră împreună toată viața. Crescuseră alături în grădina botanică din Amsterdam. Sosiseră împreună cu corabia din Olanda. Amândouă își lăsaseră familiile în urmă ca să vină peste ocean în

Philadelphia, fără speranța de a-și mai vedea vreodată părinții sau rudele. Uneori, Hanneke plângea la căpătâiul stăpânei și se ruga în olandeză. Alma nici nu plângea, nici nu se ruga. La fel și Prudence – sau cel puțin n-o vedea nimeni.

Henry dădea buzna în dormitor (și ieșea la fel de brusc) la orice oră din zi și din noapte, zdrobit și îngrijorat. Nu era de nici un ajutor. Era mult mai simplu când nu era acolo. Stătea cu soția lui doar câteva clipe, apoi striga „O, nu pot să suport!” și pleca, turnând blesteme peste blesteme. A început să arate neîngrijit, dar Alma nu avea timp de el. Își privea mama cum se stinge între albiturile flamande fine. Nu mai era marea Beatrix van Devender Whittaker; avea în față un obiect nenorocit, fără simțire, care duhnea îngrozitor și răspândea în jur tristețea descompunerii. După cinci zile, Beatrix nu mai urina deloc. Abdomenul i se umflase, era tare și fierbinte. De-acum nu mai avea mult de trăit.

A venit un doctor recomandat de farmacistul James Garrick, dar Alma l-a trimis înapoi. Mamei ei nu-i mai folosea la nimic să i se lase sânge sau să i se pună ventuze. Alma i-a scris însă un mesaj domnului Garrick, cu rugămintea să-i pregătească o tinctură de opiu lichidă pe care să i-o poată picura mamei ei în gură, din oră în oră.

Într-a șaptea noapte, Alma dormea în patul ei când Prudence – care o veghea pe Beatrix – a venit s-o trezească punându-i o mână pe umăr.

— Vorbește, a spus Prudence.

Alma a scuturat din cap, încercând să-și dea seama unde se află. Lumânarea pe care o adusese Prudence a făcut-o să clipească mărunț. Cine vorbea? Visase ceva cu copite de cal și animale înaripate. A scuturat din nou din cap, și-a dat seama unde e, și-a amintit.

— Ce spune? a întrebat.

— M-a pus să ies din cameră, spuse Prudence fără urmă de emoție. A cerut să te vadă pe tine.

Alma și-a tras un șal pe umeri.

— Acum culcă-te, i-a spus lui Prudence și a plecat cu tot cu lumânare spre camera mamei ei.

Beatrix avea ochii deschiși. Unul era injectat, roșu de sânge. Ochiul acela nu se mișca. Celălalt a trecut peste fața Almei, iscodind, urmărind atent.

— Mamă, a spus Alma, apoi s-a uitat în jur după ceva de băut.

Pe noptieră era o ceașcă de ceai rece, rămas de la veghea recentă a lui Prudence. Beatrix sigur n-avea să vrea blestematul de ceai englezesc nici măcar pe patul de moarte. Dar altceva de băut nu se afla în cameră. Alma i-a ținut ceașca la buzele uscate. Beatrix a sorbit și, cum era de așteptat, s-a încruntat.

— Îți aduc cafea, s-a scuzat Alma.

Beatrix a dat din cap că nu, foarte slab.

— Ce să-ți aduc? întrebă Alma.

Nici un răspuns.

— Vrei s-o chem pe Hanneke?

Beatrix nu dădea semne că ar fi auzit, așa că Alma repetă întrebarea, de data asta în olandeză.

— *Zal ik Hanneke roepen?*

Beatrix închise ochii.

— *Zal ik Henry roepen?*

Nici un răspuns.

Alma a luat mâna mamei ei, rece și mică. Niciodată nu se ținuseră de mână. A așteptat. Beatrix n-a deschis ochii. Alma aproape că ațipise când mama ei a vorbit, ba chiar în engleză.

— Alma.

— Da, mamă.

— Să nu pleci.

— N-am să te las.

Dar Beatrix a dat din cap. Nu asta voia să spună. A închis din nou ochii. Din nou, Alma a așteptat, doborâtă de epuizare în camera întunecată, în care domnea moartea. A trecut mult timp până ce Beatrix și-a adunat forțele ca să spună tot ce avea de spus.

— Să nu pleci niciodată de lângă tatăl tău.

Ce putea să spună Alma? Ce-i poți promite unei femei pe patul de moarte? Mai ales dacă femeia e mama ta? Îi promiți orice.

— N-o să plec niciodată de lângă el, a spus Alma.

Beatrix i-a iscodit din nou fața cu singurul ochi care mai era bun, de parcă ar fi cântărit sinceritatea promisiunii. Se vede că rezultatul a mulțumit-o, fiindcă a închis ochii din nou.

Alma i-a mai dat o picătură de opiu. Respirația lui Beatrix devenise foarte slabă și pielea îi era rece. Alma era convinsă că mama ei își spusese ultimele cuvinte, dar, peste vreo două ore, când adormise pe scaun, Alma a auzit o tuse gălgâită și s-a trezit, tresărind. Credea că Beatrix se îneacă, dar încerca să vorbească din nou. Alma i-a udat iar buzele cu ceaiul detestat.

Beatrix șopti:

— Mi se învârte capul.

Alma spuse:

— Ți-o chem pe Hanneke.

În mod uimitor, Beatrix zâmbi.

— Nu, murmură ea. *Het is fijn.*

E plăcut.

Apoi Beatrix Whittaker a închis ochii și – parcă prin propria-i voință – a murit.

A doua zi de dimineață, Alma, Prudence și Hanneke au spălat și au îmbrăcat împreună cadavrul, l-au înfășurat în giulgiu și l-au pregătit de înmormântare. Era o muncă tăcută și tristă.

N-au așezat trupul în salonaș ca să-l vadă cei veniți să-și aducă omagiile, deși așa era obiceiul în regiune. Beatrix n-ar fi vrut să fie privită, iar Henry nu voia nici el să vadă cadavrul soției lui. Spunea că nu poate îndura. Mai mult, pe o vreme atât de fierbinte, cel mai înțelept și mai igienic era să i se facă o înmormântare cât mai rapidă. Corpul lui Beatrix începuse să se dezintegreze chiar înainte să moară, iar acum se temeau cu toții de o putrefacție galopantă. Hanneke l-a pus pe unul din tâmplarii de la White Acre să confecționeze repede un sicriu simplu. Cele trei femei au îndesat în straturile giulgiului săculeți cu lavandă, ca să întârzie împrăștierea mirosului, iar de cum a fost gata sicriul au încărcat trupul lui Beatrix într-o căruță și l-au dus la biserică, pentru a sta în subsolul rece până la înmormântare. Alma, Prudence și Hanneke și-au înfășurat deasupra cotului banderole negre de crep. Aveau să le poarte încă șase luni. Strânsoarea țesăturii din jurul brațului o făcea pe Alma să se simtă ca un copac încins cu o frânghie.

În după-amiaza înmormântării, au mers pe jos în spatele căruței, urmând sicriul până la cimitirul bisericii luterane suedeze. Serviciul religios a fost simplu, eficient și respectabil. Nu erau prezenți nici măcar o duzină de oameni. Venise James Garrick, farmacistul. Pe toată durata ceremoniei a tușit teribil. Alma știa că avea plămâni distruși de anii de lucru cu jalapa măcinată din care făcuse avere. Era acolo și Dick Yancey, cu căpățâna cheală lucind în soare ca o armă. Era prezent și George Hawkes, iar Alma

Își dorea să poată să se ascundă în brațele lui. Spre surprinderea Almei, venise și fostul profesor particular al fetelor, Arthur Dixon, cel cu fața de ceară. Nu-și putea da seama cum aflase domnul Dixon de moartea lui Beatrix și nici nu știa că ținuse la vechea lui angajatoare, dar a emoționat-o faptul că venise și i-a spus-o. Venise și Retta Snow. Retta a rămas între Alma și Prudence, ținându-le pe fiecare de mână, într-o tăcere neobișnuită pentru ea. De fapt, Retta a fost în ziua aceea aproape ca un Whittaker de stoică, spre lauda ei.

Nimeni n-a vărsat lacrimi, iar Beatrix însăși n-ar fi vrut să se plângă. De la naștere până la moarte, Beatrix susținuse întotdeauna că omul trebuie să inspire credibilitate, rezistență și reținere. Ar fi fost păcat ca tocmai acum, în ultima clipă, după o viață întreagă de respectabilitate, lucrurile să cadă într-un sentimentalism exagerat. Iar după înmormântare nu avea să fie nici o adunare la White Acre la care să se bea limonadă și să se împărtășească amintiri și alinare. Beatrix nu și-ar fi dorit așa ceva. Alma știa că mama ei admirase dintotdeauna instrucțiunile lăsate de Linnaeus – părintele taxonomiei botanice – familiei sale cu privire la organizarea înmormântării: „Nu invitați pe nimeni și nu acceptați condoleanțe.”

Sicriul a fost coborât în mormântul proaspăt săpat în pământul lutos. A vorbit preotul luteran. Liturgia, litania, Crezul apostolilor – toate au trecut repede. N-a urmat nici un scurt discurs de omagiere, fiindcă luteranii nu obișnuiau așa ceva, ci o predică, familiară și sumbră. Alma a încercat să asculte, dar preotul și-a continuat mormăiala până când a alunecat într-o stare de absență, în care nu-i ajungeau la urechi decât bucățele din predică. Păcatul e înnăscut, a auzit. Îndurarea e un mister revărsat asupra noastră de Dumnezeu. Îndurarea nici nu se câștigă, nici nu se risipește, nici nu sporește, nici nu scade. Îndurarea este rară. Nimeni nu poate ști cine o primește. Suntem botezați întru moarte. Laudă ție, Doamne.

Soarele fierbinte de vară, aproape de asfințit, îi ardea cu cruzime fața Almei. Toată lumea strângea din ochi, deranjată. Henry Whittaker era amorțit, dincolo de rațiune. Nu ceruse decât un singur lucru: ca, odată sicriul lăsat în groapă, să-i fie acoperit capacul cu paie. Voia să fie sigur că, atunci când primele lopeți de țărână aveau să lovească sicriul soției lui, nu se va auzi zgomotul acela cumplit.

Capitolul unsprezece

Alma Whittaker, în vârstă de douăzeci de ani, era acum stăpâna domeniului White Acre.

A intrat în fostul rol al mamei ei de parcă se pregătise pentru el toată viața – ceea ce, într-un fel, și făcuse.

În ziua de după înmormântare, Alma a pășit în biroul tatălui ei și a început să sorteze grămezile de acte și scrisori adunate, hotărâtă să se ocupe imediat de toate sarcinile pe care le îndeplinise, după obicei, Beatrix. Spre supărarea ei tot mai mare, și-a dat seama că în ultimele luni, ba chiar în tot anul dinainte, rămăseseră neglijate numeroase treburi importante la White Acre (contabilitatea, facturile, corespondența), ca urmare a sănătății tot mai proaste a lui Beatrix. Alma se învinuia că nu observase mai devreme. Biroul lui Henry fusese întotdeauna un haos de documente importante amestecate cu nimicuri inutile, dar Alma nu și-a dat seama în ce hal ajunsese dezordinea până n-a analizat mai atent biroul.

Iată ce-a găsit: în ultimele câteva luni, teancurile de acte importante începuseră să se reverse de pe biroul lui Henry și să se adune pe podea într-o structură asemănătoare cu straturile geologice. Spre

groaza ei, a descoperit și cutii întregi de acte nesortate, ascunse în dulapurile adânci. La primele săpături, Alma a găsit facturi rămase neonorate din luna mai a anului anterior, ștate de salarii neplătite și scrisori – ce mai mlaștină de scrisori! – de la constructori care așteptau comenzi, de la parteneri de afaceri care aveau întrebări urgente, de la colecționari din străinătate, de la avocați, de la Biroul de Brevete, de la grădini botanice din lumea întreagă și de la un număr nesfârșit de directori de muzeu. Dacă ar fi știut câtă corespondență rămăsese nerezolvată, Alma ar fi început să se ocupe de ea cu multe luni înainte. Acum ajunsese aproape de nivelul de criză. Chiar atunci stătea ancorată în portul Philadelphia o corabie plină cu produse botanice marca Whittaker, care acumula taxe portuare enorme și nu-și putea descărca încărcătura fiindcă nu fusese plătit căpitanul.

Mai rău, amestecate printre treburile acestea urgente erau tot felul de detalii absurde, bune numai pentru pierdut timpul, grămezi de nimicuri complet inutile. Era o scrisoare aproape ilizibilă de la o femeie din vestul Philadelphiei, care spunea că odrasla ei înghițise un bold și că-i era teamă că o să moară – n-ar putea să-i spună cineva de la White Acre ce să facă? Văduva unui naturalist care lucra pentru Henry cu cincisprezece ani înainte în Antigua susținea că rămăsese muritoare de foame și cerea pensie. Era un bilet vechi trimis de grădinarul-șef al domeniului, despre un grădinar care trebuia concediat imediat fiindcă primise în camera lui câteva femei tinere după ora stingerii și ținuse o petrecere cu pepene verde și rom.

De asemenea lucruri se îngrijise mama ei întotdeauna, pe lângă toate celelalte? Bolduri înghițite? Văduve cu inima frântă? Pepeni și rom?

Alma nu avea încotro – trebuia să curețe grajdurile lui Augias, hârtie cu hârtie. Și-a convins cu frumosul tatăl să stea lângă ea și s-o ajute să înțeleagă ce reprezentau diverse documente, dacă cutare sau cutare proces din instanță trebuia luat în serios sau de ce crescuse atât de mult prețul la sarsaparilla în ultimul an. Nici ea, nici el nu reușeau să traducă pe de-a-ntregul sistemul contabil codificat, vag italian, în partidă triplă, al lui Beatrix, dar Alma se pricepea mai bine la matematică, așa că a deslușit registrele cum a putut, punând la punct în același timp o metodă mai simplă pe care s-o folosească în continuare. Tot ea a însărcinat-o pe Prudence să compună pagini de corespondență politicoasă, în timp ce Henry – cu văicăreli zgomotoase – dicta informațiile vitale.

Și-a jelit Alma mama? Greu de spus. Nici nu prea avea timp. Era îngropată într-o masă mlăștinoasă de muncă și frustrare, iar senzația nu se putea deosebi prea bine de suferința propriu-zisă. Era obosită și depășită de situație. Uneori ridica ochii din hârtii ca s-o întrebe ceva pe mama ei – uitându-se spre scaunul pe care stătea mereu Beatrix – și o lua prin surprindere faptul că nu era nimeni pe el. Era ca și cum te-ai fi uitat la un perete pe care fusese de ani de zile un ceas și ai fi văzut doar spațiul gol. Nu se putea învăța să nu se mai uite; și era surprinsă de fiecare dată.

Dar Alma era și furioasă pe mama ei. Răsfoind documentele de neînțeleas adunate în atâtea luni, se întreba de ce Beatrix (știind cât de bolnavă e) nu luase în ultimul an pe cineva s-o ajute. De ce pusese documentele în cutii și le dosise prin dulapuri, în loc să caute ajutor? De ce nu învățase Beatrix pe nimeni sistemul ei contabil complicat sau de ce nu-i spusese măcar cuiva unde să găsească documentele arhivate din anii dinainte?

Își aminti că mama ei o avertizase, cu ani în urmă: „Niciodată să nu pui munca deoparte cât timp e soarele pe cer, Alma, în speranța că vei avea mai multe ore de lucru mâine – fiindcă niciodată n-ai să ai mâine mai mult timp pentru muncă decât ai avut azi, iar odată ce rămâi în urmă cu treburile nu mai poți ajunge la zi.“

Și atunci de ce lăsase Beatrix lucrurile să rămână în urmă în asemenea hal?

Poate nu-i venise să creadă că moare.

Poate mintea îi fusese atât de amețită de durere că nu mai știa de ea și de lume.

Sau poate – se gândea Alma sumbru – Beatrix vruse să-i pedepsească pe vii cu munca asta, mult după moartea ei.

Cât despre Hanneke de Groot, Alma a înțeles repede că femeia era o sfântă. Până atunci nu-și dăduse seama câtă muncă făcea Hanneke pe întreg domeniul. Ea recruta, învăța, întreținea și muștrulua zecile de angajați. Ea administra cămărilor și recolta legumele de pe domeniul, ca un căpitan în fruntea unei șarje de cavalerie peste câmpuri și grădini. Ea le comanda trupelor să lustruiască argintăria, să amestece în sos, să bată covoarele, să văruiască pereții, să atârne jamboanele la uscat, să împrăștie pietriș pe aleea pentru trăsuri, să topească untura, să facă budincile. Cu temperamentul ei stăpânit și disciplina fermă, Hanneke ținea în frâu, doar ea știa cum, geloziile, lenea și prostia unui personal numeros; era clar că doar ea era motivul pentru care domeniul rezistase după ce se îmbolnăvisese Beatrix.

Într-o dimineață, la scurt timp după moartea mamei ei, Alma a surprins-o pe Hanneke admonestând trei servitoare de la bucătărie, pe care le aliniase cu spatele la perete de parcă avea de gând să le împuște.

— O singură femeie muncitoare v-ar putea înlocui pe toate trei, a lătrat Hanneke, și credeți-mă că, de cum *găsesc* o femeie muncitoare, v-am trimis acasă pe toate! Până atunci, treceți înapoi la lucru și nu vă mai faceți de rușine cu asemenea neglijență.

— Dacă ai ști cât îți mulțumesc pentru toată munca ta, i-a spus Alma lui Hanneke, după ce au plecat fetele. Sper ca într-un târziu să reușesc să te ajut mai mult cu administrarea casei, dar deocamdată am nevoie să te ocupi tot tu de toate, fiindcă eu încerc să învăț cum merg afacerile tatei.

— Întotdeauna le-am făcut pe toate, a răspuns Hanneke fără să se plângă.

— Așa e, Hanneke. Știu că muncești cât zece bărbați.

— Mama ta muncea cât douăzeci, Alma – și mai trebuia să aibă grijă și de tatăl tău.

În timp ce Hanneke se întorcea să plece, Alma a întins mâna și a apucat-o pe menajeră de braț.

— Hanneke, a întrebat ea, epuizată și încruntată, ce faci cu un bebeluș dacă a înghițit un bold?

Fără ezitare și fără să întrebe de unde venise o asemenea întrebare, Hanneke răspunde:

— Îi prescrii copilului un albuș de ou crud și mamei răbdare. O asigur pe mamă că boldul o să-i iasă, probabil, copilului pe unde ies toate cele, în câteva zile, fără alte neazuri. Dacă copilul e mai mare, poți să-l pui să sară coarda, ca să grăbești procesul.

— Se întâmplă vreodată să moară din asta? întrebă Alma.

Hanneke dădu din umeri.

— Uneori. Dar dacă recomanzi măsurile astea și vorbești pe un ton sigur, mama n-o să se mai simtă așa de neajutorată.

— Mulțumesc, spuse Alma.

Cât despre Retta Snow, fata a venit pe la White Acre de mai multe ori în primele săptămâni de după moartea lui Beatrix, dar Alma și Prudence – ocupate să țină pasul cu afacerile familiei – nu aveau timp pentru ea.

— Pot să vă ajut și eu! spunea Retta, însă toată lumea știa că nu poate.

— Atunci o să te aștept în fiecare zi în biroul tău din adăpostul pentru trăsuri, i-a promis Retta în cele din urmă Almei, după ce fusese respinsă de prea multe ori la rând. Când îți termini treburile, să vii să mă vezi. O să vorbesc cu tine și tu o să studiezi lucruri imposibile. O să-ți spun povești nemaipomenite și tu o să râzi și o să te minunezi. Fiindcă, să știi, am vești din cele mai șocante!

Alma nu-și putea imagina cum ar mai găsi vreodată timp să râdă și să se minuneze cu Retta, și cu atât mai puțin să-și continue propriile proiecte. Mult timp după moartea lui Beatrix, uitase complet că avusese vreodată o muncă a ei. Acum nu mai era decât un scrib, un copist, sclav la biroul tatălui ei și administrator al unei gospodării de o mărime intimidantă, și își croia drum printr-o junglă de treburi lăsate de izbeliște. Timp de două luni, aproape că nici n-a ieșit din biroul tatălui ei. În măsura în care reușea, nu-l lăsa nici pe tatăl ei să plece.

— Am nevoie să mă ajuți cu toate astea, îi explica ea lui Henry, sau n-o să mai ajungem la zi cu ele.

Apoi, într-o după-amiază târzie de octombrie, în toiul sortării, calculelor și rezolvărilor, Henry s-a ridicat pur și simplu și a ieșit din birou, lăsându-le pe Alma și Prudence cu mâinile pline de hârtii.

— Unde te duci? a întrebat Alma.

— Să mă îmbăt, a spus Henry cu o voce aspră și sumbră. Și Domnul mi-e martor că mi-e groază s-o fac.

— Tată... a protestat ea.

— Termină-le singură, a poruncit Henry.

Iar Alma s-a supus.

Cu ajutorul lui Prudence, cu ajutorul lui Hanneke, dar în primul rând prin forțele proprii, Alma a pus în ordine biroul până l-a adus într-o stare de perfecțiune milimetrică. A pus în ordine toate treburile tatălui ei, descurcând un șir lung de încurcături, până când a dat curs și ultimei ordonanțe, hotărâri judecătorești, mandat sau ordin, a răspuns și ultimei scrisori, a plătit și ultima factură, a liniștit și ultimul investitor, a îmbunătățit și ultimul vânzător, a aranjat și ultima vendetă.

Când a terminat era jumătatea lui ianuarie, iar ea ajunsese să înțeleagă cum funcționează Compania Whittaker de-a fir a păr. Era în doliu de cinci luni. Toamna trecuse pe lângă ea neobservată – n-o văzuse nici venind, nici plecând. S-a ridicat de la biroul tatălui ei și și-a desfăcut banderola de crep negru. A așezat-o de-a curmezișul peste lucrurile din ultima cutie cu resturi și hârtii de aruncat, ca să fie arsă odată cu ele. Era de-ajuns.

Alma s-a dus în legătoria de lângă bibliotecă, s-a încuiat acolo și și-a oferit o plăcere grăbită. Nu se atinsese de luni întregi și descătușarea adusă de plăcerea aceasta veche și bine-venită aproape că o făcu să plângă. Nici de plâns nu plânse de luni întregi. Nu, nu era așa: nu plânse de ani întregi. Pe lângă asta, și-a dat seama că cea de-a douăzeci și una aniversare a ei venise și trecuse în săptămâna dinainte fără nici un semn – nici măcar de la Prudence, care aproape întotdeauna îi aducea câte un mic cadou.

În fond, la ce se aștepta? Crescuse. Era stăpâna celui mai mare domeniu din Philadelphia și, după cum aflase, funcționarul-șef al uneia dintre cele mai mari afaceri cu importuri de produse botanice de pe planetă. Trecuse vremea copilăriilor.

După ce ieși din legătorie, se dezbracă, făcu o baie (deși nu era sâmbătă) și merse la culcare la cinci după-amiază. Dormi treisprezece ore. Când se trezi, casa era tăcută. Pentru prima oară în ultimele luni, casa n-avea nevoie de ea. Tăcerea era ca o muzică. Se îmbracă încet și își savură ceaiul cu pâine prăjită. Apoi se plimbă prin vechea grădină grecească a mamei ei, acum îmbrăcată în gheață, până ajunse la adăpostul pentru trăsuri. Era vremea să se întoarcă, fie și doar pentru câteva ore, la munca ei, pe care o părăsise la mijloc de propoziție în ziua în care mama ei căzuse pe scări.

Spre surprinderea ei, apropiindu-se, Alma văzu un fuioară subțire de fum care șerpuia în sus din hornul clădirii. Când a ajuns la biroul ei, o găsi (după cum îi promisese) pe Retta Snow, ghemuită pe divan sub o pătură groasă de lână, dormind tun și așteptând-o.

— Retta, spuse Alma, atingând brațul prietenei ei. Ce Doamne iartă-mă faci aici?

Ochii mari și verzi ai Rettei s-au deschis imediat. Era limpede că, în prima clipă după trezire, fata nu-și dădea seama unde se află; nu părea s-o recunoască pe Alma. În clipa aceea, chipul Rettei a fost luat în stăpânire de ceva înfiorător. Arăta sălbatică, chiar periculoasă, iar Alma și-a dat seama că se trăsesse înapoi speriată, ca din fața unui câine încolțit. Apoi Retta a zâmbit, iar efectul a trecut. Era din nou toată numai blândețe – era ea, o puteai recunoaște.

— Prietena mea cea loială, spuse Retta cu un glas somnoros, întinzând mâna după mâna Almei. Cine te iubește cel mai tare? Cine te iubește enorm? Cine se gândește la tine când alții dorm?

Alma s-a uitat de jur împrejurul camerei și a văzut o grămăjoară de cutii goale de fursecuri și un morman de haine lătit ca o băltoacă pe podea.

— Retta, de ce dormi la mine în birou?

— Fiindcă la mine acasă lucrurile au ajuns insuportabil de plicticoase. Bine, și aici sunt destul de plicticoase, firește, dar aici măcar ai ocazia din când în când să vezi o față senină dacă ai răbdare. Știi că ai șoareci în ierbar? De ce nu aduci aici o pisicuță să-i țină la respect? Ai văzut vreodată o vrăjitoare? Eu una, sinceră să fiu, cred că săptămâna trecută a fost o vrăjitoare în adăpostul pentru trăsuri. Am auzit-o râzând. Crezi c-ar trebui să-i spunem și tatălui tău? Nu prea cred că e bine să ai o vrăjitoare prin preajmă. Sau poate ar crede doar că sunt nebună. Dar el oricum crede că sunt nebună. Mai ai ceai? Nu-i așa că diminețile astea reci sunt de-a dreptul crude? Ție nu ți-e un dor nebun de vară? Unde ți-a dispărut banderola neagră?

Alma s-a așezat și și-a apăsat buzele pe mâna prietenei ei. Era o plăcere să auzi din nou nimicurile astea, după seriozitatea sumbră a ultimelor luni.

— Retta, niciodată nu știu cu care întrebare de-a ta să încep.

— Începe și tu de la mijloc, sugeră Retta, și pe urmă mergi în ambele direcții.

— Cum arăta vrăjitoarea? întrebă Alma.

— Ha! Acum *tu* pui prea multe întrebări!

Retta sări de pe divan și se scutură ca să se trezească mai bine.

— Azi lucrăm?

Alma zâmbi.

— Da, azi cred că lucrăm – în sfârșit.

— Și ce studiem noi azi, scumpa și draga mea Alma?

— Azi noi studiem *utricularia clandestina*, scumpa și draga mea Retta.

— O plantă?

— Categorie.

— O, ce frumos sună!

— Te asigur că de arătat nu arată frumos, spuse Alma. Dar e interesantă. Și Retta ce studiază azi? Alma ridică revista pentru doamne care zăcea pe podea lângă divan și îi răsfoi paginile de neînțeles.

— Studiez stilul de rochie în care e cel mai bine să se mărite o fată atentă la modă, spuse Retta nonșalant.

— Și alegi o astfel de rochie? răspunse Alma, la fel de lipsită de griji.

— Exact!

— Și ce-o să faci tu cu așa o rochie, puiul meu?

— A, păi aveam de gând s-o port în ziua nunții.

— Ce plan ingenios! spuse Alma, apoi se întoarse spre masa de laborator, întrebându-se dacă va mai

reuși să-și adune notițele luate cu cinci luni înainte.

— Dar, vezi tu, în toate desenele astea mânecile sunt foarte scurte, continuă Retta să trâncănească, și mi-e să nu-mi fie frig. Aș putea să port un șal, așa mi-a sugerat camerista mea, dar atunci nu s-ar bucura nimeni să vadă colierul pe care m-a lăsat mama să-l port. Și mai vreau și o ramură plină de flori de trandafir, dar nu e sezonul lor și oricum lumea spune că nu e elegant să porți ramuri înflorite.

Alma se întoarse din nou spre prietena ei.

— Retta, spuse ea, de data asta pe un ton mai serios. Doar nu vorbești serios de nuntă, nu?

— Ba cred și eu că da! râse Retta. Mi s-a spus că de căsătorit nu te poți căsători *decât* serios!

— Și cu cine ai de gând să te căsătorești?

— Cu domnul George Hawkes, spuse Retta. Domnul acela caraghios și serios. Așa de tare mă bucur, Alma, că viitorul meu soț e un om la care ții atât de mult, fiindcă înseamnă că putem să fim toți prieteni. Și el te admiră foarte mult și tu îl admiri pe el, ceea ce înseamnă că trebuie să fie un om bun. De fapt, tocmai afecțiunea ta pentru George mă face să am încredere în el. Mi-a cerut mâna la scurtă vreme după moartea mamei tale, dar n-am vrut să vorbesc despre asta mai devreme, că suferai prea mult, sărăcuța de tine. Nici nu știam că ține la mine, dar mama zice că toți oamenii țin la mine, dragii de ei, fiindcă n-au încotro.

Alma s-a așezat pe podea. Nici nu putea să *nu* se așeze.

Retta dădu fuga spre ea și se așeză alături.

— Ia uite! Ești așa de emoționată pentru mine! Ce mult ții la mine! Retta îi puse Almei un braț în jurul mijlocului, exact ca în ziua când se cunoscuseră, și o îmbrățișă strâns. Mărturisesc că și eu sunt încă puțin copleșită. Ce să facă un bărbat așa de deștept cu o găsculiță ca mine? Tata a fost foarte surprins! A zis: „Loretta Marie Snow, întotdeauna mi-am închipuit că o să fii genul de fată care se căsătorește cu vreun individ chipeș și tont care poartă cizme înalte și vânează vulpi de plăcere!“ Și uite – mă căsătoresc cu un om de știință. Îți dai seama, Alma, ce-ar fi dacă aș ajunge deșteaptă prin căsătoria cu un om cu o minte atât de ascuțită? Deși trebuie să spun că George nu are nici pe departe răbdarea ta când vine vorba să-mi răspundă la întrebări. Spune că subiectul publicării de articole botanice e mult prea complicat ca să-l explice și e adevărat că eu nici acum nu știu să deosebesc o litografie de o gravură. Așa-i zice, litografie? Deci s-ar putea să rămân la fel de proastă ca înainte! Dar, oricum, o să trăim chiar pe malul celălalt al râului și să vezi ce-o să ne mai distrăm! Tata a promis să ne construiască o casă nouă și frumoasă, chiar lângă tipografia lui George. Să vii neapărat să mă vizitezi în fiecare zi! Și o să mergem toți trei la teatru la Old Drury!

Alma, care nu se ridicase nici acum de pe podea, rămăsese fără cuvinte. Era bucuroasă măcar că Retta ținea capul cuibărit la pieptul ei în timp ce turuia, așa că nu-i vedea expresia.

George Hawkes urma să se însoare cu Retta Snow?

Dar George trebuia să fie soțul Almei! Văzuse totul cu ochii minții cum nu se poate mai clar, de aproape cinci ani. Țesuse fantezii cu el – cu corpul lui! – în legătorie. Dar nutrise și gânduri mai caste despre el. Și-a imaginat cum aveau să lucreze împreună, concentrați. Întotdeauna își închipuise cum o să plece de la White Acre când va veni vremea să se mărite cu George. Aveau să locuiască împreună într-o cămăruță la etajul tipografiei lui, cu mirosurile ei calde de cerneală și hârtie. Și-a zugrăvit în minte călătoria la Boston împreună, sau poate chiar mai departe – tocmai în Alpi, unde s-ar fi cățărat pe stânci să caute exemplare de *Pulsatilla* și laptele-stâncii. El i-ar fi spus: „Cum ți se pare specimenul acesta?“, iar ea i-ar fi răspuns: „E foarte frumos și rar.“

Întotdeauna fusese atât de bun cu ea. Odată i-a strâns mâna între mâinile lui. Se uitaseră împreună *de*

atâtea ori prin același obiectiv de microscop – unul după altul, iar și iar –, oferindu-și rând pe rând minunea dinăuntru.

Ce putea să vadă George Hawkes la Retta Snow? Din câte își amintea Alma, George de-abia era în stare să se uite la ea fără să cadă într-o stare de stânjeneală neajutorată. Își amintea cum, de câte ori vorbea Retta, George trăgea întotdeauna cu ochiul spre ea, zăpăcit, de parcă îi cerea ajutor sau explicații. De fapt, tocmai schimburile acestea scurte de priviri între George și Alma pe seama Rettei fuseseră una dintre cele mai dulci intimități ale lor – sau cel puțin așa și le imaginase Alma.

Dar se părea că Alma își imaginase cam multe.

O parte din ea încă mai credea că totul nu era decât un joc absurd de-al Rettei, sau poate un produs al imaginației ei amăgite. În fond, nici nu trecuse un minut de când fata susținuse că în adăpostul pentru trăsuri trăiau vrăjitoare, așa că orice era posibil. Dar nu, Alma o cunoștea prea bine pe Retta. Asta nu era Retta cea pusă pe joacă. Asta era Retta cea serioasă. Asta era Retta care trăncănea înainte despre problema mânecilor și șalurilor într-o nuntă din februarie. Asta era Retta care-și făcea probleme serioase cu privire la colierul pe care avea de gând să i-l împrumute mama ei și care era foarte prețios, dar nu tocmai pe placul Rettei: *Dacă lanțul e prea lung? Dacă se încurcă în decolteu?*

Alma s-a ridicat dintr-o mișcare și a tras-o-n sus și pe Retta. Nu mai suporta. Nu putea să stea locului și să asculte în continuare. Fără să se gândească la ce va face în clipa următoare, a îmbrățișat-o pe Retta. Era mult mai ușor s-o îmbrățișeze decât să se uite la ea. În plus, îmbrățișarea a făcut-o să mai tacă. A ținut-o atât de strâns, încât a auzit-o cum trage aer în piept brusc, cu un chițait surprins. Când i s-a părut că Retta era pe cale să se pună iar pe vorbit, Alma i-a ordonat: „Sst“ și a strâns-o mai bine în brațe.

Brațele Almei erau foarte puternice (avea brațe de fierar, ca tatăl ei), iar Retta era tare fragilă, avea un torace de pui de iepure. Unii șerpi așa își omoară prada, cu o îmbrățișare tot mai strânsă și mai strânsă, până îi înăbușă cu totul respirația. Alma a strâns mai tare. Retta a scos încă un chițait slab. Alma și-a întărit și mai mult strânsoarea – atât de mult, încât a ridicat-o pe Retta cu totul de la podea.

Și-a amintit ziua când se cunoscuseră toate trei: Alma, Prudence și Retta. *Scripca, furculița și lingura.* Retta spusese: „Dacă eram băieți, acum ar fi trebuit să ne încăierăm.“ Ei bine, Retta în nici un caz nu era făcută pentru încăierări. Ar fi pierdut lupta. Ar fi pierdut rău de tot. Alma și-a încordat și mai tare brațele în jurul ființei aceleia mărunțele, inutile și dragi. A strâns din pleoape cât de tare a putut, dar lacrimile tot i-au ieșit pe la colțuri. O simțea pe Retta cum se înmoaie în strânsoare. Ar fi fost așa de ușor să-i înăbușe răsuflarea. Proasta de Retta. Scumpa de Retta, care (chiar și acum!) rezista cu succes oricăror eforturi de a nu o iubi.

Alma și-a lăsat prietena să cadă pe jos.

Retta a aterizat cu un icnet și aproape că a ricoșat de podea.

Alma s-a forțat să vorbească.

— Te felicit pentru bucuria asta.

Retta scoase un suspin și își încleștă mâinile tremurânde pe bluză. Zâmbi, un zâmbet atât de prostuț și de încrezător.

— Ce bună ești tu, Alma mică! spuse Retta. Și cât de mult mă iubești!

Într-un acces bizar de formalitate aproape masculină, Alma i-a întins mâna, reușind să-și stoarcă printre buze o ultimă propoziție:

— O meriți din plin.

— Ai auzit? a întrebat-o Alma pe Prudence la mai puțin de o oră, găsind-o cu acul și broderia ei în

salon.

Prudence și-a lăsat lucrul în poală, și-a încrucișat mâinile și n-a spus nimic. Prudence avea obiceiul să nu se angajeze în nici o conversație până nu înțelegea toate împrejurările. Totuși, Alma a așteptat, sperând s-o oblige să vorbească, s-o prindă cu ceva. Dar cu ce? Fața ei nu lăsa să se vadă nimic, iar dacă Alma își închipuia că e atât de netoată încât să vorbească prima în împrejurări atât de delicate, se chema că n-o cunoaște pe Prudence Whittaker.

În tăcerea care a urmat, Alma a simțit cum furia i se transformă dintr-o indignare aprinsă în ceva mai tragic și mai bosumflat, în ceva răsfățat și trist.

— Știi, se văzu Alma nevoită să spună în cele din urmă, că Retta Snow se mărită cu George Hawkes?

Expresia lui Prudence nu s-a schimbat, dar Alma a văzut cum în jurul buzelor surorii ei a apărut, preț de o singură clipă, o linie albă foarte subțire, de parcă gura i s-ar fi strâns foarte, foarte puțin. Apoi linia a dispărut la fel de repede cum apăruse. Almei mai-mai că-i venea să creadă că și-o imaginase.

— Nu, răspunse Prudence.

— Cum s-a putut întâmpla așa ceva? întrebă Alma. Prudence nu zise nimic, așa că Alma continuă: Retta mi-a povestit că sunt logodiți din săptămâna când a murit mama.

— Înțeleg, spuse Prudence după o lungă pauză.

— Retta a aflat cumva că... Aici Alma ezită și aproape că izbucni în plâns. Retta a aflat cumva că simțeam ceva pentru el?

— N-aș ști ce să-ți răspund, zise Prudence.

— A aflat cumva de la *tine*? Vocea Almei era stăruitoare și răgușită. I-ai spus? Tu ești singura care putea să-i spună că-l iubesc pe George.

Acum linia albă din jurul buzelor surorii ei reapăru și persistă puțin mai mult. Nu încăpea îndoială. Însemna că Prudence e furioasă.

— Alma, sper din tot sufletul, începu ea, că după atâția ani ai ajuns să-mi cunoști bine caracterul. Dacă ar veni cineva la mine în căutare de bârfe, crezi că s-ar întoarce acasă cu ceva?

— A venit vreodată Retta la tine în căutare de bârfe?

— N-are nici o importanță dacă a venit sau n-a venit, Alma. M-ai văzut tu vreodată divulgând secretele altora?

— *Nu-mi mai răspunde în ghicitori!* țipă Alma. Apoi coborî vocea: I-ai spus sau nu i-ai spus Rettei Snow că-l iubesc pe George Hawkes?

Alma văzu cum pe la ușă trece o umbră, șovăie, apoi dispare. Nu prinse decât forma vagă a unui șorț. Cineva – o servitoare – vruse să intre în salon, dar evident se răzgândise și fugise. De ce nu exista în casa asta nici pic de intimitate? Prudence văzuse și ea umbra și nu-i plăcuse deloc. Se ridică și înaintă direct spre Alma – aproape amenințător. Surorile nu se puteau privi drept în ochi, fiindcă diferența de înălțime între ele era prea mare, dar Prudence reuși cumva să se uite de sus la Alma, chiar fiind cu un cot mai jos de ochii ei.

— Nu, zise Prudence. N-am spus nimic nimănui și nici nu voi spune vreodată. Mai mult, insinuările tale mă insultă și sunt nedrepte atât față de Retta Snow, cât și față de domnul Hawkes, ale căror treburi – nădăjduiesc – îi privesc exclusiv. Ce e mai rău, întrebările tale te fac de rușine. Îmi pare rău pentru dezamăgirea ta, dar le datorăm prietenilor noștri sentimente de bucurie și cele mai calde urări de bine pentru uniunea aceasta fericită.

Alma dădu să vorbească din nou, dar Prudence o întrerupse.

— Înainte să continui, Alma, ai face bine să te stăpânești, o avertiză ea, sau vei regreta ce aveai de

gând să dezvălui.

Aici n-o puteai contrazice pe Prudence. *Deja* regreta ce dezvăluise. Își dorea să nu fi început conversația. Dar era prea târziu. Acum nu mai putea decât să-i pună capăt pe loc. Ar fi fost o ocazie excelentă ca Alma să-și pună frâu limbii. Dar, în mod cum nu se poate mai nefericit, nu reuși să se controleze.

— Nu voiam decât să aflu dacă Retta m-a trădat, izbucni ea.

— A, da? întrebă Prudence pe un ton măsurat. Așadar, presupui că prietena ta și a mea, domnișoara Retta Snow – ființa cea mai inocentă din câte am întâlnit –, ți l-a furat intenționat pe George Hawkes? Pentru ce, Alma? Doar ca să se amuze? Și dacă tot ești la subiectul acesta, crezi că și eu te-am trădat? Crezi că i-am spus Rettei secretul tău ca să te fac de râs? Crezi că am încurajat-o pe Retta să flirteze cu domnul Hawkes de dragul unei distracții bolnave? Crezi că aveam vreo dorință să te văd pedepsită?

Doamne sfinte, dar nemiloasă putea fi Prudence! Dacă ar fi fost bărbat, ar fi ajuns un avocat reductibil. Alma nu se simțise în viața ei atât de oribil și nici nu se văzuse într-o lumină atât de meschină. Se așeză pe cel mai apropiat scaun și rămase cu ochii în podea. Dar Prudence o urmă până la scaun, rămase în picioare, dominând-o, și vorbi mai departe.

— Între timp, Alma, am și eu vești și am să ți le spun acum, fiindcă au o natură asemănătoare. Aveam de gând să aștept până ce familia noastră iese din doliu, dar văd că ai decis că familia noastră a și ieșit din doliu.

Aici, Prudence îi atinse brațul drept – lipsit de banderola de crep negru – mai sus de cot și Alma aproape că se feri de atingerea ei.

— Și eu urmează să mă căsătoresc, anunță Prudence, fără urmă de triumf sau încântare. Domnul Arthur Dixon mi-a cerut mâna și am acceptat.

Capul Almei se goli pentru un moment de orice gând: Cine Dumnezeu era Arthur Dixon? Din fericire, nu rosti întrebarea cu voce tare, fiindcă în secunda următoare își aminti, firește, cine era și se simți ridicol că se întrebese așa ceva. Arthur Dixon: profesorul lor particular. Bărbatul acela cu un aer nefericit, încovoiat de spate, care reușise prin cine știe ce minune să-i îndese lui Prudence în cap limba franceză și care o ajutase pe Alma, fără pic de bucurie, să stăpânească mai bine greaca. Creatura aceea tristă, toată numai oftaturi umede și tuse suferindă. Individul acela plictisitor până-n vârful unghiilor, la a cărui figură Alma nici nu se mai gândise de când o văzuse ultima oară, ceea ce fusese... când? Acum patru ani? Când plecase de la White Acre ca să devină profesor de limbi antice la Universitatea Pennsylvania? Nu, își dădu seama Alma tresărind, nu era așa. Îl văzuse pe Arthur Dixon recent, la înmormântarea mamei ei. Îi și vorbise. El îi oferise cele mai sincere condoleanțe, iar ea se întrebese ce caută el acolo.

Ei bine, acum aflase. Căuta, din câte se părea, să-și curteze fosta elevă, care întâmplător mai era și cea mai frumoasă domnișoară din toată Philadelphia și, trebuie spus, probabil și una dintre cele mai bogate.

— Când ați făcut logodna? întrebă Alma.

— Chiar înainte să moară mama.

— *Cum?*

— În felul obișnuit, răspunse Prudence rece.

— Și toate astea s-au întâmplat în *același timp?* întrebă Alma. Ideea nu-i dădea pace. Te-ai logodit cu domnul Dixon în același timp în care s-a logodit Retta Snow cu George Hawkes?

— Despre treburile altora nu știu nimic, spuse Prudence. Dar apoi se înmuie puțin și admise: Dar așa s-ar părea – sau aproape. Logodna mea pare să fi avut loc cu câteva zile mai devreme. Deși asta nu

contează.

— Tata știe?

— Va afla destul de curând. Arthur aștepta să treacă perioada de doliu ca să-i prezinte cererea în căsătorie.

— Dar ce Dumnezeu o să-i spună Arthur Dixon tatei, Prudence? Are o groază teribilă de el. Nici nu-mi pot imagina. Cum o să reușească Arthur să ducă la capăt conversația fără să cadă din picioare, leșinat? Și ce-o să te faci tu tot restul vieții – căsătorită cu un *universitar*?

Prudence se îndreptă cât era de înaltă și își netezi faldurile fustei.

— Cred că nu-ți dai seama, Alma, că reacția mai tradițională la anunțul unei logodne este să-i urezi viitoarei mirese mulți ani de sănătate și fericire – mai ales dacă viitoarea mireasă în cauză se întâmplă să-ți fie soră.

— O, Prudence, scuză-mă... începu Alma, rușinată de ea însăși pentru a zecea oară în aceeași zi.

— Nu-ți face griji, spuse Prudence și se întoarse spre ușă. Nici nu mă așteptam la altceva.

Cu toții avem zile în viață pe care ne dorim să le putem șterge din istoricul propriei existențe. Poate că ziua aceea ne-a adus o durere atât de sfâșietoare, încât nici nu putem îndura să ne mai gândim la ea. Sau poate că vrem să dăm uitării pentru totdeauna un episod, fiindcă în ziua aceea ne-am purtat foarte urât – am fost îngrozitor de egoiști sau am făcut ceva extraordinar de prostesc. Sau poate, am rănit pe cineva și vrem să ne ștergem din amintire vinovăția. În mod tragic, există zile în viața oamenilor când toate acestea se întâmplă în același timp – când suntem și cu inima frântă, și negliobi, și jignitori într-un mod de neiertat față de ceilalți, toate la un loc. Pentru Alma, ziua aceea a fost 10 ianuarie 1821. Ar fi făcut orice i-ar fi stat în puteri s-o șteargă din cronica vieții ei.

Nu se putea ierta pentru faptul că prima ei reacție la veștile minunate primite de la draga ei prietenă și de la biata ei soră fusese un spectacol răutăcios de gelozie, nechibzuință și (cel puțin în cazul Rettei) violență fizică. Ce le învățase întotdeauna Beatrix? *Fetelor, nimic nu este mai important decât demnitatea. Timpul arată cine o are și cine nu.* Dar pe 10 ianuarie 1821 Alma s-a dovedit a fi o tânără lipsită de orice demnitate.

Faptul avea s-o frământa mulți ani de-atunci încolo. Alma se chinuia singură închipuindu-și iar și iar în câte alte feluri ar fi putut să se comporte în ziua aceea dacă și-ar fi stăpânit emoțiile mai bine. În conversațiile revizuite cu Retta, Alma își îmbrățișa prietena cu cea mai mare tandrețe de cum auzea numele lui George Hawkes și spunea cu o voce liniștită: „Ce bărbat norocos, dacă te-a cucerit pe tine!“ În conversațiile revizuite cu Prudence, nu-și acuza sora că ar fi trădat-o Rettei și în nici un caz n-o acuza pe Retta că i-l-ar fi răpit pe George Hawkes, iar când Prudence își anunța logodna cu Arthur Dixon, Alma zâmbea cald, o lua de mână cu drag și-i spunea: „Nici nu-mi pot imagina un domn mai potrivit pentru tine!“

Din păcate însă nu ni se dă ocazia să refacem astfel de momente ratate.

Ca să fim corecți, trebuie spus că pe 11 ianuarie 1821 – doar o zi mai târziu! – Alma era un om mult mai bun. S-a recompus cât de bine a putut. Și-a impus cu fermitate sentimente calde față de ambele logodne. S-a forțat să joace rolul unei tinere cu multă stăpânire de sine, sincer bucuroasă de fericirea altora. Iar când a venit vremea celor două nunți, luna următoare, separate una de cealaltă de doar șapte zile, a reușit să fie un invitat plăcut și vesel la amândouă. A ajutat miresele, s-a purtat politicos cu mirii. Nimeni n-a văzut în ea nici cea mai mică fisură.

Trebuie spus însă că Alma suferea.

Îl pierduse pe George Hawkes. Fusese lăsată în urmă atât de sora ei, cât și de singura ei prietenă. Imediat după nuntă, Prudence și Retta s-au mutat pe celălalt mal al râului, în centrul Philadelphiei. Gata cu scripca, furculița și lingura! La White Acre nu mai rămăsese decât Alma (care se hotărâse de mult că ea era *furculița*).

Pe Alma o mai mângâia gândul că, în afară de Prudence, nimeni nu știa despre iubirea ei trecută pentru George Hawkes. Nu mai putea șterge mărturisirile pasionale pe care i le făcuse cu atâta neglijență surorii ei de-a lungul anilor (și, vai, cum le mai regreta!), dar cel puțin Prudence era mută ca un mormânt și de la ea n-avea să-și ia zborul nici un secret. Cât despre George, nu părea să-și fi dat seama că Alma ținuse vreodată la el, sau că îl bănuise că ținea *el* la ea. După căsătorie, o trata exact la fel ca înainte. Pe vremuri era prietenos și profesional, iar acum era tot prietenos și profesional. Avea, în ochii Almei, un comportament în același timp liniștitor și cumplit de trist. Era liniștitor fiindcă Alma știa că nu avea să existe nici o urmă de stânjeneală între ei, nici un semn public al umilinței. Era trist pentru că, după cum se vedea, nu existase absolut nimic între ei – doar ceea ce își permisesese Alma să viseze.

Privind în urmă, toate astea îi trezeau cea mai adâncă rușine. Din păcate, de cele mai multe ori nu se putea abține să privească în urmă.

Mai mult, acum existau semne că Alma avea să rămână la White Acre tot restul vieții. Tatăl ei avea nevoie de ea, lucru tot mai evident cu fiecare zi ce trecea. Henry o lăsase pe Prudence să plece fără nici o obiecție (ba chiar își binecuvântase fiica adoptivă cu o zestre foarte generoasă și se abținuse de la orice răutate față de Arthur Dixon, deși era un plicticos și un presbiterian), dar Almei nu i-ar fi dat drumul în nici un caz. Prudence nu avea nici o valoare pentru Henry, însă Alma era esențială, mai ales acum, când Beatrix nu mai era.

Astfel, Alma o înlocui cu totul pe mama ei. Era obligată să-și asume rolul, fiindcă în afară de ea nu se mai putea înțelege nimeni cu Henry. Îi scria scrisorile, îi făcea plățile, îi asculta nemulțumirile, îi controla consumul de rom, îi oferea comentarii asupra planurilor lui și îi potolea indignările. Când era chemată în birou, la orice oră din zi și din noapte, nu putea ști ce o va pune să facă tatăl ei și nici cât va dura. Uneori îl găsea așezat la birou zgâriind un morman de monede cu un ac de cusut, în încercarea de a-și da seama dacă erau de aur curat sau nu, și îi cerea părerea. Alteori se putea să fie pur și simplu plictisit și să vrea ca Alma să-i aducă o ceașcă de ceai sau să joace cribbage¹³ cu el, sau să-i amintească versurile unui cântec vechi. În zilele când avea dureri, sau dacă tocmai i se scosese o măsea sau i se puseseră cataplasme pe piept, o chema în birou doar ca să-i spună cât suferă. Ori se întâmpla ca, fără vreun motiv anume, să vrea pur și simplu să treacă în revistă tot ce-l supăra. („De ce în casa asta fiecare miel trebuie să aibă gust de *berbec*?“ întreba el uneori. Sau: „De ce trebuie să mute servitoarele astea covoarele tot timpul, de nu mai știe omul *unde* să pună piciorul? De câte ori vor să-mi vărs paharul?“)

¹³. Joc de cărți foarte popular printre anglofonii epocii, al cărui scop este obținerea unui număr fix de puncte (de obicei 61 sau 121). Va deveni și jocul tradițional al echipajelor de pe submarinele americane.

În zilele mai ocupate și cu sănătate mai bună, se putea ca Henry să-i dea sarcini propriu-zise de făcut. Poate avea nevoie să-i scrie o scrisoare de amenințare pentru cineva care împrumutase bani de la el și rămăsese în urmă cu plățile. („Spune-i că trebuie să înceapă să plătească în două săptămâni, sau am eu grijă ca toți copiii lui să muncească întreaga viață la ocnă“, îi dicta Henry, iar Alma scria: „Stimate domn, Cu cel mai mare respect vă rog să depuneți eforturi pentru a achita datoria...“) Ori se putea ca Henry să fi primit o colecție de specimene botanice uscate de peste ocean și să i le dea Almei să le reconstituie în apă și să-i facă repede ilustrații după ele, înainte să putrezească. Sau poate avea nevoie

să-i scrie o scrisoare către vreun subaltern din Tasmania, care mai că-și dădea sufletul muncind la celălalt capăt al planetei ca să adune plante exotice în numele Companiei Whittaker.

— Spune-i fătălăului ăluia leneș, dicta Henry, aruncându-i fiicei lui un carnet de notițe peste birou, că nu mă ajută cu nimic să aud de la el că s-a găsit nu știu care specimen pe malul nu știu cărui pârâu al cărui nume ar putea la fel de bine să-l fi inventat el, oricum, fiindcă nu-l găsesc pe nici o hartă de pe lumea asta. Spune-i că eu am nevoie de detalii *utile*. Spune-i că nici în cot nu mă doare de informațiile lui despre cât de prost stă cu sănătatea. Nici eu nu stau bine, dar mă vezi ținându-l din treabă ca să mă asculte cum mă plâng? Spune-i că-i garantez zece dolari la suta de exemplare din fiecare, dar pentru asta vreau să fie *exact* și vreau ca speciemenele să fie *identificabile*. Spune-i să nu mai *lipească* mostrele uscate pe hârtie, fiindcă se distrug, ceea ce ar fi cazul să fi înțeles dracului și el până acum. Spune-i să întrebuințeze câte *două* termometre la fiecare casetă Ward – unul prins de sticla cutiei și unul înfipt în sol. Spune-i că, înainte să mai trimită alte exemplare, trebuie să-i convingă pe marinarii de la bord să mute lăzile de pe punte noaptea dacă riscă să înghețe, fiindcă n-o să-i dau nici un *dinte de lemn*¹⁴ pentru încă un transport de mușegai negru pus la cutie și care se pretinde plantă. Și mai spune-i că nu, n-am de gând să-i plătesc iar salariul în avans. Spune-i că are noroc că încă-l mai țin, având în vedere că face tot ce poate ca să mă aducă la sapă de lemn. Spune-i că o să-l mai plătesc abia când merită.

¹⁴. Deși dentiștii acelor vremuri nu foloseau lemnul pentru danturile false, zvonul că George Washington ar fi avut dinți de lemn era omniprezent în SUA și avea să ajungă până și în manualele școlare din secolul XX.

(„Stimate domn“, începea Alma. „În numele Companiei Whittaker, vă asigurăm de cea mai profundă recunoștință pentru eforturile dumneavoastră din ultima vreme și vă oferim scuzele noastre pentru orice neplăceri veți fi îndurat...“)

Munca aceasta n-o putea face nimeni altcineva. Doar Alma. Toate erau exact așa cum orânduise Beatrix pe patul de moarte: nu-și putea părăsi tatăl.

Să fi bănuțit Beatrix că avea să rămână necăsătorită? Probabil, și-a dat seama Alma. Cine s-o ceară? Cine ar fi dorit arătarea aceasta femeiască mătăhăloasă, de aproape un metru optzeci și cinci, cu capul îndesat până la refuz cu învățatură și cu părul de culoarea și forma unei creste de cocoș? George Hawkes fusese cel mai bun candidat – de fapt singurul – și acum nu mai era nici el. Alma știa că n-avea speranțe să găsească vreodată un soț potrivit, ceea ce i-a și spus într-o zi lui Hanneke de Groot, în timp ce tundeau împreună gardul viu din bătrâna grădină grecească a lui Beatrix.

— Mie n-o să-mi mai vină rândul, Hanneke, a spus Alma din senin.

N-a spus-o cu milă, ci cu o candoare simplă. Cumva, când vorbea olandeză (iar cu Hanneke nu vorbea decât olandeză), limba îi inspira întotdeauna o candoare simplă.

— Lasă lucrurile să-și urmeze cursul, a zis Hanneke, știind exact la ce se referea ea. Poate totuși o să vină un soț după tine.

— Hanneke a mea cea loială, a ripostat Alma cu drag, să fim sincere cu noi însene. Cine să pună o verighetă pe mâinile astea ale mele de tarabagioaică? Cine să sărute capul ăsta cu toată enciclopedia în el?

— Îl sărut eu, a spus Hanneke și tras-o spre ea, s-o sărute pe frunte. Uite-așa, gata. Nu te mai plânge. Întotdeauna te porți de parcă le-ai ști tu pe toate, dar nu le știi. Meteahna asta o avea și mama ta. Am văzut mai multe de-ale vieții decât ai văzut tu, mult mai multe, și îți spun eu că nu ești prea trecută ca să te măriți – și se poate să ajungi până la urmă să crești o familie. În fond, ce atâta grabă? Uite, doamna Kingston, care stă pe Locust Street. Cred că are cincizeci de ani și tocmai i-a făcut soțului doi gemeni!

Nevasta lui Avraam, nu alta. Ar trebui să-i studieze cineva pântecul.

— Hanneke, mărturisesc că nu cred să aibă doamna Kingston chiar cincizeci de ani. Și nici nu cred că ar vrea să-i studiem pântecul.

— Eu ziceam că nu cunoști viitorul, copilă, oricât ai crede tu că-l cunoști. Și mai vreau să-ți spun ceva pe lângă asta. Hanneke se opri din lucru și vocea îi deveni serioasă. Toată lumea are dezamăgiri, copilă.

Almei îi plăcea tare mult cum suna cuvântul *copilă* în olandeză. *Kindje*. Așa o striga întotdeauna Hanneke când era mică și îi era frică și se strecura în patul menajerei în toiul nopții. *Kindje*. Era căldură, pur și simplu.

— Știu, Hanneke, că toată lumea are dezamăgiri.

— Nu știu dacă știi. Ești încă tânără, așa că nu te gândești decât la tine. Nu observi frământările din jurul tău, ale altora. Nu spune că nu; așa e. Nu te condamn. Și eu eram la fel de egoistă la vârsta ta. E obiceiul tinerilor să fie egoiști. Acum m-am mai deșteptat. Păcat că nu putem să punem cap bătrân pe umeri tineri, atunci te-ai deștepta și tu. Dar într-o bună zi o să înțelegi că nimeni nu trece prin lumea asta fără suferință – orice ai crede tu despre ei și presupusa lor fericire.

— Atunci ce să facem cu suferința noastră? a întrebat Alma.

Nu era o întrebare pe care i-ar fi adresat-o vreodată unui preot, unui filozof sau unui poet, dar era curioasă – ba chiar disperată – să audă răspunsul de la Hanneke de Groot.

— Deh, copilă, cu suferința *ta* poți să faci ce vrei, i-a răspuns Hanneke măsurat. E a ta. Dar să-ți spun ce fac eu cu a mea. O apuc de perciuni, dau cu ea de pământ și o zdrobesc sub călcâiul ghetei. Te sfătuiesc să înveți să faci și tu la fel.

Așa și făcu. A învățat cum să-și zdrobească dezamăgirile sub călcâiul ghetei. Avea ghete zdravene, așa că era bine echipată pentru asta. S-a străduit să-și macine durerile până le transforma într-o pulbere fină pe care o putea împinge cu piciorul în șanț. Asta făcea zi de zi, uneori chiar de mai multe ori pe zi, și tot așa mergea înainte.

Au trecut luni. Alma își ajuta tatăl, o ajuta pe Hanneke, lucra la sere și uneori organiza câte o cină formală la White Acre, ca să-l distreze pe Henry. O vedea rar pe vechea ei prietenă, Retta. Pe Prudence o vedea și mai rar, dar tot se mai întâmpla. Duminica, Alma se ducea la biserică din pură obișnuință, deși de multe ori, în mod destul de rușinos, continua vizita la biserică printr-o vizită în legătorie, ca să-și golească mintea atingându-și trupul. Obiceiul din legătorie nu mai era o încântare, dar o făcea să se simtă un pic mai în largul ei.

Avea grijă să fie mereu ocupată, dar nu era *destul* de ocupată. Nu trecuse nici un an și simțea o letargie irezistibilă, care o înspăimânta. Își dorea o muncă sau o ocupație prin care să-și poată consuma considerabila energie intelectuală. La început o ajutau afacerile tatălui ei, îi umpleau zilele cu mormane impresionante de responsabilitate, dar în curând propria eficiență începu să lucreze împotriva ei. Își îndeplinea sarcinile pentru Compania Whittaker prea bine și prea repede. În curând, odată ce aflase tot ce avea nevoie să știe despre importurile și exporturile botanice, îi putea termina treburile lui Henry în patru-cinci ore pe zi. Pur și simplu nu erau destule ore. Rămâneau mult prea multe libere, iar orele libere erau periculoase. Orele libere ofereau prea multe ocazii de cercetare a dezamăgirilor pe care trebuia să le zdrobească sub călcâiul ghetei.

Cam pe atunci – în anul după ce se căsătorise toată lumea – a ajuns Alma la o revelație importantă, chiar șocantă: a descoperit că, în ciuda a ceea ce credea în copilărie, White Acre nu era un loc prea mare. Chiar dimpotrivă: era un loc *minuscul*. Da, domeniul se întinsese pe mai bine de patru sute de

hectare, includea o milă din malul râului, avea o bucată bună de pădure virgină, o casă enormă, cu o bibliotecă formidabilă, o rețea vastă de grajduri, grădini, sere, iazuri și pâraie – dar, când la ele se limita toată lumea ta (cum era cazul Almei), nu era deloc mare. Nici un loc pe care nu-l poți părăsi nu e mare – mai ales dacă ești naturalist!

Problema era că Alma își petrecuse deja toată viața de până atunci studiind natura de la White Acre și cunoștea prea bine domeniul. Cunoștea fiecare copac, piatră, pasăre și fir de papucul-doamnei. Cunoștea fiecare păianjen, fiecare gândac, fiecare furnică. Nu-i mai rămăsese nimic nou de explorat. Da, ar fi putut studia plantele tropicale nemaivăzute care soseau săptămânal în serele tatălui ei – dar asta nu era descoperire! Le descoperise deja cineva! Iar sarcina naturalistului, așa cum o înțelegea ea, era să descopere. Dar pentru Alma n-avea să existe o asemenea șansă, fiindcă își atinsese deja granițele lumii ei botanice. Lucrul acesta o speria și îi gonia somnul noaptea, ceea ce o speria și mai tare. Se temea de starea de neliniște care începea s-o stăpânească. Aproape că-și auzea mintea învărtindu-se de jur împrejur înăuntrul craniului, întemnițată și fără odihnă, și simțea greutatea anilor care-i mai rămăseseră de trăit apăsând-o cu o amenințare sumbră.

Alma, taxonom înmăscut fără plante de clasificat, își ținea la respect neliniștea făcând ordine în alte lucruri. I-a ordonat documentele tatălui ei și le-a așezat în ordine alfabetică. A aranjat biblioteca, aruncând cărțile mai puțin valoroase. A rânduit borcanele cu mostre de pe rafturile ei după înălțime și a creat sisteme și mai complicate de îndosariere fără rost. Așa se face că, într-o dimineață devreme de iunie din 1822, Alma Whittaker stătea singură în adăpostul pentru trăsuri și trecea în revistă toate studiile pe care le scrisese pentru George Hawkes, până la ultimul. Încerca să se decidă dacă să organizeze numerele vechi din *Botanica Americana* după subiect sau după dată. Era o muncă inutilă, dar avea să-i umple o oră întreagă.

La baza teancului, Alma își găsi primul articol – scris pe când avea doar șaisprezece ani, cel despre *Monotropa hypopitys*. Îl reciti. Stilul era copilăros, dar partea științifică stătea în picioare, iar felul cum descriese planta aceasta iubitoare de umbră drept un parazit inteligent și fără sânge părea în continuare validă. Totuși, când își privi mai îndeaproape vechile ilustrații, aproape că-i veni să râdă văzând cât de rudimentare erau. Desenele ei arătau de parcă le schițase un copil, ceea ce, în fond, nu era departe de adevăr. Nu devenise ea vreo artistă strălucită în ultimii ani, dar ilustrațiile acelea timpurii chiar erau foarte imprecise. George fusese foarte amabil să le publice. Intenționase să descrie planta ieșind dintr-un pat de mușchi, dar, în reprezentarea Almei, arăta de parcă ieșea dintr-o saltea veche și plină de cocloașe. Nimeni n-ar fi putut recunoaște că smocurile acelea triste din partea de jos a desenului sunt mușchi. Ar fi trebuit să includă mult mai multe detalii. Ca naturalist care se respectă, trebuia să fi creat o ilustrație care să arate foarte precis în ce tip de mușchi crește *Monotropa hypopitys*.

Însă, gândindu-se mai bine, Alma își dădu seama că nici nu știa în ce fel de mușchi crește *Monotropa hypopitys*. Gândindu-se și mai bine, își dădu seama că nu era tocmai sigură că ar putea deosebi diferitele varietăți de mușchi unele de altele. De fapt, câte existau? Câteva? O duzină? Câteva sute? În mod uluitor, habar n-avea.

Pe de altă parte, de ce ar fi învățat despre asta? Cine scrisese vreodată ceva despre mușchi? Sau despre briofite în general? Nu auzise să existe pe tema aceasta vreo carte cu titlu de autoritate. Nu devenise nimeni expert în domeniu. Cine și-ar fi dorit așa ceva? Mușchiul nu era ca orhideele sau cedrii de Liban. Nu era mare, frumos sau impresionant. Nu era nici medicinal sau profitabil – ceva din care un om ca Henry Whittaker să poată face avere. (Totuși, Alma își amintea că tatăl ei îi povestise cum ambalase semințele prețioase de chinchină în mușchi uscat ca să le conserve în timpul călătoriei până în

Java.) Poate scrisese Gronovius ceva despre mușchi? Poate. Dar lucrările bătrânului olandez aveau deja o vechime de aproape șaptezeci de ani – foarte învechite și teribil de incomplete. Un lucru era clar: nimeni nu dădea prea multă atenție mușchiului. Alma însăși astupase crăpăturile din pereții vechi ai adăpostului pentru trăsuri, prin care sufla vântul, cu șomoioage de mușchi, de parcă ar fi fost niște câlți ca oricare alții.

S-a ridicat repede, și-a înfășurat un șal în jurul umerilor, și-a pus în buzunar o lupă mare și a dat fuga afară. Era o dimineață proaspătă, răcoroasă și puțin noroasă. Lumina era perfectă. N-a avut nevoie să meargă prea departe. Știa că, pe un petic înălțat de pe malul râului, se aflau câțiva bolovani mari de gresie mereu umezi, feriți de soare de perdeaua de umbră a copacilor din apropiere. Acolo, își amintea bine, avea să găsească mușchi, fiindcă de acolo își adunase și materialul izolant pentru birou.

Nu s-a înșelat. Chiar la granița dintre stâncă și copaci, a găsit primul bolovan din grup. Era mai mare decât un bou adormit. După cum bănuia și spera, era complet îmbrăcat cu mușchi. Alma a îngenuncheat în iarba înaltă și și-a apropiat cât a putut de mult fața de piatră. Iar acolo, înălțată la doar două degete deasupra suprafeței bolovanului, a văzut o pădure impunătoare și minusculă. În lumea aceasta de mușchi nu mișca nimic. A privit-o atât de îndeaproape, încât i-a simțit mirosul – umed și bogat și vechi. Alma și-a apăsât cu blândețe palma în micuțul ținut des împădurit. S-a lăsat sub mâna ei, apoi și-a reluat forma elastic, fără să se plângă. În reacția lui era ceva care o impresiona. Mușchiul era cald și spongios, mai cald cu câteva grade decât aerul din jur și mult mai umed decât se aștepta. Parcă avea propria lui climă.

A dus lupa la ochi și l-a privit din nou. Acum pădurea miniatURALă de sub ochii ei apărea în detalii maiestuoase. I s-a tăiat răsuflarea. Era un regat uluitor. Era jungla Amazonului văzută prin ochii unei acvile. A călătorit cu privirea peste peisajul surprinzător, urmându-i cărările în toate direcțiile. Vedea văi luxuriante, abundente, pline de copăcei din păr de sirenă împletit și de liane minuscule, încâlcite. Vedea afluenți aproape invizibili care curgeau prin junglă, vedea un ocean minuscul într-o depresiune din mijlocul bolovanului, unde se aduna toată apa.

Peste ocean – care era cât jumătate din șalul Almei – găsi un cu totul alt continent de mușchi. Pe continentul acesta nou, totul era diferit. Colțul acela al bolovanului avea probabil parte de mai mult soare decât celălalt, presupuse ea. Sau de ceva mai puțină ploaie? În orice caz, aici clima era cu totul diferită. Aici, mușchiul creștea în lanțuri muntoase cât brațele Almei, în pâlcuri elegante, ca de pini, de un verde mai închis, mai sobru. Pe o altă întindere de pe același bolovan găsi petice de deșert infinitezimale, locuite de un soi de mușchi rezistent, uscat, sfărâmicios, care arăta a cactus. Altundeva, găsi fiorduri adânci și infime – atât de adânci, încât chiar și atunci, în iunie, mușchiul din ele tot mai purta în el răceala urmelor de gheață din iarnă. Dar găsi și estuare calde, catedrale în miniatură și peșteri de gresie cât degetul ei mare.

Apoi, Alma a ridicat privirea și a văzut ce se întindea înaintea ei – zeci de bolovani ca acela, mai mulți decât putea ea să numere, și toți la fel de îmbrăcați în mușchi, deși fiecare ușor diferit. Nu mai avea suflu. *Era o lume întreagă.* Era mai mare decât o lume. Era firmamentul universului, văzut printr-un telescop formidabil de-al lui William Herschel. Totul era la scară vastă, planetară. Erau galaxii străvechi, neexplorate, care se roteau în fața ei – și toate se aflau chiar acolo! De unde era, vedea casa. Vedea bărcile vechi și familiare de pe râul Schuylkill. Auzea vocile îndepărtate ale angajaților tatălui ei în livada de piersici. Dacă Hanneke ar fi sunat chiar atunci clopoțelul care anunța mesele, l-ar fi auzit.

Lumea Almei și lumea mușchiului fuseseră întrepătrunse de la început, coexistând suprapuse. Dar una din ele era zgomotoasă, mare și rapidă, în timp ce cealaltă era tăcută, minusculă și lentă – și doar una din aceste două lumi părea incomensurabilă.

Alma și-a îngropat degetele în blana verde, puțin adâncă, și a simțit un val de anticipare și entuziasm. Toate astea îi puteau aparține ei! Nici un botanist nu se mai dedicase în întregime studiului acestei încrengături subestimate, dar Alma putea s-o facă. Timp avea destul, la fel și răbdare. Avea priceperea necesară. Microscope, iarăși, avea. Avea chiar și pe cineva care să-i publice lucrările – fiindcă, indiferent ce altceva se petrecuse (sau nu se petrecuse) între ei, George Hawkes era întotdeauna bucuros să publice descoperirile lui A. Whittaker, indiferent ce vizau.

În fața acestor revelații, propria existență i s-a părut Almei în același timp mai mare și mult, mult mai mică – dar mică într-un fel plăcut. Lumea își redusese scara la ceva de ordinul centimetrilor, dar cu posibilități nesfârșite. Își putea trăi viața într-o miniatură generoasă. Iar avantajul cel mai mare, după cum își dădea seama, era că niciodată n-avea să afle *totul* despre mușchi – fiindcă de pe-acum pricepea că existau pur și simplu prea multe feluri în lume; erau peste tot și de o varietate impresionantă. Probabil că avea să moară de bătrânețe înainte să înțeleagă măcar jumătate din ce se întâmpla doar în câmpul acela cu bolovani. *Cu atât mai bine!* Astfel, Alma avea de lucru cât să-i ajungă pentru tot restul vieții. Nu mai trebuia să se plictisească. Nu mai trebuia să fie nefericită. Poate că nu mai trebuia nici măcar să fie singură.

Avea o sarcină de îndeplinit.

Avea să studieze mușchiul.

Dacă ar fi fost catolică, Alma și-ar fi făcut semnul crucii ca să-i arate lui Dumnezeu cât de recunoscătoare îi este pentru descoperirea aceasta – fiindcă întâmplarea îi dădea, într-adevăr, senzația aceea minunată de imponderabilitate asociată cu convertirea religioasă. Dar Alma nu era o femeie dedată pasiunilor religioase excesive. Totuși, inima îi sălta de speranță. Totuși, cuvintele pe care le spuse cu glas tare sunau a rugăciune:

— Lăudată fie munca ce mi se-ntinde înainte. Să începem.

PARTEA A TREIA

Mesaje tulburătoare

Capitolul doisprezece

În 1848, Alma Whittaker începea lucrul la noua ei carte, *Ghidul complet al speciilor de mușchi din America de Nord*. În ultimii douăzeci și șase de ani, mai publicase două – *Ghidul complet al speciilor de mușchi din Pennsylvania* și *Ghidul complet al speciilor de mușchi din nord-estul Statelor Unite ale Americii* – ambele lungi, exhaustive și tipărite superb de vechiul ei prieten, George Hawkes.

Primele două cărți ale Almei avuseseră parte de o primire călduroasă în comunitatea botanică. Autoarea primise recenzii măgulitoare în câteva din jurnalele cele mai respectabile și era considerată o autoritate în domeniul taxonomiei briofitelor. Ajunsese să domine subiectul nu doar studiind mușchiul de la White Acre și din împrejurimi, ci și cumpărând, schimbând și obținând prin rugăminți mostre de la alți colecționari botanici din întreaga țară și din lume. Tranzacțiile fuseseră destul de ușor de pus la punct. Alma știa deja cum să importe produse botanice, iar mușchiul nu era greu de transportat. Nu trebuia decât uscat, ambalat și încărcat pe corabie, după care avea să reziste călătoriei fără probleme. Nu ocupa mult spațiu și nu cântărea mai nimic, așa că nu exista căpitan de navă care să ezite să-l primească drept încărcătură suplimentară. Niciodată nu putrezea. Mușchiul uscat era, de fapt, atât de potrivit pentru transport, încât oamenii îl foloseau de secole ca material de umplutură. Mai mult, la începutul cercetării ei, Alma descoperise că depozitele de pe chei ale lui Henry erau deja pline de câteva sute de varietăți de mușchi din lumea întreagă, îndesate în colțuri și lăzi, neglijate, ignorate și neexamine – până le-a pus ea la microscop.

Prin astfel de investigații și importuri, Alma reușise, în ultimii douăzeci și șase de ani, să adune aproape opt mii de specii de mușchi, pe care le păstra într-un ierbar special, în cel mai uscat colț al podului adăpostului pentru trăsură. Așadar, volumul de cunoștințe pe care le acumulase în domeniul briologiei globale era aproape zdrobitor, în ciuda faptului că nu pusese niciodată piciorul în afara Pennsylvaniei. Coresponda cu botaniști de pe toată planeta, din Țara de Foc până în Elveția, și urmărea atent dezbaterile taxonomice complexe din jurnale științifice obscure, în care se delibera dacă o anumită ramurică de *Neckera* sau *Pogonatum* constituie o specie nouă sau e doar o varietate modificată a unei specii deja documentate. Uneori contribuia cu propriile opinii și cu lucrările ei meticuloase argumentate.

Mai mult, acum publica sub numele ei întreg. Nu mai era „A. Whittaker“, ci pur și simplu „Alma Whittaker“. Numele nu era precedat de nici un fel de inițiale – de dovezi ale unor diplome sau ale calității de membru al unor organizații științifice distinse, rezervate domnilor. Nu era nici măcar „D-na“, cu demnitatea pe care i-o conferă unei femei titlul respectiv. Nici nu conta. Domeniul mușchiului nu era unul prea competitiv; poate de aceea i se îngăduise să se ocupe de el fără să i se opună rezistență. La asta

contribuise și perseverența ei neobosită.

De-a lungul anilor, ajungând să cunoască lumea mușchiului, Alma a înțeles mai bine de ce n-o studiasse nimeni până atunci: pentru un ochi nepriceput, părea să rezerve atât de puține lucruri de studiat. În general, mușchiul se definea prin ceea ce nu avea, nu prin ceea ce era – și e adevărat că nu avea multe. Mușchiul nu făcea fructe. Mușchiul nu avea rădăcini. Mușchiul nu creștea mai înalt de câteva degete, fiindcă nu avea un schelet celular intern care să-l susțină. Mușchiul nu putea reține apă în interior. Mușchiul nici măcar nu întreținea relații sexuale. (Sau cel puțin nu în mod evident, spre deosebire de liliac sau de florile de măr – sau de orice altă floare – care își etalau organele masculine și feminine.) Mușchiul își ascundea înmulțirea de ochiul uman neajutat de lentile. De aceea era cunoscut și sub numele grăitor de *Cryptogamae* – „nunta ascunsă“.

Din mai toate punctele de vedere, mușchiul putea părea neinteresant, șters, modest, chiar primitiv. Până și cea mai simplă buruiană răsărită în crăpăturile celui mai umil trotuar din oraș părea infinit mai complexă în comparație cu el. Dar iată ce înțelegea foarte puțină lume și ce ajunsese să afle și Alma: mușchiul e incredibil de puternic. Mușchiul mănâncă piatra; în schimb, aproape nimic nu mănâncă mușchi. Mușchiul se hrănește cu pietre, încet dar devastator, la o masă care durează secole. Dacă are destul timp, o colonie de mușchi poate transforma o stâncă în pietriș, iar pietrișul în pământ afânat. Sub streșinile de gresie goală, coloniile de mușchi formează bureți vii, picurând de apă, care se agață de piatră și beau apa bogată în calciu direct din stâncă. În timp, amestecul de mușchi și minerale se va transforma în travertin. În suprafața marmorată, dură, albă ca smântâna, vor rămâne vizibile pentru totdeauna dărele de albastru, verde și cenușiu – urme ale mușchiului antediluvian. Însăși bazilica Sfântul Petru e construită din travertin, creat și colorat de organismele coloniilor de mușchi străvechi.

Mușchiul crește unde nu poate crește nimic altceva. Crește pe cărămizi. Crește pe scoarța copacilor și pe plăcile de ardezie de pe acoperișuri. Crește în interiorul cercului arctic și în cele mai calde zone de la tropice; crește și pe blana leneșilor, pe spatele melcilor, pe oasele umane în descompunere. Mușchiul, după cum aflase Alma, e primul semn de viață botanică ce apare pe terenurile incendiate sau pustiite în alt mod. Mușchiul are îndrăzneala de a retrezi pădurea la viață. E un motor al renașterii. Un smoc de mușchi poate rămâne în hibernare, uscat, patruzeci de ani la rând, iar apoi poate învia într-o clipă dacă-l înmoi în apă.

Mușchiului nu-i trebuie altceva decât timp, iar Alma își dădea seama, treptat, că pe lume se găsea timp din abundență. Observase că și alți oameni de știință începeau să sugereze aceeași idee. În anii 1830, Alma citise deja *Principiile geologiei*, lucrarea în care Charles Lyell avansa ipoteza că planeta era cu mult mai bătrână decât se crezuse până atunci și că avea, poate, o vârstă de milioane de ani. Alma admira lucrările mai recente ale lui John Phillips, care, în 1841, prezentase o cronologie geologică chiar mai lungă decât estimările lui Lyell. Phillips credea că Pământul trecuse deja prin trei epoci de istorie naturală (paleozoic, mezozoic și cenozoic) și identificase floră și faună fosilizate în fiecare perioadă – inclusiv fosile de mușchi.

Ideea aceasta a unei lumi inimaginabil de bătrâne nu era un șoc pentru Alma, deși șocase o mulțime de lume, fiindcă intra în contradicție directă cu învățăturile din Biblie. Dar Alma avea teorii proprii și bizare despre timp, consolidate de dovezile fosile din marna oceanului primordial, la care făceau referire Lyell și Phillips în studiile lor. De fapt, Alma ajunsese să creadă că în cosmos existau mai multe feluri de timp, care funcționau simultan; ca taxonom meticolos, ajunsese chiar să le deosebească și să le numească. Mai întâi – determinase Alma – exista așa-numitul Timp Uman, o narațiune a memoriei limitate, muritoare, bazată pe amintirile imperfecte ale istoriei documentate. Timpul Uman era un mecanism scurt,

orizontal. Se întindea, drept și îngust, de la trecutul relativ recent la viitorul greu de imaginat. Dar cea mai izbitoare caracteristică a Timpului Uman era că înainta cu o repeziciune uimitoare. La scară universală, dura cât ai pocni din degete. Din păcate pentru Alma, zilele ei de muritor – ca și zilele tuturor celorlalți muritori – țineau de domeniul Timpului Uman. Așadar, n-avea să rămână pe lume prea mult timp și era dureros de conștientă de asta. Era o simplă clipire a existenței, ca toți ceilalți oameni.

La celălalt capăt al spectrului, postula Alma, se afla Timpul Divin – o eternitate de neînțeles în care creșteau galaxiile și în care sălășluia Dumnezeu. Despre Timpul Divin nu știa nimic. Nimeni nu știa. De fapt, o enervau imediat cei care susțineau că înțeleg ceva din Timpul Divin. Nu o interesa câtuși de puțin să-l studieze, fiindcă era de părere că e imposibil de înțeles pentru o minte de om. Era un timp în afara timpului. Așa că-l lăsa în pace. Dar simțea că există și bănuia că plutește într-un fel de stază masivă, infinită.

Revenind la Pământ, mai aproape de cele cunoscute, Alma mai credea și în ceva ce ea numea Timp Geologic – cel despre care scriseseră recent, atât de convingător, Charles Lyell și John Phillips. În categoria aceasta intra istoria naturală. Timpul Geologic înainta cu o viteză care părea *aproape* eternă, aproape divină. Se mișca în ritmul pietrei și al munților. Timpul Geologic nu se grăbea și se scurgea, după cum sugerau acum unii oameni de știință, de mult mai multă vreme decât se presupusese.

Dar undeva între Timpul Geologic și Timpul Uman, susținea Alma, se mai afla ceva – Timpul Mușchiului. În comparație cu Timpul Geologic, Timpul Mușchiului avea o viteză orbitoare, fiindcă mușchiul putea face în câteva mii de ani ce nu putea spera piatra să îndeplinească nici într-un milion. Dar, în raport cu Timpul Uman, Timpul Mușchiului era dureros de lent. Pentru ochiul uman necunoscător, mușchiul nici nu părea să se miște. Dar se mișca, ba chiar cu rezultate extraordinare. Nu părea să se întâmple nimic, însă, după vreo zece ani, se schimba totul. Mușchiul se mișca, dar atât de lent, încât mare parte a omenirii nici nu-i putea urmări mișcarea.

Alma însă putea. Și *îl urmărea*. Cu mult înainte să sosească anul 1848, se obișnuise să-și observe lumea în toate detaliile posibile prin mecanismul lent al Timpului Mușchiului. Săpase semne minuscule, marcate cu vopsea, în pietrele de la marginea pâlcului ei de bolovani, ca să urmărească înaintarea fiecărei colonii de mușchi; trecuseră deja douăzeci și șase de ani de când urmărea drama aceasta prelungită. Care varietăți de mușchi aveau să înainteze pe suprafața pietrei și care aveau să se retragă? Cât avea să dureze? Observa cum se extind și se contractă regatele acestea verzi mărețe, inaudibile, cu mișcare lentă. Le măsură înaintarea în lungimi de unghie și jumătăți de deceniu.

Alma studia Timpul Mușchiului și încerca să nu-și facă griji cu privire la viața ei de muritor. Era închisă între granițele Timpului Uman, dar nu avea ce face. Asta era – trebuia să profite pe cât putea de existența scurtă, cât a unei musculițe, care-i fusese dată. Avea deja patruzeci și opt de ani. Patruzeci și opt de ani nu însemnau nimic pentru o colonie de mușchi, dar erau o durată considerabilă pentru o femeie. Recent, i se opriseră ciclurile menstruale. Părul îi alba. Cu puțin noroc, se gândea ea, avea să se mai bucure de încă douăzeci-treizeci de ani de viață și de studiu – cel mult patruzeci. La atât putea spera, și chiar spera, zi de zi. Avea atâtea de învățat, dar n-avea destul timp să învețe.

De multe ori se gândea că, dacă ar fi știut cât de repede avea să dispară Alma Whittaker, mușchiul ar fi compătimit-o.

În acest timp, viața la White Acre continua ca întotdeauna. Afacerile botanice ale familiei Whittaker nu se extinseseră de ani buni, dar nici nu se redusese; se putea spune că se stabilizaseră, devenind o mașină solidă generatoare de profit. Serele lor erau în continuare cele mai bune din toată America, iar pe

proprietate se aflau pe atunci peste șase mii de varietăți de plante. În America circula o modă a ferigilor și palmierilor (ziariștii îndrăzneți îi spuneau „pteridomania“), iar Henry îi culegea roadele, cultivând și vânzând tot felul de plante exotice cu frunziș abundent. Ieșeau bani mulți și din morile și fermele pe care le deținea; în plus, în ultimii ani își vânduse profitabil companiilor feroviare o suprafață destul de mare din terenuri. Îl interesa comerțul cu cauciuc, care începuse să câștige teren, și își folosise recent contactele din Brazilia și Bolivia ca să înceapă unele investiții în această afacere nouă și nesigură.

Așadar, Henry Whittaker era viu și prosper – lucru aproape miraculos. La vârsta de optzeci și opt de ani, nu stătea prea rău cu sănătatea, ceea ce era cu adevărat impresionant având în vedere ce viață dusese și cât de zgomotos se plânsese. Îl lăsau ochii, dar cu lupa și cu o lampă bună își putea pune ordine în acte. Cu un baston zdravăn, într-o după-amiază uscată, putea și acum să se plimbe pe domeniul propriu, îmbrăcat, ca întotdeauna, ca un lord din secolul optsprezece.

Dick Yancey, crocodilul dresat, administra în continuare cu pricepere interesele internaționale ale Companiei Whittaker, importând plante medicinale noi și bănoase – copaci din genul *Simarouba*, *chondrodendron*¹⁵ și multe altele. James Garrick, quakerul, vechi partener de afaceri al lui Henry, murise, dar farmacia fusese preluată de fiul lui, John, iar produsele medicinale Garrick & Whittaker se vindeau în continuare ca pâinea caldă în Philadelphia și nu numai. Dominația lui Henry asupra comerțului internațional cu chinină fusese afectată serios de concurența francezilor, dar în țară făcea afaceri frumoase. Recent, lansase un produs nou, Pastilele pentru Vigoare Garrick & Whittaker – un amestec de scoarța iezuiților, smirnă, ulei de sasafraș și apă distilată care se lăuda că vindecă orice boală omenească, de la frigurile palustre și urticarie la bolile femeiești. Produsul avea un succes fenomenal. Pastilele aveau un cost de producție scăzut și aduceau profit tot anul, dar mai ales vara, când tot orașul era cuprins de boli și friguri și toate familiile, fie ele bogate sau sărace, trăiau cu teama îmbolnăvirii. Mamele le dădeau copiilor pastilele Garrick & Whittaker indiferent de ce sufereau.

¹⁵. Probabil *Chondrodendron tomentosum*, din care se extrăgea curara – otravă paralizantă care tocmai începea să fie folosită în scopuri medicinale.

Orașul se întinsese în jurul domeniului White Acre. Unde odinioară nu erau decât ferme liniștite, se ridicau acum cartiere agitate. Apăruseră omnibuze, canale, linii de cale ferată, șosele pavate, bariere unde se percepea taxă pentru drum și vase cu aburi care făceau transporturi regulate de marfă. Populația Statelor Unite se dublase de la sosirea Whittakerilor, în 1792, iar steagul purta acum treizeci de stele. Trenurile care fugeau în toate direcțiile scuipeau cenușă fierbinte și tăciuni. Preoții și moraliștii se temeau că vibrațiile și scuturăturile acestui mijloc de transport rapid riscau să arunce femeile slabe de virtute în stări de frenezie sexuală. Poeții scriau ode naturii, în timp ce natura le pierdea din fața ochilor. Philadelphia avea acum o duzină de milionari, de unde odinioară nu-l avea decât pe Henry Whittaker. Toate acestea erau noi. Dar holera și frigurile galbene, difteria și pneumonia și moartea erau aceleași. Toate acestea erau vechi. Așadar, afacerile farmaceutice nu aveau de suferit.

După moartea lui Beatrix, Henry nu se recăsătorise și nici măcar nu încercase. Nu-i trebuia nevastă; o avea pe Alma. Alma se purta frumos cu el și uneori, cam o dată pe an, chiar o lăuda pentru asta. Între timp învățase cum să-și organizeze existența ca să se acomodeze cu toanele și exigențele tatălui ei. De cele mai multe ori, îi făcea plăcere compania lui (nu putea să nu țină la el, ca întotdeauna), deși resimțea acut faptul că fiecare oră petrecută cu el era o oră în care ar fi putut să studieze mușchiul. Îi dedica lui Henry după-amiezile și serile, dar dimineațele le rezerva propriilor studii. Pe măsură ce îmbătrânea, tatăl ei se trezea tot mai târziu, așa că programul era bun. Uneori, Henry dorea să aibă invitați la cină, dar în ultima

vreme asta se întâmpla foarte rar. Pe vremuri aveau oaspeți de patru ori pe săptămână, acum – cam de patru ori pe an.

Henry rămăsese capricios și dificil. Uneori Alma se pomenea în toiul nopții cu Hanneke de Groot, care nu dădea semne că ar îmbătrâni, venită s-o trezească și să-i spună: „Copilă, te cheamă tatăl tău.“ Atunci Alma se ridica din pat, pune pe ea un halat călduros și se ducea în biroul tatălui ei – unde-l găsea pe Henry fără somn și iritat, scotocind printr-o mare de acte și cerând un păhărel de gin și un joc amical de table la trei dimineața. Alma îi făcea pe plac fără să se plângă, știind că a doua zi avea să fie și mai obosit și astfel ei îi va rămâne mai mult timp pentru studiu.

„Ți-am povestit vreodată despre Ceylon?“ întreba el, iar ea îl lăsa să vorbească până-l lua somnul. Uneori adormea și ea ascultându-i poveștile vechi. Zorii îi luminau pe bătrân și pe fiica lui cu părul albit, întinși de-a latul fotoliilor, cu un joc de table neterminat între ei. Alma se ridica și făcea ordine prin cameră. Îi chema pe Hanneke și pe majordom să-l ducă pe tatăl ei în pat. Apoi își înghițea micul dejun pe nerăsuflăte și se ducea ori în biroul din adăpostul pentru trăsuri, ori la avanpostul ei de la bolovanii îmbrăcați în mușchi, unde își putea dărui din nou atenția lucrurilor care o interesau.

Așa se desfășura viața Almei Whittaker de mai bine de două decenii și jumătate. Așa avea să se desfășoare până la sfârșit, credea ea. Ducea o viață liniștită, dar nu nefericită.

Nu, deloc nefericită.

Alții însă fuseseră mai puțin norocoși.

De pildă, vechiul prieten al Almei, George Hawkes, nu-și găsisse fericirea în căsnicia cu Retta Snow. Nici Retta nu era câtuși de puțin fericită. Asta nu-i aducea Almei nici pic de consolare sau bucurie. Poate că o altă femeie s-ar fi bucurat să-i știe nefericiți, ca un fel de răzbunare întunecată pentru propria suferință, dar Alma nu era soiul de om pe care să-l încânte durerea altora. Mai mult, oricât ar fi durut-o pe vremuri căsătoria celor doi, Alma nu-l mai iubea pe George Hawkes. Focul acela se potolise de mulți ani. Să fi continuat să-l iubească în ciuda împrejurărilor reale ar fi fost o prostie de nedescris, iar Alma făcuse deja destule prostii. Dar îi părea rău pentru George. Avea o inimă bună și îi fusese întotdeauna prieten devotat, deși fusese groaznic de prost inspirat când își alesese soția.

La început, editorul de publicații botanice cel așezat a fost doar derutat de mireasa lui aiurită și poznașă, dar cu timpul a ajuns să simtă față de ea o iritare tot mai vădită. George și Retta veneau din când în când la cină la White Acre în primii ani de căsnicie, dar n-a trecut mult și Alma a observat că George se întuneca la față ori de câte ori deschidea gura Retta, de parcă se temea de ce urma să spună. Până la urmă, George a ajuns să nu mai vorbească deloc la cină – poate cu speranța că așa avea să tacă și soția lui. Dacă asta spera, eforturile lui n-au avut efect. Retta, pe de altă parte, devenise tot mai nervoasă în prezența soțului ei tăcut, ceea ce o făcea să vorbească și mai mult, ceea ce îl făcea pe soțul ei să se adâncească și mai hotărât în tăcere.

După câțiva ani petrecuți astfel, Retta a căpătat un obicei foarte bizar, iar pe Alma o durea inima când o vedea: își flutura neajutorată degetele prin fața gurii când vorbea, de parcă încerca să prindă cuvintele care-i ieșeau printre buze – de parcă încerca să le *oprească*, sau să le îndese la loc. Uneori, Retta chiar reușea să-și înăbușe o propoziție în mijlocul vreunei idei trăsnete de-ale ei, iar atunci își apăsa degetele peste buze ca să stăvilească șuvoiul de vorbe. Dar triumful acesta era și mai dureros de urmărit, fiindcă cea ultimă propoziție anapoda, neterminată, atârna stânjenitor în aer, iar Retta, amărâtă, se uita fix la soțul ei cel mut, cerându-și scuze din ochi cu toată înflăcărea.

După mai multe astfel de spectacole jenante, domnul și doamna Hawkes au încetat să mai vină la cină.

Alma nu-i vedea decât la ei acasă, când se ducea pe strada Arch ca să stea de vorbă cu George despre detaliile vreunui articol pe care-l publica.

Se dovedise că statutul de soție nu-i pria doamnei Retta Snow Hawkes. Pur și simplu nu era făcută pentru asta. De fapt, nu-i pria statutul de adult. Presupunea prea multe opriri și mult prea multă seriozitate. Retta nu mai era o fată năucă, liberă să se vânture prin oraș după pofta inimii în trăsurica ei pe două roți. Devenise soția și sprijinul unuia dintre cei mai respectați editori din Philadelphia, iar societatea îi cerea să se comporte ca atare. Nu se mai cuvenea, prin urmare, să fie văzută singură la teatru. La o adică, nu se cuvenise nici înainte, dar pe atunci n-o oprise nimeni. George însă i-o interzisese. Lui nu-i plăcea teatrul. În plus, îi impunea soției lui să meargă la biserică (chiar de mai multe ori pe săptămână), unde Retta se tot foia de plictiseală, ca un copil. După căsătorie nu se mai putea îmbrăca atât de vesel și nici nu mai putea să se pună pe cântat din senin, când îi venea ei chef. Mai precis, de putut putea să cânte, uneori chiar o făcea, dar nu era o purtare cuviincioasă și nu făcea decât să-l înfurie pe soțul ei.

Cât despre statutul de mamă, Retta nu se descurcase nici cu această răspundere. La un an de la căsătorie apăruse o sarcină în familia Hawkes, dar nu-și urmase cursul până la capăt. Anul următor adusese încă o sarcină întreruptă, iar anul de după acela – încă una. După ce-și pierduse și al cincilea copil, Retta se încuiase în camera ei, într-o criză violentă de deznădejde. Se vorbea că vecinii o aud suspinând de la câteva case depărtate. Bietul George Hawkes nu știa cum s-o scoată la capăt cu femeia aceasta disperată și, câteva zile, nu reușise să lucreze deloc din cauza tulburării soției. Până la urmă, a trimis vorbă la White Acre, implorând-o pe Alma să vină pe strada Arch și să stea puțin cu vechea ei prietenă neîmpăcată.

Dar, până să ajungă Alma, Retta adormise, cu degetul mare în gură și cu părul ei superb răsfirat pe pernă ca niște ramuri negre și dezgolite pe un cer palid de iarnă. George îi spusese că primise de la farmacie un pic de laudanum, care părea să-și fi făcut efectul.

— George, te rog, să nu devină un obicei, îl avertizase Alma. Retta are o constituție neobișnuit de sensibilă și prea mult laudanum îi poate dăuna. Știi că uneori e aiurită sau chiar mai rău. Dar, așa cum o cunosc eu pe Retta, nu-i trebuie decât răbdare și iubire ca să-și găsească singură calea de întoarcere la fericire. Poate dacă-i mai dai puțin timp...

— Iartă-mă că te-am deranjat, spuse George.

— În nici un caz. Sunt oricând la dispoziția ta, ca și a Rettei.

Alma ar fi vrut să spună mai mult – dar ce? Avea senzația că și-așa fusese prea îndrăzneată și poate prea critică la adresa lui ca soț. Bietul om. Era stors de puteri.

— Ai prietenia mea, George, a adăugat, punându-i mâna pe braț. Folosește-te de ea. Cheamă-mă oricând.

Și George o chemase. O chemase în 1826, când Retta își tăiase tot părul. O chemase în 1835, când Retta dispăruse trei zile la rând și fusese găsită în cele din urmă în Fishtown, dormind de-a valma cu copiii străzii. O chemase în 1842, când Retta se repezise la o servitoare cu o foarfecă de croitorie, susținând că era o stafie. Servitoarea nu fusese rănită grav, dar după asta nu mai voia nimeni să-i ducă micul dejun Rettei. O chemase în 1846, când Retta începuse să scrie scrisori lungi și de neînțeles, compuse mai mult din lacrimi decât din cerneală.

George nu știa cum să mai facă față la atâtea scene și necazuri. Îl distrăgeau complet de la munca și de la gândurile lui. Ajunsese să publice peste cincizeci de cărți pe an, pe lângă o serie de jurnale științifice și o nouă revistă costisitoare, disponibilă doar pe bază de abonament, *Atlasul in octavo al florei exotice*

(aparitiie trimestrială, ilustrată cu litografii mari, impresionante, colorate manual, de cea mai bună calitate). Eforturile acestea îi cereau toată atenția. Nu avea timp pentru o soție cu căderi nervoase.

Nici Alma nu avea timp, dar venea. Uneori, când se petrecea câte un incident mai grav, rămânea și peste noapte cu Retta și dormea în patul conjugal al soților Hawkes, cu prietena ei tremurându-i în brațe, în timp ce George dormea pe un pat improvizat în tipografia de lângă casă. Alma avea senzația că în ultima vreme tot acolo dormea și în zilele obișnuite.

— O să mă mai iubești și o să mai fii bună cu mine – o întreba Retta în miez de noapte – dacă ajung un diavol?

— Întotdeauna o să te iubesc, o asigură Alma pe singura prietenă din toată viața ei. Iar tu n-ai putea să ajungi un diavol niciodată, Retta. Nu trebuie decât să te odihnești și să nu te mai chinui – nici pe tine, nici pe cei din jur...

După astfel de episoade, dimineața, cei trei luau micul dejun împreună în sufrageria familiei. Erau momente foarte jenante. George nu se pricepea să facă nici în condiții normale conversație, iar Retta (în funcție de cât laudanum i se dăduse în seara precedentă) era ori agitată, ori absentă. Intervalele de luciditate deveneau din ce în ce mai rare. Uneori Retta molfaia câte o cârpă și nu lăsa pe nimeni să i-o ia. Alma căuta un subiect de conversație care să li se potrivească tuturor, dar nu exista așa ceva. Nu existase niciodată. Putea să discute cu Retta despre tot felul de prostii, sau cu George despre botanică, dar nu reușea să-și dea seama cum ar putea vorbi cu amândoi odată.

Apoi, în aprilie 1848, George Hawkes a chemat-o din nou. Alma lucra la biroul ei, atacând plină de zel enigma unui *Dicranum consobrinum* prost conservat, trimis recent de un botanist amator din Minnesota, când sosi călare un băiat slăbuț, cu un mesaj urgent: dacă ar avea bunătatea domnișoara Whittaker să vină imediat la familia Hawkes, pe strada Arch. Se întâmplase un accident.

— Ce fel de accident? întreabă Alma, ridicându-se speriată dintre hârtiile ei.

— A luat ceva foc! spuse băiatul.

Cu greu își reținea veselia. Toți băieții sunt fascinați de incendii.

— Vai de mine! E cineva rănit?

— Nu, doamnă, răspunse băiatul, clar dezamăgit.

Alma află repede că Retta dăduse foc dormitorului ei. Din cine știe ce motiv, se hotărâse că trebuia să-și ardă cearșafurile și draperiile. Din fericire, vremea era umedă, iar materialul arsese mocnit, fără flacără. Făcuse mai mult fum decât foc, însă dormitorul avusese de suferit. Și mai mult avusese de suferit starea de spirit din casă. Plecaseră încă două cameriste. Nu se putea trăi într-un asemenea loc. Nu putea răbda nimeni o stăpână nebună ca Retta.

Când ajunse Alma, George era palid, copleșit. Rettei i se dăduse laudanum și dormea adânc pe o canapea. Toată casa mirosea ca un foc din pădure după ploaie.

— Alma! exclamă George, dând fuga spre ea.

Îi luă o mână în mâna lui. O singură dată mai făcuse gestul acesta, cu peste trei decenii în urmă. De data asta era altfel. Almei îi era și rușine că o dusesse gândul la scena aceea. Ochiul lui George erau măriți de panică.

— Nu se mai poate să stea aici.

— George, e soția ta!

— Știi ce e! Știi ce e! Dar nu se mai poate să stea aici, Alma. Nu e în siguranță nici ea, nu sunt în siguranță nici cei din jurul ei. Putea să ne omoare pe toți și să dea foc și la tipografie. Trebuie să-i

găsești un loc unde s-o ducem.

— Un spital? întrebă Alma. Dar Retta fusese la spital de atâtea și atâtea ori și nu avea nimeni ce să-i facă. Întotdeauna se întorcea acasă mai agitată decât fusese înainte de internare.

— Nu, Alma. Îi trebuie un loc permanent. Să stea undeva. Știi ce vreau să spun! Nu pot s-o mai țin aici încă o noapte. Trebuie să trăiască altundeva. Iartă-mă, te rog. Tu știi mai multe despre ea decât oricine, dar nici tu nu știi în ce hal a ajuns. De o săptămână n-am mai închis ochii noaptea. Nu mai doarme nimeni din casă, de teamă. Trebuie să fie tot timpul doi oameni cu ea ca să nu-și facă rău sau să nu facă rău altora. Nu mă obliga să spun mai multe! Știu că înțelegeți ce-ți cer. Trebuie să te îngrijești de asta pentru mine.

Fără să se întrebe măcar o clipă de ce tocmai *ea* trebuia să se îngrijească de asta, Alma s-a ocupat de toate. Cu câteva scrisori bine plasate, a reușit să-i găsească prietenei ei un loc la Azilul Griffon din Trenton, New Jersey. Clădirea fusese construită cu doar un an înainte, iar dr. Victor Griffon (personalitate respectată în Philadelphia, oaspete pe vremuri la White Acre) proiectase chiar el complexul pentru a oferi cât mai multă pace sufletelor tulburate. Era cel mai convins susținător american al îngrijirii morale a celor cu mintea șubredă, iar metodele lui, din câte se spunea, erau foarte blânde. Pacienții lui, de exemplu, nu erau legați niciodată cu lanțuri de pereți, cum fusese legată odată Retta la spitalul din Philadelphia. Se spunea că azilul e un loc liniștit și frumos, cu grădini îngrijite și, firește, ziduri înalte. Din câte spunea lumea, nu era neplăcut. Nu era nici ieftin, după cum a aflat Alma când a plătit în avans primul an al șederii Rettei. Nu voia să-l necăjească pe George cu problema banilor, iar părinții Rettei muriseră de mult, lăsând în urmă doar datorii.

Almei îi era greu să facă pregătirile acestea, dar toată lumea era de acord că așa era cel mai bine. La Griffon, Retta urma să aibă camera ei, ca să nu riște să-i facă rău altei paciente, și avea să fie asistată de o soră medicală la orice oră din zi și din noapte. Alma se simțea mai împăcată știind asta. În plus, metodele de terapie de la azil erau moderne și științifice. Nebunia Rettei avea să fie tratată cu ajutorul hidropatiei, al paturilor cu rotire centrifugă și al îndrumării morale blânde. Nu putea să aibă acces nici la foc, nici la foarfece, după cum o asigurase pe Alma însuși dr. Griffon, care-i și pusese Rettei un diagnostic – „epuizare a sursei nervoase“.

Alma a făcut deci toate pregătirile. George nu trebuia decât să semneze certificatul de handicap mintal și să vină la Trenton cu soția lui și cu Alma. Cei trei au luat o trăsură, fiindcă nu se știa ce putea face Retta într-un tren. Aveau cu ei o curea, în caz că trebuia legată, dar Retta era în largul ei și fredona cântecele.

Când au ajuns la azil, George a luat-o înainte, cu pași repezi, pe peluza vastă care ducea până la intrarea din față, iar Alma și Retta l-au urmat îndeaproape, braț la braț, ca la o plimbare plăcută.

— Ce casă drăguță! spuse Retta, admirând clădirea elegantă de cărămidă.

— Da, e drăguță, întări Alma, nespun de ușurată. Mă bucur că-ți place, Retta, fiindcă aici ai să locuiești de-acum înainte.

Nu era prea clar în ce măsură înțelegea Retta ce i se întâmpla, dar nu părea agitată.

— Grădinile sunt superbe, continuă ea.

— Da, sunt superbe, încuviință Alma.

— Dar nu suport să văd când taie cineva flori.

— Vai, Retta, ce spui! Îți plac buchetele de flori proaspăt culese mai mult decât oricui.

— Sunt pedepsită pentru cele mai groaznice rele, răspunse Retta, foarte calm.

— Puiul meu, nu ești pedepsită.

— Mai mult decât de orice, mi-e groază de Dumnezeu.

— Dumnezeu nu e supărat deloc pe tine, Retta.

— Mă chinuie niște dureri de neînțeles în piept. Uneori parcă-mi zdrobesc inima. Bine, nu acum, dar vin așa, din senin.

— Aici ai să întâlnești prieteni care te pot ajuta.

— Când eram mică, spuse Retta pe același ton relaxat, mă duceam și făceam lucruri rușinoase cu bărbați. Știi, Alma?

— Retta, taci.

— Dar de ce să tac? George știe. I-am spus de multe ori. Îi lăsam să-mi facă ce voiau ei și chiar primeam bani de la ei – deși știi și tu că niciodată n-am dus lipsă de bani.

— Taci, Retta. Vorbești prostii.

— Tu îți doreai să te duci să faci lucruri rușinoase cu bărbați? Când erai tânără?

— Retta, te rog...

— Și doamnele lăptărese de la White Acre făceau. Ele mi-au arătat cum și ce să le fac bărbaților și câți bani să cer pe serviciile mele. Cu banii mi-am cumpărat mănuși și panglici. Odată ți-am luat și ție o panglică!

Alma micșoră pasul, sperând că George nu le auzea. Dar știa că soțul Rettei auzise deja totul.

— Retta, ești foarte obosită, trebuie să-ți menajezi vocea...

— Dar chiar n-ai vrut niciodată, Alma? *Niciodată* n-ai vrut să faci lucruri de rușine? N-ai simțit niciodată, așa, o foame deșăntată înăuntru? Retta o strânse de braț și se uită la Alma cu o privire demnă de toată mila, cercetându-i chipul. Apoi își lăsă umerii să cadă, resemnată. Nu, normal că n-ai vrut. Pentru că tu ești bună. Tu și cu Prudence sunteți bune, amândouă. Numai eu sunt diavolul întruchipat.

Acum Alma era cea pe care o durea inima de parcă era gata să se zdrobească. Se uită la spatele lat și încovoiat al lui George Hawkes, care mergea în fața lor. O copleșea rușinea. Dacă vrusese vreodată să facă lucruri de rușine cu bărbați? Vai, dacă ar fi știut ea, Retta! Dacă ar fi știut cineva! Alma era o fată bătrână de patruzeci și opt de ani cu pântecele sec, dar și *acum* se ducea în legătorie de câteva ori pe lună. Ba chiar de multe ori pe lună! Pe deasupra, toate textele licențioase din tinerețea ei – *Cum grano salis* și celelalte – îi fremătau și acum în memorie. Uneori scotea cărțile din cușorul lor ascuns în podul adăpostului pentru trăsuri și le recitea. Mai rămăsese ceva ce *nu* știa Alma despre foamea aceea deșăntată?

Simțea că ar fi imoral să nu spună nimic ca s-o liniștească pe biata ființă sfărâmată, ca să afle că nu e singură. Cum putea s-o lase pe Retta să creadă că ea era singura femeie necuviincioasă de pe lume? Dar era de față și George Hawkes, care mergea la doar un metru-doi în fața lor și, fără îndoială, auzea tot. Așa că Alma n-o consolă și nici nu-i spuse că-i împărtășește suferința. Nu spuse decât atât:

— După ce te așezăm frumos aici, în noua ta casă, Retta scumpă, ai să poți să te plimbi prin grădini în fiecare zi. Atunci ai să fii împăcată.

În trăsură, pe drumul de întoarcere de la Trenton, Alma și George au vorbit foarte puțin.

— Va fi bine îngrijită, zise Alma în cele din urmă. M-a asigurat chiar doctorul Griffon.

— Toți avem partea noastră de necazuri, spuse George în chip de răspuns. E o soartă tristă să vii pe lume.

— Se poate, murmură Alma prudent, uimită de vehemența vorbelor lui. Dar trebuie să găsim în noi răbdarea și resemnarea de a ține piept încercărilor când ne lovim de ele.

— Da. Așa suntem învățați, spuse George. Alma, tu știi că uneori îmi doream ca Retta să scape de suferință în moarte, mai degrabă decât să se chinuie așa întruna sau să ne chinuie pe mine și pe alții?

Nu știa ce să-i răspundă. George o fixa cu privirea, cu fața schimonosită de gânduri întunecate și durere sfâșietoare. După câteva clipe, Alma reuși să alcătuiască, de bine de rău, un răspuns:

— Cât avem viață, avem și speranță. Moartea e definitivă, fără întoarcere. Până la urmă tot acolo ajungem cu toții. Nu știu dacă aș vrea ca cineva să ajungă la ea mai devreme.

George închise ochii și nu mai zise nimic. Răspunsul nu părea să-l fi liniștit.

— Am s-o vizitez pe Retta la Trenton o dată pe lună, spuse Alma pe un ton mai puțin încordat. Dacă vrei, poți să vii cu mine. O să-i duc *Revista Doamnelor* de la Joy's. O să se bucure.

George nu mai scoase o vorbă timp de două ore. O vreme, păru să ațipească. Dar, pe când se apropiau de Philadelphia, deschise ochii. Alma nu mai văzuse în viața ei o figură atât de nefericită. Compătîmindu-l din toată inima, se gândi să schimbe subiectul. Cu câteva săptămâni înainte, George îi împrumutase o carte nouă, recent apărută la Londra, despre salamandre. Poate că o discuție despre carte avea să-l mai însenineze. Așa că îi mulțumi că i-o împrumutase și vorbi despre ea în amănunt, în timp ce trăsura se apropia încet-încet de oraș; încheie spunând:

— Una peste alta, mi s-a părut un volum foarte bine gândit, care analizează bine subiectul, dar groaznic scris și într-o ediție foarte neîngrijită – zău așa, George, în Anglia nu există editori?

George ridică ochii, până atunci ațintiți asupra podelei, și spuse din senin:

— Soțul surorii tale a dat de necaz în ultima vreme.

Era clar că nu auzise o vorbă din tot ce spusese. În plus, Alma rămase surprinsă de schimbarea de subiect. George nu era omul care să bârfească, așa că i se păru ciudat că aducea vorba despre soțul lui Prudence. Poate, presupuse ea, întâmplările zilei îl apăsau atât de greu, încât nu era el însuși. Dar nu voia ca George să se simtă prost, așa că preluă subiectul de parcă ei doi aveau astfel de discuții tot timpul.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea.

— Arthur Dixon a publicat un pamflet nechibzuit, explică George obosit, pe care a făcut prostia să-și tipărească și numele, în care își exprima opinia că guvernul Statelor Unite ale Americii e un cuib de imoralitate mizerabilă fiindcă stăruiește să susțină sclavia.

Nu era vreo mare surpriză. Prudence și Arthur Dixon erau, de mulți ani, aboliționiști convinși. Toată Philadelphia le cunoștea vederile antisclavagiste, destul de radicale. În timpul ei liber, Prudence îi învăța să citească pe negrii liberi la o școală a quakerilor din oraș. În plus, avea grijă de copii la Azilul pentru Orfani de Culoare și lua cuvântul de multe ori la întrunirile societăților feminine aboliționiste. Arthur Dixon publica des (chiar constant) pamflete și făcuse parte din comitetul editorial al ziarului *The Liberator*¹⁶. La drept vorbind, mare parte din oraș se cam săturase de Dixoni, cu pamfletele și articolele și discursurile lor cu tot. („Pentru un om care se pretinde mare agitator“, spunea mereu Henry despre ginerele lui, „Arthur Dixon e groaznic de plicticos“.)

¹⁶. Publicație aboliționistă (și susținătoare a drepturilor femeilor) din Boston, 1831–1866, ai cărei abonați erau, în proporție de circa 75%, negri; în Carolina de Nord exista o recompensă pentru identificarea celor care o distribuiau.

— Și ce-i cu asta? întrebă Alma. Știm cu toții că sora mea și soțul ei susțin astfel de cauze.

— Alma, de data asta domnul Dixon a mers prea departe. Nu numai că vrea să vadă abolită pe loc sclavia, dar e de părere și că n-ar trebui să plătim impozite și nici să respectăm legea țării până când nu se ia decizia asta improbabilă. Ne instigă să ieșim în stradă cu torțe aprinse, sau ce găsim, și să cerem eliberarea imediată a tuturor negrilor.

— Cine, Arthur *Dixon*? Alma nu se putu abține să spună numele întreg al fostului ei profesor particular. Cu torțe aprinse? Mi-e greu să mi-l închipui spunând așa ceva.

— Citește-l singură. Toată lumea vorbește despre pamflet. Se spune că autorul are mare noroc că nu și-a pierdut postul de la universitate. Și se pare că sora ta și-a exprimat aceeași părere.

Alma cântări în minte știrile.

— Destul de îngrijorător, recunosc eu ea în cele din urmă.

— Toți avem partea noastră de neazuri, repetă George, frecându-și fața cu palmele, epuizat.

— Trebuie să găsim răbdarea și resemnarea... începu din nou Alma, dar George o întrerupse.

— Biata ta soră, spuse el. Și cu copii mici în casă! Te rog, Alma, să-mi spui dacă pot să vă ajut familia cu ceva. Întotdeauna ai fost atât de amabilă cu noi...

Capitolul treisprezece

Biata ei soră?

Cine știe, poate... dar Alma nu era convinsă.

Prudence Whittaker Dixon nu era o femeie ușor de compătimit și rămăsese, de-a lungul anilor, o femeie de-a dreptul imposibil de înțeles. Alma a digerat informațiile în timpul zilei următoare, analizând coloniile de mușchi de la White Acre.

Ce mare enigmă era casa Dixon! Iată încă o căsnicie care nu părea fericită deloc. Prudence și fostul ei profesor particular erau căsătoriți de peste douăzeci și cinci de ani și aveau șase copii, dar Alma nu surprinsese între ei nici un singur semn de afecțiune, plăcere sau apropiere. Nu-i auzise pe nici unul râzând. De-abia dacă-i văzuse vreodată zâmbind. Nu văzuse nici vreo scăpărare de mânie. De fapt, nu văzuse între ei nici un fel de emoție. Ce fel de căsnicie era asta, în care soții își petreceau anii într-o plictiseală statornică?

Dar de la bun început existaseră întrebări cu privire la mariajul surorii ei – începând cu misterul fascinant care epuizase toate bârfele din Philadelphia cu mulți ani în urmă, chiar după nuntă: unde era zestrea? Henry Whittaker îi dăruise fiicei lui adoptive o sumă enormă cu ocazia căsătoriei, dar se părea că soții nu cheltuiau nici un bănuț. Arthur și Prudence Dixon trăiau ca niște săraci, din salariul lui mizer de la universitate. Casa în care locuiau nici măcar nu era a lor. De-abia dacă o *încălzeau*! Arthur nu era de acord cu confortul, așa că-și păstra casa la fel de rece și de lipsită de viață ca propria-i ființă uscată. Își conducea familia ca pe un model de abstenență, modestie, studiu și pioșenie, iar Prudence i se supunea complet. Din prima ei zi ca femeie căsătorită, Prudence renunțase la orice artificii vestimentare și luase obiceiul să se îmbrace aproape ca o nevestă de quaker: flanelă, lână și culori închise, plus niște bonete cu bordură lată, nespuse de urâte. Nu purta nici cea mai mică podoabă, nici măcar un lanț de ceas sau un petic de dantelă.

Dar Prudence nu și-a mărginit restricțiile la garderobă. Regimul alimentar i-a devenit la fel de simplu și de limitat ca stilul de îmbrăcăminte – din câte se părea, pâine de porumb cu melasă și mai nimic altceva. N-o văzuse nimeni bând un pahar de vin, sau măcar unul de ceai ori limonadă. Pe măsură ce i se nășteau copiii, Prudence îi creștea în același spirit auster. O pară culeasă dintr-un pom din apropiere era

un mare răsfăț pentru băieții și fetele ei, și-i învăța pe toți să se ferească de bunătăți mai îmbietoare decât. Prudence își îmbrăca fiii și fiicele așa cum se îmbrăca și ea: în haine modeste, peticite meticolos. Parcă voia cu tot dinadinsul să arate a copii de oameni săraci. Sau poate chiar erau săraci, deși n-aveau de ce.

— Ce dracu' a făcut cu toate rochiile alea? mârâia Henry când Prudence venea în vizită la White Acre în zdrențe. A umplut saltelele cu ele?

Dar Alma îi văzuse saltelele lui Prudence și știa că sunt umplute cu paie.

Gurile slobode din Philadelphia se tot întrebau cu încântare ce vor fi făcut Prudence și soțul ei cu zestrea de la Whittaker. Să fi fost Arthur Dixon un împătimit al jocurilor de noroc, care risipise averea pe curse de cai și lupte de câini? Avea altă familie, în alt oraș, care trăia în lux? Sau poate că cei doi stăteau pe o comoară îngropată, de o bogăție de nedescris, ascunsă în spatele fațadei sărăcicioase?

În timp, răspunsul a ieșit la iveală: toți banii se duseseră pe susținerea aboliționismului. Prudence își cedase fără o vorbă mare parte din dotă Societății Aboliționiste din Philadelphia, la scurtă vreme după nuntă. Dixonii folosiseră altă parte din bani ca să cumpere sclavi și să-i elibereze, ceea ce costa peste 1 300 de dolari pe cap de om. Plătiseră drumul mai multor sclavi fugiți în Canada. Plătiseră publicarea a nenumărate pamflete și foi agitatoare. Sponsorizaseră chiar și societăți de dezbateri pentru negri, unde aceștia erau învățați să-și susțină ei înșiși cauza.

Toate detaliile acestea au ieșit la lumină în 1838, într-un articol publicat în *The Inquirer* despre traiul ciudat al lui Prudence Whittaker Dixon. În urma incendiarii unei săli în care se întrunea un grup aboliționist local de către o gloată justițiară, ziarul căuta subiecte interesante (chiar amuzante) despre mișcarea antisclavagistă. Un ziarist aflase despre Prudence Dixon când un aboliționist de renume menționase generozitatea discretă a fiicei familiei Whittaker. Povestea i-a trezit imediat curiozitatea; până atunci, numele Whittaker nu prea fusese asociat în Philadelphia cu acte de caritate nemărginită. În plus, firește, Prudence era foarte frumoasă, lucru care întotdeauna atrage atenția, iar contrastul dintre înfățișarea ei superbă și stilul de viață sărăcăcios nu făcea decât să ațâțe curiozitatea. Cu încheieturile ei albe, elegante, și gâtul delicat care ieșea modest din hainele ponosite, Prudence arăta întocmai ca o zeiță în captivitate – Afrodita închisă într-o mânăstire. Ziaristul n-a putut rezista tentației.

Povestea apăruse pe prima pagină a ziarului, alături de o gravură încântătoare reprezentând-o pe doamna Dixon. Mare parte din articol se compunea din discursul aboliționist obișnuit, dar partea care le înflăcăra imaginația locuitorilor Philadelphiei era cea în care se spunea că Prudence (crescută în saloanele luxoase de la White Acre) ar fi declarat că, de mulți ani, își refuzase sieși și familiei sale orice bun produs de mâna unui sclav.

„Nu pare a fi nici o greșeală să porți bumbac din Carolina de Sud“, continua articolul s-o citeze, „dar greșeala este acolo, fiindcă așa ne intră răul în case. Pare o plăcere simplă să ne răsfățăm copiii cu un pic de zahăr, dar plăcerea aceea se transformă în păcat când zahărul vine din plante cultivate de ființe umane trăitoare într-o mizerie de nedescris. Tot de aceea, în casa noastră nu se bea cafea și nici ceai. Îi sfătuiesc pe toți locuitorii Philadelphiei care se socotesc buni creștini să facă la fel. Dacă ne ridicăm glasul împotriva sclaviei, dar continuăm să ne bucurăm de roadele ei, nu suntem altceva decât niște ipocriți; cum am putea crede că pe Domnul Dumnezeu îl bucură ipocrizia noastră?“

În continuare, Prudence mergea și mai departe: „Lângă casa în care trăiesc împreună cu soțul meu, locuiește o familie de negri eliberați, alcătuită dintr-un bărbat bun și cinstit pe nume John Harrington, soția lui, Sadie, și trei copii. Sunt săraci și au mari greutăți. Ne străduim să nu trăim într-un confort mai mare decât ei. Ne străduim să nu ne facem casa cu nimic mai frumoasă decât a lor. De multe ori,

Harringtonii muncesc cot la cot cu noi în casa noastră, iar noi în a lor. Îmi curăț funinginea din vatră alături de Sadie Harrington. Soțul meu taie lemne alături de John Harrington. Copiii mei învață literele și cifrele alături de copiii lor. De multe ori mănâncă cu noi la masă. Mâncăm ce mănâncă și ei și purtăm ce poartă și ei. Iarna, dacă familia Harrington nu are căldură, ne-o refuzăm și noi. Ne încălzește gândul că nu avem de ce ne rușina și că la fel ar fi făcut și Cristos. Duminica ascultăm aceeași slujbă ca și Harringtonii, la biserica lor metodistă umilă, pentru negri. În biserica lor nu se găsește nici urmă de confort – de ce, atunci, ar trebui să se găsească într-a noastră? Uneori, copiii lor n-au încălțări – ai noștri de ce să aibă?“

Prudence mersese prea departe.

În cursul zilelor următoare, ziarul a fost îngropat în reacții furioase. Unele scrisori veneau de la mame oripilate („Fiica lui Henry Whittaker își ține copiii desculți!“), dar cele mai multe veneau de la bărbați turbați de mânie („Dacă doamna Dixon îi iubește pe africanii negri pe cât spune că-i iubește, atunci să-și dea cea mai frumoasă fată de nevastă celui mai smolit băiat al vecinului ei – ia s-o vedem!“).

Cât despre Alma, cu toată bunăvoința, articolul o enervase. În traiul lui Prudence era ceva care, avea ea impresia, semăna cam prea mult cu mândria sau chiar cu vanitatea. Nu era vorba că Prudence ar fi avut o vanitate de muritor de rând (Alma n-o prinsese niciodată trăgând cu ochiul spre oglindă), dar Almei i se părea că era vanitoasă în alt sens – într-un sens mai subtil – prin demonstrațiile acestea excesive de austeritate și sacrificiu.

Iată cât de puține lucruri îmi trebuie, părea să spună Prudence. Priviți cât sunt de bună.

Mai mult, Alma nu se putea abține să se întrebe dacă nu cumva Harringtonii, vecinii negri ai lui Prudence, n-ar fi vrut și ei să mănânce în câte o seară și altceva decât pâine de porumb cu melasă – și de ce nu le cumpărau Dixonii câte ceva, în loc să se înfometeze și ei dintr-o solidaritate găunoasă?

Popularitatea atrasă de articolul din ziar le aducea numai necazuri. Philadelphia era un oraș liber, dar asta nu însemna că cetățenii ei priveau cu ochi buni apropierea dintre negrii săraci și doamnele albe respectabile. La început îi amenințaseră și-i atacaseră pe Harringtoni, care ajunseseră atât de hărțuiți, încât au trebuit să se mute. Apoi, cineva aruncase cu balegă de cal în Arthur Dixon pe când mergea la lucru la Universitatea Pennsylvania. Mamele nu-și mai lăsau copiii să se joace cu copiii Dixon. La poarta casei Dixon apăreau întruna fâșii de bumbac din Carolina de Sud, iar pe prag le răsăreau grămăjoare de zahăr – avertismente remarcabil de ciudate și de inventive. Apoi, într-o zi de pe la jumătatea anului 1838, Henry Whittaker a primit o scrisoare nesemnată în care scria: „Domnule Whittaker, dacă nu-i puneți frâu gurii fiicei dumneavoastră, nu mai e mult și o să vă pomeniți cu depozitele făcute cenușă.“

Așa ceva Henry nu putea să rabde. Faptul că fata lui își irosise zestrea atât de generoasă fusese o mare insultă, dar iată că acum îi erau puse în pericol și proprietățile. A chemat-o pe Prudence la White Acre, cu gândul să-i bage mințile în cap.

— Tată, fii blând cu ea, l-a avertizat Alma înaintea întâlnirii. Sigur e speriată și îngrijorată. Au afectat-o mult întâmplările din ultimele săptămâni și cred că se teme mai mult pentru siguranța copiilor ei decât te temi tu pentru siguranța depozitelor.

— Mă îndoiesc, a mormăit Henry.

Dar Prudence nu părea nici zguduită, nici suferindă. Dimpotrivă, a pășit în biroul lui Henry ca Ioana d'Arc și și-a privit tatăl în ochi fără șovăire. Alma a încercat un bun venit călduros, dar pe Prudence n-o interesau amabilitățile. Nici pe Henry. Bătrânul s-a aruncat în conversație cu un atac-fulger.

— Poftim, uite ce-ai făcut! Ai făcut familia de rușine și acum aduci gloata de justițiar la ușa propriului tău tată? Așa mă răsplătești tu pe mine pentru tot ce ți-am dat?

— Scuză-mă, dar eu nu văd nici o gloată de justițiar.

— Păi în curând s-ar putea foarte bine să vezi!

Henry îi aruncă scrisoarea de amenințare, pe care Prudence o citi fără să aibă vreo reacție.

— Prudence, ascultă-mă, n-o să-mi convină să-mi conduc afacerile din ruinele unei clădiri făcute scrum. Unde crezi c-o să ajungi cu jocurile astea ale tale? De ce te afișezi în halul ăsta în ziare? E o purtare nedemnă. Beatrix n-ar fi fost mulțumită.

— Sunt mândră că vorbele mi-au fost tipărite, spuse Prudence. Le-aș rosti din nou, cu mândrie, în fața oricărui ziarist din Philadelphia.

Prudence nu liniștea deloc apele.

— Îmi vii aici îmbrăcată în zdrențe, spuse Henry, cu glasul tot mai furios. Îmi vii aici fără o lețcaie, în ciuda generozității mele. Îmi vii aici din groapa de datorii pe care a săpat-o soțul tău, special ca să te vedem noi nenorocită și să fim și noi toți nenorociți pe lângă tine. Te amesteci unde nu-ți fierbe oala și faci valuri pentru o cauză care o să întoarcă tot orașul cu fundul în sus – cu afacerile mele cu tot! Și toate astea fără nici un rost! În comunitatea Pennsylvania nu există sclavie, Prudence! Și-atunci de ce te încapățânezi să-ți susții cauza? Lasă Sudul să-și rezolve singur problemele.

— Regret că nu-mi împărtășești convingerile, tată, zise Prudence.

— Nu dau doi bani pe convingerile tale. Dar îți jur că dacă pățesc ceva depozitele mele...

— Ești un om cu greutate, îl întrerupse Prudence. Vocea ta ne-ar putea ajuta cauza, iar banii tăi ar putea face mult bine pentru lumea aceasta încărcată de păcate. Caută sfătuitoarea din inima ta și...

— La naiba cu sfătuitoarea din inima mea! Nu faci decât să îngreunezi viața tuturor oamenilor din orașul ăsta care muncesc din răsuputeri să câștige un ban!

— Atunci ce-ai vrea să fac, tată?

— Aș vrea să mai taci din gură, fata mea, și să-ți vezi de familie.

— Toți cei suferinzi sunt familia mea.

— Fi-ți-ar predicile ale dracu', mai scutește-mă! *Ba nu sunt familia ta.* Familia ta sunt oamenii pe care-i vezi aici.

— Nu-mi sunt familie mai mult decât alții.

Asta îl reduce la tăcere pe Henry. De fapt, îi tăie și răsuflarea. Chiar și Alma simți că o izbește ceva. Riposta îi aduse niște înțepături în ochi, de parcă tocmai o lovise cineva cu toată forța la rădăcina nasului.

— Nu ne consideri familia ta? Întrebă Henry, odată ce-și recăpătă stăpânirea de sine. Foarte bine. Din clipa asta, nu mai faci parte din familie.

— Doamne, tată, să nu... protestă Alma, sincer îngrozită.

Dar Prudence își întrerupse sora, lansându-se într-un răspuns atât de lucid și de calm, că ai fi crezut că-l tot repeta de ani de zile. Poate așa și era.

— Cum dorești, spuse ea. Dar nu uita că izgonești din casa ta o fiică, una care ți-a fost întotdeauna loială și care are dreptul să caute blândețe și înțelegere la singurul om pe care-și amintește să-l fi numit vreodată tată. Lăsând la o parte cruzimea gestului, sunt convinsă că îți va chinui conștiința. Mă voi ruga pentru tine, Henry Whittaker. Iar în rugăciunile mele am să-l întreb pe Dumnezeu din ceruri ce s-a întâmplat cu simțul moral al tatălui meu – sau poate că nu l-a avut niciodată?

Henry sări în picioare și, furios, lovi biroul cu amândoi pumnii.

— Tâmpită fără rușine! răcni el. *Nu l-am avut niciodată!*

Toate astea se întâmplaseră cu zece ani în urmă, iar de atunci nici Henry nu-și mai văzuse fiica, nici Prudence nu mai făcuse vreo încercare să-l vadă pe Henry. Alma nu-și mai întâlnise sora decât de câteva ori, când se oprise pe la casa familiei Dixon împinsă de câte un imbold sporadic de nonșalanță artificială și amabilitate forțată. Se prefăcea că s-a oprit în drum spre alt loc, ca să le aducă daruri mărunte nepoatelor și nepoților sau ca să lase un coș cu bunătăți când se apropia Crăciunul. Alma știa că sora ei avea să dea toate darurile și bunătățile unei familii mai nevoiașe, dar tot le aducea. Când ruptura din familie era încă proaspătă, Alma încercase chiar să-i ofere bani lui Prudence, ea însă, după cum era de așteptat, îi refuzase.

Atmosfera în timpul vizitelor nu era niciodată caldă sau confortabilă, iar Alma se simțea întotdeauna ușurată când venea vremea să plece. Vederea lui Prudence o rușina. Oricât de enervante i s-ar fi părut rigiditatea și moralitatea surorii ei, Alma nu putea alunga gândul că tatăl ei nu se purtase cum se cuvine la ultima lui întâlnire cu Prudence – de fapt, că nici Henry și nici Alma nu se purtaseră cum se cuvine. Incidentul îi pusese într-o lumină deloc măgulitoare: Prudence rămăsese, fermă (deși făcând paradă de propria moralitate), de partea Binelui și a Dreptății, în timp ce Henry nu făcuse decât să-și apere proprietatea comercială și să-și dezmoștenească fiica adoptivă. Iar Alma? Alma fusese cumva de partea lui Henry Whittaker – sau cel puțin așa părea – fiindcă nu-i luase apărarea mai vehement surorii ei și pentru că rămăsese la White Acre după ce plecase Prudence.

Dar tatăl ei avea nevoie de ea! N-o fi fost Henry Whittaker un om generos și nici măcar un om bun, dar era un om important și avea nevoie de ea. Nu putea trăi fără ea. Nimeni altcineva nu-i putea pune ordine în treburi, iar treburile lui erau multe și însemnate. Asta își tot spunea Alma.

Mai mult, cauza aboliționismului nu-i era prea dragă. Firește, considera sclavia ceva revoltător, dar o interesau atâtea alte lucruri, încât subiectul acesta nu-i ocupa gândurile zi de zi. În fond, Alma trăia în Timpul Mușchiului; îi era de-a dreptul imposibil să se concentreze asupra muncii ei (și să aibă grijă de tatăl ei) dacă se tot apleca încotro băteau vânturile schimbătoare ale fiecărei drame politice omenești. Sclavia era o nedreptate grotescă, da, și trebuia abolită. Dar erau pe lume *atâtea* nedreptăți: sărăcia, de pildă, și tirania și hoția și omorul. Nu-ți puteai propune să elimini toate nedreptățile și în același timp să scrii cărți de referință despre speciile de mușchi din America și să administrezi afacerile complicate ale unei companii de familie întinse pe tot globul.

Nu-i așa?

Și de ce trebuia Prudence să facă tot posibilul ca toată lumea din jur să pară atât de meschină și lacomă în comparație cu sacrificiile ei incomparabile?

„Îți mulțumesc, ești foarte amabilă“, spunea Prudence de câte ori Alma venea în vizită cu un cadou sau un coș, dar niciodată nu exprima o afecțiune sau o recunoștință adevărată. Prudence era politicoasă până-n vârful unghiilor, dar prietenoasă nu era. După opririle la casa sărăcăcioasă a lui Prudence, Alma se întorcea în luxul din White Acre simțindu-se de parcă cineva o descususe și o examinase pe toate părțile – de parcă stătuse în fața unui jurist sever și fusese declarată nesatisfăcătoare. Așadar, poate nu era de mirare că, pe măsură ce treceau anii, Alma o vizita pe Prudence tot mai rar și cele două surori se îndepărtaseră una de alta mai mult ca niciodată.

Dar acum, în trăsură, pe drumul de întoarcere de la Trenton, George Hawkes o informase pe Alma că familia Dixon risca să aibă necazuri din cauza pamfletului agitator al lui Arthur. În primăvara aceea din 1848, stând lângă câmpul ei cu bolovani și luând notițe despre modul în care evolua mușchiul, Alma se întreba dacă n-ar trebui să treacă din nou pe la Prudence. Dacă postul de la universitate al cumnatului ei era, într-adevăr, amenințat, situația ajunsese gravă. Dar ce să spună? Ce să facă? Ce ajutor să-i ofere lui

Prudence care să nu fie refuzat din mândrie și din dorința încăpățânată de a da dovadă de umilință?

Și-apoi, nu-și făcuseră Dixonii necazul cu mâna lor? Nu era doar consecința firească a obiceiurilor lor atât de aspre și radicale? Ce fel de părinți erau Arthur și Prudence dacă puneau în primejdie viețile celor șase copii ai lor? Cauza pe care o susțineau era periculoasă. Mulți aboliționiști erau târâți pe străzi și bătuți – chiar și în orașele libere din nord! Nordul nu iubea sclavia, dar își iubea pacea și stabilitatea, iar aboliționiștii le tulburau. Azilul pentru Orfani de Culoare, unde Prudence preda gratuit, fusese atacat deja de mai multe ori de gloate furioase. Ce să mai spună de aboliționistul Elijah Lovejoy, ucis în Illinois, și despre tiparnița lui cu care imprima texte aboliționiste, făcută bucăți și aruncată în râu? Se putea foarte bine întâmpla și în Philadelphia. Prudence și soțul ei trebuiau să fie mai precauți.

Alma și-a îndreptat atenția spre bolovanii ei acoperiți cu mușchi. Avea treabă. Săptămâna dinainte rămăsese în urmă, cu drumul făcut ca s-o lase pe biata Retta în azilul doctorului Griffon, și n-avea de gând să rămână în urmă și mai rău din cauza nesăbuiței surorii ei. Avea măsurători de notat și trebuia să se apuce de lucru.

Pe una din cele mai mari pietre creșteau trei colonii de *Dicranum*. Alma le urmărise timp de douăzeci și șase de ani, iar în ultima vreme devenise absolut clar că una din varietăți câștiga teren, în timp ce celelalte două se micșoraseră. Alma se așeză lângă bolovan și se puse pe comparat peste două decenii de notițe și desene. Nu înțelegea deloc.

Dicranum era pentru ea o obsesie într-o altă obsesie – însuși nucleul fascinației ei față de mușchi. Lumea era înțesată de sute și sute de specii de *Dicranum* și fiecare avea micile ei particularități. Știa mai multe decât oricine din lume despre genul acesta, dar tot îi dădea de gândit și îi tulbura somnul noaptea. Pe Alma, care toată viața cugetase la mecanisme și origini, o măcinau de ani întregi întrebări arzătoare despre genul acesta complicat. Cum apăruse? De ce prezenta o diversitate atât de remarcabilă? De ce își dăduse atâta osteneală natura să facă fiecare varietate puțin diferită de celelalte? De ce unele tipuri de *Dicranum* erau mult mai rezistente decât rudele lor apropiate? Existase dintotdeauna un număr atât de mare de *Dicranum*, sau suferiseră vreo transmutație, metamorfozându-se dintr-un soi în altul, pornind de la un strămoș comun?

În ultima vreme se purtaseră multe discuții pe tema transmutației speciilor în comunitatea științifică. Alma urmărise dezbaterile cu cel mai mare interes. Subiectul nu era tocmai nou. Jean-Baptiste Lamarck îl deschisese cu patruzeci de ani înainte, în Franța, susținând că toate speciile de pe pământ se transformaseră de la crearea lumii ca urmare a unui „sentiment interior“ al organismului, care căuta să se perfecționeze. Mai recent, Alma citise *Vestigiile istoriei naturale a Creației*, scrisă de un autor britanic anonim care susținea și el că speciile sunt capabile de progres, de schimbare. Autorul nu propunea un mecanism convingător care să explice *cum* se putea schimba o specie, dar era convins că transmutația exista.

Astfel de vederi erau foarte controversate. A avansa ideea că o entitate se putea modifica singură însemna să pui sub semnul întrebării însăși supremația lui Dumnezeu. Poziția creștinilor era că Domnul crease toate speciile botanice de pe lume într-o singură zi și că nici una din creațiile Lui nu se schimbă de la începutul timpului. Dar Almei i se părea tot mai clar că *se schimbaseră*. Ea însăși studiasse mostre de mușchi fosilizat care nu era identic cu cel din prezentul ei. Și aici era vorba de natură la scara ei cea mai mărunță! Ce să crezi despre oasele uriașe, fosilizate, ale creaturilor asemănătoare cu șopârlele pe care Richard Owen le botezase recent „dinozauri“? Faptul că animalele acestea gigantice trăiseră odinioară pe Pământ iar acum, evident, nu mai trăiau era indiscutabil. Dinozaurii fuseseră înlocuiți de altceva, sau se transformaseră în altceva, sau pur și simplu dispăruseră. Cum se puteau explica asemenea

dispariții și transformări în masă?

Cum scria însuși marele Linnaeus, *Natura non facit saltum*.

Natura nu face salturi.

Dar Alma era de părere că natura *face* salturi. Poate doar din cele mici – țopăite, de-o șchioapă, smucite –, dar tot salturi. Era evident, cel puțin, că natura face modificări. Se vedea în înmulțirea câinilor și a oilor și în echilibrul schimbător al puterii și teritoriului între diversele colonii de mușchi pe bolovanii aceștia obișnuiți, de calcar, din marginea pădurii de la White Acre. Alma avea unele idei, dar nu reușea să le potrivească și să le lipească una de alta. Era convinsă că unele varietăți de *Dicranum* se dezvoltaseră din altele, mai vechi. Era convinsă că o entitate putea să fi apărut din altă entitate și că putea să ducă la dispariția unei alte colonii. Nu reușea să-și dea seama *cum* se întâmpla, dar era sigură că se *întâmpla*.

Simțea în piept apăsarea aceea veche, familiară – amestecul de dorință și grabă. Nu-i mai rămâneau decât două ore până la apus, timp în care putea să lucreze afară, înainte să se întoarcă la cerințele tatălui ei din fiecare seară. Avea nevoie de mai multe ceasuri – mult mai multe – ca să cerceteze întrebările acestea așa cum meritau cercetate. N-avea să aibă atâtea ceasuri la dispoziție niciodată. Și-așa pierduse foarte multe în săptămâna aceea. Parcă toți erau convinși că ceasurile Almei le aparțin. Cum să se mai dedice studiilor științifice serioase?

Privind soarele cum coboară, se hotărî să n-o viziteze pe Prudence. Pur și simplu n-avea timp de așa ceva. Nu voia nici măcar să citească ultimul pamflet răzvrătit al lui Arthur despre abolirea sclaviei. Cu ce putea ea să-i ajute pe Dixoni? Sora ei nu voia să-i audă părerile și nici să-i accepte ajutorul. Îi părea rău de Prudence, dar vizita n-ar fi dus decât la stânjeneală, ca întotdeauna.

Așa că se întoarse din nou la bolovanii ei. Scoase centimetrul și măsură din nou coloniile. Notă grăbită rezultatele în caiet.

Doar două ore.

Și câtă muncă avea de făcut.

Arthur și Prudence Dixon n-aveau decât să învețe să se îngrijească mai bine de viața lor.

Capitolul paisprezece

Tot în luna aceea, Alma a primit un bilet de la George Hawkes care o ruga să fie bună și să vină pe strada Arch ca să-i viziteze tipografia și să vadă ceva de-a dreptul ieșit din comun.

„Nu vreau să-i știrbesc din natura incredibilă spunându-ți mai multe acum“, scria el, „dar sunt convins că te vei bucura să-l vezi cu ochii tăi, după pofta inimii“.

Alma însă n-avea nici o poftă a inimii. Pe de altă parte, nici George nu avea așa ceva – tocmai de aceea biletul era cum nu se poate mai neobișnuit. Până atunci George n-o căutase decât pentru probleme legate de publicații sau pentru urgențe legate de Retta. Dar Retta nu mai avusese nici o urgență de când o internaseră la Griffon, iar Alma și George nu aveau nici o carte comună în lucru. Și atunci ce putea fi atât de urgent?

Intrigată, a luat o trăsură până pe strada Arch.

L-a găsit pe George într-o cămăruță din fund, cocoșat peste o masă lungă, acoperită cu o mulțime ameteitoare de forme și culori. Apropiindu-se, Alma și-a dat seama că era o colecție enormă de picturi reprezentând orhidee, stivuite în teancuri înalte. Nu doar picturi, de fapt, ci și litografii, desene și gravuri.

— În viața mea n-am văzut lucrare mai frumoasă, spuse George în loc de salut. Ieri mi-a venit de la Boston. Ceva foarte ciudat. Uită-te ce măiestrie!

George îi puse Almei în mână o litografie reprezentând o *Catsetum* bălțată. Orhideea fusese reprodusă atât de magnific, încât părea să crească drept din pagină. Pe label avea pete roșii pe un fundal galben și părea umedă, o carne însuflețită. Frunzele îi erau bogate și groase, iar rădăcinile bulboase arătau de parcă le-ai fi putut scutura de pământ chiar atunci. Înainte ca Alma să poată asimila toată frumusețea, George îi dădu altă planșă superbă – o *Peristeria barkeri* cu cascada de flori galbene atât de proaspătă, încât parcă tremura. Cine colorase litografia trebuia să fi fost nu doar un maestru al culorii, ci și al texturii; petalele semănau cu catifeaua groasă, iar tușele de albumen de pe vârfuri făceau ca fiecare floare să arate de parcă purta pe ea o picătură de rouă.

Apoi George îi dădu altă planșă, iar Alma nu-și putu reține un suspin. Nu știa ce orhidee era aceasta, n-o mai văzuse. Lobii micuți, roz, arătau ca rochia unei zâne pentru un bal fastuos. Niciodată nu mai văzuse asemenea complexitate, asemenea delicatețe. Alma se pricepea la litografii – se pricepea bine. Se născuse la doar patru ani după inventarea tehnicii și adunase pentru biblioteca de la White Acre unele dintre cele mai frumoase litografii din lume. Credea că înțelege limpede limitările tehnice impuse de mediul acesta grafic, dar planșele de sub ochii ei îi arătau că se înșelase. Și George Hawkes se pricepea la litografii. Nu era în toată Philadelphia om mai priceput decât el. Dar îi tremurau mâinile când îi întinse Almei încă o foaie, încă o orhidee. Voia să i le arate pe toate, pe toate odată. Alma voia cu disperare să se uite mai departe la ele, dar și să înțeleagă situația mai bine înainte să le privească.

— Stai, George, să ne oprim puțin. Trebuie să-mi spui – cine le-a făcut? întrebă Alma. Cunoștea numele celor mai buni ilustratori botanici, dar pe artistul acesta nu-l cunoștea. Nici măcar Walter Hood Fitch nu era în stare să creeze așa ceva. Dacă ar mai fi văzut ceva asemănător înainte, fără îndoială și-ar fi amintit.

— Un individ de-a dreptul ieșit din comun, se pare, spuse George. Îl cheamă Ambrose Pike.

Alma nu mai auzise niciodată numele.

— Cine i-a publicat lucrările? întrebă ea.

— Nimeni!

— Atunci cine le-a comandat pe astea?

— Nu sunt sigur că le-a comandat cineva, spuse George. Domnul Pike a făcut litografiile cu mâna lui, în tipografia unui prieten din Boston. A găsit orhideele, a făcut schițele, le-a tipărit și tot el s-a ocupat și de culori. Mi-a trimis toate lucrările, cu mult mai multe explicații decât ți-am dat eu. Au ajuns ieri, într-o cutie absolut obișnuită. Când am deschis-o, cum îți poți imagina, era să cad din picioare. Domnul Pike și-a petrecut ultimii optsprezece ani în Guatemala și Mexic, spune el, și s-a întors în Massachusetts-ul natal recent. Orhideele ilustrate aici sunt rezultatul șederii lui în junglă. Nu știe nimeni nimic despre el. Trebuie să-l aducem la Philadelphia, Alma. N-ai putea tu să-l inviți la White Acre? Scrisoarea lui era foarte umilă. Și-a dedicat toată viața lucrărilor pe care le vezi. Spera să i le pot publica.

— Și o să i le publici, așa-i? întrebă Alma, închipuindu-și deja planșele nemaipomenite într-un volum Hawkes excelent executat.

— Firește că da! Dar mai întâi trebuie să mă dumiresc. Alma, pe unele din orhideele astea nu le-am mai văzut niciodată. Iar asemenea pricepere în mod sigur n-am mai văzut.

— Nici eu, spuse Alma, întorcându-se spre masă și răsfoind cu grijă celelalte planșe. Mai-mai că nu-i venea să le atingă, atât de spectaculoase erau. Ar fi trebuit ținute în casete de sticlă toate, fără excepție. Până și cele mai mici schițe erau niște capodopere. Din reflex, ridică privirea spre tavan, să se asigure că era zdravăn și că nu putea să picure nimic pe ele și să le distrugă. Dintr-odată, o cuprinse teama de incendiu sau jaf. George trebuia să pună un lacăt la ușă. Își dorea să-și fi pus mănuși.

— Ai mai văzut... începu George, dar era atât de copleșit, încât nu reuși să termine propoziția. Niciodată nu-i văzuse chipul atât de preschimbat de emoție.

— N-am mai văzut, murmură ea. În viața mea n-am mai văzut.

Chiar în seara aceea, Alma îi scrise o scrisoare domnului Ambrose Pike din Massachusetts.

Scrisese mii și mii de scrisori în viața ei – multe din ele scrisori de laudă sau invitație –, dar pe asta nu știa cum s-o înceapă. Cum să te adresezi unui adevărat geniu? Până la urmă, se hotărî că nu poate să folosească decât cel mai direct stil.

Stimate domnule Pike,

Mă tem că mi-ați făcut un mare rău. Mi-ați răpit pentru totdeauna posibilitatea de a mai admira lucrările botanice ale altcuiva. Lumea desenului, a picturii și a litografiei mi se va părea pentru totdeauna ștearsă și plictisitoare acum, că v-am văzut orhideele. Cred că urmează să veniți în curând la Philadelphia pentru a lucra împreună cu bunul meu prieten George Hawkes la publicarea unei cărți. Mă întreb dacă, în timpul șederii dumneavoastră în oraș, aș putea să vă conving să veniți la White Acre, domeniul familiei mele, într-o vizită prelungită. Avem sere cu o mulțime de orhidee – din care unele sunt aproape la fel de frumoase în realitate pe cât sunt ale dumneavoastră în ilustrație. Îndrăznesc să sper că v-ar plăcea. Poate ați dori chiar să le desenați. (Oricare dintre florile noastre s-ar considera onorată să-i faceți portretul!) Tatăl meu și cu mine vom fi cum nu se poate mai bucuroși să vă cunoaștem. Dacă veți avea bunătatea să-mi spuneți când sosiți, voi trimite o trăsură specială ca să vă aducă de la gară. Odată ce vă avem în grijă, vă vom asigura toate cele trebuincioase. Vă rog, nu-mi faceți încă un rău refuzând!

Cu cele mai bune gânduri,

Alma Whittaker

Domnul Pike sosi la mijlocul lunii mai 1848.

Alma era în biroul ei, aplecată asupra microscopului, când văzu trăsura trăgând în fața casei. Din ea ieși un tânăr înalt, zvelt, cu părul nisipiu, într-un costum de catifea reiată cafenie. De la depărtare, nu părea să aibă mai mult de douăzeci de ani – dar Alma știa că așa ceva nu era cu putință. Nu avea cu el decât o valijoară de piele, care arăta de parcă făcuse de câteva ori înconjurul lumii, dar și de parcă urma să se rupă de tot înainte de sfârșitul zilei.

Alma l-a privit câteva clipe, apoi s-a dus să-i ureze bun venit. Fusese prezentă la sosirea multor oaspeți la White Acre de-a lungul anilor și, din câte văzuse, toți făceau exact același lucru: se opreau locului privind cu ochi mari conacul din fața lor, fiindcă White Acre era în același timp magnific și impunător, mai ales pentru cei care-l vedeau prima oară. În fond, fusese gândit special ca să intimideze; puțini vizitatori reușeau să-și ascundă admirația respectuoasă, invidia sau teama – mai ales dacă nu știau că-i urmărește cineva.

Dar Pike nici nu se uită la casă. Ba chiar îi întoarse spatele imediat ca să privească vechea grădină grecească a lui Beatrix, pe care Alma și Hanneke o întreținuseră cu mare grijă de-a lungul deceniilor, ca

omagiu adus stăpânei ei. Se dădu câțiva pași înapoi ca s-o poată cuprinde mai bine cu privirea, apoi făcu ceva foarte ciudat: puse jos valiza, își scoase haina, se duse în colțul de nord-vest al grădinii, apoi înaintă cu pași mari în diagonală până în colțul de sud-est. Rămase acolo un moment, se uită în jur, apoi parcurse două laturi adiacente ale grădinii (o lungime și o lățime) cu pasul larg al unui topograf care măsoară hotarele unei proprietăți. Când ajunse la colțul de nord-vest, își scoase pălăria, se scărpină în cap, stătu locului o clipă, apoi izbucni în râs. Alma nu-i auzea râsul, dar i-l vedea limpede.

Nemaiputându-se stăpâni, ieși din adăpostul pentru trăsuri și dădu fuga spre el.

— Domnule Pike, spuse ea, întinzând mâna când ajunse destul de aproape.

— Dumneavoastră trebuie să fiți domnișoara Whittaker! spuse el, zâmbind calm și strângându-i mâna. Nu-mi vine să cred ce văd aici! Domnișoară Whittaker, neapărat trebuie să-mi spuneți – ce geniu nebun a proiectat cu atâta străduință grădina aceasta ca să corespundă cu strictete idealurilor geometrice euclidiene?

— Inspirația i-a aparținut mamei mele, domnule. Dacă nu ar fi încetat din viață acum mulți ani, ar fi fost de-a dreptul fericită să știe că ați înțeles ce urmărea.

— Cine n-ar înțelege? E secțiunea de aur! Avem două pătrate care conțin o grilă repetitivă formată din alte pătrate – iar pe lângă asta, aleile bisectoare generează în întregul plan mai multe triunghiuri cu proporția laturilor trei-patru-cinci. E încântător! Mi se pare extraordinar că cineva s-a străduit să creeze așa ceva, și pe deasupra la o scară atât de minunată. Și gardurile vii sunt perfecte. Parcă sunt egalul dintre cele două părți ale ecuației. Mama dumneavoastră trebuie să fi fost o persoană fermecătoare.

— Fermecătoare... Alma se gândi puțin. E adevărat că mama mea a fost binecuvântată cu o minte care funcționa cu o precizie fermecătoare.

— Absolut remarcabil!

Nici acum nu părea să fi observat casa.

— Mă bucur nespuse să vă cunosc, domnule Pike, spuse Alma.

— Și eu pe dumneavoastră, domnișoară Whittaker. Scrisoarea pe care mi-ați trimis-o a fost generoasă peste toate. Mărturisesc că mi-a făcut mare plăcere să am o trăsură doar pentru mine – pentru prima oară în lunga mea viață. Sunt atât de obișnuit să călătoresc înghesuit între copii care țipă, animale nefericite și bărbați zgomotoși care fumează trabucuri groase, încât nici n-am știut ce să fac cu un răstimp atât de lung de singurătate și liniște.

— Și ce ați făcut până la urmă? întrebă Alma, zâmbind la vederea unui asemenea entuziasm.

— M-am împrietenit cu priveliștea liniștită pe care o oferea drumul.

Până să apuce să răspundă cuvintelor acestora fermecătoare, Alma observă pe fața lui o expresie îngrijorată. Se întoarse să vadă la ce se uita: un servitor intra pe ușile impunătoare de pe fațada conacului White Acre cu micul bagaj al lui Pike.

— Valiza mea... începu el, întinzând mâna spre ea.

— V-o ducem în camera dumneavoastră, domnule Pike. Vă va aștepta acolo, lângă pat, oricând aveți nevoie de ea.

Oaspetele dădu din cap, stânjenit.

— Firește, spuse el. Cât de ridicol pot să mă port! Vă rog să mă scuzați. Nu sunt obișnuit cu servitori și cu tot restul.

— Ați prefera să aveți valiza lângă dumneavoastră?

— Nu, câtuși de puțin. Iertați-mi reacția, domnișoară Whittaker. Dar, când nu ai decât un bun de preț în viață, cum am eu, te sperii puțin când vezi un străin cum se îndepărtează cu el în mână!

— Dumneavoastră aveți mai mult de un singur bun de preț, domnule Pike. Aveți talentul dumneavoastră artistic de excepție – nici eu, nici domnul Hawkes n-am mai văzut așa ceva.

— Ah! râse Pike. Cât de amabil din partea dumneavoastră, domnișoară Whittaker. Dar toate celelalte bunuri ale mele sunt în valiza aceea și poate prețuiesc mărunțișurile acelea chiar mai mult!

A început să râdă și Alma. Rezerva care-i desparte în mod obișnuit pe doi străini lipsea cu desăvârșire. Poate că nici nu existase.

— Acum spuneți-mi, domnișoară Whittaker, continuă el, însuflețit. Ce alte minuni mai aveți la White Acre? Și am înțeles bine, studiați mușchiul?

Așa se întâmplă că, înainte să treacă o oră întreagă, stăteau amândoi printre bolovani Albei și discutau despre *Dicranum*. Ea vruse să-i arate mai întâi orhideele. De fapt, nu intenționase deloc să-i arate coloniile de mușchi – nimeni nu-și mai exprimase interesul față de ele –, dar, odată ce începuse să vorbească despre munca ei, Pike insistase să i le arate.

— Trebuie să vă avertizez, domnule Pike, spuse Alma în timp ce se îndreptau într-acolo peste câmp, cei mai mulți oameni găsesc mușchiul destul de plictisitor.

— Asta nu mă sperie, replică el. Întotdeauna m-au fascinat subiectele pe care alții le găsesc plictisitoare.

— Iată un lucru pe care-l avem în comun.

— Dar spuneți-mi, domnișoară Whittaker, ce anume admirați dumneavoastră la mușchi?

— Demnitatea lui, răspunse Alma fără să ezite. Dar și tăcerea și inteligența lui. Îmi place faptul că e ceva complet *nou* ca domeniu de studiu. Nu e ca alte plante mai mari sau mai importante, care au fost deja studiate și întoarse pe toate părțile de nenumărați botaniști. Cred că îi admir și modestia. Mușchiul își păstrează frumusețea cu o rezervă elegantă. În comparație cu el, toți ceilalți membri ai regnului botanic par atât de neciopliți și de lipsiți de finețe... Înțelegeți ce vreau să spun? Știți cum florile cele mai mari și mai spectaculoase pot părea uneori stupide, ridicole și neglijente – cum atârână cu gurile căscate și cu aerul acela năuc și neajutorat?

— Vă felicit, domnișoară Whittaker. Ați descris perfect familia orhideelor.

Alma tresări și își acoperi gura cu mâinile.

— V-am jignit!

Dar Pike zâmbea.

— Nici vorbă. Vă tachinam. Niciodată n-am susținut că orhideele ar fi inteligente și nici n-am de gând să încep acum. Le iubesc, dar mărturisesc că nu arată prea istețe – în nici un caz după standardele pe care le-ați dat. Dar îmi face mare plăcere să ascult cum susține cineva inteligența mușchiului! Parcă i-ați scrie o caracterizare măgulitoare.

— Cineva trebuie să apere și mușchiul, domnule Pike! Îl trece cu vederea atâta lume și are un caracter atât de nobil! De fapt, întreaga lume miniaturală mi se pare un dar de o măreție ascunsă, de aceea mă simt onorată s-o pot studia.

Ambrose Pike nu părea câtuși de puțin plictisit de subiect. Când au ajuns la bolovani, a avut zeci de întrebări pentru Alma și și-a apropiat fața de coloniile de mușchi. A ascultat-o atent cum îi explica despre fiecare varietate și au discutat teoriile ei incipiente privind transmutația. Alma se temea că vorbise prea mult. Mama ei așa ar fi spus. Chiar în timp ce vorbea, se temea să nu-l sufoce pe bietul om cu atâtea lucruri fade. Dar se simțea atât de încurajată! Ba chiar se simțea tot mai în largul ei revărsând idei din tezaurele pline până la refuz cu gânduri neîmpărtășite până atunci cu nimeni. Oricât ne-am ține entuziasmul sub lacăt, în inimă, în cele din urmă tot tânjim să-l împărtășim aproapelui nostru, iar Alma

aștepta de mult un om potrivit care s-o asculte.

La scurtă vreme, Pike s-a întins pe pământ ca să tragă cu ochiul sub buza unui bolovan mai mare și să examineze un pat de mușchi ascuns pe picioarele acelea secrete. Picioarele lungi îi ieșeau, afară de sub stâncă. În timp ce-și exprima încântarea, Alma își spuse că în viața ei nu se simțise mai bucuroasă. Dintotdeauna dorise să-i mai arate cuiva comoara ei.

— Iată ce-aș vrea să vă întreb, domnișoară Whittaker, se auzi vocea lui de sub streășina de piatră. Care e adevărata natură a coloniilor dumneavoastră de mușchi? După cum spuneți, au ajuns să se priceapă de minune să arate modeste și inofensive. Dar, din câte-mi povestiți, posedă facultăți considerabile. Ce e poporul dumneavoastră de mușchi, un neam de pionieri prietenoși? Sau o hoardă de tâlhari puși pe rele?

— Cu alte cuvinte, dacă sunt fermieri sau pirați?

— Exact.

— Nu sunt sigură, zise Alma. Poate câte puțin din amândouă. Și eu mă întreb același lucru, tot timpul. S-ar putea să mai treacă vreo douăzeci și cinci de ani până să aflăm.

— Vă admir răbdarea, spuse el, rostogolindu-se în sfârșit ca să iasă de sub bolovan și întinzându-se, destins, pe iarbă. Pe măsură ce avea să-l cunoască mai bine pe Ambrose Pike, Alma își va da seama că obișnuia să se arunce pe jos oriunde și oricând voia să se odihnească. Se întindea bucuros chiar și pe un covor din salon, la o întrunire formală, dacă avea chef – mai ales dacă era mulțumit de propriile gânduri și de conversație. Lumea era divanul lui. Îi oferea o libertate neîngrădită. Alma nici nu-și putea imagina cum ar fi să se simtă atât de liberă. În ziua aceea, în timp ce el stătea întins cât era de lung, ea ședea cuminte pe o piatră din apropiere.

Acum își dădea seama că Pike era mult mai în vârstă. Era și firesc – dacă ar fi fost atât de tânăr pe cât i se păruse la început n-ar fi avut când să acumuleze un volum de muncă atât de vast. Doar postura de om entuziast și pasul iute îl făceau să arate, de la depărtare, ca un student. Asta și costumul lui cafeniu modest – ai fi jurat că era uniforma unui tânăr studios și strâmtorat. De aproape însă i se vădea vârsta – mai ales când stătea ca acum, la soare, întins pe iarbă fără pălărie. Fața îi era ușor ridată, bronzată și pistriuită de anii de expunere la elementele naturii, iar părul de culoarea nisipului începea să albească pe la tâmples. Alma i-ar fi dat treizeci și cinci de ani, poate treizeci și șase. Cu peste zece ani mai tânăr decât ea, dar, oricum, în nici un caz vreun tinerel.

— Ce satisfacție profundă trebuie să obțineți dintr-un studiu atât de atent al lumii, continuă Pike. Mi se pare că prea multă lume trece cu vederea minunile mărunte. În detalii se ascunde mai multă forță decât în liniile mari, dar majoritatea oamenilor nu reușesc să se strunească și să stea nemișcați destul timp ca să le observe.

— Uneori mă tem totuși că lumea mea s-a aplecat *prea mult* asupra detaliilor, spuse Alma. Mi-au trebuit ani întregi să scriu fiecare din cărțile mele despre mușchi, iar concluziile la care am ajuns sunt îngrozitor de amănunțite, oarecum ca miniaturile acelea persane complicate pe care nu le putem studia decât cu lupa. Munca mea nu-mi aduce nici o faimă. Nici câștig nu-mi aduce – puteți deci judeca dacă-mi petrec timpul cu folos sau nu!

— Dar domnul Hawkes spunea că publicațiile dumneavoastră sunt foarte bine văzute.

— Fără îndoială – de către cei doisprezece oameni de pe planetă pasionați de briologie.

— Doisprezece! exclamă Pike. Atât de mulți? Stimată doamnă, nu uitați că vorbiți cu un om care n-a publicat nimic în lunga lui viață și ai cărui bieți părinți se tem ca nu cumva să fie un leneș demn de tot râsul.

— Dar lucrările dumneavoastră sunt superbe, stimată domn.

Pike flutură din mână ca pentru a îndepărta de el lauda.

— Simțiți că eforturile dumneavoastră vă dau demnitate? Întrebă el.

— Da, spuse Alma, după ce cântări câteva clipe întrebarea. Dar e drept că uneori mă întreb de ce. Cea mai mare parte a neamului omenesc (mai ales cei apăsați de sărăcie) s-ar bucura dacă n-ar mai avea nevoie să muncească toată viața, cred eu. Și atunci, de ce muncesc eu atât de serios pentru ceva care interesează atât de puțini oameni? De ce nu mă mulțumesc să admir mușchiul, sau chiar să-l desenez, dacă îmi face atâta plăcere alcătuirea lui? De ce trebuie să-i iscodesc secretele și să încerc să scot din ele răspunsuri despre însăși natura vieții? După cum vedeți, am avut norocul să mă nasc într-o familie cu stare, așa că nu ar fi nevoie să muncesc deloc până la sfârșitul zilelor. Atunci de ce nu mă mulțumesc să lenevesc și să-mi las mintea la fel de neîngrijită ca iarba de aici?

— Fiindcă vă interesează procesul creației, răspunse simplu Ambrose Pike, cu toate mecanismele lui minunate.

Alma roși.

— Vorbiți de parcă ar fi ceva măreț.

— Dar este măreț, spuse el, la fel de simplu.

Rămaseră tăcuți o vreme. Undeva, în copacii din apropiere, cânta un sturz.

— Ce recital privat încântător! spuse Pike după ce-l ascultă mult timp. Aproape că-ți vine să-l aplauzi!

— E sezonul în care se pot auzi cele mai frumoase cântece de păsări la White Acre. În unele dimineți, de sub un cireș de pe pajiște poți asculta toate păsările din orchestră cântând doar pentru tine.

— Mi-ar plăcea să le aud într-o dimineață. Mi-au lipsit păsările noastre cântătoare americane cât am stat în junglă.

— Dar acolo trebuie să fie niște păsări extraordinare!

— Da – extraordinare și exotice. Dar nu e același lucru. Știți, uneori te apucă dorul de casă, de zgomotele familiare ale copilăriei. Uneori auzeam în vise turturelele. Așa de reale păreau, că mi se rupea inima. Îmi doream să nu mă mai trezesc.

— Domnul Hawkes îmi spunea că ați petrecut mulți ani în junglă...

— Optsprezece, zise el, zâmbind aproape rușinat.

— Mai mult în Mexic și Guatemala?

— Numai în Mexic și Guatemala. Plănuisem să văd și alte locuri, dar nu m-am îndurat să plec din regiunea aceea, unde descopeream mereu lucruri noi. Știți cum e – găsești un loc interesant, începi să te uiți la el și atunci ți se dezvăluie secretele, unul după altul, până când nu te mai poți rupe de acolo. Mai mult, unele orhidee pe care le-am găsit în Guatemala (mai ales epifitele mai timide și mai retrase) refuzau cu încăpățănare să înflorească. Mi-am pus în minte să nu plec până nu le văd florile. Am ajuns să mă încăpățânez foarte tare în privința asta. Dar și ele erau încăpățânate. Unele m-au făcut să aștept și cincisprezece ani până să-mi îngăduie să le văd.

— Și atunci de ce v-ați întors acasă?

— De singurătate.

Era de o franchețe remarcabilă, de care Alma se tot minuna. Ei nici nu i-ar fi trecut prin minte să-și dezvăluie o slăbiciune ca aceea de a se simți singură.

— În plus, continuă el, eram prea bolnav ca să trăiesc în asemenea condiții. Aveam accese de friguri. Trebuie să mărturisesc totuși că nu erau întru totul neplăcute. Febra îmi aducea vedenii formidabile, ba auzeam și voci. Uneori mă simțeam tentat să le urmez.

— Vedeniile sau vocile?

— Pe amândouă! Dar nu puteam să-i fac așa ceva mamei. Ar fi durut-o prea tare să-și piardă fiul în junglă. S-ar fi întrebat toată viața ce s-a ales de mine. Drept e că și acum se întreabă ce se va alege de mine, probabil! Dar măcar știe că sunt în viață.

— Familia dumneavoastră v-a dus cu siguranță dorul atâția ani.

— O, biata mea familie! I-am dezamăgit foarte tare, domnișoară Whittaker. Sunt oameni foarte respectabili, iar eu mi-am trăit toată viața în condiții atât de neobișnuite. Îmi pare rău pentru ei, mai ales pentru mama. Crede (și probabil pe bună dreptate) că am călcat în picioare mărgăritarele care mi-au fost aruncate înainte, cum spune Biblia. Știți, am plecat de la Harvard după primul an. Lumea spunea că primeai acolo o educație promițătoare (nu că așa și ce înseamnă asta), dar viața academică nu mi se potrivea. Din pricina unei ciudățenii a sistemului meu nervos, nu puteam răbda să stau într-un amfiteatru și să ascult prelegeri. În plus, n-am căutat niciodată compania veselă a adunărilor sociale și a grupurilor de tineri. Poate nu știți, domnișoară Whittaker, dar mare parte din viața într-o universitate se organizează în jurul adunărilor sociale și al grupurilor de tineri. Iar eu, cum spunea mama, nu mi-am dorit niciodată altceva decât să stau într-un colț și să desenez plante.

— Slavă Domnului! spuse Alma.

— Poate. Mama nu cred că ar fi de acord, iar tata a rămas până la moarte supărat pe mine din cauza carierei pe care mi-am ales-o – dacă se poate numi carieră. Din fericire pentru biata mea mamă răbdătoare, fratele meu mai mic, Jakob, i-a fost un fiu devotat. A mers la universitate, ca și mine, dar, spre deosebire de mine, a reușit să rămână acolo cât cer regulile. A studiat cu sârg, ceea ce i-a atras toate onorurile și laurii, deși eu unul mă temeam uneori să nu-și vatăme mintea cu atâta strădanie, iar acum predică de la același amvon din Framingham de unde și-au păstorit congregațiile și tata, și bunicul. E un om bun fratele meu, iar asta i-a adus prosperitate. Face onoare numelui Pike. Comunitatea îl admiră. Îmi e tare drag. Dar n-aș vrea să duc viața pe care o duce el.

— Să înțeleg că veniți dintr-o familie de preoți?

— Întocmai – și tot preot trebuia să fiu și eu.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Alma, destul de îndrăzneță. V-ați îndepărtat de Domnul?

— Nu, spuse el. Dimpotrivă. M-am apropiat prea mult de Dumnezeu.

Alma voia să întrebe ce înseamnă afirmația aceasta bizară, dar deja pusese întrebări prea indiscrete, iar oaspetele ei nu mai dădu explicații. Rămaseră tăcuți un timp îndelungat, ascultând cântecul sturzului. După o vreme, Alma observă că Pike adormise. Cât de repede îl furase somnul! Acum era treaz, în clipa următoare dormea! Se gândi că trebuia să fi fost cu totul sleit de puteri după o călătorie atât de lungă – iar ea îl tot sâcâise cu întrebări și-l tulburase cu teoriile ei despre briofite și transmutație.

Se ridică fără să facă zgomot și plecă spre altă parte a câmpului cu bolovani, ca să-și mai studieze coloniile de mușchi. Se simțea foarte mulțumită și relaxată. Ce om plăcut era acest Pike! Se întreabă cât avea să rămână la White Acre. Spera să-l convingă să stea toată vara. Ce bucurie să aibă prin preajmă ființa aceasta prietenoasă și curioasă! Ar fi fost ca un frate mai mic. Până atunci nu-și imaginase cum ar fi să aibă un frate mai mic, dar acum își dorea unul cu disperare, ba chiar dorea să fie Ambrose Pike. Trebuia să discute subiectul cu tatăl ei. Dacă voia să rămână, sigur n-ar fi fost o problemă să-i aranjeze un atelier de pictură într-una din vechile lăptării.

A trecut vreo jumătate de oră până ce Pike a început să se miște în iarbă. S-a apropiat de el și a zâmbit.

— Ați adormit, spuse ea.

— Nu, o corectă el. M-a doborât somnul.

Culcat în continuare pe pajiște, își întinse membrele ca o pisică sau ca un copil mic. Nu părea deloc jenat de faptul că ațipise cu Alma de față, așa că nici ea nu se simți stânjenită.

— Trebuie să fiți obosit, domnule Pike.

— De ani întregi sunt obosit. Se ridică, căscă și își puse pălăria pe cap. Dar ce ființă generoasă sunteți – mi-ați îngăduit să mă odihnesc. Vă mulțumesc.

— Și dumneavoastră ați avut generozitatea să mă ascultați vorbind despre mușchi.

— A fost plăcerea mea. Sper să aud mai multe pe tema asta. Când m-a luat somnul tocmai mă gândeam ce viață minunată duceți, domnișoară Whittaker. Trebuie să fie o plăcere să-ți poți dedica întreaga viață unui domeniu atât de detaliat și de frumos ca mușchiul, înconjurat de o familie iubitoare și de toate bucuriile pe care le oferă.

— Mai degrabă aș crede că viața mea pare plictisitoare unui om care a petrecut optsprezece ani în junglele Americii Centrale.

— Cătuși de puțin. Eu unul îmi doresc de mult o viață ceva mai plictisitoare decât ce mi-a fost dat să trăiesc până acum.

— Aveți grijă ce vă doriți, domnule Pike. O asemenea viață nu e așa de interesantă cum credeți!

Musafirul râse. Alma se apropie și se așază alături, drept pe iarbă, strângându-și fustele sub picioare.

— Aș vrea să vă mărturisesc ceva, domnule Pike, spuse ea. Uneori mă tem că eforturile mele cu coloniile acestea de mușchi nu sunt de nici un folos și de nici o valoare. Uneori îmi doresc să fi putut oferi lumii ceva mai scilpitor, ceva magnific – ca picturile dumneavoastră cu orhidee, de exemplu. Sunt silitoare și disciplinată, dar nu am geniu.

— Vreți să spuneți că sunteți muncitoare, dar nu și originală?

— Da! răspunse Alma. Exact așa! Întocmai.

— Eh! spuse el. Pe mine nu m-ați convins. Nici pe dumneavoastră înșivă nu știu de ce încercați să vă convingeți de ceva atât de absurd.

— Sunteți prea amabil, domnule Pike. În după-amiaza aceasta ați răsfățat cu atâta atenție o bătrânică. Dar cunosc adevărul propriei mele vieți. Munca mea printre paturile acestea de mușchi nu fascinează pe nimeni altcineva în afara vacilor și ciorilor care mă privesc toată ziua cum lucrez.

— Vacile și ciorile sunt arbitri excelenți ai geniului, domnișoară Whittaker. Credeți-mă pe mine – de ani întregi pictez numai și numai pentru amuzamentul lor.

În seara aceea, George Hawkes veni să cineze cu ei la White Acre. Avea să fie prima lui întâlnire cu Ambrose Pike în persoană și era foarte emoționat – în fine, în măsura în care un individ solemn ca George Hawkes era în stare de așa ceva.

— Este o onoare să vă cunosc, domnule, spuse George zâmbind. Munca dumneavoastră mi-a dăruit o plăcere de nedescris.

Alma era mișcată de sinceritatea lui George. Știa ceea ce prietenul ei nu putea să-i spună artistului – anume că ultimul an adusese casei Hawkes suferințe adânci și că orhideele lui Ambrose Pike îl eliberaseră, fie și temporar, pe George din cătușele durerii.

— Permiteți-mi să vă ofer cea mai curată recunoștință pentru asemenea încurajări, răspunse Pike. Din păcate, recunoștința e singura răsplată pe care v-o pot oferi acum, dar e sinceră.

Cât despre Henry Whittaker, în seara aceea era într-o dispoziție tare urâtă. Alma își dădea seama de la o poștă și tare-și dorea ca tatăl ei să nu ia cina cu ei. Nu se gândise să-și avertizeze oaspetele cu privire la felul lui de a fi cam grosolan, iar acum regreta. Bietul Pike avea să fie aruncat în gura lupului fără nici

un fel de pregătire, iar lupul era, după cum bine se vedea, și înfometat, și furios. În plus, îi părea rău că nici ea, nici George Hawkes nu se gândiseră să aducă una din superbele orhidee pictate ca să i-o arate tatălui ei; acum, Henry habar n-avea cine era acest Ambrose Pike, în afară de faptul că era pasionat de orhidee și artist – categorii pe care nu le admira cine știe cât.

În mod deloc surprinzător, cina începu dezastruos.

— Cine zici că e individul? întrebă tatăl ei, uitându-se drept la noul musafir.

— Domnul Ambrose Pike, îi explică Alma. Cum îți spuneam mai devreme, este naturalist și pictor, iar George tocmai l-a descoperit. Face niște ilustrații cu orhidee cum n-am mai văzut niciodată, tată.

— Desenezi orhidee? îl întrebă Henry pe Pike, pe același ton cu care altul ar fi întreat: „Furi de la văduve?”

— Încerc, domnule.

— Toată lumea încearcă să deseneze orhidee, zise Henry. Nimic nou.

— Aveți și dumneavoastră dreptate, domnule.

— Și ce e așa de special la orhideele tale?

Pike se gândi puțin la întrebare.

— N-aș putea să vă spun, recunosc el. Nu știu dacă au ceva special, domnule – în afară de faptul că, în afară de pictat orhidee, nu fac altceva. Cu asta mă ocup de aproape douăzeci de ani.

— Ce meserie absurdă!

— Permiteți-mi să vă contrazic, domnule Whittaker, răspunse artistul, deloc agitat. Dar asta doar pentru că eu n-aș numi-o meserie.

— Atunci din ce-ți câștigi pâinea?

— Din nou, aveți dreptate. Dar, cum probabil vă dați seama după îmbrăcămintea mea, e discutabil câta pâine câștig.

— Tinere, nu știu dacă e cazul să te lauzi cu asta.

— Credeți-mă, domnule, că nu mă laud deloc.

Henry îl măsură, cântărind din ochi costumul uzat și barba neîngrijită.

— Atunci ce s-a întâmplat? întrebă el. De ce ești așa sărac? Ai aruncat banii pe gârlă?

— Tată... încercă Alma.

— Din păcate, nu, spuse Pike, care nu părea deloc jignit. Familia mea nici n-a avut bani de aruncat.

— Cu ce se ocupă tatăl tău?

— În prezent locuiește pe lumea cealaltă. Dar înainte de asta era preot în Framingham, Massachusetts.

— Atunci tu de ce nu ești preot?

— Asta se întreabă și mama, domnule Whittaker. Mă tem că am prea multe întrebări privitoare la religie ca să fiu un preot bun.

— *Religie?* se încruntă Henry. Ce dracu' are de-a face *religia* cu a fi un preot bun? E o profesie ca oricare alta, tinere. Îți îndeplinești îndatoririle și îți ții părerile pentru tine. Asta fac toți preoții buni – sau asta ar trebui să facă!

Pike râse plăcut.

— Ei, dacă mi-ar fi spus cineva asta acum douăzeci de ani, domnule!

— În țara asta, un tânăr sănătos și cu cap n-are nici o scuză să nu prospere. Chiar și un fiu de preot poate să-și găsească o muncă bănoasă.

— Multă lume ar fi de acord cu dumneavoastră, spuse Pike. Inclusiv tatăl meu, fie-i țărâna ușoară. Și totuși eu trăiesc sub rangul meu de ani de zile.

— Iar eu trăiesc *deasupra* rangului meu de... dintotdeauna! Când am pus prima oară piciorul în America, eram un tinerel cam de vârsta ta. Găseam bani la tot pasul, împrăștiți prin toată țara asta. Nu trebuia decât să-i culeg cu vârful bastonului. Și-atunci, tu ce scuză ai pentru sărăcie?

Pike îl privi pe Henry drept în ochi și spuse, fără urmă de maliție:

— Probabil lipsa unui baston bun.

Alma înghiți cu noduri și își coborî ochii în farfurie. La fel și George Hawkes. Dar Henry parcă nici nu-l auzise. Uneori, Alma mulțumea cerului pentru surzenia tot mai pronunțată a tatălui ei, care deja își îndreptase atenția spre majordom.

— Becker, ascultă aici, spuse Henry, dacă mă mai pui să mănânc carne de oaie o singură dată săptămâna asta, împușc pe cineva.

— Nu împușcă pe nimeni, îl liniști Alma pe Pike, în șoaptă.

— Mă gândeam eu, îi răspunse el, tot șoptit, altfel eram mort de mult.

Tot restul mesei, George, Alma și Pike au conversat în mod plăcut – mai mult între ei, în timp ce Henry trosnea și bufnea și se plângea de cină, ba chiar ațipea din când în când, cu bărbia proptită în piept. În fond, avea optzeci și opt de ani. Din fericire, Pike nu părea să-i dea nici o atenție, iar George Hawkes era obișnuit cu purtările lui de mult, așa că Alma se mai relaxă puțin.

— Vă rog să-l iertați pe tatăl meu, îi spuse ea lui Pike cu voce joasă, în timp ce Henry dormea puțin. George îi cunoaște bine toanele, dar ieșirile lui pot fi supărătoare pentru cineva neobișnuit cu Henry Whittaker.

— Parcă e un urs la masă, răspunse Pike pe un ton mai mult admirativ decât dezgustat.

— Exact, zise Alma. Dar, din fericire, tot ca un urs, uneori ne mai lasă să răsuflăm intrând în hibernare!

Comentariul aduse un zâmbet chiar și pe buzele lui George Hawkes, dar Pike studia figura adormită a lui Henry, gândindu-se la ceva.

— Vedeți dumneavoastră, tatăl meu era teribil de sobru, spuse el. Întotdeauna mi-era frică de tăcerile lui. Cred că ar fi fost o plăcere să am un tată care să vorbească și să se poarte atât de liber. Așa, știți întotdeauna cum stai.

— Asta e adevărat, recunosc Alma.

— Doamnă Pike, interveni George, schimbând subiectul, aș putea să vă întreb unde locuiți acum? Adresa la care am trimis scrisoarea era în Boston, dar tocmai spuneți că familia dumneavoastră trăiește în Framingham...

— Acum, domnule, nu am nici o adresă. Adresa din Boston e a vechiului meu prieten Daniel Tupper, care a fost foarte bun cu mine încă de pe vremea scurtei mele șederi la Harvard. Familia lui are o mică tipografie în Boston – nu se compară cu a dumneavoastră, dar e bine administrată și le aduce ceva bani. De obicei publică pamflete, reclame locale și alte asemenea lucruri. După ce am plecat de la Harvard, am lucrat câțiva ani pentru familia Tupper ca zețar și am descoperit că am oarecare talent pentru munca asta. Tot acolo am învățat și litografie. Mi se spusese că e un meșteșug foarte complicat, dar mie nu mi s-a părut. În fond, e exact la fel ca desenul, doar că desenezi pe piatră – dar dumneavoastră știți toate astea! Iertați-mă. Nu sunt obișnuit să vorbesc despre munca mea.

— Și ce v-a dus în Mexic și Guatemala, domnule Pike? întrebă George politicos.

— Și pentru asta trebuie să-i mulțumim tot prietenului meu Tupper. Dintotdeauna m-au fascinat orhideele, iar la un moment dat Tupper a plănuțit ca eu să mă duc la tropice câțiva ani și să fac niște desene, iar apoi să publicăm împreună o carte frumoasă despre orhideele tropicale. Cu rușine

mărturisesc, era de părere că ne va face pe amândoi foarte bogați. Știți, eram tineri, iar el avea foarte multă încredere în mine.

Așa că ne-am pus banii laolaltă, mulți-puțini cum erau, iar Tupper m-a îmbarcat, instruindu-mă cum să mă fac cât mai cunoscut în lume. Din nefericire pentru el, nu prea mă pricep la așa ceva... Și iarăși din nefericire pentru el, cei câțiva ani pe care trebuia să-i petrec în junglă s-au făcut optsprezece, după cum îi spuneam mai devreme domnișoarei Whittaker. Cu economie și perseverență, am reușit să supraviețuiesc acolo aproape două decenii și pot spune cu mândrie că n-am luat bani nici de la Tupper și nici de la altcineva, lăsând la o parte investiția lui inițială. Totuși cred că bietul Tupper simte că a greșit când și-a pus toată nădejdea în mine. Când m-am întors în sfârșit, anul trecut, a avut amabilitatea să mă lase să folosesc tiparnița familiei pentru câteva din litografiile pe care le-ați văzut, dar (și este de înțeles) și-a pierdut de mult dorința de a scoate o carte împreună cu mine. Mă mișc prea încet pentru el. Acum are familie și nu poate să se joace cu proiecte atât de scumpe. Dar mi-a fost un prieten statornic ca stânca. Mă lasă să dorm pe canapea în casa lui și, de când m-am întors în America, îl ajut din nou la tipografie.

— Și acum ce planuri aveți? spuse Alma.

Pike ridică mâinile într-un gest de rugă către ceruri.

— Știți, de tare multă vreme nu mi-am mai făcut planuri.

— Dar ce v-ar plăcea să faceți? întrebă Alma.

— Nu m-a mai întrebat nimeni.

— Vă întreb eu, domnule Pike. Și aș vrea să-mi dați un răspuns cinstit.

Pike își întoarse spre ea ochii de un căprui deschis. Arăta cumplit de ostenit.

— Atunci am să vă spun, domnișoară Whittaker. Aș vrea să nu mai călătoresc niciodată. Aș vrea să-mi petrec restul zilelor într-un loc liniștit și să lucrez într-un ritm atât de lent, încât să mă pot auzi trăind.

George și Alma schimbă o privire. De parcă ar fi simțit că era lăsat pe dinafară, Henry se trezi cu o tresărire și atrase din nou atenția tuturor.

— Alma! spuse el. Scrisoarea aia de la Dick Yancey, de săptămâna trecută. Ai citit-o?

— Am citit-o, tată, răspunse ea, schimbând repede tonul.

— Și ce părere ai?

— E o veste neplăcută.

— Evident că e. M-a enervat ceva de speriat. Dar prietenii tăi ce cred? întrebă Henry, gesticulând cu paharul spre oaspeți.

— Nu cred că știu situația.

— Atunci spune-le situația, fata mea. Am nevoie de păreri.

Situația era foarte ciudată. Henry n-avea obiceiul să ceară păreri. Dar accentuă ce spusese gesticulând din nou cu paharul, așa că Alma li se adresă lui George și Pike.

— E vorba de vanilie, începu ea. Acum vreo cincisprezece ani, tata a fost convins de un francez să investească într-o plantație de vanilie în Tahiti. Acum am aflat că plantația a căzut în ruină. Iar francezul a dispărut.

— Cu tot cu investiția mea, adăugă Henry.

— Cu tot cu investiția tatei, confirmă Alma.

— O investiție considerabilă, preciză Henry.

— O investiție foarte considerabilă, întări Alma.

Știa foarte bine, doar ea aranjase transferul banilor.

— Ar fi trebuit să meargă, spuse Henry. Clima e perfectă. Iar plantele au crescut! Dick Yancey le-a

văzut cu ochii lui. Erau înalte de aproape douăzeci de metri. Nemernicul de francez a zis că vanilia o să crească de mai mare dragul acolo, și a avut dreptate. Au făcut flori cât pumnul. Exact cum a spus el. Ce mi-a zis franțuzul, Alma? „Să crești vanilie în Tahiti va fi mai ușor decât să tragi vânturi în somn.“

Alma păli, privind cu coada ochiului spre oaspeți. George își împătorea politicos șervetul în poală, dar Pike zâmbea, sincer amuzat.

— Și atunci ce n-a mers, domnule? întrebă el. Dacă pot să fiu curios...

Henry se uită urât la el.

— N-au rodit. Florile s-au deschis și s-au ofilit, dar n-au produs nici o amărâtă de păstaie.

— Vă pot întreba de unde au fost aduse plantele?

— Din Mexic, mormăi Henry, pironindu-l pe Pike cu o expresie fățișă de provocare. Așa că ia spune-mi tu mie, tinere: ce n-a mers?

Încet-încet, Alma începea să se lămurească. Cum putuse să-l subestimeze pe tatăl ei? Îi scăpa lui vreodată ceva? Chiar și morocănos, chiar și pe jumătate surd, chiar și *adormit*, înțelesese foarte bine cu cine stătea la masă: cu un expert în orhidee care tocmai se întorsese din Mexic și împrejurimile lui după ce studiasse acolo aproape două decenii. Iar vanilia, își aminti Alma, făcea parte din familia orhideelor. Musafirul lor era pus la încercare.

— *Vanilla planifolia*, spuse Pike.

— Exact, confirmă Henry, punând jos paharul cu vin. Asta am plantat în Tahiti. Mai departe.

— Am văzut-o peste tot în Mexic, domnule. Cel mai mult pe lângă Oaxaca. Omul dumneavoastră din Polinezia, francezul, nu s-a înșelat – e o specie rezistentă și care se cațără ușor, cred că i-ar fi priit clima din Pacificul de Sud.

— Atunci de ce nu înfloresc nenorocitele alea de plante? întrebă Henry.

— N-aș putea să vă spun sigur, zise Pike, din moment ce nu le-am văzut cu ochii mei.

— Atunci nu ești decât un mângălitor de orhidee bun de nimic! se răsti Henry.

— Tată...

— Totuși, domnule, continuă Pike, complet neafectat de insultă, aș putea avansa o teorie. Când a procurat plantele din Mexic, se poate ca francezul dumneavoastră să fi cumpărat din greșeală o varietate de *Vanilla planifolia* pe care localnicii o numesc *oreja de burro* – ureche de catâr – și care nu face fructe.

— Atunci a fost tâmpit, spuse Henry.

— Nu neapărat, domnule Whittaker. Trebuie să le cunoști perfect ca să observi diferența dintre varietățile roditoare și neroditoare de *planifolia*. E o greșeală frecventă. Chiar și localnicii le confundă de multe ori. Chiar și dintre botaniști, foarte puțini pot face diferența.

— Și tu poți? întrebă Henry.

Pike ezită. Era clar că nu voia să compromită un om pe care nici nu-l cunoștea.

— Te-am întrebat ceva, băiete. Tu poți să deosebești cele două varietăți de *planifolia*? Sau nu?

— În general, vreți să spuneți? Da, le pot deosebi.

— Atunci franțuzul era tâmpit, conchise Henry. Iar eu am fost un tâmpit și mai mare că am investit în el, fiindcă acum am vreo paisprezece hectare de teren la câmpie, în Tahiti, care stă degeaba și pe care de cincisprezece ani crește o varietate de vanilie neroditoare. Alma, scrie-i în seara asta lui Dick Yancey și spune-i să scoată din pământ toată vanilia și s-o dea la porci. Spune-i să planteze igname. Și mai spune-i lui Yancey că, dacă dă de rahatul ăla cu ochi de franțuz, să facă bine să-l dea și pe *el* la porci!

Henry se ridică și ieși din încăpere șchiopătând, prea furios ca să termine de mâncat. George și Pike

priveau, într-o tăcere uimită, cum se îndepărtează – atât de bizar cu peruca lui și cu pantalonii de catifea până la genunchi, dar atât de aprig.

Alma însă se simțea ca după o mare victorie. Francezul pierduse, pierduse și Henry Whittaker, iar plantația de vanilie din Tahiti era pierdută în mod cert. Dar, simțea ea, Ambrose Pike câștigase ceva în seara aceea, la prima lui cină la White Acre.

Poate era o victorie mărunță, dar poate că însemna totuși ceva până la urmă.

În noaptea aceea, pe Alma o trezi un zgomot ciudat.

Căzuse într-un somn fără vise, iar apoi, de parcă o pălmuisse cineva, se trezi dintr-odată. Privi în întuneric. Era cineva în camera ei? Era Hanneke? Nu. Nu era nimeni. Se lăsă înapoi pe pernă. Noaptea era răcoroasă, liniștită. Ce-i întrerupsese somnul? Niște voci? Pentru prima oară de mulți ani, își aminti de noaptea în care fusese adusă Prudence la White Acre, pe când era mică, înconjurată de bărbați și plină de sânge. Biata Prudence. Trebuia să se ducă pe la ea. Trebuia să facă mai multe eforturi să-și ajute sora. Dar nu avea timp deloc. O înconjură tăcerea. Începu să alunece din nou în somn.

Auzi din nou zgomotul. Ochii i se deschiseră brusc. Dar ce era? Într-adevăr, parcă erau voci. Dar cine să fie treaz la o asemenea oră?

Se ridică din pat, se înfășură în șal și aprinse lampa cu degete pricepute. Merse până în capul scării și se uită peste balustradă. În salon era aprinsă lumina; o vedea pe sub ușă. Auzea râsul tatălui ei. Cu cine era? Vorbea singur? De ce n-o trezise nimeni, dacă Henry avusese nevoie de ceva?

Coborî scările și își găsi tatăl așezat pe divan, lângă Ambrose Pike. Se uitau la niște desene. Tatăl ei purta o cămașă de noapte lungă și albă și o scufie ca pe vremuri și avea obrajii îmbujorați de băutură. Pike era îmbrăcat tot în costumul cafeniu de catifea reiată, iar părul îi era mai ciufulit decât mai devreme.

— V-am trezit, spuse Pike, ridicând ochii. Scuzele mele.

— Pot să vă ajut cu ceva? întrebă Alma.

— Alma! răcni Henry. Băiatul ăsta al tău a avut o idee nemaipomenită! Ia arată-i, tinere!

Alma își dădu seama că tatăl ei nu era beat, ci doar entuziasmat.

— Nu puteam să dorm, domnișoară Whittaker, spuse Pike, fiindcă eram cu gândul la plantele de vanilie din Tahiti. M-am gândit că s-ar putea să mai fie un motiv pentru care n-au înflorit. Ar fi trebuit să aștept dimineața, ca să nu deranjez pe nimeni, dar nu voiam să-mi scape ideea. Așa că m-am ridicat din pat și am venit jos să caut hârtie. Mă tem că l-am trezit pe tatăl dumneavoastră.

— Uite ce-a făcut! spuse Henry, întinzându-i Almei o hârtie. Era o schiță superbă, cu detalii minuțioase, reprezentând o floare de vanilie, cu săgeți către diverse părți din morfologia florii. Henry se uita la ea, așteptând s-o vadă încântată, iar ea studia pagina, care nu-i spunea nimic.

— Vă rog să mă scuzați, spuse Alma. Dormeam, așa că nu gândesc tocmai limpede...

— Polenizarea, Alma! strigă Henry, bătând din palme o dată, apoi arătând spre Pike, în semn că el trebuia să dea explicațiile.

— Domnișoară Whittaker, eu cred că, așa cum îi spuneam și tatălui dumneavoastră, s-a întâmplat astfel: francezul dumneavoastră a adus din Mexic varietatea bună de vanilie. Dar motivul pentru care n-a dat rod poate să fie faptul că n-a fost polenizată cum trebuie.

Era miezul nopții, iar Alma tocmai fusese trezită din somn; însă mintea ei era un mecanism perfect acordat pentru calcule botanice, așa că își auzi bilele de abac din minte mișcându-se de colo-colo, pe cale să producă explicația.

— Care este mecanismul de polenizare al orhideei care produce vanilia? întrebă ea.

— Nu știu sigur, spuse Pike. Nimeni nu știe sigur. Poate fi o furnică, poate fi o albină, poate fi vreun soi de fluture de noapte. Poate fi chiar și un colibri. Dar, indiferent ce este, e clar că francezul dumneavoastră nu l-a adus în Tahiti cu tot cu plantele, iar insectele și păsările din Polinezia franceză nu par capabile să polenizeze florile de vanilie care au, e drept, o formă mai ciudată. Așadar – nici un fruct. Nici o păstaie.

Henry bătu din nou din palme, o singură dată.

— Nici un profit! adăugă el.

— Atunci ce putem face? întrebă Alma. Să adunăm toate insectele și păsările din jungla mexicană și să încercăm să le transportăm pe ocean, vii, până în Pacificul de Sud, în speranța de a găsi polenizatorul dumneavoastră?

— Nu cred că va fi nevoie, spuse Pike. De asta nu puteam dormi: mă gândeam și eu la același lucru și cred că am găsit un răspuns. Cred că le-ați putea poleniza *manual*. Uitați aici, am făcut câteva desene. Motivul pentru care orhideea de vanilie e atât de greu de polenizat este tubul neobișnuit de lung, aici, care conține organele masculine și feminine. Sunt separate de un rostel – aici – pentru ca planta să nu se autopolenizeze. Nu trebuie decât să ridicați rostelul și să introduceți un bețișor în săculețul cu polen, să luați polenul pe vârful bețișorului și apoi să-l reintroduceți în altă floare, atingând staminele. Practic, ați juca rolul albinei sau furnicii sau creaturii care face același lucru în natură. Dar ați putea fi mai eficiente decât orice vietate, fiindcă ați putea poleniza manual fiecare floare a fiecărei plante.

— Cine să facă așa ceva? întrebă Alma.

— Ar putea s-o facă angajații dumneavoastră, spuse Pike. Planta nu înflorește decât o dată pe an și sarcina poate fi îndeplinită într-o săptămână.

— N-ar zdrobi florile?

— Dacă ar fi pregătiți cu atenție, nu le-ar zdrobi.

— Dar cine să aibă mâini pentru o operațiune atât de delicată?

Pike zâmbi.

— Nu vă trebuie decât niște băieței cu degețele subțiri și bețișoare. Ba chiar o să le placă munca. Și mie mi-ar fi plăcut, când eram mic. Iar în Tahiti presupun că se găsesc băieței și bețișoare din plin, nu?

— Aha! spuse Henry. Tu ce crezi, Alma?

— Cred că e o idee excelentă.

Și mai credea că a doua zi, dis-de-dimineată, trebuia neapărat să-i arate lui Ambrose Pike exemplarul codexului florentin din secolul șaisprezece, aflat în biblioteca de la White Acre, care avea niște ilustrații, făcute cu mult timp în urmă de franciscanii spanioli, reprezentând plantele de vanilie. Avea să-i placă foarte mult. De-abia aștepta să i-l arate. Nu-i arătase nici biblioteca. Nu apucase să-i arate mai nimic din White Acre. Aveau încă atâtea de explorat!

— E doar o idee, spuse Pike. Probabil putea să aștepte până se lumina de ziuă.

Alma auzi un zgomot și se întoarse. În ușă stătea Hanneke de Groot în cămașă de noapte, și arăta dolofană, proaspăt trezită și țâfnoasă.

— Uite că am trezit toată casa, zise Pike. Vă rog să mă iertați, îmi pare sincer rău.

— *Is er een probleem?* o întrebă Hanneke pe Alma.

— Nu e nici o problemă, Hanneke, spuse Alma. Discutam cu domnii, atât.

— La două dimineata? îi ceru Hanneke socoteală. *Is dit een bordeel?*

Ce e aici, bordel?

— Ce zice? întrebă Henry.

Pe lângă faptul că nu mai auzea bine, nu știa prea multă olandeză – deși fusese căsătorit zeci de ani cu o olandeză și lucrase cu vorbitori de olandeză aproape toată viața.

— Întreba dacă vrea cineva ceai sau cafea, spuse Alma. Domnule Pike? Tată?

— Eu vreau ceai, mormăi Henry.

— Sunteți foarte amabili, dar pe mine vă rog să mă scuzați, spuse Pike. Vreau să mă întorc în camera mea și să nu mai deranjez pe nimeni. Și apoi, tocmai mi-am dat seama că mâine este zi sfântă. Poate veți dori să vă treziți cu toții devreme ca să mergeți la biserică?

— Eu unul nu! zise Henry.

— Domnule Pike, veți vedea că în casa aceasta, spuse Alma, unii țin cont de duminici, alții nu, iar alții doar pe jumătate.

— Înțeleg, zâmbi el. În Guatemala mi se întâmpla de multe ori să pierd socoteala zilelor și mă tem că am pierdut multe duminici.

— În Guatemala se respectă zilele sfinte, domnule Pike?

— Mă tem că doar prin beție, încăierări și lupte de cocoși.

— Atunci în Guatemala mă duc! strigă Henry.

Alma nu-l mai văzuse pe tatăl ei atât de bine dispus de ani și ani.

Ambrose Pike râse.

— Ați putea să vă duceți în Guatemala, domnule Whittaker. Îndrăznesc să spun că ați fi bine primit. Dar eu unul nu mai vreau să am de-a face cu jungla. În noaptea aceasta nu vreau decât să mă întorc în camera mea. Dacă tot am ocazia să dorm într-un pat ca la carte, aș fi un prost s-o irosesc. Vă urez noapte bună amândurora, vă mulțumesc din nou pentru ospitalitate și îi ofer cele mai sincere scuze menajerei dumneavoastră.

După plecarea lui Pike, Alma și tatăl ei au stat tăcuți o vreme. Lui Henry îi rămăseseră ochii la orhideea de vanilie schițată de Pike. Alma aproape că-i auzea gândurile; îl cunoștea prea bine. Așteptă să-l audă spunând ceea ce știa că o să spună, încercând în același timp să-și dea seama cum să-l facă să se răzgândească.

Hanneke se întoarse cu o tavă pe care avea ceai pentru Alma și Henry și cafea pentru ea. O puse jos cu un oftat mormăitor, apoi se trânti într-un fotoliu, față în față cu Henry. Își turnă întâi cafeaua ei și își puse glezna chinuită de gută pe un taburet franțuzesc pentru picioare, îmbrăcat în broderie fină. Îi lăsă pe Henry și pe Alma să se servească singuri. White Acre renunțase la unele formalități de-a lungul anilor. Poate la prea multe.

— Să-l trimitem în Tahiti, zise Henry în cele din urmă, după cinci minute întregi de tăcere. Îi dăm în grijă plantația de vanilie.

Gata, o spusese. Exact ce se aștepta Alma să audă.

— Interesantă idee, replică ea.

Dar nu putea să-l lase pe tatăl ei să-l trimită pe Pike în Mările Sudului. Era mai sigură de asta decât de orice. În primul rând, avea senzația că nici artistul n-ar primi cu plăcere misiunea. Spusese chiar el că nu mai voia să vadă jungle. Nu mai voia să călătorească. Era obosit și îi era dor de casă. Dar nu avea casă. Avea nevoie de o casă. Avea nevoie să se odihnească. Avea nevoie de un loc unde să lucreze, să creeze picturile și planșele pentru care se născuse și să se audă trăind.

De fapt, în primul și-n primul rând, Alma avea nevoie de Pike. O copleșea nevoia disperată de a-l reține la White Acre pentru totdeauna. Ciudată decizie, când nu-l cunoștea de nici o zi! Dar în ziua aceasta se simțise cu zece ani mai tânără decât în ziua dinainte. Fusese cea mai înviorătoare sâmbătă pe

care o trăise de zeci de ani (poate chiar din copilărie), iar sursa înviorării era Ambrose Pike.

Situația îi amintea de o zi din copilărie, când găsisse un pui de vulpe în pădure, orfan și mic. Îl adusese acasă și își implorase părinții s-o lase să-l păstreze. Toate acestea se întâmplau în zilele de aur dinainte de sosirea lui Prudence, când Alma avea în mână tot universul. Henry fusese tentat, dar Beatrix pusese capăt planului. *Locul sălbăticiunilor e în sălbăticie.* Puiul îi fusese luat din brațe și nu-l mai văzuse niciodată.

Ei bine, pe vulpea *aceasta* n-avea de gând s-o piardă. Iar Beatrix nu mai era acolo ca s-o împiedice.

— Tată, cred că ar fi o greșeală, începu Alma. Talentul domnului Pike s-ar irosi dacă l-am trimite în Polinezia. Oricine poate administra o plantație de vanilie. L-ai auzit, chiar el spunea. E ușor. A și făcut desenele cu instrucțiuni. Trimite-i schițele lui Dick Yancey și pune-l să angajeze pe cineva ca să aplice programul de polenizare. Cred că domnul Pike ți-ar fi de mai mare folos chiar aici, la White Acre.

— Și cam ce să facă aici? întrebă Henry.

— Tată, nu i-ai văzut lucrările. George Hawkes îl consideră cel mai bun litograf al zilelor noastre.

— Și la ce-mi trebuie mie un litograf?

— Poate a venit vremea să publicăm o carte despre comorile botanice de la White Acre. Ai în serele tale specimene nemaivăzute de lumea civilizată. Ar trebui documentate.

— De ce să fac ceva ce-o să mă coste atâția bani, Alma?

— Să-ți spun ce-am auzit recent, anunță Alma în loc de răspuns. La Kew se pregătește publicarea unui catalog cu planșe și ilustrații de calitate ale celor mai rare plante ale lor. Știi?

— În ce scop? întrebă Henry.

— Ca să se laude, tată. Am auzit de la unul din litografii tineri care lucrează pentru George Hawkes la tipografia din strada Arch. Englezii i-au oferit o mică avere ca să-l momească la Kew. E destul de talentat, dar nu e Ambrose Pike. Se gândește să accepte oferta. Spune că scopul celor de la Kew e să creeze cea mai frumoasă colecție botanică publicată vreodată. Însăși regina Victoria investește în ea. Litografii în cinci culori, finisate de cei mai buni acuareliști din Europa. Și va fi un volum mare. Înalt de peste o jumătate de metru, spune băiatul, și gros cât Biblia. Oricine colecționează specimene botanice va vrea un exemplar. Intenția e ca publicarea lui să anunțe renașterea grădinilor Kew.

— Renașterea grădinilor Kew, pufni Henry. Kew n-o să mai fie niciodată ce-a fost, acum, că a murit Banks.

— Eu am auzit altceva, tată. De când au construit Pavilionul cu Palmieri, toată lumea spune că e pe cale să redevină o frumusețe.

Să fi fost o nerușinare din partea ei? Un păcat, chiar? Să ațâțe vechea rivalitate dintre Henry și grădinile Kew? Dar ce spunea era adevărat. Totul era adevărat. Așa că, se hotărî, nu strica să lase înverșunarea lui Henry să fiarbă. Nu vedea nimic greșit în a-i evoca forța. În ultimii ani, totul era prea toropit și lent la White Acre. Puțină concurență n-avea să strice nimănui. Nu făcea decât să agite sângele din vinele bătrâne ale lui Henry Whittaker – și din ale ei. Inima familiei trebuia să bată cu putere din nou!

— De Ambrose Pike încă n-a auzit nimeni, tată, continuă ea. Dar, odată ce George Hawkes o să-i publice colecția de orhidee, toată lumea îi va ști numele. Iar odată ce se va publica și volumul de la Kew, toate grădinile botanice și serele importante vor vrea să comande și ele un florilegiu, și toate vor vrea ca planșele să fie făcute de domnul Pike. Să nu așteptăm până ni-l fură o grădină botanică rivală. Să-l păstrăm aici și să-i oferim adăpost și patronajul nostru. Să investim în el, tată. Ai văzut cât de inteligent și de folositor este! Dă-i o șansă. Să publicăm un volum mare cu colecția de la White Acre care să depășească tot ce-a văzut până acum lumea publicațiilor botanice.

Henry nu spuse nimic. Acum, Alma auzea cum se mișcă bilele din abacul *lui*. Așteptă. Stătea mult să se

gândească. Prea mult. În acest timp, Hanneke își sorbea zgomotos cafeaua, cu o nonșalanță care părea intenționată. Zgomotul părea să-l distragă pe Henry. Almei îi venea să-i zboare ceașca din mână lui Hanneke.

Vorbind mai tare, Alma făcu un ultim efort.

— Tată, n-ar fi greu să-l convingem pe domnul Pike să rămână aici. Are nevoie de o casă, dar trăiește cu foarte puțin și ca să-l întreținem n-ar fi nevoie să cheltuim aproape nimic. Tot ce are pe lumea asta încapă într-o valiză pe care ai putea s-o ții în poală. După cum ai văzut în seara asta, compania lui e plăcută. Cred chiar că ți-ar face plăcere să-l ai prin preajmă. Dar, orice hotărâști să faci, tată, insist cum nu se poate mai serios să *nu-l* trimiți pe omul acesta în Tahiti. Orice imbecil poate să crească vanilie. Angajează alt francez, sau vreun misionar plictisit. Administratori de plantație găsești pe toate drumurile, dar nimeni nu poate face ilustrații botanice ca Ambrose Pike. Nu lăsa să-ți scape ocazia de a-l ține aici, cu noi. Tată, știi că rareori îți dau sfaturi atât de insistente, dar în noaptea asta trebuie să te rog foarte ferm – nu-l pierde. Ți va părea rău.

Urmă încă o tăcere lungă. Alte sorbituri zgomotoase dinspre Hanneke.

— O să-i trebuiască un atelier, spuse Henry într-un sfârșit. Tiparnițe și din astea.

— Pot să împart cu el adăpostul pentru trăsuri, spuse Alma. Am destul loc.

Era hotărât.

Henry plecă la culcare șchiopătând. Alma și Hanneke rămaseră acolo, uitându-se una la alta. Hanneke nu spuse nimic, dar Almei nu-i plăcea expresia ei.

— *Wat?* întrebă Alma în cele din urmă.

— *Wat voor spelletje speel je?* întrebă Hanneke.

— Nu știu ce vrei să insinuezi, răspuse Alma. Nu joc nici un joc.

Bătrâna menajeră ridică din umeri.

— Dacă spui tu... zise ea, într-o engleză cu un accent puternic și intenționat. Tu ești stăpâna casei.

Apoi Hanneke se ridică, dădu pe gât ultima gură de cafea și se întoarse la culcușul ei de la subsol – lăsând ca harababura din salon s-o adune altcineva.

Capitolul cincisprezece

Alma și Ambrose deveniseră inseparabili. În curând, își petreceau aproape tot timpul împreună. Alma o pusese pe Hanneke să-l mute pe domnul Pike din aripa pentru oaspeți în fostul dormitor al lui Prudence, la etajul al doilea, la celălalt capăt al coridorului pe care se afla camera Almei. Hanneke protestase față de aducerea unui străin în aripa cu apartamentele familiei (nu se cuvenea, spunea ea, și nici nu era prudent și, mai întâi de toate, *nu-l cunoaștem*), dar Alma îi respinse argumentele și mutarea se petrecu. Iar Alma îi făcuse loc lui Ambrose în adăpostul pentru trăsuri, într-o încăpere nefolosită în care pe vremuri se țineau hamurile, lângă biroul ei. În mai puțin de două săptămâni, îi sosi și prima tiparniță. La scurtă vreme după aceea, Alma îi cumpără și o frumusețe de birou-*secrétaire*, cu compartimente multe și mărunte și cu sertare suprapuse, late și puțin adânci, pentru desenele lui.

„N-am avut niciodată o masă de lucru numai a mea“, îi spuse Ambrose. „Acum, că o am, mă simt

neobișnuit de important. Ca un fel de adjutant.“

Birourile lor nu erau despărțite decât de o ușă – care nu stătea niciodată închisă. Toată ziua, Alma și Ambrose treceau dintr-o încăpere în alta, venind să vadă cum mai merge lucrul celuilalt și arătându-și reciproc câte un exemplar interesant dintr-un borcan pentru specimene sau de pe o lamelă de microscop. Mâncau împreună pâine prăjită cu unt în fiecare dimineață, prânzeau rustic pe câmp și rămâneau treji până noaptea târziu, ajutându-l pe Henry cu corespondența sau răsfoind volume vechi din biblioteca de la White Acre. Duminica, Ambrose o însoțea pe Alma la biserica luteranilor suedezi, plictisitori și mormăitori, și recita cuminte rugăciunile cot la cot cu ea.

Vorbeau sau nu spuneau nimic (nu conta prea mult), dar nu erau niciodată unul fără celălalt.

Cât timp Alma studia paturile de mușchi, Ambrose se întindea pe iarbă în apropiere și citea. În vreme ce Ambrose făcea schițe în sera cu orhidee, Alma își trăgea un scaun lângă el și lucra la propria-i corespondență. Până atunci nu mai petrecuse atâta timp în sera orhideelor, dar, de la sosirea lui Ambrose, acesta devenise cel mai impresionant loc de la White Acre. Timp de aproape două săptămâni, Pike curățase unul după altul sutele de panouri de sticlă, pentru ca razele să treacă prin ele în coloane curate, naturale. Ștersese și ceruise podelele până le dăduse luciu. În plus (în mod destul de ciudat), petrecuse încă o săptămână lustruind frunzele fiecărei orhidee cu coji de banană, până le făcuse pe toate să strălucească precum argintăria frecată de un majordom zelos.

— Ce urmează, Ambrose? îl tachina Alma. Acum ne apucăm să pieptănăm ferigile de pe tot domeniul?

— Pe ferigi nu cred că le-ar deranja, răspundea el.

De fapt, de cum adusesse Ambrose luciul și ordinea în sera cu orhidee, se întâmplase ceva curios la White Acre: dintr-odată, restul domeniului începuse să pară ponosit prin contrast. Era ca și cum cineva ar fi șters doar un colț al unei oglinzi vechi și prăfuite, iar acum, prin comparație, restul oglinzii arăta de-a dreptul murdar. Înainte nu se observa, dar acum era evident. Ambrose deschisese parcă o ferestruică spre ceva invizibil până atunci, iar Alma vedea în sfârșit un adevăr față de care, altminteri, ar fi rămas oarbă pentru totdeauna: White Acre, oricât de elegant ar fi fost odată, alunecase încetul cu încetul, în ultimul sfert de secol, într-o stare de neîngrijire și decădere.

Dându-și seama cum stau lucrurile, Alma s-a hotărât să readucă și restul domeniului la același standard scânteietor ca sera orhideelor. În fond, de când nu mai fuseseră curățate panou cu panou celelalte sere? Nu-și mai amintea. Acum, oriunde se uita, vedea mucegai și praf. Toate gardurile trebuiau văruite și reparate, pe aleea pentru trăsuri creșteau buruieni, iar biblioteca era plină de pânze de păianjen. Toate covoarele aveau nevoie să fie bătute bine și toate cuptoarele trebuiau refăcute. Palmierii din sera mare mai aveau puțin și ieșeau prin acoperiș, atâția ani trecuseră de când nu-i mai tăiasse nimeni. Prin colțurile hambarelor erau oase uscate de animale, fiindcă pisicile sălbătice umblau pe-acolo nebăgate în seamă de ani întregi, alămurile de pe trăsură fuseseră lăsate să prindă cocleală, iar uniforme servitoarelor arătau demodate de câteva decenii – pentru că așa și erau.

Alma plăti câteva croitorese să facă uniforme noi tuturor servitorilor și comandă chiar și pentru ea două rochii noi de in. Îi oferi un costum nou lui Ambrose, dar el o întrebă dacă n-ar putea primi mai degrabă patru pensule noi. (Exact patru. Îi oferi cinci. Nu-i trebuiau cinci, spuse el. Patru ar fi un lux mai mult decât suficient.) Chemă un pluton de noi servitori tineri s-o ajute să deretice tot locul. Își dădu seama că, pe măsură ce angajații mai bătrâni de la White Acre muriseră sau fuseseră concediați, nu-i mai înlocuise nimeni. Pe domeniu nu mai lucrau decât o treime din oamenii angajați cu douăzeci și cinci de ani în urmă, ceea ce pur și simplu nu era suficient.

La început, Hanneke s-a opus noilor angajări.

— Nu mai am nici în trup, nici în suflet tăria să scot servitori buni din unii răi, s-a plâns ea.

— Dar, Hanneke, protestă Alma, uită-te ce frumos a aranjat domnul Pike sera cu orhidee! N-ar fi minunat să arate la fel de bine și restul domeniului?

— Pe lumea asta se află și-așa mult prea multă frumusețe și mult prea puțină minte, răspunse Hanneke. Domnul Pike al tău nu face decât să le dea altora de lucru. Mama ta s-ar răsuci în mormânt dacă ar ști că servitorii stau și șterg florile cu mâna.

— Nu florile, o corectă Alma. Frunzele.

Dar, cu timpul, capitulă chiar și Hanneke, iar curând Alma o văzu cum le comandă noilor angajați să care afară butoaiile vechi de făină din pivniță și să le pună la uscat la soare – treabă care nu se făcuse, din câte își aducea aminte Alma, de pe când era președinte Andrew Jackson.¹⁷

¹⁷. Cum mandatul lui Andrew Jackson a durat din 1829 până în 1837, trecuseră cel puțin 11 ani.

— Nu exagera cu curățenia, o avertiză Ambrose. Un pic de neorânduială nu strică. Ai observat că, de exemplu, cel mai frumos liliac crește pe lângă magazii dărăpănate și colibe abandonate? Uneori, frumusețea cere să fie ușor ignorată ca să se dezvolte pe deplin.

— E ciudat că spune asta tocmai omul care-și lustruiește orhideele cu coji de banană! râse Alma.

— A, dar acolo e vorba de *orhidee*, spuse Ambrose. Cu ele e altceva. Orhideele sunt moaște sfinte, Alma, și trebuie tratate cu respect.

— Dar, Ambrose, tot domeniul începuse să arate ca niște moaște sfinte... după un război sfânt!

Acum își spuneau „Alma“ și „Ambrose“.

Trecu mai. Trecu iunie. Veni iulie.

Mai fusese vreodată atât de fericită?

Nu mai fusese niciodată atât de fericită.

Înainte de sosirea lui Ambrose Pike, Alma dusese o viață destul de bună. E drept, poate că lumea ei era cam mică, iar zilele curgeau cam monoton, dar nu i se păruse o situație de neîndurat. Își folosisese soarta cât de bine putuse. Studiul mușchiului îi ținea mintea ocupată și știa că lucrările ei de cercetare erau inatacabile și corecte. Avea jurnalele, ierbarul, microscoapele, articolele ei pe teme botanice, corespondența cu botaniști și colecționari de plante din străinătate, datoria față de tatăl ei. Avea obiceiurile, tabieturile și răspunderile ei. Avea demnitatea ei. Într-adevăr, era cam ca o carte care se deschisese la aceeași pagină în fiecare zi timp de aproape treizeci de ani în șir – dar nu fusese o pagină prea rea. Se simțise veselă. Mulțumită. Oricine ar fi spus că avusese o viață bună.

Acum nu s-ar mai fi putut întoarce la viața aceea cu nici un chip.

La mijlocul lui iulie 1848, Alma s-a dus s-o viziteze pe Retta la azilul Griffon pentru prima oară de la internarea prietenei ei. Nu-și respectase promisiunea de a veni în fiecare lună, cum îi spusese lui George Hawkes, dar viața la White Acre fusese atât de plină și de plăcută de la sosirea lui Ambrose, încât Retta îi ieșise din minte. Totuși, prin iulie, conștiința a început s-o mustre, așa că Alma a făcut pregătirile necesare pentru o călătorie de o zi la Trenton, cu trăsura familiei. I-a trimis lui George Hawkes un bilet ca să-l întrebe dacă vrea să vină cu ea, el însă a refuzat. Nu i-a spus de ce, dar Alma știa că pur și simplu nu poate să îndure s-o vadă pe Retta în starea în care se afla. În schimb, s-a oferit Ambrose să-i țină companie.

— Dar ai atâtea de făcut aici, a protestat Alma. Și nu mă aștept să fie o vizită plăcută.

— Ce am de făcut poate să aștepte. Aș vrea s-o cunosc pe prietena ta. Mărturisesc că am o anumită

curiozitate față de bolile imaginației. M-ar interesa să văd azilul.

După un drum lipsit de incidente și o conversație scurtă cu doctorul care o supraveghea, Alma și Ambrose au fost conduși la camera Rettei. Au găsit-o într-o mică încăpere, toată a ei, cu un pat cu cuvertura întinsă frumos, o masă și un scaun, un covoraș și un loc gol pe perete unde atârname mai înainte o oglindă care a trebuit să fie luată (le-a explicat asistenta) fiindcă o tulbura pe pacientă.

— O vreme am încercat s-o punem în cameră cu altă doamnă, mai spuse asistenta, dar n-a vrut. A devenit violentă. Accese de agitație și teroare. Nu putem să lăsăm pe nimeni cu ea. Mai bine stă singură.

— Cum o ajutați când are crize din acestea? întrebă Alma.

— Băi cu gheață, răspunse asistenta. Îi acoperim ochii și îi astupăm urechile. Pare s-o liniștească.

Încăperea nu era urâtă. Avea vedere spre grădinile din spate și lumină din belșug, dar, își spuse Alma, prietena ei se simțea probabil singură. Retta era îmbrăcată îngrijit, părul îi era curat și împletit, dar arăta ca o stafie. Palidă ca cenușa. Era tot drăguță ca o păpușă, însă ajunsese să fie cu adevărat o *păpușă*. N-a părut nici mulțumită, nici alarmată la vederea Almei, și nici nu s-a arătat interesată de Ambrose. Alma a așezat lângă ea și a luat-o de mână. Retta a lăsat-o, fără să se împotrivească. Alma a observat că avea vârfurile câtorva degete bandajate.

— Ce-a pățit? o întrebă Alma pe asistentă.

— Se mușcă de degete noaptea, explică femeia. Nu reușim s-o dezvățăm.

Alma îi adusese prietenei ei o punguță cu bomboane de lămâie și un cornet de hârtie cu violete, dar Retta s-a uitat absent la cadouri, de parcă nu era sigură pe care să-l mănânce și pe care să-l admire. Până și ultimul număr din *Revista Doamnelor* de la Joy's, cumpărată de Alma pe drum, a fost primit cu indiferență. Alma bănuia că florile, dulciurile și revista aveau să ajungă până la urmă acasă la asistentă.

— Am venit să te vedem, i-a spus Rettei, cam încurcată.

— Atunci de ce nu sunteți aici? a întreat-o Retta cu o voce înmuiată de laudanum.

— Suntem aici, scumpa mea. Suntem chiar în fața ta.

Retta se uită o vreme la Alma cu o privire goală, apoi se întoarse și privi din nou pe fereastră.

— Voiam să-i aduc o prismă, îi spuse Alma lui Ambrose, dar uite că am uitat-o. Întotdeauna i-au plăcut prismele.

— Ar fi bine să-i cânti ceva, sugeră Ambrose liniștit.

— Nu mă pricep la cântat, spuse Alma.

— Mă îndoiesc că se va plânge.

Dar Almei nu-i venea în minte nici un cântec. În lipsă de altceva, se aplecă spre urechea Rettei și îi șopti:

— Cine te iubește cel mai tare? Cine te iubește enorm? Cine se gândește la tine când alții dorm?

Retta nu răspunse.

Alma se întoarse spre Ambrose și-l întrebă, aproape panicată:

— Tu știi vreun cântec?

— Știu multe, Alma. Dar nu-l știu *pe-al ei*.

În trăsură, pe drumul spre casă, Alma și Ambrose rămaseră gânditori și tăcuți. În cele din urmă, Ambrose întrebă:

— Dintotdeauna a fost așa?

— Absentă? Niciodată. Întotdeauna a fost puțin nebună, dar în tinerețe era adorabilă. Avea un umor dezlănțuit și foarte mult farmec. Toți cei care o cunoșteau o iubeau. Ne-a adus veselie și râs chiar și mie

și surorii mele – iar eu și Prudence, după cum ți-am povestit, nu eram niște fete care să se distreze în prezența altora. Dar tulburările i-au devenit tot mai dese odată cu anii. Iar acum, așa cum vezi...

— Da. Așa cum văd. Biata ființă. Am o mare simpatie pentru nebuni. Ori de câte ori sunt în preajma lor, o simt până-n inimă. Cred că cine susține că nu s-a simțit niciodată nebun minte.

Alma se gândi puțin.

— Eu una, sincer, cred că nu m-am simțit niciodată nebună. Poate că nu e adevărat ce-ți spun. Dar nu cred.

Ambrose zâmbi.

— Bineînțeles că nu. Pentru tine ar fi trebuit să fac o excepție, Alma. Tu nu ești ca noi, ceilalți. Minte ta e remarcabil de solidă și consistentă. Emoțiile tale sunt durabile ca un seif. De asta le inspiri atâta încredere oamenilor.

— Le inspir încredere? Întrebă Alma, sincer surprinsă.

— Sigur că da.

— Ce gând ciudat. Nu mi-a mai spus nimeni așa ceva.

Alma privi pe geamul trăsurii, căzând pe gânduri o vreme. Apoi își aminti ceva.

— Ba poate mi-a mai spus cineva. Știi, chiar Retta spunea că am o bărbie care inspiră încredere.

— Toată ființa ta inspiră încredere, Alma. Chiar și vocea. Pentru aceia dintre noi care, uneori, ne simțim de parcă ne vânturăm viața cum se vântură tărâțele pe podeaua morii, prezența ta e o consolare neprețuită.

Alma nu știa cum să răspundă unei afirmații atât de surprinzătoare, așa că încercă s-o infirme.

— Ei, Ambrose... Dar tu ești un om atât de statornic – doar nu vrei să spui că te-ai simțit vreodată nebun!

Pike se gândi o vreme, alegându-și cu grijă cuvintele.

— Uneori nu ne putem abține să simțim cât de aproape ne aflăm de aceeași stare în care se află prietena ta, Retta Snow.

— Vai, Ambrose, nu se poate!

Pentru că nu primi nici un răspuns, începu să se simtă tot mai agitată.

— Ambrose, spuse din nou, mai blând. Nu se poate, nu-i așa?

Din nou, el vorbi pe un ton prudent și abia după multă vreme.

— Mă refer la senzația de îndepărtare de lumea aceasta – împreună cu o senzație de acordare la o altă lume.

— La care lume? Întrebă Alma.

Reținerea cu care răspundea Ambrose o făcea să creadă că mersese prea departe, așa că încercă un ton mai neutru.

— Iartă-mă, Ambrose. Am un obicei tare urât de a nu renunța la o întrebare până nu i-am găsit un răspuns mulțumitor. Asta e natura mea, mă tem. Sper că n-ai să mă consideri nepoliticoasă.

— Nu ești nepoliticoasă, spuse Ambrose. Îmi face plăcere curiozitatea ta. Doar că nu știu cum să-ți dau un răspuns mulțumitor. Uneori nu vrem să pierdem prietenia celor pe care-i admirăm dezvăluindu-le prea mult despre noi înșine.

Așa că Alma renunță la subiect, poate cu speranța că n-avea să mai vină vorba de nebunie niciodată. Ca pentru a izgoni din amintire momentul, scoase din geantă o carte și încercă să citească. Trăsura se hurduca prea mult ca lectura să fie plăcută, iar mintea îi era prea distrasă de ceea ce auzise, dar se prefăcu absorbită de pagini.

După multă vreme, Ambrose spuse:

— Încă nu ți-am povestit de ce am plecat de la Harvard acum mulți ani.

Alma lăsă deoparte cartea și se întoarse spre el.

— Alma, am suferit o criză.

— De nebunie? întrebă ea.

Vorbise fără ocoliș, cum îi era felul, dar simțea în stomac, ca o piatră, teama de răspunsul lui.

— Poate. Nu știu sigur cum i-am putea spune. Mama a crezut că era nebunie. Prietenii mei au crezut că era nebunie. Doctorii au crezut că era nebunie. Eu, unul, am simțit că era altceva.

— Ce anume? întrebă ea, cu aceeași voce firească, deși agitația îi sporea cu fiecare clipă.

— Posedare de către spirite, poate? O răbufnire de magie? O ștergere a limitelor materiale? Inspirație adusă pe aripi de foc?

Nu zâmbea. Era cum nu se poate mai serios.

Mărturisirea a descumpănit-o pe Alma într-atât, încât n-a reușit să răspundă. În gândirea ei nu era loc pentru ștergerea limitelor materiale. Nimic nu aducea mai mult bine și mai multă încredere în viața Almei Whittaker decât certitudinea liniștitoare a limitelor materiale.

Ambrose a privit-o atent înainte să continue. A fixat-o de parcă se uita la un termometru sau la o busolă – de parcă încerca s-o citească, de parcă alegea direcția în care să se îndrepte în funcție de natura reacției ei și nimic altceva. Alma se străduia să nu lase agitația să i se citească pe față. Ambrose a fost pesemne mulțumit de ce vedea, fiindcă a continuat.

— Când aveam nouăsprezece ani, am descoperit în biblioteca de la Harvard o serie de cărți scrise de Jakob Böhme. Ai auzit de el?

Firește că auzise de el. Avea și ea exemplare ale lucrărilor cu pricina în biblioteca de la White Acre. Îl citise pe Böhme, dar de admirat nu-l admirase. Jakob Böhme era un pantofar german din secolul șaisprezece care avea viziuni mistice despre plante. Mulți îl considerau un botanist timpuriu. Mama Almei, pe de altă parte, îl considerase o sursă infecțioasă de superstiții medievale. Așadar, părerile cu privire la Jakob Böhme erau foarte împărțite.

Pantofarul de pe vremuri credea în ceva numit de el „semnătura tuturor lucrurilor”¹⁸ – credea, mai precis, că Dumnezeu ascunsese indicii pentru ameliorarea omenirii în alcătuirea fiecărei flori și frunze, a fiecărui fruct și copac de pe pământ. Toată lumea naturală e un cod divin, susținea Böhme, conținând dovada iubirii Creatorului. De aceea atâtea plante medicinale seamănă cu bolile pe care le vindecă, sau cu organele pe care le tratează. Busuiocul, cu frunzele lui de formă hepatică, este leacul firesc al relelor ficatului. Rostopasca, cu seva ei galbenă, se poate folosi pentru înlăturarea culorii neplăcute provocate de gălbinare. Nucile, a căror formă seamănă cu a creierului, ajută împotriva durerilor de cap. Podbalul, care crește în apropierea pâraielor reci, poate vindeca tusea și frigurile pricinuite de scufundarea în apă rece. *Polygonum*, cu frunzele lui pătate cu roșu sângeri, vindecă rănille sângerânde. Și tot așa, *ad infinitum*. Beatrix Whittaker tratase întotdeauna teoria aceasta cu dispreț („Mai toate frunzele au formă asemănătoare cu ficatul – ar trebui acum să le mâncăm pe toate?”), iar Alma moștenise scepticismul mamei ei.

¹⁸. Vezi *De signatura rerum*, carte scrisă de Jakob Böhme în 1622.

Dar nu era momentul să aducă în discuție scepticismul, fiindcă, din nou, Ambrose îi citea chipul. Părea să-i cerceteze cu disperare expresia în căutarea unui semn care să-i îngăduie să continue. Din nou, Alma

și-a menținut figura impasibilă, deși era foarte tulburată. Din nou, Ambrose vorbi.

— Știu că știința zilelor noastre critică ideile lui Böhme. Înțeleg obiecțiile aduse. Jakob Böhme lucra în direcția opusă metodologiei științifice corecte. Îi lipsea rigoarea unei gândiri ordonate. Scrierile lui sunt pline de fragmente de inspirație sparte, trunchiate, ca niște cioburi de oglindă. Era irațional. Era credul. Nu vedea decât ce dorea să vadă. Ignora orice îi contrazicea certitudinile. Pornea de la convingerile lui, apoi căuta să facă faptele să se plieze pe ele. E imposibil să numim așa ceva știință.

Nici Beatrix Whittaker n-ar fi zis mai bine, își spuse Alma – dar, din nou, se mulțumi să aprobe din cap.

— Și totuși... spuse Ambrose, lăsând discuția să se destrame.

Alma îl așteptă să-și adune gândurile. Prietenul ei tăcu atât de mult timp, încât ajunse să creadă că se hotărâse să nu mai continue. Dar, după o tăcere îndelungată, își reluu povestea:

— Și totuși Böhme spunea că Dumnezeu S-a *apăs*at asupra lumii, lăsând în ea semne pe care să le descoperim noi.

Paralela era evidentă, își spuse Alma, și nu se putu abține s-o spună:

— Ca un tipograf.

La cuvintele acestea, Ambrose se întoarse brusc și se uită la ea, cu figura inundată de ușurare și recunoștință.

— Da! Exact așa. Ai înțeles. Îți dai seama cât putea să însemne ideea aceasta pentru mine, în tinerețe! Böhme spunea că acest *imprimatur* divin e un fel de magie sacră și că nu avem nevoie de altă teologie în afara ei. Credea că putem învăța cu toții să citim amprenta Domnului, dar mai întâi trebuie să ne aruncăm în foc.

— Să ne aruncăm în foc, repetă Alma, forțându-și vocea să rămână neutră.

— Da. Renunțând la bunurile materiale. Renunțând la biserică și la zidurile ei de piatră și la liturgiile ei. Renunțând la ambiții. Renunțând la studiu. Renunțând la dorințele trupului. Renunțând la impulsul de a stăpâni și la egoism. Renunțând chiar și la vorbire! Doar atunci putea vedea omul ceea ce a văzut Dumnezeu în clipa creației. Doar atunci putea omul să citească mesajele lăsate pentru noi de Dumnezeu. Înțelegi deci, Alma, că după ce aflasem asta nu mai puteam să devin preot. Nici student. Nici fiu. Nici – din câte se părea – om viu.

— Atunci ce-ai devenit? întrebă Alma.

— Am încercat să devin focul. Am încetat toate activitățile unei existențe normale. N-am mai vorbit. Nici măcar n-am mai mâncat. Eram convins că pot trăi doar cu lumina soarelui și cu ploaie. Mult timp – deși pare imposibil – chiar *am trăit*, îți spun, doar din lumina soarelui și ploaie. Nu mă mira. Aveam credință. Știi, întotdeauna fusesem cel mai credincios din toți copiii mamei. Dacă frații mei aveau logică și rațiune, eu simțisem dintotdeauna iubirea Creatorului într-un fel lăuntric. În copilărie, mă adânceam în rugăciune în asemenea măsură, că, la biserică, mama mă scutura și mă pedepsea fiindcă adormeam la slujbă, dar eu nu dormeam. Doar... comunicam. Acum, că-l citisem pe Jakob Böhme, voiam să cunosc divinitatea și mai îndeaproape. De aceea am renunțat la toate cele lumești, chiar și la hrană.

— Și ce s-a întâmplat? întrebă Alma, temându-se, din nou, de răspuns.

— Am întâlnit divinitatea, spuse el cu ochi scânteietori. Sau așa credeam. Aveam gânduri magnifice. Înțelegeam limba ascunsă în inima copacilor. Vedeam îngeri vii în orhidee. Vedeam o religie nouă, vorbită într-o nouă limbă botanică. Îi auzeam imnurile. Acum nu-mi mai amintesc muzica, dar era minunată. Apoi, două săptămâni întregi le-am auzit oamenilor gândurile. Îmi doream să le audă și ei pe ale mele, dar nu păreau să poată face asta. Eram într-o continuă stare de fericire, alimentată de senzații de

exaltare, de încântare divină. Aveam senzația că nu e cu puțință să mai fiu vreodată rănit sau afectat de ceva. Nu făceam rău nimănui, dar îmi pierdusem orice dorință pentru lumea aceasta. Eram... fragmentat. O, dar asta n-a fost tot. Mi s-au dezvăluit atâtea cunoștințe! De exemplu, am redenumit toate culorile! Și vedeam culori noi, culori ascunse. Știi că există o culoare care se numește *swissen*, un fel de turcoaz limpede? N-o văd decât fluturii de noapte. E culoarea celei mai curate mâini a Domnului. Nu te-ai gândi că mânia Domnului e palidă și albăstruie, dar așa e.

— Nu știam, spuse Alma prudentă.

— Ei bine, eu o vedeam. Vedeam halouri de *swissen* în jurul anumitor copaci și al anumitor oameni. Pe urmă, vedeam aure de lumină iubitoare acolo unde n-ar fi trebuit să fie nici un fel de lumină. Era o lumină care nu avea nume, dar avea sunet. Oriunde o vedeam (mai precis, oriunde o auzeam), o urmam. Dar, nu după multă vreme, am fost gata-gata să mor. Prietenul meu, Daniel Tupper, m-a găsit într-un troian de zăpadă. Uneori mă gândesc că, dacă n-ar fi venit iarna, aș fi putut continua.

— Fără hrană, Ambrose? întrebă Alma. Nu se poate...

— Uneori așa cred. Nu susțin că ar fi un gând rațional, dar eu așa cred. Îmi doream să devin plantă. Cred că, uneori, pentru foarte scurtă vreme, mânat de credință, chiar am devenit plantă. Altfel cum aș fi putut rezista atâtea luni hrănindu-mă doar cu ploaie și cu lumina soarelui? Îmi aminteam de Isaia: „Tot trupul este ca iarba... Poporul este ca iarba.“¹⁹

¹⁹ Isaia, 40, 6–7.

Pentru prima dată de ani și ani, Alma își aminti cum, în copilărie, tânjea și ea să fie plantă. Firește, era doar un copil și își dorea să primească mai multă răbdare și afecțiune de la tatăl ei. Dar, în orice caz, nu crezuse niciodată că *era* cu adevărat o plantă.

Ambrose continuă.

— După ce m-au găsit în zăpadă, prietenii mei m-au dus la un spital de nebuni.

— Ca spitalul de la care venim noi? întrebă Alma.

El zâmbi cu o tristețe nesfârșită.

— O, nu, Alma. Nu era deloc ca cel de la care venim noi.

— Vai, Ambrose, îmi pare cumplit de rău, spuse ea, simțindu-se de-a dreptul zguduită. Văzuse și spitale de nebuni din cele obișnuite în Philadelphia, în vremea când, împreună cu George, o lăsa pe Retta, pentru perioade scurte, în acele case ale disperării. Nu și-l putea închipui pe Ambrose, prietenul ei cel blând, într-un loc atât de plin de mizerie, tristețe și suferință.

— Nu e nevoie de păreri de rău, spuse Ambrose. A trecut. Din fericire pentru mintea mea, am uitat aproape tot ce s-a întâmplat acolo. Dar experiența spitalului m-a lăsat pentru totdeauna mai speriat decât fusesem înainte. Prea speriat ca să mai simt vreodată o încredere neștirbită. Când am fost externat, m-au luat în grijă Daniel Tupper și familia lui. Au fost buni cu mine. Mi-au oferit adăpost și muncă în tipografia lor. Speram să reușesc cumva să ajung din nou la îngeri, dar de data asta printr-o metodă mai materială. O metodă mai sigură, am putea spune. Nu mai aveam curajul să mă arunc încă o dată în foc. Așa că am învățat arta tipăriturii – un fel de a-L imita pe Dumnezeu, cum s-ar spune, deși știu că o mărturisire ca aceasta pare păcătoasă și plină de trufie. Voiam să-mi apăs propriile percepții asupra lumii, doar că tot n-am creat lucrări atât de bune pe cât aș fi dorit eu. Dar asta îmi dă ceva de făcut. Și am admirat orhideele. Orhideele îmi dădeau alinare.

Alma ezită, apoi întrebă, foarte stingherită:

— Ai mai reușit să ajungi la îngerii?

— Nu, zâmbi Ambrose. Mă tem că nu. Dar munca mi-a adus și alte plăceri – sau alte lucruri care să mă distragă. Mulțumită mamei lui Tupper, am început să mănânc din nou. Dar eram alt om. Mă feream de toți copacii și de toți oamenii pe care-i văzusem pătați de *swissen*, mânia Domnului, în timpul crizei. Îmi era dor de imnurile noii religii pe care o cunoscusem, dar nu-mi mai aminteam cuvintele. N-a trecut mult timp și am plecat în junglă. Familia mea a fost convinsă că era o greșeală – că acolo aveam să cad din nou în nebunie și că singurătatea avea să-mi afecteze sănătatea.

— Și așa a fost?

— Poate. E greu de spus. Așa cum ți-am povestit când ne-am cunoscut, acolo am suferit de friguri. Frigurile mi-au slăbit puterile, dar le primeam cu bucurie. În unele momente, în timp ce eram cuprins de febră, mi se părea că eram pe cale să văd din nou acel *imprimatur* al Domnului, dar niciodată nu reușeam. Vedeam edictele și rânduielile înscrise în frunze și liane. Vedeam cum se îndoiaie ramurile copacilor din jurul meu într-o încâlceală de mesaje. Erau semnături peste tot, linii de confluență peste tot, dar nu le puteam citi. Auzeam frânturi din muzica de odinioară, dar nu le puteam reține. Nu mi se dezvăluia nimic. Cât eram bolnav, întrezăream uneori pentru o clipă, din nou, îngerii ascunși în orhidee – însă nu le vedeam decât poalele veșmântului. Chiar și pentru asta aveam nevoie de lumină pură și liniște deplină. Dar nu era destul. Nu asta văzusem înainte. Odată ce vedem îngerii, Alma, nu ne mai mulțumim doar cu poalele veșmântului lor. Au trecut optsprezece ani și am înțeles că n-aveam să mai văd niciodată ce văzusem odinioară – nici măcar în cea mai profundă singurătate, în junglă, nici măcar în stările de febră incoerentă –, așa că m-am întors acasă. Dar cred că întotdeauna voi tânji după altceva.

— După ce anume tânjești? întrebă Alma.

— După puritate, spuse el. Și uniune.

Alma, copleșită de tristețe – și de teama atotstăpânitoare că i se lua un lucru minunat –, a îngurgitat totul. Nu știa cum să-i aducă alinare lui Ambrose, chiar dacă el nu părea să-i ceară așa ceva. Să fi fost nebun? Nu părea nebun. Într-un fel, își spuse ea, ar trebui să se simtă onorată că-i încredințase asemenea secrete. Dar ce îngrijorătoare erau secretele lui! Ce anume să înțeleagă din ele? Ea nu văzuse niciodată îngerii și nici culoarea neștiută a mâniei adevărate a Domnului, și nici nu se aruncase vreodată în foc. Nici măcar nu era prea sigură ce însemna asta – „să te arunci în foc“. Cum s-o faci? *De ce s-o faci?*

— Și acum ce planuri ai? îl întrebă.

Chiar în timp ce vorbea, își blestema mintea cea lumească și solidă care nu putea să gândească decât în strategii meschine: *Omul tocmai ți-a vorbit de îngerii, iar tu îl întrebi ce planuri are.*

Dar Ambrose zâmbi.

— Îmi doresc o viață tihnită, deși nu sunt prea sigur că mi-am câștigat-o. Sunt recunoscător că mi-ai oferit o casă. Mă simt nespus de bine la White Acre. Pentru mine e un fel de rai – pe cât de aproape putem fi de rai cât suntem încă în viață, așa putea spune. Sunt sătul de lume, îmi doresc pace. Mi-e drag tatăl tău, care nu pare să mă judece și care mă lasă să stau la voi. Sunt recunoscător că am o muncă de făcut și că îmi oferă o ocupație și satisfacție. Sunt foarte recunoscător pentru tovărășia ta. Trebuie să mărturisesc că mă tot simt singur din 1828 – de când prietenii mei m-au scos din troianul de zăpadă și m-au readus în lume. După tot ce am văzut și din cauza tuturor lucrurilor pe care nu le mai pot vedea, mă simt întotdeauna singur, într-o oarecare măsură. Dar mi se pare că în compania ta sunt mai puțin singur decât altminteri.

Auzindu-l, Alma se simți gata să plângă. Se întrebă cum să răspundă. Ambrose i se destăinuise întotdeauna cu mare ușurință, dar ea nu-i dezvăluise niciodată gândurile ei ascunse. El își recunoștea

secretele cu curaj. O speriau, însă voia să-i răspundă cu același curaj.

— Și tu îmi izgonești singurătatea, spuse Alma.

Îi era greu să mărturisească așa ceva. Nu putu nici măcar să-l privească în timp ce vorbea, dar cel puțin nu-i tremura vocea.

— Nici nu mi-ar fi trecut prin minte, Alma dragă, spuse Ambrose cu blândețe. Tu întotdeauna pari atât de tare!

— Nimeni pe lume nu e tare, răspunse Alma.

S-au întors la White Acre și la rutina lor normală și plăcută, dar mintea Almei rămăsese la cele auzite. Uneori, când Ambrose era ocupat (în timp ce desena o orhidee sau pregătea o placă pentru o litografie), îl privea, căutând semne că are în față o minte bolnavă sau sinistră. Dar nu vedea nici urmă de așa ceva. Dacă suferea de iluzii spectrale sau halucinații nepământești, sau dacă și le dorea, nu lăsa nimic să se vadă. Nu era în el nimic care să te ducă cu gândul la o rațiune zdruncinată.

De câte ori ridica ochii și o prindea uitându-se la el, Ambrose zâmbea și atât. Era atât de candid, atât de blând și de încrezător! Nu părea îngrijorat de faptul că cineva stătea cu ochii pe el. Nu părea să ascundă ceva. Nu părea să regrete ce-i dezvăluise Almei. Dimpotrivă, se purta și mai călduros cu ea decât înainte. O aprecia, o încuraja și o ajuta și mai mult. Avea același temperament amabil. Avea răbdare cu Henry, cu Hanneke, cu toată lumea. Uneori părea foarte obosit, dar nu era de mirare, fiindcă muncea mult. Muncea la fel de mult ca Alma. Era normal să fie obosit uneori. Altminteri, era la fel ca înainte: prietenul ei cel drag și fără ascunzișuri. Nu părea să fi căzut nici într-o religiozitate excesivă, din câte-și dădea seama Alma. În afară de vizitele negreșite la biserică în fiecare duminică, împreună cu Alma, nici măcar nu-l vedea vreodată rugându-se. Părea, din toate punctele de vedere, un om bun și liniștit.

Pe de altă parte, imaginația Almei fusese agitată și ațâțată de discuția de pe drumul de întoarcere de la Trenton. Nu reușea să pună lucrurile cap la cap, dar voia să găsească un răspuns chibzuit la enigmă: Era nebun Ambrose Pike? Iar dacă Ambrose Pike nu era nebun, atunci ce era? Nu reușea să accepte explicația cu minuni și miracole, dar nu reușea nici să-și vadă bunul prieten ca pe un țicnit. Și atunci ce văzuse în timpul crizei? Alma nu simțise niciodată prezența divinității și nici nu-și dorea s-o simtă. Își dedicase toată viața înțelegerii lucrurilor reale, materiale. Odată, când i se scosese o măsea și fusese anesteziată cu eter, văzuse stele care-i dansau în cap – dar, așa cum bine știa chiar și în momentele acelea, era efectul normal al medicamentului asupra minții și asta n-o făcuse să zboare până la mecanismele ascunse ale cerurilor. Dar Ambrose nu se aflase sub influența eterului și nici a altor substanțe când avusese viziunile. Nebunia lui fusese... o nebunie trează.

În săptămânile de după discuția cu Ambrose, Alma s-a trezit de multe ori noaptea și s-a strecurat în biblioteca de jos ca să citească volumele lui Jakob Böhme. Din tinerețe nu se mai aplecase asupra scrierilor pantofarului german, iar acum încerca să le abordeze cu respect și cu mintea deschisă. Știa că și Milton îl citise pe Böhme, iar Newton îl admira. Dacă asemenea personaje găsiseră înțelepciune în cuvintele lui, dacă îl mișcaseră profund și pe un om atât de extraordinar cum era Ambrose, de ce n-ar fi avut efect și asupra Almei?

Dar nu găsi în ele nimic care s-o arunce într-o stare de taină sau de miracol. În ochii Almei, scrierile lui Böhme erau pline de principii depășite, opace și oculte. Böhme aparținea gândirii vechi, gândirii medievale, derutată de alchimie și bezoari. Credea că pietrele și metalele prețioase purtau o putere și o virtute divine. Vedea crucea Domnului ascunsă într-o foaie de varză. Era convins că tot ce exista pe lume

era o revelație întrupată a puterii eterne și a iubirii dumnezeiești. Fiecare element al naturii era un *verbum fiat* – un cuvânt rostit de Dumnezeu, o vorbire creată, o minune îmbrăcată în materie. Credea că trandafirii nu simbolizau iubirea, ci *erau* iubire: iubire transformată în ceva tangibil. Era în același timp apocaliptic și utopic. Lumea aceasta trebuie să se sfârșească în curând, spunea el, iar omenirea trebuia să atingă o stare edenică, în care toți bărbații urmau să devină virgini, iar viața avea să fie numai bucurie și joc. Dar înțelepciunea Domnului, insista el, era feminină.

Scria Böhme: „Înțelepciunea Domnului e o fecioară eternă – nu o soție, ci castitate și puritate fără pată, revelată ca imagine a lui Dumnezeu... Ea este înțelepciunea miracolelor fără număr. În ea, Duhul Sfânt vede chipul îngerilor... Deși ea a dat trup tuturor fructelor, nu este trupul în sine al fructelor, ci grația și frumusețea din ele.“

Pentru Alma, nimic din toate astea n-avea sens. În mare parte, o enervau. În nici un caz nu-i inspirau dorința arzătoare de a renunța la orice hrană, la studiu sau la vorbire, sau la plăcerile trupești și de a trăi cu lumina soarelui și cu ploaie. Dimpotrivă, scrierile lui Böhme o făceau să-i fie dor de microscopul ei, de mușchi, de liniștea sufletească adusă de palpabil, de concret. De ce nu le ajungea lumea materială oamenilor ca Jakob Böhme? Nu era destul de miraculos ceea ce se putea vedea, atinge și cunoaște ca realitate?

„Viața adevărată se află în inima focului“, scria Böhme, „iar apoi un mister îl cuprinde pe celălalt“.

Ceva o cuprinsese, într-adevăr, pe Alma, dar mintea ei nu lua foc deloc. Nici nu se potolea. Böhme o conduse la alte lucrări din biblioteca de la White Acre – alte tratate prăfuite despre întâlnirea botanicii cu divinitatea. Se simțea în același timp sceptică și curioasă. Răsfoia scrierile vechilor teologi și ale taumaturgilor din alte vremuri. Îl cerceta pe Albertus Magnus. Studia cu atenție ce scriseseră călugării, cu patru sute de ani înainte, despre mătrăgună și cornul inorogilor. Toate aspectele științifice erau teribil de defectuoase. Logica lor avea lacune atât de mari, că simțea cum bate vântul prin argumente. Pe vremuri lumea credea lucruri de-a dreptul absurde – că liliicii sunt păsări, că berzele hibernează sub apă, că musculițele de apă ies din boabe de rouă, că găștele ies din scoici și că scoicile cresc pe copaci. Din punct de vedere pur istoric, erau destul de interesante – dar de ce să le venerezi? se întreba ea. Cum ajunsese Ambrose sedus de învățăturile medievale? Te purtau pe un drum fascinant, adevărat, dar era un drum greșit.

În toiul unei nopți fierbinți de sfârșit de iulie, Alma era în bibliotecă, cu o lampă în față și cu ochelarii pe vârful nasului, și studia un exemplar din secolul șaptesprezece din *Arboretum sacrum* – al cărui autor, ca și Böhme, încercase să deslușească mesaje sfinte înscrise în toate plantele menționate în Biblie – când în încăperea a intrat Ambrose. A fost surprinsă să-l vadă, dar el nu părea tulburat. Nu părea decât îngrijorat pentru ea. Se așază alături, la masa lungă din mijlocul bibliotecii mari. Era îmbrăcat de zi. Ori se schimbaseră de hainele de noapte din politețe față de Alma, ori nici nu se culcase.

— Alma dragă, nu se poate să petreci atâtea nopți nedormite la rând, spuse el.

— Mă folosesc de orele mai liniștite pentru studiu, răspuse Alma. Sper că nu te-am deranjat.

Ambrose se uită la titlurile volumelor vechi și masive deschise în fața lor.

— Dar nu citești despre mușchi, zise el încet. Cum de te interesează toate astea?

Îi era greu să-l mintă. Nu se pricepea la neadevăruri în general, iar pe el, mai presus de toți ceilalți, nu voia să-l înșele.

— Nu reușesc să-ți înțeleg povestea, mărturisi ea. Caut răspunsuri în cărțile acestea.

El dădu din cap a aprobare, dar nu răspuse.

— Am pornit de la Böhme, continuă Alma, pe care-l găsesc pur și simplu imposibil de înțeles, iar

acum am trecut mai departe la... toți ceilalți.

— Te-am tulburat cu lucrurile pe care ți le-am spus despre mine. Mă temeam că se va întâmpla așa. N-ar fi trebuit să spun nimic.

— Nu, Ambrose. Suntem cei mai buni prieteni. Poți să-mi încredințezi orice secret al tău. Poți să mă și tulburi uneori. M-am simțit onorată că mi-ai arătat atâta încredere. Dar mă tem că, în dorința mea de a te înțelege mai bine, ajung pe un teritoriu pe care nu-l stăpânesc deloc.

— Și ce-ți spun cărțile acestea despre mine?

— Nimic, răspunse Alma.

Nu-și putu reține râsul, iar Ambrose râse și el cu ea. Era de-a dreptul epuizată. Și el arăta obosit.

— Atunci de ce nu mă întrebi direct?

— Fiindcă nu vreau să te supăr.

— Tu niciodată n-ai putea să mă superi.

— Dar nu pot ignora, Ambrose, greșelile din cărțile astea. Mă întreb cum le poți tu ignora. Böhme are niște salturi logice, niște contradicții, niște confuzii raționale incredibile. Parcă ar vrea să se arunce drept în ceruri cu forța logicii, dar logica lui șchioapătă foarte grav.

Alma întinse mâna după o carte de la capătul celălalt al mesei și o deschise dintr-o mișcare.

— Uite, de exemplu, în capitolul acesta încearcă să găsească cheile secretelor lui Dumnezeu ascunse în plantele biblice – dar ce să alegem din argument, când informațiile lui sunt pur și simplu incorecte? Dedică un capitol întreg interpretării „crinilor de pe câmp” care apar în Evanghelia după Matei, disecă fiecare literă a cuvântului „crini” în căutarea unei revelații ascunse în silabele lui... dar, Ambrose, sintagma „crinii de pe câmp” în sine e o traducere greșită. Nu se *poate* ca Cristos să fi vorbit despre crini în Predica de pe munte. În Palestina nu cresc decât două varietăți de crin și amândouă sunt extrem de rare. N-ar fi înflorit atât de abundent încât să umple câmpul. Nu i-ar fi fost destul de cunoscute omului de rând. Cristos, care-și modela învățătura ca să se potrivească unei mase cât mai largi, s-ar fi referit mai degrabă la o floare întâlnită la tot pasul, pentru ca ascultătorii să-i înțeleagă metafora. Așadar, e foarte probabil ca El să fi vorbit de anemonele de pe câmp – probabil *Anemone coronaria* –, deși nu putem fi siguri...

Alma lăsă ultimele cuvinte să se piardă. Suna didactic, ridicol.

Ambrose râse din nou.

— Ce poetă ai fi putut ajunge, Alma dragă! Tare mi-ar plăcea să văd traducerea Sfintei Scripturi făcută de tine: „*Uitați-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii de pe câmp: ei nici nu torc, nici nu țes – deși cel mai probabil nu erau crini, oricum, ci mai degrabă Anemone coronaria, deși nu putem fi siguri, dar în orice caz, suntem cu toții de acord că nici nu torc, nici nu țes.*” Ce imn ar ieși din asta, ar umple bisericile până la refuz! Ar fi o plăcere să auzi o congregație cântându-l. Dar spune-mi, Alma, dacă tot am ajuns aici, ce părere ai de sălciile Babilonului, în care își atârneră harfele israeliții, plângând?

— Acum vrei să mă necăjești, spuse Alma cu mândria rănită, dar și provocată. Dar, având în vedere regiunea, presupun că puteau fi plopi.

— Și mărul lui Adam și al Evei? Încercă el.

Alma se simțea ridicol, dar nu se putu abține:

— Era ori o caisă, ori o gutuie, spuse ea. Mai degrabă caisă, fiindcă gutuia nu e destul de dulce ca să fi trezit dorința unei tinere. În orice caz, măr nu putea să fie. Nu existau meri în Țara Sfântă, Ambrose, iar copacul din grădina Edenului e descris de multe ori ca fiind umbros și îmbietor, cu frunze argintii, ceea ce s-ar potrivi celor mai multe varietăți de cais... așadar, când Jakob Böhme vorbește de mere și de

Dumnezeu și de Eden...

De data asta, Ambrose râse atât de tare, încât trebui să se șteargă la ochi.

— Scumpa mea domnișoară Whittaker, spuse el cu cea mai mare tandrețe. Ce minune e mintea ta! Apropo, astfel de gânduri periculoase sunt tocmai cele pe care se teme Dumnezeu să le vadă dacă i se îngăduia femeii să mănânce din pomul cunoștinței binelui și răului. Ești un exemplu bun de folosit ca avertisment pentru tot neamul femeiesc! Trebuie să încetezi pe loc cu inteligența și să te apuci imediat de cântat la mandolină, sau de cârpit, sau de vreo altă activitate inutilă!

— Ți se pare că sunt absurdă, spuse ea.

— Nu, Alma, nu mi se pare. Cred că ești remarcabilă. Mă simt mișcat că încerci să mă înțelegi. Nici nu mi-aș putea dori prietenă mai iubitoare. Sunt cu atât mai mișcat că încerci să înțelegi – prin gândire rațională – ceea ce nu poate fi înțeles pe nici o cale. Aici nu există nici un principiu exact. Divinul, cum spunea Böhme, e *nepământesc* – de necuprins, în afara lumii așa cum o cunoaștem noi. Dar aici e diferența dintre mințile noastre, draga mea. Eu vreau să ajung la revelație purtat de aripi, în timp ce tu înaintezi statornic pe jos, cu lupa în mână. Eu sunt un rățăcitor nestatornic, îl caut pe Dumnezeu în contururile mari, caut o cale nouă de cunoaștere. Tu stai cu picioarele pe pământ și măsoți dovezile palmă cu palmă. Calea ta e mai rațională și mai metodică, dar eu nu pot să mi-o schimb pe a mea.

— E adevărat că sunt îngrozitor de legată de înțelegere, recunosc Alma.

— Da, ești legată de ea, dar nu e ceva îngrozitor, răspuse Ambrose. E rezultatul natural al faptului de a te fi născut cu o minte atât de minunat calibrată. Dar eu, dacă aș cunoaște viața doar prin rațiune, m-aș simți de parcă aș băjbâi în întuneric căutând chipul Domnului cu mânuși grele pe mâini. Nu e destul să studiezi, să exemplifici și să descrii. Uneori trebuie să... *te arunci*.

— Dar pur și simplu nu-l înțeleg pe Dumnezeul către care te arunci tu, spuse Alma.

— Și de ce trebuie să-l înțelegi?

— Fiindcă vreau să te cunosc mai bine.

— Atunci întreabă-mă direct. Nu mă căuta în cărțile astea. Iată-mă aici, în fața ta, și am să-ți spun despre mine tot ce vrei să știi.

Alma închise volumul masiv din fața ei. Se poate să-l fi împins ceva cam tare, fiindcă se închise cu o bufnitură. Își întoarse scaumul ca să stea cu fața la Ambrose, își puse mâinile una peste alta în poală și spuse:

— Nu înțeleg felul cum interpretezi tu natura, ceea ce mă umple de îngrijorare cu privire la starea minții tale. Nu înțeleg cum poți trece cu vederea contradicțiile și absurditatea evidentă din teoriile astea, demonstrate de mult ca fiind greșite. Presupui că Dumnezeul nostru e un botanist binevoitor, care ascunde indicii pentru înălțarea noastră către mai bine în fiecare specie de plantă, dar eu nu văd nici o dovadă solidă că ar fi așa. În lumea noastră există plante care ne otrăvesc, și sunt la fel de multe ca plantele care ne vindecă. De ce ne dă zeitatea ta botanistă leandrul negru și lemmul-câinesc, de exemplu, care ne omoară caii și vacile? Care e revelația ascunsă aici?

— Dar de ce nu ar fi Dumnezeul nostru botanist? întrebă Ambrose. Ce altă ocupație ai prefera să aibă zeitatea noastră?

Alma se gândi serios la întrebare.

— Matematician, poate, se hotărî ea. Să taie și să șteargă, știi tu. Să adune și să scadă. Să înmulțească și să împartă. Să se joace cu teorii și calcule noi. Să elimine greșelile vechi. Mi se pare o idee cu mai mult sens.

— Dar, Alma, matematicienii pe care i-am cunoscut eu nu se remarcă prin compasiune și nici nu

cultivă viața.

— Exact, spuse Alma. Asta ar explica, măcar în parte, suferința omenirii și soarta noastră lăsată la voia întâmplării – Dumnezeu ne adună și ne scade, ne împarte și ne șterge.

— Ce perspectivă sumbră! Îmi pare rău că privești viețile noastre, ale tuturor, atât de trist. Una peste alta, eu tot văd în lume mai multe minuni decât suferințe.

— Știi că așa vezi, spuse Alma, și tocmai de-asta mă îngrijorezi. Ești idealist, ceea ce înseamnă că ești destinat dezamăgirii și, poate, unei suferințe amare. Tu cauți o evanghelie a bunăvoinței și a miracolelor, care nu lasă loc pentru necazurile existenței. Ești ca William Paley, care susținea că perfecțiunea cu care sunt alcătuite toate lucrurile din univers e dovada iubirii lui Dumnezeu față de noi. Îți amintești că Paley susținea că mecanismul încheieturii mâinii umane – perfect format pentru culesul hranei și crearea de lucrări artistice de mare frumusețe – e însăși marca afecțiunii Domnului față de om? Dar încheietura mâinii e, în același timp, perfect formată pentru a arunca un topor asupra vecinului și a-i lua viața. Și atunci, care e dovada de dragoste din ea? Pe lângă asta, mă faci să mă simt ca o strică-tot enervantă care-și bagă nasul oriunde, fiindcă stau aici și aduc tot felul de argumente plicticoase și fiindcă nu pot trăi în frumoasa cetate de pe munte²⁰ unde locuiești tu.

²⁰. Matei 5,14: „Voi sunteți lumina lumii. O cetate așezată pe un munte nu poate să rămână ascunsă.“

Rămaseră tăcuți o vreme, apoi Ambrose întrebă:

— Alma, ne certăm?

Alma se gândi puțin.

— Poate.

— Dar de ce trebuie să ne certăm?

— Iartă-mă, Ambrose. Sunt obosită.

— Ești obosită fiindcă stai aici, în bibliotecă, noapte de noapte, punând întrebări unor oameni morți de sute de ani.

— Mi-am petrecut aproape toată viața conversând cu astfel de oameni. Chiar mai bătrâni de-atât.

— Dar, fiindcă nu-ți dau răspunsuri pe placul tău, acum vii să mă asaltezi pe mine. Cum ți-aș putea oferi eu răspunsuri mulțumitoare, Alma, când te-au dezamăgit deja minți cu mult deasupra alei mele?

Alma își lăsă capul în mâini. Se simțea încordată toată.

Ambrose continuă, dar pe un ton mai blând.

— Închipuie-ți câte am putea afla, Alma, dacă ne-am putea desface din cătușele argumentului.

Alma ridică din nou ochii spre el.

— Nu pot să mă desfac din cătușele argumentului, Ambrose. Nu uita că sunt fiica lui Henry Whittaker. M-am născut sub semnul argumentului. Argumentul mi-a fost prima doică. Argumentul e tovarășul lângă care dorm în fiecare noapte. Mai mult, cred în argument și chiar îl iubesc. Argumentul e calea noastră cea mai statornică spre adevăr, fiindcă e singura arbaletă capabilă să străpungă gândirea superstițioasă sau axiomele găunoase.

— Dar dacă până la urmă nu reușim decât să ne înecăm în cuvinte și nu mai putem să *auzim*...

Ambrose nu mai încheie.

— Să auzim *ce*?

— Să ne auzim unii pe alții, poate. Nu cuvintele, ci gândurile. Spiritele celor din jur. Dacă mă întrebi ce cred, iată ce am să-ți spun: toată sfera de aer care ne înconjoară, Alma, pulsează de atracții invizibile

– electrice, magnetice, aprinse și meditative. Ne învăluie o simpatie universală. Există o cale ascunsă de cunoaștere. Sunt sigur de asta, fiindcă am aflat-o și eu. Când m-am aruncat în foc, în tinerețe, am văzut că multele cămări ale minții noastre rareori sunt deschise cu totul. Când le deschidem, nu mai rămâne nimic nedezvăluit. Când încetăm cu argumentele și dezbaterile – fie ele interioare sau exterioare – ni se pot auzi și da răspunsuri la întrebările noastre adevărate. Aceasta e forța care le mișcă pe toate. Aceasta e cartea naturii și nu e scrisă nici în greacă, nici în latină. Aceasta e răbufnirea de magie, o răbufnire care, așa cum întotdeauna am crezut și am dorit, poate fi împărtășită altora.

— Vorbești în ghicitori, spuse Alma.

— *Iar tu vorbești prea mult*, răspuse Ambrose.

La asta nu putea da nici un răspuns. Fiindcă pentru a-l da ar fi trebuit să vorbească și mai mult. Jignită, confuză, simți cum lacrimile îi înțepă ochii.

— Du-mă undeva unde putem tăcea împreună, Alma, spuse Ambrose, aplecându-se spre ea. Am atâta încredere în tine și sunt convins că și tu ai încredere în mine. Nu vreau să mă mai cert cu tine. Vreau să-ți vorbesc fără cuvinte. Îngăduie-mi să încerc să-ți arăt despre ce vorbesc.

Era o rugămintă de-a dreptul ciudată.

— Putem tăcea împreună și aici, Ambrose.

El se uită de jur împrejur la biblioteca vastă, elegantă.

— Nu, spuse. Nu putem. Aici locul e prea mare și prea zgomotos, cu atâția oameni bătrâni care se ceartă în jurul nostru. Du-mă într-un loc ascuns și liniștit și hai să ne ascultăm unul pe altul. Știu că sună nebunește, dar nu e o nebunie. Știu că măcar un lucru din toate astea e adevărat: că pentru comuniune nu avem nevoie decât de consimțământul reciproc. Am ajuns la concluzia că singur nu pot atinge uniunea, căci sunt prea slab. De când te-am cunoscut pe tine, Alma, mă simt mai puternic. Nu mă face să regret ce ți-am spus deja despre mine. Îți cer atât de puțin, dar trebuie să stărui asupra rugăminții mele, fiindcă n-am altă cale de-a mă explica, iar dacă nu reușesc să-ți arăt lucrurile în al căror adevăr cred, mă vei crede pentru totdeauna nebun sau idiot.

— Nu, Ambrose, niciodată n-aș putea să cred așa ceva despre tine... protestă ea.

— *Dar deja crezi*, o întrerupse el, cu o insistență disperată. Sau vei ajunge s-o crezi, până la urmă. Apoi vei ajunge să mă compătimești, sau să mă detești, iar eu am să pierd tovarășa care mi-e cea mai dragă pe lume, iar pierderea ei are să-mi aducă tulburare și durere. Înainte să ajungem acolo – dacă nu cumva am ajuns deja –, îngăduie-mi să încerc să-ți arăt ce vreau să spun când îți explic că natura, în nemărginirea ei, nu se sinchisește de granițele imaginației noastre de muritori. Îngăduie-mi să încerc să-ți arăt că ne putem vorbi fără cuvinte și fără argumente. Cred că între noi, dragă prietenă, este destulă iubire și afecțiune ca să reușim. Dintotdeauna am dorit să găsesc pe cineva cu care să comunic în tăcere. De când te-am cunoscut, am sperat asta și mai mult – fiindcă se pare că amândoi ne înțelegem unul pe altul într-un fel atât de natural și de empatic, care trece dincolo de afectele grosolane, comune... nu-i așa? Nu te simți și tu mai puternică atunci când sunt alături de tine?

Nu putea nega. Dar demnitatea n-o lăsa nici să recunoască.

— Ce vrei de la mine? întrebă Alma.

— Vreau să-mi asculți mintea și spiritul. Și vreau să ți le ascult și eu ție.

— Tu vorbești de citirea gândurilor, Ambrose. Astea sunt jocuri de spirițiști.

— Spune-i cum vrei. Dar eu cred că, fără piedica limbajului, ni se vor dezvălui toate.

— Ei bine, eu nu cred în așa ceva, spuse Alma.

— Și totuși ești om de știință, Alma – de ce să nu încerci? Nu ai nimic de pierdut, dar ai, poate, multe

de câștigat. Iar ca să reușim avem nevoie de cea mai adâncă liniște. Va trebui să nu ne temem de nici o întrerupere. Te rog, Alma, n-am să ți-o cer decât o dată. Du-mă în locul cel mai liniștit și mai secret pe care-l știi și hai să încercăm uniunea. Lasă-mă să-ți arăt tot ce nu pot să-ți spun.

Avea de ales?

L-a dus în legătorie.

Nu era prima oară când Alma auzea despre citirea gândurilor. De fapt, era un fel de modă prin împrejurimi. Uneori i se părea că, dacă luai la întâmplare două doamne din Philadelphia, una era în mod sigur mediu. La tot pasul întâlneai „ambasadori ai spiritelor“ de angajat cu ora. Uneori, experimentele lor își făceau loc în jurnalele medicale și științifice mai respectabile, ceea ce pe ea o dezgusta. Citise recent un articol pe tema patetismului – ideea că șansa putea fi indusă prin sugestie –, care nu i se păruse cu nimic mai serios decât scamatoriile de bâlci. Unii numeau astfel de încercări știință, dar Alma, iritată, le categorisea drept divertisment – ba chiar un soi de divertisment cam periculos.

Într-un fel, Ambrose îi amintea de spiritualiști – mereu în căutare de ceva și influențabili –, dar, în același timp, nu le semăna deloc. În primul rând, nici nu auzise de ei. Trăia mult prea izolat ca să observe maniile mistice ale momentului. Nu era abonat la jurnalele de frenologie, care discutau cele treizeci și șapte de facultăți, înclinații și sentimente reprezentate de protuberanțele și adânciturile craniului uman. Nu vizita medii. Nu citea *The Dial*²¹. Nu-i menționase niciodată Almei nume ca Bronson Alcott²² sau Ralph Waldo Emerson²³ – fiindcă nu auzise în viața lui numele Bronson Alcott sau Ralph Waldo Emerson. Căuta alinarea și compania autorilor medievali, nu ale celor contemporani.

²¹. Revistă americană apărută în 1840, care vehicula ideile mișcării transcendentaliste.

²². Transcendentalist și practicant al metodelor moderne de educație școlară, tatăl Louisei May Alcott, autoarea cărții *Micuțele doamne*.

²³. Liderul mișcării transcendentaliste din America secolului XIX și susținător (prin discursurile sale) al aboliționismului.

Mai mult, îl căuta în mod activ pe Dumnezeu biblic – dar și spiritele naturii. Când mergea, în fiecare duminică, la slujba de la biserica luterană suedeză împreună cu Alma, îngenunchea și se ruga, în comuniune umilă cu toți ceilalți. Stătea drept în banca tare de stejar și asculta predica fără urmă de nemulțumire. Când nu se ruga, muncea în tăcere la tiparniță sau desena orhidee plin de zel, sau o ajuta pe Alma cu mușchiul, sau juca partide lungi de table cu Henry. Ambrose chiar nu avea nici cea mai mică idee despre ce se întâmpla în restul lumii. Dimpotrivă, încerca să se ferească de lume – ceea ce însemna că ajunsese de unul singur la ansamblul acela curios de idei. Nu știa că jumătate din America și mare parte din Europa se chinuiau să citească gânduri. El nu voia decât să citească gândurile Almei și s-o ajute să i le citească și ea pe ale lui.

Nu-l putea refuza.

Așadar, când tânărul din fața ei o rugă să-l ducă într-un loc liniștit și secret, îl duse în legătorie. Nu-i venise în minte nici un alt loc. Nu voia să trezească pe cineva traversând casa ca să găsească un loc mai îndepărtat. Nu voia să fie prinsă cu el în vreun dormitor. În plus, nu cunoștea nici un loc mai liniștit sau mai ferit. Își spunea că acestea erau motivele pentru care-l dusesese acolo. Poate așa și era.

Ambrose nu știuse până atunci că exista o ușă acolo. Nu știa nimeni, atât de bine îi era ascuns cadrul după mulurile de pe perete. De la moartea lui Beatrix, Alma era singura persoană care mai intra în legătorie. Se poate ca Hanneke să fi știut de existența ei, dar bătrâna menajeră venea rareori în aripa

aceasta a casei, în biblioteca izolată. Henry știuse, probabil, că există – în fond, el proiectase casa –, dar nici el nu mai dădea prea des pe la bibliotecă. Probabil uitase de mult de legătorie.

Alma nu luă nici o lampă. Cunoștea cu ochii închiși contururile cămăruței. Erau înăuntru un scăunel, pe care se așeza în momentele ei de plăceri rușinoase în singurătate, și o măsuță de lucru pe care putea sta acum Ambrose, față în față cu ea. Îi arată unde să stea. Odată ușa închisă și încuiată, rămaseră împreună într-un întuneric deplin în încăperea minusculă, secretă, sufocantă. Pe Ambrose nu părea să-l îngrijoreze întunericul și nici spațiul înghesuit. Asta și ceruse.

— Aș putea să te țin de mâini? întrebă el.

Alma întinse mâinile cu grijă prin întuneric, până când îi atinse brațele cu vârful degetelor. Împreună, își găsiră mâinile. Ale lui erau subțiri și ușoare. Pe ale ei și le simțea grele și umede. Ambrose își lăsă mâinile pe genunchi, cu palmele în sus, iar ea își puse palmele deasupra lor. Nu se aștepta să descopere în ele, la prima atingere, ceea ce simți: valul puternic, amețitor, de iubire. O străbătu ca un suspin de plâns.

Dar la ce se așteptase? Cum ar fi putut senzația să nu fie intensă, exagerată, exaltată? Alma nu mai fusese atinsă niciodată de un bărbat. De fapt, fusese, dar numai de două ori (o dată în primăvara lui 1818, când George Hawkes îi strânsese mâna între palmele lui și o numise „de-a dreptul expertă în microscopie“; a doua oară tot de George, mai recent, când suferea din pricina stării Rettei), însă nici una din aceste atingeri nu fusese altceva decât contactul aproape accidental dintre *una* din mâinile ei și pielea unui bărbat. Niciodată, nici pe departe, atingerea nu implicase intimitate. De nenumărate ori, de-a lungul deceniilor, se așezase chiar pe scăunelul acela, cu picioarele depărtate și fustele ridicate până la mijloc, încuiase în urma ei aceeași ușă, își lăsase spatele îmbrățișat de același perete de care se rezema acum și își ostoise foamea cu mișcările propriilor degete. Dacă existau în încăperea aceasta molecule diferite de alte molecule de la White Acre – sau chiar de alte molecule din lume –, erau impregnate de zeci și sute și mii de amprente ale explorărilor carnale ale Almei. Dar iat-o din nou în legătorie, în aceeași beznă familiară, înconjurată de moleculele acelea, singură cu un bărbat cu zece ani mai tânăr decât ea.

Dar cum să interpreteze suspinul acela de iubire?

— Ascultă-mi întrebarea, spuse Ambrose, ținându-i ușor mâinile. Apoi pune-mi întrebarea ta. După aceea nu va mai fi nevoie să vorbim. Vom ști când ne-am auzit unul pe altul.

Ambrose își strânse degetele în jurul mâinilor ei. Senzația pe care i-o trimise atingerea lui prin tot brațul era minunată.

Cum putea s-o prelungească?

Se gândi să se prefacă doar că-i citește mintea, astfel ca experiența să dureze mai mult. Se gândi dacă n-ar putea cumva să repete experiența în viitor. Dar dacă îi găsea cineva aici? Dacă-i găsea Hanneke singuri, într-o cămăruță cât un dulap? Ce-ar spune lumea? Ce-ar crede oamenii despre Ambrose, ale cărui intenții păreau, ca întotdeauna, complet nepătate? L-ar fi crezut un șarlatan. Ar fi fost izgonit. Ea ar fi fost acoperită de rușine.

Nu, înțelese Alma, după noaptea aceasta întâlnirea lor secretă n-avea să se mai repete niciodată. Avea să fie singurul moment din viața ei în care mâinile unui bărbat le vor strânge pe ale ei.

Închise ochii și se lăsă puțin pe spate, rezemându-și toată greutatea de perete. El nu-i dădu drumul. Genunchii ei aproape că-i atingeau pe ai lui. Trecu mult timp. Zece minute? O jumătate de oră? Absorbi cu nesaț plăcerea atingerii lui. Nu voia s-o uite niciodată.

Senzația plăcută care-i pornise din palme și îi urcase prin brațe îi înainta acum prin piept și se adună, în cele din urmă, între picioare. La ce se așteptase? Corpul ei era acordat la încăperea aceasta, dresat să

reacționeze la ea – iar acum intervenise acest stimul nou. O vreme luptă împotriva senzației. Se bucura că nu i se vedea fața, fiindcă orice urmă de lumină ar fi dezvăluit o expresie foarte schimbată și îmbujorată. Deși ea era cea care forțase momentul, tot nu-i venea să creadă că-l trăiește: un bărbat stătea în fața ei, chiar aici, în întunericul legătoriei, în cel mai ascuns sanctuar al lumii ei.

Alma încercă să-și țină în frâu respirația. Se opunea senzațiilor, dar rezistența ei nu făcea decât să sporească plăcerea tot mai intensă dintre picioare. Există un cuvânt în olandeză, *uitwaaien*, care înseamnă „a merge de plăcere împotriva vântului“. Asta simțea ea. Fără să-și miște corpul, Alma se împinse contra vântului tot mai puternic, cu toată puterea, dar vântul nu făcu decât să împingă și el contra ei, cu o forță egală, sporindu-i plăcerea.

Mai trecu un timp. Încă zece minute? Încă o jumătate de oră? Ambrose nu se mișca. Nu se mișca nici Alma. În mâinile lui nu se simțea nici o tremurătură, nici un puls. Dar Alma se simțea mistuită de el. Îl simțea pretutindeni, în ea și în jurul ei. Îl simțea numărându-i firele de păr de la ceafă și cercetându-i mănunchiurile de nervi de la baza coloanei.

„Imaginația este blândă“, scria Jakob Böhme, „și se aseamănă cu apa. Dar dorința este aspră și uscată ca o foame“.

Iar Alma le simțea pe amândouă. Simțea și apa, și foamea. Simțea și imaginația, și dorința. Apoi, cu un fel de groază și, în același timp, cu o bucurie nebună, își dădu seama că era pe cale să atingă vârtejul de plăcere pe care-l cunoștea de atâta timp. Senzația din vulvă se întetea tot mai tare, era de neoprit. Fără ca Ambrose s-o atingă, cu excepția mâinilor, fără ca ea să se atingă, fără ca vreunul din ei să miște măcar un deget, fără să aibă fustele ridicate până la brâu sau mâinile fremătându-i în propriul trup, fără măcar să i se schimbe ritmul respirației – Alma plonjă în apogeul extazului. O clipă, văzu o străfulgerare de alb, ca o perdea de fulgere pe un cer de vară lipsit de stele. Lumea căpătă o culoare lăptoasă sub pleoapele ei închise. Se simți orbită, euforică – apoi, imediat, rușinată.

Cumplit de rușinată.

Ce făcuse? Ce simțise Ambrose? Ce auzise? Doamne, ce *mirosise*? Dar, înainte să apuce să reacționeze sau să se tragă înapoi, simți altceva. Ambrose nu se mișcă, nu clipi, nu reacționează, însă Alma se simți brusc de parcă el îi mângâia insistent tălpile picioarelor. Pe măsură ce se scurgeau clipele, simți că senzația aceea de mângâiere era, de fapt, o întrebare – o *rostire* care lua ființă, care se ridica drept din podea. Simți întrebarea cum îi intră prin tălpi și cum îi urcă prin oasele picioarelor. Apoi o simți cum i se ridică în pântec, înotând prin canalul umed al vaginului. Era aproape un glas, care aluneca în sus prin ea, aproape articulat. Ambrose o întreba ceva, dar întreba din interiorul ei. Acum auzea întrebarea. Iat-o, perfect formată:

Primești ceea ce-ți ofer?

Răspunsul tăcut palpită în ea: *DA*.

Apoi mai simți ceva. Întrebarea pe care i-o sădise în trup Ambrose se transforma încet în altceva. Acum devenea întrebarea *ei*. Nu știuse până atunci că avea o întrebare pentru Ambrose, dar acum o avea – o întrebare înfrigurată. Lăsa întrebarea să-i urce prin piept și să-i înainteze de-a lungul brațelor. Apoi își așază întrebarea în palmele lui întinse în așteptare.

Asta dorești de la mine?

Îl auzi trăgând brusc aer în piept. Îi strânse mâinile atât de puternic, încât aproape că începură s-o doară. Apoi Ambrose sparse tăcerea rostind un singur cuvânt:

— Da.

Capitolul șaisprezece

Peste numai o lună se căsătoreau.

De-a lungul anilor, Alma avea să se gândească plină de mirare la felul în care ajunseseră la hotărârea aceasta – cel mai neînchipuit și mai neașteptat fel de a se arunca într-o căsnicie –, dar, în zilele de după experiența din legătorie, căsătoria părea inevitabilă. Cât despre ceea ce se întâmplase de fapt în mica încăpere, totul (de la orgasmul cast al Almei la schimbul tăcut de gânduri) păruse un miracol, sau cel puțin un fenomen. Alma nu reușea să găsească nici o explicație logică pentru cele întâmplate. Oamenii nu-și pot auzi gândurile unii altora. Alma știa sigur că era adevărat. Oamenii nu pot transmite electricitatea aceea, senzația aceea de dorință și de tulburare erotică francă, prin simpla atingere a mâinilor. Și totuși se întâmplase. Nu încăpea îndoială că se întâmplase.

În noaptea aceea, când au ieșit din legătorie, Ambrose s-a întors spre ea cu fața înflăcărată, extatică și i-a spus:

— Aș vrea să dorm alături de tine noapte de noapte, tot restul vieții mele, și să-ți ascult gândurile pentru totdeauna.

Asta spusese! Nu telepatic, *cu voce tare*. Copleșită, nu găsise cuvintele potrivite pentru un răspuns. Nu reușise să-și exprime confirmarea sau aprobarea, sau uimirea decât dând din cap. Apoi plecaseră amândoi în dormitoarele lor, despărțite de un coridor – deși ea, firește, nu adormise. Cum să adoarmă?

A doua zi, în timp ce mergeau împreună spre paturile de mușchi din câmp, Ambrose a început să vorbească nonșalant, de parcă erau în mijlocul unei conversații deja începute. Din senin, a spus:

— Poate că diferența dintre rangurile noastre în viață e atât de mare, încât nu are nici o importanță. Eu nu am pe lumea aceasta nimic ce ar putea fi dorit de alții, iar tu ai totul. Poate că ne aflăm la două extreme, iar astfel diferențele dintre noi pot ajunge la un echilibru?

Alma n-avea nici cea mai mică idee despre ce vorbea Ambrose, dar îl lăsă să continue.

— De asemenea, mă întreb de la o vreme, a reflectat el calm, dacă două ființe atât de diferite cum suntem noi doi ar putea atinge armonia în căsnicie.

Cuvântul *căsnicie* îi făcu să zvâcnească inima, dar și stomacul. Se referea oare la un sens filozofic, sau la unul literal? Așteptă.

Ambrose a continuat, rămânând la fel de vag:

— Presupun că unii mă vor acuza că-ți vreau averea. Nimic mai departe de adevăr. Îmi trăiesc viața în cea mai strictă economie, Alma, nu doar din obișnuință, ci și fiindcă așa prefer. Nu am a-ți oferi nici un fel de bogății, dar nici n-aș vrea să ți le răpesc. Nu vei deveni mai bogată căsătorindu-te cu mine, dar nici mai săracă. Adevărul acesta nu-l va mulțumi, probabil, pe tatăl tău, dar eu sper să te mulțumească pe tine. Oricum, iubirea dintre noi nu e una obișnuită, ca aceea pe care o simt de obicei bărbații și femeile. Noi împărtășim altceva – ceva mult mai apropiat, mai cald. Eu am simțit acest ceva de la bun început și sper din toată inima că l-ai simțit și tu. Dorința mea e să putem trăi alături ca un singur om, mulțumiți și înălțați, de-a pururi căutând.

De-abia mai târziu, în după-amiaza aceea, când Ambrose a întrebat-o: „Vrei să discuți tu cu tatăl tău, sau vrei să-i spun eu?“, Alma s-a lămurit cu adevărat despre ce era vorba: fusese, într-adevăr, o cerere în căsătorie. De fapt, fusese o *asumare* a căsătoriei. Ambrose nu-i ceruse Almei propriu-zis mâna – fiindcă în mintea lui, din câte se părea, ea i-o acordase deja. Nu putea nega că așa era. I-ar fi dat orice. Îl iubea

până la durere. În sfârșit, și-o putea mărturisi. A-l pierde acum ar fi fost ca o amputare. Într-adevăr, iubirea aceasta era de neînțeleș. Ea avea aproape cincizeci de ani, iar el era un bărbat încă destul de tânăr. Ea era lipsită de frumusețe, iar el era chipeș. Nu se cunoșteau decât de câteva săptămâni. Credeau în universuri diferite (Ambrose în cel divin, Alma în cel imediat). Dar nu încăpea îndoială – își spunea Alma – că ceea ce simțeau era iubire. Nu încăpea nici o îndoială că Alma Whittaker avea să fie mireasă.

— Am să-i vorbesc eu tatei, a spus Alma, cuprinsă de o bucurie enormă, dar precaută.

În seara aceea, înainte de cină, l-a găsit pe tatăl ei în birou, absorbit de actele lui.

— Auzi aici ce scrisoare, zise el în loc de bun venit. Omul ăsta zice că nu se mai poate îngriji de moara lui. Băiatul lui – tontul care-și pierde banii la jocuri de zaruri – a ruinat familia. Zice că și-a pus în gând să-i plătească toate datoriile și că vrea să moară fără grija lor. Unul care, de douăzeci de ani, n-a făcut măcar un lucru cu cap. Tare-aș vrea să văd *cum* are să se descurce!

Alma habar n-avea de cine era vorba sau cine era fiul, sau despre ce moară se pomenea în scrisoare. În ziua aceea, toată lumea îi vorbea de parcă picase în mijlocul unei conversații.

— Tată, spuse ea. Vreau să discut cu tine. Ambrose Pike mi-a cerut mâna.

— Bine, bine, spuse Henry. Dar auzi aici, Alma – tâmpitul ăsta vrea să-mi vândă și o parte din câmpurile lui cu porumb și încearcă să mă convingă să cumpăr și grânarul vechi de la debarcader, ăla care stă să cadă în râu. Îl știi, Alma. Pe cuvânt dacă pot să-nțeleg ce crede el că valorează dărăpănătura aia sau de ce-aș vrea eu să mă încurc cu ea.

— Tată, nu mă ascuți.

Henry nici nu ridică ochii din acte.

— Ba te ascult, spuse el, întorcând o foaie și uitându-se atent la ea. Te ascult cu cel mai arzător interes.

— Eu și Ambrose vrem ca nunta să aibă loc în curând, continuă Alma. Nu e nevoie să pregătim nici un spectacol, nici o festivitate, dar am vrea să nu amânăm prea mult. Cel mai bine ar fi să ne căsătorim înainte de sfârșitul lunii. Aș vrea să te asigur că vom rămâne amândoi la White Acre. N-ai să ne pierzi nici pe mine, nici pe el.

Henry se uită la Alma pentru prima dată de când intrase pe ușă.

— Normal că n-o să vă pierd pe nici unul, spuse el. De ce ați pleca? Oricum, individul nu e în stare să te întrețină așa cum ești obișnuită din salariul lui de – ce e el? orhideist?

Henry se lăsă pe spate în scaun, încrucișă brațele și își privi fix fiica peste rama de aramă a ochelarilor de modă veche. Alma nu prea știa ce să mai spună.

— Ambrose e un om bun, răspunse ea în cele din urmă. Nu își dorește nici un fel de avere.

— Aici cred că ai dreptate, zise Henry. Deși faptul că preferă sărăcia bogăției nu e cine știe ce laudă adusă caracterului lui. Oricum, am făcut pregătiri pentru situația asta acum mulți ani – cu mult înainte să auzim vreunul din noi de Ambrose Pike.

Henry s-a ridicat în picioare, cam greoi, și s-a întors spre rafturile din spatele lui. A luat un volum despre corăbiile englezești cu pânze – o carte pe care Alma o văzuse acolo de când se știa, dar pe care n-o deschisese niciodată, fiindcă n-o interesau cătuși de puțin corăbiile englezești cu pânze. Henry o răsfoi până găsi între pagini o foaie împăturită, cu un sigiliu de ceară. Deasupra sigiliului scria „Alma“. I-o dădu.

— Am redactat două acte, cu ajutorul mamei tale, cândva prin 1817. Pe celălalt i l-am dat surorii tale, Prudence, când s-a măritat cu cockerul ăla cu urechile tăiate căruia-i zice soț. E o declarație pe care trebuie s-o semneze soțul tău, în care se angajează că renunță la orice drept de proprietate asupra domeniului White Acre.

Henry trata situația cu cea mai mare nonșalanță. Alma luă actul fără un cuvânt. Recunoscu scrisul mamei ei în litera mare A a propriului nume, cu latura din dreapta verticală.

— Ambrose nu are nevoie de White Acre și nici nu și-l dorește, spuse ea, defensiv.

— Excelent. Atunci n-o să-l deranjeze să semneze declarația. Bineînțeles, va primi o dotă, dar averea mea, domeniul meu n-o să fie ale lui niciodată. Sper că ne-am înțeles.

— Foarte bine.

— Într-adevăr, foarte bine. Acum, în ce privește cât de potrivit sau de nepotrivit e domnul Pike ca soț, asta te privește pe tine. Ești femeie în toată firea. Dacă tu crezi că un asemenea bărbat te poate mulțumi ca soț, ai binecuvântarea mea.

— Dacă mă poate mulțumi ca soț? se zbârli Alma. Am fost eu vreodată greu de mulțumit, tată? Am cerut eu ceva? M-am rugat eu vreodată să mi se dea ceva? Ce mare povară aș putea fi pentru un soț?

Henry dădu din umeri.

— N-am de unde să știu. Asta tu trebuie să afli.

— Eu și Ambrose ne bucurăm de o apropiere foarte firească, tată. Știu că nu arătăm ca o pereche obișnuită, dar eu simt că...

— Niciodată să nu vii cu explicații, Alma, o întrerupse Henry. E un semn de slăbiciune. Oricum, individul nu-mi displace.

Își îndreptă atenția din nou spre hârtiile de pe birou.

Se putea considera asta o binecuvântare? Alma nu era sigură. Așteptă să mai spună ceva. Henry nu mai spuse nimic. În orice caz, se părea că primise permisiunea de a se căsători. Sau măcar nu i se interzisese.

— Îți mulțumesc, tată, zise ea, întorcându-se spre ușă.

— Încă ceva, spuse Henry, ridicând din nou ochii. Înainte de noaptea nunții, se obișnuiește ca mireasa să fie sfătuită cu privire la unele aspecte ale camerei conjugale – presupunând că ești în continuare neștiutoare despre asemenea lucruri, ceea ce cred că e cazul. Ca bărbat și ca tată, nu te pot sfătui eu. Mama ta a murit, altfel te-ar fi sfătuit ea. Nu te deranja să-i pui lui Hanneke întrebări pe tema asta, fiindcă e o fată bătrână care nu știe nimic și ar muri de uluială dacă ar afla ce se întâmplă între bărbați și femei în pat. Sfatul meu e s-o vizitezi pe sora ta, Prudence. E căsătorită de mulți ani și are o jumătate de duzină de plozi. Cred că e în stare să te edifice cu privire la unele aspecte ale obiceiurilor matrimoniale. Nu roși, Alma – ești prea bătrână să roșești și arăți ridicol. Dacă ai de gând să încerci cum e cu căsnicia, măcar încearcă și tu cum trebuie. Apropie-te de patul conjugal pregătită, cum te-ai apropiat de toate celelalte ale vieții. Poate o să și merite osteneala. Și lasă-mi scrisorile astea la poștă mâine, dacă tot te duci în oraș.

Alma nici nu avusese timp să se gândească prea îndeaproape la ideea de căsătorie, dar se părea că deja totul fusese aranjat și stabilit. Chiar și tatăl ei trecuse imediat la subiectul moștenirii și la patul conjugal. După aceea, lucrurile au început să avanseze și mai repede. A doua zi, Alma și Ambrose s-au dus pe Sixteenth Street să-și comande un daghereotip: portretul lor de nuntă. Alma nu mai fusese niciodată fotografiată; nici Ambrose. Imaginea era atât de aproape de realitate, încât nici nu-i venea s-o plătească. S-a uitat la ea doar o dată și a decis că nu mai voia s-o vadă toată viața. Arăta atât de bătrână pe lângă Ambrose! Un străin, văzând portretul, ar fi crezut că e mama posomorâtă, cu oase mari și falca masivă, a tânărului. Cât despre Ambrose, părea să fie prizonier în scaunul pe care stătea, înfometat și cu ochi nebuni. O mână îi era neclară. Părul ciufulit dădea impresia că tocmai fusese trezit cu brutalitate dintr-un somn frământat. Părul Almei stătea strâmb și-i dădea un aer tragic. Experiența a făcut-o pe Alma să se simtă teribil de tristă. Dar Ambrose s-a mulțumit să râdă la vederea imaginii.

— Vai, dar asta e *calomnie* curată! exclamă el. Ce soartă crudă, să te vezi zugrăvit atât de cinstit! Totuși am să trimit portretul și familiei mele, la Boston. Să sperăm că își vor recunoaște propriul fiu.

La fel de repede avansau întotdeauna lucrurile și cu celelalte perechi logodite? Alma nu știa. Nu văzuse prea multe cu privire la curtare, logodnă sau ritualurile căsătoriei. Nu studiase niciodată revistele pentru doamne și nu savurase romanele ușoare despre iubire, scrise pentru fete nevinovate și proaspete ca roua. (E drept că citise cărți impudice despre împreunare, dar în ele nu se explica situația generală.) Pe scurt, era departe de a fi expertă în privința romantismului. Dacă experiențele Almei în domeniul iubirii n-ar fi fost atât de remarcabil de puține, ar fi găsit că perioada ei de curtare, și așa scurtă, fusese la fel de bruscă pe cât fusese de neașteptată. În cele trei luni de când se cunoșteau, ea și Ambrose nu-și oferiseră unul altuia nici o scrisoare de dragoste, nici o poezie, nici o îmbrățișare. Afecțiunea dintre ei era clară și constantă, dar pasiunea lipsea. O altă femeie ar fi privit situația cu suspiciune. Dar Alma se simțea doar îmbătată și plină de întrebări. Nu erau neapărat neplăcute, dar se tot agitau înăuntrul ei și n-o lăsau să se concentreze. Deci Ambrose era acum iubitul ei? Îl putea numi așa? Îi aparținea lui? Acum îl putea ține de mână oricând? Cum o vedea? Și cum arăta corpul lui, pe sub haine? Oare corpul ei avea să-l mulțumească? Ce aștepta de la ea? Nu reușea să găsească nici un răspuns.

În plus, mai era și îndrăgostită până peste cap.

Firește, Alma îl adorase pe Ambrose de când îl văzuse, dar (până la cererea în căsătorie) nu-i trecuse nicidecum prin minte să cadă pe spate, arătându-și adorația; ar fi fost un gest foarte îndrăzneț, dacă nu și periculos. Îi ajunsese întotdeauna să-i fie aproape. Alma s-ar fi bucurat să-l considere doar un tovarăș drag, dacă astfel s-ar fi asigurat că urma să-l aibă pentru totdeauna cu ea la White Acre. Să împartă cu el pâinea prăjită cu unt în fiecare dimineață, să-i vadă figura, mereu luminoasă, când vorbea despre orhidee, să vadă măiestria litografiilor lui, să-l privească cum se aruncă pe divanul ei ca să asculte teorii despre transmutația și dispariția speciilor – da, toate astea i-ar fi ajuns. Nici nu i-ar fi trecut prin minte să-și dorească mai mult. Ambrose îi era mai mult decât suficient ca prieten, ca frate.

Chiar și după cele întâmplate în legătorie, Alma n-ar fi cerut mai mult. Era gata să considere, fără probleme, ceea ce se petrecuse între ei în întuneric drept un moment unic, poate chiar o halucinație împărtășită. S-ar fi putut convinge singură că își *inchipuise* curentul de comunicare ce-i legase în tăcere și efectul zguduitor pe care i-l provocaseră în tot corpul mâinile lui atingându-le pe ale ei. Cu timpul, poate ar fi învățat chiar să uite că se întâmplase ceva. Chiar și după episodul acela, nu și-ar fi permis să-l iubească cu atâta disperare, cu atâta desăvârșire, cu atâta lipsă de măsură – nu fără îngăduința lui.

Dar acum, că erau logodiți și li se dăduse binecuvântarea, Alma nu mai avea nici o șansă (și nici un motiv) să-și pună zăgaz iubirii. Se lăsă să plonjeze în ea cu totul. Era aprinsă de uimire, incitată de inspirație, fascinată. Dacă, mai înainte, văzuse pe fața lui Ambrose lumină, acum vedea o lumină celestă. Dacă membrele lui i se păruseră mai înainte doar plăcute vederii, acum arătau ca ale unei statui romane. Vocea lui era ca un imn de seară. O privire în treacăt de la el o izbea drept în inimă, provocându-i o bucurie speriată.

Lăsată liberă pentru prima oară în viață pe tărâmul iubirii, plină de o energie imposibilă, Alma de-abia se mai recunoștea. Părea să aibă capacități nelimitate. Aproape că nici n-avea nevoie de somn. I se părea că ar putea să vâslească în amonte pe panta unui munte. Trecea prin lume ca învăluită de o aură de foc. Era *zoetică*. Acum nu-l mai vedea doar pe Ambrose cu atâta claritate vie, cu atâta înfiorare, ci vedea astfel toată lumea și toate lucrurile. Totul era, dintr-odată, miraculos. Vedea linii de convergență și grație divină peste tot. Chiar și cele mai mărunte lucruri deveneau revelații. Se scâldea într-o încredere în sine uimitoare, peste orice măsură. Din senin, reușea să rezolve probleme botanice care o derutaseră până

atunci. Le trimitea scrisori înverșunate unor personalități distinse ale botanicii (bărbați a căror reputație o intimidase dintotdeauna), punându-le sub semnul întrebării concluziile, așa cum nu-și permisesese niciodată.

„Ați descris *Zygodon* ca având șaisprezece cili și neavând peristom exterior!“ se strâmba ea.

Sau: „Ce vă determină să fiți atât de sigur că este vorba de o colonie de *Polytrichum*?“

Sau: „Nu sunt de acord cu concluzia domnului profesor Marshall. Știu că încercarea de a ajunge la un consens în domeniul criptogamiei poate fi descurajatoare, dar îmi permit să vă atrag atenția că vă grăbiți când declarați descoperirea unei specii noi înainte să fi studiat temeinic dovezile acumulate. În ziua de azi, întâlnim pentru orice exemplar tot atâtea nume câți briologi îl studiază; aceasta nu înseamnă că exemplarul este nou sau rar. Am patru astfel de exemplare în ierbarul meu.“

Până atunci nu avusese curajul să facă asemenea reproșuri, dar iubirea o îmbărbătase; își simțea mintea ca pe un motor imaculat. Cu o săptămână înainte de nuntă, Alma se trezi în toiul nopții cu o tresărire electrică, dându-și seama brusc că există o legătură între alge și mușchi. Analiza de zeci de ani mușchiul și algele, dar niciodată nu observase că erau veri. Acum nu se îndoia de acest adevăr. În esență, înțelesese ea, mușchiul nu doar *semăna* cu niște alge care s-ar fi târât pe uscat; mușchiul *era* un soi de alge care se târâseră pe uscat. Cum reușise mușchiul transformarea complexă de la mediul acvatic la cel terestru Alma nu știa. Dar cele două încrengături aveau o istorie comună. Altfel nu se putea. Algele *hotărâseră* ceva, cu mult înainte să le privească Alma sau oricine altcineva, iar în urma hotărârii aceleia ieșiseră la suprafață, în aerul uscat, și se preschimbaseră. Nu cunoștea mecanismul din spatele preschimbării acesteia, dar știa că așa se întâmplase.

Revelația îi dădu Almei impulsul de a se repezi pe coridor și de a sări în patul lui Ambrose – cel care-i aprinsese o flacăra atât de sălbatică în corp și în minte. Voia să-i spună totul, să-i arate totul, să-i dovedească mecanismele universului. De-abia aștepta să se lumineze de ziuă ca să poată vorbi din nou cu el, la micul dejun. De-abia aștepta să-i vadă chipul. De-abia aștepta să vină vremea când n-aveau să mai fie despărțiți nici o clipă – nici măcar noaptea, nici măcar în somn. Rămase întinsă în patul ei, tremurând de anticipare și emoție.

Ce lungă părea distanța dintre cele două camere!

Cât despre Ambrose, pe măsură ce se apropia ziua nunții, era tot mai împăcat, tot mai atent. Se purta cum nu se poate mai amabil cu ea. Uneori Alma se temea că avea să se răzgândească, dar el nu dădea nici un semn. Simțise un fior de teamă când îi întinsese declarația redactată de Henry Whittaker, dar Ambrose o semnase fără nici o ezitare și fără nici un protest – de fapt, nici măcar n-o citise. În fiecare seară, înainte să meargă la culcare, fiecare în camera lui, îi săruta mâna acoperită de pistrui, mai jos de nodurile degetelor. O numea „celălalt suflet al meu, sufletul meu mai bun“.

Îi spunea:

— Alma, sunt un om așa de ciudat. Ești sigură că poți să înduri obiceiurile mele bizare?

— Pot să îndur orice vine de la tine! îi promitea ea.

Se simțea gata să ia foc.

Se simțea gata să moară de bucurie.

Cu trei zile înainte de nuntă – care urma să fie o ceremonie simplă, în salonul de la White Acre –, Alma a vizitat-o în sfârșit pe sora ei, Prudence. Trecuseră multe luni de la ultima lor întâlnire. Dar ar fi fost de-a dreptul urât din partea ei să nu-și invite sora la nuntă, așa că îi scrisese un bilețel cu explicații (spunându-i că urma să se mărite cu un prieten de-al domnului George Hawkes) și apoi făcuse

aranjamentele necesare pentru o vizită scurtă. În plus, Alma se hotărâse să dea curs sfatului tatălui ei și să vorbească cu Prudence pe tema patului conjugal. Nu era o conversație pe care s-o aștepte cu nerăbdare, dar nu voia să vină în brațele lui Ambrose nepregătită și nu știa pe cine altcineva să întrebe.

Când a ajuns la casa Dixon, era un început de seară, pe la jumătatea lui august. A găsit-o pe sora ei în bucătărie, pregătindu-i o cataplasma cu muștar fiului ei celui mai mic, Walter, bolnav la pat și cu dureri de stomac fiindcă mâncase prea multă coajă de pepene verde. Ceilalți copii se foiau prin bucătărie, fiecare cu treburile care-i fuseseră încredințate. În încăperea domnea o căldură sufocantă. În colț, alături de Sarah, fiica de treisprezece ani a lui Prudence, stăteau două fetițe negrese pe care Alma nu le mai văzuse; cele trei dăranceau lână. Toate fetele, albe și negre, erau îmbrăcate în cele mai umile rochii. Toți copiii, chiar și cei negri, au venit la Alma, au sărutat-o politicos, spunându-i „mătușică“, și s-au întors apoi la treburile lor.

Alma o întreabă pe Prudence dacă are nevoie de ajutor cu cataplasma, dar Prudence refuză. Unul din băieți îi aduse Almei o cană de cositor cu apă de la pompa din grădină. Apa era caldă și avea un gust nămolos și neplăcut. Alma nu voia s-o bea. Se așeză pe o bancă lungă, neștiind unde să pună cana. Nu știa nici ce să spună. Prudence – care primise biletul Almei cu câteva zile înainte – și-a felicitat sora pentru fericitul eveniment care se apropia, dar schimbul de cuvinte formal n-a luat decât câteva momente, după care subiectul a fost închis. Alma a lăudat copiii, a lăudat curățenia din bucătărie, a lăudat cataplasma cu muștar, până nu i-a mai rămas nimic de lăudat. Prudence arăta slabă și obosită, dar nu se plângea și nici nu-i oferea noutăți despre viața ei. Nici Alma n-a întrebat-o de noutăți. Se temea să audă detaliile împrejurărilor cu care se lupta familia.

După multă vreme, Alma își luă inima-n dinți și spuse:

— Prudence, aș vrea să vorbesc puțin cu tine între patru ochi.

Dacă rugămintea o surprinsese, Prudence nu lăsă să se vadă. Dar, în fond, expresia ei placidă fusese întotdeauna incapabilă de a exprima o emoție atât de necioplită cum era surprinderea.

— Sarah, îi spuse Prudence fetei celei mai mari. Du-i pe toți afară.

Copiii ieșiră în șir din bucătărie, solemni și cuminți, ca niște soldați în drum spre bătălie. Prudence nu se așeză; rămase cu spatele rezemat de blana masivă de lemn căreia-i spunea masă de bucătărie, cu mâinile împreunate frumos peste șorțul curat.

— Da? întreabă ea.

Alma căuta cu disperare cu ce să înceapă. Nu-i venea în minte nici o propoziție care să nu sune vulgar sau nepoliticos. Dintr-odată, regretă profund că ascultase de sfatul tatălui ei. Îi venea să fugă din casa aceea – să fugă înapoi la plăcerile de la White Acre, la Ambrose, la un loc unde apa de la pompă era proaspătă și rece. Dar Prudence o privea, răbdătoare și tăcută. Trebuia să spună ceva.

Alma începu:

— Apropiindu-mă de sorocul nunții...

Vocea i se pierdu și o privi neajutorată pe sora ei, dorindu-și, oricât de imposibil era, ca Prudence să-și dea seama din fragmentul acela incoerent de propoziție ce anume încerca s-o întrebe.

— Da? spuse Prudence.

— Îmi dau seama că sunt lipsită de experiență, încheie Alma.

Prudence o privi în continuare, într-o tăcere netulburată. *Femeie, ajută-mă!* îi venea Almei să strige. Dacă ar fi fost Retta Snow aici! Nu Retta cea nouă și nebună, ci Retta cea veche, veselă și nestăpânită. Dacă ar fi fost și Retta cu ele și dacă ar fi avut toate, din nou, nouăsprezece ani! Poate că împreună, toate trei, ca fete, ar fi putut să abordeze cumva subiectul fără teamă. Retta l-ar fi făcut să sune amuzant și

candid. Retta i-ar fi spulberat lui Prudence rezerva și i-ar fi risipit Almei rușinea. Dar acum nu mai era nimeni care să le ajute pe cele două surori să se poarte ca două surori. Mai mult, Prudence nu părea să vrea să întrețină discuția, fiindcă nu spuse nimic.

— Îmi dau seama că sunt lipsită de experiență în privința vieții conjugale, preciză Alma, într-un acces de curaj disperat. Tata mi-a sugerat să caut la tine îndrumare în privința căilor de a-mi mulțumi soțul.

Una din sprâncenele lui Prudence se ridică foarte puțin.

— Îmi pare rău că mă consideră o autoritate în domeniu, spuse ea.

Ideea fusese chiar foarte proastă, înțelese Alma. Dar acum nu mai putea da înapoi.

— M-ai înțeles greșit, protestă Alma. Mă gândeam doar că, știi, ești căsătorită de multă vreme și ai atâția copii...

— Alma, căsătoria presupune și alte lucruri decât cele la care faci aluzie. Mai mult, anumite scrupule mă împiedică să discut lucrurile la care te referi.

— Firește, Prudence. N-aș vrea să-ți rănesc pudoarea sau să-ți încalc intimitatea. Dar lucrurile despre care vorbeam îmi rămân necunoscute. Te rog mult să nu mă înțelegi greșit. N-am nevoie să văd un doctor; sunt familiarizată cu mecanismele de bază ale anatomiei. Dar aș vrea să vorbesc cu o femeie căsătorită, ca să înțeleg ce i-ar putea plăcea sau ce i-ar putea displăcea soțului meu. Cum să mă prezint, vreau să spun, în ce privește arta de a face plăcere...

— Nu este vorba de nici o artă, răspuse Prudence, cu excepția cazului în care femeia este plătită.

— *Prudence!* exclamă Alma, cu o tărie care o luă prin surprindere și pe ea. Uită-te la mine! Nu vezi cât de nepregătită sunt? Arăt eu a femeie tânără? Arăt eu a obiect al dorinței cuiva?

Până atunci, Alma nu-și dăduse seama cât de teamă îi era de noaptea nunții. Desigur, îl iubea pe Ambrose și aștepta cu o nerăbdare mistuitoare nunta, dar, în același timp, era îngrozită. Groaza îi explica, în parte, și nopțile din ultimele săptămâni, petrecute trează și tremurând: nu știa cum să se poarte ca soție. Vreme de decenii, Alma fusese devorată de o bogată imaginație indecentă, carnală – dar era, în același timp, inocentă. Una înseamnă imaginația și cu totul altceva două trupuri unite. Cum avea s-o vadă Ambrose? Cum avea să-l atragă? Era un bărbat mai tânăr, un bărbat frumos, în timp ce înfățișarea Almei la vârsta de patruzeci și opt de ani, descrisă cu sinceritate, ar fi făcut inevitabilă afirmația: era mai degrabă măcăcine decât trandafir.

Ceva în atitudinea lui Prudence se înmuie aproape imperceptibil.

— Nu trebuie decât să fii doritoare, spuse Prudence. În fața unei soții doritoare și supuse, un bărbat sănătos nu va avea nevoie de convingere.

Informația nu o ajuta cu nimic pe Alma. Prudence trebuie să fi bănuț și ea același lucru, fiindcă adăugă:

— Te asigur că îndatoririle patului conjugal nu sunt din cale-afară de neplăcute. Dacă este blând cu tine, soțul tău nu te va răni prea mult.

Almei îi venea să se lase să cadă pe podea și să plângă. Prudence chiar credea că de *rănire* se temea Alma? Cine sau ce o putea răni pe Alma Whittaker? Cu mâinile ei bățătorite? Cu brațele ei care ar fi putut să ridice blana de stejar de care se rezema atât de delicat Prudence și s-o arunce cu ușurință tocmai de cealaltă parte a camerei? Cu gâtul ei ars de soare și părul ei ca un mănunchi de ciulini? Nu de rănire se temea Alma în noaptea nunții ei, ci de *umilință*. Ceea ce dorea cu disperare să afle Alma era cum ar putea să-i apară lui Ambrose ca o orhidee, cum era sora ei, și nu ca un bolovan acoperit de mușchi, cum era ea. Dar așa ceva nu se poate învăța. Discuția era inutilă – sau cel mult un simplu preambul al umilinței.

— Ți-am ocupat prea mult timp, spuse Alma, ridicându-se. Ai un copil bolnav de îngrijit. Iartă-mă.

O clipă, Prudence ezită, de parcă voia să se apropie de sora ei, sau să-i ceară să mai rămână. Dar clipa trecu repede, asta dacă chiar existase. Prudence nu spuse decât:

— Mă bucur că ai venit.

De ce suntem atât de diferite? îi venea Almei s-o întrebe. De ce nu putem să fim apropiate?

Dar se mărgini să întrebe:

— Vii la nuntă sâmbătă? deși bănuia deja că Prudence o va refuza.

— Mă tem că nu, zise Prudence.

Nu dădu vreun motiv. Amândouă știau de ce: fiindcă Prudence n-avea să mai pună niciodată piciorul pe domeniul White Acre. Nici Henry și nici Prudence n-ar fi acceptat așa ceva.

— Atunci îți urez toate cele bune, încheie Alma.

— La fel și ție, răspunse Prudence.

De-abia când a ajuns pe la jumătatea străzii și-a dat seama Alma ce făcuse: pe lângă că-i ceruse unei mame obosite, în vârstă de patruzeci și opt de ani (cu un copil bolnav în casă), sfaturi despre arta copulației, îi ceruse asemenea sfaturi *fiicei unei târfe*. Cum putuse Alma să uite de originile rușinoase ale lui Prudence? Prudence însăși n-avea să le uite niciodată și, foarte probabil, trăia în perfectă rigoare și virtute și pentru a contracara depravarea bine cunoscută a mamei ei naturale. Iar Alma dăduse buzna în casa aceea umilă, decentă și sobră cu întrebări despre secretele și trucurile seducției!

Alma se așază pe un butoi aruncat în stradă – ca o imagine a deznădejzii. Îi venea să se întoarcă la casa familiei Dixon și să-și ceară scuze, dar cum s-o facă? Ce să spună ca situația să nu devină și mai dureroasă?

Cum putuse să fie atât de insensibilă și de neghioabă?

Unde-i era capul?

În după-amiaza dinaintea nunții, sosiră două obiecte importante adresate Almei.

Primul era un plic pe a cărui ștampilă poștală scria „Framingham, Massachusetts“ și care purta într-un colț numele „Pike“. Alma presupuse imediat că scrisoarea e pentru Ambrose, fiindcă fusese limpede că fusese trimisă de familia lui, dar nu exista îndoială că plicul îi era adresat ei, așa că îl deschise.

Dragă domnișoară Whittaker,

Îmi cer iertare că nu voi putea veni la ceremonia căsătoriei dumneavoastră cu fiul meu, Ambrose, dar sufăr de o invaliditate gravă, iar o călătorie atât de lungă este cu mult peste puterile mele. M-am bucurat însă să aflu că Ambrose va intra în curând în instituția sfintei căsătorii. Fiul meu a trăit atâția ani departe de familie și de societate, încât renunțasem de mult la speranța că are să-și găsească vreodată o mireasă. Mai mult, inima lui tânără a fost rănită adânc, acum multă vreme, de moartea unei fete pe care o admirase și adorase – o fată dintr-o familie creștină respectabilă din comunitatea noastră și pe care ne așteptam cu toții s-o ia de soție –, încât mă temeam ca emoțiile lui să nu fi fost zdrobite ireparabil și să nu mai cunoască niciodată bucuriile unei afecțiuni naturale. Poate vorbesc prea liber, deși fără îndoială v-a povestit toate acestea. Așadar, veștile despre logodna lui au fost bine-venite, fiindcă au fost dovada unei inimi vindecate.

Am primit portretul vostru de nuntă. Păreți o femeie capabilă. Nu văd în expresia dumneavoastră nici un semn de imprudență sau frivolitate. Nu ezit să spun că exact de o asemenea femeie are nevoie fiul meu. Este un băiat deștept – cel mai deștept, de departe, dintre toți copiii mei –, iar în copilărie a

fost cea mai mare bucurie a mea, dar și-a petrecut mult prea mulți ani privind nepăsător norii și stelele și florile. Mă tem, de asemenea, să nu creadă că a ajuns prea deștept pentru o viață creștină. Dumneavoastră sunteți femeia potrivită pentru a-i corecta această impresie greșită. Nu putem decât să ne rugăm ca o căsătorie cuviincioasă să-l vindece de rătăcirile lui morale. În concluzie, regret că nu voi putea vedea nunta fiului meu, dar am speranțe mari în ce privește căsnicia voastră. Ar fi o mare alinare pentru inima unei mame să știe că fiul ei își înalță mintea către contemplarea lui Dumnezeu prin disciplina studiilor scripturii și rugăciuni frecvente. Vă rog să-l aduceți la aceste bune obiceiuri.

Frații lui vă urează, alături de mine, bun venit în familia noastră. Presupun că acest fapt este de la sine înțeles. Totuși, merită spus.

A dumneavoastră, Constance Pike

Singurul lucru cu care a rămas Alma din scrisoare a fost: *o fată pe care o admirase și adorase*. În ciuda siguranței cu care afirma mama lui că îi va fi spus toate astea, Ambrose nu suflase o vorbă despre ea. Cine fusese fata? Când murise? Ambrose plecase din Framingham când începuse cursurile la Harvard, la doar șaptesprezece ani, și de atunci nu mai locuise în oraș. Povestea lor de dragoste trebuie să se fi petrecut deci înaintea vârstei aceleia fragede, dacă se putea numi o poveste de dragoste. Trebuie să fi fost copii, sau aproape copii. Trebuie să fi fost frumoasă fata aceea, Alma parcă o vedea: o dulceață mică și adorabilă, un exemplu de moralitate, cu părul castaniu și ochii albaștri, care cânta imnuri cu o voce ca mierea și care se plimbase cu tânărul Ambrose prin livezile primăvăratice în floare. Să fi contribuit moartea fetei la prăbușirea lui psihică? Oare cum o chemase?

De ce nu-i vorbise Ambrose despre ea? Pe de altă parte, de ce să-i vorbească? Nu avea și el dreptul să păstreze tăcerea asupra poveștilor vechi? Îi spusese vreodată Alma lui, de exemplu, despre iubirea ei ferfenițită, inutilă, greșit îndreptată către George Hawkes? Ar fi trebuit să-i spună? Dar nici nu avea ce spune. George Hawkes nici măcar nu știuse că era actor într-o poveste de dragoste, ceea ce însemna că nici nu existase vreo poveste de dragoste.

Ce putea face Alma cu informația aceasta? În primul rând, ce putea face cu scrisoarea? O citi din nou, îi memoră conținutul și o ascunse. Avea să-i răspundă doamnei Pike mai târziu, pe fugă și fără să atragă atenția. Își dorea să nici n-o fi primit. Trebuia să găsească un mod de a uita ce citise.

Cum o chema pe fată?

Din fericire, poștașul mai adusese ceva – un pachet înfășurat în hârtie cerată maronie, legat cu sfoară. În mod cum nu se poate mai surprinzător, venea de la Prudence Dixon. Când îl deschise, Alma descoperi că înăuntru se află o cămașă de noapte din in moale și alb, cu bordură de dantelă. Părea de mărimea potrivită. Era o cămașă frumoasă și simplă, modestă, dar feminină, cu falduri voluminoase, gulerul ridicat pe gât, nasturi de fildeș și mâneci evazate. Pe talie luceau discret flori brodate delicat cu fir de mătase de un galben pal. Fusese împăturită cu grijă, parfumată cu levănțică și legată cu o panglică albă, sub care era pus un bilet purtând scrisul imaculat al lui Prudence: „Cu toate urările de bine.“

De unde făcuse rost Prudence de un obiect atât de luxos? N-ar fi avut timp s-o coasă cu mâna ei; pesemne o cumpărase de la o croitoreasă pricepută. Cât trebuie s-o fi costat! De unde făcuse rost de bani? Erau tocmai materialele la care familia Dixon renunțase de mult: mătase, dantelă, nasturi de import, finețuri de tot felul. Prudence nu purtase ceva atât de dichisit de aproape trei decenii. Ceea ce însemna că pe Prudence o costase *foarte mult* (atât financiar, cât și moral) cadoul acela. Alma simți cum i se strânge gâtul de emoție. Ce făcuse ea pentru sora ei ca să merite atâta bunătate? După recenta întâlnire dintre ele, cum putuse Prudence să-i ofere așa ceva?

O clipă, Alma se gândi că cel mai bine ar fi să refuze cadoul. Să ambalez la loc cămașa de noapte și să i-o trimită înapoi lui Prudence, care o putea tăia în bucăți din care să facă rochițe drăguțe pentru fiicele ei sau (mai probabil) ca să le vândă în sprijinul cauzei aboliționiste. Dar nu, gestul ar fi părut nepolitic și nerecunoscător. Darurile nu se înapoiază. Chiar și Beatrix o învățase asta. Darurile nu se înapoiază niciodată. Fusesse un gest elegant. Trebuia primit cu eleganță. Alma trebuia să fie umilă și recunoscătoare.

De-abia mai târziu, când merse în dormitor, închise ușa, se opri în fața oglinzii înalte și se îmbracă în cămașa de noapte, înțelese mai bine ce îi transmitea sora ei și de ce nu putea în nici un caz să trimită cadoul înapoi: obiectul acela superb era făcut pentru ca Alma să-l poarte în noaptea nunții.

Arăta chiar drăguță în cămașa de noapte.

Capitolul șaptesprezece

Nunta a avut loc marți, 29 august 1848, în salonul de la White Acre. Alma a purtat o rochie de mătase cafenie, comandată special pentru ocazie. Martori le-au fost Henry Whittaker și Hanneke de Groot. Henry era vesel; Hanneke nu. Ceremonia a fost oficiată, ca favoare pentru stăpânul casei, de un judecător din partea de vest a orașului, care mai făcuse afaceri cu Henry.

— Fie ca prietenia să vă îndrume, încheie el, după ce s-au schimbat jurămintele. Fie ca de acum înainte să vă păziți unul pe altul de nefericiri și să vă însuflețiți unul pe altul în bucurii.

— Tovarăși în știință, afaceri și viață! răcni Henry din senin, apoi își suflă nasul cu mare elan.

Nu mai erau prezenți alți prieteni sau membri ai familiei. George Hawkes trimisese drept cadou de nuntă o lădiță cu pere, dar scrisese că suferă de febră și nu poate veni. În ziua dinainte sosise și un buchet mare de flori, cu complimente din partea Farmaciei Garrick. Din partea lui Ambrose n-a participat nici un oaspete. Prietenul lui, Daniel Tupper din Boston, îi trimisese în dimineața aceea o telegramă pe care scria simplu: „BRAVO PIKE“, dar nu venise la nuntă. N-ar fi făcut decât o jumătate de zi cu trenul din Boston, și totuși – din partea lui Ambrose n-a venit nimeni.

Privind în jur, Alma și-a dat seama cât se micșorase familia. Adunarea era mult prea mică. Pur și simplu nu erau destui oameni. De-abia dacă aveau suficienți ca nunta să fie declarată legală. Cum ajunseseră atât de izolați? Și-a amintit de balul organizat de părinții ei în 1808, cu exact patruzeci de ani înainte; cum se roteau dansatorii și muzicienii pe verandă și pe peluza vastă și cum alergase printre ei cu torța! Acum ar fi fost imposibil să-ți imaginezi că la White Acre avusese loc vreodată un asemenea spectacol, că existaseră atâtea râsete și șotii. Domeniul ajunsese o constelație a tăcerii.

Ca dar de nuntă, Alma i-a oferit lui Ambrose o ediție foarte veche și foarte prețioasă a *Teoriei sacre a Pământului* de Thomas Burnet, apărută pentru prima oară în 1680. Burnet era teolog și susținea că, înainte de potopul lui Noe, planeta fusese o sferă netedă de o perfecțiune absolută, care avea „frumusețea tinereții și o natură înfloritoare, proaspătă și roditoare, fără un singur rid, fără o singură cicatrice sau ruptură pe tot trupul; fără pietre sau munți, fără peșteri scobite, fără canale larg deschise; era netedă și uniformă peste tot“. Îi spunea „Primul Pământ“. Alma se gândise că soțului ei i-ar plăcea și, într-adevăr, Ambrose s-a bucurat. Ideea de perfecțiune, visurile despre o frumusețe nepătată – da, i se potriveau de

minune.

Cât despre Ambrose, el i-a oferit Almei un pătrat superb de hârtie italienească, pe care-l împăturise până obținuse un fel de plic foarte mic și foarte complicat pe care aplicase patru sigilii de ceară de diferite culori. Fiecare latură era sigilată și fiecare sigiliu era diferit. Era un obiect tare frumos, care-i încăpea în palmă, dar ciudat și aproape cabalistic. Alma a răsucit darul curios pe toate părțile.

— Cum se deschide un asemenea cadou? întrebă ea.

— Nu se deschide, spuse Ambrose. Îți cer să nu-l deschizi niciodată.

— Ce e în el?

— Un mesaj de iubire.

— Da? spuse Alma încântată. Un mesaj de iubire! Mi-ar plăcea foarte mult să-l văd!

— Aș prefera să îți-l imaginezi.

— Imaginația mea nu e la fel de bogată ca a ta, Ambrose.

— Dar pentru tine, Alma, care iubești atât de mult învățătura, va fi bine și îți va încuraja imaginația să păstrezi ceva nedezevăluit. Noi doi vom ajunge să ne cunoaștem atât de bine. Hai să lăsăm măcar un lucru nedeschis.

Alma a pus darul în buzunar. A rămas acolo toată ziua – o prezență ciudată, ușoară, misterioasă.

În seara aceea au cinat cu Henry și cu prietenul lui, judecătorul. Henry și judecătorul au băut prea mult vin de Porto. Alma n-a băut nici un fel de alcool; nici Ambrose. Soțul ei îi zâmbea ori de câte ori își întorcea privirea spre el – dar asta făcuse întotdeauna, chiar înainte să devină soțul ei. Seara era ca oricare alta, doar că acum ea se numea doamna Ambrose Pike. Soarele a apus încet în ziua aceea, ca un bătrân care coboară scările cu greutate.

În sfârșit, după cină, Alma și Ambrose s-au retras pentru prima oară în dormitorul Almei. Alma s-a așezat pe marginea patului, iar Ambrose a venit lângă ea și i-a căutat mâna. După o lungă tăcere, ea a spus:

— Scuză-mă un moment...

Voia să se îmbrace cu cămașa de noapte cea nouă, dar nu voia să se dezbrace în fața lui. A luat cu ea cămașa în mica toaletă a cărei ușă se deschidea în colțul dormitorului – încăpere amenajată, cu tot cu o cadă și cu robinete pentru apă rece, în anii 1830. Și-a scos hainele și și-a pus cămașa de noapte. Nu știa dacă trebuie să-și lase părul prins sau să-l desfacă. Când îl desfăcea din coc nu arăta prea bine, dar era neplăcut să dormi cu acele și agrafele în păr. Ezită, apoi decise să-l lase prins.

Când s-a întors în dormitor, a văzut că și Ambrose se schimbuse – într-o cămașă de noapte de in, cu o croială simplă, care îi atârna până sub genunchi. Își împăturise ordonat hainele și le pusese pe un scaun. Stătea în picioare, de partea opusă a patului. Tulburarea a izbit-o pe Alma ca o șarjă de cavalerie. Ambrose nu părea tulburat. N-a spus nimic despre cămașa ei de noapte. I-a făcut semn să vină în pat, iar ea s-a întins. Se culcat și el, venind din partea cealaltă, și s-a apropiat până a întâlnit-o la mijloc. Dintr-odată, ei îi veni ideea înfiorătoare că patul era mult prea mic pentru amândoi. Și ea, și Ambrose erau foarte înalți. Unde să le încapă picioarele? Și brațele? Dacă-l lovea cu un picior în somn? Dacă-l împungea cu cotul în ochi fără să-și dea seama?

S-a întors pe o parte, la fel și el; se priveau față-n față.

— Comoara sufletului meu, spuse el. Îi luă o mână în mâna lui, i-o aduse la buze și o sărută chiar deasupra nodurilor, cum făcuse în fiecare seară în ultima lună, de când se logodiseră. Mi-ai adus atâta alinare.

— Ambrose, răspunse ea, uimită de numele lui, uimită de chipul lui.

— În somn vedem cel mai limpede puterea spiritului, spuse el. Mințile noastre își vor vorbi peste distanța aceasta îngustă. Aici, împreună, în liniștea nopții, ne vom elibera în sfârșit de timp, de spațiu, de legea naturii și de legea fizică. Vom hoinări prin lume după bunul plac, în vise. Vom vorbi cu morții, ne vom preschimba în animale sau obiecte, vom zbura prin timp. Intelectul ni se va risipi, iar mintea ne va fi descătușată.

— Îți mulțumesc, spuse ea, cu respirația tăiată.

Nu știa ce altceva să spună ca răspuns la vorbele lui atât de neașteptate. Oare-i făcea curte? Așa se obișnuia la Boston? Se temea că respirația ei nu mirosea dulce. A lui mirosea dulce. Ar fi vrut ca Ambrose să stingă lampa. Imediat, de parcă i-ar fi auzit gândurile, el a întins mâna și a stins lampa. Întunericul era mai plăcut, mai confortabil. Îi venea să înoate spre el. Îl simți cum îi ia mâna din nou și cum își apasă buzele pe ea.

— Noapte bună, soția mea, spuse el.

Nu-i dădu drumul mâinii. În câteva clipe (își dădea seama după respirație) adormise.

În toate închipuirile, speranțele sau temerile Almei cu privire la ce avea să se întâmple în noaptea nunții ei, situația aceasta nu-i trecuse prin cap.

Ambrose dormea, potolit și împăcat, alături de ea, ținându-i mâna ușor, cu încredere, în timp ce Alma, cu ochii larg deschiși în întuneric, stătea nemișcată în tăcerea tot mai adâncă. Confuzia o copleși ca un lichid uleios și murdar. Începu să caute explicații posibile pentru împrejurările acestea bizare, scormonindu-și mintea în căutarea unei interpretări, apoi a unei alte interpretări, ca într-un proces științific cu un experiment care nu mersese deloc cum trebuia.

Poate Ambrose avea să se trezească și aveau să-și continue – de fapt, să-și *inceapă* – plăcerile maritale? Poate nu-i plăcuse cămașa ei de noapte? Poate păruse prea modestă? Sau prea doritoare? O voia pe fata care murise? Se gândea la iubirea lui pierdută din Framingham, dispărută de atâția ani? Sau poate îl doborâse o criză de nervi? Nu era capabil de actul dragostei? Dar nici una din explicații nu avea sens, ultima chiar mai puțin decât celelalte. Alma știa destule pe tema asta încât să înțeleagă că incapacitatea în privința actului intim le pricinuia bărbaților cea mai cumplită rușine – dar Ambrose nu părea deloc rușinat. Și nici nu *încercase* să săvârșească actul. Dimpotrivă, dormea cum nu se poate mai liniștit. Dormea ca un burghez bogat într-un hotel scump. Dormea ca un rege după o zi lungă de vânat mistreți și privit turniruri. Dormea ca un prinț mahomedan, satisfăcut de o duzină de concubine frumoase. Dormea ca un copil sub un copac.

Alma n-a adormit. Noaptea era fierbinte și nu se simțea confortabil după ce stătuse atâta timp culcată pe o parte; îi era teamă să se miște, îi era teamă să-și tragă mâna din mâna lui. Acele și agrafele din păr o apăsau. Umărul de sub ea începea să-i amorțească. După multă vreme, se retrase în sfârșit din strânsoarea mâinii lui și se răsuci pe spate, dar fără folos: n-avea să se odihnească în noaptea aceea. Rămase întinsă, încordată și alarmată, cu ochii larg deschiși, cu subsuorile umede, cu mintea agitată, căutând fără succes o concluzie mulțumitoare la întorsătura atât de surprinzătoare și de neplăcută pe care o luaseră lucrurile.

În zori au început să cânte toate păsările pământului, vesele și indiferente la nenorocirea ei. Odată cu primele raze de soare, Alma și-a îngăduit o rază de speranță că soțul ei avea să se trezească odată cu zorii și o s-o îmbrățișeze. Poate că urmau să înceapă la lumina zilei toate intimitățile de așteptat la o pereche căsătorită.

Ambrose s-a trezit, într-adevăr, dar n-a îmbrățișat-o. S-a trezit cu o mișcare vioaie, proaspăt și mulțumit.

— Ce vise! spuse el, ridicându-și brațele deasupra capului și întinzându-se languros. De ani de zile n-am mai avut asemenea vise. Ce onoare să pot împărtăși electricitatea ființei tale. Îți mulțumesc, Alma! Ce zi ne așteaptă! Ai avut și tu vise ca ale mele?

Alma, firește, nu visase nimic. Alma petrecuse noaptea închisă într-o stare de trezie și groază. Dar dădu din cap. Nu știa ce altceva să facă.

— Trebuie să-mi promiți, spuse Ambrose, că, după moarte, oricare din noi va muri primul, ne vom trimite unul altuia vibrații peste hăul mortalității.

Din nou, dădu din cap absentă. Era mai ușor decât să încerce să vorbească.

Tăcută, Alma își privi soțul cum se ridică și își aruncă pe față apă din lighean. Își luă hainele de pe scaun și se scuză politicos, apoi intră în toaletă și se întoarse complet îmbrăcat și debordând de bună dispoziție. Ce stătea la pândă înapoia zâmbetului aceluia calm? Alma nu vedea în spatele lui nimic altceva decât și mai multă căldură. I se părea că arată exact cum arătase în prima zi când îl văzuse – ca un bărbat plăcut, inteligent și entuziast, în vârstă de douăzeci de ani.

Era o proastă.

— Te las, n-aș vrea să-ți deranjez intimitatea, spuse el. Și te aștept la micul dejun. Ce zi ne așteaptă!

Pe Alma o durea tot corpul. Înțepenită și cuprinsă de disperare, s-a ridicat din pat încet, ca o invalidă, și s-a îmbrăcat. S-a uitat în oglindă. N-ar fi trebuit să se uite. Îmbătrânise cu un deceniu într-o singură noapte.

Când a coborât în sfârșit scările, Henry era la masă. El și Ambrose purtau o conversație ușoară și scânteietoare ca beteala. Hanneke îi aduse Almei un ceainic nou și îi aruncă o privire pătrunzătoare – genul de privire de care au parte toate femeile în dimineața de după nuntă –, însă Alma o ocoli. Încercă să-și gonească de pe chip orice urmă de amețală sau de supărare, dar imaginația îi era obosită și știa că are ochii roșii. Se simțea de parcă o năpădise mucegaiul. Bărbații nu păreau să fi observat. Henry spunea o poveste pe care Alma o mai auzise de zece ori – despre noaptea în care, într-o tavernă mizerabilă din Peru, dormise în același pat cu un francez mărunțel și pompos care avea un accent franțuzesc îngrozitor, dar care insista neobosit că nu era francez.

— Nătărăul îmi tot spunea: „*Jeu siunt angles!*“ și eu îi tot spuneam: „Nu ești englez, tâmpitule, ești francez! Ascultă și tu ce accent nenorocit ai!“ Dar nu, nătărăul dracului zicea întruna: „*Jeu siunt angles!*“ Până la urmă, i-am zis: „Atunci ia spune, cum e posibil să fii englez?“ Și atunci a croncănit: „*Jeu siunt angles pentriu que soțiia mea e anglesă!*“

Ambrose râse și râse. Alma îl fixă cu privirea de parcă era un exemplar botanic.

— După logica lui, conchise Henry, eu sunt olandez!

— Iar eu sunt un Whittaker! adăugă Ambrose, râzând în continuare.

— Mai vrei ceai? o întrebă Hanneke pe Alma, cu aceeași privire pătrunzătoare.

Alma închise repede gura, dându-și brusc seama că până atunci o ținuse căscată.

— Mulțumesc, Hanneke, mi-a ajuns.

— Azi o să vină oamenii să aducă ce-a mai rămas din fân cu căruța, spuse Henry. Alma, vezi să faci treabă bună.

— Da, tată.

Henry se întoarse din nou spre Ambrose.

— E bună la casa omului nevasta ta, mai ales când e treabă de făcut. Un fermier cu fustă, nu alta.

A doua noapte a decurs la fel ca prima – la fel și a treia, și a patra, și a cincea. La fel toate nopțile care

au urmat. Ambrose și Alma se dezbrăcau în intimitate, se culcau și se întorceau cu fața unul la altul. Ambrose îi săruta mâna, îi lăuda bunătatea și stingea lampa. Apoi adormea ca un personaj fermecat de basm, iar Alma stătea întinsă lângă el, suferind un chin mut. Singurul lucru care s-a schimbat cu trecerea timpului a fost că Alma a reușit, în cele din urmă, să prindă câteva ore de somn agitat în fiecare noapte, pur și simplu fiindcă trupul îi ceda de epuizare. Dar somnul îi era întrerupt de vise înfiorătoare și de perioade insuportabile de gânduri zbuciumate, lucide.

Ziua, Alma și Ambrose își țineau companie ca întotdeauna, în studiu și în contemplație. Niciodată el nu păruse mai atașat de ea. Ea își îndeplinea sarcinile, țepănă ca o bucată de lemn, și-l ajuta cu ale lui. Ambrose voia să fie întotdeauna aproape de ea – pe cât de aproape se putea. Nu părea să-i observe tulburarea. Ea încerca s-o ascundă. Încă mai spera într-o schimbare. Au trecut mai multe săptămâni. A venit luna octombrie. Noaptea s-au răcit. Nu se schimba nimic.

Ambrose părea atât de împăcat cu condițiile căsniciei lor, încât Alma, pentru prima oară în viață, a început să se teamă că e pe cale să înnebunească. Ea l-ar fi răvășit sălbatic, iar el era mulțumit să-i sărute doi centimetri pătrați de piele mai sus de nodul din mijlocul mâinii stângi. Să fi fost informată greșit despre natura relațiilor conjugale? Să fi fost o înșelătorie? Avea destul sânge Whittaker în ea cât să fumege de furie la gândul că fusese păcălită. Dar apoi se uita la chipul lui Ambrose: nu arăta câtuși de puțin ca un șarlatan, și furia ei se topea din nou într-o confuzie nefericită.

La începutul lui octombrie, Philadelphia se bucura de ultimele zile de vară indiană. Diminețile erau o splendoare aurită de aer răcoros și cer albastru, iar după-amiezile erau blânde și leneșe. Ambrose se purta de parcă nu fusese în viața lui mai inspirat ca acum și sărea din pat în fiecare dimineață ca o ghiulea dintr-o gură de tun. Reușise să facă să înflorească o *Aerides odorata* rară în sera orhideelor. Henry o importase cu ani în urmă de pe dealurile de la poalele Himalayei, dar nici măcar nu înmugurise până când Ambrose n-o luase din ghiveciul ei de pe jos și n-o atârname de grinzi, sus, într-o pată de soare, într-un coș făcut din scoarță de copac și mușchi umed. Acum explodase dintr-odată într-o feerie de flori. Henry era încântat. Ambrose era încântat. O desena din toate unghiurile. Avea să fie mândria florilegiului de la White Acre.

— Dacă iubești destul de mult un lucru, în cele din urmă el îți va dezvălui secretele pentru tine, îi spusese Ambrose Almei.

L-ar fi contrazis dacă i-ar fi cerut cineva părerea. Ea îl iubea pe Ambrose peste toate, dar nu i se dezvăluia nici un secret. Își dădu seama că simte o gelozie supărătoare față de reușita lui cu *Aerides odorata*. Invidia planta și grija pe care i-o arăta. Ea nu se putea concentra pe propria-i muncă, dar el făcea progrese excelente cu a lui. Începea s-o deranjeze prezența lui în adăpostul pentru trăsuri. De ce o întrerupea tot timpul? Tiparnița lui era zgomotoasă și duhnea a cerneală fierbinte. Alma nu mai suporta. Parcă începea să putrezească. Nu mai avea răbdare cu nimic. Într-o zi, se plimba prin grădina de legume de la White Acre când dădu peste un lucrător tânăr, care stătea proptit în cazma și zgândărea leneș o așchie ce i se înfipsea în degetul mare. Îl mai văzuse pe zgândăriciul cel pricăjit. Îl vedeai mai des așezat pe cazma decât muncind cu ea.

— Robert te cheamă, așa e? întrebă ea, apropiindu-se de el cu un zâmbet cald.

— Robert sunt, confirmă el, ridicând spre ea o privire arătând o vagă lipsă de interes.

— Ce-ai tu de făcut în după-amiaza asta, Robert?

— Să sap răzorul ăsta putrezit de mazăre, doamnă.

— Și ai cumva de gând să te și apuci de lucru azi-mâine, Robert? îl iscodi ea, pe un ton periculos de coborât.

— Păi vedeți 'mneavoastră, am o așchie și...

Alma s-a aplecat deasupra lui, aruncând o umbră peste tot trupul lui mărunțel. L-a ridicat de guler până când picioarele au ajuns să-i atârne la un cot deasupra pământului și, scuturându-l ca pe un sac cu nutreț, a răcnit:

— Treci înapoi la muncă, târâie-brâu ce ești, până nu-ți retez boașele cu cazmaua aia a ta!

L-a aruncat la pământ. Băiatul a căzut cu toată greutatea. A ieșit de sub umbra ei aiurit, iepurește, și-a început să sape din răspuțeri, la întâmplare, de frică. Alma a plecat, scuturând din brațe ca să-și înmoaie mușchii, și-a început din nou să se gândească la soțul ei. Să fi fost posibil ca Ambrose pur și simplu să nu știe? Era posibil să existe un om atât de nevinovat încât să se angajeze într-o căsnicie necunoscându-și îndatoririle sau necunoscând mecanismele sexuale dintre un bărbat și soția lui? Își aminti de o carte pe care o citise cu mulți ani înainte, pe când începuse să adune texte licențioase în podul adăpostului pentru trăsuri. Nu se gândise la cartea cu pricina de cel puțin două decenii. Fusesse destul de plicticoasă în comparație cu celelalte, dar acum îi reveni în minte. Se intitula *Roadele căsniciei: Ghidul gentilomului cu privire la purtările sexuale. Manual pentru perechile căsătorite de dr. Horscht*.

Acest dr. Horscht scrisese cartea, conform spuselor lui, după ce sfătuisese un soț și o soție, creștini și cuviincioși, care nu aveau nici un fel de cunoștințe – fie ele teoretice sau practice – despre actul sexual și care, de când începuseră să împartă patul conjugal, își tot bătuseră capul, și singuri și împreună, cu sentimente și senzații atât de ciudate, încât se simțeau ca sub puterea unei vrăji. În cele din urmă, la câteva săptămâni după nuntă, bietul mire își întrebă un prieten, care-i oferise informația șocantă că soțul recent căsătorit trebuie să-și introducă organul direct în „valea de adăpat” a nevestei ca să poată avea loc actul cu pricina. Gândul îi provocase bietului tânăr atâta teamă și rușine, încât dăduse fuga la dr. Horscht ca să-l întrebe dacă fapta aceasta, care părea atât de nepământească, era posibilă și dacă era virtuoasă. Dr. Horscht se miluise de bietul suflet derutat și scrisese îndrumarul acesta despre treburile sexuale, ca să ajute și alți bărbați căsătoriți de curând.

Alma râsesse când citise cartea, cu atâția ani înainte. Să fii bărbat tânăr și să fi rămas cu desăvârșire neștiutor despre funcția genital-urinară i se părea o idee mai mult decât absurdă. Doar nu existau pe lume asemenea oameni?

Acum însă începea să se îndoiască.

Ar fi trebuit oare să-i *arate*?

În după-amiaza aceea de sâmbătă, Ambrose s-a retras devreme în dormitor și i-a spus Almei că va face o baie înainte de cină. Ea l-a urmat în cameră. S-a așezat pe pat și a ascultat apa curgând în cada mare, de porțelan, de partea cealaltă a ușii. L-a auzit fredonând. Era fericit. Ea, pe de altă parte, ardea de nefericire și îndoială. Acum probabil se dezbrăca. A auzit plescăituri ușoare când intra în cadă, apoi un oftat de plăcere. Apoi liniște.

S-a ridicat și s-a dezbrăcat și ea. Și-a scos totul – până și acele din păr. Dacă ar mai fi avut ce să scoată de pe ea, ar fi scos. Trupul ei gol nu era frumos, știa, dar altul nu avea. S-a dus și s-a rezemat de ușa toaletei, ascultând, cu urechea lipită. Nu era nevoie să facă asta. Existau și alternative. Putea învăța să suporte lucrurile așa cum erau. Se putea supune, răbdătoare, suferinței ei, acelei căsătorii-necăsătorie ciudate și imposibile. Putea învăța să supună tot ce aprindea Ambrose în ea – pofta ei pentru el, dezamăgirea, senzația de absență chinuitoare ori de câte ori era aproape de el. Dacă învăța să-și înfrângă propria dorință, își putea păstra soțul – așa cum era el.

Nu. Nu, așa ceva nu putea învăța.

A apăsat clanța, a împins și a intrat, făcând cât mai puțin zgomot. Capul lui s-a întors spre ea, iar ochii i s-au mărit, alarmați. Ea n-a spus nimic, el n-a spus nimic. Alma și-a dezlipit privirea din ochii lui și și-a permis să-i cerceteze tot corpul, scufundat puțin sub suprafața apei răcite din cadă. Acum îl putea vedea în toată frumusețea lui nudă. Pielea îi era de un alb lăptos – mult mai albă pe piept și pe picioare decât pe brațe. Pe piept avea foarte puțin păr. Era de o frumusețe perfectă, de nedepășit.

Se temuse că Ambrose n-avea nici un fel de organe genitale? Își închipuise cumva că asta ar fi problema? Ei bine, nu asta era problema. Avea organe genitale – perfect adecvate, chiar impresionante. Își îngădui să privească atent excrescența lui minunată – creatura aceea marină palidă, care plutea legănându-se între picioarele lui, în peticul său de blană udă și intimă. Ambrose nu se mișcă. Nici penisul nu i se mișcă. Nu-i plăcea să fie privit. Alma își dădu seama de asta imediat. Petrecuse destul timp în pădure observând animale timide, ca să știe când unei creaturi nu-i place să fie văzută, iar creatura dintre picioarele lui Ambrose nu voia să fie văzută. Dar o privi, fiindcă nu-și putea lua ochii de la ea. Ambrose o lăsă – nu atât pentru că i-ar fi îngăduit-o, cât pentru că era paralizat.

În sfârșit, Alma a ridicat ochii spre chipul lui, sperând cu disperare să găsească vreo deschidere, vreo cale spre înăuntrurile lui. Părea înghețat de frică. De ce de *frică*? Se lăsă să cadă pe podea, lângă cadă. Arăta de parcă ar fi îngenuncheat în fața lui, rugătoare. Nu – *chiar* îngenunchea în fața lui, rugătoare. Mâna lui dreaptă, cu degete lungi, subțiate spre vârf, se odihnea pe marginea căzii, ținând strâns bordura de porțelan. Îi desprinse mâna de acolo, deget cu deget. El o lăsă s-o desprindă. Îi luă mâna și o aduse la buzele ei. Puse trei dintre degete în gură. Nu se putea abține. Avea nevoie să simtă ceva din el înăuntrul ei. Îi venea să-l muște, doar cât să-i împiedice degetele să-i alunece afară din gură. Nu voia să-l sperie, dar nu voia nici să-i dea drumul. În loc să muște, începu să sugă. Era perfect concentrată, absorbită de dorința ei. Buzele îi făcură un zgomot – un fel de sunet umed, indecent.

La auzul lui, Ambrose și-a venit în fire. A tras scurt aer în piept și și-a smuls degetele din gura ei. S-a ridicat repede, plescăind zgomotos, și și-a acoperit organele genitale cu amândouă mâinile. Arăta de parcă era gata-gata să moară de groază.

— Te rog... spuse ea.

Se priviră ca o femeie și un intrus strecurat în dormitor – numai că ea era intrusul, iar el prada speriată. Ambrose se uită la ea ca la un străin care i-ar fi pus cuțitul la gât, de parcă avea de gând să-l folosească pentru cele mai josnice plăceri, apoi să-i taie capul, să-i scoată măruntaiele afară și să-i mănânce inima cu o țepușă lungă și ascuțită.

Alma dădu înapoi. Ce altceva putea face? S-a ridicat și a ieșit încet din toaletă, închizând cu grijă ușa în spatele ei. S-a îmbrăcat. A coborât scările. Avea inima atât de frântă, încât nici nu știa cum de e cu putință să fie încă în viață.

A găsit-o pe Hanneke de Groot măturând prin colțurile salonului. Cu o voce încordată, i-a cerut să pregătească dormitorul pentru oaspeți din aripa de est pentru domnul Pike, care avea să doarmă acolo până când se puteau face alte aranjamente.

— *Waarom?* întrebă Hanneke.

Dar Alma nu-i putea spune de ce. Se simțea ispășită să se lase să cadă în brațele lui Hanneke și să plângă, dar se împotrivi ispitei.

— E ceva rău în întrebarea unei femei bătrâne? zise Hanneke.

— Am să te rog să-l informezi chiar tu pe domnul Pike de noua situație, răspunse Alma, apoi se îndepărtă. Eu nu mă simt în stare.

În noaptea aceea, Alma a dormit pe divanul ei din adăpostul pentru trăsuri și n-a venit la cină. Se gândea la Hipocrate, care credea că ventriculele inimii nu erau făcute să pompeze sânge, ci aer. El credea că inima e o extensie a plămânilor – un fel de foale mari și musculoase care alimentau cuptorul corpului. În noaptea aceea, Alma avea impresia că așa și era. Își simțea pieptul invadat de un vânt puternic, nestăpânit. Parcă inima ei încerca, cu disperare, să tragă aer. Iar plămânii parcă îi erau plini de sânge. Se sufoca la fiecare răsuflare. Nu reușea să scape de senzația că se îneacă. Se simțea nebună. Se simțea ca Retta Snow cea mică și nebună, care, pe vremuri, dormea și ea acolo, pe canapea, când lumea devenea prea înfricoșătoare.

Dimineața, Ambrose a venit s-o caute. Era palid, iar fața îi era schimonosită de suferință. S-a așezat alături de ea și i-a căutat mâinile. Ea și le-a tras înapoi. A privit-o mult timp fără să spună nimic.

— Dacă încerci să-mi comunici ceva fără vorbe, Ambrose, spuse ea în cele din urmă, cu vocea grea de furie, n-am să pot să te aud. Te voi ruga să-mi vorbești direct. Fă-mi plăcerea asta, te rog.

— Iartă-mă, spuse el.

— Va trebui să-mi spui pentru ce trebuie să te iert.

Ambrose se chinui să-și găsească cuvintele.

— Căsnicia aceasta... încep, apoi își pierdu suflul.

Alma râse uscat.

— Ce e o căsnicie, Ambrose, când i se răpesc plăcerile cinstite la care au tot dreptul să se aștepte orice soț și orice soție?

El aprobă, dând din cap. Arăta deznădăjduit.

— M-ai înșelat, spuse ea.

— Dar eu credeam că ne-am înțeles unul pe celălalt.

— Așa credeai? Ce credeai tu că am înțeles? Spune-mi în cuvinte: ce credeai că va fi căsnicia noastră?

Ambrose căută un răspuns.

— Un schimb, spuse el în cele din urmă.

— De ce, mai exact?

— De iubire. De idei și de sprijin.

— La fel credeam și eu, Ambrose. Dar credeam că vor mai fi la mijloc și alte schimburi. Dacă voiai să-ți duci viața ca un shaker²⁴, de ce n-ai plecat să trăiești cu ei?

²⁴. Sectă creștină apărută în America sfârșitului de secol XVIII, care trăia în comunități izolate, credea în venirea iminentă a Împărăției lui Dumnezeu pe pământ și predica, printre altele, castitatea desăvârșită.

Ambrose se uită la ea uimit. Habar n-avea ce erau shakerii. Doamne, câte lucruri nu știa băiatul ăsta!

— Alma, hai să nu ne certăm și să nu ne contrazicem, se rugă el.

— Tânjești după fata care a murit? Asta e problema?

Aceeași expresie uimită.

— Fata care a murit, Ambrose, repetă ea. Cea despre care mi-a spus mama ta. Cea care a murit acum mulți ani, la Framingham. Cea pe care o iubeai.

Ambrose arăta năucit.

— Ai vorbit cu mama?

— Mi-a scris o scrisoare. Ea mi-a spus despre fată – despre marea ta iubire.

— Ți-a scris mama o scrisoare? Despre Julia? Fața lui Ambrose emana confuzie. Dar n-am iubit-o pe

Julia, Alma. Era o copilă, țineam mult la ea, mi-a fost prietenă în tinerețe, dar n-am iubit-o. Mama și-ar fi dorit s-o iubesc, fiindcă era fiica unei familii foarte respectabile, dar Julia nu mi-a fost altceva decât o vecină nevinovată. Desenam flori împreună. De-abia dacă m-am mai gândit la ea în anii care au trecut de atunci. De ce am ajuns să vorbim despre Julia?

— De ce nu poți să mă iubești? întrebă Alma, detestând disperarea care i se citea în glas.

— Nu pot să te iubesc *mai mult*, spuse Ambrose, cu la fel de multă disperare.

— Sunt urâtă, Ambrose. Am știut-o dintotdeauna. Și sunt bătrână. Dar am câteva lucruri pe care ți le doreai – alinare, companie. Pe astea le-ai fi putut avea și fără să mă umilești cu o căsătorie. Ți le dădusem deja și ți le-aș fi dat pentru totdeauna. Aș fi fost mulțumită să te iubesc ca o soră, poate chiar ca o mamă. Dar *tu* ai fost cel care a vrut să ne căsătorim. Tu ai fost cel care a venit cu ideea căsniciei. Tu ai fost cel care a spus că vrei să dormi alături de mine în fiecare noapte. Tu ai fost cel care mi-a îngăduit să-mi doresc lucruri după care renunțasem de mult să mai tânjesc.

Trebuia să tacă. Vocea îi devenea tot mai ascuțită și mai întretăiată. Încă o rușine venită să se adauge la rușinea ei.

— Nu-mi trebuie avere, spuse Ambrose cu ochii umezi de durere. Mă cunoști și știi asta.

— Și totuși te bucuri de roadele ei.

— Alma, nu mă înțelegi.

— Nu te înțeleg deloc, domnule Pike. Edifică-mă.

— Te-am întrebat, spuse el. Te-am întrebat dacă dorești o căsătorie a sufletelor – un *mariage blanc*.

Văzând că Alma nu-i răspunde imediat, adăugă: Asta înseamnă o căsătorie castă, fără schimburi carnale.

— Știi ce înseamnă *mariage blanc*, Ambrose, se răsti ea. Vorbeam franceza dinainte să te naști tu. Ce nu înțeleg eu e ce te-a făcut să-ți închipui că îmi doresc așa ceva.

— Fiindcă te-am întrebat. Te-am întrebat dacă primești ceea ce-ți ofer și ai acceptat.

— *Când?* Alma simțea că, dacă n-are de gând să vorbească mai fățiș, mai sincer, o să înceapă să-și smulgă părul din cap.

— În cămăruța pentru reparat cărțile, în noaptea aceea, după ce te-am găsit în bibliotecă. Când am stat împreună în tăcere. Te-am întrebat fără cuvinte: „Primești ceea ce-ți ofer?” și ai spus „da”. Te-am *auzit* cum mi-ai spus „da”. Te-am simțit cum ai spus-o! Nu tăgădui, Alma – mi-ai auzit întrebarea peste prăpastia materială și mi-ai răspuns cu un da! Nu e adevărat?

O fixa cu ochi plini de panică. Acum ea era cea care nu știa ce să spună.

— Și mi-ai pus la rândul tău o întrebare, continuă Ambrose. M-ai întrebat fără cuvinte dacă asta doresc de la tine. Și am spus da, Alma! Cred că am spus-o chiar cu voce tare! Nici nu puteam să răspund mai limpede! M-ai auzit!

Își reaminti noaptea din legătorie, explozia ei mută de plăcere sexuală, senzația întrebării lui curgând prin ea și a întrebării ei curgând prin el. *Ce auzise?* Îl auzise întrebând, clar ca dangătul unui clopot de biserică, „Primești ceea ce-ți ofer?": Bineînțeles că spusese da. Credea că dorise să spună: „Vrei să primești din partea mea plăceri senzuale ca aceasta?” Iar când îl întrebuse, la rândul ei: „Asta dorești de la mine?”, vruse să spună: „Dorești plăcerile acestea senzuale alături de mine?”

Doamne Dumnezeule, își înțeleseseră greșit întrebările! Își înțeleseseră greșit și *supranatural* întrebările. Fusese singurul miracol categoric din viața Almei Whittaker, și ea îl înțelesese greșit. În toată viața ei nu auzise glumă mai proastă.

— Te întrebam doar dacă mă vrei *pe mine*, spuse ea, obosită. Adică dacă mă vrei *cu totul*, așa cum se doresc unul pe altul îndrăgostiții. Credeam că și tu mă întrebi același lucru.

— Dar eu niciodată n-aș cere trupul material al cuiva în felul despre care vorbești, spuse Ambrose.

— Și de ce nu?

— Pentru că nu cred în asta.

Multă vreme, Alma nu reuși să scoată nici un cuvânt. Apoi întrebă:

— Ești de părere că actul conjugal – chiar și între un soț și soția lui – e un lucru murdar și depravat?

Doar știi, Ambrose, ce împărtășesc oamenii unii cu alții în intimitatea căsniciei? Crezi că sunt josnică fiindcă vreau ca soțul meu să-mi fie soț? Ai auzit, nu-i așa, vorbindu-se despre astfel de plăceri între bărbați și femei?

— Eu nu sunt ca alți bărbați, Alma. Chiar te miră lucrul acesta, când ne cunoaștem de atâta timp?

— Atunci ce-ți închipui că ești, dacă nu ești ca alți bărbați?

— Nu e vorba de ce-mi închipui că sunt, Alma – e vorba de ce vreau să fiu. Mai precis, de ce eram odinioară și vreau să fiu din nou.

— Și ce e aceea, Ambrose?

— Un înger al Domnului, spuse Ambrose, cu o tristețe de nedescris în glas. Speram să fim îngeri ai Domnului împreună. Așa ceva nu este cu puțință decât dacă ne eliberăm de carne și ne unim în grația divină.

— Anafura și Cristosul mării... astăzi și *mâine!* înjură Alma.

Îi venea să-l ia și să-l scuture cum îl scuturase pe Robert, grădinarul, cu câteva zile înainte. Îi venea să intre într-o dispută despre scripturi cu el. Îi venea să-i spună că femeile Sodomei fuseseră pedepsite de Iehova fiindcă se împreunaseră trupește cu îngerii – *dar măcar ele apucaseră să se împreuneze!* Numai ea putea avea norocul să aibă parte de un înger atât de frumos, dar atât de inflexibil.

— Hai, Ambrose! spuse ea. Trezește-te! Nu trăim în împărăția cerului – nici tu, iar eu cu atât mai puțin. Cum poți să fii atât de încuiat la minte? Uită-te la mine, băiete! Cu ochii tăi cei adevărați – cu ochii tăi materiali. Ți se pare că arăt eu a înger, Ambrose Pike?

— Da, spuse el simplu.

Furia o părăsi pe Alma, lăsând loc unei dureri de plumb, fără fund.

— Atunci te înșeli grav, iar acum suntem amândoi într-un necaz de mai mare dragul.

Ambrose nu putea rămâne la White Acre.

Asta a devenit evident după doar o săptămână – săptămână în care Ambrose a dormit în camera pentru oaspeți din aripa de est, iar Alma pe divanul din adăpostul pentru trăsuri, îndurând amândoi rânjetele și chicotelile servitoarelor tinere. Căsătoriți de doar câteva săptămâni și deja dormeau nu doar în camere separate, ci și sub *acoperișuri* separate... scandalul era prea delicios ca să-i reziste vreo ureche curioasă de pe domeniu.

Hanneke încerca să închidă gura servitorilor, dar zvonurile roiau și zburau ca liliicii în amurg. Spuneau că Alma e prea bătrână și prea urâtă ca s-o îndure Ambrose, chiar dacă lua în considerare averea pe care o primise ambalată în fofoloanca ei uscată. Spuneau că Ambrose fusese prins furând. Spuneau că lui Ambrose îi plăceau fetele tinere și drăguțe și că-l prinsese cineva cu mâna pe fundul unei lăptărese. Spuneau orice voiau să spună; Hanneke nu-i putea da afară pe toți. Alma auzea și ea, în trecut, o parte din zvonuri, iar ce nu auzea își putea imagina cu ușurință. Se vedea din uităturile pe care i le aruncau.

Tatăl ei a chemat-o în biroul lui într-o după-amiază de luni, spre sfârșitul lui octombrie.

— Cum stă treaba? întrebă el. Te-ai și plictisit de jucăria nouă?

— Nu mă lua în răs, tată – îți jur că nu pot îndura așa ceva.

— Atunci dă-mi o explicație.

— E un lucru prea rușinos ca să-l explic.

— N-are cum. Crezi că n-am auzit mai toate zvonurile? N-ai ce să-mi spui care ar fi mai rușinos decât ce spune lumea și-așa.

— Sunt multe lucruri la mijloc pe care nu ți le pot spune, tată.

— Te-a înșelat? *Deja?*

— Îl cunoști, tată. N-ar face așa ceva.

— Nu prea-l cunoaștem nici unul, Alma. Deci care e problema? A furat de la tine – de la *mine*? Te călărește de te omoară? Te bate cu cureaua de ascuțit briciul? Nu, nu prea-mi vine să cred că e ceva de felul ăsta. Zi, fato. Ce-a făcut?

— Nu se mai poate să rămână aici și nu-ți pot spune de ce.

— Arăt eu a ins care să leșine dacă-i spui adevărul? Sunt bătrân, Alma, dar n-am intrat în groapă încă. Și să nu crezi că n-o să ghicesc oricum, dacă-mi pun mintea. Ești frigidă? Asta e problema? Sau o are bleagă?

Alma nu răspunse.

— Aha, spuse el. Deci așa ceva. Carevasăzică îndatoririle maritale n-au fost îndeplinite?

Din nou, Alma nu răspunse.

Henry își lovi palmele una de alta.

— Așa, și ce? Tot vă simțiți bine împreună. Cei mai mulți nu au parte nici de atâta într-o căsnicie. Și așa ești prea bătrână ca să faci copii și pe lume sunt destule perechi nefericite în dormitor. De fapt, cele mai multe așa sunt. În lumea asta găsești tot atâtea perechi prost alese câte muște. Poate căsătoria ta s-a stricat mai repede decât altele, dar o să înveți să rabzi și s-o înduri, Alma, cum o îndurăm – sau am îndurat-o – și noi, ceilalți. N-ai fost crescută să rabzi și să înduri toate cele? N-o să-ți lași viața să se ducă naibii dintr-un mic neajuns. Fă și tu ce poți. Gândește-te la el ca la un frate dacă nu te gădilă cu nici o plăcere pe sub plapumă. Ar fi un frate destul de bun. Se poartă frumos cu toată lumea.

— Nu-mi trebuie frate. Îți spun, tată, că *nu se mai poate să stea aici*. Trebuie să-l obligi să plece.

— Iar eu îți spun, fata mea, că acum mai puțin de trei luni eram amândoi chiar aici în cameră când te-am auzit insistând că trebuie să te căsătorești cu omul ăsta – un om despre care eu nu știam nimic, iar tu abia un dram mai mult decât nimic. Și acum vrei să-l dau afară? Ce sunt eu, câinele tău de pază? Mărturisesc că nu-mi place treaba, nu-mi place deloc. E nedemnă. Ce te deranjează, bârfele? Ține-le piept ca o Whittaker. Du-te să te vadă cei care dau din gură despre tine. Altoiește-i sănătos dacă nu-ți convine cum se uită la tine. O să se învețe minte. N-o să treacă mult și o să găsească alt subiect de bârfă. Dar să-l gonesc pe băiatul ăsta pentru totdeauna pentru marea crimă – că ce? Că nu-ți face pe plac? Ia-ți în pat pe unul din grădinari, dacă vrei ceva carne tânără. Există bărbați pe care poți să-i cumperi pentru distracții din astea, așa cum cumpără bărbații femei. Când vor bani, oamenii sunt dispuși să facă orice, iar tu ai bani din plin. Folosește-ți zestrea ca să-ți faci un harem de băieți pentru toate plăcerile tale, dacă vrei.

— Tată, te rog... imploră Alma.

— Dar până una-alta, ce vrei să *fac* cu domnul Pike al nostru? continuă el. Să-l târăsc pe străzile din Philadelphia legat la coada trăsurii și smolit cu catran? Să-l arunc în Schuylkill legat de un butoi plin cu pietre? Să-l leg la ochi și să-l împușc la zid?

Nu putea face altceva decât să stea acolo, copleșită de rușine și durere, mută. Ce se așteptase să audă

de la tatăl ei? Ei bine, oricât de prostescă i se părea ideea acum, se așteptase ca Henry s-o apere. Crezuse că Henry avea să fie indignat alături de ea. Aproape că se așteptase să-l vadă tropăind furios prin casă, într-o furie de-a lui teatrală, ca pe vremuri, fluturând din brațe ca un actor dintr-o farsă: *Cum ai putut să-i faci așa ceva fiicei mele?* Cam așa. Ceva pe potriva intensității și profunzimii frustrării și furiei pe care le simțea ea. Dar de ce crezuse asta? Îl văzuse ea vreodată pe Henry Whittaker apărând pe cineva? Iar dacă apăra pe cineva în cazul de față, se părea că acesta era Ambrose!

În loc să-i sară în ajutor, tatăl ei o umilea. Mai mult, acum Alma își amintea conversația pe care o avusese cu el despre căsătoria cu Ambrose, cu nici trei luni înainte. Henry o avertizase că se îndoia că „un asemenea bărbat“ o putea mulțumi în căsnicie. Ce știuse pe atunci și nu spusese? Acum ce știa?

— De ce nu m-ai împiedicat să-l iau de bărbat? întrebă Alma în sfârșit. Bănuiai ceva. De ce n-ai vorbit?

Henry dădu din umeri.

— Acum trei luni nu era treaba mea să-ți spun ție ce să crezi. Nici acum nu e. Dacă e ceva de făcut cu băiatul, trebuie s-o faci tu singură.

Gândul o zgudui pe Alma: Henry îi spusese dintotdeauna ce să creadă, de când era o găză de fetiță – cel puțin așa simțise ea.

Nu s-a putut împiedica să întrebe:

— Dar ce crezi că ar trebui să fac cu el?

— Fă dracului ce vrei, Alma! Tu hotărăști. Nu e de datoria mea să scap de domnul Pike. Tu ai adus individul la noi în casă, tu să scapi de el – dacă asta vrei. Și grăbește-te. Întotdeauna e mai bine să tai decât să sfâșii. Într-un fel sau altul, vreau să se rezolve problema asta. În ultimele luni familia noastră a cam luat-o pe arătură și aș vrea s-o văd readusă pe drum. Avem prea multă muncă de făcut ca să ne pierdem timpul cu prostii din astea.

În anii care au urmat, Alma avea să încerce să se convingă că ea și Ambrose hotărâseră împreună unde avea să-și continue el viața, dar nimic nu era mai departe de adevăr. Ambrose Pike nu era omul care să ia singur decizii. Era un balon neancorat, incredibil de vulnerabil la influența celor mai puternici decât el – și toată lumea era mai puternică decât el. Făcuse întotdeauna exact ce i se spusese. Mama lui îi spusese să meargă la Harvard, așa că mersese la Harvard. Prietenii lui îl scosese dintr-un troian de zăpadă și îl trimiseseră la un spital pentru nebuni, iar el îi lăsase, cuminte, să-l pună sub cheie. Daniel Tupper din Boston îi spusese să se ducă în junglele Mexicului și să picteze orhidee, iar el se dusese în junglă și pictase orhidee. George Hawkes îl invitase la Philadelphia, iar el venise la Philadelphia. Alma îl instalase la White Acre și îl pusese să facă un florilegiu magnific cu toată colecția de plante a tatălui ei, iar el se pusese pe lucru fără să întrebe nimic. Mergea oriunde îl trimiteai.

Voia să fie un înger al Domnului, dar, vai de Dumnezeuul lui, nu era decât un miel.

Încercase Alma, sincer, să se gândească la cel mai bun plan pentru el? Mai târziu avea să-și spună că încercase. Nu voia să divorțeze; nu avea de ce să-și atragă, ei sau lui, un asemenea scandal. Avea să-i asigure mijloace îndestulătoare – nu pentru că ar fi cerut el, ci pentru că așa era corect. N-avea de gând să-l trimită înapoi în Massachusetts, nu doar fiindcă o detesta pe mama lui (scrisoarea aceea îi ajungea ca s-o deteste!), ci și pentru că gândul că Ambrose avea să doarmă până la sfârșitul zilelor pe canapeaua prietenului lui, Tupper, o întrista. Nu-l putea trimite nici înapoi în Mexic, asta era sigur. Și-așa aproape că murise de friguri acolo.

Dar nu putea să-l țină nici în Philadelphia, fiindcă prezența lui îi provoca prea multă suferință.

Doamne, cât de umilită o făcea să se simtă! Deși îi iubea și acum chipul – așa palid și tulburat cum ajunsese. Simpla vedere a feței aceleia aprindea în ea o dorință atât de intensă și de vulgară, că n-o putea suporta. Trebuia să plece altundeva – departe. Nu putea să riște să mai dea ochii cu el în anii care urmau.

I-a scris lui Dick Yancey, administratorul cu mână de fier al treburilor tatălui ei, care se afla în Washington, D.C., unde punea la punct niște afaceri cu grădina botanică a cărei deschidere se pregătea. Alma știa că Yancey avea să plece în curând în Pacificul de Sud, pe o balenieră. Mergea în Tahiti să cerceteze plantația de vanilie eșuată a Companiei Whittaker și să încerce să aplice tactica de polenizare artificială pe care i-o sugerase chiar Ambrose tatălui Almei în prima noapte a șederii lui la White Acre.

Yancey avea de gând să plece în Tahiti curând, în mai puțin de două săptămâni. Era mai bine să pornească înainte de furtunile de la sfârșitul toamnei și înainte să înghețe apele golfului.

Alma știa toate astea. De ce n-ar pleca atunci Ambrose în Tahiti cu Dick Yancey? Era o soluție respectabilă, chiar ideală. Ambrose putea să preia chiar el administrarea plantației de vanilie. Avea toate șansele să se descurce de minune, nu? Vanilia era o orhidee, nu? Henry Whittaker avea să fie mulțumit de plan; vrusese de la bun început să-l trimită pe Ambrose în Tahiti, doar că Alma îl convinsese să se răzgândească, spre marea ei nefericire.

Era o izgonire? Alma încerca să-și spună că nu. Se vorbea că Tahiti e un paradis. Nu era nici pe departe o colonie de muncă forțată. Da, Ambrose avea o constituție delicată, însă Dick Yancey se va îngriji să nu pățească nimic. Avea să fie interesant. Clima de acolo era frumoasă și sănătoasă. Cine nu și-ar dori să ajungă pe țărnișurile de basm ale Polineziei? Era o ocazie pe care ar fi primit-o cu brațele deschise orice botanist și orice negustor – unde mai pui că plăteau alții.

Alma a dat la o parte vocile din mintea ei care protestau că totuși era o izgonire, fără doar și poate – ba chiar una crudă. A ignorat ceea ce știa prea bine – că Ambrose nu era nici botanist, nici negustor, ci o ființă cu sensibilități și talente unice și cu o minte delicată, nu tocmai potrivită pentru o călătorie lungă pe ocean, pe o balenieră, și nici pentru traiul pe o plantație din îndepărtatele Mări ale Sudului. Ambrose era mai mult copil decât bărbat și îi spusese de multe ori Almei că nu-și dorește altceva de la viață decât o casă statornică și o tovărășie blândă.

Ei bine, multe lucruri ne dorim în viață, își spuse ea, și nu de toate avem parte.

Și apoi, nu avea unde altundeva să se ducă.

Odată toate stabilite, Alma și-a instalat soțul pentru două săptămâni la hotelul United States (chiar vizavi de banca enormă în care se aflau, în încăperi secrete și încăpătoare, banii tatălui ei), în timp ce ea îl aștepta pe Dick Yancey să se întoarcă de la Washington.

Două săptămâni mai târziu, în holul hotelului United States, Alma îi făcea cunoștință soțului ei cu Dick Yancey – cu Dick Yancey cel masiv și tăcut, cu ochi care inspirau teamă și cu falca cioplită în stâncă, cu Dick Yancey care nu punea întrebări și nu făcea decât ce i se ordona. Ei bine, nici Ambrose nu făcea decât ce i se ordona. Ambrose, încovoiat și palid, n-a pus nici o întrebare. Nici măcar n-a întrebat cât timp trebuia să rămână în Polinezia. Oricum Alma n-ar fi știut ce să-i răspundă. Nu era o izgonire, își tot spunea. Dar nici ea nu știa cât avea să dureze.

— Domnul Yancey te va avea în grijă de aici încolo, îi spuse lui Ambrose. Ți se vor asigura și toate cele necesare, pe cât posibil.

Se simțea de parcă lăsa un sugar în grija unui crocodil dresat. În clipa aceea, îl iubea pe Ambrose mai mult ca niciodată – îl iubea *pe de-a-ntregul*. Simțea deja o absență enormă la gândul că va pleca pe o corabie de cealaltă parte a lumii. Dar încă din noaptea nunții nu simțise altceva decât o absență enormă. Voia să-l îmbrățișeze, dar vrusese *dintotdeauna* să-l îmbrățișeze și nu putea. Nu i-o permitea el. Voia să

se agațe de el, să-l implore să rămână, să-l implore s-o iubească. Nu-i era permis nimic din toate astea. Nu aveau nici un rost.

Au dat mâna, ca în ziua când se cunoscuseră, în grădina grecească a mamei ei. La picioarele lui Ambrose stătea aceeași valijoară de piele uzată, cu tot ce avea pe lume. Purta același costum cafeniu de catifea reiată. Nu luase de la White Acre nimic.

Ultimul lucru pe care i l-a spus Alma a fost:

— Ambrose, te rog, fii bun și nu vorbi despre căsătoria noastră cu nimeni. Nu e nevoie să știe nimeni ce s-a petrecut între noi. Vei călători nu ca ginerele lui Henry Whittaker, ci ca angajatul lui. Orice altceva ar lăsa loc de întrebări și nu vreau să răspund întrebărilor lumii.

El a aprobat cu o mișcare din cap. N-a mai spus nimic. Arăta bolnav și epuizat.

Pe Dick Yancey n-avea nevoie să-l roage să păstreze secretul asupra relației trecute dintre ea și domnul Pike. Dick Yancey păstra secrete tot timpul; de-asta îl țineau Whittakerii în serviciul lor de atâta timp.

Era unul din marile avantaje ale lui Dick Yancey.

Capitolul optsprezece

În următorii trei ani, Alma n-a mai auzit absolut nimic de la Ambrose; de fapt, aproape că n-a mai auzit nimic nici *despre* el. La începutul verii anului 1849, Dick Yancey a trimis vorbă că ajunseseră cu bine în Tahiti după o călătorie lipsită de peripeții. (Alma știa că asta nu însemna că fusese o călătorie *ușoară*; pentru Dick Yancey, orice călătorie în care nu se scufunda corabia sau nu era capturată de pirați era lipsită de peripeții.) Yancey a raportat că-l lăsase pe domnul Pike în golful Matavai, în grija unui misionar cu pasiune pentru botanică pe nume Francis Welles, și că domnului Pike îi fuseseră prezentate îndatoririle lui pe plantația de vanilie. La scurtă vreme, Dick Yancey plecase din Tahiti ca să se ocupe de afacerile Companiei Whittaker în Hong Kong. După aceea n-au mai venit vești de nici un fel.

Era o perioadă încărcată de disperare pentru Alma. Disperarea e obositoare și devine repede repetitivă, așa că, pentru ea, fiecare zi a devenit o copie a zilei dinainte: tristă, singuratică și prin nimic deosebită. Cea mai rea a fost prima iarnă. Lunile păreau mai reci și mai întunecate decât oricare luni de iarnă din câte trăise Alma; de câte ori făcea drumul dintre adăpostul pentru trăsuri și conac se simțea de parcă îi dădeau ocol pe deasupra capului păsări de pradă nevăzute. Copacii goi o priveau fix, cerșind căldură sau haine. Râul Schuylkill s-a acoperit cu un strat de gheață atât de trainic și de gros, că lumea făcea focul pe el noaptea și rumenea boi întregi la frigare. Când Alma ieșea afară, vântul o izbea, o prindea și se înfășura în jurul ei ca o mantie țeapănă și înghețată.

Nu mai dormea în camera ei. Nu mai dormea aproape deloc. De la confruntarea cu Ambrose, trăia mai mult în adăpostul pentru trăsuri; nici nu putea să se gândească să mai doarmă vreodată în camera matrimonială. Nu mai lua masa împreună cu restul casei, iar la cină mânca tot ce mâncase și la micul dejun: supă limpede cu pâine, lapte cu melasă. Avea o dispoziție fără vlagă, tragică și ușor criminală. Era iritabilă și susceptibilă tocmai cu oamenii care se purtau cel mai frumos cu ea (de pildă Hanneke de Groot) și lăsase în urmă orice grijă sau interes pentru oameni ca sora ei, Prudence, sau biata ei prietenă,

Retta. Își evita tatăl. De-abia se mai interesa de treburile oficiale ale domeniului. I se plângea lui Henry că o tratase nedrept – că o tratase dintotdeauna ca pe o servitoare.

— Am zis eu vreodată că o să fiu corect? răcnea el și o trimitea înapoi în adăpostul pentru trăsuri să-și vină în fire.

I se părea că lumea își bătea joc de ea, așa că îi era greu să dea ochii cu lumea.

Alma avusese dintotdeauna o constituție robustă și nu cunoscuse niciodată suferința de a fi ținută la pat, dar în acea primă iarnă după plecarea lui Ambrose a început să-i fie greu să se ridice din pat dimineața. Nu mai avea nici o dorință de studiu. Nu-și dădea seama cum de putuse să fie interesată vreodată de mușchi – sau de orice altceva. Toate lucrurile de care fusese entuziasmată mai înainte erau năpădite de buruieni. Nu invita pe nimeni la White Acre. Nu-și dorea oaspeți. Conversațiile erau insuportabil de obositoare; tăcerea – și mai rău. Gândurile ei erau ca un nor infecțios și nu-i făceau bine deloc. Dacă îndrăznea să-i taie calea vreo servitoare sau vreun grădinar, de obicei țipa: „Nu poate omul să aibă pace nici o clipă?” și pleca bombănind în direcția opusă.

Căutând răspunsuri la enigma lui Ambrose, a scotocit în biroul lui, pe care-l lăsase intact. A găsit un caiet plin cu scrisul lui în sertarul de sus al biroului. Nu se cuvenea să citească o mărturie atât de intimă, știa prea bine, dar își spuse că, dacă ar fi avut de gând să păstreze secretul asupra celor mai adânci gânduri ale lui, Ambrose nu le-ar fi păstrat transcrierea într-un loc atât de evident cum era sertarul de sus al biroului, lăsat descuiat. Caietul însă nu conținea nici un răspuns. Dimpotrivă, a derutat-o și a îngrijorat-o și mai mult. Paginile nu erau pline de mărturisiri sau de dorințe și nici nu era un simplu registru al întâmplărilor zilei, ca cele pe care le ținea tatăl ei. Nici una din intrări nu era datată. Multe propoziții aproape că nici nu erau propoziții – doar frânturi de gând, legate între ele prin pauze și elipse lungi:

Care-ți este dorința – ?... A uita pentru totdeauna toate frământările... a tânji doar după ceea ce este robust și pur, căutând a atinge numai standardul divin al autodeterminării... A găsi cuprins în tot ceea ce este prins... Oare îngerii se zbat la fel de dureros între ei înșiși și carnea cea roditoare? Ca tot ceea ce este în mine stricat să fie neîncetat și recâștigat în chip prefăcut, neschilodit de sine însuși!... A fi întru totul – regenerat! – întru tărie binegânditoare!... Numai prin foc furat sau prin cunoaștere furată înaintează înțelepciunea!... Nici o putere în știință, ci în însumarea celor două – axa pe care focul dă naștere apei... Isuse, fii-mi virtute, sădește exemplul înăuntrul meu!... Foamea ARZĂTOARE, odată hrănită, nu naște altceva decât mai multă foame!

Și tot așa, pe pagini și pagini întregi. Erau confetti de gânduri. Începeau nicăieri, duceau nicăieri și nu conchideau nimic. În lumea botanicii, un limbaj confuz ca acesta ar fi fost numit *nomina dubia* sau *nomina ambigua* – nume înșelătoare și obscure date plantelor, din cauza cărora exemplarele erau imposibil de clasificat.

Într-o după-amiază, Alma a cedat în sfârșit și a rupt sigiliile de pe hârtia atent împăturită pe care i-o dăduse Ambrose în ziua nunții – obiectul acela curios, „mesajul de iubire“ pe care-i ceruse în mod special să nu-l deschidă niciodată. I-a desfăcut multele îndoituri și a netezit hârtia. În mijlocul paginii se afla un singur cuvânt, așternut acolo cu scrisul lui elegant, inconfundabil: ALMA.

Fără rost.

Cine era omul acesta? Sau mai exact – cine fusese? Și cine era Alma acum, când el plecase? Ce era? se mai întreba ea. Era o fecioară căsătorită care împărțise un pat cast cu superbul și tânărul ei soț timp de o lună și ceva. Putea măcar să se considere soție? Era de părere că nu. Nu mai suporta să fie numită „doamna Pike“. Numele acesta era o glumă crudă; se răstia la oricine îndrăznea să-l folosească. Era în

continuare Alma Whittaker, și Alma Whittaker fusese întotdeauna.

Nu putea alunga gândul că, dacă ar fi fost mai frumoasă sau mai tânără, poate și-ar fi convins soțul s-o iubească așa cum ar fi trebuit s-o iubească un soț. În fond, de ce o considerase Ambrose candidată pentru un *mariage blanc*? Fără îndoială, fiindcă aspectul ei o recomanda: o figură deloc atrăgătoare, deloc plăcută. Pe lângă asta, se tot chinuia întrebându-se dacă n-ar fi trebuit să se învețe să îndure umiliința căsniciei lor, așa cum o sfătuisese tatăl ei. Poate ar fi trebuit să accepte condițiile puse de Ambrose. Dacă ar fi putut să-și înghită mândria sau să-și înăbușe dorințele, l-ar fi avut în continuare alături – tovarășul zilelor ei. Un om mai puternic ar fi putut răbda toate astea.

Cu doar un an în urmă, fusese o femeie mulțumită, folositoare și harnică și nu auzise în viața ei de Ambrose Pike, iar acum omul acesta îi infestase existența. Venise, o luminase, o fermecase cu idei despre miracole și frumusețe, o înțeleșese corect și greșit, o luase de nevestă, îi frânsese inima, o privise cu ochii aceia triști și deznădăjduiți, își acceptase izgonirea, iar acum nu mai era lângă ea. Ce lucru sumbru și uimitor era viața, dacă un asemenea cataclism putea să vină și să plece atât de repede și să lase în urmă un asemenea prăpăd!

Anotimpurile au trecut, dar parcă în ciudă. A venit anul 1850. Într-o noapte de la începutul lui aprilie, Alma s-a trezit dintr-un coșmar violent, fără chip. Și-a adus mâinile la gât, simțind că se sufocă pe uscat cu ultimele fărâme de teroare. În panica ei, a făcut ceva cum nu se poate mai ciudat. A sărit de pe divanul din adăpostul pentru trăsuri și-a alergat cu picioarele goale pe aleea cu pietriș, prin curtea acoperită de chiciură, prin grădina grecească a mamei ei, spre casă. A dat colțul ca să ajungă la ușa bucătăriei din spatele casei și a năvălit înăuntru, cu inima zbatându-i-se în piept și cu plămâni luptându-se să absoarbă aer. A alergat în jos pe scări – picioarele ei cunoșteau fiecare treaptă roasă de lemn în întuneric – și nu s-a oprit până n-a ajuns la gratiile care înconjurau dormitorul lui Hanneke de Groot, în cel mai cald colț al subsolului. A apucat de gratii și le-a zgâlțâit ca un pușcăriaș înnebunit.

— Hanneke! a strigat Alma. Hanneke, mi-e frică!

Dacă s-ar fi oprit chiar și o clipă între momentul trezirii și locul acela, poate că s-ar fi întors. Era o femeie în vârstă de cincizeci de ani și dădea fuga în brațele bătrânei ei doici. Era absurd. Dar nu s-a dus înapoi.

— *Wie is daar?* strigă Hanneke, surprinsă.

— *Ik ben het. Alma!* spuse Alma, întorcându-se la olandeza caldă și familiară. Ajută-mă! Am visat urât.

Hanneke s-a ridicat din pat, bombănind confuză, și a descuiat ușa. Alma s-a repezit în brațele ei – în brațele ei ca niște mari jamboane sărate – și a început să plângă ca un copilăș. Uimită, dar începând deja să se adapteze, Hanneke a dus-o către pat și a așezat-o, ținând-o în brațe și lăsând-o să plângă.

— Gata, gata, spuse Hanneke. N-o să mori din atâta lucru.

Dar Alma se simțea de parcă durerea aceasta atât de profundă chiar *avea* s-o omoare. Nu-i putea măsura adâncimea. De un an și jumătate se tot scufunda în ea și se temea că avea să se scufunde în continuare pentru totdeauna. Plânse până la epuizare la sânul lui Hanneke, culegând cu fiecare suspin roadele stării ei întunecate de atâta vreme. Îi revărsase lui Hanneke o stacană de lacrimi pe piept, dar femeia nu se mișcă și nici nu spuse altceva decât, din când în când, „Gata, gata, copilă. N-o să mori din atâta lucru“.

Când Alma și-a mai revenit puțin, Hanneke a întins mâna după o cârpă curată și a șters-o pe Alma, s-a șters și pe ea cu o eficiență serioasă, ca și cum ar fi curățat mesele din bucătărie.

— Ce nu putem ocoli trebuie să răbdăm, îi spuse ea Almei, în timp ce-i freca fața. N-o să mori din durerea asta – cum n-am murit nici noi, ceilalți.

— Dar cum o rabzi? întrebă rugător Alma.

— Prin îndeplinirea demnă a îndatoririlor, zise Hanneke. Nu te teme de muncă, copilă. În ea vei găsi alinare. Dacă ești destul de sănătoasă ca să plângi, ești destul de sănătoasă ca să muncești.

— Dar l-am iubit, șopti Alma.

Hanneke oftă.

— Atunci ai făcut o greșală care te costă mult. Ai iubit un bărbat care credea că lumea e făcută din unt. Ai iubit un bărbat care voia să vadă stelele în miezul zilei. Avea capul plin de prostii.

— N-avea capul plin de prostii.

— Ba avea capul plin de *prostii*, repetă Hanneke.

— Era ca nimeni altul, spuse Alma. Nu voia să trăiască într-un corp de om muritor. Voia să fie o figură celestă – și la fel voia să fiu și eu.

— Atunci, Alma, mă faci s-o zic din nou: avea capul plin de prostii. Dar tu l-ai tratat de parcă era trimisul cerurilor. De fapt, la fel l-am tratat toți!

— Crezi că era un șarlatan? Crezi că era rău la suflet?

— Nu. Dar nu era nici trimisul cerurilor. Era doar un zăpăcit cu capul plin de prostii, îți spun. Ar fi trebuit să fie un zăpăcit care nu face nici un rău, dar tu i-ai căzut pradă. Acum, toți mai cădem pradă zăpăciților uneori, copilă, iar uneori mai suntem și destul de proști încât să ne placă ce ni se întâmplă.

— N-are să mă mai vrea nici un bărbat, suspină Alma.

— Probabil, decretă Hanneke ferm. Dar acum trebuie să rabzi – și n-o să fii prima. De prea mult timp te complaci în tristețe ca într-o mlaștină, iar mamei tale i-ar fi rușine cu tine. Te înmoi, e o rușine. Crezi că ești singurul om de pe lume care suferă? Ia și citește Biblia, copilă; lumea asta nu e un paradis, ci o vale a plângerii. Crezi că Dumnezeu a făcut vreo excepție de dragul tău? Uită-te în jur, ce vezi? Totul e suferință. Unde te uiți, vezi necazuri. Dacă nu vezi necazurile de îndată, uită-te mai îndeaproape. O să le vezi destul de repede.

Hanneke vorbea sever, dar simplul sunet al vocii ei era liniștitor. Olandeza nu e o limbă mieroasă, ca franceza, sau plină de forță, ca greaca, sau nobilă, ca latina, dar pentru Alma era liniștitoare ca supă de pui. Îi venea să-și pună capul în poala lui Hanneke și s-o lase s-o certe așa toată viața.

— Scutură-te de praf! continuă Hanneke. Mama ta o să mă bântuie din mormânt dacă te mai las să te smiorcăi toată ziua pe-aici, cu nasul sub coada durerii, cum faci de luni de zile. N-ai oasele rupte, așa că stai pe copitele tale. Vrei să jelim pentru tine până la sfârșitul zilelor? Ți-a înfipt cineva un băț în ochi? Nu – așa că termină cu jelaniam! Nu mai dormi pe canapea în adăpostul pentru trăsuri, ca un câine. Ocupă-te de îndatoririle tale. Ai grijă de tatăl tău – nu vezi că e bolnav și bătrân și nu mai are mult și moare? Și lasă-mă pe mine în pace. Sunt prea bătrână pentru prostii din astea și la fel ești și tu. La vârsta asta, după toate câte ai fost învățată, ar fi păcat să nu te poți stăpâni mai bine. Întoarce-te în camera ta, Alma – în camera ta *adevărată*, aici, în casă. Mâine dimineață o să iei micul dejun la masă, cu noi toți, ca întotdeauna, și pe lângă asta vreau să te văd îmbrăcată de zi, cum se cuvine, când te așezi la masă. Și o să mănânci și ultima îmbucătură, după care o să-i mulțumești bucătăresei. Ești o Whittaker, copilă. Adună-te. Ajunge.

Și Alma a ascultat-o. S-a întors, deși cu umerii încovoiați și stoarsă de puteri, în dormitorul ei. S-a întors la masă la micul dejun, la îndatoririle pe care le avea față de tatăl ei, la administrarea domeniului White Acre. S-a întors, pe cât posibil, la viața ei așa cum era înainte de venirea lui Ambrose. Nu avea ce

face împotriva bârfelor servitoarelor și grădinarilor, dar (cum bine prezisese Henry) în cele din urmă bârfitorii au trecut la alte scandaluri și alte drame și au uitat aproape cu desăvârșire să mai trăncănească despre necazurile Almei.

Ea nu și-a uitat necazurile, dar a cârpit cum a putut găurile sfâșiate din pânza vieții ei și a mers înainte. A observat pentru prima oară că tatăl ei o ducea, într-adevăr, tot mai prost cu sănătatea și că starea i se înrăutățea repede, așa cum îi spusese Hanneke de Groot. Nu era o surpriză (avea nouăzeci de ani!), dar dintotdeauna îl privise ca pe un colos, un exemplu de om invincibil, așa că fragilitatea la care ajunsese o uimi și o sperie. Henry petrecea mai mult timp la el în dormitor, arătând o sinceră lipsă de interes față de treburile importante. Vederea îi era tulbure; de auzit nu mai auzea aproape deloc. Ca să mai prindă cât de cât ceva îi trebuia o pâlnie pentru ureche. Avea nevoie de Alma mai mult și, în același timp, mai puțin decât până atunci: mai mult ca soră medicală, mai puțin ca secretară. Nu vorbea niciodată de Ambrose. Nimeni nu vorbea de el. Prin Dick Yancey le-a parvenit știrea că plantele de vanilie din Tahiti rodeau, în sfârșit. Alte vești despre soțul ei plecat Alma n-a primit.

Dar se gândea la el neîncetat. Liniștea care domnea în tipografia organizată în încăperea de lângă biroul ei din adăpostul pentru trăsuri îi amintea încontinuu de absența lui, la fel și dezordinea prăfuită din sera pentru orhidee și plictisul de la cină. Mai vorbea din când în când cu George Hawkes, care urma să publice în curând cartea cu orhidee a lui Ambrose, de care se ocupa mai nou Alma. Și cartea îi amintea de el, în mod dureros. Dar nu avea ce face. Nu putem șterge toate semnele. De fapt, nu putem șterge *nici un* semn. Tristețea ei era neîncetată, dar o ținea sub carantină într-o cămăruță mică și ușor de controlat din inima ei. Mai mult de atât nu putea face.

Din nou, ca în toate perioadele din viață când se simțise singură, și-a căutat alinarea și uitarea în muncă. S-a întors la *Ghidul complet al speciilor de mușchi din America de Nord*. S-a întors la câmpul ei cu bolovani și a inspectat stegulețele și însemnele pe care le pusese pe ei. A observat din nou înaintarea sau retragerea lentă a câte unei varietăți. S-a reîntors la ideea inspirată care-i venise cu doi ani înainte – în săptămânile acelea amețitoare, fericite dinaintea nunții – despre similaritățile dintre alge și mușchi. Nu reușea să simtă încrederea nestăpânită pe care o avusese la început față de idee, dar în continuare i se părea perfect posibil ca o plantă acvatică să se fi transformat într-una terestră. Conceptul ascundea ceva, un fel de confluență sau nod de legătură, dar nu reușea să rezolve ghicitoarea.

În căutare de răspunsuri și de izvoare intelectuale care să-i ocupe mintea, și-a îndreptat din nou atenția asupra dezbaterilor contemporane despre transformarea speciilor. L-a recitat pe Lamarck cu atenție. Lamarck presupusese că transmutația biologică apărea doar ca urmare a utilizării excesive sau prea slabe a unei părți anume a organismului. De exemplu, susținea el, girafele aveau gâtul atât de lung fiindcă, de-a lungul istoriei, anumite girafe se întinseseră atât de sus, ca să se hrănească din vârfurile copacilor, încât *cauzaseră* o lungire efectivă a gâtului pe durata vieții lor individuale. Apoi transmisese trăsătura aceea – alungirea gâtului – progeniturii. În același fel, pinguinii aveau aripi nefolositoare fiindcă nu le mai folosiseră. Aripile se micșoraseră nemaismulajind la nimic, iar trăsătura – două apendice ciuntite, incapabile de zbor – fusese transmisă puilor de pinguin, dând astfel speciei morfologia actuală.

Teoria era provocatoare, însă Almei i se părea că nu are în toate privințele sens. Conform raționamentului lui Lamarck, se gândea ea, pe pământ ar trebui să se vadă mult mai multe transmutații. Potrivit acestei logici, și-a zis Alma, evreii, după secole de practicat circumcizia, ar fi trebuit să înceapă de mult să nască băieți fără prepuț. Bărbații care se bărbierau toată viața ar fi trebuit să aibă fii cărora să nu le crească barba deloc. Femeile care-și încrețeau zilnic părul ar fi trebuit să nască fiice cu părul creț. Dar, evident, nu se întâmpla așa ceva.

Și totuși lucrurile *se schimbau* – de asta Alma era sigură. Și nu era singura convinsă de acest fapt. Aproape toți membrii comunității științifice discutau posibilitatea ca speciile să se transforme din ceva în altceva – poate nu chiar văzând cu ochii, ci într-un timp considerabil. Teoriile și disputele care se aprinseseră pe tema aceasta erau extraordinare. Cu puțin timp în urmă apăruse în limba engleză, inventat de William Whewell, personalitate enciclopedică, cuvântul *scientist*. Mulți învățați se împotriviseră adoptării termenului acestuia nou și grosolan, fiindcă suna sinistru de asemănător cu oribilul cuvânt *ateist*; de ce să se numească *oameni de știință* și nu, la fel ca până atunci, *filozofi naturali*? Nu era oare denumirea aceea mai plăcută Domnului, mai pură? Dar începeau să se facă distincții între domeniul natural și domeniul filozofiei. Erau tot mai rari preoții care se ocupau în același timp și cu botanica sau geologia, fiindcă cercetarea lumii naturale ridica la suprafață mult prea multe contradicții față de adevărurile biblice. Pe vremuri, Dumnezeu se dezvăluia în minunile naturii; acum, aceleași minuni îl puneau pe Dumnezeu la îndoială. De-acum, învățații trebuiau să aleagă una din tabere.

În timp ce vechile certitudini se clătinau și tremurau pe o temelie tot mai șubredă, Alma Whittaker, singură la White Acre, își țese propriile gânduri periculoase. Se gândea la Thomas Malthus, cu teoriile lui despre creșterea populației, boli, cataclisme, foamete și dispariția speciilor. Se gândea la superbe fotografii în care John William Draper surprinsese recent suprafața Lunii. Se gândea la teoria lui Louis Agassiz cum că lumea trecuse odinioară printr-o eră glaciară. Într-o zi, făcu o lungă plimbare pe jos până la muzeul de pe strada Sansom ca să vadă oasele reconstituite ale unui mastodont gigantic, care o duseră cu gândul, din nou, la vechimea planetei – de fapt, la vechimea tuturor planetelor. Se gândi dintr-o nouă perspectivă la alge și la mușchi și la cum fusese posibil ca prima încrengătură să se transforme într-a doua. Se concentră din nou asupra genului *Dicranum*, întrebându-se iar cum putea să existe sub atâtea forme cu diferențe minuscule între ele; ce anume modelase sutele și sutele de siluete și configurații?

În a doua parte a anului 1850, George Hawkes a dezvăluit lumii cartea cu orhidee a lui Ambrose – o ediție luxoasă și scumpă, cu titlul *Orhideele din Guatemala și Mexic*. Toți cei care au văzut cartea au declarat că Ambrose Pike era cel mai mare artist botanic al vremii lui. Toate grădinile botanice de renume voiau să-l angajeze pe domnul Pike să le documenteze colecțiile, dar Ambrose Pike nu era de găsit – era pierdut în partea cealaltă a lumii, unde cultiva vanilie și nu putea ajunge nimeni la el. Alma se simțea vinovată și rușinată, dar nu știa ce să facă. Răsfoia cartea în fiecare zi. Frumusețea lucrărilor lui Ambrose o făcea să sufere, dar nu putea nici să lase cartea deoparte. A aranjat cu George Hawkes să-i trimită un exemplar lui Ambrose în Tahiti, dar nu avea să afle niciodată dacă ajunsese. A aranjat și ca mama lui Ambrose (formidabila doamnă Constance Pike) să primească toate veniturile de pe urma cărții. Decizia a dus la un schimb de scrisori politicoase între Alma și soacra ei. Din nefericire, doamna Pike a crezut că fiul ei fugise de noua lui soție pentru a-și urmări visurile necugetate – iar Alma, din și mai mare nefericire, nu i-a corectat impresia greșită.

O dată pe lună, se ducea s-o vadă pe vechea ei prietenă, Retta, la azilul Griffon. Retta nu mai știa cine e Alma – nu mai părea să știe nici cine e ea însăși.

Alma nu se întâlnea cu sora ei, Prudence, dar auzea din când în când vești: sărăcie și aboliționism, aboliționism și sărăcie, aceeași poveste sumbră la nesfârșit.

Se gândea la toate, dar nu știa ce să aleagă din ele. De ce ajunseseră viețile lor așa și nu altfel? Își aminti din nou de cele patru tipuri de timp, diferite și simultane, numite de ea: Timpul Divin, Timpul Geologic, Timpul Uman, Timpul Mușchiului. I se părea că mai toată viața își dorise să trăiască în lumea lentă și microscopică a Timpului Mușchiului. Fusese o dorință destul de ciudată, dar apoi îl cunoscuse pe Ambrose Pike, ale cărui dorințe ajungeau la extreme mai ciudate decât ale ei: el voia să trăiască în vidul

etern al Timpului Divin – adică voia să trăiască cutotul în afara timpului. Și vruse să trăiască și ea acolo, cu el.

Un lucru era sigur: Timpul Uman era cel mai trist, cel mai nebunesc, cel mai devastator timp din câte existaseră vreodată. Făcea tot posibilul să-l ignore.

Și totuși, zilele se scurgeau implacabil.

La începutul lui mai 1851, într-o dimineață răcoroasă și ploioasă, la White Acre a sosit o scrisoare adresată lui Henry Whittaker. Nu era pe ea nici o adresă a expeditorului, dar cineva acoperise marginile plicului cu o bordură de cerneală neagră, care anunța doliul. Alma îi citea toată corespondența lui Henry, așa că a deschis și plicul acesta, în timp ce se ocupa, cuminte, de scrisorile din biroul tatălui ei.

Stimate domnule Whittaker,

Vă scriu astăzi în același timp pentru a mă prezenta și pentru a vă aduce vești neplăcute. Mă numesc Francis Welles, sunt preot și de treizeci și șapte de ani sunt misionar în golful Matavai din Tahiti. Din când în când, în trecut, am făcut afaceri cu admirabilul dumneavoastră reprezentant domnul Yancey, care știe că sunt un botanist amator cu mult entuziasm. Am colectat mostre pentru domnul Yancey și i-am arătat locuri de interes botanic etc. etc. De asemenea, i-am vândut exemplare marine, corali și scoici – care pe mine mă interesează în mod deosebit.

Recent, domnul Yancey mi-a cerut ajutorul pentru întreținerea plantației dumneavoastră de vanilie de aici – un efort ce a primit un mare ajutor prin sosirea, în 1849, a unui tânăr angajat al dumneavoastră, pe nume Ambrose Pike. Este trista mea datorie să vă informez că domnul Pike și-a dat sufletul, în urma unei infecții din acelea care, în clima noastră toridă, pot duce dureros de ușor bolnavul la o moarte rapidă și venită înainte de vreme.

Veți dori, poate, să-i anunțați familia că domnul Ambrose Pike a fost chemat la Domnul pe 30 noiembrie 1850. De asemenea, poate veți dori să le spuneți celor dragi ai săi că domnul Pike a avut parte de o înmormântare creștină cum se cuvine și că am pus să i se așeze la mormânt o mică piatră funerară. Regret mult pierderea domniei sale. Era un gentilom de cea mai înaltă moralitate și cel mai pur caracter, cum rareori se găsesc prin părțile acestea. Mă îndoiesc că voi mai întâlni pe cineva care să-i semene.

Nu vă pot oferi altă alinare decât siguranța că acum trăiește într-un loc mai bun și că nu va suferi vreodată umilințele aduse de bătrânețe.

Al dumneavoastră,

Reverend F.P. Welles

Vestea a izbit-o pe Alma cu forța unui topor care ar lovi o stâncă de granit: îi răsună în urechi, îi zgudui oasele și îi împrășcă scânteii în ochi. Dislocă undeva, înăuntrul ei, o stavilă ce ținea în loc ceva – ceva foarte important – și care zbură cât colo, imposibil de regăsit. Dacă n-ar fi stat pe scaun, s-ar fi prăbușit. Așa, căzu cu fața în jos pe biroul tatălui ei, își apăsă obrazul de scrisoarea atât de amabilă și de atentă a domnului reverend F.P. Welles și plânse cât să aducă la pământ toți norii din țăriile cerului.

Cum era cu puțință să plângă după Ambrose mai mult decât plânse până atunci? Și totuși așa era. Există o suferință mai jos de suferință, află ea destul de repede, așa cum există straturi geologice sub alte straturi geologice pe fundul oceanului – iar sub ele și mai multe straturi, dacă sapi în continuare. Ambrose nu mai era de mult lângă ea și trebuie să fi știut că n-avea să se mai întoarcă, dar nu se gândise niciodată

că ar putea să moară înaintea ei. Magia simplă a aritmeticii ar fi trebuit să împiedice asta: era cu mult mai tânăr decât ea. Cum să moară primul? Era tinerețea întruchipată. Era suma inocenței tuturor vieților tinere de pe lume. Și totuși el era mort, iar ea trăia. Îl trimisese la moarte.

Există un nivel al suferinței atât de profund, încât nici nu mai seamănă a suferință. Durerea ajunge atât de intensă, încât corpul nu mai e în stare s-o simtă. Suferința se cauterizează, se cicatrizează, zăgăzuieste sentimentele care stau să dea pe dinafară. E un act de îndurare amorfizarea aceasta. La nivelul acesta de suferință ajunsese Alma când și-a ridicat fața de pe biroul tatălui ei, când s-a oprit din plâns.

Era ca manipulată de o forță externă neîndurătoare și neobosită. Mai întâi i-a dat vestea rea tatălui ei. L-a găsit întins în pat, cu ochii închiși, pământiu și obosit, arătând ca propria-i mască mortuară. A trebuit să zbiere cu totul nedemn știrea morții lui Ambrose în pâlnia pentru ureche pentru ca Henry să înțeleagă ce se întâmplase.

— Ei, gata și cu asta, zise el, apoi închise ochii din nou.

I-a spus lui Hanneke de Groot, care a strâns din buze, și-a adunat mâinile pe piept și n-a spus decât: „Doamne!“ – cuvânt care sună la fel și în engleză, și în olandeză.

I-a scris o scrisoare lui George Hawkes, povestindu-i ce se întâmplase și mulțumindu-i pentru bunătatea lui față de Ambrose și pentru că-i cinstea amintirea prin superba carte cu orhidee. George a răspuns imediat printr-un bilet care exprima cea mai adâncă tandrețe și o suferință politicoasă.

I-a scris reverendului Francis Welles o scrisoare pe care a semnat-o în numele tatălui ei și în care îi mulțumea pentru știrile triste despre moartea acestui angajat foarte respectat și îl întreba dacă familia Whittaker poate face ceva ca să-l răsplătească.

I-a trimis mamei lui Ambrose o scrisoare scurtă, în care a transcris cuvânt cu cuvânt scrisoarea reverendului Francis Welles. Îi era groază s-o trimită. Alma știa că Ambrose fusese fiul preferat al mamei lui, în ciuda obiceiurilor pe care doamna Pike le numea „apucăturile lui nestăpânite“. De ce n-ar fi fost preferatul ei? Ambrose era preferatul tuturor. Vestea avea s-o doboare. Mai rău, Alma nu putea alunga gândul că-l ucisese pe fiul cel mai drag al femeii acesteia – cel mai bun, giuvaierul ei, îngerul din Framingham. A trimis scrisoarea cea tristă sperând ca, măcar în parte, credința să-i fie pavăză doamnei Pike față de lovitura aceasta grea.

Cât despre ea însăși, nu se putea bucura de împăcarea adusă de astfel de convingeri. Credea în Creator, dar nu-și întorsese niciodată gândurile spre El în clipele de disperare – și n-avea s-o facă nici acum. Credința ei nu era de felul acesta. Alma îl accepta și-l admira pe Dumnezeu ca proiectant și întâia forță motrice a universului, dar i se părea o figură intimidantă, distantă și chiar nemiloasă. O ființă în stare să creeze o lume plină de suferințe atât de adânci nu era o ființă la care să-ți cauți alinarea în fața necazurilor aceleiași lumi. Astfel de alinare nu puteai găsi decât la cineva ca Hanneke de Groot.

După ce și-a îndeplinit tristele îndatoriri – după ce a scris și a trimis la poștă toate scrisorile care anunțau moartea lui Ambrose –, nu i-a mai rămas de făcut altceva decât să se obișnuiască cu statutul ei de văduvă, cu rușinea și cu tristețea. Mai mult din obișnuință decât din vreun alt impuls, s-a întors la studiul mușchiului. Simțea că, fără ocupația aceasta, ar fi murit și ea. Tatăl ei era tot mai bolnav. Răspunderile ei – tot mai grele. Lumea era tot mai mică.

Și așa ar fi arătat tot restul vieții Almei dacă n-ar fi sosit, doar cinci luni mai târziu, Dick Yancey, care a urcat cu pași mari treptele de la intrarea conacului White Acre într-o dimineață frumoasă de octombrie, ținând în mână valiza mică, uzată, de piele, care-i aparținuse odinioară lui Ambrose Whittaker, și cerând să vorbească între patru ochi cu Alma Whittaker.

Capitolul nouăsprezece

Alma l-a condus pe Dick Yancey în biroul tatălui ei și a închis ușa. Nu mai fusese niciodată singură cu el. Era prezent în viața ei încă de la primele amintiri, dar dintotdeauna îi inspirase răceală și neliniște. Înălțimea lui impunătoare, pielea palidă ca a unui cadavru, capul pleșuv și lucios, ochii de gheață, profilul ca de secure creau, toate la un loc, o figură emanând o amenințare palpabilă. Chiar și acum, cunoscându-l de aproape cincizeci de ani, Alma nu reușea să-și dea seama ce vârstă are. Era etern. Lucrul acesta nu făcea decât să-i accentueze senzația de teamă. Toată lumea se temea de Dick Yancey, iar Henry Whittaker exact asta voia. Alma nu înțelesese niciodată loialitatea lui Yancey față de Henry sau cum reușea Henry să-l țină în frâu, dar un lucru era sigur: Compania Whittaker nu putea funcționa fără omul acesta înspăimântător.

— Domnule Yancey, spuse Alma, arătând spre un scaun. Vă rog, faceți-vă comod.

Yancey nu s-a așezat. A rămas în picioare în mijlocul camerei, ținând lejer într-o mână valiza lui Ambrose. Alma a încercat să nu se uite prea fix la ea – singura proprietate a răposatului ei soț. Nu s-a așezat nici ea. Era clar că întâlnirea n-avea să fie plăcută.

— Doreați să-mi spuneți ceva, domnule Yancey? Sau ați prefera să-l anunț pe tata? În ultima vreme nu se simte prea bine, după cum fără îndoială știți, dar azi e una din zilele mai bune și are mintea limpede. Vă poate primi în dormitorul lui, dacă vreți.

Dar Dick Yancey tot nu spuse nimic. Era una din tacticile lui cunoscute: tăcerea ca armă. Când tăcea Dick Yancey, cei din jur deveneau nervoși și umpleau aerul cu vorbele lor. Spuneau mai multe decât avuseseră de gând să spună. Dick Yancey privea, din spatele fortificațiilor lui de tăcere, cum își luau zborul secretele. Apoi le aducea acasă, la White Acre. Era una dintre funcțiunile puterii lui.

Alma își promise că n-avea să cadă în capcană și să deschidă gura fără să gândească. Așa că au rămas tăcuți încă vreo două minute. Apoi Alma n-a mai suportat. A vorbit din nou:

— Văd că aveți cu dumneavoastră valiza răposatului meu soț. Presupun că ați fost în Tahiti și ați luat-o de-acolo? Ați venit să mi-o înapoiati?

Yancey nu se mișcă și nu spuse o vorbă.

Alma continuă:

— În caz că vă întrebați dacă aș vrea s-o primesc înapoi, domnule Yancey, răspunsul este da – aș vrea foarte mult. Soțul meu, fie-i țărâna ușoară, nu avea prea multe lucruri pe lumea aceasta și ar însemna enorm pentru mine să pot păstra ca amintire singurul lucru pe care știu că-l prețuia și el foarte mult.

Yancey tot nu spuse nimic. Avea de gând s-o facă să-l implore? Trebuia să-l plătească? Voia ceva în schimb? Sau (gândul îi trecu prin minte într-o străfulgerare răătăcită, illogică) avea vreun motiv să ezite? Să fi avut îndoieli? Cu Dick Yancey nu-ți puteai da seama. Era de necitit. Alma a început să simtă că-și pierde răbdarea și cumpătul.

— Vă rog să vă explicați, domnule Yancey, spuse ea.

Dick Yancey nu era omul care să se explice vreodată. Alma știa asta mai bine decât oricine. Nu irosea cuvintele în scopuri mărunte cum ar fi explicațiile. Nu irosea cuvintele deloc. De fapt, din primii ei ani de viață, Alma rareori îl auzise spunând mai mult de trei cuvinte în șir. Dar în ziua aceea Dick Yancey reuși să-și transmită mesajul în doar două cuvinte, pe care le mârâi din colțul gurii în timp ce trecu pe lângă Alma în drum spre ușă, aruncându-i valiza în brațe când ajunse umăr la umăr cu ea:

Alma rămase în biroul tatălui ei, singură cu valiza, o oră, uitându-se la ea de parcă încerca să-și dea seama, prin exteriorul de piele uzată și pătată de sare, ce se ascundea înăuntru. Ce motiv ar fi avut Yancey să spună așa ceva? De ce și-ar fi dat osteneala să i-o aducă tocmai de la antipozi doar ca să-i spună apoi să-i dea foc? De ce nu-i dăduse foc el însuși, dacă trebuia arsă? Și voia oare să spună că trebuia s-o ardă *după* ce o va fi deschis și a văzut ce conținea, sau *înainte*? De ce ezitase atâta până să i-o dea?

Firește, era absolut imposibil să-l întrebe pe el: plecase de mult. Dick Yancey se mișca neașteptat de repede; putea să fie și la jumătatea drumului spre Argentina. Dar, chiar dacă ar fi rămas la White Acre, n-ar fi răspuns nici unei întrebări. Alma o știa. Asemenea conversații n-aveau să facă parte niciodată din serviciile prestate de Dick Yancey. Nu putea ști decât că acum avea în mâini valiza cea prețioasă a lui Ambrose – și, împreună cu ea, o dilemă.

A hotărât s-o ducă în biroul ei din adăpostul pentru trăsuri, ca s-o cerceteze în voie. A pus-o pe divanul din colț – unde stătea Retta și pălăvrăgea cu ea cu atâția ani în urmă, unde se întindea confortabil Ambrose, lăsându-și picioarele lungi să atârne, și unde dormise Alma în lunile întunecate de după plecarea lui. A măsurat din priviri valiza. Avea cam șaizeci de centimetri lungime, cam patruzeci și cinci de centimetri înălțime și cam cincisprezece centimetri grosime – un paralelipiped simplu confecționat din piele de vacă ieftină, de culoarea mierii. Era roasă, pătată și umilă. Mânerul fusese reparat de mai multe ori cu sârmă și curele de piele. Balamalele erau mâncate de aerul de mare și de vârstă. Deasupra mânerului abia se mai vedeau inițialele A.P., ștanțate slab. Avea de jur împrejur două chingi care-o țineau închisă, ca cele de la șaua cailor.

Nu avea încuietoare, lucru întru totul tipic pentru Ambrose. Firea lui era atât de încrezătoare – de fapt fusese. Poate că dacă valiza ar fi avut încuietoare n-ar fi deschis-o. Poate n-ar fi fost nevoie decât de un semn oricât de slab de fereală ca Alma să dea înapoi. Sau poate nu. Alma era soiul de om născut să cerceteze lucrurile indiferent de urmări, chiar dacă pentru asta trebuia să spargă un lacăt.

A deschis valiza fără greutate. Înăuntru, împăturită, era o haină cafenie de catifea reiată, recognoscibilă de la prima privire, care-i aduse un nod în gât. O scoase și își îngropă fața în ea, sperând să simtă în fibre ceva din mirosul lui Ambrose, dar nu simți decât un slab iz de mucegai. Sub ea găsi un teanc gros de hârtii: schițe și desene pe foi late, aspre, de culoarea cojii de ou. Primul desen din teanc reprezenta un copac tropical din genul *Pandanus*, ușor de recunoscut după frunzele în formă de elice și rădăcinile groase. Se vedea mâna de virtuoz botanic a lui Ambrose în detaliile perfecte, ca de obicei. Era o simplă schiță în creion, dar absolut magnifică. Alma o privi atent, apoi o puse deoparte. Sub ea era alt desen – un detaliu al unei flori de vanilie, trasat în cerneală și colorat în nuanțe delicate, care părea să plutească deasupra paginii.

Alma simți cum crește în ea speranța. Așadar, valiza conținea impresiile botanice ale lui Ambrose din Pacificul de Sud. Era un gând liniștitor din mai multe puncte de vedere. În primul rând, arăta că Ambrose găsisese împăcare în arta lui în timpul șederii în Tahiti și nu se ofilise de disperare, fără să facă nimic. În al doilea rând, prin imaginile acelea, Alma avea să aibă *mai mult* din partea lui Ambrose – ceva frumos și tangibil prin care să-i păstreze amintirea. Și, nu în ultimul rând, desenele aveau să-i dezvăluie lucruri despre ultimii lui ani de viață; avea să vadă ce văzuse și el, de parcă ar fi privit lumea drept prin ochii lui.

Al treilea desen reprezenta un cocotier schițat simplu și rapid, neterminat. Dar al patrulea îi tăie

răsuflarea. Era un chip. Faptul în sine era ciudat, fiindcă Ambrose (din câte știa Alma) nu arătase niciodată vreun interes pentru înfățișarea ființelor omenești. Ambrose nu era portretist și nici nu susținuse vreodată că ar fi. Dar iată că desenase un portret în stilou, cu cerneală, în stilul lui atent la detalii. Era capul unui tânăr, un profil din partea dreaptă. Trăsăturile îi vedeau originea polineziană. Pomeții lați, nasul plat, buzele late și ele. Atrăgător și puternic. Părul tăiat scurt, europenește.

Trecu la schița următoare: încă un portret al aceluiași tânăr, un profil din stânga. Următoarea imagine reprezenta brațul unui bărbat. Nu era al lui Ambrose. Umărul era mai lat decât al lui, antebrațul mai robust. Urma un detaliu de foarte aproape al unui ochi uman. Nu era al lui Ambrose (Alma i-ar fi recunoscut ochii oriunde). Era ochiul altcuiva și se distingea prin genele moi și dese.

Mai departe, găsi un studiu din cap până-n picioare al corpului unui tânăr, nud, din spate, părând să se îndepărteze de artist. Spatele îi era solid și musculos. Mâna artistului înfățișase în detaliu nodurile fiecărei vertebre. Un alt nud îl arăta pe tânăr rezemat de un cocotier. Fața îi era deja familiară Almei – aceeași frunte mândră, aceleași buze late, aceiași ochi migdalați. Aici arăta puțin mai tânăr decât în celelalte desene – de-abia ieșit din copilărie. Să fi avut șaptesprezece, optsprezece ani.

Alte studii botanice nu mai erau. Toate desenele, schițele și acuarelele rămase în valiză erau nuduri. Trebuie să fi fost mai bine de o sută – și toate aveau drept model tânărul băștinaș cu tunsoare europenească. În unele părea să doarmă. În altele alerga sau ținea o sulică, sau ridica o piatră, sau trăgea un năvod în barcă – posturi asemănătoare cu ale atleților sau semizeilor de pe ceramica grecilor antici. În nici una dintre imagini nu purta măcar un petic de îmbrăcăminte – nici măcar un pantof. În cele mai multe studii, penisul îi era moale și relaxat. În altele numai moale și relaxat nu era. În acestea din urmă, fața tânărului era întoarsă spre artist cu o candoare directă, poate chiar amuzată.

— Doamne, se auzi Alma spunând cu voce tare. Apoi își dădu seama că repetase cuvântul cu fiecare imagine nouă și șocantă.

Doamne, Doamne, Doamne.

Alma era o femeie capabilă de calcule rapide și nu era nicidecum o inocentă în domeniul senzualității. Singura concluzie la care putea ajunge privind conținutul valizei era aceasta: Ambrose Pike, modelul suprem de puritate, îngerul din Framingham, era un sodomit.

Gândurile îi zburară la prima lui noapte la White Acre. La cină îi fermecase pe amândoi cu ideile lui despre polenizarea manuală a plantelor de vanilie din Tahiti. Ce spusese? Le promisese că avea să fie foarte simplu: *Nu vă trebuie decât niște băieței cu degețele subțiri și bețișoare.* Vorbele lui sunaseră jucăuș. Acum, privind în urmă, ecoul lor suna pervers. Dar, în același timp, explica multe. Ambrose nu putuse consuma căsătoria nu fiindcă ar fi fost Alma bătrână sau urâtă și nici fiindcă voia să urmeze calea îngerilor – ci pentru că el voia băieței cu degețele subțiri și bețișoare. Sau băieți mai mari, dacă se lua după desene.

Doamne, prin câte o făcuse să treacă! Ce minciuni îi spusese! Cum o manipulase! Cât de dezgustată o făcuse să se simtă față de propriile ei dorințe întru totul naturale. Cum se uitase la ea din cadă în după-amiaza aceea când îi luase degetele în gură – de parcă era un fel de sucub venit să-i devoreze carnea. Își aminti un pasaj din Montaigne pe care-l citise și reținuse cu mulți ani înainte și care, acum, părea să se aplice groaznic de bine: „Iată două lucruri pe care dintotdeauna le-am văzut mergând mână în mână: gândurile supraceleste și purtările subpământene.“

Se lăsase păcălită de Ambrose și de gândurile lui supraceleste, de visurile lui mărețe, de falsa lui inocență, de aerul lui prefăcut angelic, de vorbele lui nobile despre uniunea cu divinitatea – și uite unde ajunsese Ambrose! Într-un paradis luxuriant, cu un iubit tânăr și dornic și o frumusețe de mădular erect!

— Fiu de cătea cu două fețe, spuse ea cu voce tare.

O altă femeie ar fi urmat sfatul lui Dick Yancey și ar fi ars valiza cu tot ce era înăuntru. Dar la Alma comportamentul omului de știință era mult prea adânc înrădăcinat ca să pună dovezi pe foc, de orice fel ar fi fost ele. A împins valiza sub divanul din biroul ei. Acolo n-avea s-o găsească nimeni. Oricum, în încăperea aceea nu intra decât ea. Cum nu-i plăcea să fie deranjată în timp ce lucra, nu lăsase niciodată pe nimeni să vină, nici măcar pentru curățenie. Nu-i păsa nimănui ce făcea o fată bătrână ca Alma în camera ei plină de microscopie ridicole, cărți plicticoase și eprubete cu mușchi uscat. Era o caraghioasă. Toată viața ei era o comedie – o comedie cumplită și tristă.

A mers la cină și n-a dat nici o atenție mâncării.

Cine mai știuse?

Auzise cele mai urâte bârfe – sau așa crezuse – despre Ambrose în lunile de după căsătorie, însă nu-și amintea să-l fi acuzat cineva că ar fi pederast. Oare-și făcuse poftelile cu băieții de la grajduri? Sau cu grădinarii tineri? Asta făcuse? Dar când s-o fi făcut? Cineva ar fi vorbit. Alma și Ambrose erau împreună tot timpul, iar asemenea secrete murdare nu rămân secrete prea mult timp. Zvonurile sunt o monedă prețioasă, care arde buzunarele până le găurește. Dar nu spusese nimeni nici un cuvânt.

Hanneke știuse? se întrebă Alma, uitându-se la bătrâna menajeră. De-asta fusese ostilă față de Ambrose? *Nu-l cunoaștem*, spusese ea de atâtea și atâtea ori...

Dar Daniel Tupper din Boston – prietenul cel mai drag al lui Ambrose? Să fi fost mai mult decât un prieten? Și telegrama pe care o trimisese în ziua nunții, BRAVO PIKE, să fi fost un fel de cod nerușinat? Daniel Tupper era însă bărbat însurat, cu o casă plină de copii, își aminti Alma. Sau cel puțin așa spusese Ambrose. Nu că ar fi contat. Din câte se părea, oamenii puteau fi multe lucruri în același timp.

Și cum rămânea cu mama lui? Doamna Constance Pike știuse? Asta vruse să spună când îi scrisese că „ne rugăm ca o căsătorie cuviincioasă să-l vindece de rătăcirile lui morale“? De ce nu citise Alma scrisoarea mai atent? De ce nu cercetase?

Cum putuse să nu observe?

După cină, își măsură camera cu pasul, iar și iar. Se simțea tăiată în două, dislocată. Curiozitatea o învăluia din toate părțile, furia o lustruia ca pe alămuri. Nu s-a putut opri: s-a dus din nou la adăpostul pentru trăsuri. A intrat în atelierul tipografic pe care i-l amenajase lui Ambrose cu atâta grijă (și atâta cheltuială) cu peste trei ani înainte. A găsit din nou caietul lui Ambrose în sertarul de sus al biroului. A deschis la întâmplare și a dat peste o mostră din aiurelile mistice deja familiare:

Nu există nimic altceva decât MINTEA, iar ceea ce o pune în mișcare este FORȚA... A nu întuneca ziua, a nu scânteia schimbător... Afară cu cele din afară, afară cu cele din afară!

Închise caietul și făcu un zgomot indecent. Nu mai răbda să citească nici măcar un cuvânt. De ce nu putea să fie și el *clar*?

Se întoarse în biroul ei și scoase valiza de sub divan. De data asta îi analiză conținutul mai metodic. Nu era o sarcină plăcută, dar simțea că trebuie s-o facă. Îi pipăi colțurile, căutând vreun compartiment secret sau altceva ce i-ar fi scăpat la prima examinare. Căută cu atenție prin buzunarele hainei roase de vreme a lui Ambrose, dar nu găsi decât un ciot de creion.

Apoi reveni asupra imaginilor – cele trei desene care reprezentau cu atâta pricepere plantele și zecile de desene obscene cu același tânăr frumos. Se gândi că, dacă le cercetează mai îndeaproape, ar putea ajunge la vreo altă concluzie, dar nu; portretele erau prea directe, prea senzuale, prea intime. Nu exista altă interpretare. Alma întoarse unul din nuduri pe partea cealaltă și observă ceva scris pe spate, cu

scrisul superb și grațios al lui Ambrose, înghesuit într-un colț, ca o semnătură palidă și modestă. Dar nu era o semnătură. Erau doar două cuvinte, scrise cu litere mici: *mâine dimineață*.

Alma întoarse pe verso încă un nud și văzu, tot în colțul din dreapta jos, aceleași două cuvinte: *mâine dimineață*. Întoarse, unul după altul, toate desenele. Toate purtau aceeași inscripție, cu același scris elegant și cunoscut: *mâine dimineață, mâine dimineață, mâine dimineață...*

Ce însemnau? Ce naiba, chiar toate trebuiau să fie coduri?

Luă o foaie de hârtie și întoarse pe toate părțile literele care compuneau cuvintele „*mâine dimineață*“, rearanjându-le ca să formeze alte cuvinte și expresii:

NE MAI DAI AMINTE

MÂINE-I DAMNAȚIE

TAINA-MI, N-AM IDEE

Nici una nu avea sens. Nu se lămurii nici traducându-le în franceză, olandeză, latină, greacă sau germană. Nici citindu-le pe dos, nici dându-le numere corespunzătoare ordinii literelor în alfabet. Atunci poate că nu era un cod. Poate era o amânare. Poate ceva tot trebuia să i se întâmple *mâine dimineață* băiatului, sau cel puțin așa credea Ambrose. Oricum, interpretarea aceasta i se potrivea perfect lui Ambrose: misterioasă și exasperantă. Poate pur și simplu întârzia consumarea relației carnale cu muza lui localnică și atrăgătoare: „N-am să te sodomizez acum, tinere, dar intenționez să-mi fac timp la prima oră *mâine dimineață!*“ Poate așa se păstrase cast în fața tentației. Poate nici nu-l atinsese pe băiat. Atunci de ce să-l mai fi desenat gol?

Almei îi mai veni un gând: Nu cumva desenele îi fuseseră comandate? Poate cineva – alt sodomit, unul bogat – îl plătitese pe Ambrose ca să-i facă portrete băiatului? Dar de ce ar fi avut Ambrose nevoie de bani când Alma se asigurase că nu avea să ducă lipsă de nimic? Și de ce ar fi acceptat o asemenea comandă, când era – sau pretindea că ar fi – un om atât de delicat? Dacă moralitatea lui era simplă prefăcătorie, era clar că menținuse fațada și după ce plecase de la White Acre. În Tahiti nu avusese o reputație de degenerat, sau reverendul Francis Welles nu și-ar fi dat osteneala să-l laude drept „un gentilom de cea mai înaltă moralitate și cel mai pur caracter“.

Atunci *de ce?* De ce băiatul *acela*? De ce un băiat gol și excitat? De ce un tânăr partener atât de atrăgător, cu un chip atât de neobișnuit? De ce să fi făcut atât de *multe* portrete? De ce să nu fi desenat, în locul lor, flori? Ambrose iubea florile, iar în Tahiti creșteau la tot pasul! Cine era muza aceasta? Și de ce murise Ambrose plănuiind mereu ceva cu băiatul acesta – ceva ce urma să fie făcut întotdeauna, la nesfârșit, *mâine dimineață*?

Capitolul douăzeci

Henry Whittaker era pe moarte. Avea nouăzeci și unu de ani, așadar nu era nimic șocant, dar Henry se simțea în același timp surprins și înfuriat de starea lui atât de decăzută. Nu mai mersese pe picioarele lui de luni întregi și de-abia mai reușea să răsufle cum trebuie, dar tot nu-i venea să creadă ce soartă îl aștepta. Țintuit la pat, slăbit și împruținat, făcea ochii roată prin cameră, agitat, de parcă încerca să descopere o cale de scăpare. Arăta de parcă ar fi căutat pe cineva pe care să-l sperie, să-l mituiască sau

să-l convingă ca să-i prelungească viața. Nu-i venea să creadă că nu are scăpare. Era îngrozit și dezgustat.

Cu cât devenea mai îngrozit și dezgustat, cu atât Henry le tiraniza mai tare pe bietele lui îngrijitoare. Voia să i se frece picioarele întruna și (de teamă ca plămâinii inflamați să nu-l sufoc) cerea să-i fie ridicat căpătâiul la un unghi aproape vertical. Refuza orice pernă, de teamă să nu-l înăbușe în somn. Cu fiecare zi era tot mai bătaios și tot mai slăbit. „Uită-te în ce hal ai făcut patul, ca la cerșetori!“ striga el după câte o față palidă și speriată care ieșea din cameră în fugă. Alma se mira unde mai găsea puterea să latre ca un câine în lanț, în timp ce se stingea încetul cu încetul în așternut. Era greu de suportat, dar era și ceva admirabil în lupta lui, ceva regal în refuzul lui de a muri liniștit.

Nu cântărea mai nimic. Corpul lui ajunsese un plic larg plin de oase lungi și ascuțite și acoperit de răni. Nu putea să mănânce altceva decât zeamă de vită – și aceea puțină. Cu toate acestea, glasul continua să-l slujească. Într-un fel, era păcat. Glasul acesta le chinuia pe servitoarele și surorile medicale amabile din jurul lui, fiindcă (la fel ca un brav marinar englez care s-ar fi scufundat împreună cu corabia) Henry luase obiceiul să cânte cântece deșănțate, ca pentru a-și întezi curajul în fața dezastrului. Moartea încerca să-l tragă-n jos cu amândouă mâinile, iar el o gonea cu cântece.

Sus steagul roșu, stânga-mprejur! Drept la fata mare-n cur!

— Atât, Kate, mulțumesc, îi spunea Alma tinerei asistente nefericite care se întâmpla să fie de serviciu atunci, însoțind-o pe biata față până la ușă, în timp ce Henry cânta din răspuțeri: *Kate era din Ellesmere! Era madamă la tractir!*

Henry nu prea se sinchisise niciodată de politețuri, dar acum nu se mai sinchisea deloc. Spunea ce voia să spună – ba chiar, i se părea Almei, mai mult decât voia să spună. Era uluitor de indiscret. Striga despre bani, despre afaceri proaste. Acuza și iscodea, ataca și para. Se lua la ceartă chiar și cu morții. Dezbătea cu sir Joseph Banks, încercând din nou să-l convingă să cultive chinchină în Himalaya. Se răstia la tatăl de mult răposat al soției lui moarte: „Îți arăt eu, porc de câine olandez bătrân și cu cap de dihor, ce om bogat o s-ajung!“ Își acuza tatăl, și el de mult răposat, că a fost toată viața un lingău de cizme slugarnic. Cereea să fie chemată Beatrix să aibă grijă de el și să-i aducă cidru. Unde era nevasta lui? De ce mai avea omul nevastă, dacă nu ca să-l îngrijească la pat când era bolnav?

Apoi, într-o zi, a privit-o pe Alma drept în ochi și a spus:

— Și crezi că nu știu eu ce era bărbatu-tău!

Alma a șovăit cu o clipă prea mult înainte să trimită asistenta în altă parte. Ar fi trebuit s-o facă imediat, dar a așteptat, nefiind sigură ce voia să spună tatăl ei.

— Crezi că n-am mai văzut bărbați ca el cât am umblat prin lume? Crezi că n-am fost și eu așa pe vremuri? Crezi că m-au luat pe *Resolution* fiindcă mă pricepeam la navigație? Eram băiețel și n-aveam păr, Cireșică – prospătură fără păr de pe uscat, cu găoaza curată de mai mare dragul. Nu e nici o rușine!

Îi spunea „Cireșică“. Nu-i mai spusese așa de ani de zile – de zeci de ani. Uneori, în ultimele luni, nici n-o mai recunoscuse. Dar acum, că-i folosea porecla atât de dragă de pe vremuri, era clar că știa exact cine e – ceea ce însemna că știa exact și ce spune.

— Betsy, poți să pleci, îi spuse Alma asistentei, care însă nu părea să se grăbească prea tare să iasă.

— Ia gândește-te ce mi-au făcut pe corabia aia, Cireșică! Ți-am mai tânăr din toate prospăturile de la bord! Doamne-Doamne, ce și-au mai făcut pe plac cu mine!

— Mulțumesc, Betsy, spuse Alma, ridicându-se s-o conducă pe asistentă. Închide, te rog, ușa după tine. Mulțumesc. Ne-ai fost de mare ajutor. Așa, mulțumesc. La revedere.

Henry cânta o rimă oribilă pe care Alma n-o mai auzise:

Hâța-hâța cât a vrut m-a luat secundul la futut!

— Tată, spuse Alma, trebuie să te oprești. S-a apropiat de el și i-a pus mâinile pe piept. *Trebuie să te oprești.*

Henry s-a oprit din cântat și a privit-o cu ochi aprinși. I-a apucat încheieturile cu mâinile lui osoase.

— Întreabă-te de ce te-a luat de nevastă, Cireșică, spuse Henry, pe un glas limpede și puternic ca însăși tinerețea. Nu pentru bani, mă leg pe ce vrei! Și nici pentru curișorul tău curat. Trebuie să fi fost pentru altceva. Nu înțelegi, așa e? Nici eu, nici eu nu înțeleg.

Alma și-a tras mâinile din strânsoarea tatălui ei. Răsuflarea îi mirosea putred. În mare parte era deja mort.

— Nu mai vorbi, tată, și bea puțină zeamă de vită, spuse ea, înclinându-i ceașca spre gură și ocolindu-i privirea. Avea senzația că asistenta ascultă de dincolo de ușă.

Henry începu să cânte:

De frică ne-am imbarcat! Ori de futut, ori de furat!

Încercă să-i toarne zeama în gură (în primul rând ca să-l împiedice să mai cânte), dar el o scuipă afară și îi dădu peste mână. Lichidul se scurse pe așternuturi, iar ceașca se rostogoli pe podea. Bătrânul luptător tot mai avea vlagă în el. Întinse iar mâinile ca s-o apuce de încheieturi și reuși s-o prindă de una.

— Cireșică, nu fi toantă, spuse el. Nu crede ce-ți spune orice pizdă și orice puțoi prost. *Du-te și află!*

Toată săptămâna următoare, în timp ce aluneca încet-încet în groapă, Henry avea să spună și să cânte multe lucruri (cele mai multe scârboase, toate nepotrivite), dar cuvintele acelea i se părură Almei atât de lucide și de hotărât spuse, încât avea să le considere pentru totdeauna ultimele cuvinte ale tatălui ei:

Du-te și află.

Henry Whittaker a murit la 19 octombrie 1851. Moartea lui s-a dezlănțuit ca o furtună pe mare. S-a zbatut până la sfârșit, s-a luptat până la ultima răsuflare. Calmul de după aceea, când a plecat în sfârșit dintre ei, a fost amețitor. Nici unuia nu-i venea să creadă că-i supraviețuise. Hanneke spuse, ștergându-și o lacrimă izvorâtă și din tristețe, și din epuizare:

— Vai de voi, care sunteți deja în rai... Să aveți noroc cu ce vine peste voi!

Alma a ajutat la spălatul corpului tatălui ei. A cerut să fie singură cu el. Nu voia să se roage. Nu voia să plângă. Trebuia să găsească ceva. Ridicând cearșaful care acoperea cadavrul gol, i-a cercetat pielea din jurul abdomenului, căutând cu degetele și cu ochii ceva care să arate a cicatrice sau umflătură, ceva ciudat, mic și care nu avea ce să caute acolo. Căuta smaraldul pe care Henry îi jurase, cu decenii în urmă, când era copil, că și-l cususe singur sub piele. Nu-i era greu să-l caute. Era naturalistă. Dacă era acolo, avea să-l găsească.

Întotdeauna să ai pregătită o ultimă mită, Cireșică.

Nu era acolo.

Rămase uimită. Întotdeauna crezuse tot ce-i spusese tatăl ei. Dar, se gândi ea apoi, poate că-i oferise smaraldul Morții, chiar atunci, aproape de sfârșit. Când nu-l ajutaseră nici cântecele, nici curajul, nici viclenia ca să-și negocieze ieșirea din acest ultim contract înfricoșător, poate că zisese: „Ia-mi și cel mai bun smarald!“ Și poate că Moartea îl luase, își spuse Alma – dar apoi îl luase și pe Henry.

Nici măcar tatăl ei nu-și putea cumpăra scăparea din legământul acesta.

Henry Whittaker se dusese, și cu el se dusese și ultimul lui șiretlic.

Alma a moștenit totul. Testamentul, prezentat la doar o zi după înmormântare de către bătrânul avocat al lui Henry, era cel mai simplu document imaginabil, conținând doar câteva propoziții. Anunța că Henry

Whittaker își lasă întreaga avere „unicei sale fiice de sânge“. Toate terenurile, toate legăturile de afaceri, toată averea, toate bunurile lui – toate urmau să fie numai și numai ale Almei. Nu existau prevederi pentru nimeni altcineva. Nu era menționată fiica lui adoptivă, Prudence Whittaker Dixon, și nici servitorii lui loiali. Hanneke n-avea să primească nimic; Dick Yancey n-avea să primească nimic.

Alma Whittaker era acum una dintre cele mai bogate femei din Lumea Nouă. Controla cea mai mare companie de importuri botanice din America, ale cărei afaceri le administrase singură în ultimii cinci ani, și deținea jumătate din prospera companie farmaceutică Garrick & Whittaker. Era singura locatară a unuiia dintre cele mai mari conace din Comunitatea Pennsylvania, deținea drepturi asupra mai multor brevete bănoase și avea mii de hectare de teren mănos. Stăpânea în mod direct o mulțime de servitori și angajați, iar un număr enorm de oameni din lumea întreagă lucrau pentru ea în baza unor contracte. Serele ei pentru fructe, legume și flori rivalizau cu oricare altele din cele mai mari grădini botanice europene.

Nu se simțea extraordinar de norocoasă.

Era, firește, obosită și întristată de moartea tatălui ei și în același timp se simțea mai mult împovărată decât onorată de moștenirea gigantică pe care i-o lăsase. De ce-ar fi interesat-o o companie enormă care importa produse botanice sau o afacere farmaceutică profitabilă? Ce nevoie avea de șase fabrici și mine risipite prin toată Pennsylvania? La ce-i putea folosi un conac cu treizeci și patru de camere, plin de comori rare și cu un număr mare de servitori greu de stăpânit? De câte sere avea nevoie o botanistă ca să studieze mușchiul? (La întrebarea aceasta, cel puțin, răspunsul era simplu: zero.) Dar erau toate ale ei.

După plecarea avocatului, Alma, simțindu-se amețită și înclinată să se compătumească singură, s-a dus s-o caute pe Hanneke de Groot. Îi era dor de alinarea pe care i-o aducea cea mai apropiată ființă din viața ei rămasă pe lume. A găsit-o pe bătrâna menajeră stând cât era de înaltă în vatra mare și rece din bucătărie, împingând în sus pe coș o coadă de mătură ca să desprindă un cuib de rândunică și lăsându-se acoperită de o ploaie de funingine și murdărie.

— Hanneke, sigur se găsește altcineva să facă asta, spuse Alma în olandeză, în loc de salut. Stai să caut o fată.

Hanneke ieși din vatră cu spatele, pufnind și murdară.

— Crezi că nu le-am pus la treabă? întrebă ea. Dar mai e vreun suflet de creștin în casa asta, în afară de mine, care să vrea să-și bage gâtul pe un coș de vatră?

Alma i-a adus lui Hanneke o cârpă umedă ca să se șteargă pe față; s-au așezat la masă.

— A și plecat avocatul? întrebă Hanneke.

— Doar de cinci minute, spuse Alma.

— A mers repede.

— Era simplu.

Hanneke s-a încruntat.

— Deci ți le-a lăsat ție pe toate, nu?

— Da.

— Lui Prudence nimic?

— Nimic, răspuse Alma, observând că Hanneke nu întrebase despre ea însăși.

— Atunci lua-l-ar dracu', spuse Hanneke după câteva clipe de tăcere.

Alma a tresărit de parcă s-ar fi ferit de cuvintele ei.

— Hanneke, nu fi rea. N-a trecut nici o zi de când l-am înmormântat.

— Ba să-l ia dracu', repetă menajera. Să-l ia dracu' de păcătos încăpățânat care nu s-a gândit deloc la cealaltă fată a lui.

— Oricum, n-ar fi acceptat nimic de la el, Hanneke.

— N-ai de unde să știi, Alma! Face parte din familie, sau ar trebui. Biata ta mamă, pe care o plângem toți, a vrut să facă parte din familie. Atunci presupun că o să te ocupi tu de Prudence, nu?

Alma ezită.

— În ce fel? Sora mea nici nu vrea să mă vadă și îmi trimite înapoi toate darurile. Nu pot să-i ofer nici o bucată de chec, că îmi spune că e mai mult decât îi trebuie. Doar nu te aștepți să mă lase să împart cu ea averea tatei?

— E o fată mândră, spuse Hanneke, cu mai multă admirație decât îngrijorare în voce.

Alma voia să schimbe subiectul.

— Cum o să fie la White Acre de-acum, Hanneke, fără tata? Nu mă bucură deloc gândul de a conduce domeniul fără el. Parcă s-a smuls din casa asta o inimă vie și mare.

— N-am să te las să nu te gândești deloc la sora ta, continuă Hanneke, de parcă Alma nici nu vorbise. Una e să fie Henry păcătos, prost și egoist în mormânt, și cu totul alta să te porți și tu la fel în viață.

Alma se zbârli.

— Hanneke, am venit azi la tine în căutare de căldură și sfaturi, și tu mă insulti.

Se ridică de parcă avea de gând să plece din bucătărie.

— Of, stai jos, copilă. Nu insult pe nimeni. Nu vreau decât să-ți spun că-i datorezi mult surorii tale și că ai face bine să-ți plătești datoria.

— Nu-i datorez nimic surorii mele.

Hanneke își aruncă în aer brațele încă înnegrite de funingine.

— Alma, dar tu chiar nu vezi *nimic*?

— Hanneke, dacă te referi la lipsa de căldură dintre mine și Prudence, te-aș ruga să nu pui vina doar pe umerii mei. A fost în egală măsură a mea ca și a ei. Noi două nu ne-am simțit niciodată bine împreună, iar ea m-a ținut departe toți anii aceștia.

— Nu vorbesc de căldură între surori. Sunt multe surori între care nu e nici un pic de căldură. Eu vorbesc de sacrificiu. Știi tot ce se întâmplă în casa asta, copilă. Îți închipui că ești singura care a venit vreodată la mine cu lacrimi pe obraz? Îți închipui că ești singura care a bătut la ușa lui Hanneke când a copleșit-o durerea? Eu știu toate secretele.

Confuză, Alma încercă să și-o imagineze pe sora ei, pe Prudence cea stăpânită, lăsându-se să cadă în brațele menajerei, înlăcrimată. Nu, nu-și putea imagina așa ceva. Prudence nu fusese niciodată la fel de apropiată de Hanneke ca Alma. Prudence n-o cunoștea pe Hanneke încă din leagăn și nici măcar nu vorbea olandeza. Cum să fie apropiate?

Totuși trebuia să întrebe.

— Ce secrete?

— De ce n-o întrebi tu singură pe Prudence? răspunse Hanneke.

Dar Alma nu mai putea îndura.

— Hanneke, nu-ți pot porunci să-mi spui, zise ea, trecând la engleză. Era prea iritată ca să mai vorbească în olandeza veche și familiară. Ai dreptul să-ți păstrezi secretele, dacă așa vrei. Dar îți poruncesc să nu te mai joci cu mine. Dacă știi despre familia asta ceva ce crezi că ar trebui să știu și eu, tare-aș vrea să-mi spui. Dar dacă nu vrei să faci altceva decât să stai acolo și să-ți bați joc de ignoranța mea – nu că aș ști *de ce* sunt ignorantă –, atunci îmi pare rău că am venit să vorbesc cu tine azi. Mă aflu în fața unor hotărâri importante care privesc pe toată lumea de pe domeniu și mă îndurereză adânc moartea tatălui meu. Acum am pe umeri o răspundere grea. Nu am nici timpul și nici tăria să mă joc de-a ghicitul

cu tine.

Hanneke se uită la Alma cu băgare de seamă, puțin cruciș. Odată discursul terminat, dădu din cap ca pentru a aproba tonul și greutatea cuvintelor Almei.

— Foarte bine atunci, spuse ea. Te-ai întrebat vreodată de ce s-a căsătorit Prudence cu Arthur Dixon?

— Nu mai vorbi în enigme, Hanneke, se răsti Alma. Te avertizez, azi nu pot să le rabd.

— Nu vorbesc în enigme, copilă. Încerc să-ți spun ceva. Ia întreabă-te – tu nu te-ai mirat de căsătoria lor?

— Bineînțeles că m-am mirat. Cine s-ar mărita cu Arthur Dixon?

— Exact, cine? Crezi că Prudence și-a iubit profesorul? I-ai văzut împreună ani de zile, pe când el trăia aici și se ocupa de educația voastră. Ai observat vreodată vreun semn de iubire din partea ei către el?

Alma încercă să-și amintească.

— Nu, recunosc ea.

— Asta pentru că nu-l iubea. Iubea pe altcineva, dintotdeauna l-a iubit. Alma, sora ta l-a iubit pe George Hawkes.

— Pe George Hawkes?!

Alma nu era în stare de altceva decât să repete numele. Dintr-odată, editorul de publicații botanice îi apărură în minte – nu așa cum arăta atunci (un bărbat epuizat, de șaiszeci de ani, cu spatele încovoiat și o nevestă nebună), ci cum arătase cu treizeci de ani înainte, când îl iubise și ea (o prezență masivă și liniștitoare, cu o coamă de păr castaniu și un zâmbet de o bunătate timidă).

— Pe George *Hawkes*? Întreabă ea din nou, stupid.

— Sora ta, Prudence, l-a iubit pe George Hawkes, repetă Hanneke. Și îți mai spun ceva: Și George Hawkes a iubit-o. Fac prinsoare pe ce vrei tu că ea îl iubește și acum și că și el o iubește pe ea și-n ziua de azi.

Alma nu înțelegea deloc. Parcă i s-ar fi spus că mama și tatăl ei nu-i erau părinți adevărați, sau că n-o chema Alma Whittaker, sau că nu locuia în Philadelphia – parcă i-ar fi fost zguduit din temelii un adevăr important și simplu.

— De ce l-ar fi iubit Prudence pe George Hawkes? Întreabă ea, prea uluită ca să articuleze ceva mai inteligent.

— Fiindcă era *bun* cu ea. Tu ce crezi, Alma, că e vreo binecuvântare să fii atât de frumoasă cum e sora ta? Îți amintești cum arăta la șaisprezece ani? Îți amintești cum se holbau bărbații la ea? Bătrâni, tineri, însurați, muncitori – toți. Nu era unul care să pună piciorul pe domeniu și să nu se uite la sora ta de parcă ar fi vrut s-o cumpere ca să se distreze o noapte. Așa i-a fost viața de când era copil. La fel a fost și cu mama ei, doar că mama ei a fost mai slabă și s-a vândut. Dar Prudence a fost o fată modestă și bună. De ce crezi că nu vorbea niciodată la masă sora ta? Crezi că era prea toantă ca să aibă vreo părere? De ce crezi că-și stăpânea întotdeauna fața ca să n-aibă nici o expresie? Crezi că fiindcă nu simțea niciodată nimic? Alma, Prudence nu și-a dorit toată viața ei altceva decât să *nu* fie văzută. N-ai de unde să știi cum e să stai cât trăiești sub ochii bărbaților de parcă ești o sclavă scoasă la licitație.

Alma nu putea tăgădui. În mod sigur *nu* avea cum să știe cum era.

Hanneke continuă:

— George Hawkes a fost singurul bărbat care a privit-o cu bunătate pe sora ta – nu ca pe un obiect, ci ca pe un suflet. Îl cunoști bine pe domnul Hawkes, Alma. Înțelegi de ce s-ar simți o tânără în siguranță alături de un bărbat ca el?

Înțelegea prea bine. Și ea se simțise întotdeauna în siguranță alături de George Hawkes. În siguranță și apreciată.

— Te-ai întrebat vreodată de ce venea domnul Hawkes tot timpul pe la White Acre? Crezi că venea atât de des ca să-l vadă pe tatăl tău?

Hanneke avu îndurarea să nu adauge „Crezi că venea atât de des ca să te vadă pe *tine*?”, dar întrebarea nespusă plutea în aer.

— O iubea pe sora ta, Alma. Îi făcea curte, în felul lui tăcut. Mai mult, și ea îl iubea.

— Mi-ai tot spus, o întrerupse Alma. Mi-e greu să aud asta, Hanneke. Știi, pe vremuri și eu l-am iubit pe George Hawkes.

— A, crezi că nu știu? exclamă Hanneke. Bineînțeles că l-ai iubit, copilă, doar era politicoș cu tine! Ai fost destul de inocentă încât să-i mărturisești iubirea ta surorii tale. Crezi că o tânără cu principii ferme, cum era Prudence, s-ar fi căsătorit cu George Hawkes știind sentimentele tale față de el? Crezi că ți-ar fi făcut așa ceva?

— Voiau să se *căsătorească*? întrebă Alma, nevenindu-i să creadă.

— Firește că voiau să se *căsătorească*! Erau tineri și se iubeau! Dar Prudence nu voia să-ți facă așa ceva, Alma. George i-a cerut mâna la scurt timp după moartea mamei tale. L-a refuzat. I-a cerut-o din nou. Iar l-a refuzat. I-a mai cerut-o de câteva ori. Nu voia să-i spună de ce îl refuză, ca să te apere *pe tine*. Văzând că îi tot cerea mâna, s-a dus și i s-a băgat pe gât lui Arthur Dixon, fiindcă era cel mai aproape și cel mai ușor de convins. Îl cunoștea pe Dixon destul de cât să știe că măcar n-avea să-i facă rău. N-avea s-o bată sau s-o înjosească. Chiar îl admira cât de cât. Îi vorbise despre ideile lui aboliționiste, pe când vă era profesor, și ideile lui i-au înrâurit mult conștiința și i-o înrâuresc în continuare. Deci îl respecta pe domnul Dixon, dar nu-l iubea și nici în ziua de azi nu-l iubește. Pur și simplu avea nevoie să se mărite cu cineva – *cu oricine* –, ca George să piardă orice speranță la mâna ei, trăgând nădejde, sincer îți spun, că astfel avea să te ceară *pe tine*. Știa că George ținea la tine ca la o prietenă și spera că avea să învețe să te iubească și ca pe o soție și să te facă fericită. Asta a făcut pentru tine sora ta, copilă. Iar tu vii să-mi spui că nu-i datorezi nimic!

Multă vreme, Alma n-a reușit să scoată un cuvânt.

Apoi spuse, prosteste:

— Dar George Hawkes s-a căsătorit cu Retta.

— Deci n-a mers, nu-i așa, Alma? întrebă Hanneke cu glasul ferm. Îți dai seama? Sora ta a renunțat degeaba la bărbatul pe care-l iubea. Tot nu te-a cerut pe tine de nevastă. S-a apucat să facă exact ce făcuse și Prudence: s-a băgat pe gâtul primei fete care i-a ieșit în cale, doar ca să fie căsătorit cu cineva.

Nu s-a gândit nici măcar o clipă să mă ceară pe mine, își dădu seama Alma. Spre rușinea ei, asta îi veni în minte înainte să înceapă să măsoare adâncimea sacrificiului surorii ei.

Nici măcar nu s-a gândit să mă ceară pe mine.

Dar George n-o privise niciodată pe Alma decât ca pe o tovarășă într-ale botanicii și o expertă cuminte în microscopie. Acum se explicau toate. Cum s-o observe pe Alma? Cum s-o privească măcar ca pe o femeie când alături de ea era minunea de Prudence? George nu aflase că Alma îl iubea, dar Prudence știa. Prudence știuse de la început. Prudence trebuie să fi știut, își dădu seama Alma cu tot mai mare durere, că nu erau pe lume prea mulți oameni care să-i fie soți potriviți Almei și că George era, probabil, cea mai trainică speranță. Pe când ea însăși putea să aibă pe oricine. Așa trebuie să fi văzut Prudence lucrurile.

Prin urmare Prudence renunțase la George în favoarea Almei – sau cel puțin încercase. Dar nu se

alesese nimic de toate astea. Sora ei renunțase la iubire și își trăise toată viața în sărăcie și abnegație, alături de un șoarece de bibliotecă parcimonios, incapabil de căldură sau afecțiune. Renunțase la iubire și singurul rezultat fusese că George Hawkes își legase viața de o soție copilăroasă, drăguță și nebună, care nu citise în viața ei o carte și care trăia acum într-un azil. Renunțase la iubire, iar Alma ajunsese să-și trăiască viața într-o singurătate desăvârșită – ceea ce o lăsase vulnerabilă, la mijlocul vieții, farmecelor unui bărbat ca Ambrose Pike, care era dezgustat de dorința ei și care nu dorea decât să fie înger (sau care, după câte se vedea, nu dorea decât băieți tahitieni goi). Ce bunătate irosită fusese sacrificiul din tinerețe al lui Prudence! Iar ea, Alma, ce lanț lung de suferințe le provocase tuturor! Ce tristă încurcătură, ce șir penibil de greșeli...

Biata Prudence, își spuse Alma într-un sfârșit. După o lungă tăcere, adăugă în gând: Bietul George! Apoi: Biata Retta! Și la sfârșit, totuși: Bietul Arthur Dixon...

Bieții de ei, toți.

— Dacă e adevărat ce spui, Hanneke, șopti Alma, atunci povestea e tragică.

— E *adevărat* ce spun.

— De ce nu mi-ai povestit până acum?

— De ce să-ți fi povestit? Hanneke dădu din umeri.

— Dar de ce ar fi făcut Prudence așa ceva pentru mine? întrebă Alma. Nici măcar nu i-am fost cine știe ce dragă.

— Prea puțin contează cât de dragă i-ai fost. E un om bun și își trăiește viața după principii bune.

— Îi era milă de mine, Hanneke? Asta era?

— Ba te admira. Întotdeauna încerca să te imite.

— Prostii! Niciodată!

— Tu spui prostii, Alma! Dintotdeauna te-a admirat, copilă. Gândește-te cum trebuie să fi arătat în ochii ei când a venit aici! Gândește-te câte știai, la câte te pricepeai. Întotdeauna a încercat să-ți câștige admirația. Dar tu nu i-ai oferit-o niciodată. Ai lăudat-o măcar o dată? Ai observat măcar o dată cât de tare se străduia să te prindă din urmă la învățătură? I-ai admirat vreodată talentele, sau le-ai privit de sus, crezând că prețuiesc mai puțin decât ale tale? Cum se face că ai rămas, cu atâta încăpățănare, oarbă la calitățile ei demne de laudă?

— Niciodată nu i-am înțeles calitățile demne de laudă.

— Nu, Alma – niciodată n-ai crezut în ele. Recunoaște. Crezi că bunătatea ei e o prefăcătorie. Crezi că e o șarlatană.

— Nu e vorba de asta, dar întotdeauna poartă o *mască*... murmură Alma, străduindu-se să găsească o poziție din care să se poată apăra.

— Sigur că poartă, fiindcă preferă să rămână nevăzută și neștiută. Dar eu o cunosc și îți spun că în spatele măștii ei se află cea mai bună, mai generoasă și mai demnă de laudă femeie. Cum de n-ai văzut asta? Nu vezi cât de ireproșabil se poartă până în ziua de azi – cât de sincer își îndeplinește faptele bune? Ce mai trebuie să facă, Alma, ca să-ți câștige admirația? Și totuși n-ai lăudat-o niciodată, iar acum ți-ai pus în gând s-o dai la o parte cu totul pe propria ta soră, fără urmă de remușcare, iar tu să moștenești o avere demnă de peștera piraților de la răposatul tău tată nerod – un om care a rămas la fel de orb ca tine la suferințele și sacrificiile celor din jur.

— Ai grijă, Hanneke, o avertiză Alma, luptându-se să țină în frâu un puhoi de durere. M-ai zdruncinat cu totul, iar acum mă ataci cât sunt încă năucită. Așa că te rog – ai grijă cu mine azi, Hanneke.

— Dar toată lumea a tot avut grijă cu tine, Alma, răspunse bătrâna menajeră, fără să dea înapoi nici un

pic. Poate a avut grijă cu tine prea mult.

Zguduită, Alma a fugit în biroul ei din adăpostul pentru trăsură. S-a așezat pe divanul ponosit din colț, nemaiputându-și susține greutatea. Respira scurt, repede. Parcă-și era străină. Busola din ea – cea care o orientase întotdeauna spre cele mai simple adevăruri ale vieții – se rotea amețitor, în căutarea unui punct sigur la care să se oprească, dar nu găsea nimic.

Mama ei murise. Tatăl ei murise. Soțul ei (indiferent ce va fi fost) murise. Sora ei, Prudence, își nenorocise viața pentru binele ei, lucru din care nu avusese de câștigat absolut nimeni. George Hawkes era o tragedie de la cap la coadă. Retta Snow era un mic dezastru, dărâmată și zdrobită. Iar acum, din ce vedea, Hanneke de Groot (ultima ființă vie pe care Alma o mai iubea și o mai admira) nu avea față de ea nici un respect. Și nici nu avea de ce s-o respecte.

Stând în biroul ei, Alma se obligă, în cele din urmă, să-și socotească viața în mod cinstit. Era o femeie în vârstă de cincizeci și unu de ani, sănătoasă la minte și la trup, avea puterea unui catâr, educația unui iezuit și averea unui mare nobil. Nu era frumoasă, asta era adevărat, dar nu-și pierduse aproape nici un dinte și n-o supăra nici o durere fizică. De ce se putea plânge? Fusese cocoloșită în lux încă de la naștere. Nu avea soț, ce-i drept, dar nu avea nici copii și (acum) nici vreun părinte de îngrijit. Era pricepută, inteligentă, muncitoare și (după cum crezuse dintotdeauna, deși acum nu mai era la fel de sigură) curajoasă. Imaginația îi fusese expusă la cele mai îndrăznețe idei ale secolului din domeniul științei și invențiilor, și cunoscuse, chiar în casa ei, la cină, unele dintre cele mai luminate minți ale vremii. Deținea o bibliotecă după care ar fi plâns de dorință și un Medici și o citise de mai multe ori de la un cap la altul.

Și ce făcuse Alma cu viața ei, după atâta învățătură și atâtea privilegii? Era autoarea a două cărți obscure despre briologie – cărți despre care nu se putea spune că lumea le-ar fi cerut cu disperare – și tocmai lucra la a treia. Nu renunțase niciodată la nimic din viața ei ca să ajute pe cineva, cu excepția tatălui ei celui egoist. Era fecioară și văduvă și orfană și mare moștenitoare și babă – și cea mai mare proastă.

Credea că știa multe, dar nu știa nimic.

Nu știa nimic despre sora ei.

Nu știa nimic despre sacrificiu.

Nu știa nimic despre bărbatul cu care se căsătorise.

Nu știa nimic despre forțele nevăzute care-i cârmuiseră viața.

Se considerase dintotdeauna o femeie demnă, pricepută într-ale lumii, dar de fapt era o prințesă răsfățată și îmbătrânită – mai mult capră decât iadă –, care nu riscase niciodată mare lucru și care nu călătorise mai departe de spitalul de nebuni din Trenton, New Jersey.

Inventarul acesta deplorabil părea de neîndurat, dar, cumva, nu era. De fapt, în mod ciudat, era o ușurare. Respirația Almei se mai potoli. Busola i se orientă. Rămase liniștită, cu mâinile în poală. Nu se mișcă. Își lăsă timp să absoarbă acest nou adevăr și nu se feri de el deloc.

A doua zi de dimineață, Alma s-a dus călare la biroul avocatului cu care lucra de multă vreme tatăl ei și a petrecut nouă ceasuri acolo, redactând acte, stabilind clauze și îndepărtând obiecții. Avocatul nu era de acord cu nimic din ce făcea. Alma nu l-a ascultat deloc. El a dat din capul lui bătrân și îngălbenit până au început să i se legene bărbiile, dar n-a convins-o câtuși de puțin. Hotărârile acestea țineau numai și numai de ea, după cum prea bine știau amândoi.

Odată încheiată treaba aceasta, Alma a plecat mai departe, pe Thirty-ninth Street, unde era casa surorii ei. Se înserase deja, iar familia Dixon tocmai termina cina.

— Vino cu mine la o plimbare, îi spuse Alma lui Prudence, care, dacă fusese surprinsă de vizita ei neașteptată, nu lăsă să se vadă.

Cele două femei plecară la pas pe strada Chestnut, ținându-se politicoș de braț.

— După cum știi, spuse Alma, tatăl nostru a decedat.

— Da.

— Îți mulțumesc pentru scrisoarea de condoleanțe.

— Nu ai pentru ce.

Prudence nu venise la înmormântare. Nici nu se așteptase cineva să vină.

— Mi-am petrecut ziua de azi cu avocatul tatei, continuă Alma. Am trecut din nou în revistă testamentul. Mi s-a părut plin de surprize.

— Înainte să continui, o întrerupse Prudence, trebuie să-ți spun că nu pot accepta bani de la tatăl nostru, fie-i țărâna ușoară. Între noi a existat o ruptură pe care n-am putut sau n-am vrut s-o repar, și n-ar fi corect din partea mea să profit de generozitatea lui acum, că nu mai este printre noi.

— Nu-ți face griji, spuse Alma, oprindu-se și întorcându-se ca s-o privească drept în față pe sora ei. Nu ți-a lăsat nimic.

Stăpânită ca întotdeauna, Prudence n-a avut nici o reacție. A replicat doar:

— Atunci lucrurile sunt simple.

— Nu, Prudence, zise Alma, luând-o de mână. Nu sunt nici pe departe simple. De fapt, ce a făcut tata a fost foarte surprinzător și te rog să mă ascuți cu atenție. A lăsat tot domeniul White Acre, împreună cu mai toată averea lui, Societății Aboliționiste din Philadelphia.

Nici acum Prudence nu reacționează și nu răspunde. *Cerule, cât e de puternică*, se minună Alma, căreia-i venea să facă o plecăciune admirativă în fața stăpânirii de sine formidabile a surorii ei. Beatrix ar fi fost mândră.

Alma continuă.

— Dar testamentul lui mai avea o clauză. A declarat că nu-și lasă domeniul Societății Aboliționiste decât cu condiția ca tot conacul de la White Acre să devină o școală pentru copiii negrilor și ca tu, Prudence, s-o administrezi.

Prudence o privi pe Alma cu ochi pătrunzători, de parcă ar fi căutat vreo dovadă de înșelătorie pe fața ei. Almei nu i-a fost greu să-și aștearnă pe chip o expresie sinceră, fiindcă documentele, într-adevăr, asta spuneau – cel puțin asta spuneau *acum*.

— A lăsat o scrisoare foarte lungă cu explicații, continuă Alma, pe care pot să ți-o rezum. Spunea că simte că nu și-a folosit viața cum trebuia, deși a ajuns foarte prosper. Era de părere că n-a dat lumii nimic valoros în schimbul norocului lui enorm. Mai era convins că tu vei fi persoana cea mai potrivită care să se asigure că, în viitor, White Acre va deveni un sălaș al bunății omenești.

— A scris el cuvintele acestea? întrebă Prudence, prevăzătoare ca întotdeauna. Chiar cuvintele acestea, Alma? Tatăl nostru, Henry Whittaker, a vorbit despre „un sălaș al bunății omenești“?

— Exact acestea au fost cuvintele lui, insistă Alma. Actele de proprietate și instrucțiunile sunt pregătite. Dacă nu accepți prevederile – dacă nu te întorci la White Acre împreună cu toată familia ta și nu te ocupi de deschiderea unei școli la conac, după cum a dorit tatăl nostru –, toți banii și toate proprietățile ne revin pur și simplu nouă, împreună, iar noi va trebui să le vindem sau să ni le împărțim altfel. Având în vedere cum stau lucrurile, ar fi păcat să nu-i îndeplinim dorințele.

Prudence cercetă din nou figura Almei.

— Nu te cred, spuse ea în cele din urmă.

— Nu e nevoie să mă crezi, ripostă Alma. Așa stau lucrurile. Hanneke va rămâne ca să se ocupe de treburile domeniului și să te ajute să te obișnuiești cu administrarea lui. Tata i-a lăsat lui Hanneke o sumă foarte generoasă, dar știu bine că ea va vrea să rămână acolo și să te ajute. Te admiră mult și îi place să fie de folos. Grădinarii vor rămâne și ei, ca să întrețină grădinile decorative și de legume de pe domeniu. Biblioteca va rămâne intactă, pentru educația elevilor. Domnul Dick Yancey se va ocupa în continuare de administrarea intereselor din străinătate ale tatălui nostru și va prelua partea familiei Whittaker din compania farmaceutică, ale cărei profituri vor reveni în întregime școlii, plății muncitorilor și cauzelor aboliționismului. Înțelegeți?

Prudence nu răspunse.

— A, dar mai există o clauză, continuă Alma. Tata a rezervat o sumă generoasă pentru cheltuielile prietenei noastre Retta la azilul Griffon, pentru tot restul vieții ei, astfel încât George Hawkes să nu fie împovărat cu îngrijirea soției lui.

Acum Prudence părea să nu-și mai poată stăpâni pe de-a-ntregul expresia. I s-au umezit ochii și mâna pe care Alma o ținea strâns într-a ei.

— Nu mă poți convinge în nici un fel, zise Prudence, că tatăl nostru a dorit măcar unul din lucrurile acestea.

Însă Alma nu dădu înapoi.

— Nu fi atât de mirată. Știi că era un om imprevizibil. Și vei vedea, Prudence – actele de proprietate și prevederile transferului sunt toate clare și legale.

— Știu foarte bine, Alma, că tu însăși te pricepi foarte bine să redactezi acte clare și legale.

— Dar, Prudence, mă cunoști de atâta timp. M-ai văzut tu vreodată făcând altceva în viață decât ce mi-a permis sau mi-a comandat tata? Gândește-te, Prudence! Ai văzut tu așa ceva?

Prudence întoarse privirea. Apoi stăpânirea de sine îi cedă în sfârșit și izbucni în lacrimi. Alma își strânse sora – sora ei cea extraordinară, cea curajoasă, cea atât de puțin cunoscută – în brațe și cele două femei rămaseră așa, îmbrățișate, multă vreme în tăcere, în timp ce Prudence plângea.

În cele din urmă, Prudence se desprinse din brațele Almei și își șterse lacrimile.

— Dar *ție* ce ți-a lăsat, Alma? întrebă ea cu voce tremurătoare. Ce ți-a lăsat tatăl acesta al nostru atât de generos, printre atâtea acte de caritate neașteptate?

— Nu-ți bate capul cu asta acum, Prudence. Am mai mult decât îmi va trebui vreodată.

— Dar ce *anume* ți-a lăsat? Trebuie să-mi spui.

— Niște bani, spuse Alma. Și adăpostul pentru trăsuri – de fapt, toate lucrurile mele din el.

— Doar n-ai să trăiești toată viața într-un adăpost pentru trăsuri! exclamă Prudence, copleșită și amețită, strângând din nou mâna Almei.

— Nu, scumpa mea. Eu n-am să mai trăiesc niciodată la White Acre. De-acum toate astea sunt în grija ta. Dar cărțile și lucrurile mele vor rămâne în adăpostul pentru trăsuri cât timp voi fi eu plecată. În cele din urmă, am să mă așez pe undeva, iar atunci am să trimit după ce-mi trebuie.

— Dar unde te duci?

Alma nu și-a putut stăpâni râsul.

— Vai, Prudence, spuse ea. Dacă ți-aș spune, m-ai crede nebună!

PARTEA A PATRA

Urmarea misiunilor

Capitolul douăzeci și unu

Corabia Almei a plecat spre Tahiti în cea de-a treisprezecea zi a lunii noiembrie 1851.

La Londra tocmai se construise Palatul de Cristal pentru Marea Expoziție Internațională. Pendulul lui Foucault fusese instalat recent în Observatorul din Paris. Nu de mult, pentru prima oară un ochi de om alb zărise Valea Yosemite. Oceanul Atlantic era traversat de un cablu telegrafic subacvatic. John James Audubon²⁵ murise de bătrânețe; Richard Owen primise Medalia Copley pentru lucrările sale în domeniul paleontologiei; în curând, prima promoție, compusă din opt femei doctor, avea să absolve cursurile Colegiului Medical pentru Femei din Pennsylvania; iar Alma Whittaker, în vârstă de cincizeci și unu de ani, era pasager plătit pe o balenieră care se îndrepta spre Mările Sudului.

²⁵. Ornitolog american pasionat de toate științele naturale și ilustrator talentat; cartea lui *The Birds of America* se bucură de mare apreciere până în ziua de azi.

Călătorea fără cameristă, fără nici o prietenă, fără ghid. Hanneke de Groot plânsese la pieptul Almei auzind că pleacă, dar își revenise repede și îi comandase articole de îmbrăcăminte practică, inclusiv două costume de călătorie croite special: rochii simple, din in și din lână, cu nasturii întăriți (asemănătoare cu ce purta dintotdeauna ea însăși), cu care Alma se putea descurca singură. Îmbrăcată astfel, Alma semăna cu o servitoare, dar se simțea cum nu se poate mai confortabil și se putea mișca în voie. Se întreba de ce nu purtase așa ceva toată viața. Odată terminate hainele de călătorie, Alma o instrui pe Hanneke să coasă buzunărașe secrete în tivurile a două din ele, buzunărașe în care ascunse monedele de aur și de argint cu care urma să-și plătească drumul. Monedele acestea constituiau mare parte din ce-i mai rămăsese Almei pe lume. Nu reprezentau în nici un caz o avere, dar erau destule – spera Alma din tot sufletul – ca să întrețină o călătoare cu nevoi puține timp de doi sau trei ani.

— Întotdeauna ai fost foarte bună cu mine, îi zise Alma lui Hanneke când văzu rochiile.

— Ei, o să-mi fie dor de tine, răspunse Hanneke, și o să plâng din nou când pleci, dar trebuie să recunoaștem, copilă, că suntem amândouă prea bătrâne ca să ne mai temem de marile schimbări ale vieții.

Prudence i-a oferit Almei o brățară-amintire împletită din șuvițe din părul ei (care rămăsese de un blond palid și frumos, ca zahărul) și al lui Hanneke (cenușiu ca oțelul lustruit). Prudence îi înnodă chiar ea brățara pe încheietură, iar Alma promise să n-o scoată niciodată.

— Nici nu-mi pot închipui cadou mai prețios, spuse Alma cu sinceritate.

Imediat după ce se hotărâse să plece în Tahiti, Alma i-a scris misionarului din golful Matavai, reverendul Francis Welles, ca să-l anunțe că avea să vină și să rămână o vreme, nu știa cât. Știa că era

foarte posibil să ajungă ea în Papeete înaintea scrisorii, dar nu avea ce face. Trebuia să se îmbarce înainte de începerea iernii. Nu voia să aștepte până se răzgândea. Nu putea decât să spera că, odată ajunsă în Tahiti, urma să aibă unde sta.

I-au trebuit trei săptămâni să-și facă bagajele. Știa exact ce să ia cu ea, fiindcă de zeci de ani instruia oamenii care-i colectau exemplare botanice în privința călătoriilor sigure și utile. A pus așadar în bagaj săpun cu arsenic, ceară de cizmărie, sfoară, camfor, un forceps, plută, cutii pentru insecte, o presă pentru plante, câțiva săculeți impermeabili de cauciuc indian, două duzini de creioane solide, trei călimări cu tuș, o cutie de tablă cu pigmenți pentru acuarele, pensule, ace, plase, lentile, chit, sârmă de cupru, câteva scalpele mici, pătrățele de flanelă pentru spălat, fir de mătase, o trusă medicală și douăzeci și cinci de topuri de hârtie (sugative, hârtie de scris, hârtie cafenie obișnuită). S-a gândit să ia și un pistol, dar, cum nu se pricepea prea bine să țintească, a hotărât că se va descurca și cu un scalpel, într-o luptă corp la corp.

În timp ce făcea pregătirile, auzea vocea tatălui ei și își amintea toate dățile când scria în timp ce el îi dicta, sau când îl auzea instruind botaniști tineri. *Să fii cu ochii-n patru, îl auzea pe Henry. Să ai grijă să nu fii singurul din grup care se pricepe să scrie sau să citească o scrisoare. Dacă ai nevoie de apă, ia-te după câini. Dacă mori de foame, mai bine mănâncă insecte decât să-ți irosești puterea vânând. Ce mănâncă păsările e bun și pentru tine. Cele mai mari primejdii care te amenință nu sunt șerpilor, leii sau canibalii; cele mai mari primejdii sunt bășicile la picioare, neglijența și oboseala. Să-ți scrii jurnalele și însemnările de pe hărți lizibil; dacă mori, vor fi de folos altui explorator. În caz de urgență, poți să scrii cu sânge.*

Alma știa că la tropice e bine să poarte culori deschise, ca să nu-i fie prea cald. Știa că își poate impermeabiliza hainele frecându-le bine cu clăbuci și lăsându-le la uscat peste noapte. Știa că flanela trebuie purtată aproape de piele. Știa că avea să fie primită cu căldură dacă aduce daruri atât pentru misionari (ziare recente, semințe de legume, chinină, toporiști și sticle), cât și pentru băștinași (stambă, nasturi, oglinzi și panglici). A pus în bagaj unul din microscopurile ei iubite – cel mai ușor –, deși îi era foarte frică să nu fie distrus pe drum. A mai luat cu ea un ceas nou, lucitor, și un mic termometru de călătorie.

A așezat totul în cutii și lăzi de lemn (căptușite, cu drag, cu mușchi uscat), din care a făcut o mică piramidă lângă adăpostul pentru trăsuri. A simțit un fior de panică văzându-și bunurile esențiale reduse la o grămadă atât de mică. Cum avea să supraviețuiască cu atât de puțin? Ce avea să se facă fără bibliotecă? Fără ierbar? Cum va fi să aștepte și șase luni vești despre familie sau despre noile cercetări științifice? Dacă se scufunda corabia și toate lucrurile acestea esențiale se pierdeau? Simți dintr-odată un val de simpatie pentru toți tinerii aceia întreprinzători pe care familia Whittaker îi trimisese în expediții de colectat specimene – pentru teama și nesiguranța pe care trebuie să le fi simțit, deși se prefăceau încrezători. De unii dintre ei nu se mai auzise nimic.

În timp ce pregătea și ambala totul, Alma încerca să capete un aer cât mai autentic de *botaniste voyageuse*, dar adevărul era că nu mergea în Tahiti să caute plante. Motivul ei adevărat se găsea într-un singur obiect, îngropat în fundul unei lăzi mai mari: valijoara de piele a lui Ambrose, strânsă bine în chingi și plină cu nudurile tânărului tahitian. Avea de gând să-l caute pe individ (pe care, în minte, se obișnuise să-l numească Băiatul) și era sigură că-l va putea găsi. Avea de gând să-l caute pe toată insula Tahiti dacă era nevoie, să-l caute după metode aproape *botanice*, ca pe un specimen rar de orhidee. Îl va recunoaște pe loc, era sigură. Va ține minte chipul acela cât mai avea de trăit. În fond, Ambrose fusese un artist extrem de talentat și toate trăsăturile îi erau înfățișate cât se poate de realist. Era de parcă Ambrose

i-ar fi lăsat o hartă pe care acum începea s-o urmeze.

Nu știa ce va face după ce-l va fi găsit pe Băiat. Dar avea să-l găsească.

Alma a luat trenul până la Boston, a petrecut trei nopți într-un hotel ieftin din port (care duhnea a gin, tutun și sudoare de la foștii oaspeți), apoi s-a îmbarcat. Numele corăbiei ei era *Elliot* – o balenieră de treizeci și șase de metri și jumătate, lată și zdravănă ca o iapă bătrână – și făcea, de când fusese construită, a douăsprezecea călătorie spre Marchize. Căpitanul fusese de acord ca, în schimbul unei sume frumoșele, să se abată din drum cu vreo 1 300 de kilometri ca s-o lase pe Alma în Tahiti.

Căpitanul era domnul Terrence, de fel din Nantucket. Era un om al mării foarte admirat de Dick Yancey, cel care aranjase călătoria Almei pe balenieră. Yancey a asigurat-o că domnul Terrence este sever cu echipajul, cum trebuie să fie un căpitan, și că menține la bord o disciplină mai strictă decât pe cele mai multe corăbii. Terrence era cunoscut mai degrabă pentru îndrăzneală decât pentru prudență (devenise celebru pentru obiceiul de a ridica pânzele pe timp de furtună, în loc să le strângă, în speranța de a profita de viteza vântului furios), însă era un om religios, fără meteahna băuturii, care se străduia să mențină un standard moral ridicat în călătoriile pe mare. Dick Yancey avea încredere în el și călătorise pe corabia lui de multe ori. Yancey, care întotdeauna se grăbea, prefera căpitanii care navigau repede și fără teamă, iar Terrence era omul potrivit.

Alma nu mai fusese niciodată pe o corabie. Mai precis, fusese pe multe corăbii, pe vremea când se ducea împreună cu tatăl ei la docuri în Philadelphia, ca să inspecteze marfa sosită, dar niciodată nu călătorise pe una. Când *Elliot* a plecat de la chei, a rămas nemișcată pe punte, cu inima bătându-i mai-mai să-i iasă din piept. A privit cum trec pe lângă ea și ultimele grămezi de mărfuri de pe docuri, apoi, cu o iuțea amețitoare, rămân în urmă. Zburau prin marele golf Boston, iar în siajul lor se legănau vase de pescuit mai mici. Înainte să se sfârșească după-amiaza, Alma se afla în larg pentru prima oară în viață.

„Voi face tot ce-mi stă în puteri să aveți o călătorie confortabilă“, îi jurase căpitanul Terrence Almei, când se îmbarcase. Îi aprecia amabilitatea, dar își dădu seama destul de repede că drumul acesta nu avea să-i rezerve cine știe ce confort. Cabina ei, aflată chiar lângă a căpitanului, era mică și întunecoasă și mirosea a canal. Apa de băut mirosea a baltă. Vasul transporta catâri la New Orleans și animalele scoteau sunete de jale și ziua, și noaptea. Mâncarea era rea și provoca constipație (păstârnac și pesmeți sărați la micul dejun; carne de vită uscată și ceapă la cină), iar vremea era, în cel mai bun caz, incertă. În primele trei săptămâni de călătorie, nu văzu soarele nici măcar o dată. Imediat după aceea, *Elliot* intră într-o furtună care spărgea vesela și trântea pe jos marinarii tot timpul. Uneori trebuia să se lege de masa căpitanului ca să-și mănânce carnea de vită uscată cu ceapă. Dar o mânca politicoș și fără să se plângă.

La bord nu mai era altă femeie și nici un bărbat educat. Marinarii jucau cărți până târziu în noapte, râzând și strigând și sperându-i somnul. Uneori, bărbații dansau pe punte ca niște duhuri nebune, până când căpitanul Terrence îi amenința că, dacă nu se opresc, le sparge scripcile. Oamenii de pe *Elliot* erau duri, nemiloși. Într-o zi, unul din marinari a prins un șoim în largul coastei Carolinei de Nord, i-a tăiat aripile și s-a distrat urmărindu-l cum sare de colo-colo pe punte. Almei actul i se păru barbar, dar nu spuse nimic. A doua zi, plictisiți și amețiți, marinarii au pus la cale o nuntă între doi catâri, pe care-i împodobiseră cu gulere de hârtie în onoarea evenimentului. Au făcut o hărmălaie de nedescris cu chiotele și zbieretele lor. Căpitanul i-a lăsat în pace; nu găsea nimic rău în distracția lor (poate, își spuse Alma, fiindcă era o nuntă creștinească). Alma nu mai văzuse asemenea purtări în viața ei.

Nu avea cu cine să vorbească despre lucruri serioase, așa că se hotărî să nu mai vorbească despre lucruri serioase. Își propuse să fie veselă și să discute cu toată lumea pe teme simple. Își jură că n-o să-și

facă dușmani. Având în vedere că aveau să-și petreacă următoarele cinci sau chiar șapte luni împreună cu echipajul, în largul oceanului, părea să fie o strategie bună. Își permise chiar să râdă la glume, dacă bărbații nu erau prea neciopliți. Nu se temea că i-ar face rău cineva; căpitanul Terrence nu permitea nici o familiaritate, iar echipajul nu se purta deloc necuviincios cu ea. (Lucru care nu o mira. Dacă bărbații nu-i arătaseră nici un interes la nouăsprezece ani, n-avea s-o observe nici unul la cincizeci și unu.)

Cel mai apropiat tovarăș al ei era animalul de companie al căpitanului Terrence, o maimuțică. Îl chema Nick cel Mic și petrecea ore întregi alături de Alma, puricând-o cu grijă, mereu în căutare de lucruri noi și ciudate. Avea o fire foarte inteligentă și curioasă. Cel mai tare îl fascina brățara împletită din șuvițe de păr pe care o purta Alma. Nu reușea niciodată să-și depășească uluirea când vedea că nu are una la fel la încheietura cealaltă – deși, în fiecare dimineață, se uita să vadă dacă nu-i crescuse și acolo o brățară peste noapte. Apoi ofta și îi arunca Almei o privire resemnată, de parcă ar fi spus: „Nu poți și tu măcar o dată să fii *simetrică*?” După o vreme, Alma se obișnuie să-i dea și lui din tutunul de prizat pe care-l luase cu ea. Maimuța își puneă cu delicatețe o fărâmă de tutun într-o nară, strănuta ca să se curețe, apoi îi adormea în poală. Nu știa ce s-ar fi făcut fără compania ei.

Când au ajuns în vârful peninsulei Florida, s-au oprit la New Orleans ca să descarce catârrii. Nu le-a plăns nimeni debarcarea. În New Orleans, Alma a văzut o ceață formidabilă peste lacul Pontchartrain. A văzut baloturi de bumbac și lăzi cu zahăr din trestie adunate în grămezi pe chei, așteptând să le vină corabia. A văzut vase cu aburi aliniat într-un șir care continua până hăt, departe, așteptând să urce pe Mississippi prin puterea zburătorilor. Tot în New Orleans a avut și ocazia să-și folosească franceza, deși accentul localnicilor era derutant. A admirat căsuțele cu grădini împodobite cu scoici și tufe tunse cu grijă și femeile îmbrăcate după o modă complicată. Ar fi vrut să aibă mai mult timp să exploreze, dar curând a fost chemată înapoi la bord.

Au plecat mai departe spre sud, pe lângă coasta Mexicului. Echipajul a fost lovit de un val de friguri. N-a scăpat aproape nimeni. Aveau un doctor, dar era mai rău decât dacă n-ar fi avut, așa că în scurtă vreme Alma a ajuns să trateze oamenii din rezerva ei prețioasă de purgative și vomitive. Nu se considera o asistentă medicală prea bună, dar ca farmacistă era destul de pricepută, iar în urma ajutorului dat a dobândit un mic grup de admiratori.

În curând s-a îmbolnăvit și Alma, ceea ce a obligat-o să rămână în cabină. Frigurile îi dădeau vise îndepărtate și temeri intense. Nu-și putea împiedica mâinile să-i rătăcească între picioare și se trezea în crize paroxistice de durere împletită cu plăcere. Îl visa tot timpul pe Ambrose. Făcuse eforturi eroice să nu se gândească la el, însă frigurile îi slăbeau fortificațiile minții, iar amintirea lui se întoarse cu forța – dar schimonosită oribil. În vise, îl vedea în cadă (întocmai cum îl văzuse, gol, în după-amiaza aceea), dar acum penisul i se întărea, superb și erect, iar el zâmbea lasciv către ea și o chema să-l sugă până nu mai putea să respire. În alte vise îl vedea pe Ambrose înecându-se în cadă și se trezea îngrozită, convinsă că ea l-a omorât. Într-o noapte îi auzi vocea șoptind: „Iată deci că acum tu ești copilul, iar eu mama” și se trezi țipând și fluturând din brațe. Dar nu era nimeni în cabină cu ea. Vocea lui vorbise în germană. De ce ar fi vorbit în germană? Ce însemna asta? A rămas trează tot restul nopții, străduindu-se să înțeleagă cuvântul *mamă* – *Mutter*, în germană – care, în alchimie, însemna și „creuzet”. Nu reușea să înțeleagă visul, dar îl simțea cu toată intensitatea ca pe un blestem.

A avut atunci primele regrete că hotărâse să plece.

În ziua de după Crăciun, unul din marinari a murit de friguri. A fost cusut într-o pânză de velă îngreunată cu o ghiulea și i s-a dat drumul, în liniște, în ocean. Ceilalți i-au acceptat moartea fără nici un semn vizibil de suferință și i-au vândut la licitație bunurile. Seara, parcă mortul nici nu existase. Alma își

închipui cum i-ar fi vândute și ei lucrurile între membrii echipajului. *Ce părere ar fi avut despre desenele lui Ambrose?* Cine putea ști? Poate pentru unii dintre ei ar fi fost valoroasă o asemenea comoară de senzualitate sodomită. Pe mare plecau tot felul de oameni. Alma știa foarte bine.

S-a însănătoșit. Un vânt prielnic i-a dus la Rio de Janeiro, unde Alma a văzut corăbiile portugheze cu sclavi care plecau spre nord, către Cuba. A văzut plaje superbe și pescari ce își puneau viața în primejdie pe plute părănd la fel de șubrede ca acoperișurile cotețelor de găini. A văzut palmieri mari, cu frunze ca evantaiile, mai mari decât oricare exemplar din serele de la White Acre, și și-a dorit cu o disperare agonizantă să-i fi putut arăta asemenea palmieri lui Ambrose. Nu izbutea să și-l scoată din minte. Se întreba dacă-i văzuse și el când trecuse pe-acolo.

Și-a ocupat timpul plimbându-se și explorând, descoperind mereu lucruri noi. A văzut femei care nu purtau bonete și care fumau trabucuri pe stradă. A văzut refugiați, comercianți, creoli murdari și negri rafinați, semi-sălbatici, precum și oameni eleganți cu un sfert de sânge negru. A văzut bărbați care vindeau papagali și șopârle ca hrană. A mâncat pe săturate portocale, lămâi și limete. A mâncat atât de mult mango (împărțind puțin și cu Nick cel Mic), încât s-a ales cu o urticarie. A văzut curse de cai și spectacole de dans. A dormit la un hotel ai cărui patroni, soț și soție, nu erau de aceeași rasă – nu mai văzuse așa ceva. (Femeia era o negresă prietenoasă și pricepută, care nu făcea nimic încet; bărbatul era alb și bătrân și nu făcea nimic.) Nu trecea nici o zi fără să vadă oameni care mânau sclavi pe străzile din Rio, oferind spre vânzare ființele în cătușe. Alma nu suporta să-i vadă. I se făcea rău de rușine la gândul că atâția și atâția ani nu dăduse nici o atenție ororii acesteia.

Odată plecați din port, s-au îndreptat spre Capul Horn. Pe măsură ce s-au apropiat de el, vremea a devenit atât de rece, încât Alma (care purta deja mai multe straturi de flanelă și lână) și-a sporit garderoba cu un palton bărbătesc și o căciulă rusească împrumutată. Înfofolită așa, nu o puteai deosebi de bărbații de la bord. A văzut munții din Țara de Foc, dar corabia nu s-a putut apropia de uscat, fiindcă vremea era prea rea. Au urmat cincisprezece zile nenorocite, timp în care au ocolit Capul Horn. Căpitanul insista să țină toate pânzele sus; Alma nici nu-și putea închipui cum rezistau catargele. Corabia se apleca când pe o parte, când pe cealaltă. *Elliot* părea să țipe de durere, în timp ce bietul ei suflet de lemn era izbit și biciuit de mare.

— Cu vrerea Domnului, vom ieși din furtună, spuse Terrence, refuzând să strângă pânzele, în speranța de a parcurge încă douăzeci de noduri înainte de lăsarea întunericului.

— Dar dacă moare cineva? strigă Alma ca să acopere șuierul vântului.

— Înmormântare pe mare, strigă și căpitanul, ținând drept înainte.

Au urmat patruzeci și cinci de zile de frig cumplit. Valurile duceau un asalt nesfârșit, ritmic. Uneori îi lovea câte o furtună atât de puternică, încât marinarii mai bătrâni începeau să cânte psalmi ca să se liniștească. Alții blestemau și se rățoiau, iar câțiva păstrau tăcerea – de parcă ar fi și murit. Furtunile au desprins cotețele găinilor din locurile unde erau fixate, și găinile au zburat pe punte. Într-o noapte, brațul catargului s-a spart în țândări mărunte, ca așchiile de foc. A doua zi, marinarii au încercat să ridice unul nou, însă n-au reușit. Unul din ei, doborât de un val, a căzut în cală și și-a rupt coastele.

În tot acest timp, Alma a trecut de la speranță la teamă și înapoi la speranță, convinsă că poate să moară în orice clipă – dar n-a scos nici un țipăt de panică și teama n-a făcut-o să ridice vocea. La sfârșit, când vremea s-a îmblânzit, căpitanul Terrence i-a spus „Sunteți o adevărată fiică a lui Neptun, domnișoară Whittaker“, iar Alma s-a simțit de parcă primise cea mai înaltă laudă din viața ei.

În cele din urmă, la jumătatea lui martie, au aruncat ancora la Valparaíso, unde marinarii au găsit case de toleranță din plin ca să-și potolească nevoile amoroase, în timp ce Alma explora orașul atât de

complex și primitiv. Zona din jurul portului era o mlaștină în paragină, dar casele de pe lângă dealurile abrupte arătau superb. S-a plimbat pe dealuri zile întregi și a simțit că-și recapătă puterea în mușchii picioarelor. A văzut în Valparaíso aproape la fel de mulți americani ca în Boston – toți în drum spre San Francisco, în căutare de aur. S-a îndopat cu pere și cireșe. A văzut o procesiune religioasă lungă de un kilometru, în onoarea unui sfânt de care nu mai auzise, și a urmat-o până la o catedrală formidabilă. A citit ziare și a trimis scrisori acasă, pentru Prudence și Hanneke. Într-o zi limpede și răcoroasă, a urcat pe cel mai înalt deal din Valparaíso, iar de acolo a văzut, în depărtarea încețoșată, vârfurile acoperite de zăpadă ale Anzilor. Simțea lipsa tatălui ei ca pe o vânătaie dureroasă. Senzația i-a oferit o ciudată ușurare – dorul de Henry, în loc de dorul de Ambrose, măcar o dată.

Apoi au ridicat din nou ancora și au plecat spre inima Pacificului. Vremea s-a încălzit. Marinarii s-au liniștit. Făceau curat sub punți și îndepărtau urmele vechi de mucegai și vomă. Fredonau în timp ce lucrau. Dimineața, în mijlocul agitației generale, corabia avea un aer de mic sat. Alma se obișnuise cu lipsa de intimitate, acum prezența marinarilor o liniștea. Îi cunoștea și se bucura că sunt acolo. O învățau noduri speciale și cântece marinărești, iar ea le curăța rănille și le tăia bătăturile. A mâncat dintr-un albatros împușcat de un marinar tânăr. Au trecut pe lângă cadavrul umflat, plutitor al unei balene – grăsimea i-o jupuiseră alți vânători de balene –, dar n-au văzut balene vii.

Oceanul Pacific era vast și gol. Acum Alma a înțeles, în sfârșit, de ce trecuse atâta timp până să găsească europenii Terra Australis în întinderea aceea enormă. Primii exploratori presupuneau că trebuia să existe pe undeva prin sud un continent de mărimea Europei, astfel ca planeta să fie perfect echilibrată. Dar s-au înșelat. În zona aceea nu era aproape nimic altceva decât apă. Iar emisfera sudică era tocmai *opusul* Europei: un continent oceanic uriaș, presărat cu lacuri de uscat minuscule, foarte depărtate unul de altul.

Au urmat zile și zile de gol albastru. De o parte și de alta, Alma vedea prerii de apă care se întindeau la fel de departe ca imaginația ei. Dar tot nu se vedeau balene. Nici păsări, doar norii se zăreau de la sute de kilometri și de multe ori aduceau vreme rea. Aerul era tăcut până când venea furtuna, iar atunci vânturile urlau ca niște suflete chinuite.

La începutul lui aprilie, vremea s-a schimbat îngrijorător, iar cerul s-a înnegrit sub privirile lor, sugrumând ziua de la mijlocul după-amiezii. Aerul era greu, amenințător. Schimbarea bruscă l-a îngrijorat îndeajuns pe căpitanul Terrence încât să ordone strângerea pânzelor – a tuturor – în timp ce se uita la fulgerele înlănțuite care veneau spre corabie din toate părțile. Valurile deveniseră munți mișcători de negură. Dar apoi, la fel de repede pe cât îi lovise, furtuna se risipi, iar cerul se luminează din nou. Marinarii au scos însă strigăte nu de ușurare, ci de spaimă, fiindcă imediat după aceea au văzut un jet de apă apropiindu-se. Căpitanul a trimis-o pe Alma sub punte, dar ea a refuzat să se miște: jetul de apă era prea magnific. Apoi s-a auzit încă un strigăt când echipajul și-a dat seama că, de fapt, corabia era înconjurată de *trei* jeturi de apă, mult prea aproape ca să nu fie primejdioase. Alma era ca hipnotizată. Unul din jeturi se apropie atât de tare, încât văzu șuvoaiele lungi de apă cum țâșneau în spirală de la suprafața oceanului spre cer, într-o singură coloană rotitoare. În viața ei nu văzuse ceva mai maiestuos, mai sacru, mai impresionant. Presiunea aerului era atât de mare, încât timpanele Almei parcă stăteau să plesnească și se simțea ciudat când trăgea aer în plămâni. Timp de cinci minute, a fost atât de copleșită, încât nu mai știa dacă trăiește sau a murit. Nu-și dădea seama pe ce lume este. O izbi gândul că zilele pe lumea asta i se terminaseră. Ciudat, dar nu o deranja. Nu-i era dor de nimeni. Nu-i veni în minte nici un om din câți cunoscuse – nici Ambrose, nici altcineva. Nu avea nici un regret. Stătea acolo, într-o stare de uimire și încântare, gata să primească orice s-ar fi întâmplat.

Odată ce jeturile de apă s-au îndepărtat și marea s-a liniștit din nou, Alma a simțit că trecuse prin cea mai fericită experiență a vieții ei.

Au plecat mai departe.

Spre sud, îndepărtată și imposibilă, se afla înghețata Antarctică. Spre nord nu părea să fie nimic – cel puțin așa spuneau marinarii plictisiți. Și-au continuat drumul spre vest. Almei îi lipseau plăcerea mersului și mirosul pământului. Neavând alte exemplare botanice de studiat, i-a rugat pe marinari să-i ridice la bord alge. Nu le cunoștea bine, dar știa cum să deosebească lucrurile unele de altele și și-a dat seama destul de repede că unele alge aveau rădăcini conglomerate, altele – comprimate. Unele aveau o textură aspră, altele erau netede. A încercat să găsească o metodă de a conserva algele ca să le studieze mai târziu și să le împiedice să se transforme în mazăgă sau în fulgi negri imateriali. N-a reușit, dar și-a mai umplut timpul. A descoperit, încântată, că marinarii înveleau vârfulurile harpoanelor în șomoioage de mușchi uscat – un nou subiect minunat și familiar de explorat.

Ajunsese să-i admire pe marinari. Nu înțelegea cum reușeau să suporte atât de mult timp lipsa confortului de pe uscat. Cum de nu-și ieșeau din minți? Pe ea oceanul o uluia și o tulbura totodată. Nimic altceva de pe lume nu o impresionase atât. I se părea însăși forma distilată a materiei, capodopera misterelor. În mișcarea ei, corabia antrena molecule ciudate de lumină verde și purpurie, până când părea să târască după ea un voal lung și scânteietor, răsfirat peste apă. Era atât de frumos, încât Alma se mira că echipajul nu se aruncă în apă, atras spre moarte de magia aceea amețitoare.

În alte nopți, când n-avea somn, se plimba de colo-colo pe punte desculță, încercând să-și întărească tălpile ca pregătire pentru sosirea în Tahiti. Vedea reflexiile alungite ale stelelor în apa calmă, strălucind ca niște torțe. Cerul de deasupra îi era la fel de nefamiliar ca oceanul dimprejur. Văzuse câteva constelații care-i aminteau de acasă – Orion, Pleiadele –, dar Steaua Nordului și Ursa Mare erau ascunse. Comorile lipsă din vistieria cerului îi dădeau o senzație disperată și neajutorată de dezorientare. Dar cerul îi oferea în schimb daruri noi. Acum vedea Crucea Sudului, Gemenii și nebuloasa vastă și curgătoare a Căii Lactee.

Într-o seară, uimită de constelații, Alma i-a spus căpitanului Terrence:

— *Nihil astra praeter vidit et undas.*

— Ce înseamnă? întrebă el.

— E din Odele lui Horațiu, răspunse ea. Înseamnă că nu se vede nimic altceva decât stele și valuri.

— Mă tem că nu vorbesc latinește, domnișoară Whittaker, se scuză el. Nu sunt catolic.

Unul din marinarii mai bătrâni, care trăise mulți ani în Mările Sudului, îi spuse Almei că tahitienii, când aleg o stea după care să-și călăuzească drumul pe mare, îi spun *aveia* – zeul îndrumător. Dar în general, spunea tot el, cuvântul pe care-l foloseau cel mai des tahitienii pentru „stea“ era *fetia*. Marte, de exemplu, era steaua roșie: *fetia ura*. Luceafărul-de-Diminează era *fetia ao*: steaua luminii. Tahitienii erau navigatori pricepuți, îi mai spuse marinarul cu sinceră admirație. Își puteau găsi drumul pe mare și în nopțile fără stele și fără lună, luându-se doar după curenții oceanici. Cunoșteau șaisprezece feluri de vânt.

— Întotdeauna m-am întrebat dacă nu cumva, înainte să venim noi după ei în sud, ne-au vizitat ei pe noi, în nord, zise el. Mă întreb dacă n-au ajuns cu canoele lor pe la Liverpool sau Nantucket. Era posibil, să știți. Puteau să ajungă până acolo și să se uite la noi cum dormim și pe urmă să plece înapoi înainte să-i vedem noi. Nu m-aș mira deloc să aud că așa au făcut.

Alma învățase deci câteva cuvinte în tahitiană: *stea*, *roșu* și *lumină*. L-a rugat pe marinar s-o mai învețe și altele. El i-a spus ce mai știa, străduindu-se să-i fie de ajutor, dar s-a scuzat că nu știe mare

lucru în afară de termeni nautici și de cuvinte de spus fetelor frumoase.

În continuare nu vedeau nici o balenă.

Echipajul era dezamăgit, plictisit și agitat. Oceanul fusese secătuit de pradă. Căpitanul se temea să nu ajungă la sapă de lemn. Unii marinari – cel puțin dintre cei cu care se împrietenise Alma – voiau să-i arate ce pricepuți sunt la vânătoare.

— N-ați văzut lucru mai interesant, promiteau ei.

În fiecare zi se uitau după balene. Le căuta și Alma. Dar nu apucă să vadă nici una; au ajuns în Tahiti în iunie 1852. Marinarii și-au continuat drumul lor, Alma pe-al ei și n-a mai auzit niciodată de *Elliot*.

Capitolul douăzeci și doi

Primul lucru pe care l-a văzut Alma din insula Tahiti, de pe puntea lui *Elliot*, au fost vârful munților abrupti care se înălțau temerar spre cerul azuriu, fără nori. Tocmai se trezise, în dimineața aceea frumoasă și limpede, și ieșise pe punte să inspecteze lumea înconjurătoare. Nu se aștepta să vadă așa ceva. Tahiti i-a tăiat răsuflarea – nu prin frumusețe, ci prin straniețe. Toată viața auzise vorbindu-se de insula aceasta, văzuse și desene și picturi, dar nu-și închipuise că era atât de *înaltă*, de extraordinară. Munții nu semănau deloc cu dealurile domoale ale Pennsylvaniei; aveau pante înverzite și sălbatice – șocant de abrupte, înfricoșător de zimțuite, uluitor de înalte, orbitor de verzi. De fapt, toată insula era cotropită de verdeață. Verdele luxuriant cobora până pe plajă. Cocotierii păreau să crească drept din apă.

Nu reușea s-o înțeleagă. Era în mijlocul pustietății, la jumătatea distanței între Australia și Peru, și nu se putea abține să se întrebe: ce caută o insulă aici? Tahiti i se părea o întrerupere ciudată a platitudinii vaste și nesfârșite a Pacificului – o catedrală bizară, apărută din senin în mijlocul apelor, fără nici un motiv. Se așteptase să-i lase impresia unui paradis, fiindcă așa o descria toată lumea. Se așteptase să fie copleșită de frumusețea ei, să aibă senzația că a coborât de pe corabie drept în grădina Edenului. Nu o numise Bougainville²⁶ La Nouvelle Cythère, după insula pe care se născuse Afrodita? Dar prima reacție a Almei, dacă era să fie sinceră, a fost teama. În dimineața aceea luminoasă, în clima aceea blândă, când i-a apărut în față utopia aceasta celebră, n-a simțit altceva decât o amenințare neclară. Ce înțelesese Ambrose din Tahiti? se întreba ea. Nu voia să rămână acolo singură.

²⁶. Amiralul și exploratorul Louis-Antoine, conte de Bougainville, primul francez care a navigat în jurul lumii. (*N.t.*)

Dar unde s-ar fi putut duce?

Bătrâna corabie intră fără greutate în golful Papeete, ca un cal în fruntea cursei, însoțită de zeci de specii de păsări marine care se învârteau în jurul catargelor prea repede ca Alma să le numere sau identifice. A fost lăsată cu tot cu bagaje pe docul aglomerat, plin de culoare. Căpitanul Terrence a avut amabilitatea de a-i căuta o trăsură care s-o ducă la așezarea misionarilor din golful Matavai.

După atâtea luni petrecute pe mare, îi tremurau picioarele, iar nervii îi erau gata să cedeze. O înconjura oameni de toate soiurile – marinari, ofițeri de marină, negustori, un individ în saboți care

arăta a negustor olandez. Văzu doi negustori de perle chinezi, cu cozile lor lungi pe spate. Văzu băştinaşi, meţişi şi alţii imposibil de identificat. Văzu un tahitian spătos cu un veston greu de lână la două rânduri, luat fără îndoială de la vreun marinar englez, dar fără pantaloni – nu purta decât o fustă de iarbă, iar sub veston i se vedea, neaşteptat, pieptul gol. Văzu femei de pe insulă îmbrăcate în fel şi chip. Unele dintre cele mai bătrâne îşi lăsau sânii la vedere cu îndrăzneală, iar cele mai tinere purtau rochii lungi şi îşi ţineau părul împletit cu modestie. Alma presupuse că erau cele recent convertite la creştinism. Văzu o femeie înfăşurată în ceva ce semăna a faţă de masă, cu pantofi de piele europeneşti, bărbăteşti, cu câteva numere mai mari decât picioarele ei, care vindea nişte fructe necunoscute. Văzu un individ cu haine fistichii, purtând o pereche de pantaloni europeneşti ca pe un fel de vestă, iar pe cap o coroană înfoiată de frunze. Ei i se păru o apariţie extraordinară, însă nimeni altcineva nu-l băga în seamă.

Băştinaşii erau mai masivi decât oamenii cu care era obișnuită Alma. Unele dintre femei erau la fel de masive ca ea. Bărbații erau și mai masivi. Aveau pielea ca arama lustruită. Unii bărbați aveau părul lung și arătau înfricoșător; alții aveau părul scurt și arătau ca niște oameni civilizați.

Alma văzu un pâlț de prostituate care i-au asaltat pe marinarii de pe *Elliot* cu sugestii directe și nerușinate, de cum au pus piciorul pe docuri. Părul despletit le ajungea până la mijloc, în valuri negre și lucioase. Din spate, toate arătau la fel. Din față se observau diferențele de vârstă și frumusețe. Privi începutul negocierilor. Se întrebă cât costa așa ceva. Se întrebă, mai precis, ce ofereau femeile. Se întrebă cât durau asemenea aranjamente și unde aveau loc. Se întrebă unde se duceau marinarii dacă voiau să cumpere băieți, nu fete. Nu se vedea nici urmă de astfel de negustorii pe docuri. Probabil se petreceau în locuri mai discrete.

Văzu tot felul de copii mai mici și mai mari – îmbrăcați, dezbrăcați, în apă, pe țărm, aproape de ea sau mai departe. Se mișcau ca bancurile de pești sau ca stolurile de păsări și fiecare hotărâre se lua în același timp, în comun: *Acum sărim! Acum fugim! Acum cerșim! Acum ne batem joc!* Văzu un bătrân care avea un picior umflat, de două ori mai mare decât celălalt. Ochii îi erau albi și orbi. Văzu trăsurici mărunte, trase de niște ponei de-a dreptul jalnici. Văzu un grup de câini mici și tărcați, încurcați unii în alții la umbră. Văzu trei marinari francezi, braț la braț, cântând de mai mare dragul, deja beți în dimineața superbă. Văzu semne care anunțau o sală de biliard și, lucru de mirare, o tipografie. Uscatul i se legăna sub picioare. Soarele o încingea.

Un cocoș negru, frumos, dădu cu ochii de ea și se apropie cu pași țațoși, de parcă ar fi fost un emisar trimis în întâmpinarea ei. Era atât de demn că nu s-ar fi mirat să vadă că poartă o banderolă pe piept. Cocoșul se opri drept în fața ei, impunător și scrutător. Alma aproape că se aștepta să-i vorbească, să ceară să-i vadă documentele. Neștiind ce altceva să facă, se aplecă și mângâie orătania nobilă ca pe un câine. În mod uimitor, cocoșul nu se feri. Îl mai mângâie o vreme, iar el cotcodăci, cum nu se poate mai mulțumit. În cele din urmă, i se așeză la picioare și își zburli penele, într-o postură de odihnă aspectuoasă. Dădea impresia că interacțiunea dintre ei mersese exact cum trebuia. Pe undeva, pe Alma o mai liniști întâmplarea aceasta simplă. Calmul și siguranța de sine a cocoșului o ajutau să se destindă.

Apoi, cei doi – pasărea și femeia – își continuă împreună așteptarea tăcută pe doc.

De la Papeete la golful Matavai erau peste unsprezece kilometri. Almei îi păru atât de rău de bietul ponei care trebuia să-i care bagajul, încât coborî din trăsură și merse pe lângă ea. Era o plăcere să-și folosească picioarele după atâtea luni de inactivitate pe mare. Drumul era superb, umbrit de frunzișul împletit al palmierilor și arborilor-de-pâine. Peisajul i se părea, în același timp, familiar și derutant. Recunoștea multe din varietățile de palmieri fiindcă le văzuse în serele tatălui ei, dar altele erau alcătuirii misterioase de frunze împletite și scoarță alunecoasă, pieloasă. Cum nu văzuse palmieri decât în sere,

Alma nu-i *auzise* niciodată. Vântul le agita frunzișul ca pe o mătase foșnitoare. Uneori, când venea câte o pală mai puternică, trunchiurile trosneau ca niște uși vechi. Erau nemaipomenit de zgomotoși și de vii. Iar arborii-de-pâine erau mai măreți și mai eleganți decât și-ar fi putut închipui. Semănau cu ulmii de acasă: lucioși și primitivi.

Vizitiul – un tahitian bătrân, cu spatele tatuat cu un model tulburător și cu pieptul bine uns cu ulei – nu înțelegea cu nici un chip de ce ținea Alma să meargă pe jos. Părea să se teamă că din cauza asta n-avea să-și primească banii. Ca să-l liniștească, încercă să-l plătească când ajunseseră pe la jumătatea drumului. Nu reuși decât să încurce și mai tare lucrurile. Căpitanul Terrence se învoise cu el la un preț, dar se părea că acum înțelegerea nu mai stătea în picioare. Alma îi oferii monede americane, dar bărbatul încercă să-i dea drept rest o mână de piaștri spanioli murdari și pesos bolivieni. Alma nu înțelegea cum calcula el schimbul, până când își dădu seama că de fapt îi dădea, la schimb, monedele lui vechi și uzate pentru monedele ei noi și lucitoare.

A lăsat-o sub frunzișul umbros al câtorva bananieri din mijlocul așezării misionarilor din golful Matavai. I-a descărcat bagajul, făcând din el o piramidă ordonată; arăta exact ca în ziua plecării, cu șapte luni în urmă, lângă adăpostul pentru trăsuri de la White Acre. Odată rămasă singură, Alma a măsurat din priviri împrejurimile. Locul era destul de plăcut, își spuse ea, deși mai modest decât se așteptase. Biserica misiunii era o construcție mică și umilă, văruiată și acoperită cu stuf, înconjurată de un mic pâlci de clădiri asemănătoare, văruiate și acoperite cu stuf. Nu aveau cum să trăiască acolo decât câteva zeci de oameni.

Comunitatea, dacă i se putea spune așa, fusese construită pe malul unui râșor care se vărsa direct în mare și care tăia în două plaja lungă și curbată, cu nisip dens, negru, vulcanic. Din cauza culorii nisipului, apa golfului nu era de un turcoaz scânteietor, ca cel asociat de obicei cu mările Sudului, ci semăna mai degrabă cu un estuar de cerneală. La aproape trei sute de metri în larg se afla un recif care menținea valurile calme. Chiar și de la depărtarea aceea, Alma auzea valurile izbindu-se de bariera lui. Luă nisip în mână – avea culoarea funinginii – și îl lăsă să i se scurgă printre degete. Era ca o catifea caldă la atingere, iar mâna îi rămase curată.

— Golful Matavai, spuse ea cu voce tare.

Mai că nu-i venea să creadă că se află acolo. Se opriseră pe insula aceea toți marii exploratori ai secolului dinainte. Fuseseră acolo și Wallis, și Vancouver, și Bougainville. Căpitanul Bligh petrecuse șase luni chiar pe plaja aceea. Lucrul cel mai impresionant pentru Alma era că tot acolo, pe plajă, debarcase și căpitanul Cook în Tahiti, în 1769. În stânga ei, nu foarte departe, se ridica promontoriul înalt de pe care Cook urmărise orbita lui Venus – mișcarea vitală a minusculului disc planetar pe suprafața soarelui, pentru care traversase jumătate de lume. Râșorul leneș din dreapta Almei marcase odinioară ultima graniță dintre tahitieni și britanici. Imediat după debarcarea lui Cook, cele două popoare stătuseră pe malurile lui și se priviseră ore întregi cu o curiozitate prudentă. Tahitienii credeau că britanicii coborâseră din cer și că navele lor enorme, impresionante erau insule – *motu* – rupte din stele. Englezii încercau să-și dea seama dacă indienii aceștia aveau să fie agresivi sau periculoși. Femeile tahitiene veniseră pe malul râului și îi înmbiau pe marinarii englezi cu dansuri jucăușe și provocatoare. Căpitanul Cook a decis că nu părea să-i pândască nici o primejdie, așa că a lăsat echipajul să-și facă de cap cu fetele. Marinarii ofereau cuie de fier în schimbul favorurilor sexuale. Femeile luau cuiele și le plantau în pământ, crezând că avea să crească din ele mai mult fier prețios, așa cum ar fi crescut un copac dintr-un puieț.

Tatăl Almei nu făcuse parte din expediția aceea. Henry Whittaker ajunsesese în Tahiti opt ani mai târziu,

În cea de-a treia expediție a lui Cook, în august 1777, când englezii și tahitienii se obișnuiseră deja unii cu alții și întrețineau relații cordiale. Pe unii din marinarii britanici îi așteptau pe insulă soții băștinași cu copii băștinași. Tahitienii îl strigau pe căpitanul Cook „Toote“, fiindcă nu-i puteau pronunța numele. Alma știa toate astea din poveștile tatălui ei – povești la care nu se mai gândise de zeci de ani. Acum și le amintea pe toate. Tatăl ei se îmbăiașe în tinerețe chiar în râul acela. Mai târziu, după cum știa și Alma, misionarii începuseră să-l folosească pentru botezuri.

Acum, că ajunsese în sfârșit la destinație, Alma nu prea știa ce să mai facă. Nu se vedea țipenie de om, cu excepția unui copil care se juca singur în râu. Nu avea mai mult de trei ani, era gol pușcă și nu părea să fie deloc îngrijorat că fusese lăsat nesupravegheat în apă. Alma nu voia să-și lase bagajul acolo, așa că se așeză pe grămada de valize și așteptă să apară cineva. De dimineață fusese prea agitată ca să ia micul dejun pe corabie, așa că îi mai era și foame.

După o vreme lungă, dintr-una din colibe mai îndepărtate apărură o tahitiană bine legată, cu o rochie lungă și modestă și o bonetă albă, purtând o sapă în mână. Când dădu cu ochii de Alma, se opri. Alma se ridică și își netezi rochia.

— *Bonjour*, strigă ea. Tahiti trecuse oficial în stăpânirea Franței, așa că Alma se gândise că avea șanse mai mari cu franceza.

Femeia îi răspunse cu un zâmbet frumos:

— Pe aici vorbim engleza!

Alma voia să se apropie, ca să nu fie nevoie să strige una la alta, dar avea senzația ridicolă că nu se putea îndepărta de bagaje.

— Îl caut pe reverendul Francis Welles! anunță ea.

— Azi e la răcit! îi răspunse femeia vesel, tot strigând, apoi plecă după treburile ei pe drumul spre Papeete, lăsând-o din nou pe Alma singură cu bagajele.

La răcit? Aveau ghețarie la misiune? Nu părea genul de așezare unde să fie loc de așa ceva. Ce voia să spună femeia?

În orele următoare, pe lângă Alma și piramida ei de cutii și cutere mai trecură câțiva tahitieni. Toți erau prietenoși, dar nici unul nu părea prea mirat de prezența ei și nici nu rămase prea mult să stea de vorbă cu ea. Toți repetară aceeași informație: că reverendul Francis Welles era la răcit. Și când avea să se întoarcă? Nu știa nimeni. Înainte să se întunece, sperau ei.

Câțiva băieți s-au adunat în jurul ei și au început să se joace, îndrăzneți, de-a trasul la țintă cu pietricele în bagajele ei, până când i-a gonit o femeie mai în vârstă, masivă, încruntată, și s-au dus să se joace în râu. Ziua s-a scurs încet și câțiva bărbați cu undițe ridicol de mici au trecut pe lângă Alma, s-au îndreptat spre plajă și au înaintat în mare. Au rămas în picioare, cufundați până la gât în valurile blânde, și și-au aruncat momelile. Alma începuse să simtă chinul setea și foamea. Dar tot nu îndrăznea să plece și să-și lase lucrurile acolo.

La tropice, amurgul e scurt, după cum apucase să afle și Alma în lunile petrecute pe mare. Umbrele s-au lungit. Copiii au ieșit în fugă din râu și au intrat repede în case. Alma a urmărit soarele care cobora iute peste vârful munților abrupti de pe insula Moorea, departe, dincolo de golf. Simțea că o cuprinde panica. Unde avea să doarmă în noaptea aceea? Țânțarii îi bâzâiau în jurul capului. Pentru tahitieni era deja invizibilă. Își vedeau de treburi în jurul ei de parcă și ea, și bagajele ar fi fost un morman de pietre ridicat acolo, pe plajă, de când era lumea lume. Rândunelele care vâneau seara ieșiră din frunziș. Lumina soarelui la apus se reflecta din apă ca niște flăcări orbitoare.

Apoi Alma observă ceva în apă, ceva care se apropia de plajă. Era o canoe mică, un catamaran rapid

și îngust. Își făcu umbră ochilor cu mâna și, strângând din pleoape ca să se apere de lumina reflectată, încercă să distingă siluetele din el. Nu, era doar una și vâslea din răspuțeri. Canoea țâșni din apă pe plajă cu o putere remarcabilă – o săgeată mărunță cu traiectorie perfectă – și din ea sări un spiriduș. Cel puțin asta îi veni în minte Almei: Uite un spiriduș! La o analiză mai atentă însă, spiridușul se dovedi a fi un bărbat, un alb, cu o coamă sălbatică de păr alb ca zăpada și o barbă fluturătoare care nu se lăsa mai prejos. Era mărunțel, crăcanat și iute în mișcări; trase canoea pe plajă cu o forță surprinzătoare la un om atât de mic.

— Domnul reverend Welles? strigă ea cu oarecare speranță, fluturându-și brațele într-un gest lipsit de orice urmă de demnitate.

Bărbatul se apropia. Era greu de spus ce era mai remarcabil la el – statura joasă sau construcția robustă. Îi ajungea Almei până la talie, avea un corp de copil, de-a dreptul scheletic. Obrajii îi erau supti, iar umerii – înguști și ascuțiți sub cămașă. O bucată de sfoară răsucită în două îi împiedica pantalonii să cadă de pe mijlocul subțire. Barba îi acoperea tot pieptul. Purta un fel de sandale ciudate, făcute tot din sfoară. Nu avea pălărie, iar fața îi era pârjolită de soare. Hainele nu-i ajunseseră chiar la stadiul de zdrențe, dar nici mult nu mai aveau. Arăta ca o umbrelă ruptă. Arăta ca un naufragiat bătrân și minuscul.

— Domnul reverend Welles? întrebă Alma din nou, mai șovăitoare, văzându-l că se apropie tot mai mult.

Omul ridică spre ea – ridică *mult* spre ea – doi ochi sinceri, de un albastru scânteietor.

— Eu sunt reverendul Welles, spuse el. Sau, știți, cel puțin cred că încă mai sunt reverendul Welles!

Vorbea cu un accent britanic ușor, imprecis, cu silabe scurte și apăsatate.

— Domnule reverend Welles, sunt Alma Whittaker. Sper că mi-ați primit scrisoarea...

Omul din fața ei înclină capul într-o parte: ca o pasăre, curios, deloc agitat.

— Scrisoarea?

Exact de asta se temuse. N-o aștepta nimeni. Trase aer adânc în piept și încercă să se gândească în ce fel și-ar putea explica situația cât mai bine.

— Am venit în vizită, domnule reverend Welles, și mă gândeam să rămân aici o vreme – după cum probabil v-ați dat seama.

Arătă spre piramida de bagaje, ca pentru a se scuza.

— Mă interesează botanica și aș dori să studiez plantele de aici. Știu că și dumneavoastră sunteți interesat de științele naturale. Vin din Philadelphia, din Statele Unite ale Americii. Am venit și să supraveghez plantația de vanilie a familiei mele. Tatăl meu era Henry Whittaker.

Bărbatul ridică din sprâncenele albe, cu fire subțiri.

— Tatăl dumneavoastră *era* Henry Whittaker, spuneți? Sărmanul om și-a dat duhul?

— Mă tem că da, domnule reverend Welles. Nu a trecut nici un an.

— Îmi pare rău să aud asta. Domnul să-l odihnească la sânul Lui. Știți, de-a lungul anilor am lucrat pentru tatăl dumneavoastră, am contribuit și eu cu puținul de care sunt capabil. I-am vândut multe exemplare botanice, pentru care a avut amabilitatea de a-mi oferi prețuri cinstate. Nu l-am cunoscut pe tatăl dumneavoastră personal, știți, dar am lucrat pentru el prin emisarul dumnealui, domnul Yancey. Bunul dumneavoastră tată a fost întotdeauna un om foarte generos și corect. De multe ori, în anii aceia, câștigurile primite de la domnul Whittaker ne-au ajutat să ne salvăm mica așezare. Doar nu putem să ne bazăm întotdeauna pe ajutorul Societății Misionare din Londra, nu? Dar dintotdeauna ne-am putut bizui pe domnul Yancey și pe domnul Whittaker, să știți. Spuneți-mi, vă rog, îl cunoașteți pe domnul Yancey?

— Îl cunosc foarte bine, domnule reverend Welles. De o viață îl cunosc. El a făcut pregătirile pentru

călătoria mea.

— Sigur că da! Sigur că-l cunoașteți. Atunci știți ce om bun este.

Alma n-ar fi fost în stare să-l acuze pe Dick Yancey că ar fi „un om bun“, dar dădu din cap a aprobare. Nici pe tatăl ei nu auzise să-l fi descris cineva drept generos, corect sau amabil. Avea să-i mai trebuiască un timp până să se deprindă cu asemenea cuvinte. Ținea minte că cineva din Philadelphia îl numise „prădător biped“. Cum s-ar mai fi mirat omul acela dacă ar fi știut cât de respectat era numele bipedului aici, în mijlocul mărilor Sudului! Alma zâmbi la gândul acesta.

— Mi-ar face mare plăcere să vă arăt plantația de vanilie, continuă reverendul Welles. De când l-am pierdut pe domnul Pike, de administrarea ei s-a ocupat un localnic de la misiunea noastră. L-ați cunoscut pe Ambrose Pike?

Inima îi făcu o piruetă în piept, dar Alma nu-și schimbă expresia.

— Da, l-am cunoscut în treacăt. Lucram mult alături de tata – de fapt, amândoi am luat decizia de a-l trimite în Tahiti pe domnul Pike.

Alma se hotărâse cu multe luni în urmă, chiar înainte să plece din Philadelphia, că nu va spune nimănui din Tahiti despre relația ei cu Ambrose. Călătorise sub numele de „domnișoara Whittaker“ și lăsase lumea s-o considere fată bătrână. Firește, într-un sens foarte real chiar *era* o fată bătrână. Nici un om cu mintea întregă n-ar fi putut spune că mariajul ei cu Ambrose fusese o căsnicie adevărată. Mai mult, arăta exact ca o fată bătrână – și așa se și simțea. În general, nu-i plăcea să mintă, dar venise aici să deslușească povestea lui Ambrose Pike și se îndoia foarte tare că oamenii ar fi fost sinceri dacă ar fi aflat că îi fusese soț. Presupunând că Ambrose îi respectase rugămintea și nu spusese nimănui despre căsătoriile lor, era puțin probabil ca cineva să poată bănuși că existase vreo legătură între ei, în afară de faptul că domnul Pike fusese angajatul tatălui ei. Cât despre ea, venise aici pur și simplu în interesul științelor naturale și era fiica unui renumit importator de produse botanice și magnat al farmaceuticii; nu s-ar fi mirat nimeni că venea în Tahiti cu treburi proprii – ca să studieze mușchiul din regiune și ca să vadă cum mai mergea plantația de vanilie a familiei.

— Mda, ne lipsește foarte mult domnul Pike, spuse reverendul Welles cu un zâmbet blând. Poate mie-mi lipsește cel mai mult. Moartea lui a fost o pierdere dureroasă pentru mica noastră așezare, știți. Tare ne-am dori ca toți străinii veniți aici să dea un exemplu atât de bun băștinașilor ca domnul Pike, care era un apărător al orfanilor și al săracilor, un dușman al răutății și al viciului și altele asemenea, știți. Era un om bun domnul Pike al dumneavoastră. Îl admiram, să știți, fiindcă eram de părere că le arăta băștinașilor tocmai ceea ce atâția creștini *nu* reușesc să le arate: ce înseamnă o adevărată purtare creștinească. Știți, sunt atâția creștini care vin aici în vizită și al căror comportament nu pare întotdeauna gândit să sporească bunul nume al religiei noastre în rândul oamenilor acestora simpli. Dar domnul Pike era un model de bunătate. Mai mult, avea un dar de a se împrieteni cu băștinașii cum rar am văzut. Le vorbea tuturor într-un fel atât de direct și de generos, știți. Mă tem că nu întotdeauna se întâmplă așa cu cei care vin pe insula noastră de departe. Tahiti poate fi un paradis periculos, să știți. Pentru cei care, dacă putem spune așa, sunt obișnuiți cu peisajul moral mai riguros al societății europene, insula aceasta și locuitorii ei oferă tentații cărora cu greu le pot rezista. Știți, vizitatorii profită. Chiar și unii misionari, o spun cu părere de rău, îi exploatează uneori pe oamenii aceștia, care sunt un popor nevinovat, copilăros, știți, deși cu ajutorul Domnului încercăm să-i învățăm să se păzească mai bine. Domnul Pike nu era omul care să profite, să știți.

Alma se simțea amețită. În viața ei nu auzise discurs de prezentare mai neobișnuit (poate doar cu excepția zilei când o cunoscuse pe Retta Snow). Reverendul Welles nu făcuse nici cea mai mică

încercare de a afla ce o determinase pe Alma Whittaker să vină tocmai din Philadelphia ca să stea pe un morman de lăzi și cuferे în mijlocul misiunii lui – ba mai mult, deja vorbea despre Ambrose Pike! Nu se așteptase la asta. Nu se așteptase nici ca soțul ei, cu valiza lui plină de desene secrete și senzuale, să fie lăudat cu atâta entuziasm ca exemplu de moralitate. Nu reuși să spună decât:

— Da, domnule reverend Welles.

În mod uimitor, reverendul Welles continuă în aceeași direcție:

— Știți, am ajuns chiar să-l iubesc pe domnul Pike ca pe un prieten apropiat. Nici nu vă puteți închipui ce bucurie aduce un tovarăș inteligent într-un loc izolat ca acesta. Sincer vă spun că aș călători oricât de departe ca să-i văd din nou chipul sau ca să-i strâng încă o dată mâna în semn de prietenie, dacă ar fi cu putință – dar o asemenea minune n-am să trăiesc să văd, știți, fiindcă domnul Pike a fost chemat la casa lui din ceruri, domnișoară Whittaker, iar noi am rămas aici singuri.

— Da, domnule reverend Welles, spuse Alma din nou. Ce mai putea să adauge?

— Îmi puteți spune „frate Welles“, zise el, iar eu, dacă-mi permiteți, v-aș spune „soră Whittaker“.

— Sigur că da, frate Welles.

— Sunteți bine-venită să faceți rugăciunea de seară cu noi, soră Whittaker. Știți, ne cam grăbim. În seara aceasta o vom face mai târziu decât de obicei, fiindcă toată ziua am fost la recif, știți, și am uitat de ceas.

Aha, își spuse Alma – la *recif*. Bineînțeles! Petrecuse toată ziua pe mare, la reciful de corali, nu la răcit ceva.

— Vă mulțumesc, începu Alma. Se uită din nou spre bagaje și ezită. Știți cumva unde mi-aș putea lăsa lucrurile în siguranță între timp? În scrisoarea mea, frate Welles, întrebam dacă aș putea locui în așezarea dumneavoastră o vreme. Știți, eu studiez mușchiul și speram să am ocazia să explorez insula...

Lăsa cuvintele să se piardă, tulburată de privirea sinceră și albastră a omului din fața ei.

— Sigur că da! zise el.

Alma așteptă să i se mai spună ceva, dar reverendul nu mai adăugă nimic. Cât de puține întrebări își punea! Prezența ei îl lăsa atât de calm, de parcă plănuiseră împreună venirea ei de zece ani.

— Am la dispoziție o sumă îndestulătoare, continuă Alma, jenată, pe care aș putea-o dona misiunii în schimbul adăpostului oferit...

— Sigur că da! repetă el vesel.

— Încă nu m-am hotărât cât voi sta... mă voi strădui să nu încurc pe nimeni... nu mă aștept la cine știe ce confort...

Din nou, își lăsa cuvintele să se piardă. Răspundea la întrebări pe care omul nu i le punea. În timp, avea să-și dea seama că reverendul Welles nu punea nici o întrebare nimănui, dar atunci i se părea încă un lucru extraordinar.

— Sigur că da! spuse el pentru a treia oară. Și acum, soră Whittaker, alăturați-vă nouă la rugăciunea de seară.

— Sigur că da, spuse și ea, renunțând.

O conduse spre biserică, îndepărtându-se de bagaj – de tot ce posedea, de tot ce prețuia. Nu putea face altceva decât să-l urmeze.

Capela nu avea mai mult de șase metri lungime. Înăuntru, băncile simple erau înșiruite de-a lungul pereților văruiți și curați. Era luminată slab de patru lămpi cu ulei de balenă. Alma numără optsprezece enoriași, toți tahitieni. Unsprezece femei și șapte bărbați. Studie pe cât posibil (nu voia să fie

nepoliticoasă) fețele bărbaților. Nici unul nu era Băiatul din desenele lui Ambrose. Bărbații erau îmbrăcați cu pantaloni europenești simpli și cămăși, iar femeile purtau capoatele lungi și largi pe care le văzuse peste tot de când sosise pe insulă. Cele mai multe purtau bonete, dar una (Alma o recunoscuse pe doamna cu figură aspră care gonise băieții) avea o pălărie de paie cu boruri late, împodobită cu un buchet complicat de flori proaspete.

A urmat cea mai ciudată slujbă religioasă din câte văzuse Alma – și de departe cea mai scurtă. Mai întâi au cântat un imn în limba tahitienilor, deși nici unul din cei prezenți nu avea cu el vreo cârticică de imnuri. Muzica suna straniu în urechile Almei, disonantă și ascuțită, cu voci suprapuse după tipare pe care nu reușea să le urmărească, acompaniate doar de o tobă la care bătea un băiat de vreo paisprezece ani. Ritmul tobei nu părea să fie potrivit cu cântecul – cel puțin nu după un sistem pe care Alma să-l poată recunoaște. Vocile femeilor se înălțau cu țipete ascuțite peste incantațiile bărbaților. Nu reușea să descopere nici o melodie în muzica aceasta bizară. Tot aștepta să prindă vreun cuvânt familiar (Isus, Cristos, Dumnezeu, Doamne, Iehova), însă nu recunoștea nimic. Se simțea stingheră printre femeile care cântau atât de tare. Nu putea contribui cu nimic la adunarea aceea.

După ce au terminat cântecul, Alma se aștepta ca reverendul Welles să țină o predică, dar preotul a rămas așezat, cu capul plecat în rugăciune. Nici măcar n-a înălțat ochii când tahitiana masivă cu flori la pălărie s-a ridicat ca să se apropie de amvonul simplu. Femeia a citit un pasaj scurt, în engleză, din Evanghelia după Matei. Alma se miră că știa să citească, și încă în engleză. Ea una nu fusese niciodată înclinată spre rugăciune, dar cuvintele familiare o linișteau. Fericiți cei săraci, cei blânzi, cei milostivi, cei cu inima curată, cei prigonți. Fericiți, fericiți, fericiți. Ce de fericiți și cât de mărinimos rostite.

Apoi, femeia a închis Biblia și, vorbind în continuare în engleză, a ținut o predică rapidă, zgomotoasă și ciudată.

— Ne *naștem!* strigă ea. Ne *târâm!* *Mergem!* *Înotăm!* *Muncim!* *Naștem copii!* *Îmbătrânim!* Ne *rezemăm în toiag!* Dar numai în Dumnezeu se află *împăcarea!*

— *Împăcarea!* răspunse congregația.

— Dacă zburăm la ceruri, Dumnezeu e *acolo!* Dacă plecăm pe mare, Dumnezeu e *acolo!* Dacă umblăm pe uscat, Dumnezeu e *acolo!*

— *Acolo!* strigă congregația.

Femeia a întins brațele în lături și și-a deschis și strâns palmele repede, de mai multe ori la rând. Apoi a închis și deschis gura iute. S-a strâmbat în fel și chip, ca o marionetă. Unii credincioși au început să chicotească. Pe femeie nu părea s-o deranjeze râsul. Apoi a rămas nemișcată și a strigat:

— Uitați-vă la noi! Suntem *făcuți* cu pricepere! Avem *balamale* peste tot!

— *Balamale!* spuse congregația.

— Dar balamalele o să *ruginească!* O să *murim!* Doar Dumnezeu *rămâne!*

— *Rămâne!*

— Împăratul tuturor trupurilor nu are *trup!* Dar ne aduce *împăcare!*

— *Împăcare!*

— Amin! spuse femeia cu pălăria înflorată, după care se întoarse la locul ei.

— *Amin!* încheie congregația.

Apoi reverendul Welles s-a dus la altar și le-a oferit tuturor împărtășania. Alma s-a așezat și ea la rând. Reverendul era atât de mărunțel, încât a trebuit să se aplece din mijloc ca să poată primi comuniunea. Vin nu era, dar rolul sângelui lui Cristos era îndeplinit de laptele unei nuci de cocos. Cât despre trupul lui Cristos, acesta era o gălușcă mică și îndesată din ceva lipicios și dulce, pe care Alma

nu-l recunosc. O primi bucuroasă: era sleită de foame.

Reverendul Welles a rostit o rugăciune impresionant de scurtă:

— O, Cristoase, dă-ne voința să îndurăm orice greutate care ne e scrisă. Amin.

— *Amin*, spuse și congregația.

Astfel se încheie slujba. Nu durase nici cincisprezece minute. Dar răstimpul fusese suficient pentru ca, odată ieșită afară, Alma să descopere că cerul se întunecase de tot, iar bagajele ei dispăruseră toate.

— Luate-luate, dar duse *unde*? ceru să știe Alma. Și de către cine?

— Hmm, zise reverendul Welles, scărpinându-se în cap și uitându-se la locul ocupat, până nu demult, de bagajele Almei. La asta e mai greu să aflăm răspunsul. Probabil le-au luat pe toate copiii, știți. De obicei copiii fac din astea. Dar e cert că au fost luate.

Confirmarea n-o ajuta cu nimic.

— Frate Welles! spuse ea, cuprinsă de îngrijorare. V-am întrebat dacă n-ar trebui să le lăsăm în paza cuiva! Am cea mai mare nevoie de lucrurile acelea! Le-am fi putut pune pe toate undeva, într-o casă, eventual sub cheie! De ce n-ați propus să facem așa?

El dădu din cap, aprobând cu toată sinceritatea, dar fără urmă de consternare.

— Da, am fi putut să vă punem bagajele într-o casă. Dar, știți, tot le-ar fi luat. Știți, ori le luau acum, ori le luau mai târziu.

Alma se gândi la microscopul ei, la topurile ei de hârtie, la cerneală, la creioane și medicamente, la eprubetele pentru colectat probe. Și hainele? O, Doamne, și valiza lui Ambrose, plină de desenele acelea periculoase, de nedescris? Era gata-gata să plângă.

— Dar, frate Welles, adusesem daruri pentru băștinași. Nu trebuiau să fure de la mine. Le-aș fi dat chiar eu lucruri. Le-am adus foarfece și panglici!

Reverendul zâmbi larg.

— Ei bine, se pare că darurile v-au fost primite, să știți!

— Dar unele lucruri trebuie să mi se dea înapoi neapărat – sunt lucruri de mare valoare, la care țin mai mult decât vă pot spune.

Reverendul nu era chiar lipsit de orice urmă de simpatie, trebuia să recunoască. A dat din cap amabil, în semn că-i înțelegea, cel puțin în parte, necazul.

— Îmi dau seama că lipsa lor vă îndurerează, soră Whittaker. Dar vă rog să mă credeți că n-au fost furate pentru totdeauna. Au fost pur și simplu luate, poate doar temporar. Unele s-ar putea să vă fie aduse înapoi dacă aveți răbdare. Dacă este printre ele vreun lucru la care țineți în mod deosebit, pot să cer să fie adus acela. Uneori, dacă le cer cum trebuie, lucrurile reapar.

Alma se gândi la tot ce adusesese cu ea. Ce-i trebuia cel mai tare? Nu putea cere valiza cu desenele sodomite ale lui Ambrose, deși pierderea ei era o adevărată tortură, fiindcă era cel mai important bun al ei pe lume.

— Microscopul meu, spuse pierită.

Reverendul dădu iar din cap a aprobare.

— Asta, să știți, s-ar putea să fie greu. Un microscop ar fi o mare noutate prin părțile astea. Nu a mai văzut nici unul din ei așa ceva. Nici eu nu cred că am văzut vreunul! Dar am să încep să întreb de el chiar acum. Știți, speranța moare ultima! Însă deocamdată trebuie să vă găsim adăpost pentru la noapte. La nici o jumătate de kilometru depărtare, pe plajă, este căsuța pe care am construit-o împreună pentru domnul Pike, când venea pe la noi. A rămas aproape în aceeași stare după moartea lui, odihnească-se-n pace.

Credeam că o să se așeze acolo vreunul din băștinași, dar nu pare să vrea să intre nimeni în ea. Știți, e pătată de urma morții – adică așa cred ei. Sunt oameni superstițioși, să știți. Dar e o căsuță plăcută, cu mobilă confortabilă, iar dacă nu sunteți o persoană superstițioasă vă veți simți bine acolo. Nu sunteți o persoană superstițioasă, nu-i așa, soră Whittaker? Nu-mi dați impresia că ați fi. Mergem s-o vedem?

Almei îi venea să cadă moale la pământ.

— Frate Welles, spuse ea, străduindu-se să nu-și lase vocea să tremure. Vă rog să mă iertați. Vin de la mare depărtare. Sunt departe de tot ce îmi este familiar. Sunt de-a dreptul zguduită să văd că mi-am pierdut lucrurile pe care am reușit să le apăr în călătoria aceasta de aproape douăzeci și cinci de mii de kilometri, iar apoi au dispărut din senin acum câteva momente! N-am pus nimic în gură, cu excepția împărtășaniei pe care cu atâta bunăvoință ne-ați dat-o, de când am luat cina pe balenieră, ieri după-amiază. Totul e nou, totul e ciudat. Sunt foarte împovărată și foarte derutată. Vă rog să mă iertați...

Alma tăcu. Pierduse șirul. Nu mai știa pentru ce anume cerea iertare.

Reverendul își lovi palmele una de alta.

— Mâncare! Firește, trebuie să mâncați ceva! Scuzele mele, soră Whittaker! Știți, eu unul nu mănânc – sau foarte rar. Uneori uit că alții au nevoie să mănânce! Soția mea m-ar lega fedeleș și m-ar face cu ou și cu oțet dacă ar auzi cât de urât m-am purtat!

Fără să mai scoată o vorbă și fără să-i mai spună altceva despre soția lui, reverendul Welles s-a repezit și a bătut la ușa casei celei mai apropiate de biserică. I-a deschis tahitiană masivă care ținuse predica mai devreme. Au schimbat câteva cuvinte. Femeia i-a aruncat o privire Almei și a dat din cap aprobator. Reverendul Welles s-a grăbit să se întoarcă la Alma cu pașii lui iuți și crăcănați.

Acea să fi fost soția lui? se întrebă Alma.

— Așa, s-a aranjat! spuse el. Va avea grijă de dumneavoastră sora Manu. Pe-aici mănâcăm lucruri simple, dar, în orice caz, ceva trebuie să mâncați! Vă va aduce la căsuța domnului Pike. Am rugat-o să vă aducă și un *ahu taoto* – un șal de dormit, noi asta folosim noaptea. Am să vă aduc și un felinar. Acum să mergem. Nu-mi vine în minte nimic altceva de care ați putea avea nevoie.

Almei îi veneau în minte o mulțime de lucruri de care ar fi avut nevoie, dar promisiunea că urma să aibă parte de mâncare și de somn îi ajungea deocamdată. Merse în urma reverendului Welles pe plaja cu nisip negru. Omul umbla uimitor de repede pe picioarele lui scurte și strâmbe. Chiar și cu pasul ei mare trebuia să se grăbească, altfel rămânea în urmă. Reverendul legăna în mână un felinar, dar nu-l aprinsese, fiindcă răsărise luna și cerul era luminos. Alma se sperie de formele mari și întunecate care săgetau de colo-colo pe nisip în calea lor. La început crezu că sunt șobolani, dar când reuși să le privească mai îndeaproape își dădu seama că erau crabii. Îi dădeau fiori. Erau destul de mari și aveau câte un clește mare, pe care-l trăgeau în mersul lor târâit, pocnind din el într-un mod foarte neplăcut. I se apropiau prea mult de picioare. Îi trecu prin minte că poate ar fi fost de preferat șobolanii. Se bucura că se încălțase cu pantofi. Undeva, între slujbă și plimbarea pe plajă, reverendul Welles rămăsese fără sandale, dar crabii nu păreau să-l îngrijoreze. Turuia întruna din mers.

— Tare sunt curios cum vi se va părea Tahiti, soră Whittaker, din punct de vedere botanic, știți. Mulți rămân dezamăgiți. Are o climă roditoare, știți, dar insula noastră e micuță, așa că veți găsi aici mai degrabă abundență decât varietate. Cel puțin sir Joseph Banks a considerat că Tahiti nu are cu ce se lăuda – asta din punct de vedere botanic. A fost de părere că pe-aici oamenii sunt mai interesanți decât plantele. Poate avea și el dreptate! Nu există decât două varietăți de orhidee (domnul Pike a fost foarte necăjit când a aflat, dar a căutat cu mare zel să descopere și altele) și, odată ce veți învăța să recunoașteți toți palmierii, ceea ce nu vă va lua mult, nu vă mai rămâne mare lucru de aflat. Știți, aici crește un copac

numit *apage*, care vă va aminti de arborele-de-cauciu și care ajunge până pe la doisprezece metri înălțime – dar sunt sigur că asta n-o s-o impresioneze cu nimic pe o femeie crescută în pădurile întinse ale Pennsylvaniei! Ha-ha-ha!

Alma nu mai avea energie să-i spună reverendului Welles că nu fusese crescută într-o pădure întinsă. Însoțitorul ei continuă:

— Mai e un fel de leandru numit *tamanu* – folositor, bun. Din el e făcută mobila dumneavoastră. Nu-l strică insectele, știți. Mai e și un fel de magnolie, *hutu* i se spune, pe care i-am trimis-o bunului dumneavoastră tată în 1838. Hibiscusul și mimoza cresc peste tot pe țarm. Vă va plăcea castanul *mape* – poate l-ați văzut pe lângă râu? Mie mi se pare cel mai frumos copac de pe insulă. Femeile își fac hainele din scoarța unui copac, *tapa*, o rudă îndepărtată a dudului, dar în ziua de azi cele mai multe preferă bumbacul sau stamba aduse de marinari.

— Și eu am adus stambă, murmură Alma trist. Pentru femei.

— O, păi o să se bucure! spuse reverendul Welles vesel, de parcă și uitase că Almei i se furaseră lucrurile. Ați adus cumva hârtie? Cărți?

— Da, spuse Alma, tot mai amărâtă.

— Ei, aici, o să vedeți, e greu cu hârtia. Vântul, nisipul, sarea, ploaia, insectele – nu există climă mai dăunătoare *cărților*! Și mie mi-au pierit toate hârțiile chiar de sub ochi, știți!

La fel și mie, adineauri, se abținu Alma să spună. Nu-și amintea să mai fi fost vreodată atât de înfometată sau de obosită.

— Aș vrea să am *memoria* tahitienilor, continuă reverendul Welles. Atunci nici n-ar mai fi nevoie de hârtii! Ce păstrăm noi în bibliotecii ei păstrează în minte. Pe lângă ei, mă simt ca un tont. Pe-aici și cel mai tânăr pescar cunoaște după nume două sute de stele! Iar câte știu cei bătrâni nici nu v-ar trece prin minte. Pe vremuri țineam și eu socoteli, dar era prea trist să le văd cum se fărâmițau chiar în timp ce scriam. Știți, clima mănoasă de pe-aici produce fructe și flori din plin, dar și mușcari și sfoiag. Nu e un loc potrivit pentru cercetători! Dar ce înseamnă istoria pentru noi, vă întreb? Trecerea noastră pe pământ e atât de scurtă! De ce să ne trudim să ne documentăm viețile când trec cât ai clipi? Dacă vă supără prea tare țânțarii seara, puteți s-o rugați pe sora Manu să vă învețe cum să ardeți bălegar de porc uscat la ușă; îi mai gonește. Veți vedea că sora Manu e foarte de folos. Pe vremuri eu țineam predicile, dar ei îi face mai mare plăcere, iar băștinașilor le plac mai mult ale ei, prin urmare acum ea e predicatorul. N-are familie, așa că vede de porci. Le dă de mâncare din mână, știți, ca să stea pe lângă așezarea noastră. E bogată în felul ei. În schimbul unui purcel poate să ceară pește pentru o lună și tot felul de comori. Tahitienilor le place foarte mult purcelul la proțap. Pe vremuri credeau că mirosul cărnii atrage zeii și spiritele. Bine, unii încă mai cred, deși sunt creștini, ha-ha-ha! Oricum, sora Manu e o cunoștință folositoare. Cântă foarte frumos. Pentru urechile europenilor, muzica din Tahiti nu are nici o calitate care s-o facă plăcută, dar în timp poate veți învăța s-o tolerați.

Deci sora Manu *nu* era soția reverendului Welles, își spuse Alma. Atunci cine era soția lui? Și unde era?

Reverendul își continuă tirada, neobosit.

— Dacă vedeți noaptea lumini în golf, să nu vă speriați. Sunt bărbații, ies la pescuit cu felinarele. E foarte pitoresc. Peștii-zburători sunt atrași de lumină și cad în canoe. Unii băieți reușesc să-i prindă cu mâna. Credeți-mă – dacă uscatul insulei dezamăgește în privința varietății naturale, abundența de minuni din ape compensează cu vârf și îndesat! Dacă vreți, o să vă arăt mâine grădinile de corali, pe lângă recife. Acolo veți vedea dovezi cum nu se poate mai convingătoare ale inventivității Domnului

Dumnezeu. Am ajuns – casa domnului Pike! Acum va fi casa dumneavoastră! Sau poate ar trebui să spun *fare* a dumneavoastră! În tahitiană, casa se numește *fare*. Știți, niciodată nu e prea devreme să începeți să învățați câteva cuvinte.

Alma își repetă cuvântul în minte: *fa-re*. Îl memoră. Era epuizată, dar Alma Whittaker ar fi trebuit să fie încă mai obosită de-atât ca să nu ciulească urechile la auzul unei limbi noi și necunoscute. La lumina slabă a lunii, puțin înălțată pe o ușoară pantă care pornea de pe plajă, își vedea micuța *fare*, ascunsă sub o dantelărie de frunziș de palmier. Nu era cu mult mai mare decât cel mai mic șopron de la White Acre, dar era foarte drăguță. Semăna destul de mult cu o căsuță englezească de la malul mării, doar că era mult mai mică. De pe plajă până la ușă se întindea o cărare din scoici sfărâmate, care urmărea un ziczag absurd.

— Știu, cărarea e tare ciudată, dar au făcut-o tahitienii, râse reverendul Welles. Ei nu văd nici un folos în a bate o cale dreaptă, nici măcar pentru cele mai mici distanțe! Vă veți obișnui cu astfel de minuni! Dar e bine că e ceva mai departe de plajă. Știți, sunteți cu vreo trei metri și jumătate mai sus decât cel mai înalt punct al fluxului.

Trei metri și jumătate. Nu părea prea mult.

S-au apropiat de căsuță, mergând pe cărarea strâmbă. Alma observă că în loc de ușă exista un simplu paravan împletit din frunze de palmier, pe care reverendul îl dădu la o parte cu ușurință. Era clar că aici nu exista și nici nu existase vreodată încuietore. Odată intrat, ghidul ei aprinse felinarul. Se aflau într-o încăpere mică, neîmpărțită, sub un acoperiș simplu, de stuf. Alma abia dacă putea să stea dreaptă fără să dea cu capul de grinda cea mai joasă. Pe perete trecu, furișat și rapid, o șopârlă. Pe podea era împrăștiată iarbă uscată, care îi foșnea sub picioare. În încăpere era o băncuță de lemn nerindeluit, fără pernă, dar cel puțin cu spătar și brațe. Mai era o masă cu trei scaune – din care unul rupt și răsturnat. Arăta ca o masă din camera copiilor dintr-o casă săracă. Pe fiecare perete erau ferestre fără perdele și fără geamuri. Ultima piesă de mobilier era un pat mic – abia dacă era mai lung ca băncuța – cu o saltea subțire pe el. Salteaua părea să fi fost făcută dintr-o pânză veche de velă, umplută cu cine știe ce. Toată camera, dacă-i putea spune așa, părea mult mai potrivită pentru un om de mărimea reverendului Welles.

— Domnul Pike trăia ca băștinașii, spuse el, adică într-o singură încăpere. Dar dacă vreți despărțituri, la o adică cred că vă putem face câteva.

Alma nu-și putea imagina unde ar încăpea vreo despărțitură în spațiul acela înghesuit. Cum să împarți nimicul?

— După o vreme, soră Whittaker, poate veți dori să vă întoarceți la Papeete. Cei mai mulți așa fac. În capitală se găsește mai multă civilizație, mă gândesc. Dar și mai multe vicii și rele. Acolo însă s-ar putea să găsiți un chinez să vă spele rufele, sau altele asemenea. Pe-acolo sunt tot felul de portughezi și de ruși – din cei care debarcă de pe baleniere și nu mai pleacă. Nu că portughezii și rușii ar reprezenta vreo civilizație, dar, știți, tot e mai multă varietate omenească decât veți găsi în mica noastră așezare!

Alma a dat din cap, deși știa sigur că n-avea să plece din golful Matavai. Aici fusese surghiunit Ambrose; acum aici avea să fie surghiunită și ea.

— În spate, lângă grădină, veți găsi un loc de gătit, continuă reverendul Welles. Să nu vă așteptați la mare lucru de la grădină, deși domnul Pike a depus cele mai nobile eforturi ca s-o cultive. Toată lumea încearcă, dar, când termină de jefuit porcii și caprele, nu mai rămân prea mulți dovleci pentru noi, oamenii! Vă putem face rost de o capră, dacă vreți lapte proaspăt. Puteți să-i cereți surorii Manu.

De parcă o chemase în mod miraculos rostirea numelui, în ușă a apărut sora Manu. Pesemne că-i urmase îndeaproape. De-abia dacă avea loc să intre pe lângă Alma și reverendul Welles. Alma nu era

sigură că avea să încapă nici prin ușă, cu pălăria ei mare și înflorată pe cap. Dar, în mod inexplicabil, avură loc toți. Sora Manu a desfăcut o boccea și a început să așeze mâncare pe masa minusculă, folosind frunze de bananier drept farfurii. Alma a trebuit să apeleze la toată stăpânirea ei de sine ca să nu se repeadă și s-o mănânce imediat. Sora Manu îi dădu o tulpină de bambus cu dop de plută.

— Apă de băut! spuse ea.

— Vă mulțumesc, spuse Alma. Sunteți foarte amabilă.

Apoi, cei trei se uitară unul la altul multă vreme: Alma obosită, sora Manu prudentă, reverendul Welles vesel.

În cele din urmă, preotul înclină capul și spuse:

— Doamne Isuse și Dumnezeuul nostru, Îți mulțumim că ne-ai adus-o cu bine pe roaba ta, sora Whittaker. Te rugăm să veghezi asupra ei cu marea Ta bunătate. Amin.

După rugăciune, în sfârșit, reverendul Welles și sora Manu au plecat, iar Alma s-a năpustit asupra mâncării cu amândouă mâinile, înghițind-o atât de repede, că nu s-a oprit nici măcar o clipă ca să-și dea seama ce anume era.

Se trezi în toiul nopții cu un gust cald, de fier, în gură. Simțea miros de sânge și de blană. Era un animal cu ea în încăpere. Un mamifer. Stabili detaliul acesta înainte chiar să-și amintească unde se afla. În timp ce încerca să adune mai multe informații, inima îi bătea cu putere. Nu era pe corabie. Nu era în Philadelphia. Era în Tahiti – așa, acum se orientase! Era în Tahiti, în căsuța în care locuise și murise Ambrose. Cum se numea căsuța ei? *Fare*. Era la ea în *fare* și cu ea acolo mai era și un animal.

Auzi un scheunat ascuțit, nepământesc. Se ridică în capul oaselor în patul mic și neconfortabil și se uită în jur. Pe fereastră intra destulă lumină de la lună ca să vadă animalul – câinele din mijlocul încăperii. Era un câine mic. Avea urechile lăsate pe spate și își arăta colții. Ochii li se întâlneau. Scheunatul câinelui se transformă în mârâit. Alma nu voia să se lupte cu un câine. Nici măcar cu un câine mic. Gândul îi veni ușor, chiar calm. Lângă pat era o tulpină scurtă de bambus, pe care i-o adusese sora Manu cu apă proaspătă. Era singurul lucru la care putea ajunge ca să-l folosească drept armă. Încercă să-și dea seama dacă ar fi putut să întindă mâna după bambus fără să agite și mai tare câinele. Nu, în nici un caz nu voia să se lupte cu un câine, dar, dacă chiar trebuia, voia să fie o luptă dreaptă. Întinse încet brațul în jos, spre podea, fără să-și ia ochii de la vietate. Câinele lătră și se apropie. Își trase brațul înapoi. Încercă din nou. Câinele lătră mai tare, de data asta mai furios. N-avea să poată căuta o armă.

Fie. Era prea obosită ca să-i mai fie frică.

— Ce nemulțumire ai cu mine? îl întrebă pe câine, cu o voce stoarsă de puteri.

Auzindu-i vocea, câinele dădu drumul unui puhoi de nemulțumiri, lătrând cu atâta forță, de parcă i se ridica în aer tot corpul. Alma se uită la el fără emoție. Era miezul nopții. N-avea încuietore la ușă. N-avea pernă sub cap. Își pierduse toate lucrurile și dormea în costumul ei de călătorie groaznic de murdar, cu tivul plin de monede ascunse – alți bani nici că mai avea acum, că i se furaseră bagajele. Nu avea cu ce se apăra în afara tulpinii de bambus, și nici la aceea nu ajungea. Casa îi era împresurată de crabi și plină de șopârle. Iar acum, colac peste pupăză: un câine tahitian furios la ea în cameră. Era atât de epuizată, că se simțea aproape plictisită.

— Du-te de-aici, îi spuse câinelui.

Câinele lătră și mai tare. Alma renunță. Se întoarse cu spatele la el, se răsuci și încercă din nou să găsească o poziție confortabilă pe salteaua subțire. Animalul lătra și tot lătra. Indignarea lui era fără margini. Atunci atacă-mă, spuse ea în gând. Adormi în toiul scandalului.

Câteva ore mai târziu, se trezi din nou. Lumina se schimbă. Se apropiau zorii. Acum, în mijlocul podelei se afla un băiat care stătea turcește și se uita la ea. Alma clipi de câteva ori și începu să se gândească la magie: ce vrăjitor venise și făcuse un copil dintr-un cățel? Băiatul avea părul lung și o expresie solemnă. Părea să aibă vreo opt ani. Nu avea cămașă, dar, după cum observă Alma cu ușurare, pantalonii avea – deși un crac fusese sfâșiat și era mai scurt, de parcă se smulsese dintr-o capcană și lăsase peticul de îmbrăcăminte acolo.

Băiatul sări în picioare, ca și cum până atunci o așteptase să se trezească. Se apropie de pat. Alma se trase înapoi, speriată, dar văzu că ținea ceva în mână și, mai mult, i-l oferea. Obiectul îi sclipea în palmă în lumina slabă a dimineții. Era ceva subțire, de alamă. Băiatul îl lăsă pe marginea patului. Era obiectivul de la microscopul ei.

— O! exclamă Alma.

La auzul vocii ei, băiatul o rupse la fugă. Înjghebera firavă care ținea loc de ușă se închise în urma lui fără un sunet.

După episodul acesta, Alma nu mai reuși să adoarmă, dar nici nu se ridică imediat din pat. Se simțea la fel de obosită ca în seara dinainte. Cine avea să-i mai apară în cameră? Ce fel de loc mai era și acesta? Trebuia să găsească o soluție ca să țină ușa închisă – dar cum? Putea să mute măsuta în cadrul ușii pe timpul nopții, însă era ușor de împins la o parte. În plus, având în vedere că ferestrele erau niște simple găuri în pereți, la ce bun să blocheze ușa? Pipăi obiectivul de alamă derutată, cu dor. Unde era restul pieselor iubitului ei microscop? Cine era copilul? Ar fi trebuit să-l urmărească, să vadă unde ascundea toate celelalte lucruri ale ei.

Închise ochii și ascultă sunetele străine din jur. Avea impresia că ar fi putut auzi și sosirea zorilor. Sigur auzea cum se loveau de țărnamă valurile, la câțiva pași de ușa ei. După sunet, apa părea să fie îngrijorător de aproape. Ar fi preferat să fie puțin mai departe de mare. Totul i se părea prea aproape, prea periculos. O pasăre, așezată pe acoperiș tocmai deasupra capului ei, scoase un țipăt ciudat. Suna ca: *Think! Think! Think!*²⁷

²⁷. „Gândește!“ (N.t.)

De parcă n-ar fi făcut toată viața numai asta!

În cele din urmă, Alma s-a ridicat, resemnată că acum era trează. Se întrebă unde avea să găsească o latrină sau ceva asemănător. În seara dinainte se lăsase pe vine în spatele *farei*, dar spera să găsească ceva mai bun în apropiere. A ieșit pe ușa din față și a fost gata-gata să se împiedice de ceva. S-a uitat în jos și a văzut – chiar la ea în prag, dacă i se putea spune prag – valiza lui Ambrose, care o aștepta politicos, nedeschisă și strânsă în chingi ca întotdeauna. Îngenunche, desfăcu chingile, o deschise în grabă și trecu repede în revistă conținutul: nu lipsea nici un desen.

În stânga și în dreapta, cât era plaja de lungă și cât vedea în lumina slabă a dimineții, nu se vedea nici urmă de ființă – nici femeie, nici bărbat, nici băiat, nici câine.

Think! țipă pasărea deasupra capului ei. *Think!*

Fiindcă timpul trece și în situațiile cele mai ciudate și neobișnuite, trecu și pentru Alma în golful Matavai. Încet, poticnit, a început să-și înțeleagă noua lume.

Ca și în copilărie, când i se dezvoltă gândirea, Alma a pornit-o cu studiul casei. N-a durat mult, fiindcă minuscula *fare* tahitiană nu era tocmai White Acre. Nu avea altceva decât unica încăpere, ușa mai mult de formă, cele trei ferestre goale, bețele care formau mobila rudimentară și acoperișul de stuf plin de șopârle. În prima dimineață, Alma a căutat cu mare grijă prin toată casa, sperând să găsească vreo urmă de-a lui Ambrose – dar nu rămăsese nimic. A căutat semne ale lui Ambrose chiar înainte să înceapă vânătoarea (complet lipsită de rezultate) după bagajele pierdute. Ce sperase să găsească? Un mesaj pentru ea, scris pe perete? Un compartiment ascuns, plin cu desene? Poate un pachet cu scrisori sau un jurnal care să mai dezvăluie și altceva decât visările pline de dorințe mistice de neînțeles? Dar nu se mai găsea acolo nimic din el.

Resemnată, a împrumutat o mătură de la sora Manu și a curățat pânzele de păianjen de pe pereți. A înlocuit iarba uscată veche de pe jos cu iarbă uscată nouă. Și-a afânat salteaua și a acceptat *fare* drept locuința ei. A mai acceptat, la sfatul reverendului Welles, și realitatea frustrantă că lucrurile ei ori aveau să apară într-un târziu, ori nu, și că în acest sens nu se putea face nimic – absolut nimic. Faptul era supărător, dar, pe undeva, i se părea în mod ciudat potrivit și chiar corect. Să piardă tot ce avea ea prețios pe lume era un soi de penitență imediată. O făcea să se simtă, într-un fel, mai aproape de Ambrose; amândoi veniseră în Tahiti ca să piardă totul.

Așadar, îmbrăcată în singura rochie pe care o mai avea, a continuat să exploreze împrejurimile.

În spatele casei era ceva numit *hima*, un cuptor deschis în care a învățat să fiarbă apă și să gătească câteva feluri de mâncare. Sora Manu o instruit-o în privința fructelor și legumelor de pe insulă. Alma era convinsă că rezultatul final al eforturilor ei culinare n-ar fi trebuit să aibă un gust atât de pronunțat de funingine și nisip, dar a perseverat și s-a simțit mândră că e în stare să se hrănească singură, lucru pe care nu mai trebuise să-l facă niciodată, în toată lunga ei viață. (Era autotrofă, și-a spus cu un zâmbet trist; ce mândră ar fi fost Retta Snow!) Avea și un petic amărât de grădină, dar nu se putea face mai nimic cu el; Ambrose ridicase casa pe nisipul arzător, așa că nici nu avea rost să încerce. Nu se putea face nimic nici în privința șopârlelor, care patrolau pe grinzi cât era noaptea de lungă. De fapt, o mai apărau de țânțari, așa că Alma a încercat să le ignore. Știa că nu voiau să-i facă rău, deși tare i-ar fi plăcut dacă nu s-ar mai fi cățărat pe ea în timp ce dormea. Se bucura că nu erau șerpi. Din fericire, Tahiti nu era un ținut al șerpilor.

Era însă un ținut al crabilor. Alma s-a obișnuit totuși destul de repede să nu se mai sperie de crabii de toate mărimile care fugeau încolo și-ncoace pe plajă, pe lângă picioarele ei. Nici ei nu voiau să-i facă vreun rău. De cum o vedeau cu ochii lor înălțați pe tulpinițe fluturătoare, se repezeau în direcția opusă, panicați, păcănind din clești. A început să meargă desculță când și-a dat seama că e mult mai sigur. Insula era prea fierbinte, prea umedă, prea nisipoasă și prea alunecoasă pentru pantofi. Din fericire, mediul era propice pentru picioare goale; în Tahiti nu se afla nici măcar o singură plantă cu spini și cele mai multe cărări erau de piatră netedă sau nisip.

Alma a învățat forma și caracterul plajei și obiceiurile generale ale mării. Nu știa să înoate, dar s-a învățat să înoateze în fiecare săptămână un pic mai departe în apa domoală și întunecată a golfului Matavai. Se bucura de existența recifului, care păstra liniștea apelor din golf.

S-a obișnuit să se îmbăieze în râu dimineața, cu celelalte femei din sat, care erau toate robuste și puternice ca Alma. Tahitienele aveau o grijă obsesivă pentru curățenie; se spălau pe corp și pe cap în fiecare zi cu seva spumoasă a unui soi de ghimbir²⁸ care creștea pe mal. Alma, care nu era obișnuită să

facă baie în fiecare zi, a ajuns în scurtă vreme să se întrebe de ce nu făcuse așa dintotdeauna. S-a obișnuit să ignore grupurile de băieți care stăteau pe lângă râu și râdeau de femei când le vedeau dezbrăcate. Nu avea nici un rost să se ascundă de ei; copiii te găseau la orice oră din zi și din noapte.

28. Probabil *Zingiber zerumbet*, folosit în mod tradițional în aceleași scopuri și în Hawaii. (N.t.)

Pe tahitiene nu le deranja râsul copiilor. Păreau mult mai îngrijorate de părul sârmos, aspru și decolorat al Almei, pe care-l îngrijeau ca niște cloști, cu un amestec de tristețe și grijă. Toate aveau un păr superb, care le cădea pe spate în valuri negre și înfoiate, și le părea tare rău pentru Alma, care nu împărtășea podoaba aceasta spectaculoasă. Tare rău îi părea și ei. Unul din primele lucruri pe care a învățat să le spună în tahitiană a fost o scuză pentru părul ei. Se întreba dacă exista vreun loc pe lume, în prezent sau viitor, unde părul ei n-ar fi fost considerat o tragedie. Presupunea că nu.

A învățat tot mai multe cuvinte în tahitiană, de la oricine era dispus să stea de vorbă cu ea. A descoperit că localnicii erau deschiși și săritori și îi încurajau eforturile ca pe un fel de joacă. A început cu numele celor mai întâlnite lucruri din golful Matavai: copacii, șopârlele, peștii, cerul și porumbeii cei mici și drăgălași numiți *uuairo* (cuvânt care suna exact ca ugitul lor ușor și gălgâit). A continuat curând cu gramatica. Locuitorii așezării din jurul misiunii vorbeau engleza mai bine sau mai rău (unii o foloseau fluent, alții se bazau mai mult pe inventivitate), dar Alma, lingvistă până-n măduva oaselor, era hotărâtă să comunice, pe cât posibil, doar în tahitiană.

Însă tahitiana, după cum avea să descopere, nu era o limbă simplă. Ei îi suna mai mult a cântec de păsări decât a vorbire omenească și nu avea o ureche muzicală atât de bună încât să ajungă s-o stăpânească. Alma a decis că nu era nici măcar o limbă pe care să te poți baza. Îi lipseau regulile ferme ale latinei sau elinei. Oamenii din golful Matavai se jucau întruna cu cuvintele și le tot răsuceau, schimbându-le de la o zi la alta. Uneori amestecau în vorbire câte un pic de engleză sau de franceză, inventând cuvinte noi și năstrușnice. Tahitienilor le plăceau foarte mult jocurile de cuvinte obscure, pe care Alma n-ar fi avut cum să le înțeleagă decât dacă s-ar fi născut aici și ea, și bunicii bunicilor ei. Mai mult, cei din golful Matavai vorbeau altfel decât cei din Papeete, care se afla la doar unsprezece kilometri, iar aceștia din urmă, la rândul lor, vorbeau altfel decât cei din Taravao sau Teahupo. Nu puteai fi sigur că aceeași propoziție avea același sens de o parte și de alta a insulei, sau că avea să însemne și azi același lucru ca ieri.

Alma și-a studiat atent consătenii, încercând să înțeleagă rosturile locului acestuia curios. Cea mai importantă era sora Manu, fiindcă, pe lângă faptul că avea grijă de porci, veghea și la respectarea regulilor în întreaga așezare. Ținea la protocol ca la ochii din cap și era foarte atentă la purtările și greșelile celor din jur. Toți sătenii îl iubeau pe reverendul Welles, dar de sora Manu se temeau. Sora Manu (al cărei nume însemna „pasăre“) era la fel de înaltă ca Alma și musculoasă ca un bărbat. Ar fi fost în stare s-o care pe Alma în spate. Cu așa ceva nu se puteau lăuda prea multe femei.

Sora Manu își purta întotdeauna pălăria de paie cu boruri late, împodobită în fiecare zi cu altfel de flori, mereu proaspete, dar Alma văzuse, la baie în râu, că fruntea îi era acoperită de o rețea de cicatrici albe, nu prea pronunțate. Aceleași semne misterioase apăreau și pe frunțile a două-trei femei mai bătrâne, dar Manu mai avea și alt semn: îi lipsea ultima falangă de la amândouă degetele mici. Un asemenea accident, precis și simetric, i se părea ciudat Almei. Nu-și putea da seama ce-ar putea să facă cineva ca să-și piardă amândouă vârfulurile degetelor mici într-un mod atât de exact. N-avea curaj să întrebe.

Sora Manu era cea care bătea clopotul pentru adunările religioase în fiecare dimineață și seară, iar oamenii – toți cei optsprezece adulți ai așezării – veneau fără greș la chemarea ei. Chiar și Alma făcea

tot posibilul să nu lipsească de la biserica din golful Matavai, ca să n-o jignească pe sora Manu, fiindcă fără amabilitatea ei n-ar fi supraviețuit prea mult. În orice caz, și-a dat seama că slujbele nu erau atât de greu de suportat; rareori durau mai mult de un sfert de oră, iar predicile surorii Manu, rostite în engleza ei încăpățânată, erau întotdeauna interesante. (Dacă adunările luterane din Philadelphia ar fi fost la fel de simple și de amuzante, își spunea Alma, poate ar fi ajuns și ea o luterană mai bună.) Era foarte atentă în biserică și, după o vreme, reuși să distingă cuvinte și frânturi de propoziții din cântările încâlcite în tahitiană.

Te rima atua: mâna lui Dumnezeu.

Te mau pure atua: poporul lui Dumnezeu.

Cât despre băiatul care-i adusese obiectivul de la microscop în prima noapte, află că făcea parte dintr-o bandă de cinci puștani care bântuiau prin așezare, fără altă ocupație vizibilă decât aceea de-a se juca toată ziua, până se prăbușeau epuizați în nisip și adormeau acolo unde căzuseră, ca niște căței. I-au trebuit câteva săptămâni până să învețe să-i deosebească unii de alții. Cel care apăruse din senin la ea în cameră și-i dăduse obiectivul se numea (cum avea să afle mai târziu) Hiro. Avea părul cel mai lung și părea să fie cel mai respectat în bandă. (Tot mai târziu avea să afle că, în mitologia tahitiană, Hiro era regele hoților. O amuza gândul că, la prima ei întâlnire cu el, micul rege al hoților din golful Matavai venise să-i aducă înapoi un lucru furat.) Hiro era fratele unui băiat pe nume Makea, sau poate nu erau frați de sânge. Susțineau că sunt frați și cu Papeiha și Tinomana și cu un alt Makea, dar Alma nu vedea cum ar fi fost cu putință, fiindcă toți cinci păreau să fie de aceeași vârstă, iar doi dintre ei purtau același nume. Cu nici un chip nu reușea să-și dea seama care le erau părinții. Nu exista nici cel mai mic semn că s-ar fi îngrijit de ei și altcineva decât ei înșiși.

Mai erau și alți copii în golful Matavai, dar ei își luau viața mult mai în serios decât cei cinci băieți pe care Alma ajunsese să-i poreclească „contingentul Hiro“. Veneau la școala misionară în fiecare dimineață ca să învețe engleza și cititul, chiar dacă părinții lor nu locuiau în satul reverendului Welles. Erau băieții cu părul scurt și îngrijit și fetițe cu cozi superbe, rochii lungi și zâmbete strălucitoare. Învățau în biserică, iar învățătoare le era tânăra cu fața prietenoasă care-i spusese Almei, în ziua sosirii ei, „Pe aici vorbim engleza!“. O chema Etini, „flori albe risipite pe drum“, și vorbea o engleză perfectă, cu un accent englezesc ireproșabil. Se spunea că, în copilărie, o învățase chiar soția reverendului Welles, iar acum era considerată cea mai bună profesoară de engleză de pe insulă.

Pe Alma au impresionat-o elevii ordonați și disciplinați, dar și mai mult o intrigau cei cinci băieți sălbatici și needucați din contingentul Hiro. Nu mai văzuse niciodată copii atât de liberi cum erau Hiro, Makea, Papeiha, Tinomana și celălalt Makea. Erau niște mici lorzi ai libertății – și veseli, pe deasupra. Ca un amestec mitic de pește, pasăre și maimuță, păreau să fie în egală măsură în largul lor în apă, în copaci și pe uscat. Se lăsau să atârne de liane și se aruncau în râu cu chiote netemătoare. Vâsleau până la recif pe niște scândurele de lemn și apoi, lucru incredibil, *se ridicau în picioare* pe ele și călăreau valurile spumoase, învolburate, până se spărgeau. Îndeletnicirea aceasta o numeau *faheei*, iar Alma nici nu reușea să-și închipuie cât de agili și de încrezători trebuie să se fi simțit ca să navigheze cu atâta ușurință pe apa turbată. Odată ajunși înapoi pe plajă, se băteau și se luau la trântă neobosiți. Alt joc preferat al lor era cel în care-și făceau picioare, se mânjeau pe tot corpul cu o pudră albă necunoscută, își propteau pleoapele cu rămurele și se alergau pe nisip ca niște monștri înalți și stranii. Le mai plăcea și să înalțe *uo*, zmeie din frunze uscate de palmier. În momentele mai potolite, jucau arșice, folosind pietricele în loc de oscioare. Aveau drept animale de companie o întreagă menajerie în continuă schimbare, compusă din pisici, câini, papagali și chiar anghile (anghilele erau ținute în râu, în cuști de

cărămidă; la sunetul fluierelor băieților, scoteau capetele din apă ca niște duhuri, ca să primească fructe din mâna lor). Uneori, contingentul Hiro își mânca animalele de companie, jupuindu-le și gătindu-le la un proțap improvizat. Să mănânci carne de câine era ceva normal. Reverendul Welles i-a spus Almei că soiul de câine din Tahiti era la fel de gustos ca mielul englezesc – dar e drept că omul nu pusese gura pe miel englezesc de zeci de ani, așa că nu era sigură câtă încredere să aibă în vorbele lui. Alma spera să nu-l mănânce cineva pe Roger.

Fiindcă Roger se numea, după cum aflase și ea, cățelul care o vizitase în acea primă noapte petrecută în *fare*. Roger nu aparținea nimănui anume, dar se părea că se atașase întru câtva de Ambrose, care-i și dăduse numele acesta demn și robust. Sora Etini îi spusese Almei toate acestea, dându-i și un sfat cam îngrijorător: „Soră Whittaker, Roger n-o să te muște niciodată, doar dacă încerci să-i dai de mâncare.“

În primele săptămâni ale șederii Almei, Roger a venit în fiecare noapte în căsuță ca să latre la ea din toată inima. Multă vreme nici nu l-a văzut ziua. Treptat și evident fără voia lui, indignarea i s-a mai topit, iar episoadele de furie ultragiată s-au mai scurtat. Într-o dimineață, trezindu-se, Alma l-a găsit pe Roger dormind pe jos, lângă patul ei, ceea ce însemna că în noaptea dinainte îi intrase în casă fără să latre deloc. Părea important. Auzind-o cum se foiește, Roger a mârâit și a fugit, dar în noaptea următoare s-a întors și, de atunci înainte, a păstrat tăcerea. A încercat într-adevăr, cum era și inevitabil, să-l hrănească, iar el, într-adevăr, a încercat s-o muște. În afară de asta, se înțelegeau destul de bine. Nu se putea spune că Roger devenise chiar prietenos, dar nu mai părea să nutrească dorința de a-i smulge capul de pe umeri, ceea ce era un pas înainte.

Roger arăta teribil. Pe lângă faptul că era portocaliu și bălțat, că mandibula lui avea o formă neregulată și că șchiopăta rău, ceva părea să se fi străduit din răspuțeri să-i molfăie o bună parte din coadă. Mai era și *tuapu'u* – cocoșat. Însă Alma a ajuns să-i aprecieze prezența. Din cine știe ce motiv, Ambrose trebuia să-l fi iubit, își spunea ea, iar asta o intriga. Se uita ore în șir la câine și se întreba ce știa el despre soțul ei – ce văzuse. Tovărășia lui începu să-i facă plăcere. Ce-i drept, nu putea susține că Roger o apăra *pe ea* sau îi era loial *ei*, dar părea să fie destul de legat de casă. Așadar, nu-i mai era chiar atât de teamă să adoarmă singură noaptea, fiindcă știa că avea să vină.

Era un lucru bun, căci Alma renunțase la orice speranță de siguranță sau intimitate. N-ar fi avut nici un fel de sorti de izbândă dacă ar fi încercat să definească niște granițe în jurul casei sau al puținelor bunuri care-i mai rămăseseră. Adulții, copiii, fauna, elementele naturii – la orice ceas al zilei sau nopții, cu orice motiv, oricine și orice din golful Matavai se simțea absolut liber să intre la Alma în *fare*. Ca să fim corecți, merită spus că nu veneau întotdeauna cu mâna goală. În timp, au reapărut, articol cu articol, unele din lucrurile ei. Niciodată nu vedea cine i le aducea. Nu observa când apăreau. Parcă insula însăși scuipa afară, treptat, părți din bagajul pe care-l înghițise.

În prima săptămână a recuperat niște hârtie, o jupă, o sticlă cu un medicament, un val de pânză, un ghem de sfoară și o perie. Dacă stau și aștept, până la urmă vor veni toate înapoi, și-a spus ea. Dar nu era așa, fiindcă lucrurile dispăreau la fel de des pe cât apăreau. Și-a primit înapoi unul din costumele de călătorie (cu tivul cu monede, în mod surprinzător, neatins) – bucurie mare –, deși dintre bonetele de rezervă n-a recuperat nici una. A găsit drumul de întoarcere și o parte din hârtia de scris, deși nu multă. Nu și-a mai revăzut trusa medicală, dar i-au apărut pe prag, aliniat frumos, câteva eprubete de sticlă pentru mostre botanice. Într-o dimineață a descoperit că-i lipsea un pantof (doar unul!), deși nu-și putea închipui ce nevoie ar avea cineva de un singur pantof, și, în același timp, că-i fusese adusă înapoi o trusă de acuarele foarte folositoare. În altă zi, a recuperat baza prețiosului ei microscop, dar a descoperit că acum, în schimb, luase cineva obiectivul. Prin casa ei parcă se mișcau fluxul și refluxul, lăsând și luând

cu ele rămășițele plutitoare ale vechii ei vieți. Nu avea altceva de făcut decât să accepte situația și să se mire, zi după zi, de ce găsisse, de ce pierduse, iar apoi regăsisse și repierduse.

Valiza lui Ambrose însă nu i-a mai fost luată. În dimineața când îi fusese adusă înapoi și lăsată pe prag, o pusese pe măsuta din *fare* și acolo rămăsese – într-o totală neatitudine, ca păzită de un minotaur polinezian nevăzut. Mai mult, n-a dispărut niciodată nici măcar unul dintre desenele cu Băiatul. Nu știa de ce valiza și conținutul ei erau tratate cu atâta reverență în timp ce nimic altceva nu era în siguranță în golful Matavai. N-ar fi îndrăznit să întrebe pe cineva *De ce nu vă atingeți de obiectul acesta, de ce nu furați portretele acestea?* Dar cum să fi explicat ce reprezentau desenele sau ce însemna valiza pentru ea? Nu putea decât să tacă și să nu înțeleagă nimic.

Alma era mereu cu gândul la Ambrose. Nu lăsase nici o urmă în Tahiti, în afară de atașamentul pe care încă i-l purta toată lumea, dar ea căuta neîncetat semne. Tot ce făcea, tot ce atingea îi trezea întrebarea: făcuse și el asta? Cum își petrecuse timpul aici? Cum i se păruse casa minusculă, mâncarea bizară, limba complicată, marea atotprezentă, contingentul Hiro? Iubise insula? Sau o găsisse, cum o găsea și Alma, prea străină și aparte ca s-o poată iubi? Se prăjise și el la soare, ca Alma, pe plaja aceasta cu nisip negru? Îi fusese dor, ca Almei, de violetele răcoroase și sturzii cuminți de acasă, chiar și când admira hibiscusul luxuriant și papagalii verzi și gălăgioși? Fusese melancolic și întristat, sau plin de bucurie că descoperise grădina Edenului? Se gândise cât de puțin la Alma cât trăise aici? Sau o uitase repede, ușurat că scăpase de dorințele ei stânjenitoare? O uitase fiindcă se îndrăgostise de Băiat? Cât despre Băiat, unde era? Nu era tocmai un *băiat*, trebuia să recunoască Alma, mai ales când examina din nou desenele. Modelul era mai degrabă un băiat în pragul maturității. Ținând cont de timpul trecut de atunci, doi sau trei ani, trebuia să fi devenit bărbat în toată firea. Dar în mintea Almei era tot Băiatul și avea să-l caute întruna.

N-a găsit însă nici urmă de Băiat, nici măcar un zvon despre el, în golful Matavai. L-a căutat pe chipul fiecărui bărbat care trecea prin sat și al fiecărui pescar de pe plajă. Când reverendul Welles i-a spus că Ambrose îl învățase pe un tahitian secretul îngrijirii plantelor de vanilie (*băieței, degețele, bețișoare*), Alma își spuse: El trebuie să fie. Dar când s-a dus la plantație să investigheze, s-a dovedit că nu era vorba de Băiat: era un om mai în vârstă, robust, cu albeață la un ochi. A făcut mai multe vizite la plantația de vanilie, prefăcându-se interesată de ce se întâmpla acolo, dar n-a văzut pe nimeni care să semene măcar pe departe cu Băiatul. O dată la câteva zile, anunța că pleacă într-o excursie de studiu botanic, dar de fapt se întorcea în capitală, la Papeete, împrumutând un ponei de la plantație ca să străbată drumul lung. Odată ajunsă, se plimba toată ziua pe străzi, până începea să se întunece, uitându-se la chipurile tuturor trecătorilor. Poneiul îi mergea pe urme – o versiune scheletică și tropicală a lui Soames, vechiul ei prieten din copilărie. L-a căutat pe Băiat pe docuri, în fața bordelurilor, în hotelurile pline de coloniști francezi elegant îmbrăcați, în noua catedrală catolică, în piață. Uneori vedea câte un băștinaș înalt și bine făcut, cu părul scurt, mergând în fața ei și alerga să-l prindă din urmă și să-l bată pe umăr, gata să-i pună orice întrebare doar ca să-l facă să se întoarcă spre ea. La fiecare astfel de întâlnire era sigură: el este.

Nu era niciodată el.

Știa că în curând va trebui să-și extindă căutările, să-l caute mai departe de Papeete și de golful Matavai, dar nu prea știa cum să înceapă. Tahiti avea cincizeci și șase de kilometri lungime și nouăsprezece kilometri lățime, iar forma îi semăna cu a unui opt strâmb. Părți mari din insulă erau greu sau imposibil de traversat. Odată ce părăseai drumul umbrit și nisipos care urmărea, în parte, linia coastei, terenul devenea foarte dificil. Plantațiile terasate de igname urcau coastele dealurilor, împreună cu pâlcurile de cocotieri și valurile de iarbă aspră și scurtă, dar apoi, dintr-odată, nu mai vedeai altceva

decât stânci înalte și junglă inaccesibilă. Pe înălțimi nu trăia multă lume, i s-a spus Almei, cu excepția oamenilor stâncilor, aproape legendari, cățărați extraordinari. Erau vânători, nu pescari. Unii nici nu atinseseră vreodată apa mării. Tahitienii de pe stânci și cei de pe coastă se priviseră dintotdeauna cu neîncredere reciprocă; existau hotare pe care nu trebuiau să le treacă nici unii, nici ceilalți. Poate că Băiatul fusese din triburile de pe stânci? Dar în desenele lui Ambrose apărea pe malul mării, cu năvoade. Alma nu reușea să descifreze enigma.

Se mai putea și ca Băiatul să fi fost marinar, îmbarcat pe o balenieră aflată în trecere. Dacă era așa, n-avea să-l găsească niciodată. Între timp ar fi putut ajunge oriunde pe glob. Ori ar fi putut și să fi murit. Dar lipsa dovezilor (după cum Alma știa bine) nu era același lucru cu dovada lipsei.

Trebuia să continue căutarea.

Din așezarea misionară, în orice caz, n-a aflat nimic. Despre Ambrose nu umblau nici un fel de bârfe malițioase, nici măcar la îmbăierea în râu, unde toate femeile bârfeau fără nici o grijă. Nimeni nu aruncase o singură vorbă în treacăt despre mult regretatul și mult jelitul domn Pike. Alma a ajuns să-l întrebe chiar și pe reverendul Welles:

— Domnul Pike n-a avut nici un prieten mai apropiat în timpul șederii lui aici? Cineva la care să țină mai mult decât la alții?

Reverendul a fixat-o cu privirea lui sinceră și i-a spus atât:

— Domnul Pike era iubit de toată lumea.

Asta se întâmplase în ziua când merseseră să vadă mormântul lui Ambrose. Alma îl rugase pe reverend s-o ducă acolo ca să arate respectul convenit angajatului decedat al tatălui ei. Într-o după-amiază răcoroasă și noroasă, au mers pe jos împreună până pe dealul Tahara, aproape de culmea căruia luase ființă un mic cimitir englez. Reverendul Welles era un tovarăș de drumeție foarte plăcut, a descoperit Alma, fiindcă se mișca repede și cu pricepere peste orice obstacol și oferea din mers tot felul de informații fascinante.

— Când am ajuns aici, spunea el în ziua aceea, în timpul urcușului pe dealul abrupt, am încercat să-mi dau seama care plante și legume sunt indigene, de pe insulă, și care au fost aduse de coloniști și exploratori din vechime, dar, știți, e foarte, foarte greu să deslușești astfel de lucruri. Nici măcar tahitienii nu mi-au fost de prea mare ajutor, fiindcă spun că toate plantele, chiar și cele agricole, au fost puse aici de zei.

— La fel spuneau și grecii, completă Alma, suflând din greu. Spuneau că vița-de-vie și pâlcurile de măsline au fost plantate de zei.

— Da, continuă reverendul Welles. Se pare că oamenii uită ce au creat cu mâna lor, nu-i așa? Acum știm că toți polinezienii iau cu ei rădăcină de taro, cocotieri și arbori-de-pâine când colonizează o insulă nouă, dar ei v-ar spune că zeii le-au plantat acolo. Unele din poveștile lor sunt de-a dreptul fabuloase. Spun că arborele-de-pâine a fost făcut de zei să semene cu corpul omenesc ca indiciu pentru noi, oamenii, ca să înțelegem că e folositor, știți. Mai spun că de aceea seamănă frunzele arborelui-de-pâine cu niște mâini – ca să le arate oamenilor că trebuie să întindă mâna spre copac și să găsească la el hrană. De fapt, tahitienii spun că *toate* plantele folositoare de pe insulă seamănă cu părți ale corpului uman – ca mesaj din partea zeilor, știți. De aceea uleiul de cocos, care alină durerile de cap, se extrage din nuca de cocos, care seamănă cu un cap. Despre castanele *mape* se spune că sunt bune pentru bolile de rinichi fiindcă seamănă cu rinichii, cel puțin așa am auzit și eu. Iar seva de un roșu aprins a plantei *fei* e considerată bună pentru bolile sângelui.

— Semnătura tuturor lucrurilor, murmură Alma.

— Da, da, spuse reverendul Welles. Alma nu era sigură că o auzise. Și mănunchiurile de banane de gătit, ca cele de-aici, soră Whittaker, sunt considerate simboluri ale corpului uman. Forma lor este motivul pentru care bananele astea se folosesc ca gest de pace – de *umanitate* chiar. Se aruncă la picioarele dușmanului pentru a arăta că te predai sau că ești deschis unui compromis. Mi-a fost foarte de folos acest lucru când l-am descoperit, la venirea mea în Tahiti, să știți! Aruncam mănunchiuri de banane în stânga și-n dreapta, în nădejdea că nu voi fi omorât și mâncat!

— Și chiar v-ar fi omorât și mâncat? întrebă Alma.

— Cel mai probabil nu, dar misionarii întotdeauna se tem de astfel de lucruri. Știți, mi-am amintit de o perlă de umor misionar de rară istețime: „Dacă un misionar e mâncat de un canibal și digerat, iar apoi canibalul moare, corpul digerat al misionarului va fi oare înviat în Ziua Judecării de Apoi? Iar dacă nu, de unde va ști Sfântul Petru care bucăți să le trimită în Rai și care în Iad?” Ha-ha-ha!

— Ideea pe care tocmai ați menționat-o ați auzit-o de la domnul Pike? întrebă Alma, ascultând gluma cu misionarul doar cu jumătate de ureche. Cea care spune că zeii au dat plantelor tot felul de forme anume pentru a-l ajuta pe om să le înțeleagă folosul?

— O, soră Whittaker, domnul Pike și cu mine vorbeam despre atâtea lucruri!

Alma nu știa cum să pună întrebări mai specifice fără să dezvăluie prea mult despre ea însăși. Cum s-ar fi explicat interesul ei atât de viu pentru un angajat al tatălui ei? Nu voia să trezească bănuieli. Dar reverendul era un individ atât de ciudat! I se părea în același timp candid și de nepătruns. Ori de câte ori venea vorba de Ambrose, Alma îi scruta atent chipul în căutare de indicii, dar Welles era imposibil de citit. Mereu privea lumea cu aceeași expresie imperturbabilă. Spiritul lui era neschimbat în orice situație. Era constant ca un far. Era de o sinceritate completă, perfectă, astfel că devenise aproape o mască.

În cele din urmă au ajuns la cimitirul cu pietre de mormânt mici și albite de soare, unele cioplite în formă de cruce. Reverendul Welles a dus-o direct la mormântul lui Ambrose, îngrijit și marcat de o piatră mică. Locul era plăcut, cu vedere peste întregul golf Matavai și peste marea scânteietoare de dincolo de el. Alma se temuse să nu i se descătușeze emoția la vederea propriu-zisă a mormântului, dar nu s-a simțit deloc tulburată – dimpotrivă, parcă se afla între ei o mare depărtare. Nu simțea aici nimic din Ambrose. Nu și-l putea închipui îngropat sub piatra aceea. Își amintea obiceiul lui de a se așeza pe iarbă, cu picioarele lui lungi și frumoase întinse, și de a-i vorbi de minunății și mistere în timp ce ea studia mușchiul. Simțea că Ambrose exista mai degrabă în Philadelphia, mai degrabă în amintirea ei decât acolo. Nu-și putea imagina oasele lui putrezindu-i sub picioare. Ambrose nu aparținea țărânei, ci aerului. Nici *viu* nu era prea pământesc, își spuse. Cum putea să fie în pământ acum?

— Nu ne-am putut lipsi de atâta lemn cât trebuia pentru un sicriu, povesti reverendul Welles, așa că l-am înfășurat pe domnul Pike în pânză din aceea țesută de localnici și l-am îngropat în chila unei canoe vechi, cum se obișnuiește pe-aici. Știți, fără uneltele necesare, pe insulă e foarte greu să faci scânduri, iar când primesc lemn potrivit, localnicii preferă să nu-l irosească pe coșciuge, așa că ne mulțumim cu canoe vechi. Însă localnicii, știți, au respectat cu atâta delicatețe convingerile creștine ale domnului Pike! I-au orientat mormântul est-vest, știți – ca să fie cu fața la răsărit, ca toate bisericile creștine. Țineau la el, cum am mai spus. Sper că a murit fericit. Era un om dintre cei mai buni.

— Părea fericit cât a fost aici, frate Welles?

— A găsit pe insulă multe lucruri pe placul lui, cum învățăm cu toții să le găsim. Sunt sigur că-și dorea mai multe orhidee, să știți! Tahiti poate fi, cum spuneam, cam dezamăgitoare pentru cei veniți să studieze istoria naturală.

— Vi s-a părut vreodată tulburat? îndrăzni Alma.

— Soră Whittaker, lumea vine la noi pe insulă din tot felul de motive. Soția mea spunea că străinii aceștia frământați sunt aruncați de mare pe țărmurile noastre și de multe ori nici nu știu unde au ajuns! Unii par gentilomi până-n vârful unghiilor, dar mai târziu descoperim că în țara lor erau infractori. Pe de altă parte, știți, unii din ei erau gentilomi până-n vârful unghiilor în viața lor din Europa, dar vin aici și se poartă ca niște infractori! Niciodată nu se poate ști ce e în inima omului.

Nu-i răspunsese la întrebare.

Dar Ambrose? îi venea Almei să întrebe. Cum era inima lui?

Își puse frâu limbii.

Îl auzi pe reverendul Welles spunând, cu obișnuita lui voce veselă:

— Veți vedea aici și mormintele fiicelor mele, dincolo de zidul acela, jos.

Anunțul a lăsat-o pe Alma fără grai. Nu știuse că reverendul Welles avusese fiice și cu atât mai puțin că muriseră acolo.

— Sunt doar niște morminte mici, știți, continuă el, fiindcă fetele n-au trăit mult. Nici una n-a apucat să împlinească un an. Se numesc Helen, Eleanor și Laura, cele din stânga. Alături de ele se odihnesc Penelope și Theodosia, la dreapta.

Cele cinci pietre de mormânt erau minuscule, nici cât o cărămidă. Alma nu reuși să găsească nici un cuvânt care să exprime condoleanțe. Era cel mai trist lucru din câte văzuse vreodată.

Observându-i expresia cutremurată, reverendul Welles zâmbi cu bunătate.

— Dar există și alinare. Sora cea mai mică, Christina, știți, trăiește. Domnul ne-a dat o fiică pe care am reușit s-o aducem pe lumea viilor și e încă în viață. Locuiește în Cornwall și are și ea trei băieței. Doamna Welles e cu ea. Știți, soția mea locuiește cu fiica noastră cea vie, iar eu locuiesc aici, ca să le țin companie celor duse dintre noi.

Reverendul aruncă o privire peste umărul Almei.

— O, ia uitați-vă! spuse el. A înflorit plumeria! Să culegem câteva flori și să i le ducem surorii Manu. Ca să-și împodobască pălăria cu flori proaspete pentru slujba de seară. Tare au să-i mai placă!

Reverendul Welles nu înceta s-o uimească pe Alma. Nu mai întâlnise un om atât de vesel, atât de răbdător, care să fi pierdut atât de multe și care să trăiască din (și cu) atât de puține. În timp, descoperi că nici măcar nu avea casă. Nici una din *fare* nu era a lui. Dormea în biserică, pe o bancă. De multe ori nu avea nici măcar un *ahu taoto* cu care să se acopere. Era în stare să picotească oriunde, ca pisicile. Nu poseda alt bun decât Biblia – și chiar și aceea dispărea uneori cu săptămânile, până i-o aducea înapoi cineva. Nu avea animale și nici grădină. Micuța canoe cu care-i plăcea să meargă până la reciful de corali era a unui băiat de paisprezece ani, care avusese bunătatea de a i-o împrumuta. Nu exista pe lume ocnaș, călugăr sau cerșetor care să posede mai puțin decât el, își spuse Alma.

Dar lucrurile nu stătuseră așa întotdeauna, după cum a aflat cu timpul. Francis Welles crescuse în ținutul Cornwall, la Falmouth, chiar la malul mării, într-o familie de pescari prosperi. Nu i-a încredințat Almei detaliile tinereții lui („N-aș vrea să scad în ochii dumneavoastră dacă ați afla ce fapte am pe suflet!“), dar a lăsat să se înțeleagă că fusese un băiat cam sălbatic. Calea către Dumnezeu o găsisese după o lovitură la cap – sau cel puțin așa își descria reverendul Welles convertirea: o tavernă, o încăierare, „m-au altoit cu o sticlă la căpățână“ și apoi... revelația!

Așa au început învățătura și viața pioasă. N-a trecut mult și s-a însurat cu o fată pe nume Edith, fiica educată și virtuoasă a unui preot metodist din apropiere. Cu ajutorul ei a învățat să vorbească, să gândească și să se poarte într-un fel mai responsabil și mai onorabil. Începuseră să-i placă și cărțile și

avea, cum spunea el, „tot felul de gânduri alese“. A îmbrăcat haina preoțească. Tineri și vulnerabili în fața idealurilor înalte, Francis Welles, acum reverend, și soția lui, Edith, s-au înscris în Societatea Misionară de la Londra și s-au rugat să fie trimiși în cele mai îndepărtate ținuturi păgâne, ca să ducă acolo cuvântul Mântuitorului. Societatea Misionară de la Londra l-a primit cu brațele deschise pe Francis, fiindcă greu se găsea un om al Domnului care să fie și marinar priceput și zdravăn. Pentru astfel de sarcini nu se căutau gentilomi de la Cambridge cu mâinile fine.

Reverendul Francis și doamna Welles au ajuns în Tahiti în 1787, pe prima corabie misionară plecată spre insulă, împreună cu alți cincisprezece protestanți englezi. Pe atunci, zeul tahitienilor era reprezentat de un stâlp de lemn înalt de trei coți, înfășurat în pânză *tapa* și împodobit cu pene roșii.

— Când am debarcat aici, i-a povestit el Almei, băștinașii s-au minunat cum nu se poate mai tare de hainele noastre. Unul mi-a scos un pantof și, văzându-mi șoseta, a sărit înapoi, așa a fost de speriat. Știți, crezuse că n-am degete la picioare! În curând n-am mai avut nici pantofi, fiindcă mi i-a luat!

Francis Welles a prins drag de tahitieni imediat. Spunea că-i plăcea istețimea lor. Mimau orice cu mare pricepere și le plăcea să se împungă unii pe alții cu glume. Îi aminteau de umorul și jocurile de pe cheiul de la Falmouth. Când își purta pălăria de paie, îi plăcea să-i audă pe copii cum se țin după el strigând: „Ai acoperiș pe cap! Ai acoperiș pe cap!“

De plăcut îi plăceau tahitienii, dar nu prea reușise să-i convertească.

După cum îi spunea chiar el Almei:

— Biblia ne învață: „Fiii străinului mă lingușesc; mă ascultă la cea dintâi poruncă.“ Nu știu, soră Whittaker, poate acum două mii de ani așa o fi fost! Dar nu și când am pus noi piciorul în Tahiti! Știți, în ciuda blândeții lor, oamenii aceștia au rezistat tuturor eforturilor noastre de a-i converti – au rezistat din răsuputeri! Nici pe copii nu reușeam să-i atragem! Doamna Welles a pus pe picioare o școală pentru cei mici, dar părinții lor s-au plâns: „De ce-mi ții copilul acolo? Ce bogății va avea de câștigat de la Dumnezeu tău?“ Știți, cel mai frumos lucru la elevii noștri tahitieni era că erau buni și amabili și politicoși. Necazul era că nu-i interesa Domnul Dumnezeu! Când îi învăța doamna Welles catehismul, râdeau de ea.

Viața primilor misionari tahitieni era grea. Ambițiile le erau asediate de nefericiri și nedumeriri. Evanghelia lor era întâmpinată cu indiferență sau cu amuzament. În primul an au murit doi dintre ei. Pe ei se dădea vina pentru orice dezastru natural care lovea insula, dar de întâmplările fericite nu erau considerați responsabili. Bunurile le-au putrezit încetul cu încetul, sau le-au fost mâncate de șobolani, sau le-au fost furate de sub nas. Doamna Welles adusese cu ea din Anglia o singură moștenire de familie prețuită: o frumusețe de ceas cu cuc, care bătea orele. Prima oară când i-au auzit bătăile, tahitienii au rupt-o la fugă de groază. A doua oară i-au adus ceasului fructe și i-au făcut plecăciuni rugătoare, plini de respect și de teamă. A treia oară l-au furat.

— E greu, spunea reverendul Welles, să convertești pe cineva care se arată mai puțin curios față de Dumnezeul tău decât față de foarfece! Ha-ha-ha! Dar cum să învinuiești omul că vrea foarfece când n-a mai văzut așa ceva în viața lui? N-ar părea o minune o pereche de foarfece în comparație cu o lamă din dinte de rechin?

Alma a mai aflat că, vreme de aproape douăzeci de ani, nici reverendul Welles, nici altcineva de pe insulă n-a reușit să convingă măcar un singur tahitian să treacă la creștinism. Multe alte insule polineziene veneau cu dragă inimă către Dumnezeul cel Adevărat, dar Tahiti rămânea încăpățânată. Prietenoasă, dar încăpățânată. Insulele Sandwich, arhipelagul Navigatorilor²⁹, insulele Gambier, arhipelagul Hawaii – chiar și temutele Marchize! –, toate îl primiseră pe Cristos, numai Tahiti nu. Tahitienii: atât de plăcuți și

de veseli, dar atât de îndărătnici! Zâmbeau, râdeau, dansau și nu renunțau cu nici un chip la hedonismul lor. „Au sufletele turnate din aramă și fier“, se plâneau englezii.

29. Azi arhipelagul Samoa. (N.t.)

Obosiți și frustrați, câțiva din cei care veniseră cu primul grup de misionari s-au întors la Londra, unde au reușit destul de repede să câștige bani frumoși relatându-și aventurile din Mările Sudului în discursuri publice și cărți. Un misionar fusese izgonit din Tahiti sub amenințarea suliței fiindcă încercase să facă bucăți unul dintre cele mai sacre temple de pe insulă ca să construiască o biserică din pietrele lui. Cât despre robii lui Dumnezeu rămași în Tahiti, o parte alunecaseră către alte îndeletniciri, mai simple. Unul se făcuse negustor de muschete și praf de pușcă. Altul își deschisese un hotel în Papeete și își luase în pat, să-l încălzească, nu una, ci două neveste tinere din rândul băștinașelor. Altul – tânărul și nevinovatul James, vărul lui Edith Welles – își pierduse pur și simplu credința, căzuse pradă disperării, plecase pe mare ca marinar de rând și nu mai auzise nimeni de el.

Morți, izgoniți, îndepărtați de la misiune sau istoviți – așa ajunseseră să dispară toți membrii primei misiuni din Tahiti, cu excepția lui Francis și Edith Welles, care au rămas în golful Matavai. Învățaseră tahitiană și trăiau o viață lipsită de înlesnirile moderne. În primii ani petrecuți acolo, Edith le născuse pe primele fete (Eleanor, Helen și Laura), care muriseră una după alta încă din scutece. Dar soții Welles nu s-au lăsat. Au ridicat bisericuța aproape singuri. Reverendul Welles a izbutit să obțină var din corali decolorați, arzându-i într-un cuptor de olar rudimentar până a devenit pulbere. Astfel, biserica a început să arate mai primitoare. Reverendul a făcut foale din piele de capră și bambus. A încercat să sădească în grădină semințele amărâte și umede aduse din Anglia. („După trei ani de strădanie, am reușit în cele din urmă să producem o căpșună“, i-a spus el Almei, „și am împărțit-o între noi, doamna Welles și cu mine. Când i-a simțit gustul, soția mea a început să plângă. De atunci n-am mai reușit să cultiv alta. Dar uneori mi-a mers destul de bine varza!“) A cumpărat și apoi a pierdut, fiindu-i furate, patru vaci. A încercat să cultive cafea și tutun și n-a reușit. La fel și cu cartofii, grâul și vița-de-vie. Porcii de la misiune arătau bine, dar alte animale nu suportau clima.

Doamna Welles îi învăța engleza pe localnicii din golful Matavai, care, după cum a descoperit, erau iuți la minte și asimilau ușor o limbă străină. A învățat zeci de copii din împrejurimi să scrie și să citească. Unii din ei se mutaseră cu familia Welles. În doar optsprezece luni, un băiețel care până atunci fusese cu desăvârșire analfabet ajunsese în stare să citească tot Noul Testament fără să se împiedice la nici un cuvânt, dar de creștinat nu se creștinase. Nu se creștinase nimeni.

Reverendul Welles i-a povestit Almei:

— Tahitienii ăștia de multe ori mă întrebau: „Care e dovada zeului tău?“ Voiau să le vorbesc despre minuni, soră Whittaker. Voiau dovezi că cei meritoși primesc răsplată, știți, sau că cei vinovați sunt pedepsiți. Un bărbat care-și pierduse un picior m-a rugat să-i spun zeului meu să facă să-i crească altul în loc. I-am spus: „De unde să-ți găsească eu un picior, în ținutul acesta sau oriunde altundeva pe lume?“ Ha-ha-ha! Știți, cum eu nu puteam să fac minuni, nu erau prea impresionați. Am văzut un băiețel tahitian cum stătea lângă mormântul surorii lui, care murise înainte să împlinească un an, și întreba: „De ce-a sădit-o Dumnezeu Isus pe surioara mea în pământ?“ Voia să-i spun lui Dumnezeu Isus să scoale copila din morți – dar eu nu-mi puteam scula din morți nici copiii mei, știți, așa că de unde era să înfăptuiesc o asemenea minune? Nu aveam de dat nici o dovadă a Mântuitorului meu, soră Whittaker, în afară de ceea ce buna mea soție, doamna Welles, numește „dovada lăuntrică“. Nu știam nici atunci, ca de altfel nici acum, decât ce simțea inimamea că e adevărat, știți: anume că, fără iubirea Domnului, sunt un netrebnic. Aceasta e

singura minune de care pot da mărturie și găsesc și acum că e o minune destul de mare. Pentru alții poate nu ajunge. Nu le găsesc vină, fiindcă ei nu pot vedea în inima mea. Nu pot vedea ce întuneric domnea acolo odinioară și nici ce i-a luat locul întunericului. Dar, știți, nici până în ziua de azi nu am de oferit altă minune, ba chiar și aceasta e una umilă.

Alma a mai aflat și că băștinașii nu înțelegeau deloc ce fel de zeu era acesta (zeul englezului); unde sălășluia? Multă vreme, localnicii din golful Matavai crezuseră că zeul reverendului Welles era Biblia pe care o purta cu el.

— Li se părea teribil, continuă reverendul, că-mi țineam zeul la subsuoară de parcă nu era mare lucru sau că-mi lăsam zeul pe masă, nesupravegheat, sau că uneori îmi împrumutam altora zeul! Am încercat să le explic, știți, că zeul meu este peste tot. Atunci m-au întrebat: „Și noi de ce nu-l vedem?“ Le-am răspuns: „Fiindcă zeul meu e nevăzut“, dar atunci au întrebat: „Dacă e așa, cum de nu te împiedici de zeul tău?“ și eu le-am spus: „Sincer vă spun, prieteni, că uneori mă împiedic!“

Societatea Misionară de la Londra nu le-a trimis nici un fel de sprijin. Vreme de aproape zece ani, reverendul Welles n-a primit nici o vorbă de la Londra: nici instrucțiuni, nici ajutor, nici încurajări. Așadar, își luase religia în propriile mâini. În primul rând, s-a apucat să boteze pe oricine se lăsa botezat. Practica lui contrazicea îndrumările Societății Misionare de la Londra, care insista ca nimeni să nu fie botezat până ce nu se știa *fără putință de îndoială* că se lepădase de idolii cei vechi și că-și deschisese inima Mântuitorului Adevărat. Dar tahitienii *voiau* să fie botezați, fiindcă era mare distracție – numai că voiau să-și și păstreze credințele vechi. Reverendul Welles se mai înmuiașe. Botezase sute de necredincioși și de credincioși-pe-jumătate.

— Cine sunt eu să împiedic un om să se boteze? întreba el, spre uimirea Almei. Trebuie să recunosc că doamna Welles n-a fost de acord. Ea era de părere că, înainte de a primi botezul, știți, cei care aspirau să devină creștini trebuiau puși la cea mai aspră încercare pentru a-și dovedi sinceritatea. Dar mie așa ceva mi se părea Inchiziție curată! De multe ori îmi amintea de colegii noștri de la Londra, care doreau ca noi să întărim uniformitatea credinței. Dar uniformitatea credinței nu se vede nici măcar între mine și doamna Welles! După cum îi spuneam de multe ori bunei mele soții: „Edith dragă, am venit până aici doar ca să ajungem ca spaniolii? Dacă omul vrea să-l bag cu capul în râu, îl bag cu capul în râu! Știi, dacă e să vină la Domnul, omul o să vină după cum e voia Domnului – nu prin ce fac sau nu fac eu. Și atunci ce rău face un botez? Omul iese din râu ceva mai curat decât a intrat și, poate, și ceva mai aproape de ceruri.“

Pe unii, mărturisea reverendul Welles, îi boteza și de mai multe ori pe an, sau de zeci de ori la rând. Pur și simplu nu vedea ce rău putea să le pricinuiască.

În anii următori, soților Welles li s-au mai născut două fiice: Penelope și Theodosia. Și ele au murit în primul an de viață și au fost încredințate țărânei de pe deal, alături de surorile lor.

Ajunseseră în Tahiti și niște misionari noi. De obicei păstrau distanța față de golful Matavai și de ideile periculos de liberale ale reverendului Welles. Noii misionari erau mai duri cu băștinașii. Stabiliseră legi împotriva adulterului și a poligamiei, împotriva încălcării proprietății, a muncii în ziua Domnului, a furtului, a infanticidului și a credinței romano-catolice. În același timp, Francis Welles aluneca tot mai departe de practicile misionare acceptate. În 1810 și-a tradus Biblia în tahitiană fără să ceară mai întâi aprobare de la Londra.

— N-am tradus toată Biblia, știți, ci doar părțile care m-am gândit că le-ar plăcea tahitienilor. Versiunea mea e mult mai scurtă decât Biblia pe care o cunoașteți dumneavoastră, soră Whittaker. Am sărit, de exemplu, peste toate părțile unde se vorbește de Satana. Am ajuns la concluzia că e mai bine să nu discutăm pe față despre Satana, știți, fiindcă tahitienii, cu cât aud mai mult despre Stăpânul

Întunecimii, cu atât îl respectă mai mult și cu atât sunt mai curioși în privința lui. Am văzut o femeie tânără, căsătorită, cum a îngenunchat chiar la mine în biserică și s-a rugat din tot sufletul la Satana ca primul ei născut să fie băiat. Când am încercat s-o aduc înapoi din trista ei rătăcire, mi-a spus: „Dar vreau să câștig bunăvoința zeului aceluia de care se tem toți creștinii!“ Așa că acum mă abțin de la a mai vorbi despre Satana. Trebuie să ne adaptăm, domnișoară Whittaker. Trebuie să ne adaptăm!

În cele din urmă, a auzit și Societatea Misionară din Londra despre adaptările acestea și, cu cea mai mare nemulțumire, a trimis vorbă ca reverendul Welles să-și înceteze predicile și să se întoarcă pe loc în Anglia. Dar Societatea Misionară din Londra era tocmai de partea cealaltă a lumii – cum putea, așadar, să-și facă ordinele ascultate? În timpul acesta, reverendul Welles oricum își încetase predicile, fiindcă le lăsase în seama femeii căreia i se spunea sora Manu, în ciuda faptului că ea nu renunțase *fără putință de îndoială* la ceilalți zei ai ei. Dar surorii Manu îi plăcea Isus Cristos și vorbea foarte elocvent despre el. Vestea aceasta provocase o furie și mai mare la Londra.

— Dar eu pur și simplu nu pot să răspund față de Societatea Misionară din Londra, îi spunea reverendul Welles Almei, aproape ca și cum s-ar fi scuzat. Știți, legea a rămas acolo, în Anglia. Ei habar nu au cum stau lucrurile. Aici nu pot răspunde decât în fața Făcătorului tuturor îndurărilor și dintotdeauna am fost convins că Făcătorului tuturor îndurărilor îi place sora Manu.

Cu toate acestea, nici un tahitian nu se convertise cu adevărat la creștinism înainte de anul 1815, când regele insulei, Pōmare, își trimisese toți idolii unui misionar britanic din Papeete, împreună cu o scrisoare (în engleză) în care declara că dorea ca toți zeii lui vechi să fie încredințați flăcărilor: dorea să devină în sfârșit creștin. Pōmare sperase ca hotărârea lui să-i salveze poporul, fiindcă tahitienii erau loviți de o mulțime de nenorociri. Cu fiecare corabie veneau alte și alte boli. Mureau familii întregi – de pojar, de variolă și de bolile cumplite ale prostituției. Dacă în 1772 căpitanul Cook estimase că populația insulei Tahiti era de circa două sute de mii de suflete, până în 1815 mai rămăseseră doar vreo opt mii. Nimeni nu era scutit de boală – nici marile căpetenii, nici cei cu moșii mari, nici cei din familiile umile. Însuși fiul regelui murise de tuberculoză.

Prin urmare, tahitienii începuseră să se îndoiască de zeii lor. Când moartea intră în atâtea case, sunt puse sub semnul întrebării toate certitudinile. Odată cu bolile se răspândeau și zvonurile că Dumnezeuul englezilor îi pedepsea pe tahitieni fiindcă-L respinseseră pe fiul Lui, Isus Cristos. Teama aceasta îi pregătise pe tahitieni pentru primirea lui Cristos, iar primul convertit a fost regele Pōmare. Cea dintâi faptă a lui după creștinare a fost pregătirea unui ospăț și înfruptarea din mâncăruri, în văzul tuturor, fără a aduce înaintea ofrandă zeilor vechi. Oamenii se buluciseră, speriați, în jurul regelui, convinși că zeitățile furioase aveau să-l trăsnească sub ochii lor. Nu-l trăsneise nimeni.

După aceea se convertiseră toți. Insula Tahiti, slăbită, umilită și cu populația decimată, devenise în sfârșit creștină.

— Nu-i așa că am avut noroc? i-a spus reverendul Welles Almei. Noroc curat, nu-i așa?

O spusese pe tonul acela vesel ca razele soarelui pe care-l folosea întotdeauna. Aceasta era latura de nepătruns a reverendului. Alma nu reușea cu nici un chip să-și dea seama ce se ascundea în spatele eternei lui bune dispoziții – asta dacă chiar se ascundea ceva. Să fi fost un cinic? Să fi fost un eretic? Să fi fost un nătărău? Să fi fost inocența lui exersată, sau naturală? Era imposibil să-ți dai seama din expresia lui, mereu scăldată în lumina limpede a nevinovăției. Avea o figură atât de deschisă, încât atrăgea rușinea asupra bănuitorului, lacomului sau crudului. O figură care atrăgea rușinea asupra mincinosului. O figură care, uneori, atrăgea rușinea asupra Almei, fiindcă ea niciodată nu-i dezvăluise istoria ei și ce o mâna. Uneori îi venea să se lase în jos, să ia mânuța lui în mâna ei mare și, renunțând la

respectabilele titluri „frate Welles“ și „soră Whittaker“, să-i spună doar: „Francis, n-am fost sinceră cu tine. Îngăduie-mi să-ți spun toată povestea mea. Îngăduie-mi să-ți spun despre soțul meu și căsătoria noastră împotriva firii. Te rog, ajută-mă să înțeleg cine era Ambrose. Spune-mi, te rog, ce știai despre el și mai spune-mi, te rog, ce știi despre Băiat...”

Dar n-o făcea. El era un slujitor al Domnului, creștin onorabil și însurat. Cum să-i vorbească despre asemenea lucruri?

Reverendul Welles, pe de altă parte, i-a spus Almei toată povestea lui, în mai toate detaliile. I-a spus că, la doar câțiva ani după convertirea regelui Pōmare, el și doamna Welles au avut parte, în mod foarte neașteptat, de încă o fetiță. De data aceasta copila a supraviețuit. Doamna Welles a văzut aici semnul că Dumnezeu le aproba purtarea și contribuția la creștinarea insulei. Așadar, au botezat-o Christina. Pe atunci, familia locuia în cea mai frumoasă căsuță din sat, chiar lângă biserică, acolo unde stătea acum sora Manu, și erau cum nu se poate mai fericiți. Doamna Welles și fiica ei creșteau gura-leului și nemțișori și reușiseră să încropească o grădiniță englezească în toată regula. Fetița învățase să înoate înainte să învețe să meargă, ca orice copil de pe insulă.

— Christina mi-a fost bucuria și răsplata, i-a spus Almei reverendul Welles. Dar soția mea era de părere că Tahiti nu e locul în care să crești o fetiță dintr-o familie engleză. Știți, sunt atâtea influențe dăunătoare. Eu nu sunt de acord, dar asta era părerea doamnei Welles. Când Christina a ajuns domnișoară, doamna Welles a dus-o înapoi în Anglia. De atunci nu le-am mai văzut. Nici n-am să le mai văd.

Soarta aceasta i se părea Almei nu doar o condamnare la singurătate, ci și ceva cumplit de nedrept. Nici un englez cinstit nu merita (se gândea ea) să fie lăsat aici, în inima Mărilor Sudului, ca să îmbătrânească de unul singur. Se gândi la tatăl ei în ultimii lui ani de viață: ce s-ar fi făcut fără ea?

Reverendul Welles a adăugat, de parcă i-ar fi citit gândurile pe chip:

— Mi-e tare dor de buna mea soție și de Christina, dar n-am rămas cu totul lipsit de familie. Pe sora Manu și sora Etini le consider surorile mele, și nu doar cu numele. Iar la școala de pe lângă biserică am avut norocul să creștem, de-a lungul anilor, mai mulți elevi cu mintea luminată și inima bună, pe care-i consider copiii mei; știți, unii din ei chiar au devenit misionari. Acum, învățăceii noștri băștinași predică în insulele mai îndepărtate. Îl avem pe Tamatoa Mare, care aduce Evanghelia pe insula cea mare numită Raiatea. Îl avem pe Patii, care întinde împărăția Mântuitorului asupra insulei Huanhine. Îl avem pe Paumoana, neobosit în numele Domnului în Bora Bora. Toți sunt fiii mei și toți sunt foarte admirați, știți, în Tahiti există un obicei, *taio*, un fel de adopție prin care aduci străini în familie. Când te legi prin *taio* de un băștinaș, știți, faci schimb de arbore genealogic cu el și fiecare devine înrudit cu celălalt. Pe-aici înrudirea e de cea mai mare însemnătate. Unii tahitieni sunt în stare să-și recite arborele genealogic până la a treizecea generație – cam ca neamurile patriarhilor din Biblie, știți. E o mare onoare să fii primit într-un asemenea arbore genealogic. Așa că îi am alături pe fiii mei tahitieni, dacă pot spune așa, care trăiesc pe insulele acestea și aduc alinare unui om bătrân.

— Dar *nu* vă sunt alături, spuse Alma, neputându-se abține. Știa foarte bine cât de departe era Bora Bora. Nu sunt aici să vă ajute și să vă îngrijească dacă ați avea nevoie.

— E adevărat, dar pentru mine e o alinare și să știu că există. Mă tem că veți crede că viața mea e tare nefericită. Nu vă lăsați pradă confuziei. Trăiesc acolo unde mi-a fost rânduit să trăiesc. Știți, nu mi-aș părăsi misiunea niciodată. Munca mea de-aici nu e o însărcinare primită de la mai-mari, soră Whittaker. Munca mea de-aici nu e o profesie, știți, din care să te poți retrage cu o rentă îndestulătoare. Munca mea este să mă îngrijesc de bisericuța aceasta câte zile voi avea, ca de o plută care ne dă adăpost din calea

vânturilor și întristărilor lumii. Oricine dorește să se îmbarce pe pluta mea e bine-venit. Eu nu oblig pe nimeni să urce pe ea, știți, dar cum să abandonez pluta? Buna mea soție mă acuză că sunt mai degrabă bun creștin decât bun misionar. Poate are dreptate. N-aș putea să spun dacă am convertit vreodată pe cineva. Dar biserica aceasta, soră Whittaker, e munca mea și de aceea trebuie să rămân.

Avea șaptezeci și șapte de ani, urma să afle Alma.

Trăise în golful Matavai mai mulți ani decât trăise ea cu totul.

Capitolul douăzeci și patru

A venit luna octombrie.

Insula a intrat în anotimpul căruia tahitienii îi spuneau *hia'ia* – anotimpul poftelor, când fructul arborelui-de-pâine e greu de găsit și lumea suferă uneori de foame. În golful Matavai, din fericire, nu se suferea de foame. Nu era nici abundență, e drept, dar nici nu murea cineva din lipsă de mâncare. Aveau pește și rădăcină de taro.

O, rădăcina de taro! Plictisitoarea și fada rădăcină de taro! Bătută în piuă și făcută terci, fiartă și alunecoasă, coaptă pe cărbuni, modelată sub formă de găluște mici și apătoase numite *poi* și folosită la orice, de la micul dejun la împărțășanie și la umplut troaca porcilor. Monotonia rădăcinii de taro era întreruptă din când în când prin includerea în meniu a unor banane mărunțele – banane dulci, minunate, pe care aproape că puteai să le înghiți întregi –, dar în ultima vreme și acestea deveniseră greu de găsit. Alma se uita cu jind la porci, dar se părea că sora Manu îi păstra pentru alte vremuri, vremuri de lipsuri mai mari. Așadar, nu se ospătau cu porc, ci mâncau la fiecare masă rădăcină de taro și uneori, dacă aveau noroc, câte un pește mărișor. Alma ar fi dat orice să se poată lipsi o zi de rădăcina de taro – dar o zi fără rădăcină de taro însemna o zi fără mâncare. Începea să înțeleagă de ce renunțase reverendul Welles să mai mănânce.

Zilele erau tăcute, fierbinți și nemișcate. Toți se simțeau apatici și leneși. Câinele Roger și-a săpat o groapă în grădina Almei și a început să doarmă acolo mai toată ziua, cu limba afară. Găinile golașe scurtau după mâncare, apoi se lăsau păgubașe și se așezau la umbră, descurajate. Chiar și contingentul Hiro (format din cei mai activi băieți din câți se găseau pe-acolo) moțăia toată după-amiaza la umbră, ca o haită de câini bătrâni. Uneori catadicseau să mai facă ceva, fără chef. Hiro își procurase un topor fără coadă, pe care-l legase cu o sfoară ca să bată în el cu o piatră, ca într-un gong. Unul din cei doi Makea bătea cu altă piatră într-un cerc vechi de butoi. Alma nu putea decât să conchidă că interpretau un fel de melodie, dar ei îi suna neinspirată și fără vlagă. Întreaga insulă era plictisită și ostenită.

Pe vremea tatălui ei fusese luminată de torțele războiului și ale pasiunii. Tahitienii și tahitienele, tineri și frumoși, dansau atât de obscen și de sălbatic în jurul focurilor aprinse chiar pe plaja aceasta, încât Henry Whittaker (tânăr și necopt) trebuise să-și ferească privirea, speriat. Acum peste tot domnea lăncezeala. Misionarii, francezii și balenierele, care aduseseră predici, birocrăție și boli, izgoniseră diavolul din Tahiti. Toți mării războinici muriseră. Acum nu mai erau pe insulă decât copiii cei leneși care dormitau la umbră, făcând tărași cu capete de topoare și cercuri de butoi, în chip de distracție ce abia reușea să-i distreze. Unde puteau să-și mai manifeste tinerii sălbăticia?

Alma a continuat să-l caute pe Băiat, făcând plimbări tot mai lungi, singură, cu câinele Roger sau cu poneiul cel slăbănog și fără nume. A explorat sătucurile și așezările de pe mal în ambele direcții, pornind din golful Matavai. A văzut tot felul de bărbați și de băieți. A văzut, într-adevăr, câțiva tineri plăcuți vederii, cu acea siluetă nobilă pe care o admiraseră atâta primii europeni veniți pe insulă, dar a văzut și tineri cu picioarele deformate de elefantiazis în formă avansată, precum și băieți cu ochii atinși de ulcere, fiindcă mamele lor suferiseră de boli venerice. A văzut copii încovoiați și deformați de tuberculoză vertebrală. A văzut tineri care ar fi trebuit să fie frumoși, dar ale căror fețe erau mâncate de vărsat și pojar. A găsit sate aproape pustii, depopulate de-a lungul anilor de boală și moarte. A văzut așezări din jurul unor misiuni mult mai stricte decât cea din golful Matavai. Uneori a asistat și la serviciile religioase ale altor misiuni, unde nu ținea nimeni cântări în tahitiană; toată lumea cânta imnuri presbiteriene alinătoare, cu accente foarte puternice. În nici o congregație nu l-a văzut pe Băiat. A trecut pe lângă muncitori osteniți, hoinari rătăciți, pescari tăcuți. A văzut un bărbat foarte bătrân care, sub soarele pârjolitor, cânta la flautul tahitian în stilul tradițional, numai că sufla în el cu o nară; scotea un sunet atât de melancolic, încât Alma a simțit că o doare pieptul de nostalgie după casa ei. Dar tot nu l-a văzut pe Băiat.

Căutările ei erau zadarnice, zi după zi, dar întotdeauna se bucura să se întoarcă la golful Matavai și la rutina din misiune. Întotdeauna era recunoscătoare când reverendul Welles se oferea s-o ia cu el la grădinile de corali. Alma și-a dat seama că grădinile lui de corali erau pentru el ceea ce erau pentru ea paturile de mușchi de la White Acre – ceva complex, cu creștere lentă, care putea fi studiat ani de-a rândul, cu care să-ți petreci deceniile fără să te scufunzi în singurătate. Îi făceau mare plăcere conversațiile cu el din timpul excursiilor la recif. Reverendul Welles o rugase pe sora Manu să-i facă Almei o pereche de sandale pentru recif ca ale lui, din frunze de pandanus înnodate strâns, ca să pună piciorul pe corali ascuțiți fără să se taie. Îi arăta Almei spectacolul de circ al bureților, anemonelor și coralilor – toată frumusețea captivantă a apelor tropicale puțin adânci și limpezi. O învăța numele peștilor multicolori și îi spunea povești despre Tahiti. Nu-i punea niciodată întrebări despre viața ei, ceea ce o bucura: așa nu era nevoie să-l mintă.

Alma a început să se atașeze tot mai mult și de bisericuța din golful Matavai. Clădirii îi lipsea cu desăvârșire orice urmă de fast sau glorie (văzuse biserici mult mai frumoase în alte părți ale insulei), dar întotdeauna îi plăceau predicile scurte, emfaticе și inventive ale surorii Manu. A aflat de la reverendul Welles că tahitienii găseau în povestea lui Isus elemente familiare și că tocmai aceste elemente îi ajutaseră pe primii misionari să-l facă cunoscut pe Cristos băștinașilor. În Tahiti se credea că lumea e împărțită în *pō* și *ao*, întuneric și lumină. Marele stăpânitor, Taroa, creatorul, se născuse în *pō* – noaptea, în întuneric. Când auziseră de povestea aceasta, misionarii le explicaseră tahitienilor că și Isus Cristos se născuse tot în *pō* – noaptea, că ieșise din întuneric și suferință. Asta le captase atenția băștinașilor. Să fii născut noaptea însemna să ai un destin periculos și puternic. *Pō* era lumea morților, a tot ce era de neînțeles și de temut. *Pō* era fetid, descompus, înfricoșător. Dumnezeu, după cum le spuneau englezii, venise ca să scoată omenirea din *pō* și s-o aducă la lumină.

Pentru tahitieni, ideea aceasta avea oarecare sens. În orice caz, îi făcuse să-l admire pe Cristos, de vreme ce granița dintre *pō* și *ao* era un teritoriu periculos și doar un suflet deosebit de curajos ar fi putut trece dintr-o lume în cealaltă. *Pō* și *ao* se asemănau cu raiul și iadul, după cum i-a explicat reverendul Welles Almei, dar între ele existau mai multe punți, iar în locurile unde se întrepătrundeau se tulbura orice minte. Tahitienii nu încetaseră să se teamă niciodată de *pō*.

— Când li se pare că nu-i văd, spuse reverendul, le aduc în continuare ofrande zeilor care trăiesc în

pō. Știți, le aduc nu fiindcă i-ar cinsti sau i-ar iubi pe zeii aceștia ai întunecimii, ci fiindcă vor să-i mituiască să rămână în lumea duhurilor, departe de lumea luminii. *Pō* e o idee foarte greu de îndepărtat, știți. *Pō* nu încetează să existe în mintea tahitianului doar pentru că au venit zorii.

— Sora Manu crede în *pō*? întrebă Alma

— Absolut deloc, replică reverendul Welles, imperturbabil ca întotdeauna. E creștină până în măduva oaselor, după cum ați văzut. Dar, știți, îl respectă.

— Deci crede în duhuri? insistă Alma.

— În nici un caz, spuse reverendul Welles, îngăduitor. Ar fi un gând necreștinesc. Dar nici nu-i *plac* duhurile și nu vrea să le vadă că se apropie de sat, așa că uneori nu are încotro și trebuie să le aducă ofrande, știți, ca să stea departe.

— Atunci *crede* în duhuri, spuse Alma.

— Sigur că nu crede, o corectă reverendul Welles. Pur și simplu le poartă de grijă, știți. Veți vedea că sunt și unele părți ale insulei unde sora Manu crede că nu e bine să se ducă nimeni din satul nostru. Știți, se spune că cine se duce în locurile cele mai înalte și mai greu de atins din Tahiti riscă să intre într-un perete de ceață și să se dizolve până se întoarce în *pō*.

— Dar chiar crede că s-ar putea întâmpla așa ceva? întrebă Alma. Că o ființă umană s-ar putea dizolva?

— Cătuși de puțin, spuse vesel reverendul Welles. Dar, în același timp, dezaprobă fenomenul cu toată convingerea.

Oare Băiatul se dizolvase pur și simplu și se întorsese în *pō*? se întrebă Alma.

Dar Ambrose?

Alma nu primea nici o știre din lumea de afară. Nu i-a parvenit în Tahiti nici o scrisoare, deși ea le scria des lui Prudence și Hanneke, ba, uneori, chiar și lui George Hawkes. Își trimitea scrisorile, cu toată stăruința, cu baleniarele, știind că era foarte puțin probabil să ajungă la Philadelphia. Aflase că se întâmpla ca nici reverendul Welles să nu primească nici un semn de la soția și fiica lui din Cornwall câte doi ani la rând. Uneori, când sosea totuși, scrisoarea era umezită și imposibil de citit după lunga călătorie pe ocean. Asta i se părea Almei mai tragic chiar și decât să nu primești nici o știre de la familie, însă prietenul ei accepta situația așa cum accepta orice neajuns: cu o nemișcare calmă.

Alma se simțea singură, iar căldura era insuportabilă – noaptea nu aducea mai multă răcoare decât ziua. Căsuța ei devenise un cuptor fără aer. Într-o noapte s-a trezit cu șoapta unui bărbat în ureche: *Ascultă!* Dar, când s-a ridicat în capul oaselor, n-a găsit pe nimeni în încăpere – nici urmă de contingentul Hiro, ba nici de câinele Roger. Nici măcar un firicel de vânt. A ieșit afară, inima bătându-i puternic. Nu era nimeni. A văzut că, în noaptea liniștită și blândă, golful Matavai devenise neted ca oglinda. Tot firmamentul se reflecta perfect în apă, de parcă existau două ceruri: unul deasupra, unul dedesubt. Tăcerea și puritatea priveliștii erau incredibile. Plaja era parcă grea de prezențe nevăzute.

Trăise și Ambrose așa ceva în timpul șederii aici? Două ceruri în aceeași noapte? Simțise vreodată teama aceasta apăsătoare, amestecată cu admirație uimită, senzația aceasta de singurătate și în același timp de companie a unei prezențe nevăzute? El să fi fost cel care o trezise cu șoapta aceea în ureche? A încercat să-și aducă aminte dacă semănase cu vocea lui Ambrose, dar nu-și putea da seama. I-ar mai fi recunoscut vocea dacă ar fi auzit-o?

Dar gestul i s-ar fi potrivit perfect lui Ambrose – s-o trezească și s-o îndemne să *asculte*. Absolut. Dacă ar exista un singur mort care să încerce să vorbească cu viii, acesta ar fi fost Ambrose Pike – el, cu

fanteziile lui înalte despre metafizică și miraculos. Pe jumătate o convinsese și pe Alma de existența miracolelor, pe ea, care nu era predispusă la asemenea convingeri. Nu păruseră ei înșiși vrăjitori în noaptea aceea, în legătorie, când își vorbiseră fără cuvinte, prin tălpi și prin palme? Îi spusese că vrea să doarmă alături de ea ca să-i asculte gândurile. Ea vruse să doarmă alături de el ca să cunoască în sfârșit împreunarea cărnii, ca să țină în gură membrul unui bărbat – dar el nu dorise decât să-i asculte gândurile. De ce nu-l lăsase pur și simplu să le asculte? Și el de ce n-o lăsase să se apropie de el?

Se gândise oare la ea măcar o dată după ce sosise în Tahiti?

Poate încerca să-i trimită și acum mesaje, dar prăpastia era prea mare. Poate cuvintele se înmuiau și ajungeau indescifrabile în trecerea peste hăul enorm dintre moarte și pământ – ca scrisorile acelea triste și ilizibile pe care le primea uneori reverendul Welles de la soția lui, din Anglia.

— Cine ai *fost*? îl întrebă Alma pe Ambrose în noaptea de plumb, privind peste golul tăcut, ca oglinda. Glasul i-a răsunat atât de tare pe plaja goală, încât a speriat-o. A ascultat, în așteptarea unui răspuns, până au început s-o doară urechile, dar n-a auzit nimic. Nici măcar un val mărunț care să clipească pe plajă. Și apa, și aerul ar fi putut la fel de bine să fie cositor topit.

— Ambrose, unde ești acum? întrebă ea, cu voce mai înceată.

Nici un sunet.

— Arată-mi unde-l pot găsi pe Băiat, ceru ea, șoptind.

Ambrose nu răspunse.

Nu răspunse nici golul Matavai.

Nu răspunse nici cerul.

Sufla în cărbuni stinși; nu era nimic acolo.

Alma s-a așezat și a așteptat. S-a gândit la povestea pe care i-o spusese reverendul Welles, cea despre Taroa, primul zeu al tahitienilor. Taroa, creatorul. Taroa, născut într-o scoică. Timp de epoci nenumărate, Taroa rămăsese nemișcat, singura ființă vie din univers. Lumea era atât de goală, încât, când strigase prin întunecime, nici măcar nu se auzise un ecou. Era să moară de singurătate. Din singurătate și din golul acela nemăsurat, Taroa scosese lumea.

Alma s-a lăsat pe spate, pe nisip, și a închis ochii. Aici era mai confortabil decât pe salteaua ei din *fare*, care devenise înăbușitoare. N-o deranjau crabii, care mișunau legănat și se foiau grăbiți în jurul ei. Ei, înăuntrul carapacelor lor, erau singurele lucruri mișcătoare de pe plajă, singurele ființe vii din univers. A așteptat, pe fâșia aceea îngustă de pământ dintre două ceruri, până a răsărit soarele și toate stelele au dispărut și din cer, și din mare, dar nici atunci nu i-a spus nimeni nimic.

Apoi a venit Crăciunul și, odată cu el, sezonul ploios. Ploaia le-a adus izbăvirea de căldura infernală, dar le-a adus și niște melci incredibil de mari și pete umede de mucagai, care creșteau în cutele fustelor tot mai ponosite ale Almei. Plaja cu nisip negru din golul Matavai s-a îmbibat de apă ca o prăjitură însiropată. Ruperile de nori o țineau pe Alma toată ziua în casă, unde abia dacă-și auzea propriile gânduri în zgomotul tunător al apei pe acoperiș. Natura îi cucerea tot mai mult din spațiul de locuit și-așa micuț. Populația de șopârle din tavan s-a triplat peste noapte – o molimă de proporții aproape biblice. Micile reptile îi lăsau prin toată *fare* grămăjoare groase de excremente și de insecte semidigerate. În adâncimile putrede ale singurului pantof pe care-l mai avea Alma pe lume au început să crească ciuperci. Și-a atârnat mănunchiurile de banane de grinzi, ca să nu mai fugă cu ele șobolanii.

Într-o seară a apărut câinele Roger în patrula lui obișnuită din a doua parte a zilei, doar că a rămas zile-n șir; pur și simplu nu-i venea să țină piept ploii. Alma își dorea să-l vadă vânând șobolani, dar se părea că nici asta nu-i venea să facă. În continuare, n-o lăsa să-l hrănească din mână fără să clănțâne din

colți la ea, însă acum lua uneori din mâncarea ei, dacă i-o punea pe jos și se întorcea cu spatele. Câteodată îi îngăduia să-l mângâie pe cap când moțăia.

Furtunile loveau la intervale neregulate. Le auzeai crescând departe, în mare: pale continue de vânt furios dinspre sud-vest, tot mai zgomotos, ca un tren care s-ar fi apropiat. Dacă furtuna se anunța neobișnuit de puternică, aricii-de-mare se târau pe mal, în căutare de teren înălțat, mai sigur. Uneori se adăposteau în casa Almei: avea un motiv în plus să fie atentă unde punea piciorul. Ploaia cădea ca o perdea de săgeți. Râul de la capătul celălalt al plajei gălgâia de noroi, iar suprafața golfului fierbea și scuipa apă. Pe măsură ce furtuna se dezlănțuia mai tare, Alma se uita cum se strâng în jurul ei pereții lumii. Dinspre mare se apropiau ceața și negura. Mai întâi dispărea orizontul, apoi pierea insula Moorea din depărtare, apoi se ducea reciful, apoi plaja, iar în cele din urmă rămânea singură cu Roger în ceață. Lumea ajungea de mărimea casei înghesuite și nu cine știe ce uscate a Almei. Vântul bătea pieziș, tunetul răsuna înspăimântător, iar ploaia ataca din toate puterile.

Apoi, ploaia pleca și se întorcea soarele arzător – brusc, strălucitor, năucitor –, dar nu rămânea niciodată cât să apuce Alma să-și usuce bine așternutul. Din nisip se ridicau valuri unduitoare de abur. Dinspre munte coborau curenți umezi. Aerul de peste plajă trosnea și vălurea, ca un cearșaf în bătaia vântului, de parcă plaja se scutura de violența ce o izbise. Apoi se instaura un calm umed, care dura câteva ore sau câteva zile, până venea altă furtună.

În asemenea zile, ți se făcea dor de o bibliotecă și de o casă mare, uscată și caldă. Alma ar fi căzut în adâncurile disperării în timpul sezonului ploios din Tahiti dacă n-ar fi făcut o descoperire minunată: copiii din golful Matavai adorau ploaia. Cel mai tare o iubea contingentul Hiro – și de ce nu? Era sezonul alunecatului pe nămol ca pe tobogan, al pleoscăitului în băltoace și al escapadelor periculoase prin curenții sălbatici, torențiali, ai râului umflat. Cei cinci băieți se transformau în tot atâtea vidre; în loc să-i intimideze, umezeala îi încânta. Toată indolența pe care o arătaseră în sezonul fierbinte și uscat al poftelor se topise; îi luase locul *viața* vibrantă și bruscă. Contingentul Hiro era ca mușchiul, și-a dat seama Alma: se usca și se moleșea la căldură, dar dacă îl înmuiai bine învia pe loc. Copiii aceștia nemaipomeniți erau o adevărată forță a revenirii la viață! Puneau atâta hotărâre, energie și entuziasm în întoarcerea aceasta la activitate în lumea muiată, încât Alma și-a adus aminte de propria-i copilărie. Nici pe ea ploaia și noroiul n-o împiedicaseră vreodată să exploreze. Amintirea trezi în ea o întrebare clară, bruscă: acum de ce se ascundea oare în casă? În copilărie nu evitase niciodată vremea rea – atunci de ce o evita acum, când era om în toată firea? Dacă nu exista pe toată insula un loc unde să rămâi uscat, atunci de ce să nu te uzi și gata? Întrebarea atrase după ea o alta, la fel de bruscă: De ce nu ceruse ajutorul contingentului Hiro în căutarea Băiatului? Cine era mai potrivit să găsească un tânăr tahitian dacă nu un alt tânăr tahitian?

În urma revelațiilor acestora, Alma a ieșit din casă în fugă și i-a chemat pe cei cinci mici sălbatici, care tocmai aruncau foarte hotărâți unul în altul cu noroi. Au alergat spre ea ca o singură masă alunecoasă, nămolosă și plină de râsete. Îi amuza vederea doamnei albe pe plaja lor, în mijlocul unei ploi furtunoase, în rochia ei udă learcă și udându-se și mai tare sub ochii lor. Era o distracție pe cinste și nu costa nimic.

Alma i-a chemat mai aproape și le-a vorbit într-un amestec de tahitiană, engleză și gesturi înflăcărâte. Mai târziu n-avea să-și amintească în ce fel reușise să le transmită ideea, dar nucleul mesajului acesta fusese: *Vitejii mei, a venit vremea aventurii!* Îi întrebuse dacă știau de locurile din inima insulei, unde nu-i plăcea surorii Manu să se ducă oamenii din sat. Dar cunoșteau ei oare *toate* locurile interzise, unde trăiau oamenii stâncilor și unde se găseau cele mai ascunse sate păgâne? Și n-ar vrea s-o ducă acolo și pe

sora Whittaker într-o aventură măreață de-a lor?

Dacă n-ar vrea? Dar cum să nu vrea? Ideea era atât de amuzantă, încât au pornit în aceeași zi. Mai exact, au pornit pe dată, iar Alma i-a urmat fără ezitare. Fără încălțări, fără hărți, fără mâncare, fără (Doamne ferește!) *umbrele*, băieții au condus-o pe Alma drept în ținutul dealurilor, dincolo de sat, departe de așezările mărunte de pe coastă pe care le explorase deja singură. Au înaintat drept în ceață, în norii de ploaie, spre vârfurile năpădite de junglă pe care Alma le zărise la început de pe puntea lui *Elliot* și care îi păruseră, atunci, atât de înfricoșătoare și de străine. Au urcat tot mai sus și mai sus – și nu doar în ziua aceea, ci și în fiecare zi din luna aceea. Zi de zi explorau cărări tot mai îndepărtate și locuri tot mai sălbatice, adesea sub ploaia neobosită și întotdeauna cu Alma Whittaker pe urmele lor.

La început Almei i-a fost teamă că n-avea să poată ține pasul cu ei, dar în curând și-a dat seama de două lucruri: că anii în care colectase exemplare botanice îi dăduseră o condiție fizică excepțională și că băieții țineau cont, în mod de-a dreptul adorabil, de limitările tovarășei lor temporare. Când ajungeau în locuri mai periculoase încetineau ca să-i prindă din urmă și nu-i cereau să sară peste crevasele adânci, ca ei, și nici să se cațere pe stânci ude agățându-se în mâini, cum puteau ei să se agațe, cu o pricepere care părea să le vină ușor. Uneori, contingentul Hiro trecea în spatele ei, când urcușul era foarte abrupt, și o împingea în sus în mod destul de nedemn, cu mâinile pe posteriorul ei lat. Dar pe Alma n-o deranja. Erau generoși. O încurajau cu chiote când se cățara, iar dacă îi prindea întunericul în inima junglei o țineau de mână și o călăuzeau pe drumul de întoarcere la siguranța oferită de misiune. În asemenea plimbări prin beznă o învățau cânturi războinice în tahitiană – cântecele pe care le cântă bărbații ca să capete curaj în fața primejdiei.

Tahitienii erau cunoscuți pe toată întinderea Mărilor Sudului drept cățărați pricepuți și exploratori îndrăzneți (Alma auzise de băștinași care puteau parcurge fără șovăire aproape cincizeci de kilometri într-o zi pe terenul acela greu de străbătut), dar nici ea nu obișnuia să șovăie – cel puțin nu când urmărea ceva, iar acum era ferm convinsă că se afla în cea mai importantă urmărire a vieții ei. Asta era șansa de a-l găsi pe Băiat. Dacă încă se mai afla pe insulă, copiii aceia neobosiți aveau să dea de el.

Absențele ei tot mai îndelungate de la misiune n-au trecut neobservate.

Când, în cele din urmă, sora Etini a întrebat-o, cu îngrijorare pe chip, pe unde-și petrecea zilele, Alma îi spuse doar: „Caut mușchi cu ajutorul celor mai zdraveni mici naturaliști pe care-i aveți aici!”

Nimeni nu s-a îndoit de cuvântul ei, fiindcă nici n-ar fi putut găsi perioadă mai bună pentru mușchi. Alma chiar vedea tot felul de briofite curioase pe pietrele și copacii pe lângă care treceau, dar nu se oprea să le cerceteze mai îndeaproape. Mușchiul avea să fie acolo mereu; ea căuta ceva mai efemer, mai urgent: un om. Un om care cunoștea niște secrete. Ca să-l găsească, trebuia să se miște în Timpul Uman.

Cât despre băieți, le făcea o enormă plăcere jocul acesta neașteptat, care le cerea s-o ducă pe doamna cea ciudată și cam bătrână prin toată insula, să vadă toate locurile interzise și să întâlnească cele mai îndepărtate neamuri. Au dus-o pe Alma la temple abandonate și în peșteri cu aer sinistru, în ale căror colțuri încă se mai ițeau oaze de om. Uneori, prin locurile acelea sumbre întâlneau tahitieni vii, dar nici unul nu era Băiatul. Au dus-o într-un sătuc de pe malul lacului Maeva, unde femeile încă mai purtau fuste de iarbă, iar fețele bărbaților erau acoperite cu tatuaje macabre, dar Băiatul nu era nici acolo. Băiatul nu era nici printre vânătorii pe care-i întâlneau pe potecile alunecoase, nici pe pantele muntelui Orohena, nici pe muntele Aorii, nici în lungile tuneluri vulcanice. Contingentul Hiro a dus-o pe o coamă de smarald, tocmai în vârful lumii, atât de sus, încât părea să despartă în două și cerul – fiindcă pe o parte a coamei ploua, iar în partea cealaltă era soare. Alma s-a oprit pe vârful precar, cu întunericul de-a stânga și lumina de-a dreapta, dar nici măcar de aici – de unde avea cea mai înaltă panoramă posibilă, la

confluența fenomenelor naturii, la întâlnirea dintre *pō* și *ao* – nu-l vedea pe Băiat nicăieri.

Deștepți cum erau, copiii și-au dat seama, în cele din urmă, că Alma căuta ceva, dar Hiro (mereu cel mai deștept) a fost cel care a înțeles că de fapt căuta *pe cineva*.

— Omul acela nu aici? o întreba Hiro atent, la sfârșitul fiecărei zile.

Hiro începuse să vorbească englezește și se considera un adevărat maestru al limbii.

Alma nu le confirmă că era în căutarea unei persoane, dar nici nu negă.

— Măine găsim el! jura Hiro în fiecare zi, dar trecu ianuarie, trecu februarie și Alma tot nu-l găsi pe Băiat.

— Găsim el sabatul care vine! promise Hiro – fiindcă „sabat“ însemna, prin părțile acelea, „săptămână“.

Dar mai trecură patru sabaturi și Alma tot nu dădu de Băiat. Erau deja în aprilie. Hiro începuse să arate îngrijorat, morocănos. Nu știa unde s-o mai ducă pe Alma în expedițiile lor temerare pe insulă. Nu mai era o joacă amuzantă; era clar că devenise o campanie serioasă, iar Hiro își dădea seama că pierdea campania. Simțindu-i descurajarea, ceilalți membri ai contingentului și-au pierdut și ei buna dispoziție. Atunci Alma a hotărât să le ia răspunderea de pe umeri. Erau prea tineri ca să care povara poverii *ei*; nu voia să-i vadă îngreunați de grijă și responsabilitate de dragul urmării unei figuri fantomatice pe care, de fapt, ea o căuta.

Alma a eliberat contingentul Hiro de la datorie și n-a mai plecat cu el în expediții. În semn de mulțumire, i-a dat fiecărui băiat o bucată din microscopul ei prețios – pe care tot ei i-l aduseseră, *aproape* intact, de-a lungul ultimelor luni – și a dat mâna cu ei. Le-a spus, în tahitiană, că erau cei mai mari războinici din toate timpurile. Le-a mulțumit pentru curajul cu care-i arătaseră întreaga lume cunoscută. Le-a spus că găsisse tot ce avea de găsit. Apoi i-a trimis să-și reia cariera dinainte – joaca permanentă și fără scop.

Sezonul ploios se sfârșise. Alma era în Tahiti de aproape un an. A strâns iarba mucegăită de pe podeaua casei și a adus din nou iarbă proaspătă. Și-a reumplut salteaua mâncată de putregai cu paie uscate. A urmărit împutinarea populației de șopârle, pe măsură ce zilele se luminau și se limpezeau. A confecționat o mătură nouă și a adunat pânzele de păianjeni de pe pereți. Într-o dimineață, sub apăsarea nevoii de a-și îmbroscăta în minte scopul, a deschis valiza lui Ambrose ca să se mai uite o dată la desenele cu Băiatul și a descoperit că, în timpul sezonului ploios, le consumase cu totul mucegaiul. A încercat să separe filele una de alta, dar i s-au destrămat în mâini, lăsând în urmă doar bucăți verzi, păstoase. Le mâncase și un fel de molie, care se hrănise cu fragmentele mărunte. Nu mai avea ce salva. Nu mai vedea nici o urmă din chipul Băiatului, din liniile superbe trasate de mâna lui Ambrose. Insula devorase ultima dovadă a existenței soțului ei inexplicabil și a muzei lui himerice.

Alma a resimțit dezintegrarea desenelor ca pe o nouă moarte: acum se dusesse până și fantoma. Îi venea să plângă, dar și mai tare îi venea să-și pună judecata la îndoială. De-a lungul ultimelor zece luni văzuse în Tahiti atâtea și atâtea chipuri, dar acum se întreba dacă într-adevăr ar fi fost în stare să-l recunoască pe Băiat dacă i-ar fi ieșit drept în cale. Poate îl și văzuse? Nu fusese cumva printre tinerii aceia de pe cheiul din Papeete în prima zi când ajunsese pe insulă? Nu trecuse cumva pe lângă el de mai multe ori? Nu trăia cumva chiar aici, în sat, și ea ajunsese imună la chipul lui? Nu-și mai putea compara amintirile cu nimic. Băiatul abia dacă existase, iar acum nu mai exista deloc. A închis valiza ca pe capacul unui sicriu.

Nu mai putea rămâne în Tahiti. Era absolut sigură de asta. Nici n-ar fi trebuit să vină. Câtă energie, hotărâre și *cheltuială* îi trebuiseră ca să ajungă pe insula aceasta a ghicitorilor, iar acum iat-o eșuată aici, fără măcar să aibă un motiv temeinic. Mai rău, ajunsese o povară pentru mica așezare locuită de oameni

cinstiți, căroro le mâncase mâncarea, le consumase resursele puține și le înrolase copiii în căutările ei iresponsabile. Frumoasă situație! Alma simțea că pierduse cu totul firul scopului vieții ei, așa firav cum fusese de la început. Își întrerupsese studiul asupra mușchilor, plictisitor, dar onorabil, de dragul vânătorii acesteia improbabile pe urmele unei fantome – de fapt, pe urmele a *două* fantome: Ambrose și Băiatul. Și la ce bun? Nu știa cu nimic mai mult despre Ambrose decât știuse înainte să ajungă pe insulă. Toată lumea cu care vorbise în Tahiti spusese că soțul ei era întocmai așa cum păruse să fie de la început: un suflet blând și virtuos, incapabil de a face rău, prea bun pentru lumea aceasta pământescă.

Îi răsărea în minte ideea că era foarte posibil ca Băiatul să nici nu fi existat. Altfel l-ar fi găsit ea până atunci, sau i-ar fi vorbit cineva de el – chiar și cu mari ocolișuri. Ambrose pesemne îl inventase. Nu-și putea închipui gând mai trist. Băiatul fusese o închipuire a unui om singur și cu mintea tulburată. Ambrose își dorise cu atâta ardoare un tovarăș, încât își desenase unul. Creându-și un prieten, un iubit fantomatic și frumos, obținuse căsătoria spirituală la care tânjise dintotdeauna. Într-un fel, avea sens. Mintea lui Ambrose nu fusese niciodată prea zdravănă, nici în cele mai bune împrejurări! Chiar și cel mai apropiat prieten al lui îl internase într-un spital de boli mintale; i se părea că deslușește amprentele lui Dumnezeu în lumea botanică. Ambrose era un om care vedea îngeri în orhidee și care crezuse într-o vreme că el însuși e înger – ce idee! Alma călătorise peste jumătate de glob în căutarea unei stafii născute din imaginația fragilă și smintită a unui om singur.

Povestea era simplă, ea o complicase cu cercetările ei inutile. Poate că își dorise să fie mai sinistră, cel puțin pentru a da mai mult tragism situației în care se afla. Poate că l-ar fi vrut pe Ambrose vinovat de lucruri groaznice, de pederastie și depravare, ca să-l poată disprețui în loc să-i fie dor de el. Poate că tânjise să găsească aici, în Tahiti, dovada că existaseră nu un Băiat, ci *mulți* băieți – un harem de tineri fragezi, pe care Ambrose îi violase și-i nenorocise unul după altul. Dar nu se vedea nici urmă de așa ceva. Adevărul se limita la atât: Alma fusese atât de naivă și de libidinoasă, încât se măritase cu un tânăr nevinovat, cu mințile cam împrăștiate. Când tânărul în cauză o dezamăgise, fusese atât de crudă și de furioasă, încât îl exilase în Mările Sudului, unde murise singur și nebun, legănat de fantezii, pierdut într-un sătuc nenorocit, condus – dacă așa ceva se putea numi conducere! – de un misionar bătrân, nefolositor și candid.

Cât despre motivul pentru care valiza și desenele lui Ambrose rămăseseră neatînse (de om, dar nu și de natură) în Tahiti, în *fare* cea nepăzită a Almei, vreme de aproape un an, când toate celelalte bunuri îi fuseseră împrumutate, șterpelite, demontate sau scotocite... ei bine, pentru misterul acesta, pur și simplu n-avea destulă imaginație. Și nici nu mai avea destulă voință ca să se ia la trântă cu o altă întrebare imposibilă.

Nu mai avea ce afla aici. Nu mai simțea că există vreun motiv să rămână. Trebuia să-și facă un plan pentru anii de viață rămași. Fusese impulsivă și nechibzuită, dar avea să plece spre nord cu următoarea balenieră și se va așeza undeva. Nu știa decât că în Philadelphia nu se mai putea întoarce. Renunțase la White Acre și nu mai putea reveni acolo niciodată; ar fi fost injust față de Prudence, care avea dreptul să stăpânească domeniul fără ca Alma să se țină după ea și s-o încurce. Oricum, să se ducă înapoi acasă ar fi fost o umilire. Trebuia s-o ia de la capăt. Și mai trebuia să-și găsească o îndeletnicire din care să se întrețină. A doua zi avea să trimită vorbă la Papeete că o interesează o cabină pe o navă bună, cu un căpitan respectabil care să fi auzit de Dick Yancey.

Nu era împăcată, dar măcar era hotărâtă.

Capitolul douăzeci și cinci

Patru zile mai târziu, pe Alma au trezit-o în zori țipetele încântate ale contingentului Hiro. A ieșit din *fare* să vadă de unde venea tevatura. Cei cinci mici sălbatici alergau de colo-colo pe plajă, făcând tumbe și roata sub primele raze ale soarelui dimineții și zbierând în tahitiană de mai mare dragul. Când dădu cu ochii de Alma, Hiro alergă până la ușa ei, pe cărarea în zigzag, cu o viteză amețitoare.

— Vine mâine dimineață! strigă el.

Ochii îi ardeau de un entuziasm cum Alma nu mai văzuse niciodată, nici măcar la copilul acesta atât de agitat. Zăpăcită, Alma îl apucă de braț, în încercarea de a-l încetini nițel și de a înțelege ce voia să spună.

— Cum adică, Hiro?

— Vine Mâine Dimineață! strigă el din nou, în timp ce țopăia pe loc, ieșit din minți de bucurie.

— Spune-mi în tahitiană, îi comandă ea în tahitiană.

— *Teie o tomorrow morning!* îi strigă el iar – amestec de tahitiană și engleză care spunea tot ce spusese și prima oară: „Vine mâine dimineață.“

Alma a ridicat ochii și a văzut că pe plajă se aduna încet-încet o mulțime – toți sătenii de pe lângă misiune, dar și oameni din satele apropiate. Toți erau la fel de încântați ca băieții. L-a văzut pe reverendul Welles, care alerga spre mal cu pasul lui ciudat, crăcănat. I-a văzut alergând pe sora Manu, pe sora Etini și pe pescarii din împrejurimi.

— Uite! spuse Hiro, îndemnând-o pe Alma să se uite spre mare. Mâine dimineață ajuns!

Alma se uită către golf și văzu – cum de nu le observase de la început? – o flotă de canoe lungi care despicau apa îndreptându-se spre plajă cu o repeziciune incredibilă, împinse de zeci de vâslași cu pielea închisă la culoare. De când era în Tahiti nu încetase să se minuneze de puterea și agilitatea ambarcațiunilor acestora. De fiecare dată când năvăleau în golf astfel de flotile, se simțea de parcă avea în față sosirea lui Iason și a argonauților, sau a corăbiilor lui Ulise. Cel mai mult îi plăcea când, odată ajunși aproape de mal, vâslașii își încordau mușchii într-o ultimă zvâcnire, iar canoele zburau pe uscat ca scăpate din niște arcuri enorme și nevăzute, pentru a-și face o intrare dramatică și exuberantă pe plajă.

Alma avea întrebări, dar Hiro se repezise deja înainte ca să întâmpine canoele – la fel și restul mulțimii tot mai numeroase. Nu mai văzuse niciodată atâția oameni pe plajă. Molipsindu-se de agitația lor, a alergat și ea spre bărci. Erau canoe deosebit de frumoase, de-a dreptul maiestuoase. Cea mai mare trebuie să fi avut aproape douăzeci de metri, iar la prova ei stătea în picioare un bărbat de o înălțime și robustețe impresionantă – era limpede că el era conducătorul expediției. Era tahitian, dar, când a ajuns mai aproape, Alma a văzut că era îmbrăcat impecabil într-un costum europeanesc. Sătenii s-au adunat în jurul lui, cântând cântece de bun venit și purtându-l pe sus de la canoe ca pe un rege.

Străinul a fost adus la reverendul Welles. Alma și-a făcut loc printre cei adunați, trăgându-se cât mai aproape. Bărbatul s-a aplecat peste reverend și cei doi și-au apăsat nasurile unul de celălalt, cu gestul obișnuit însemnând cea mai adâncă afecțiune. L-a auzit pe Welles spunând, cu glasul umed de lacrimi: „Bun venit înapoi în casa ta, fiu binecuvântat al Domnului.“

Străinul s-a retras din îmbrățișare. S-a întors ca să zâmbească mulțimii și Alma a reușit, pentru prima oară, să-i vadă fața. Dacă n-ar fi susținut-o înghesuiala de trupuri, ar fi căzut la pământ, izbită de șocul recunoașterii.

Cuvintele *mâine dimineață*, pe care le scrisese Ambrose pe spatele tuturor desenelor cu Băiatul, nu fuseseră nici un cod. „Mâine dimineață“ nu era vreo dorință visătoare de a atinge un viitor utopic, cum nu era nici vreo anagramă sau vreo metodă de ocultare obscură. Măcar o dată în viața lui, Ambrose Pike vorbise și el cum nu se poate mai clar: Mâine Dimineață era pur și simplu numele cuiva.

Iar acum, într-adevăr, venise Mâine Dimineață.

Descoperirea a înfuriat-o.

A fost prima ei reacție. Se simțea, poate irațional, păcălită. De ce nu auzise, în atâtea și atâtea luni de căutare și de rătăcire zadarnică, nici măcar o dată de el? – de figura aceasta regească, de vizitatorul acesta adorat, de omul a cărui sosire aducea pe mal, să-l întâmpine, tot nordul insulei? Cum de nu făcuse nimeni referire la numele sau existența lui, măcar în trecut? Nimeni nu folosise față de Alma cuvintele *mâine dimineață* decât atunci când se refereau, literalmente, la ceva care urma să se întâmple a doua zi. Și în mod sigur nu menționase nimeni adorația universală pe care i-o purta insula unui băștinaș misterios și chipeș care avea să apară de nicăieri, poate, într-o bună zi, ca să fie venerat. Nici măcar nu se zvonise de existența unei asemenea persoane. Cum era posibil ca cineva atât de important să *apară* așa, pur și simplu?

În timp ce toți ceilalți se îndreptau spre biserică în masă, chiuind și intonând cânturi tahitiene, Alma a rămas, tăcută, pe plajă, încercând să înțeleagă ceva. Vechilor convingeri le lua locul întrebări noi. Bruma de certitudini nu mai vechi de o săptămână se destrăma deodată așa cum se topește un baraj de gheață la venirea primăverii. Stafia în căutarea căreia venise în Tahiti chiar exista, dar nu era un Băiat; mai degrabă părea să fie un fel de rege. Ce treabă avusese Ambrose cu un rege insular? Cum se cunoscuseră? De ce-l zugrăvisese Ambrose pe Mâine Dimineață ca simplu pescar, când era evident că deținea o putere considerabilă?

Mașinăria încăpățânată, inepuizabilă, care specula mereu înăuntrul Almei s-a pus din nou în mișcare. Senzația n-a făcut decât s-o înfurie și mai tare. Obosise îngrozitor să tot speculeze. Nu mai suporta să inventeze teorii noi. I se părea că toată viața trăise într-o stare de speculație continuă. Nu vrusese altceva decât să *știe*, dar chiar și acum – după atâția ani de întrebări neobosite – nu făcea decât să cugete, să se mire și să ghicească.

Gata cu speculațiile. Gata cu ele. Acum trebuia să afle tot. Avea să insiste să afle.

Alma auzi zgomotul din biserică când era încă departe. Cântecul care ieșea din clădirea umilă nu semăna cu nimic din tot ce auzise. Erau un răget de fericire. N-avea loc în biserică; rămase afară, în mulțimea de oameni care se împingeau și incantau, și ascultă. Imnurile pe care le auzise până atunci acolo, vocile celor optsprezece enoriași de la misiunea reverendului Welles, fuseseră niște melodii amărâte și firave în comparație cu ce auzea acum. Înțelegea pentru prima dată ce trebuia să fie muzica tahitiană și de ce avea nevoie de sute de voci care să răcnească și să tune împreună spre a-și îndeplini scopul: acela de a acoperi mugetul oceanului. Asta făceau acum oamenii aceia, exprimându-și venerația zdrobitor, superb și periculos.

În cele din urmă s-au liniștit, iar Alma a auzit o voce de bărbat care vorbea congregației, clar și puternic. Vorbea în tahitiană – un discurs care, pe alocuri, suna a cânt. S-a apropiat cu greu de ușă și a aruncat o privire înăuntru: era Mâine Dimineață, înalt și splendid, adresându-se celor adunați din amvon, cu brațele ridicate. Noțiunile de tahitiană ale Almei erau încă prea rudimentare ca să poată urmări toată predica, dar înțelegea că bărbatul rostea o mărturie înflăcărată a existenței lui Cristos cel viu. Dar făcea mai mult de atât: în același timp, dansa și se juca cu adunarea așa cum îi văzuse Alma de atâtea ori pe băieții din contingentul Hiro dansând și jucându-se cu valurile. Avea un curaj și o stăpânire de sine de

neclintit. Le smulgea enoriașilor răsese și lacrimi, le inspira solemnitate și bucurie dezlănțuită. Își simțea propriile emoții purtate de colo-colo de timbrul și intensitatea vocii lui, chiar dacă, în mare parte, cuvintele îi rămâneau neînțelese.

Spectacolul lui Mâine Dimineață a continuat mai mult de o oră. I-a făcut să cânte; i-a făcut să se roage; i-a făcut capabili, s-ar fi zis, să pornească la atac odată cu zorii. Mama ar fi disprețuit scena aceasta, își spusese Alma. Beatrix Whittaker nu fusese niciodată amatoare de pasiuni evanghelice; își trăise viața convinsă că freneticii riscă să uite de bunele maniere și de rațiune, și atunci unde ar mai ajunge civilizația omenească? În orice caz, discursul exuberant al lui Mâine Dimineață nu semăna cu nimic din ce auzise Alma în biserica reverendului Welles – nu semăna, de fapt, cu nimic din ce auzise *oriunde*. Nu era în fața unui preot din Philadelphia, care împărtășea cuminte învățăturile luterane, și nici în fața surorii Manu și a omiliilor ei simple și monosilabice; aici era vorba de oratorie. Aici sunau tobele războiului. Aici Demostene apăra Ctesifonul. Aici Pericle îi cinstea pe morții Atenei. Aici Cicero îl muștra pe Catilina.

Un lucru pe care în nici un caz *nu* i-l evoca Almei discursul lui Mâine Dimineață era umilința, cuminența pe care ajunsese s-o asocieze cu modesta așezare misionară de pe malul mării. Mâine Dimineață nu avea în el nimic umil sau cuminte. În viața ei nu mai întâlnise o personalitate atât de îndrăzneată și de sigură pe sine. Îi veni în minte un adagiu al lui Cicero, în latina sa originală, maiestuoasă (singura limbă, după părerea ei, care putea face față răbufnirii tunătoare de elocință înăscută la care era martoră în clipele acelea): *Nemo umquam neque poeta neque orator fuit, qui quemquam meliorem quam se arbitraretur.*

Niciodată n-a fost pe lume poet sau orator care să creadă că există altul mai bun decât el.

Toată ziua, agitația nu făcu decât să sporească.

Prin sistemul de telegraf băștinaș, fantastic de eficient (băieți iuți de picior și cu glasul puternic), s-a răspândit repede vestea că sosise Mâine Dimineață, iar plaja golfului Matavai arăta, cu fiecare ceas, tot mai înghesuită și mai exuberantă. Alma voia să dea de reverendul Welles și să-i pună o mulțime de întrebări, dar silueta lui mărunț se tot pierdea în mulțime și nu-l întrezărea decât câte o clipă, cu părul alb zburând pe aripile brizei și cu fața luminată de bucurie. Nu reușea să se apropie nici de sora Manu, care era atât de tulburată, încât își pierduse pălăria uriașă cu flori și plângea ca o școlăriță în mijlocul unui cârd de femei trâncănitore și euforice. Contingentul Hiro nu era nicăieri – sau, mai bine zis, era peste tot, dar se mișca prea repede ca să-l vadă sau să-l ia la întrebări pe vreunul din băieți.

Adunarea de pe plajă s-a transformat, ca printr-o decizie unanimă, într-o petrecere. S-a făcut loc pentru lupte și meciuri de box. Tinerii și-au azvârlit cât colo cămășile, s-au uns cu ulei de cocos și s-au luat la trântă. Copiii galopau pe țârm în curse de viteză spontane. S-a desenat un cerc în nisip și, cât ai clipi, a început o luptă de cocoși. De-a lungul zilei au apărut și muzicanții, purtând cu ei orice, de la tobe și flaute tahitiene la corni și scripci europene. În altă parte a plajei, niște bărbați săpau de zor la un cuptor îngropat și-l căpțușeau cu pietre. Pregăteau o friptură enormă. Apoi, Alma a văzut-o pe sora Manu cum prinde din senin un porc, îl doboară la pământ și-l omoară – spre marea consternare a animalului. Cu un cuțit lung și o mână sigură, Manu măcelări veselă porcul. Îi scoase măruntaiele cu ușurința cu care altă femeie ar fi depănat un scul de lână. Împreună cu câteva femei mai puternice, ținu carcasa peste flăcările din groapă ca să pârlască părul. Apoi o înfășură în frunze și o coborî pe pietrele fierbinți. Un număr considerabil de găini, neajutorate în fața valului sărbătoresc, împărtășiră soarta porcului.

Alma o văzu trecând în grabă pe sora Etini cea drăguță, cu brațele pline de fructele arborelui-de-pâine.

Se repezi, o atinse pe umăr și spuse:

— Soră Etini, spune-mi, te rog: cine e Mâine Dimineață?

Etini se întoarse spre ea cu un zâmbet larg.

— E fiul reverendului Welles, răspunse ea.

— *Fiul reverendului Welles?* repetă Alma. Reverendul avea doar fiice – și nu-i mai trăia decât una.

Dacă engleza surorii Etini n-ar fi fost atât de abilă și de curgătoare, Alma ar fi crezut că greșise cuvintele.

— Fiul lui după *taio*, explică Etini. Mâine Dimineață e fiul lui adoptiv. E și fiul meu și al surorii Manu. E fiul tuturor de la noi din misiune! Toți suntem rude după *taio*.

— Dar de unde vine? întrebă Alma.

— Vine de aici, spuse Etini, nereușind să ascundă cât de mândră era de asta. Vezi tu, Mâine Dimineață e al nostru.

— Dar de unde a venit azi?

— A venit de pe Raiatea, acolo trăiește acum. Are și el o misiune acolo. A obținut un mare succes pe Raiatea, insulă care odinioară se opunea din toate puterile Dumnezeului celui adevărat. Oamenii pe care i-a adus azi sunt convertiți de el – de fapt, sunt doar o parte din cei convertiți de el. Bineînțeles, sunt mult mai mulți.

Bineînțeles, Alma avea mult mai multe întrebări, dar sora Etini se grăbea să ajute la ospăț, așa că îi mulțumi și o lăsă să-și vadă de treabă. Se îndreptă spre o tufă de guava de lângă râu și se așeză la umbra ei să se gândească. Avea destule lucruri de analizat și deslușit. Încercând cu disperare să înțeleagă ceva din mulțimea de informații neașteptate și noi, îi veni în minte o conversație pe care o avusese, cu luni în urmă, cu reverendul Welles. Își amintea vag că reverendul îi spusese despre cei trei fii adoptivi ai lui (produsele cele mai admirabile ale școlii misionare din golful Matavai), care conduceau acum misiuni respectate pe diverse insule aflate mai departe, în larg. Se strădui să-și amintească detaliile acelei discuții, purtată cu mult timp înainte, dar, în mod frustrant, memoria nu-i oferea nimic clar. Avea impresia că nu era exclus ca Raiatea să fi fost, într-adevăr, una din insulele pe care le menționase, dar numele „Mâine Dimineață“ în nici un caz nu fusese rostit. Alma ar fi remarcat un asemenea nume. Cele două cuvinte i-ar fi atras atenția imediat, fiind atât de încărcate de asociații personale. Nu, niciodată nu auzise pe cineva spunându-i numele. Reverendul Welles îi spusese altcumva.

Sora Etini trecu din nou pe lângă ea în fugă, de data asta cu brațele goale, și din nou Alma se repezi s-o oprească. Știa că o încurca, dar nu se putea abține.

— Soră Etini, întrebă ea, care e numele lui Mâine Dimineață?

Întrebarea păru s-o deruteze pe sora Etini.

— Mâine Dimineață, spuse ea simplu.

— Dar fratele Welles cum îl strigă?

— A! Ochii surorii Etini se luminară. Fratele Welles îl strigă pe numele lui tahitian, Tamatoa Mare. Dar Mâine Dimineață e o poreclă pe care și-a inventat-o singur, când era mic! Preferă să i se spună așa. Întotdeauna a prins foarte ușor limbile străine, soră Whittaker, e fără îndoială cel mai bun elev pe care l-am avut doamna Welles și cu mine, și vei vedea că vorbește o engleză mult mai bună decât a mea; încă din primii ani de viață și-a dat seama că numele lui tahitian sună ca cele două cuvinte în engleză, *tomorrow morning*. De la început a fost foarte isteț. Acum toți suntem de părere că numele i se potrivește, fiindcă, îți dai seama, aduce atâta speranță tuturor oamenilor pe care-i întâlnește. Ca o zi nouă.

— Ca o zi nouă, repetă Alma.

— Da, chiar așa.

— Soră Etini, spuse Alma. Iartă-mă, dar mai am doar o întrebare. Când a venit ultima oară Tamatoa Mare aici, în golful Matavai?

Sora Etini răspunse fără ezitare:

— Noiembrie 1850.

Apoi plecă grăbită. Alma se așeză din nou la umbră și urmări desfășurarea debandadei vesele. Privea fără nici o bucurie. Simțea o adâncitură în inimă, de parcă cineva i-o apăsa cu degetul mare prin piept, profund și ferm.

Ambrose Pike murise aici în noiembrie 1850.

Almei i-a luat ceva timp să se apropie de Mâine Dimineață. Noaptea a avut loc o enormă petrecere – un ospăț demn de un monarh, fiindcă era clar că așa era privit omul acesta. Pe plajă s-au adunat sute de tahitieni, care au mâncat friptură de porc, pește și fructele arborelui-de-pâine și s-au delectat cu budincă de arorut, igrane și nenumărate nuci de cocos. S-au aprins focuri mari și lumea a început să danseze – firește, nu dansurile cele obscene pentru care fusese atât de cunoscută Tahiti pe vremuri, ci cel mai decent dans tradițional, căruia îi spuneau *hura*. Nici măcar acesta n-ar fi fost permis la nici o altă misiune de pe insulă, însă Alma știa că reverendul Welles îl mai îngăduia din când în când. („Pur și simplu nu înțeleg ce rău poate să pricinuiască“, îi spusese el odată Almei, care începuse să considere fraza aceasta des repetată mottoul perfect pentru reverend.)

Alma nu mai văzuse niciodată dansul; a fascinat-o la fel de mult ca pe ceilalți. Dansatoarele tinere își împodobiseră părul cu câte trei ghirlande de flori de iasomie și gardenie, care le atârnavă pe ceafă. Muzica era lentă, unduitoare. Unele fete aveau fețele ciupite de vărsat, dar în lumina flăcărilor toate erau la fel de frumoase. Membrele și șoldurile mișcătoare ale femeilor se conturau chiar și pe sub rochiile fără formă, cu mâneci lungi, pe care le impunea misiunea. Era de departe cel mai provocator dans din câte văzuse Alma (până și mișcarea palmelor era provocatoare, se miră ea), care nici nu reușea să-și închipuie cum trebuie să i se fi părut tatălui ei în 1777, când femeile care-l dansau purtau fuste de iarbă și nimic altceva. Ce spectacol trebuie să fi fost pentru un băiat din Richmond care se străduia să-și păstreze virtutea nepătată!

Din când în când, bărbații atletici săreau în ringul de dans și desfășurau niște figuri comice, de bufoni, menite să întrerupă *hura*. La început, Alma a crezut că scopul era să alterneze atmosfera senzuală cu momente comice, dar în curând și mișcările lor au început să frizeze obscenitatea. Se repeta la nesfârșit o glumă – bărbații încercau să apuce dansatoarele, iar ele se fereau iute și grațios, fără să greșească nici un pas. Chiar și copiii cei mai mici păreau să priceapă aluzia la dorință și respingere care se subînțelegea din spectacol; hohoteau zgomotos, ceea ce-i făcea să pară mult mai pricepuți decât erau la vârsta lor. Până și sora Manu (exemplu strălucit de corectitudine creștină) s-a amestecat la un moment dat și s-a alăturat dansatoarelor de *hura*, legănându-și silueta masivă cu o agilitate uimitoare. Când s-a repezit spre ea unul din dansatorii tineri, s-a lăsat prinsă, spre bucuria zgomotoasă a mulțimii. Apoi, dansatorul s-a frecat de șoldul ei cu o serie de mișcări a căror obscenitate fățișă nu putea scăpa nimănui; sora Manu s-a uitat pur și simplu la el cu o privire cochetă, exagerată comic, și a continuat să danseze.

Alma îl urmărea pe reverendul Welles, care părea absolut încântat de spectacolul din fața lui. Alături de el stătea Mâine Dimineață, cu o postură perfectă, îmbrăcat imaculat, ca un gentilom londonez. Toată seara, lumea s-a perindat pe la el ca să i se așeze alături, ca să-și apese nasul de-al lui și ca să-l salute. Îi

primea pe toți cu un aer de rafinament îmbinat cu generozitate. Alma trebuia să recunoască: în viața ei nu văzuse ființă omenească mai frumoasă. Adevărat, frumusețea fizică se găsea la tot pasul în Tahiti, iar după o vreme te obișnuiai cu ea. Aici bărbații erau frumoși, femeile și mai frumoase, iar copiii încă mai frumoși decât femeile. Ce cocoșați palizi și cu brațe slabe păreau să fie cei mai mulți europeni în comparație cu tahitienii cei formidabili! O spusese de o mie de ori o mie de străini fermecați. Așadar, într-adevăr, frumusețe se găsea din plin pe insulă și Alma văzuse mulți oameni frumoși – dar Mâine Dimineață era cel mai frumos dintre toți.

Pielea îi era închisă la culoare și lucea, zâmbetul îi era un răsărit lent de lună. Când se uita la cineva, simpla privire era un act de generozitate, de luminare. Era imposibil să nu rămâi cu ochii la el. Lăsând la o parte aspectul plăcut vederii, atrăgea atenția și prin dimensiuni. Avea o statură de-a dreptul impresionantă, era ca reîntruparea lui Ahile. Un asemenea om ar fi fost urmat în bătălie fără șovăire. Reverendul Welles îi spusese odată Almei că în Mările Sudului, pe vremuri, când locuitorii insulelor se războiau unii cu alții, învingătorii căutau printre cadavrele dușmanilor cel mai înalt mort, cu pielea cea mai neagră. Odată ce găseau uriașii uciși, le despicau trupurile și le scoteau oasele, din care făceau cârlige de undiță, dălți și arme. Se credea că oasele celor mai mari bărbați conțineau o putere enormă – de aici și convingerea că uneltele și armele cioplite din ele aveau să-l facă pe posesor invincibil. Cât despre Mâine Dimineață, își spuse Alma cu un gând macabru, din el ar fi putut confecționa arme pentru un sat întreg – asta dacă ar fi reușit mai întâi să-l omoare.

Alma și-a făcut de lucru pe marginea cercului de lumină aruncat de foc, ca să rămână cât de cât neobservată în timp ce evalua situația. N-o băga nimeni în seamă, atât de absorbiți erau de propria bucurie. Petrecerea s-a prelungit mult în noapte. Flăcările erau înalte și luminoase și aruncau umbre atât de întunecate și de mișcătoare, încât aproape că-ți era teamă să nu te împiedici de ele, sau să nu te apuce și să te tragă în jos, în *pō*. Dansul devenea tot mai sălbatic, iar copiii se purtau ca niște duhuri dezlănțuite. Pe reverendul Welles nu părea să-l deranjeze nimic din toate astea: arăta mai fericit și mai entuziast ca niciodată.

Când trecuse de mult miezul nopții, reverendul a observat-o, în sfârșit.

— Soră Whittaker! o chemă el. Unde-mi e capul? Trebuie să faceți cunoștință cu fiul meu!

Alma s-a apropiat de cei doi, care se aflau atât de aproape de foc, că păreau și ei cuprinși de flăcări. Salutul a fost stânjenitor, fiindcă ea stătea în picioare, iar bărbații – după cum era obiceiul prin părțile acelea – rămăsese așezați. Alma n-avea de gând să se așeze. N-avea de gând să-și apese nasul de nasul altcuiva. Dar Mâine Dimineață întinse un braț lung și-i oferă o strângere de mână politicoasă.

— Soră Whittaker, spuse reverendul Welles, iată-l pe fiul meu, de care m-ați mai auzit vorbind. Dragul meu fiu, ea este sora Whittaker, știi, care a venit în vizită din Statele Unite ale Americii. Este destul de renumită ca naturalist.

— Ca naturalist! spuse Mâine Dimineață cu un accent englezesc excelent, dând din cap cu interes. În copilărie mă pasiona istoria naturală. Prietenii mei credeau că sunt nebun să pun atâta preț pe lucruri pe care nimeni nu le socotea prețioase: frunze, insecte, corali și altele asemenea. Dar era o plăcere foarte educativă. Ce viață valoroasă are un om care poate studia lumea în asemenea amănunte. Ce mulțumire trebuie să vă aducă vocația dumneavoastră!

Alma privi în jos la el. Văzându-i în sfârșit chipul atât de aproape – chipul acela de neșters din mintea ei, chipul acela care o tulbura și o fascina de-atâta vreme, chipul acela care o adusesse aici tocmai de pe partea cealaltă a globului, chipul acela care-i împunsese imaginația cu atâta insistență, chipul acela care îi apăsase gândurile până la obsesie –, se simțea pur și simplu cutremurată. Chipul lui avea un efect atât

de puternic asupra ei, încât i se păru incredibil ca el, la rândul lui, să nu fie la fel de cutremurat de vederea ei: cum era cu putință ca ea să-l cunoască atât de bine, iar el să n-o cunoască deloc?

Dar, în fond, cum ar fi putut s-o cunoască?

Bărbatul o privi la rândul lui, cu ochi calmi. Avea genele absurd de lungi. Arătau nu doar exagerate, ci aproape sfidătoare genele acelea spectaculoase, podoaba aceea excesiv de bogată. Simțea cum fierbe în ea iritarea – n-avea nevoie nimeni de asemenea gene.

— Este o plăcere să vă cunosc, spuse ea.

Cu o grație de om de stat, Mâine Dimineață insistă că nu, că plăcerea e în întregime a lui. Apoi îi dădu drumul mâinii. Alma se scuză, iar Mâine Dimineață își îndreptă din nou atenția spre reverendul Welles – spre tatăl lui cel albit, fericit și mărunțel ca un spiriduș.

Mâine Dimineață a rămas două săptămâni în golful Matavai.

Alma nu l-a scăpat din ochi aproape nici o clipă, ținând să afle, prin observație și apropiere, cât mai multe despre el. Ce-a aflat, ba chiar destul de repede, a fost că Mâine Dimineață era adorat. De fapt, era aproape exasperant de adorat. Se întrebă dacă uneori nu-l exaspera și pe el. Niciodată nu apuca să fie singur, deși Alma tot aștepta momentul, nădăjduind să poată vorbi cu el între patru ochi. Părea că n-avea să se ivească niciodată această șansă: în jurul lui se desfășurau mese și întruniri și adunări și ceremonii la orice oră. Dormea acasă la sora Manu, iar vizitatorii roiau neîncetat. L-a invitat la ceai regina 'Aimata Pōmare IV Vahine a insulei Tahiti, la palatul ei din Papeete. Toată lumea voia să afle, în engleză, tahitiană sau amândouă, povestea succesului extraordinar al lui Mâine Dimineață ca misionar pe Raiatea.

Pe Alma povestea o interesa mai mult decât pe oricine; în timpul șederii lui Mâine Dimineață a reușit s-o reconstruiască din spusele diverșilor privitori și admiratori ai Marelui Om. A aflat că Raiatea era leagănul mitologiei polineziene, deci un loc de la care nu te-ai fi așteptat să accepte creștinismul. Insula, mare și cu relief sălbatic, era locul unde se născuse și trăia Oro, zeul războiului, ale cărui temple erau cinstite cu sacrificii umane și presărate cu crani de om. Raiatea era un loc serios (sora Etini spusese *cu greutate*). Muntele Temehani, din centrul insulei, era considerat sălașul etern al tuturor morților din Polinezia. Se spunea că peste vârful lui cel mai înalt domnea un vâl permanent de ceață, fiindcă morților nu le place lumina soarelui. Locuitorii insulei nu erau înclinați spre răs; erau un neam ferm, un neam al sângelui și grandorii. Nu semănau cu tahitienii. Le stătuseră împotriva englezilor. Le stătuseră împotriva francezilor. Lui Mâine Dimineață nu-i stătuseră împotriva. Pusese piciorul pe Raiatea cu șase ani înainte, în mod absolut spectaculos: singur, pe o canoe pe care o abandonase când ajunsese aproape de țărm. Se dezbrăcase de toate hainele și înotase până la mal, plutind cu ușurință peste valurile tunătoare, ținând Biblia în mână deasupra capului și incantând: „Cânt cuvântul lui Iehova, singurul Dumnezeu adevărat! Cânt cuvântul lui Iehova, singurul Dumnezeu adevărat!“

Le atrăsese atenția localnicilor.

De atunci, Mâine Dimineață construisese un imperiu al evanghelizării. Ridicase o biserică – foarte aproape de templul-mamă păgân de pe insulă – care, dacă n-ar fi fost lăcaș de cult, ar fi putut fi ușor luată drept palat. La data aceea, era cea mai mare structură construită din Polinezia. O susțineau patruzeci și șase de coloane, cioplite din trunchiuri de arbori-de-pâine și lustruite cu piele de rechin.

Mâine Dimineață avea cam trei mii cinci sute de convertiți. Îi privise cum își aruncaseră idolii în foc. Văzuse transformarea rapidă a vechilor temple din altare ale sacrificiilor violente în grămezi inofensive de pietre năpădite de mușchi. Îi îmbrăcase pe localnicii de pe Raiatea în haine europene, cuviincioase: pe bărbați în pantaloni, pe femei în rochii lungi și bonete. Băieții stăteau la rând ca să le taie chiar el părul

scurt, respectabil. Supraveghează clădirea unui sătuc de case mici, albe și curate. Adusese scrisul și cititul unui neam care, până să sosească el, nu mai văzuse alfabetul. Acum veneau la școală în fiecare zi patru sute de copii, și învățau catehismul. Mâine Dimineață avea grijă ca oamenii să nu repete pur și simplu, papagalicește, cuvintele Evangheliei, ci să și înțeleagă ce înseamnă. Pregătise deja cu mâna lui șapte misionari, pe care-i trimisese recent către insule și mai îndepărtate; și ei aveau să înoate până la mal ținând Biblia sus, în mână, și cântând numele lui Iehova. Se terminase cu zilele de frământări și de amăgiri. Se terminase cu infanticidul. Se terminase cu poligamia. Unii spuneau că e un profet; el unul, se auzise, prefera fie numit *slujitor*.

Alma a mai aflat că Mâine Dimineață se căsătorise pe Raiatea cu o femeie pe nume Temanava, adică „cea primitoare“. Avea acolo și două fiice încă mici, Frances și Edith, botezate după reverend și doamna Welles. A aflat că era cel mai respectat om din Arhipelagul Societății. Auzise treaba asta de atâtea ori, că se săturase de ea.

— Și când te gândești, spunea sora Etini, că a plecat de la școala noastră mică din golful Matavai!

Alma n-a prins nici un moment în care să vorbească singură cu Mâine Dimineață până într-o seară, târziu, la zece zile după sosirea lui, când l-a văzut parcurgând drumul scurt dintre casa surorii Etini, unde tocmai fusese la cină, și casa surorii Manu, unde avea de gând să se culce.

— Putem vorbi puțin? întrebă ea.

— Firește, soră Whittaker, acceptă el, amintindu-și cu ușurință cum o chema. Nu părea câtuși de puțin surprins s-o vadă ieșind din întuneric.

— Am putea să mergem într-un loc mai liniștit? ceru ea. Aș vrea ca ceea ce avem de vorbit să nu ajungă la alte urechi.

Mâine Dimineață răspunse cu un râs fără griji.

— Soră Whittaker, dacă ai găsit vreodată în golful Matavai un loc ferit de alte urechi, respectele mele. Orice vrei să-mi spui îmi poți spune aici.

— Prea bine atunci, zise ea, deși tot se uită împrejur să vadă dacă nu-i auzea cineva. Mâine Dimineață, tu și cu mine suntem, cred, legați fiecare de destinul celuilalt mai strâns decât s-ar crede. Ți-am fost prezentată drept sora Whittaker, dar aș vrea să înțelegi că, într-o perioadă scurtă din viața mea, am fost cunoscută drept doamna Pike.

— Nu vreau să te oblig să continui, spuse el cu blândețe, ridicând o mână. Știi cine ești, Alma.

S-au uitat unul la celălalt în tăcere o vreme care păru foarte lungă.

— Așa deci, spuse ea în cele din urmă.

— Mda, răspunse el.

Din nou, o tăcere lungă.

— Și eu știu cine ești, șopti ea într-un târziu.

— A, da?

Nu părea câtuși de puțin îngrijorat.

— Cine sunt, atunci?

Dar acum, că era împinsă să spună, Alma își dădu seama că nu putea răspunde prea ușor. Totuși, fiindcă ceva trebuia să spună, zise:

— L-ai cunoscut bine pe soțul meu.

— Da, l-am cunoscut bine. Mai mult, mi-e dor de el.

Răspunsul o înlemni pe Alma, dar prefera starea aceasta (șocul recunoașterii faptului) unei dispute sau unei tăgăduiri. În zilele dinainte, când încerca să anticipeze conversația, Alma își spusese că ar înnebuni

dacă Mâine Dimineață ar acuza-o că răspândește miciuni ticăloase, sau dacă s-ar preface că nici nu auzise vreodată de Ambrose. Dar nu părea să vrea să se ferească sau să nege ceva. Îl privi atent, căutând pe fața lui și altceva în afară de siguranța aceea relaxată, dar nu găsi nimic în neregulă.

— Îți e dor de el, răspunse ea.

— Și totdeauna îmi va fi, fiindcă Ambrose Pike era cel mai bun om de pe fața pământului.

— Așa spune toată lumea, zise Alma, simțindu-se iritată și în dezavantaj.

— Pentru că era adevărat.

— L-ai iubit, Tamatoa Mare? întrebă ea, căutând din nou pe fața lui o pierdere cât de fugară de echilibru.

Voia să-l ia prin surprindere, cum o luase el. Dar pe chipul lui nu se vedea nici urmă de tulburare. Nici măcar nu clipi la auzul numelui său tahitian. Răspunse doar:

— Toată lumea care l-a cunoscut l-a iubit.

— Dar l-ai iubit *într-un fel special*?

Mâine Dimineață puse mâinile în buzunare și se uită în sus, la lună. Nu se grăbea să răspundă. Ai fi putut să juri că e un om care așteaptă, fără grabă, trenul. După o vreme, își întoarse din nou ochii spre Alma. Aveau aproape aceeași înălțime, observă ea. Umerii ei nu erau cu mult mai înguști decât ai lui.

— Presupun că îți pui niște întrebări, spuse el, în loc de răspuns.

Alma simțea că pierde teren. Trebuia să fie și mai directă.

— Mâine Dimineață, spuse ea. Pot să-ți vorbesc deschis?

— Te rog, o încurajă el.

— Îngăduie-mi să-ți spun ceva despre mine, fiindcă poate te va ajuta să vorbești mai ușor. În însăși firea mea e înrădăcinată (deși n-o consider întotdeauna nici o virtute, nici o fericire) o dorință de a înțelege natura lucrurilor. Aș vrea, deci, să înțeleg cine era soțul meu. Am venit de la mare depărtare ca să-l înțeleg mai bine, dar până acum n-am găsit nimic. Puținul pe care l-am auzit despre Ambrose n-a făcut decât să mă dezorienteze și mai tare. E adevărat, căsătoria noastră n-a fost deloc obișnuită și nici lungă n-a fost, dar asta nu schimbă iubirea și grija pe care le simțeam pentru soțul meu. Nu sunt o inocentă, Mâine Dimineață. N-am nevoie să fiu apărată de adevăr. Înțelege, te rog, că scopul meu nu e nici să te atac, nici să mi te fac dușman. Iar tainele tale nu sunt în nici o primejdie dacă mi le încredințezi. Dar am motive să bănuiesc că știi unele secrete despre răposatul meu soț. Am văzut desenele pe care ți le-a făcut. Desenele acelea, după cum sunt sigură că înțelegi, mă îndeamnă să întreb despre adevărul relației tale cu Ambrose. Ai oare bunătatea să ascuți rugămintea unei văduve și să-mi spui ce știi? Nu trebuie să-ți fie teamă că mi-ai răni sentimentele.

Mâine Dimineață dădu din cap în semn că înțelesese.

— Ai cumva liberă ziua de mâine, ca s-o petrecem împreună? întrebă el. Poate până târziu, spre seară?

Alma aprobă cu un gest din cap.

— În ce stare e corpul tău? întrebă el.

Întrebarea și aparenta ei lipsă de legătură cu discuția au iritat-o vizibil. El îi observă tulburarea și clarifică:

— Ce vreau să aflu e dacă poți merge pe jos pe distanțe lungi. Ca naturalist, presupun că ești sănătoasă și puternică, dar trebuie totuși să întreb. Aș vrea să-ți arăt ceva, dar nu vreau să te obosesc prea tare. Ești în stare să urci un deal abrupt sau lucruri de felul acesta?

— Sunt sigură că da, răspunse Alma, din nou iritată. Am bătut toată insula în ultimul an. Am văzut tot ce e de văzut în Tahiti.

— Nu tot, Alma, o corectă Mâine Dimineață cu un zâmbet binevoitor. Nu tot.

A doua zi au plecat imediat după ivirea zorilor. Mâine Dimineață făcuse rost de o canoe. Nu vreuna mică și șubredă, ca aceea cu care-și vizita reverendul Welles grădinile de corali, ci una mai frumoasă, solidă și bine alcătuită.

— Mergem la Tahiti-iti, explică el. Ca să ajungem acolo pe uscat ne-ar trebui câteva zile, dar dacă navigăm pe lângă coastă avem nevoie de doar cinci-șase ore. Te simți bine pe apă?

Alma aprobă din cap. Îi era greu să-și dea seama dacă era amabil sau condescendent. Făcuse un pachet cu o tulpină de bambus plină cu apă pentru ea și niște *poi* pentru prânz, înfășurate într-un pătrat de muselină pe care și-l putea lega la șold. Purta cea mai ponosită rochie – cea care îndurase deja cele mai dure fenomene ale insulei. Mâine Dimineață aruncă o privire la picioarele ei goale, care, după un an petrecut în Tahiti, erau tari și bătătorite ca ale unui lucrător de pe plantație. Nu făcu nici un comentariu, dar Alma îi observase privirea. Și el era desculț. De la glezne în sus însă era gentilomul european ideal. Își purta, ca de obicei, costumul curat și cămașa albă, doar că-și scosese sacoul, îl împăturise frumos și-l pusese în canoe, ca pernă pentru șezut.

Conversația nu-și avea rostul pe drumul pe mare până la Tahiti-iti – peninsula mică, rotunjită, stâncoasă și izolată de pe partea opusă a insulei. Mâine Dimineață trebuia să se concentreze, iar Alma nu voia să se răsucească spre el ori de câte ori trebuia să vorbească. Înaintau deci în tăcere.

În unele zone, traseul pe lângă coastă era anevoios, iar Alma își dorea ca Mâine Dimineață să-i fi adus și ei o pagaie, ca să aibă senzația că ajută și ea la înaintare – deși, la drept vorbind, el nu părea să aibă nevoie de ajutor. Tăia apa cu o eficiență elegantă, strecurându-se fără ezitare printre recife și canale, de parcă străbătuse drumul de sute de ori – ceea ce era probabil adevărat, își spunea Alma. Se bucura că pălăria ei avea borul lat, fiindcă soarele bătea puternic, iar reflexia lui în apă făcea să-i joace pete în fața ochilor.

În mai puțin de cinci ore, văzură la dreapta lor stâncile de pe Tahiti-iti. Lucru îngrijorător, Mâine Dimineață părea să se îndrepte chiar spre ele. Avea de gând să-i izbească pe amândoi de stânci? Acesta trebuia să fie finalul sumbru al călătoriei? Dar Alma văzu apoi deschiderea boltită în peretele de stâncă – o poartă neagră, o intrare într-o peșteră la același nivel cu marea. Mâine Dimineață sincroniză înaintarea canoei cu cea a unui val puternic, apoi – amețitor, fără teamă – o făcu să treacă prin deschizătură ca o săgeată. Alma era convinsă că, în retragere, valul avea să-i ducă înapoi, dar el vâsli cu înverșunare, stând aproape drept în canoe, până ajunseră pe pietrișul ud al unei plaje stâncoase, în inima peșterii. Era o reușită aproape magică. Alma își spuse că nici măcar contingentul Hiro n-ar fi riscat o asemenea manevră.

— Sari afară, te rog, ordonă el și, deși nu se răstise, Alma înțelese că trebuia să se miște repede, înainte să vină următorul val.

Se repezi peste bord și se grăbi să ajungă pe un petic de uscat cât mai înalt – care, dacă era să fie sinceră, nu i se părea destul de înalt. Era de-ajuns un singur val mare, își spunea, ca să fie măturați în larg pentru totdeauna. Mâine Dimineață nu părea îngrijorat. Scoase canoa pe plajă, trăgând-o după el.

— Aș putea să-ți cer ajutorul? întrebă politicoș. Arată spre o ieșitură, deasupra capetelor lor, iar Alma își dădu seama că voia să așeze canoa acolo, unde avea să fie în siguranță. Îl ajută s-o ridice și împreună o împinseră pe polița naturală, mult mai sus decât înălțimea valurilor care se spărgeau pe mal.

Alma se așeză, iar el se așeză lângă ea, respirând greu după efort.

— Stai comod? o întrebă în cele din urmă.

— Da, spuse ea.

— Acum trebuie să așteptăm. La sfârșitul refluxului vei vedea că pe lângă stâncă e un fel de cărare îngustă pe care putem merge, iar apoi putem urca pe ea până la un platou. De acolo, te pot duce la locul pe care vreau să ți-l arăt. Asta dacă te simți în stare.

— Sunt în stare.

— Bun. Deocamdată, ne odihnim puțin.

Mâine Dimineată se rezemă cu spatele de sacoul transformat în pernă, întinse picioarele și se relaxă. Valurile care ajungeau la țărm aproape că-i atingeau picioarele – aproape. Trebuie să fi știut exact cum se comporta marea în peșteră, înțelese Alma. Era de-a dreptul extraordinar. Privindu-l întins lângă ea, îi veni în minte imaginea vie a lui Ambrose, felul în care se tolănea el confortabil pe orice suprafață – pe iarbă, pe canapea, pe podeaua salonului de la White Acre.

Îi lăsa lui Mâine Dimineată cam zece minute de odihnă, după care nu se mai putu abține.

— Cum l-ai cunoscut? întrebă.

Peștera nu era tocmai liniștită și propice conversației: valurile se agitau pe pietre, iar ecourile umede răsunau din toate părțile. Dar, pe de altă parte, năvala ritmică de sunete avea în ea ceva care făcea din ascunzișul acesta cel mai sigur loc în care să pună întrebări și să afle secrete. Cine să-i audă? Cine să-i vadă? Poate doar duhurile. Refluxul avea să le poarte cuvintele afară din peșteră, spre larg, mărunțite de izbirea valurilor, mâncate de pești.

Mâine Dimineată răspunse fără să se ridice.

— M-am întors în Tahiti ca să-i fac o vizită reverendului Welles în august 1850 și Ambrose era aici – cum ești și tu acum.

— Cum ți s-a părut?

— Mi s-a părut un înger, spuse fără ezitare, fără măcar să deschidă ochii.

Almei i se păru că-i răspundea la întrebări aproape prea repede. Nu voia răspunsuri ușoare; voia toată povestea. Nu voia doar concluziile; voia și ce se întâmplase între ele. Voia să-i vadă pe Mâine Dimineată și pe Ambrose în clipa când se întâlniseră. Voia să le urmărească discuția. Voia să știe la ce se gândiseră, ce simțiseră. În primul și în primul rând, voia să știe ce făcuseră. Așteptă, dar nu mai urmă nimic. După o tăcere lungă, Alma îi atinse brațul lui Mâine Dimineată. El deschise ochii.

— Te rog, spuse ea. Continuă.

Mâine Dimineată se ridică și se întoarse spre ea.

— Ți-a povestit reverendul Welles cum am ajuns la misiune?

— Nu.

— Aveam doar șapte ani. Poate opt. Mai întâi a murit tata, apoi mama, apoi cei doi frați ai mei. M-a luat în grijă una din soțiile care-i supraviețuiseră tatei, dar apoi a murit și ea. Mai aveam o mamă – altă soție a tatei –, dar peste o vreme a murit. Au murit destul de repede toți copiii celorlalte soții ale tatei. Aveam și bunici, dar au murit și ele.

Se opri, de parcă ar fi cântărit ceva în minte, apoi continuă:

— Nu, greșesc ordinea morților, Alma, te rog să mă scuzi. Întâi au murit bunicile, fiind cele mai plăpânde din familie. Deci, da, mai întâi au murit bunicile, apoi tata și așa mai departe, cum am spus. Și eu am fost bolnav o vreme, dar n-am murit – după cum vezi. Dar astfel de povești sunt obișnuite în Tahiti. Presupun că le-ai mai auzit?

Alma nu știa ce să spună, așa că nu spuse nimic. Știa despre numărul devastator de victime din întreaga Polinezia de-a lungul ultimilor cincizeci de ani, dar nu-i povestise nimeni despre pierderile personale.

— Ai văzut cicatricile de pe fruntea surorii Manu? Întrebă el. Ți-a explicat cineva de unde vin?

Alma negă cu un gest din cap. Nu înțelegea ce legătură aveau toate astea cu Ambrose.

— Sunt cicatrici de jale, spuse el. Aici, în Tahiti, când sunt în doliu, femeile se taie pe cap cu dinți de rechin. Știu, pentru o minte europeană e hidos, dar pentru femeie e o metodă de a-și exprima și, în același timp, de a-și revărsa durerea. Sora Manu are mai multe cicatrici decât majoritatea celorlalți fiindcă și-a pierdut toată familia, inclusiv câțiva copii. Poate de-asta ținem atât de mult unul la altul.

Pe Alma o surprinse că alesese expresia *a ține la* ca să descrie legătura dintre o femeie care-și pierduse toți copiii și un băiat care-și pierduse toate mamele. Cuvintele nu păreau să aibă destulă forță.

Apoi își aminti de cealaltă anomalie fizică a surorii Manu.

— Dar degetele? Întrebă ea, ridicând mâinile. Falangele lipsă?

— E un alt semn al pierderii. Uneori, pe aici, oamenii își taie vârful degetelor ca să-și exprime durerea. Practica a devenit mai ușoară după ce ne-au adus europenii fierul și oțelul.

Mâine Dimineată zâmbi trist. Alma nu-i răspunse la zâmbet; ideea era prea oribilă. El continuă:

— Acum, bunicul, de care încă nu ți-am vorbit, era *rauti*. Știi despre *rauti*? În anii care au trecut, reverendul Welles mi-a tot cerut ajutorul ca să-l traducă, dar e greu. Bunul meu tată folosește cuvântul „povestaș“, dar din el nu se înțelege demnitatea titlului. „Istoric“ e destul de aproape, dar nici el nu e precis. Sarcina unui *rauti* e să alerge pe lângă bărbați când intră în luptă și să le păstreze curajul viu amintindu-le cine sunt. *Rauti* cântă înrudirile și arborele genealogic ale fiecăruia, aducându-le aminte războinicilor de gloria istoriei familiilor lor. Are grijă ca ei să nu uite eroismul strămoșilor. *Rauti* cunoaște genealogia fiecărui om de pe insulă, până în vremea zeilor, și îi cântă curajul. S-ar putea spune că e un fel de predică, dar o predică violentă.

— Cum erau versurile? Întrebă Alma, împăcându-se cu povestea aceasta lungă și dezlânată. Avusese el un motiv s-o aducă aici, presupunea, și avea și un motiv să-i spună toate astea.

Mâine Dimineată se întoarce cu fața spre gura peșterii și se gândi puțin.

— În engleză? Nu au aceeași putere, dar ar fi cam așa: *Dăruiește-ți toată vrednicia până li se frânge voința! Ține-te pe urmele lor ca fulgerul! Tu ești Arava, fiul lui Hoani, nepotul lui Paruto, care i s-a născut lui Pariti, care i-a fost fiu lui Tapunui, care i-a luat capul marelui Anapa, tatăl anghilelor – tu ești omul acela! Prăvălește-te peste ei ca marea!*

Mâine Dimineată tună cuvintele, care reverberară pe pietre, acoperind sunetul valurilor. Apoi se întoarce spre Alma (căreia i se făcuse pielea de găină pe brațe și care nici nu-și putea imagina ce impact trebuie să fi avut cuvintele în tahitiană, dacă în engleză o zguduiau atât de puternic) și spuse pe un ton ușor, de conversație:

— Uneori luptau și femeile.

— Mulțumesc, zise ea, deși nu reușea să-și dea seama de ce rostise acele cuvinte. Ce s-a întâmplat cu bunicul tău?

— A murit cu toți ceilalți. După ce mi-a murit familia, am rămas un copil singur pe lume. În Tahiti nu e o soartă la fel de cruntă pentru un copil cum ar fi, presupun, la Londra sau Philadelphia. Aici copiii sunt independenți de la o vârstă fragedă și oricine e în stare să se urce într-un copac sau să arunce un fir de undiță e în stare și să-și facă rost de hrană cu propriile puteri. Aici nu moare nimeni de frig noaptea. Semănam cu băieții pe care-i vezi pe plaja golfului Matavai, care nu au nici ei familie, deși poate nu eram atât de fericit cum par ei să fie, fiindcă n-aveam o bandă de tovarăși, ca ei. Pentru mine, problema nu era înfometarea trupului, ci înfometarea spiritului, înțelegi?

— Da, spuse Alma.

— Așa s-a făcut că am ajuns în golful Matavai, unde era un sat. Câteva săptămâni am urmărit ce se întâmpla la misiune. Am văzut că, oricât de umil ar fi trăit, oamenii de acolo tot aveau lucruri mai bune decât în alte părți ale insulei. Aveau cuțite atât de ascuțite, că puteai omorî porcul dintr-o singură lovitură și topoare care doborau ușor copacii. În ochii mei, colibecele lor erau luxoase. L-am văzut pe reverendul Welles, care era atât de alb că mi s-a părut o stafie, dar nu una rea. Vorbea, într-adevăr, limba stafiiilor, însă vorbea puțin și din limba mea. I-am privit botezurile, care erau o distracție pentru toată lumea. Sora Etini deja preda la școală, alături de doamna Welles, și vedeam copiii cum intră și ies. Mă întindeam sub ferestre și ascultam lecțiile. Nu eram chiar lipsit de orice educație. Cunoșteam după nume o sută cincizeci de soiuri de pești, să știi, și puteam să desenez harta stelelor pe nisip, dar nu eram educat în sensul european. Unii copii aveau niște tăblițe pentru lecții. Am încercat să-mi fac și eu una, dintr-o frântură neagră de rocă vulcanică pe care am lustruit-o cu nisip. Am vopsit-o și mai neagră cu seva bananierului de munte, apoi am mâzgălit pe ea cu coral alb. A fost o invenție aproape reușită – numai că, din păcate, nu se mai ștergea!

Amintirea îl făcu să zâmbească.

— Tu ai avut în copilărie o bibliotecă impresionantă, nu? Și Ambrose mi-a spus că vorbeai mai multe limbi încă din primii ani de viață, am înțeles bine?

Alma aprobă din cap. Așadar, Ambrose vorbise despre ea! Revelația îi dădu un fior de plăcere (*n-o uitase!*) dar îi aduse și o tulburare: ce mai știa Măine Dimineață despre ea? În orice caz, era clar că știa despre ea mult mai multe decât știa ea despre el.

— Dintotdeauna am visat să văd odată și-odată o bibliotecă, spuse el. Mi-ar mai plăcea să văd și vitralii. Oricum, într-o zi reverendul Welles m-a observat și a intrat în vorbă cu mine. Era bun. Sunt sigur că nu ai nevoie să faci un efort de imaginație ca să înțelegi cât de bun era, Alma, fiindcă l-ai cunoscut. Mi-a dat o treabă de făcut. Avea nevoie, spunea el, să-i transmită un mesaj unui misionar din Papeete. M-a întrebat dacă n-aș vrea să duc mesajul la prietenul lui. Bineînțeles, m-am învoit. L-am întrebat: „Care e mesajul?” Dar mi-a dat doar o tăbliță cu niște linii scrise pe ea și mi-a spus în tahitiană: „Acesta e mesajul.” Eram bănuitor, dar am plecat în fuga mare. În câteva ore îl și găsisem pe celălalt misionar, în biserica de lângă chei. Nu vorbea nici un pic de tahitiană. Nu înțelegeam cum ar fi posibil să-i transmit mesajul când eu nici nu știam care era și nu ne înțelegeam unul pe altul! Dar i-am dat tăblița. S-a uitat la ea și a intrat în biserică. A ieșit și mi-a dat un teanc mic de hârtie de scris. Era prima oară când vedeam hârtie, Alma, și am crezut că e cea mai fină și mai albă pânză *tapa* din câte văzusem – numai că nu înțelegeam ce fel de îmbrăcăminte s-ar putea face din niște bucăți atât de mici. Mă gândeam că ar putea fi cusute una de alta ca să se facă un fel de haină...

M-am grăbit să mă întorc la golful Matavai, alergând fără oprire unsprezece kilometri, și i-am dat hârtia reverendului Welles, care a fost încântat, fiindcă (după cum mi-a spus) acesta fusese mesajul: ceruse niște hârtie cu împrumut. Eram un copil tahitian, Alma, ceea ce însemna că știam destule despre magie și miracole – dar magia asta n-o înțelegeam. Mi se părea că, prin cine știe ce metodă, reverendul Welles convinsese tăblița să-i spună ceva misionarului celuilalt. Pesemne că i-a poruncit să vorbească în numele lui și așa se făcuse că i se îndeplinise dorința! O, cum îmi mai doream să cunosc magia asta! I-am șoptit o poruncă imitației mele jalnice de tăbliță și am tras pe ea niște linii cu o bucată de coral. Porunca mea era: „Adu-mi-l înapoi din morți pe fratele meu.” Acum mă mir că n-am cerut-o pe mama, dar probabil că atunci îmi era mai dor de el. Poate fiindcă mă apăra. Întotdeauna îl admirasem pe fratele meu, care era mult mai curajos decât mine. Nu cred că te va mira, Alma, să afli că încercarea mea de magie n-a mers. Dar când a văzut ce fac, reverendul Welles s-a așezat lângă mine și a stat de vorbă cu mine și așa a

Început noua mea educație.

— Ce te-a învățat? întrebă Alma.

— În primul rând, despre îndurarea lui Isus. În al doilea rând, engleza. În al treilea și ultimul rând, cititul.

După o pauză lungă, continuă:

— Eram un elev bun. Înțeleg că și tu ai fost bună la învățătură?

— Da, întotdeauna, spuse Alma.

— Căile minții mi se păreau ușoare, așa cum cred că ți s-au părut și ție?

— Da.

Ce altceva îi mai spusese Ambrose?

— Reverendul Welles mi-a devenit tată și de atunci am rămas preferatul tatălui meu. Îndrăznesc să spun că mă iubește mai mult decât își iubește propria fiică și propria soție. În orice caz, e sigur că mă iubește mai mult decât pe ceilalți fii adoptivi ai lui. Din ce mi-a spus Ambrose înțeleg că și tu erai preferata tatălui tău – că Henry te iubea, poate, chiar mai mult decât își iubea soția?

Alma tresări. Afirmația era șocantă. Pur și simplu nu se simțea în stare să răspundă. Ce loialitate simțea față de mama ei și față de Prudence, la depărtare de atâția ani și atâția kilometri, încât nu se îndura să răspundă sincer la întrebare?

— Dar, când suntem preferații taților noștri, ne dăm seama, Alma, nu-i așa? insistă el, mai delicat. Simțim o putere unică, nu-i așa? Dacă ființa cea mai importantă de pe lume a ales să ne prefere pe noi celorlalți, începem să ne obișnuim să primim ce ne dorim. N-a fost la fel și cu tine? Cum am putea să nu ne simțim puternici, noi și cei ca noi?

Alma căută în sine, ca să-și dea seama dacă așa era.

Sigur că așa era.

Tatăl ei îi lăsase ei totul, întreaga lui avere, excluzând tot restul lumii. N-o lăsase niciodată să se mute de la White Acre, nu doar fiindcă avea nevoie de ea – înțelese ea dintr-odată –, ci și fiindcă o iubea. Își aminti cum o lua în poală când era foarte mică și cum îi spunea povești fanteziste. Își aminti cum spunea: „Pentru mine, cea urâțică face de zece ori cât cea drăguță.“ Își aminti balul de la White Acre din noaptea aceea din 1808, când astronomul italian așezase oaspeții într-un *tableau vivant* al firmamentului și îi dirijase într-un dans splendid. Tatăl ei – soarele, centrul lumii – strigase peste întinderile universului: „Dă-i fetei un *loc!*“ și-i spusese să alerge. Pentru prima oară în viață, îi veni gândul că poate el, Henry, fusese cel care-i pusese în mână torța în noaptea aceea, cel care avusese încredere să-i încredințeze un obiect aprins, dându-i drumul ca unei comete prometeice, pe peluză și prin lumea largă. Nimeni altcineva n-ar fi avut autoritatea de-a pune foc în mâna unui copil. Nimeni altcineva nu i-ar fi dat Almei dreptul de-a avea un *loc*.

Mâine Dimineată continuă:

— Știi, tata întotdeauna m-a văzut ca pe un fel de profet.

— Așa te vezi și tu? întrebă ea.

— Nu, spuse el. Știu ce sunt. În primul rând, sunt *rauti*. Sunt un povestaș, cum a fost și bunicul. Vin la oameni și le cânt încurajări. Poporul meu a suferit foarte mult, iar eu îi împing pe oameni să fie din nou puternici – dar în numele lui Iehova, fiindcă zeul nou e mai puternic decât zeii noștri vechi. Dacă n-ar fi așa, Alma, tot neamul meu ar trăi până în ziua de azi. Așa îmi îndeplinesc misionariatul: cu putere. Cred că, pe insulele acestea, Creatorul nostru și Isus Cristos trebuie vestiți nu cu blândețe și putere de convingere, ci cu putere. De aceea am reușit acolo unde alții au eșuat.

Îi dezvăluia Almei toate astea pe un ton foarte nonșalant. Vorbea de parcă era un nimic, ceva ușor.

— Dar mai e ceva, spuse el. În rânduielile vechi, existau niște ființe intermediare – mesageri, cum s-ar spune, între zei și oameni.

— Ca preoții? întrebă Alma.

— Vrei să spui ca reverendul Welles?

Mâine Dimineață zâmbi, privind din nou spre gura peșterii.

— Nu. Tata e un om bun, dar nu e felul de ființă despre care vorbesc. Nu e un mesager divin. Eu mă gândesc la altceva, nu la un preot. I-am putea spune... care e cuvântul? *Emisar*. În rânduielile vechi, noi credeam că fiecare zeu are emisarul lui. În vremurile de cumpănă, tahitienii se rugau emisarilor pentru ajutor. „Vino în lume“, se rugau ei. „Vino în lumină și ajută-ne, căci ne apasă războiul și foamea și teama, și suferim.“ Emisarii nu făceau parte nici din lumea asta, nici din cealaltă, ci se mișcau între ele.

— Așa te vezi tu? întrebă din nou Alma.

— Nu. Așa l-am văzut pe Ambrose Pike.

Se întoarse spre ea imediat după ce termină de vorbit, iar chipul lui arătă, o clipă, o durere zdrobitoare. Almei i se strânse inima și trebui să se lupte ca să-și recapete stăpânirea de sine.

— Și tu l-ai văzut așa? întrebă el, căutându-i răspunsul pe chip.

— Da, zise ea. În sfârșit, ajunseseră la subiect. În sfârșit, ajunseseră la Ambrose.

Mâine Dimineață aprobă din cap, cu un aer ușurat.

— Știi, îmi auzea gândurile, spuse.

— Da, răspunse Alma. Avea puterea asta.

— Voia să-i ascult gândurile, continuă Mâine Dimineață, dar eu nu sunt în stare de asta.

— Da, spuse Alma. Înțeleg. Nici eu.

— Vedea răul – îl vedea cum se adună ciorchini-ciorchini. Așa îmi explica răul, ca niște ciorchini de culoare sinistră. Vedea dezastrul. Vedea și binele. Învolverări de bunătate în jurul unor oameni.

— Știu, șopti Alma.

— Auzea glasurile morților. Alma, l-a auzit pe fratele meu.

— Da.

— Mi-a spus că într-o noapte a reușit să audă lumina stelelor – dar doar în noaptea aceea. Era trist că după aceea n-o mai auzise. Credea că, dacă încercam să ascultăm împreună, dacă ne puneam mințile la un loc, am fi primit un mesaj.

— Da.

— Se simțea singur pe pământ, Alma, fiindcă nu-i semăna nimeni. Nu-și găsea casă.

Alma simți din nou cum i se strânge inima – o gheară de rușine și vină și regret. Își încleștă pumnii și și-i apăsă pe ochi. Se forță să nu plângă. Când lăsă jos pumnii și deschise ochii, Mâine Dimineață o privea de parcă aștepta un semn, de parcă aștepta să vadă dacă n-ar trebui să tacă. Dar nu voia decât să-l audă vorbind în continuare.

— Cu tine ce voia? întrebă Alma.

— Voia un tovarăș, spuse Mâine Dimineață. Voia un geamăn. Voia să fim la fel. Vezi, s-a înșelat în privința mea. Credea că sunt mai bun decât sunt de fapt.

— Și în privința mea s-a înșelat, spuse Alma.

— Deci înțelegi.

— Tu ce voiai cu el?

— Voiam să mă împreunez cu el, Alma, spuse Mâine Dimineață sumbru, dar fără șovăire.

— Și eu, spuse ea.

— Atunci suntem la fel, zise Mâine Dimineață, deși gândul nu părea să-i aducă alinare. Nici ei nu-i aducea.

— Și te-ai împreunat cu el? întrebă Alma.

Mâine Dimineață oftă.

— L-am lăsat să creadă că și eu eram un inocent. Cred că m-a văzut ca pe Primul Om, ca pe un Adam nou, iar eu l-am lăsat să creadă asta. L-am lăsat să mă deseneze – nu, l-am *încurajat* să mă deseneze – fiindcă sunt vanitos. I-am spus să mă deseneze cum ar desena o orhidee, în toată goliciunea ei fără pată. Căci ce diferență e în ochii Domnului între un om gol și o floare? Așa i-am spus. Așa mi l-am apropiat.

— Dar te-ai împreunat cu el? repetă ea, pregătindu-se să facă față unui răspuns mai direct.

— Alma, începu el. M-ai făcut să înțeleg ce fel de om ești. Mi-ai explicat că te mână dorința de-a înțelege. Acum îngăduie-mi să-ți explic și eu ce fel de om sunt: sunt un cuceritor. Nu mă laud când o spun. E doar natura mea. Poate că n-ai mai întâlnit nici un cuceritor, așa că s-ar putea să-ți fie greu să înțelegi.

— Tata era un cuceritor, spuse ea. Înțeleg mai bine decât crezi.

Mâine Dimineață aprobă tăcut, recunoscând adevărul.

— Henry Whittaker, da. Din câte am auzit, da. Se prea poate să ai dreptate. Atunci e posibil să mă poți înțelege. Natura cuceritorului, după cum sigur știi, e să obțină orice vrea să obțină.

După asta rămaseră tăcuți multă vreme. Alma mai avea o întrebare, dar n-o lăsa inima s-o pună. Dar dacă nu întreba acum, n-avea să mai afle niciodată, iar întrebarea avea să sape în ea tot restul vieții. Își adună curajul din nou și întrebă:

— Mâine Dimineață, cum a murit Ambrose?

Văzând că nu-i răspunde imediat, adăugă:

— Reverendul Welles mi-a spus că a murit de o infecție.

— De o infecție a și murit, la o adică – până la urmă. Așa ți-ar fi spus orice doctor.

— Dar de ce a murit de fapt?

— Nu e ceva despre care să vorbești cu plăcere, spuse Mâine Dimineață. A murit de durere.

— Ce înseamnă de durere? Cum anume? insistă Alma. Trebuie să-mi spui. N-am venit aici să am o conversație plăcută și te asigur că sunt în stare să îndur orice voi auzi. Spune-mi – care a fost mecanismul?

Mâine Dimineață oftă.

— Cu câteva zile înainte să moară, Ambrose s-a tăiat foarte rău. Ții minte că ți-am povestit despre obiceiul femeilor de aici de a se tăia pe cap cu un dinte de rechin după ce pierd o ființă iubită? Dar ele sunt tahitiene, Alma, și obiceiul e tahitian. Femeile de pe-aici știu cum să îndeplinească actul acesta sângeros în siguranță. Știu exact cât de adânc să se taie, ca să-și reverse durerea odată cu sângele fără să-și facă un rău mai grav. După aceea, se îngrijesc imediat de rană. Ambrose, din păcate, nu cunoștea meșteșugul acesta al rănirii de sine. Era foarte îndurerat. Lumea îl dezamăgise. Eu îl dezamăgisem. Lucrul cel mai rău, cred, era că se dezamăgise singur. Nu și-a oprit mâna la timp. Când l-am găsit la el în *fare*, deja nu mai putea fi salvat.

Alma închise ochii și își văzu iubirea, pe Ambrose al ei, cu capul lui bun și frumos îmbăiat în sângele pedepsirii de sine. Și ea îl dezamăgise pe Ambrose. El nu-și dorise altceva decât puritate, iar ea nu-și dorise altceva decât plăcere. Îl izgonise în locul acesta singuratic, unde murise în chip groaznic.

Simți cum Mâine Dimineață o atinge pe braț și deschise ochii.

— Să nu suferi, îi spuse el calm. N-ai fi putut opri lucrurile. Nu tu l-ai dus la moarte. Dacă l-a dus cineva la moarte, eu am fost.

Dar ea tot nu reușea să scoată o vorbă. Totuși, se ridică în ea încă o întrebare cumplită și trebui s-o pună:

— Și-a tăiat și vârfurile degetelor? Ca sora Manu?

— Nu pe toate, spuse Mâine Dimineață cu lăudabilă delicatețe.

Alma închise iar ochii. Mâinile lui de artist! Își amintea (deși tare ar fi vrut să nu-și amintească) seara în care-i pusese degetele în gura ei, încercând să-l atragă în ea. Ambrose tresărise de spaimă, se trăsese înapoi. Era atât de fragil. Cum reușise să-și provoace singur răni atât de oribile? Simți că-i vine să vomite.

— Povara asta e a mea, Alma, mai zise Mâine Dimineață. Pentru povara asta am destulă putere. Îngăduie-mi s-o port.

Când își regăsi vocea, Alma spuse:

— Ambrose și-a luat singur viața. Și totuși, reverendul Welles i-a făcut o înmormântare creștinească.

Nu era o întrebare, ci o afirmație surprinsă.

— Ambrose era un creștin exemplar, răspuse Mâine Dimineață. Cât despre tata, Domnul să-i dea ani mulți, e un om peste măsură de milos și de generos.

Intuind încetul cu încetul și alte părți ale poveștii, Alma întrebă:

— Tatăl tău știe cine sunt?

— Putem presupune că știe. Bunul meu tată știe tot ce se întâmplă pe insula asta.

— Dar a fost atât de bun cu mine. Niciodată nu m-a iscodit, niciodată n-a întrebat...

— Asta nu trebuie să te mire, Alma. Tata e bunătatea întruchipată.

Altă pauză lungă. Apoi:

— Dar asta înseamnă că știe și despre tine, Mâine Dimineață? Știe ce s-a întâmplat între tine și fostul meu soț?

— Din nou, putem presupune că știe.

— Și cu toate astea și-a păstrat admirația...

Alma nu-și termină gândul, iar Mâine Dimineață nu se deranjă să răspundă. Multă vreme, Alma păstră o tăcere uimită. Era limpede că acea capacitate enormă de a oferi compasiune și iertare a reverendului Francis Welles nu era ceva pe care să-l poți cuprinde cu logica și nici măcar cu cuvintele.

Dar în cele din urmă îi răsări în minte altă întrebare teribilă. Îi întorcea stomacul pe dos și îi împrăștia mințile, dar, din nou, trebuia să știe.

— L-ai luat pe Ambrose cu forța? Întrebă ea. I-ai făcut rău?

Mâine Dimineață nu se arătă jignit de acuzația implicită, dar arătă, brusc, mult mai bătrân.

— Vai, Alma, spuse el trist. Se pare că nu-ți dai seama pe de-a-ntregul ce înseamnă un cuceritor. Eu nu am nevoie să forțez lucrurile – odată ce m-am hotărât, ceilalți nu au de ales. Nu înțelegi? L-am forțat eu pe reverendul Welles să mă ia drept fiu și să mă iubească mai mult decât își iubește familia cea adevărată? Am forțat eu insula Raiatea să-l primească pe Iehova? Ești o femeie inteligentă, Alma. Încearcă să înțelegi.

Alma își apăsă din nou ochii cu pumnii. N-avea de gând să-și îngăduie să plângă, dar acum cunoștea un adevăr sfâșietor: Ambrose îl lăsase pe Mâine Dimineață să-l atingă, în timp ce de ea se ferise cu dezgust. Informația aceasta o făcu să se simtă mai rău decât tot ce auzise în ziua aceea. Îi era rușine că putea să dea atenție unui lucru atât de meschin și de egoist după ce auzise asemenea orori, dar nu reușea să se

abțină.

— Ce e? Întrebă Măine Dimineață, văzându-i fața răvășită.

— Și eu doream din tot sufletul să mă împreunez cu el, mărturisii ea în cele din urmă. Dar pe mine nu m-a vrut.

Măine Dimineață o privi cu o tandrețe nesfârșită.

— Atunci aici e diferența între tine și mine, spuse el. Tu ai dat înapoi.

Apa se retrăsese, în sfârșit, destul; Măine Dimineață spuse:

— Să plecăm repede, cât putem. Dacă e să mergem, trebuie să mergem acum.

Au lăsat canoa pe ieșitura ei de deasupra valurilor și au părăsit peștera. Așa cum îi promisese Măine Dimineață, la poalele stâncii a apărut o potecă îngustă pe care puteau merge în siguranță. Au înaintat cam o sută de metri, apoi au început să urce. Din canoe, stânca păruse netedă, verticală, de neescaladat, dar acum, când urca în urma lui Măine Dimineață și punea picioarele și mâinile exact unde le pusese și el, își dădea seama că exista, de fapt, o cale de urcare. Parcă tăiasc cineva trepte cu prize pentru mâini și picioare exact acolo unde era nevoie de ele. Nu se uita în jos, la valuri, dar se încredea (așa cum învățase să se încreadă în contingentul Hiro) în priceperea călăuzei ei și în siguranța propriilor picioare.

La vreo cincisprezece metri înălțime, au ajuns la o culme. De acolo, au intrat într-o fâșie lată de junglă, urcând cu greu pe o pantă abruptă, acoperită de rădăcini și liane umede. După săptămânile petrecute cu contingentul Hiro, Alma era în formă pentru orice excursie, iar inima îi bătea la fel de statornic ca a unui ponei din munții Scoției, însă urcușul acesta era foarte înșelător. Frunzele ude de pe jos prilejuiau alunecări periculoase și, chiar și desculță, îi era greu să găsească locuri sigure unde să pună piciorul. Începea să obosească. Nu vedea nici urmă de cărare. Nu pricepea de unde știa Măine Dimineață încotro să meargă.

— Ai grijă, îi spuse el peste umăr. *C'est glissant.*

Și el trebuia să fie obosit, își dădu ea seama, fiindcă nici măcar nu păru să observe că-i vorbise în franceză. Nici nu știa că Măine Dimineață vorbește franceza. Ce mai avea în capul acela formidabil? Se tot minuna. Nu se descurcase deloc rău pentru un orfan.

Panta se mai domoli; acum mergeau pe lângă un pârâu. Nu după mult timp, auzi în depărtare un duruit slab. O vreme, zgomotul rămase înăbușit, dar după o cotitură îi văzu și sursa – o cască de peste douăzeci de metri înălțime, o panglică de spumă albă care se revărsa tunător într-o căldare fierbătoare. Forța apei în cădere crea curenți de aer, iar ceața le dădea formă, ca niște fantome devenite vizibile. Alma voia să se oprească, dar nu cascada era destinația lui Măine Dimineață. Ghidul ei se aplecă spre ea ca să se facă auzit, arată spre cer și strigă:

— Acum iar urcăm.

Au urcat pe lângă cască, mână în mână. Rochia Almei a ajuns repede udă leoarcă. Întindea mâna să se țină de puiți zdraveni de bananieri de munte și de tulpini de bambus și se ruga să nu se desprindă din rădăcini. Aproape de vârful cascadei se afla un hamac confortabil de stâncă netedă și iarbă înaltă și un grohotiș cu bolovani. Presupuse că acesta era platoul despre care-i vorbise Măine Dimineață – destinația lor –, deși la început nu-și dădu seama ce avea atât de special. Dar apoi Măine Dimineață ocoli un bolovan, iar ea îl urmă. Îi apăru în față, dintr-odată, gura unei peșteri mici, tăiată în stâncă la fel de simetric ca o încăpere dintr-o casă, cu pereții înalți de doi metri și jumătate. Peștera era răcoroasă și tăcută și mirosea a minerale și a pământ. Și era acoperită – pur și simplu tapetată – cu cel mai luxuriant strat de mușchi din câte văzuse Alma Whittaker.

Peștera nu era doar îmbrăcată în mușchi; pulsa pur și simplu de prezența lui. Nu era doar verde; era de un verde frenetic. Verdeța era atât de intensă, încât culoarea aproape că-ți vorbea, de parcă, răzbătând dincolo de lumea vederii, voia să ajungă în lumea sunetului. Mușchiul era o blană groasă și vie, care prefăcea orice suprafață de piatră într-o fiară legendară adormită. În mod neașteptat, cele mai adânci colțuri ale peșterii scânteiau cel mai tare; Alma își dădu seama, cu un suspin de uluire, că erau de-a dreptul acoperite de filigranul ca de bijuterie al lui *Schistostega pennata*.

Aurul gnomilor, aurul dragonilor, aurul spiridușilor – *Schistostega pennata* era cel mai rar din toate soiurile de mușchi cavernicol, giuvaierul fals care lucește ca ochiul de pisică din inima amurgului etern al umbrei geologice, planta cu scânteieri nepământești căreia-i ajunge cel mai mărunț firicel de lumină zilnic ca să sclipească de-a pururi ca gloria, ștregarul strălucitor care i-a amăgit pe atâția și atâția călători de-a lungul secolelor că ar fi dat peste o comoară ascunsă. Dar pentru Alma chiar *era* o comoară, mai impresionantă decât bogățiile propriu-zise, fiindcă împodobește întreaga peșteră cu lumina stranie, tremurătoare, de culoarea smaraldului, pe care nu o mai văzuse decât în miniatură, în bucățele de mușchi privite la microscop... iar acum se îmbăia în ea.

Prima ei reacție, la intrarea în locul cel miraculos, a fost să închidă ochii în fața frumuseții. Era de neîndurat. Simțea că se afla în fața unui lucru pe care n-avea voie să-l vadă fără permisiune, fără vreo dispensă religioasă. Se simțea nedemnă. Cu ochii închiși, s-a relaxat și și-a permis să creadă că visase viziunea aceea. Când a îndrăznit să-i deschidă din nou însă, tot acolo era. În viața ei nu-și dorise ceva atât cât dorea acum spectacolul acesta scânteietor al mușchiului. Voia să se lase înghițită de el. Deși stătea chiar acolo, deja începuse să-i fie dor de el. Știa că avea să-i fie dor tot restul zilelor.

— Ambrose a fost convins că o să-ți placă, spuse Mâine Dimineață.

De-abia atunci a început Alma să suspine a plâns. Suspina atât de tare, încât nu scotea nici un sunet – nici nu putea –, iar fața i se schimonosi într-o mască a tragediei. Ceva din adâncul ei se sparse și îi făcu așchii inima și plămâni. Căzu înainte, spre Mâine Dimineață, așa cum un soldat împușcat cade în brațele camaradului său. El o susținu în picioare. Suspinele nu i se mai opreau. Se agăță de el atât de puternic, că unui om mai slab i-ar fi rupt coastele. Îi venea să se apese de el până trecea prin el și ieșea pe partea cealaltă – sau, și mai bine, până se pierdea în el, absorbită în măruntaiele lui, ștearsă, negată.

În paroxismul ei de jale, la început nu observă, dar după o vreme își dădu seama că și el plângea – nu cu suspine intense, care să-i taie răsuflarea, ci cu lacrimi calme. Iar ea îl susținea în picioare la fel de mult cât o susținea și el pe ea. Au rămas deci împreună în tabernacolul de mușchi și i-au plâns numele.

Ambrose, s-au tânguit, Ambrose.

N-avea să se mai întoarcă niciodată.

Într-un târziu, au căzut la pământ ca două trunchiuri de copac doborâte. Hainele le erau ude și dinții le clănțăneau de frig și de oboseală. Fără vorbe sau rușine, și-au scos hainele ude. Trebuia, altfel ar fi murit de frig. Acum nu mai erau doar epuizați și uzi, ci și dezgoliți unul în fața celuilalt. S-au întins pe mușchi și s-au privit. Nu era o evaluare. Nu era seducție. Trupul lui Mâine Dimineață era frumos – dar asta era evident, deloc surprinzător, dincolo de îndoială și neimportant. Trupul Almei Whittaker nu era frumos – dar și asta era tot evident, deloc surprinzător, dincolo de îndoială și neimportant.

Alma îi căută mâna. Îi puse degetele în gura ei, ca un copil. El o lăsă. Nu se trase înapoi din fața ei. Apoi întinse mâna spre penisul lui, care (ca penisul oricărui băiat tahitian) fusese circumcis în tinerețe cu un dinte de rechin. Avea nevoie să-l atingă într-un fel mai intim; el era singura ființă care-l atinsese vreodată pe Ambrose. Nu-i ceru lui Mâine Dimineață permisiunea să-l atingă; permisiunea izvoră din el, nerostită. Totul era înțeles. Se lăsă mai jos pe lângă corpul lui mare și cald și îi luă membrul în gură.

Actul acesta era singurul pe care și-l dorise cu adevărat toată viața. Renunțase la atâtea fără să se plângă – dar cum să nu aibă parte de asta, măcar o dată? Nu avea nevoie să fie căsătorită. Nu avea nevoie să fie frumoasă, sau dorită de bărbați. Nu avea nevoie să fie înconjurată de prieteni și de frivolitate. Nu avea nevoie de un domeniu, de o bibliotecă, de o avere. De atâtea lucruri nu avea nevoie. Nu avea nevoie nici măcar să-i fie excavat în sfârșit terenul neexplorat al virginității ei învechite, la târzia vârstă de cincizeci și trei de ani – deși știa că Mâine Dimineață i-ar fi făcut pe plac dacă ea ar fi vrut.

Dar – măcar pentru o clipă în toată viața – avea nevoie de *asta*.

Mâine Dimineață nu ezită, nu o grăbi. O lăsa să-l cerceteze și să cuprindă cu gura cât putea din el. O lăsa să-l sugă de parcă ar fi respirat prin el – de parcă era sub apă și el era singura ei legătură cu aerul. Cu genunchii în mușchi, cu fața în cuibul lui secret, îl simți cum i se îngreunează în gură, cum se încălzește, cum își repetă permisiunea.

Era exact așa cum își închipuise. Nu, era mai mult decât își închipuise vreodată. Apoi el i se revărsă în gură, iar ea îl primi ca o ofrandă pioasă, ca o milostenie.

Era recunoscătoare.

După aceea n-au mai plâns.

Au petrecut noaptea împreună, în grota înaltă cu mușchi. Acum, pe întuneric, era mult prea periculos să se întoarcă în golful Matavai. Mâine Dimineață nu avea nimic împotriva să umble cu canoa pe întuneric (de fapt, spunea chiar că preferă noaptea, fiindcă aerul era mai rece), dar nu i se părea sigură coborârea pe lângă cascada și pe perețele de stâncă fără lumină. Cunoscând atât de bine insula, probabil că știuse de la început că vor trebui să petreacă noaptea acolo. Pe Alma n-o deranja că Mâine Dimineață presupusese că va fi și ea de acord.

Culcușul în aer liber nu le promitea un somn prea confortabil peste noapte, dar s-au descurcat cum au putut. Au făcut o vatră mică din pietre cât bilele de biliard. Au adunat hibiscus uscat, pe care Mâine Dimineață a reușit să-l convingă să se aprindă în doar câteva minute. Alma a strâns fructe din arborele-de-pâine, le-a înfășurat în frunze de bananier și le-a copt până au crăpat. Au așternut tulpini de bananier de munte, pe care le-au bătut cu pietre până s-au transformat într-un material moale, aproape textil. Au dormit împreună sub pătura primitivă de fibră de bananier, lipiți strâns unul de altul în căutare de căldură. Era un culcuș umed, dar nu insuportabil. S-au cuibărit ca doi pui de vulpe de la aceeași mamă. Dimineața, trezindu-se, Alma a descoperit că seva din tulpini îi lăsase pe piele pete de un albastru-închis – a observat însă că pe pielea lui Mâine Dimineață nu se vedeau. A lui absorbise pata, în timp ce a ei, mai palidă, o scotea în evidență.

Părea mai înțelept să nu vorbească despre cele petrecute în seara dinainte. Au păstrat tăcerea nu din rușine, ci din ceva mai apropiat de considerație. În plus, erau epuizați. S-au îmbrăcat, au mâncat ce rămăsese din fructele arborelui-de-pâine, au coborât pe lângă cascada, au găsit o cale până la poalele stâncilor, au intrat din nou în peșteră, au găsit canoa în locul ei înălțat și uscat și au făcut drumul de întoarcere spre golful Matavai.

Șase ore mai târziu, când a început să se vadă plaja neagră și familiară de lângă misiune, Alma s-a întors spre Mâine Dimineață și i-a pus o mână pe genunchi. El s-a oprit din vâslit.

— Iartă-mă, spuse ea. Te-aș putea supăra cu o ultimă întrebare?

Mai avea nevoie să afle doar un lucru și, cum nu era sigură dacă aveau să se mai vadă vreodată, trebuia să-l întrebe acum. Mâine Dimineață aprobă respectuos cu un gest, invitând-o să continue.

— Se face aproape un an de când valiza lui Ambrose, plină cu desenele cu tine, stă la mine în *fare*, pe

plajă. Putea s-o ia oricine. Putea oricine să fi răspândit desenele acelea cu tine pe toată insula. Dar nu s-a atins de ea nici un suflet de pe insulă. De ce?

— A, la asta e simplu de răspuns, zise nonșalant Mâine Dimineată. Le e o frică de moarte de mine.

Apoi, Mâine Dimineată luă din nou pagaia și vâsli spre plajă. Se apropia slujba de seară. Au fost primiți cu căldură și bucurie. El a ținut o predică superbă.

N-a îndrăznit nimeni să-i întrebe unde fuseseră.

Capitolul douăzeci și șase

Mâine Dimineată a plecat din Tahiti trei zile mai târziu, întorcându-se la misiunea lui de pe Raiatea – și la soția și copiii lui. Alma și-a petrecut cele trei zile mai mult singură. A rămas mult timp la ea în *fare*, împreună cu câinele Roger, gândindu-se la tot ce aflase. Se simțea, în același timp, ușurată și împovărată: ușurată de toate întrebările vechi, împovărată de răspunsuri.

A renunțat la îmbăierile de dimineată în râu alături de sora Manu și celelalte femei, fiindcă nu voia să vadă cineva pigmentul albastru care încă îi mai păta pielea. Se ducea la biserică, dar stătea mai în spate și încerca să nu iasă în evidență. N-a mai rămas singură cu Mâine Dimineată. De fapt, din câte vedea, nici el nu mai apucase să rămână singur cu el însuși. Era o minune că reușise să-l vadă atunci singur.

În ziua dinaintea plecării se ținu încă o sărbătoare în onoarea lui – copie fidelă a festivităților remarcabile desfășurate cu două săptămâni în urmă. Din nou se dansă și se mâncă pe săturate. Din nou avură muzicanți și trântă și lupte de cocoși. Din nou se săpară cuptoare îngropate și se tăiară porci. Acum Alma observa și mai bine cât de venerat (mai degrabă decât iubit) era Mâine Dimineată. Înțelegea și răspunderea de pe umerii lui, și priceperea cu care o purta. Cei adunați îi agățară de gât nenumărate coliere de flori; atârnav grele, ca niște lanțuri. I se aduseră daruri: doi porumbei verzi în colivie, un cârd de purceluși care protestau din răsuputeri, o flintă olandeză din secolul optsprezece, bogat împodobită și inutilizabilă, o Biblie legată în piele de capră, bijuterii pentru soția lui, valuri de stambă, săculeți cu zahăr și ceai, un clopot frumos, de fier pentru biserica lui. Oamenii i le așterneau la picioare, iar el le primea cu eleganță.

La amurg, câteva femei cu mături au venit pe țărm și au început să pregătească plaja pentru un joc de *haru raa puu*. Alma nu mai văzuse niciodată un joc de *haru raa puu*, dar știa ce era, fiindcă îi spusese reverendul Welles. Jocul (al cărui nume se putea traduce aproximativ „prinsul mingii”) era jucat, în mod tradițional, de două echipe de femei care se înfruntau pe o întindere de plajă cu lungimea de vreo treizeci de metri. La fiecare capăt al terenului ad hoc se trasa o linie în nisip, pe post de poartă. În loc de minge aveau un șomoio mare de frunze de bananier strâns răsucite, cam cât un dovleac nici mare, nici mic, dar nu la fel de greu. Scopul jocului, după cum a aflat Alma, era să iei mingea de la echipa rivală și să alergi până în capătul celălalt al câmpului fără să te doboare vreunul din adversari. Dacă se întâmpla ca mingea să ajungă în mare, jocul continua în valuri. Fiecare jucătoare avea voie să facă absolut orice ca să-și împiedice adversarele să înscrie.

Misionarii englezi considerau că *haru raa puu* era nepotrivit pentru doamne și prea ațățător, așa că fusesse interzis în toate celelalte misiuni. De fapt, ca să fim drepecți cu misionarii, a spune că jocul era

nepotrivit pentru doamne era un eufemism. Femeile se răneau foarte des în timpul meciurilor – membre rupte, cranii crăpate, sânge vărsat. Era, după cum spunea cu admirație reverendul Welles, „un spectacol de o sălbăticie extraordinară“. Dar violența era și ideea jocului. Pe vremuri, femeile se antrenau la *haru raa puu* așa cum se antrenau bărbații pentru război. Astfel, erau pregătite și ele dacă le-ar fi venit vremea să lupte. Atunci de ce îngăduise reverendul Welles obiceiul acesta, când alți misionari îl interziseseră ca exprimare necreștinească de sălbăticie pură? Din același motiv ca întotdeauna: pur și simplu nu înțelegea ce rău putea să pricinuiască.

Odată început jocul, Alma n-a putut să nu se gândească însă că de data asta reverendul Welles se înșelase amarnic: un meci de *haru raa puu* putea să pricinuiască foarte mult rău. De cum a fost aruncată mingea în joc, femeile au devenit niște ființe formidabile și înspăimântătoare. Doamnele tahitiene cele amabile și primitoare, ale căror trupuri le văzuse Alma la îmbăierile de dimineață, a căror mâncare o mâncase, ai căror copii îi legănase pe genunchi, ale căror glasuri le auzise înălțate în rugăciunea cea mai sinceră și al căror păr îl văzuse împodobit atât de frumos cu flori, s-au organizat imediat în batalioane rivale de fiare ale iadului. Alma nu-și dădea seama dacă scopul jocului era preluarea mingii sau dezmembrarea adversarelor – sau poate amândouă amestecate. O văzu pe drăgălașa soră Etini (pe sora *Etini!*) cum o apucă pe altă femeie de păr și o aruncă la pământ – iar cealaltă nu era nici măcar în apropierea mingii!

Mulțimea de pe plajă savura din plin spectacolul și isca o hărmălaie de chiote de încurajare. Chiuia și reverendul Welles, iar Alma văzu pentru prima oară în el pe zurbagiul de pe cheiurile din Cornwall care fusese odinioară, înainte să-l salveze Cristos și doamna Welles de obiceiurile lui bătaioase. Când privea femeile cum atacau mingea și adversarele, reverendul Welles nu mai arăta ca un spiriduș mărunțel și inofensiv, ci mai degrabă ca un șoricar mărunțel și neînfricat.

Apoi, dintr-odată, cu totul și cu totul din senin, Alma a fost doborâtă la pământ de un cal.

Sau așa i s-a părut. Dar nu un cal o aruncase jos, ci sora Manu, care ieșise de pe teren în fugă ca să se izbească în Alma din lateral, cu toată puterea. Sora Manu o apucă de braț și o târî pe câmpul de joc. Mișcarea avu mare succes la public. Se înteți tărăboiul. Alma zări o clipă chipul reverendului Welles radiind la vederea întorsăturii palpitante; striga de încântare. Se uită spre Măine Dimineață, a cărui expresie era politicoasă și rezervată. Era o prezență mult prea maiestuoasă ca să râdă la un asemenea spectacol, dar nici nu-l dezaproba.

Alma nu voia să joace *haru raa puu*, dar nu-i ceruse nimeni părerea. Până să-și dea seama, era deja în joc. Se simțea atacată din toate părțile, dar se simțea așa fiindcă *era* atacată din toate părțile. Cineva îi aruncă mingea în brațe și o împinse. Era sora Etini.

— FUGI! îi strigă ea.

Alma fugi. Nu ajunsese departe înainte să fie doborâtă iar la pământ. Cineva o lovise cu brațul în gât și rămase întinsă pe spate cât era de lungă. În cădere își mușcă limba și simți gust de sânge. Se gândi să rămână pur și simplu pe nisip, ca să nu fie rănită mai rău, dar se temea să n-o calce în picioare turma nemiloasă. Se ridică. Mulțimea chiui din nou. N-avea timp să gândească. Simți că e atrasă într-un val de atac compus din femei și nu avu încotro – trebui să meargă cu ele. Nu avea nici cea mai vagă idee unde era mingea. Nu-și dădea seama cum ar fi putut *ști* cineva unde era mingea. Până să se dezmeticească, se pomeni în apă. Fu doborâtă din nou. Ieși la suprafață și trase o gură mare de aer, cu apă sărată în ochi și în gât. Cineva o împinse și mai departe, spre apa adâncă.

Începea să fie de-a dreptul alarmată. Femeile acestea învățaseră să înoate, ca orice tahitian, înainte să se țină pe picioare, dar Alma nu se simțea sigură pe ea în mare. Fustele îi erau îmbibate de apă și grele,

ceea ce o panica și mai mult. Valurile nu erau mari, dar erau totuși valuri și se umflau peste ea. Mingea o lovi în ureche; nu văzu cine o aruncase. Cineva o făcu *poreito* – care, în traducere literală, însemna „crustaceu“, dar în limbajul comun era un termen foarte nepoliticos pentru organele genitale femeiești. Ce făcuse Alma ca să merite insulta *poreito*?

Apoi ajunse din nou sub apă, răsturnată de trei femei care încercau să treacă peste ea. Și chiar trecură peste ea. Una din ele se împinse înainte punându-i piciorul pe piept, folosindu-i corpul ca să se arunce în sus, cum ai călca pe o piatră într-un iaz. Alta o lovi cu piciorul în față; era aproape sigură că avea nasul rupt. Se zbătu din nou să iasă la suprafață, respirând greu și scuipând sânge. Auzi cum cineva o striga *pua'a* – porc. Cineva o împinse din nou sub apă. De data asta era sigură că fusese intenționat: capul îi fusese împins în jos, de la spate, de două mâini puternice. Ieși iar la suprafață și văzu mingea zburând pe lângă ea. Auzi slab uralele mulțimii. Din nou o călcau în picioare. Ajunse din nou sub apă. De data asta, când încercă să se ridice, nu reuși: cineva stătea pur și simplu pe ea.

Urmă un lucru imposibil: timpul se opri cu totul. Cu ochii deschiși, cu gura deschisă, cu sângele curgându-i abundent din nas în apa golfului Matavai, imobilizată și neajutorată sub apă, Alma își dădu seama că avea să moară. În mod uluitor, se relaxă. Nu era așa rău, își spuse. De fapt, ar fi fost foarte ușor. Moartea, cea atât de temută și de ocolită, era, odată ce dădeai ochii cu ea, cum nu se poate mai simplă. Ca să mori, nu trebuia decât să nu mai încerci să trăiești. Nu trebuia decât să-ți dai acordul pentru a pieri. Dacă rămânea pur și simplu nemișcată, țintuită locului de greutatea adversarei necunoscute, avea să fie eliminată fără efort. Odată cu moartea, avea să înceteze orice suferință. Avea să înceteze îndoiala. Aveau să înceteze rușinea și vinovăția. Aveau să înceteze toate întrebările ei. Avea să înceteze – lucru pentru care era cea mai recunoscătoare – amintirea. Putea să se scuze tăcut și să-și facă ieșirea din viață. În fond, și Ambrose se scuzase și ieșise. Ce ușurare trebuie să fi fost pentru el! Se gândea că-l compătimize pe Ambrose fiindcă-și luase viața, când de fapt el trebuie să fi simțit o ușurare atât de bine-venită! Ar fi trebuit să-l invidieze! Putea să-l urmeze chiar acum, drept în moarte. Ce motiv avea să se lupte pentru aer? Ce rost avea să se zbată?

Se relaxă și mai mult.

Văzu o lumină palidă.

Se simți invitată spre ceva minunat. Se simți chemată. Își aminti ultimele cuvinte ale mamei ei: *Het is fijn*.

Era plăcut.

Apoi – în secunde rămase înainte să devină prea târziu ca să se mai întoarcă – Alma știu brusc ceva. Știu cu fiecare fărâmbă a ființei ei, și nu era o informație discutabilă: știu că ea, fiica lui Henry și a lui Beatrix Whittaker, nu venise pe lume ca să se înece într-un metru și jumătate de apă. Mai știu ceva: dacă trebuia să omoare pe cineva ca să-și scape viața, avea s-o facă fără ezitare. Și mai știu un ultim lucru, revelația cea mai importantă: știu că lumea era împărțită clar între cei care duceau o luptă neîncetată ca să trăiască și cei care se predau și mureau. Era un fapt simplu. Nu se aplica doar la viețile omenești; se aplica la orice ființă vie de pe planetă, de la cea mai mare vietate până la cea mai umilă. Se aplica chiar și la mușchi. Faptul acesta era însuși mecanismul naturii – forța motrice din spatele oricărei existențe, din spatele oricărei transmutații, din spatele oricărei variații – și era explicația lumii întregi. Era explicația pe care o căuta Alma de când se știa.

Se ridică din apă. Aruncă cât colo trupul de deasupra ei ca pe un nimic. Cu sângele curgându-i șuvoi din nas, cu usturimi în ochi, cu o încheietură sucită, cu pieptul învinețit, ieși la suprafață și trase aer în piept. Se uită în jur, să vadă femeia care o ținuse sub apă. Era prietena ei dragă, uriașa fără frică, sora

Manu, cu capul brăzdat de cicatrici de la atâtea lupte cumplite din propria-i viață. Manu râdea de expresia de pe fața Almei. Râsul era afectuos – poate chiar camaraderesc – dar, oricum, tot râs era. Alma o apucă pe Manu de gât. Își apucă prietena de parcă voia să-i zdrobească gâtul. Răcni din toate puterile, cum o învățase contingentul Hiro:

OVAU TEIE!

TOA HAU A'E TAU METUA I TA 'OE!

E 'ORE TAU 'SOMORE E MAE QE IA 'EO!

EU SUNT!

TATĂL MEU ERA RĂZBOINIC MAI MARE DECÂT TATĂL TĂU!

NU POȚI NICI SĂ-MI RIDICI SULIȚA!

Apoi îi dădu drumul, înmuindu-și strânsoarea din gâtul surorii Manu. Fără să ezite nici o clipă, Manu îi aruncă în față un răget superb de aprobare.

Alma se îndreptă spre plajă.

Nu observă pe nimeni și nimic în calea ei. Se poate ca cei de pe plajă să fi chiuit pentru ea sau împotriva ei, nu știa.

Ieși din mare cu pași viguroși, de parcă s-ar fi născut din ea.

PARTEA A CINCEA

Curatorul departamentului Mușchi

Capitolul douăzeci și șapte

Alma Whittaker a sosit în Olanda la mijlocul lunii iulie a anului 1854.

Era pe mare de mai bine de un an. Fusese o călătorie absurdă – mai exact, o *serie* de călătorii absurde. Plecase din Tahiti la jumătatea lui aprilie, în anul dinainte, pe un vas comercial francez cu destinația Noua Zeelandă. Fusese nevoită să aștepte două luni la Auckland până găsisse o corabie a unor negustori olandezi dispusă s-o ia ca pasager până în Madagascar, de unde își continuase călătoria în compania unei încărcături numeroase de oi și vite. Din Madagascar plecase la Cape Town pe un *fluyt* olandez imposibil de vechi – o corabie reprezentând elita tehnologiei maritime a secolului șaptesprezece. (Fusese singura etapă a călătoriei în care se temuse cu adevărat că ar putea muri.) De la Cape Town urcase încet pe lângă coasta occidentală a continentului african, oprindu-se ca să schimbe corabia în porturile Accra și Dakar. De la Dakar găsisse altă navă comercială olandeză, care se îndrepta mai întâi spre Madeira, apoi spre Lisabona, peste golful Biscaya, prin Canalul Mânecii, pentru a ajunge în cele din urmă la Rotterdam. În Rotterdam cumpăraseră un bilet pe un vas de pasageri cu aburi (primul asemenea vas pe care călătorise), care o adusese lângă coasta olandeză și o trecuse peste Zuiderzee până la Amsterdam. Acolo, în sfârșit, debarcase.

Călătoria ar fi fost, poate, mult mai rapidă și mai ușoară dacă nu l-ar fi avut cu ea pe câinele Roger. Dar îl avea cu ea fiindcă, atunci când venise vremea să plece în cele din urmă din Tahiti, își dăduse seama că e incapabilă moralmente să-l lase acolo. Cine să aibă grijă de Roger cel antipatic în lipsa ei? Cine să riște să fie mușcat ca să-l hrănească? Nu putea fi întru totul sigură nici măcar că băieții din contingentul Hiro n-o să-l mănânce după plecarea ei. (Roger n-avea pe el cine știe ce carne, dar, oricum, nu suporta să și-l imagineze învârtindu-se la frigare.) În primul rând însă era singura legătură tangibilă a Almei cu soțul ei. Roger fusese, probabil, în *fare* când murise Ambrose. Alma își imagina cățelul cel statornic stând de pază în mijlocul încăperii în ultimele ceasuri ale lui Ambrose, apărându-l cu lătrăturile lui de stafii și demoni și toate spaimile care ne atacă în momentele de neagră disperare. Era de ajuns ca să se simtă datoare să-l ia cu ea.

Din păcate, prea puțini căpitani priveau cu ochi buni îmbarcarea pe corabia lor a cățelilor amărâți, cocoșați și neprietenoși de pe cine știe ce insulă. Cei mai mulți refuzaseră pur și simplu să-l ia pe Roger, așa că plecaseră fără Alma, întârziind-o considerabil. Unii, deși nu refuzau, îi cereau Almei să plătească de două ori prețul normal. Iar ea plătea. Desfăcea cu cuțitul încă un buzunăraș secret din tivul costumelor ei de călătorie și mai scotea niște aur, monedă după monedă. Întotdeauna trebuie să ai pregătită o ultimă mită.

Pe Alma n-o deranja câtuși de puțin durata obositoare a călătoriei. De fapt, avea nevoie de fiecare oră și se bucurase de lunile lungi de izolare pe nave străine și în porturi străine. De când fusese pe cale să se înece în golful Matavai în timpul jocului sălbatic de *haru raa puu*, ascuțișul minții Almei era mai viu ca niciodată și nimic nu i-l tulbura. Ideea care o izbise cu o imensă forță cât era sub apă o luase acum în stăpânire și nu se lăsa dislocată. Nu reușea întotdeauna să-și dea seama dacă ideea o urmărea pe ea sau ea urmărea ideea. Uneori, i se părea o creatură dintr-un colț de vis: se apropia, apoi dispărea, apoi apărea din nou. Fugărea ideea asta toată ziua, în pagini și pagini de scris dezordonat, viguros. Chiar și noaptea mintea ei era pe urmele ideii și o hăitua cu atâta hotărâre, încât Alma se trezea la fiecare câteva ore, simțind nevoia să se ridice în capul oaselor și să mai scrie.

Trebuie spus că marea pricepere a Almei nu stătea în scris, deși publicase deja două (sau aproape trei) cărți. Niciodată nu susținuse că ar avea vreun talent literar. Cărțile ei despre mușchi nu erau din acelea pe care cineva le-ar citi de plăcere și nici nu erau tocmai *citibile*, în afara unui număr restrâns de briologi. Cel mai mare dar al ei era taxonomia: deținea o memorie fără limite pentru diferențierea speciilor și avea o capacitate zdrobitoare și neobosită de a reține detalii. În nici un caz nu era o bună povestitoare. Dar, de când se luptase să iasă la suprafață în după-amiaza aceea, în golful Matavai, era convinsă că are acum o poveste de spus – o poveste uriașă. Nu era o poveste veselă, dar explica mare parte din lumea naturală. De fapt, după părerea ei, explica totul.

Iată povestea pe care voia s-o spună Alma: lumea naturală reprezintă un loc de o brutalitate neîndurătoare, în care speciile mari și cele mici concurează unele cu altele pentru supraviețuire. În lupta aceasta pentru existență, cei puternici rezistă; cei slabi sunt eliminați.

Ideea în sine nu era originală. Oamenii de știință foloseau de multe decenii expresia „lupta pentru existență”. Thomas Malthus o folosisese cu referire la forțele care modelau explozia și declinul populațiilor de-a lungul istoriei. Owen și Lyell o folosiseră și ei în lucrările lor despre extincție și geologie. În fond, lupta pentru existență era un concept evident. Dar povestea Almei avea o întorsătură unică. Alma lansase ipoteza (și ajunsese s-o creadă) că lupta pentru existență, atunci când se desfășura pe perioade vaste de timp, nu se mărginea să *definească* viața pe pământ: chiar *crease* viața pe pământ. În orice caz, era sigur că dăduse naștere varietății amețitoare a vieții. Lupta era mecanismul. Lupta era explicația celor mai complicate mistere biologice: separarea speciilor, extincția speciilor, transmutația speciilor. Lupta explica totul.

Pământul era un loc cu resurse limitate. Concurența pentru aceste resurse era aprinsă și constantă. Dacă unii indivizi reușeau să îndure încercările vieții, asta se petrecea mulțumită unei caracteristici sau mutații care îi făcea mai puternici, mai inteligenți, mai inventivi sau mai rezistenți decât alții. Odată obținută diferența aceasta avantajoasă, indivizii supraviețuitori își puteau transmite trăsăturile benefice urmașilor lor, care, astfel, se puteau bucura de foloasele dominației – asta până când apărea un alt concurent, mai bun, sau până când dispărea o resursă necesară. În timpul acestei lupte neîncetate pentru supraviețuire se schimba, inevitabil, însăși alcătuirea speciei.

Gândirea Almei urma, în linii mari, conceptul numit de astronomul William Herschel „creația continuă” – ceva în același timp etern și în desfășurare. Dar Herschel crezuse că nu e posibilă o creație continuă decât la scară cosmică, or, Alma era convinsă acum că toată creația este continuă *peste tot*, la toate nivelurile vieții – chiar și la cel microscopic, chiar și la cel uman. Provocările erau omniprezente, iar condițiile lumii naturale se schimbau clipă de clipă. Avantajele se obțineau și se pierdeau. Existau perioade de abundență, urmate de perioade de *hia'ia* – anotimpurile poftelor. În împrejurări neprielnice, orice putea să dispară. Dar în împrejurări favorabile, orice se putea transforma. Extincția și transmutația

fuseseră prezente încă din zorii vieții, erau prezente în continuare și aveau să fie prezente până la sfârșitul timpului – iar dacă nici asta nu era „creație continuă“, Alma nu știa ce mai putea fi aceea.

Tot lupta pentru existență, era sigură, modelase și biologia și destinul uman. Nu exista exemplu mai bun, își spunea Alma, decât Mâine Dimineață, a cărui întreagă familie fusese ștearsă de pe fața pământului de boli străine, aduse de europeni în Tahiti. Arborele lui genealogic fusese *aproape* retezat, dar, din cine știe ce motiv, Mâine Dimineață nu murise. Ceva din constituția lui îi îngăduise să supraviețuiască, chiar și când Moartea venise să cosească nemilos și îi luase pe toți din jurul lui. Dar Mâine Dimineață rezistase și trăise destul cât să aibă urmași, care îi și moșteniseră, poate, forța și rezistența extraordinară la boală. Tipul acesta de evenimente modelează specia.

Mai mult, se gândea Alma, lupta pentru existență definea și viața *lăuntrică* a omului. Mâine Dimineață era un păgân transformat în creștin convins – fiindcă era iute la minte și știa să-și apere viața și văzuse în ce direcție se îndrepta lumea. Alesese viitorul în defavoarea trecutului. Ca urmare a actului său inspirat, copiii lui Mâine Dimineață aveau să prospere într-o lume nouă, în care tatăl lor era admirat și puternic. (Sau aveau să prospere, cel puțin, până apărea un alt val de provocări. Atunci aveau să fie nevoiți să se descurce singuri. Aceea urma să fie lupta lor și nu-i putea feri nimeni de ea.)

Pe de altă parte, mai era și Ambrose Pike, un om asupra căruia Domnul revărsase patru daruri – geniul, originalitatea, frumusețea și bunătatea –, dar care pur și simplu nu avea darul supraviețuirii. Ambrose interpretase greșit lumea. Și-o dorise un paradis, când de fapt era un câmp de luptă. Toată viața tânjise după eternitate, după stabilitate, după puritate. Aspira la o adunare eterică de îngeri, însă era supus, ca toți și toate, legilor dure ale naturii. Mai mult, după cum Alma știa foarte bine, nu întotdeauna supraviețuiau luptei pentru existență oamenii cei mai frumoși, inteligenți, originali sau buni; uneori supraviețuiau cei mai lipsiți de scrupule sau cei mai norocoși, sau poate, pur și simplu, cei mai încăpățânați.

Secretul era ca la fiecare pas să suporti încercările existenței cât mai mult posibil. Șansele de supraviețuire erau dureros de mici, fiindcă lumea nu însemna altceva decât o școală a calamităților și un iad al suferințelor nesfârșite. Însă cei care supraviețuiau lumii o modelau – și erau, la rândul lor, modelați de ea.

Alma își numea ideea „o teorie a alterării competitive“ și era convinsă că o poate demonstra. Firește, nu cu ajutorul exemplului lui Mâine Dimineață și al lui Ambrose Pike – deși cei doi aveau să trăiască pentru totdeauna în imaginația ei ca figuri supradimensionate, romantice, ilustrative. Simpla lor menționare ar fi fost o încălcare gravă a normelor științifice.

Dar își putea demonstra teoria cu ajutorul mușchiului.

Scria rapid și abundent. Nu se oprea să revizuiască textul: pur și simplu rupea paginile cu ciorne vechi și reîncepea de la zero, aproape în fiecare zi. Nu putea încetini; nu o interesa să încetinească. Ca un bețiv cu mintea împrăștiată, care e în stare să alerge fără să cadă, dar nu să și *meargă* fără să cadă, Alma nu putea înainta pe calea aceasta de gândire decât la o viteză nebunească. Nu voia să încetinească și să scrie mai atent de teamă să nu se împiedice, să nu-și piardă curajul sau – mai rău! – să nu-și piardă ideea.

Ca să-și spună povestea – povestea transmutației speciilor, demonstrabilă prin metastaza treptată a mușchiului –, Alma n-avea nevoie de notițe, nici de vechea bibliotecă de la White Acre și nici de ierbarul ei. N-avea nevoie de nimic din toate acestea fiindcă mintea ei cuprindea deja vastitatea taxonomiei mușchiului, care-i umplea capul de fapte și detalii bine reținute. În plus, avea în vârful degetelor (de fapt, în vârful degetelor minții) toate ideile scrise în ultimul secol pe tema metamorfozei speciilor și a

evoluției geologice. Mentea ei era un depozit impresionant, cu rafturi nesfârșite, pline de mii și mii de cărți și cutii, organizate în categorii infinite și ordonate alfabetic.

Nu avea nevoie de nici o bibliotecă; *era* ea însăși o bibliotecă.

În primele luni de călătorie, a scris și a rescris bazele după care se ghida teoria ei până a reușit să le distileze corect și ireductibil la următoarele zece afirmații:

Distribuția uscatului și a mării pe fața Pământului nu a fost întotdeauna așa cum este azi.

Pe baza dovezilor fosile, mușchiul pare să fi supraviețuit tuturor erelor geologice, de la începutul vieții.

Mușchiul pare să fi supraviețuit acestor ere geologice diferite printr-un proces de modificare adaptativă.

Mușchiul își poate schimba soarta ori schimbându-și locul (adică mutându-se într-o climă mai prielnică), ori schimbându-și structura internă (adică transmutându-se).

Transmutația mușchiului s-a manifestat de-a lungul timpului prin adoptarea și eliminarea aproape infinită de trăsături, ducând la adaptări ca: rezistența sporită la uscăciune, dependența scăzută de lumina directă a soarelui și capacitatea de a reveni la viață după ani de secetă.

Viteza și amplitudinea schimbărilor din coloniile de mușchi sunt suficient de mari încât să sugereze o schimbare continuă.

Concurența și lupta pentru existență constituie mecanismul din spatele acestei stări de continuă schimbare.

Mușchiul a fost, în mod aproape sigur, o altă entitate (probabil o algă) înainte să fie mușchi.

Pe măsură ce lumea continuă să se transforme, mușchiul poate deveni și el o altă entitate.

Orice se aplică la mușchi trebuie să fie aplicabil la toate ființele vii.

Teoria ei i se părea chiar și Almei îndrăzneță și periculoasă. Știa că se află pe teren instabil – nu doar din punct de vedere religios (lucru cu care oricum nu-și bătea capul prea mult), ci și din punct de vedere științific. Înaintând spre concluzie ca un alpinist, Alma era conștientă că risca să cadă în capcana ce răpusese atâția mari gânditori francezi de-a lungul secolelor – capcana numită *l'esprit de système*, în care omul inventează o explicație universală gigantică și fascinantă, iar apoi încearcă să forțeze toate faptele și raționamentele să se plieze pe explicația aceea, indiferent dacă rezultatul are sens sau nu. Dar Alma era sigură că teoria ei *avea* sens. Mai greu era s-o dovedească în scris.

O corabie era un loc la fel de bun ca oricare altul pentru scris – iar mai multe corăbii, una după alta, mișcându-se greoi pe oceanele pustii, erau și mai bune. N-o deranja nimeni. Câinele Roger stătea culcat într-un colț al cabinei și o privea cum lucrează, gâfâind și scărpinându-se și arătând, de multe ori, teribil de dezamăgit de viață, dar la fel ar fi făcut oriunde s-ar fi aflat. Noaptea, uneori, sărea în pat și se cuibărea în scobitura genunchilor ei. Uneori o trezea pe Alma cu gemetele lui slabe.

Uneori și Alma scotea gemete slabe noaptea. Ca și în prima ei călătorie pe mare, avea vise intense, puternice, iar Ambrose Pike juca în ele un rol esențial. Dar acum apărea adesea în visele ei și Măine

Dimineață, care, din când în când, chiar se împletea cu Ambrose în siluete ciudate, senzuale, himerice: capul lui Ambrose pe trupul lui Mâine Dimineață; glasul lui Mâine Dimineață ieșind din gâtul lui Ambrose; unul din ei, în timpul împreunării trupești cu Alma, preschimbându-se deodată în celălalt. Însă nu doar Ambrose și Mâine Dimineață se amestecau unul cu altul în visele acestea ciudate – *totul* părea să se întrepătrundă. În reveriile ei nocturne cele mai interesante, vechea legătorie de la White Acre se metamorfoza într-o peșteră cu mușchi; adăpostul pentru trăsuri devenea o cameră micuță, dar plăcută, la azilul Griffon; pajiștile cu miros dulce din Philadelphia se transformau în întinderi de nisip negru și cald; Prudence îi purta, dintr-odată, hainele lui Hanneke; sora Manu îngrijea gardurile vii din grădina euclidiană a lui Beatrix Whittaker; Henry Whittaker vâslea pe râul Schuylkill într-un minuscul catamaran polinezian.

Oricât de curioase ar fi fost imaginile acestea, din cine știe ce motiv visele n-o tulburau. Dimpotrivă, îi insuflau o senzație fascinantă de sinteză – de parcă toate elementele risipite ale biografiei ei în sfârșit se întrețeseau. Toate lucrurile pe care le cunoscuse sau le iubise pe lume se alipeau și deveneau *un singur lucru*. Înțelegerea acestui fapt o făcea să se simtă despovărată și triumfătoare. Avea din nou senzația aceea – senzație pe care n-o mai avusese decât o dată, în săptămânile dinaintea căsătoriei cu Ambrose – că e spectaculos de vie. Nu vie pur și simplu, ci dăruită cu o minte care funcționa la limita superioară a capacității ei – o minte care vedea totul și înțelegea totul, de parcă privea lucrurile de pe cel mai înalt pisc.

Se trezea, își liniștea răsuflarea și reîncepea imediat să scrie.

Odată stabilite cele zece principii călăuzitoare ale teoriei ei îndrăznețe, Alma și-a pus la lucru forțele cele mai vibrante, cele mai electrice, și a scris istoria războaielor mușchiului de la White Acre. A scris povestea celor douăzeci și șase de ani în care observase înaintarea și retragerea coloniilor de mușchi aflate în concurență pe o aglomerare de bolovani de la liziera pădurii. S-a concentrat în special pe genul *Dicranum*, fiindcă prezenta cea mai largă gamă de variație din întreaga familie de mușchi. Alma cunoștea specii de *Dicranum* scurte și simple și specii împodobite cu franjuri exotice. Unele aveau frunzele drepte, altele – răsucite, altele trăiau doar pe bușteni putrezi de lângă pietre, altele își revendicau cele mai însozite petice din vârful bolovanilor înalți, altele prosperau în băltoace, iar una creștea cel mai agresiv în apropierea excrementelor de cerb cu coadă albă.

În deceniile ei de studiu, Alma observase că cele mai asemănătoare specii de *Dicranum* se găseau aproape una de alta. Avansă ideea că lucrul acesta nu era accidental, ci că rigorile competiției pentru lumină, sol și apă obligaseră plantele, de-a lungul mileniilor, să genereze prin evoluție minuscule adaptări care aveau să le ofere avantaje oricât de mărunte asupra vecinilor lor. De aceea puteau coexista pe același bolovan trei sau patru feluri de *Dicranum*: fiecare își găsisse o nișă în mediul acela restrâns, comprimat, iar acum își apăra teritoriul individual prin ușoare adaptări. Adaptările nu trebuiau să fie neapărat extraordinare (mușchiul nu avea nevoie de flori, fructe sau aripi); trebuiau doar să fie *îndeajuns* de diferite ca să-i depășească pe rivali – și nu există pe lume rival mai amenințător decât cel care trăiește cot la cot cu tine. Cel mai aprig război e întotdeauna cel purtat pe teren propriu.

Alma a descris în detalii cuprinzătoare bătăliile cu victorii și înfrângeri măsurate în centimetri de-a lungul deceniilor. A povestit cum, în acele decenii, schimbările climei avantajaseră o varietate în detrimentul alteia, cum păsările schimbaseră destinul mușchiului și cum, când căzuse la pământ stejarul bătrân de lângă gardul pășunii, iar tiparul de umbră și lumină se schimbase peste noapte, întregul univers al câmpului cu bolovani se schimbase odată cu el.

A mai scris: „Cu cât este mai mare criza, cu atât mai rapidă este evoluția.“

Și a mai scris: „Toate transformările par a fi motivate de disperare și urgență.“

A scris: „Frumusețea și varietatea lumii naturale sunt doar moștenirea vizibilă a unui război nesfârșit.“

A mai scris: „Învingătorul va domina – dar numai până în ziua când nu va mai putea învinge.“

A mai scris: „Viața este un experiment nesigur și dificil. Uneori, după suferință urmează victoria – dar nimic nu e garantat. Cel mai prețios și mai frumos individ nu va fi neapărat și cel mai rezistent. Lupta naturii nu stă sub semnul răului, ci sub această unică lege naturală, atotputernică și indiferentă: există pur și simplu prea multe forme de viață, iar resursele sunt insuficiente pentru supraviețuirea tuturor.“

A mai scris: „Lupta continuă dintre specii și din sânul lor este inevitabilă, ca și pierderea, ca și modificarea biologică. Evoluția reprezintă o matematică brutală, iar drumul lung al timpului este presărat cu rămășițele fosilizate a nenumărate experimente eșuate.“

A mai scris: „Pentru cei nepregătiți îndeajuns pentru lupta pentru supraviețuire, cel mai bine ar fi fost, poate, să nici nu fi încercat să trăiască. Singura crimă de neiertat este întreruperea experimentului propriei vieți înainte de sfârșitul său natural. Un astfel de act este o slăbiciune și o risipă – căci experimentul vieții se va încheia singur destul de repede, pentru noi toți, astfel încât ar trebui să avem curajul și curiozitatea de a rămâne în luptă până la sfârșitul inevitabil. Orice nu e luptă pentru a rezista este lașitate. Orice nu e luptă pentru a rezista este respingerea marelui legământ al vieții.“

Uneori trebuia să taie pagini întregi când ridica ochii de pe hârtie și își dădea seama că trecuseră ore întregi și nu se oprise nici măcar o clipă din scris, dar nu mai vorbea, de fapt, despre mușchi.

Atunci ieșea să dea un ocol scurt pe puntea navei (indiferent pe ce navă se întâmpla să se afle) cu câinele Roger pe urmele ei. Mâinile îi tremurau, emoția îi făcea inima să bată repede. Își limpezea capul și plămâni și își privea cu alți ochi propria poziție. Apoi se întorcea la ea în cabină, se așeza în fața unei pagini noi și reîncepea să scrie.

A repetat acest exercițiu de sute de ori, vreme de aproape paisprezece luni.

Când a ajuns la Rotterdam, teza ei era aproape terminată. Nu o considera terminată pe de-a-ntregul fiindcă lipsea ceva. Creatura din colțul visului încă o fixa, nemulțumită și neliniștită. Senzația aceasta de lucru neterminat o consuma: s-a hotărât să stăruie asupra ideii până când o va cuceri. În orice caz, era de părere că mare parte din teoria ei este de o exactitate indubitabilă. Dacă raționamentul ei era corect, avea în mână un document științific revoluționar de patruzeci de pagini. Dar dacă raționamentul era incorect? Ei bine, atunci măcar scrisese cea mai detaliată descriere a vieții și morții unei colonii de mușchi din Philadelphia din câte avea să cunoască vreodată comunitatea științifică.

În Rotterdam s-a odihnit câteva zile la singurul hotel pe care l-a găsit dispus să accepte prezența lui Roger. Se plimbase cu Roger prin oraș mai toată după-amiaza, în căutare de adăpost, aproape fără rezultat. În timpul plimbării au început s-o irite tot mai tare privirile acre pe care i le aruncau angajații hotelurilor. Se tot gândea că, dacă Roger ar fi fost un câine mai drăguț sau mai simpatic, nu i-ar fi fost atât de greu să găsească o cameră. Lucrul acesta i s-a părut Almei teribil de nedrept, fiindcă ajunsese să vadă în corcitură portocalie o noblețe aparte. Nu traversase Roger lumea? Câți indivizi îngâmfați de la recepțiile hotelurilor se puteau lăuda cu asta? Dar și-a spus că în fond așa era viața – prejudecăți, josnicie și altele asemenea.

Hotelul care i-a acceptat în cele din urmă era un loc sordid, condus de o bătrână căreia-i curgea nasul și care, uitându-se la Roger peste biroul de la recepție, a spus:

— Aveam pe vremuri o pisică, exact așa arăta.

Vai, Doamne! și-a spus Alma, îngrozită de gândul unei creaturi atât de nenorocite.

— Nu ești curvă, nu? a întrebat femeia așa, ca să fie sigură.

De data asta, Alma a spus „Vai, Doamne!” cu glas tare. Nu s-a putut abține. Răspunsul ei a părut s-o mulțumească pe proprietară.

Oglinda pătată din camera de hotel i-a arătat Almei că nici ea nu avea un aspect mult mai civilizată decât al lui Roger. Nu putea să meargă așa la Amsterdam. Garderoba ei era o ruină, un dezastru. Părul, care-i alba tot mai mult, era și el o ruină și un dezastru. Părului n-avea ce-i face, dar în următoarele zile comandă repede câteva rochii noi. Nu erau cine știe ce (le gândise după modelul original și practic al lui Hanneke), dar măcar erau noi, curate și întregi. Și-a cumpărat pantofi noi. S-a așezat pe o bancă în parc și le-a scris pe îndelete lui Prudence și Hanneke, anunțându-le că ajunsese în Olanda și că avea intenția să rămână acolo nu știa cât timp.

Nu mai avea bani aproape deloc. Îi mai rămăsese niște aur cusut în tivurile ei peticite, dar nu mult. De la început păstrase foarte puțin din moștenirea lăsată de tatăl ei, iar acum, după ultimii ani de călătorie, mare parte din averea ei modestă se dusesse, monedă cu monedă. Suma rămasă nu-i ajungea nici pentru cele mai simple necesități de viață. Firește, știa că dacă apărea o adevărată urgență putea oricând să obțină mai mulți bani. Se gândea că putea să meargă la orice birou de pe cheiul din Rotterdam și (folosindu-se de numele lui Dick Yancey și de moștenirea tatălui ei) să obțină cu ușurință un împrumut în baza averii Whittaker. Dar nu voia s-o facă. Simțea că averea nu era de drept a ei. I se părea extrem de important pentru ea însăși ca, de atunci înainte, să-și croiască singură drum prin lume.

Odată scrisorile puse la poștă și noua garderobă procurată, Alma și Roger au plecat din Rotterdam pe un vas cu aburi – de departe cea mai ușoară parte a călătoriei lor – având ca destinație portul Amsterdam. La sosire, Alma și-a lăsat bagajul la un hotel modest de lângă chei și a făcut rost de o trăsură al cărei vizitru s-a lăsat în cele din urmă convins, pentru suplimentul modest de un gulden, să-l accepte pe Roger ca pasager. Trăsura i-a dus până în liniștitul cartier Plantage, drept în fața porților grădinii Hortus Botanicus.

Alma a ieșit în razele înclinate ale soarelui de început de seară care poleiau zidurile înalte, de cărămidă, ale grădinii botanice. Alături de ea era Roger; sub braț avea un pachet înfășurat în hârtie cafenie. În fața porților stătea un tânăr în uniformă îngrijită de paznic; Alma s-a apropiat de el, întrebând în olandeza ei curgătoare dacă directorul era de găsit acolo în ziua aceea. Tânărul a confirmat – da, directorul era acolo, fiindcă directorul vine la lucru în fiecare zi din an.

Alma a zâmbit. Firește că vine, își spuse.

— Aș putea vorbi cu domnul director? întrebă ea.

— Îmi permiteți să vă întreb cine sunteți și ce treabă aveți? se interesă tânărul, aruncându-le ei și lui Roger câte o privire plină de reproș.

Nu o deranjă atât întrebarea lui, cât o deranjă tonul.

— Mă numesc Alma Whittaker, iar treaba mea este studiul mușchiului și al transmutației speciilor, spuse ea.

— Și de ce ar dori domnul director să vă vadă? întrebă paznicul.

Alma se îndreptă, făcând uz de toată înălțimea ei impresionantă, apoi, ca un *rauti*, se lansă într-o recitare impunătoare a genealogiei ei.

— Tatăl meu a fost Henry Whittaker, pe care unii oameni din țara dumitale îl numeau pe vremuri „Prințul din Peru”. Bunicul meu pe linie paternă a fost Vrăjitorul Merelor, angajat al Maiestății Sale Regele George III al Angliei. Bunicul meu pe linie maternă a fost Jakob van Devender, maestru al aloelor ornamentale și directorul acestei grădini botanice vreme de mai bine de treizeci de ani – poziție pe care a

moștenit-o de la tatăl său, care la rândul său o moștenise de la tatăl său și așa mai departe până la înființarea instituției acesteia în 1638. Directorul dumatăle de acum este, mi se pare, doctorul Dees van Devender. E unchiul meu. Sora lui mai mare se numea Beatrix van Devender. A fost mama mea și o expertă neîntrecută în botanica euclidiană. Mama s-a născut, dacă nu mă înșel, chiar aici, după colț, într-o casă de lângă zidul grădinii – în care s-au născut toți van Devenderii de la mijlocul secolului șaptesprezece până acum.

Paznicul se holba la ea cu gura căscată.

Alma încheie:

— Dacă informația e prea abundentă ca s-o reții, tinere, îi poți spune unchiului meu Dees că nepoata lui din America s-ar bucura foarte tare să-l vadă.

Capitolul douăzeci și opt

Dees van Devender se uita lung la Alma peste masa încărcată cu hârtii din biroul lui.

Alma îl lasă să se uite. Unchiul ei nu-i vorbise de când fusese condusă în încăpere, cu câteva minute mai devreme, și nici n-o invitase să ia loc. Nu era nepoliticos; era doar olandez, și deci precaut. O măsura. Roger stătea lângă Alma și arăta ca o hienă mică și strâmbă. Unchiul Dees măsură și câinele. În general, lui Roger nu-i plăcea să se uite lumea la el. De obicei, când îl privea un străin, Roger îi întorcea spatele, lăsa capul să-i atârne și ofta nefericit. Dar, dintr-odată, Roger făcu ceva nemaipomenit. Plecă de lângă Alma, intră sub masă și se întinse cu bărbia pe picioarele doctorului van Devender. Alma nu mai văzuse așa ceva. Tocmai voia să comenteze evenimentul, când i-o luă înaintea unchiului ei (fără să dea cea mai mică atenție potăii care stătea cu capul pe pantofii lui).

— *Je lijkt niet op je moeder*, spuse el.

Nu semeni cu mama ta.

— Știu, răspunse Alma în olandeză.

El continuă:

— Semeni leit cu individul, cu tatăl tău.

Alma aprobă din cap. Își dădea seama din tonul lui că asemănarea ei cu Henry Whittaker nu o avantaja. La drep vorbind, n-o avantajase niciodată.

Van Devender continuă s-o privească. Se uită și ea la el. Îi măsură chipul cu aceeași atenție cu care-l măsura el pe al ei. Dacă Alma nu-i semăna lui Beatrix Whittaker, bărbatul din fața ei arăta *aidoma*. Asemănarea era remarcabilă – vedea din nou chipul mamei ei, doar că îmbătrânită, masculină, bărboasă și, în momentul acela, bănuitoare. (Ca să fim sinceri, aerul bănuitor nu făcea decât să-i sporească asemănarea cu Beatrix.)

— Ce s-a ales de sora mea? întrebă el. Am auzit și noi despre prosperitatea tatălui tău – a auzit de fapt orice european implicat în botanică –, dar de Beatrix n-am mai auzit nimic.

Nici ea n-a mai auzit nimic de voi, își spuse Alma, dar nu cu glas tare. Nu-i învinuia pe cei din Amsterdam că nu mai încercaseră să comunice cu Beatrix din (când fusese asta?) 1792. Știa cum erau van Devenderii: încăpățânați. N-ar fi mers. Mama ei n-ar fi cedat cu nici un chip.

— Mama mea a trăit o viață prosperă, răspuse Alma. Era mulțumită. Și-a alcătuit o grădină clasică remarcabilă, foarte admirată în toată Philadelphia. A lucrat alături de tatăl meu în afacerea cu produse botanice până la moarte.

— Care a survenit când anume? întrebă el, pe un ton mult mai potrivit unui polițist.

— În august 1820, răspuse ea.

La auzul datei, pe chipul unchiului ei trecu scurt o grimasă.

— A trecut mult timp, spuse el. Prea tânără.

— A avut o moarte rapidă, minți Alma. Nu a suferit.

El o mai privi o vreme, apoi sorbi liniștit din cafea și se servi cu o gură de *wentelteeffe* de pe farfurioara pe care o avea la îndemână. Era clar că Alma îi întrerupsese gustarea de seară. Ar fi dat aproape orice să guste și ea din *wentelteeffe*. Arăta și mirosea minunat. Cât trecuse de când nu mai mâncase pâine cu scorișoară, prăjită în tigaie? Probabil de când îi făcuse Hanneke ultima oară. Aroma trezi în ea un val de nostalgie care o făcu să se simtă slăbită. Dar unchiul Dees nu-i oferi cafea și cu atât mai puțin nu-i oferi vreo bucată din superbe, auriile, untoasele *wentelteeffes*.

— Ați dori să vă spun ceva anume despre sora dumneavoastră? întrebă Alma într-un târziu. Amintirile pe care le aveți despre ea, dacă țin minte bine, trebuie să fie din copilărie. Vă pot povesti, dacă vreți.

Van Devender nu răspuse. Alma încercă să și-l închipuie așa cum îl descriesese Hanneke întotdeauna – un băiețel de zece ani, cu inimă bună, plângând fiindcă sora lui mai mare pleca în America cu soțul pe care familia nu-l acceptase. Hanneke îi povestise de multe ori Almei cum se agățase Dees de fustele lui Beatrix până trebuise să-i descleșteze ea mâinile. Îi povestise și cum își certase Beatrix frățiorul, spunându-i să nu mai permită niciodată celorlalți să-i vadă lacrimile. Almei îi era greu să și-l imagineze astfel. Acum arăta teribil de bătrân și teribil de serios.

Vorbi din nou:

— Am crescut înconjurată de lalele olandeze – descendente ale bulbilor pe care i-a luat mama cu ea la Philadelphia chiar de aici, din Hortus.

El tot nu spuse nimic. Roger oftă, se mișcă puțin și se cuibări și mai aproape de picioarele lui.

După o vreme, Alma schimbă tactica de abordare.

— Trebuie să vă spun că Hanneke de Groot încă trăiește. Cred că ați cunoscut-o, cu mult timp în urmă.

Pe figura bătrânului apăru pasager o expresie nouă: mirarea.

— Hanneke de Groot, se minună el. Nu m-am mai gândit la ea de ani de zile. Hanneke de Groot? Ca să vezi...

— Cred că vă veți bucura să auziți că Hanneke e bine și sănătoasă, spuse Alma. O spusese din optimism, fiindcă n-o văzuse pe Hanneke de aproape trei ani. A rămas menajera-șefă pe domeniul răposatului meu tată.

— Hanneke era camerista surorii mele, spuse Dees. Era foarte tânără când a intrat la noi în casă. Mie mi-a fost un fel de doică o vreme.

— Da, spuse Alma, și mie mi-a fost un fel de doică.

— Atunci am avut noroc amândoi, spuse el.

— Așa cred și eu. Consider că șansa de a-mi petrece tinerețea în grija lui Hanneke a fost una dintre cele mai mari binecuvântări din viața mea. A avut în formarea mea un rol aproape egal cu al părinților mei.

Se măsurară iar din priviri. De data asta, Alma lăsă tăcerea să se întindă. Se uită la unchiul ei cum ia o bucată de *wentelteeffe* cu furculița și o înmoaie în cafea. Își savură bucățica încet, fără să-i scape nici o

singură picătură sau firimitură. Neapărat trebuia să afle și ea de unde să facă rost de *wentelteeffjes* așa de bune.

În cele din urmă, Dees își șterse buzele cu un șervețel simplu și spuse:

— Olandeza ta nu e chiar proastă.

— Mulțumesc. În copilărie o vorbeam foarte des.

— Cum stai cu dinții?

— Foarte bine, mulțumesc, spuse Alma. Nu avea nimic de ascuns față de omul din fața ei.

El dădu din cap aprobator.

— Toți van Devenderii au dinți buni.

— O moștenire foarte folositoare.

— Sora mea a mai avut și alți copii?

— Doar o fiică – adoptată. Este sora mea, Prudence, care conduce acum o școală înființată pe vechiul domeniu al tatălui meu.

— Adoptată, spuse el neutru.

— Mama nu a fost binecuvântată cu darul fecundității, explică Alma.

— Și tu? Întrebă el. Ai copii?

— Ca și mama mea, nici eu n-am fost binecuvântată cu darul fecundității, zise Alma. Afirmăția ciuntea destul de tare realitatea, dar cel puțin răspundea la întrebare.

— Soț?

— Mă tem că trebuie să vă spun că a decedat.

Unchiul Dees dădu din cap ca semn că o auzise, dar nu-i oferii condoleanțe. Faptul o amuză pe Alma: la fel ar fi reacționat și mama ei. Faptele sunt fapte. Moartea e moarte.

— Și dumneavoastră, domnule? Îndrăzni ea. Există o doamnă van Devender?

— Moartă, deh.

Alma dădu din cap exact ca el mai devreme. Deși atmosfera era puțin nefirească, îi făcea plăcere fiecare detaliu al conversației acesteia deschise, directe, fără cap și fără coadă. Deși nu știa când sau unde avea să se încheie sau dacă destinul ei avea să se împlenească până la urmă cu destinul bătrânului din fața ei, se simțea pe teritoriu familiar – teritoriu olandez, teritoriu van Devender. De o eternitate nu se mai simțise atât de „acasă“.

— Cât intenționezi să rămâi la Amsterdam? Întrebă Dees.

— Pe termen indefinit.

Răspunsul îl tulbură.

— Dacă ai venit după pomană, zise el, n-avem nimic de dat.

Alma zâmbi. O, Beatrix, își spuse, ce dor mi-a fost de tine atâția ani...

— Nu am nevoie de pomană. Tatăl meu mi-a asigurat din plin viitorul.

— Atunci care-ți sunt intențiile pentru șederea la Amsterdam? Întrebă el, fără să încerce să-și ascundă prudența.

— Aș vrea să lucrez aici, la Hortus Botanicus.

De data asta, Dees păru de-a dreptul alarmat.

— Vai de mine! spuse el. În ce calitate îți imaginezi că ai putea lucra aici?

— Ca botanist. Mai precis, ca briolog.

— Ca *briolog*? Dar ce, Doamne iartă-mă, știi tu despre mușchi?

Aici, Alma nu și-a putut reține râsul. Era minunat să râzi. Nici nu-și mai amintea când râsese ultima

oară. A râs atât de tare, încât și-a lăsat fața în mâini câteva momente, ca să-și ascundă amuzamentul. Spectacolul n-a făcut decât să-l enerveze și mai tare pe bietul ei unchi bătrân. Purtarea ei nu-i ajută deloc scopul.

De ce crezuse că ar fi precedat-o modesta ei reputație? O, mândrie stupidă!

Când reuși să se stăpânească, se șterse la ochi și îi zâmbi.

— Știi că te-am luat prin surprindere, unchiule Dees, spuse ea, alunecând firesc într-un ton mai cald, mai familiar. Iartă-mă, te rog. Aș vrea să înțelegi că sunt o femeie independentă, care n-a venit să-ți tulbure viața în nici un fel. Dar e la fel de adevărat că posed anumite calități atât în domeniul științei în general, cât și al taxonomiei, care ar fi de folos unei instituții ca aceasta pe care o conduci. Pot spune fără rezerve că ar fi cea mai mare plăcere și mulțumire pentru mine să-mi petrec restul vieții lucrând aici, dedicându-mi timpul și puterile unei instituții cu un profil atât de remarcabil în istoria botanicii și, în același timp, în istoria propriei mele familii.

Aici se opri, luă de sub braț pachetul cafeniu și-l puse pe marginea biroului.

— N-am să-ți cer să mă crezi pe cuvânt în privința priceperii mele, unchiule, continuă ea. Pachetul acesta conține o teorie pe care am creat-o recent, pe baza studiilor efectuate în ultimii treizeci de ani din viața mea. Unele idei s-ar putea să ți se pară îndrăznețe, dar nu cer decât s-o citești cu mintea deschisă – și, nu mai e nevoie s-o spun, să păstrezi secretul asupra conținutului. Chiar dacă nu ești de acord cu concluziile mele, cred că astfel îmi vei putea evalua aptitudinile științifice. Te voi ruga să tratezi documentul acesta cu respect, fiindcă el este tot ce am și tot ce sunt.

Dees nu se angajă în nici un fel.

— Presupun că poți citi în engleză? întrebă ea.

El ridică o sprânceană albă, ca pentru a spune *Ce e asta, femeie – puțin respect, te rog.*

Înainte să-i înmâneze micul pachet, Alma întinse mâna spre un creion de pe birou și întrebă:

— Îmi permiți?

La gestul lui mut de aprobare, scrise ceva pe hârtia de ambalaj.

— E numele și adresa hotelului unde stau acum, aproape de port. Analizează documentul cât dorești și anunță-mă dacă vrei să mai stai de vorbă cu mine. Dacă într-o săptămână nu primesc nici un semn, mă voi întoarce, îmi voi lua înapoi teza, îmi voi lua rămas-bun de la tine și-mi voi vedea de drum. După aceea, îți promit, nu te voi mai deranja nici pe tine, nici pe altcineva din familie.

În timp ce vorbea, Alma se uita la unchiul ei cum înfige furculița într-un triunghiuleț de *wentelteeffe*. Dar, în loc să ducă furculița la gură, se înclină într-o parte pe scaun și lăasă încet un umăr în jos ca să-i ofere mâncarea câinelui Roger – păstrându-și în acest timp privirea ațintită asupra Almei și prefăcându-se complet absorbit de cuvintele ei.

— A, ai grijă... spuse Alma, aplecându-se îngrijorată peste masă. Se pregătea să-l avertizeze pe unchiul ei că are de-a face cu un câine cu obiceiul nesuferit de a mușca pe oricine încearcă să-l hrănească, dar, înainte să apuce să spună ceva, Roger își și ridicase căpșorul cel diform și (delicat, ca o doamnă bine-crescută) luase pâinea prăjită cu scorțișoară din dinții furculiței.

— Măi să fie, se minună Alma, trăgându-se înapoi.

Dar unchiul ei nu menționase în nici un fel câinele în mod fățiș, așa că nu mai spuse nici ea nimic despre el.

Își netezi fustele și își adună gândurile.

— A fost o mare plăcere să te cunosc, spuse ea. Întâlnirea aceasta a însemnat mai mult pentru mine decât îți închipui. Știi, n-am avut niciodată ocazia să-mi cunosc vreun unchi. Sper că-ți va face plăcere

lectura lucrării mele și că nu te va șoca prea tare. Cu bine deci.

Dees nu-i răspunse decât printr-o înclinare a capului.

Alma se îndreptă spre ușă și spuse „Hai, Roger“, fără să se uite peste umăr.

Așteptă, ținând ușa deschisă, dar câinele nu se mișcă.

— Roger, spuse ea mai ferm, întorcându-se să se uite la el. Hai odată.

— Du-te, câine, spuse Dees, nu foarte convingător și fără să se clintească.

— Roger! comandă Alma, aplecându-se ca să-l vadă mai bine sub masă. Haide, nu fi prostuț!

Niciodată nu fusese nevoie să-l cheme; întotdeauna o urmăse pur și simplu. Dar Roger lăsă urechile pe spate și nu cedă. N-avea de gând să plece.

— Nu s-a mai purtat niciodată așa, se scuză ea. Îl iau pe sus.

Dar unchiul ei ridică o mână.

— Creatura asta ar putea rămâne cu mine o noapte-două, sugeră el nonșalant, de parcă îi era absolut egal. Nici măcar nu se uită la Alma când vorbește. Pentru o clipă scurtă, arată întocmai ca un băiețel care ar fi încercat să-și convingă mama să-l lase să păstreze un animal de pe stradă.

Aha, unchiule Dees, își spuse Alma. Așa-mi ești.

— Sigur că da. Dar ești sigur că nu te deranjează?

Dee dădu din umeri cu toată indiferența și mai înfipse furculița într-o bucată de *wentelteefje*.

— Ne descurcăm noi, zise el, apoi îi dădu din nou câinelui să mănânce drept din furculiță.

Alma s-a îndepărtat de Hortus Botanicus cu pași repezi, îndreptându-se în direcția portului. Nu voia să ia o trăsură; se simțea mult prea plină de energie. Își simțea mâinile goale, inima ușoară și întreaga ființă puțin cam zguduită și foarte, foarte vie. Și înfometată. Tot întorcea capul să se uite după Roger, din obișnuință, dar nu era pe urmele ei. Doamne, tocmai își lăsase și câinele, și munca de o viață în biroul omului aceluia, după o simplă întrevvedere de un sfert de oră!

Ce întâlnire! Ce risc!

Dar trebuise să-și asume riscul acesta, fiindcă aici voia Alma să rămână – dacă nu la Hortus, măcar în Amsterdam, sau măcar în Europa. În timpul șederii în Mările Sudului îi lipsise mult lumea septentrională. Îi fusese dor de perindarea anotimpurilor și de lumina dură, puternică, energizantă a iernii. Îi fusese dor de rigorile climei reci și de rigorile minții. Pur și simplu nu era făcută pentru tropice – nici ca fizic, nici ca dispoziție. Unii se îndrăgosteau de Tahiti fiindcă li se părea un fel de Eden din zorii istoriei, dar Alma nu voia să trăiască în zorii istoriei; ea voia să trăiască în cel mai actual ritm al omenirii, în vârful de lance al invențiilor și progresului. Nu voia să locuiască într-un ținut al spiritelor și al fantomelor; își dorea o lume a telegrafului, a trenurilor, a îmbunătățirilor, a teoriilor și a științei, în care lucrurile se schimbau de la o zi la alta. De-abia aștepta să lucreze din nou într-un mediu productiv și profesional, înconjurată de oameni productivi și profesioniști. Își dorea confortul oferit de etajerele încărcate de cărți, de borcanele pentru specimene, de hârtiile pe care nu le mânca mușgaiul și de microscopul care nu dispăreau în toiul nopții. Își dorea accesul la cele mai noi reviste științifice. Își dorea colegi.

Mai mult decât orice, își dorea cu ardoare o familie – o familie ca aceea în care crescuse: mereu atentă, iscoditoare, provocatoare și inteligentă. Voia să se simtă din nou o Whittaker, înconjurată de Whittakeri. Dar, de vreme ce nu mai existau Whittakeri pe lume (în afară de Prudence Whittaker Dixon, ocupată cu școala ei, și de membrii clanului dezgustător și necunoscut al tatălui ei, cel puțin cei care nu muriseră prin închisorile Angliei), voia să trăiască pe lângă van Devenderi.

Dacă erau dispuși s-o primească.

Dar dacă nu erau? Ei, nu putea decât să parieze pe succes. Poate că van Devenderii (câți mai trăiau) nu-și doreau compania ei la fel de arzător pe cât și-o dorea ea pe-a lor. Poate n-aveau să accepte cu brațele deschise contribuția pe care voia s-o aducă grădinii botanice. Poate aveau s-o vadă doar ca pe o nechemată, ca pe o amatoare. Hotărârea de a-și lăsa tratatul la unchiul Dees fusese o licitare riscantă din partea Almei. Omul putea să reacționeze oricum la lucrarea ei – de la plictiseală (*speciile de mușchi din Philadelphia?*) la ofensă religioasă (*creație continuă?*) sau scandalizare științifică (*o teorie care acoperă toată lumea naturală?*). Alma știa că lucrarea ei risca s-o recomande drept nechibzuită, arogantă, naivă, anarhistă, degenerată, ba chiar ușor franțuzoaică. Dar, în același timp, îi recomanda aptitudinile, iar ea voia ca familia ei să-i cunoască aptitudinile, asta dacă erau dispuși câtuși de puțin s-o cunoască.

Dacă van Devenderii și Hortus Botanicus o respingeau însă, Alma era hotărâtă să țină spatele drept și să meargă mai departe. Poate avea să se așeze oricum în Amsterdam, sau poate avea să se întoarcă la Rotterdam, sau poate avea să se mute la Leiden și să trăiască pe lângă universitatea de-acolo. Dacă la Olanda, îi rămânea Franța, îi rămânea Germania. Putea să-și găsească alt loc unde să lucreze, poate chiar la altă grădină botanică. Era greu pentru o femeie, dar nu imposibil – mai ales cu credibilitatea pe care i-o confereau numele tatălui ei și influența lui Dick Yancey. Auzise de toți marii profesori specializați în briologie ai Europei; mulți îi fuseseră corespondenți de-a lungul anilor. Îi putea găsi și întreba dacă n-ar dori să le fie asistentă. Sau putea să predea – nu la nivel de universitate, dar oricând se putea găsi un post de guvernantă la vreo familie cu stare. Dacă nu botanică, putea preda limbi străine. Slavă Domnului, știa destule.

S-a plimbat ore în șir prin oraș. Nu se simțea pregătită să se întoarcă la hotel. Nici nu se putea gândi la somn. Îi era dor de Roger, dar în același timp se simțea liberă nemaivându-l pe urme. Încă nu înțelegea geografia orașului, așa că a rătăcit, pierzându-se și reorientându-se pe harta curioasă a Amsterdamului, urmând un traseu șerpuit pe suprafața lui ca un arc pe jumătate întins, cu cinci canale uriașe, curbate. A traversat de nenumărate ori cursuri de apă, pe zeci de poduri ale căror nume nu le cunoștea. S-a plimbat pe lângă Herengracht, admirând casele frumoase, cu hornuri bifurcate și frontoane proeminente. A trecut pe lângă Palat. A găsit poșta centrală. A descoperit o cafenea, în care a putut în sfârșit să comande o farfurie cu *wentelteefjes* doar ale ei, pe care le-a mâncat cu mai multă plăcere decât își amintea să fi simțit la orice altă masă din viața ei – citind un număr cam vechi din ziarul *Lloyd's Weekly*, lăsat probabil acolo de un turist britanic amabil.

Se făcuse noapte și ea se plimba în continuare. A trecut pe lângă biserici străvechi și teatre noi. A văzut taverne, cârciumi, săli de jocuri și altele, și mai rele. A văzut puritani bătrâni, cu mantale scurte și gulere plisate, parcă iviți din timpurile lui Carol I al Angliei. A văzut tinere cu brațele goale, chemând prin gesturi bărbații în portaluri întunecate. A văzut (și a mirosit) fabricile de conserve de hering. A văzut casele plutitoare de pe canale, cu grădinițe în ghiveci practice și sănătoase și cu pisici care le dădeau târcoale. S-a plimbat prin cartierul evreiesc și a văzut atelierele tăietorilor de diamante. A văzut spitaluri și orfeline pentru copii găsiți; a văzut tipografii și bănci și birouri comerciale; a văzut piața centrală de flori, enormă, cu obloanele trase pe timpul nopții. Peste tot în jurul ei, chiar și la ora aceea târzie, simțea pulsând comerțul.

Amsterdam, construit pe aluviuni și piloni, apărat și întreținut de pompe, ecluze, valve, drage și baraje, i se părea Almei nu atât un oraș, cât un *motor*, un triumf al elanului uman. Era locul cel mai artificial pe care ți l-ai fi putut închipui. Era suma inteligenței umane. Era perfect. Nu voia să-l mai părăsească niciodată.

Când s-a întors, în cele din urmă, la hotel, trecuse de mult de miezul nopții. În pantofii noi, picioarele îi erau pline de bășici. Proprietara n-a reacționat prea amabil la bătaia ei în ușă la o oră atât de târzie.

— Unde ți-e câinele? vru ea să știe.

— L-am lăsat unui prieten.

— Hm, făcu femeia. N-ar fi arătat mai dezaprobator nici dacă Alma i-ar fi spus „L-am vândut unui țigan“. Îi dădu cheia.

— Nici un bărbat în cameră în noaptea asta, ne-am înțeles?

Nici în noaptea asta, nici în altă noapte din toată viața mea, scumpo, își spuse Alma. Dar îți mulțumesc că măcar ți-ai imaginat că ar fi cu puțință.

A doua zi de dimineață, Alma s-a trezit în zgomotul bățăilor în ușă. Era vechea ei prietenă, proprietara cea arțăgoasă a hotelului.

— Doamnă, te așteaptă o trăsură! zberă femeia, cu o voce limpede ca smoala.

Alma s-a dus împleticit la ușă.

— Nu aștept nici o trăsură, spuse.

— Ei, ea te așteaptă pe tine, zberă în continuare femeia. Îmbracă-te. Omul zice că nu pleacă fără tine. Zice să-ți iei și bagajele. Camera ți-a plătit-o deja. Nu știu de ce cred unii că așa fi bună de crainic.

Confuză încă, Alma se îmbracă și își strânse lucrurile în cele două valize mici. Mai întârzie puțin ca să-și facă patul – poate din conștiinciozitate sau poate fiindcă trăgea de timp. Ce trăsură? Era arestată? Expatriată? Era vreo șmecherie, vreo șotie care li se făcea turiștilor? Dar ea nu era turistă.

Coborî la parter, unde găsi un vizitiu în livrea, care o aștepta lângă o trăsură privată, modestă.

— Bună dimineața, domnișoară Whittaker, spuse el, înclinându-și pălăria.

Îi aruncă bagajele pe bancheta lui din față. Alma avea sentimentul groaznic că urma să fie urcată *volens nolens* într-un tren.

— Vă rog să mă scuzați, spuse ea. Nu-mi aduc aminte să fi chemat o trăsură.

— M-a trimis domnul doctor van Devender, spuse el, deschizând ușa trăsurii. Haideți sus – vă așteaptă și e nerăbdător să vă vadă.

Drumul cotit prin oraș până la Hortus Botanicus a durat aproape o oră. Almei i se părea că ar fi ajuns mai repede pe jos. Ar fi fost și mai liniștitor. Ar fi fost mai puțin agitată dacă ar fi putut să meargă. Într-un târziu, vizitiul a lăsat-o lângă o casă frumoasă de cărămidă chiar în spatele grădinii botanice, pe Plantage Parklaan.

— Pofțiți, spuse el peste umăr, ocupându-se de bagajele ei. Intrați fără grijă – ușa e deschisă. Vă așteaptă, v-am spus.

Alma se simțea oarecum stingherită să intre în casa cuiva neanunțată, dar se supuse. În fond, nici casa nu era într-un tot străină. Dacă nu se înșela, acolo se născuse mama ei.

Zări o ușă deschisă pe o parte a holului de la intrare și aruncă o privire înăuntru. Era sufrageria. Îl văzu pe unchiul ei pe divan, așteptând-o.

Primul lucru pe care l-a observat a fost că, în mod incredibil, câinele Roger era făcut covrig la el în poală.

Al doilea lucru pe care l-a observat a fost că unchiul Dees ținea tratatul ei în mâna dreaptă, care se odihnea ușor pe spatele lui Roger, de parcă animalul ar fi fost o măsuță de scris portabilă.

Al treilea lucru pe care l-a observat a fost că figura unchiului ei era udă de lacrimi. Și gulerul îi era leoarcă. Și barba părea să-i fie muiată. Bărbia îi tremura, iar ochii îi erau îngrijorător de roșii. Părea să

fi plâns încontinuu ore întregi.

— Unchiule Dees!

Se apropie de el în mare grabă.

— Ce s-a întâmplat?

Bătrânul înghiți cu greutate și îi luă mâna. A lui era fierbinte și umedă. O vreme, nu reuși să scoată un cuvânt. Îi strângea degetele într-ale lui. Nu-i dădea drumul deloc.

Într-un târziu, cu cealaltă mână, ridică tratatul, arătându-i-l.

— Vai, Alma, spuse el fără să se obosească să-și ștergă lacrimile. Dumnezeu să te binecuvânteze, fata mea. Ai mintea mamei tale.

Capitolul douăzeci și nouă

Au trecut patru ani.

Au fost ani fericiți pentru Alma Whittaker – de ce n-ar fi fost? Avea propria-i casă (unchiul ei o mutase imediat în căminul familiei van Devender); avea o familie (cei patru fii ai unchiului ei, soțiile lor încântătoare și mulțimea de copii în continuă creștere); putea comunica regulat, prin scrisori, cu Prudence și Hanneke, care trăiau în continuare în Philadelphia; și deținea un post de mare răspundere la Hortus Botanicus. Titlul ei oficial era Curator van Mossen – curatorul departamentului Mușchi. Primise un birou numai al ei la etajul al doilea al unei clădiri foarte plăcute, la doar două case de reședința van Devender.

Trimisese după toate cărțile și notițele ei vechi din adăpostul pentru trăsuri de la White Acre și după ierbar. Pentru ea, săptămâna în care i-au sosit pachetele a fost o sărbătoare; a petrecut-o despachetând totul într-o stare de concentrare nostalgică. Îi fusese dor de fiecare obiect și de fiecare volum. S-a amuzat și a roșit când a descoperit, îngropate la fundul cuferelor cu cărți, materialele ei de lectură indecente de pe vremuri. S-a hotărât să le păstreze pe toate – dar foarte bine ascunse. În primul rând, nici nu știa cum să se descotorosească în mod respectabil de asemenea texte scandaloase. În al doilea rând, cărțile acelea încă mai aveau darul de-a o înfierbânta. Chiar și la vârsta ei înaintată, în trupul Almei sălășluia încă avântul încăpățânat al dorinței aprinse, care-o subjugă și acum în unele nopți, când, pe sub pătură, își explora din nou vulva, reamintindu-și gustul lui Mâine Dimineață, mirosul lui Ambrose, intensitatea celor mai insistente și neobosite impulsuri ale vieții. Nici nu mai încerca să li se împotrivescă; devenise evident că făceau parte din ea.

Alma câștiga la Hortus un salariu respectabil – pentru prima oară în viața ei – și avea un asistent și un copist, pe care-i împărțea cu directorul departamentului de micologie și supraveghetorul ferigilor (toți aceștia îi deveniseră prieteni dragi – primii ei prieteni din comunitatea științifică). În timp, își stabilise o reputație nu doar ca excelent taxonomist, ci și ca verișoară iubită. Alma era foarte bucuroasă și surprinsă că se adaptase atât de ușor la hopurile și agitația vieții de familie, având în vedere că dusese o viață așa de solitară. O încântau răspunsurile istețe pe care le dădeau copiii și nepoții lui Dees când cinau cu toții împreună și se mândrea cu numeroasele lor împliniri și talente. Se simțea onorată când fetele veneau la ea în căutare de sfaturi sau consolare pentru tulburările lor romantice, fie ele minunate sau dezastruoase. În momentele lor de entuziasm vedea frânturi din Retta; în momentele lor de reținere vedea frânturi din

Prudence; în momentele lor de îndoială vedea frânturi din ea însăși.

În timp, toți van Devenderii ajunseră s-o considere pe Alma o adăugire valoroasă atât la Hortus, cât și la familia lor – fiindcă, oricum, cele două entități erau absolut imposibil de separat. Unchiul Almei îi cedă un colț mic și umbros din sera de palmieri și o invită să organizeze acolo o expoziție permanentă numită Peștera cu mușchi. Sarcina era complicată, dar plăcută. Mușchiului nu-i place să crească în altă parte decât acolo unde s-a născut, iar Alma a trecut prin grele încercări până să reușească să orchestreze condițiile necesare și exacte (umiditatea corectă, combinația potrivită de lumină și umbră, pietrele, pietrișul și buștenii adecvați ca substrat) menite să încurajeze coloniile de mușchi să prospere în mediul acesta artificial. S-a achitat însă de sarcină cu succes și, nu după multă vreme, peștera era plină de specimene de mușchi din întreaga lume. Întreținerea expoziției avea să fie un proiect de o viață întreagă, fiindcă necesita aspersări continue cu apă (îndeplinite cu ajutorul motoarelor cu aburi), răcire prin izolarea pereților și protecție continuă de lumina directă. Speciile de mușchi agresive și cele cu creștere rapidă trebuiau ținute în frâu ca să poată avansa speciile mai rare și mai mărunte. Alma citise că unii călugări japonezi își îngrijeau grădinile de mușchi plivindu-le cu niște forcepsuri minuscule, așa că le urmă exemplul. O găseai în fiecare dimineată în Peștera cu mușchi, îndepărtând micii invadatori tulpiniță cu tulpiniță, cu ajutorul unui lămpaș de miner și al vârfului pensetei ei fine de oțel. O voia perfectă. Voia să scânteieze ca un foc de smarald – cum scânteiasse peștera aceea extraordinară, plină de mușchi, pentru ea și Mâine Dimineată, cu ani în urmă, în Tahiti.

Peștera cu mușchi a devenit o expoziție populară în cadrul grădinii botanice, dar numai pentru un anumit tip de vizitator: cel care căuta întunericul răcoros, tăcerea, reveria. (Cu alte cuvinte, tipul de vizitator pe care nu prea-l interesau florile spectaculoase, frunzele de nufăr enorme sau înghesuiala familiilor zgomotoase.) Almei îi făcea plăcere să se așeze într-un colț al peșterii și să-i privească pe vizitatori cum intră în lumea creată de ea. Îi vedea cum mângâiau blana mușchiului, le urmărea chipurile relaxându-se și umerii destinzându-se. Se simțea apropiată de ei – de cei tăcuți.

În anii aceia, Alma a dedicat foarte mult timp lucrului la teoria alterării competitive. Unchiul Dees tot insista să publice lucrarea de când o citise la sosirea ei, în 1854, dar Alma se opusese atunci și continua să se opună. Mai mult, refuza să-i îngăduie să discute teoria ei cu alții. Reținerea aceasta era o sursă continuă de frustrare pentru bunul ei unchi, convins că teoria Almei era nu numai importantă, dar și, foarte probabil, corectă. O acuza de exces de timiditate, o învinuia că își ascunde cunoștințele. O acuza în special că se teme să nu fie condamnată de comunitatea religioasă dacă-și făcea publice ideile despre creația continuă și transmutația speciilor.

— Pur și simplu n-ai curajul să-l ucizi pe Dumnezeu, spunea bunul protestant olandez, care mersese la biserică plin de cucernicie în toate duminicile din viața lui. Hai, Alma, de ce te temi? Dă dovadă de un pic din îndrăzneala tatălui tău, copilă! Du-te și terorizează lumea! Trezește toată haita de câini lătrători a controverselor, dacă e nevoie. Hortus te va apăra! Putem s-o publicăm chiar noi! Am putea-o publica și sub numele meu, dacă ți-e teamă de cenzură.

Dar ea nu ezita de teama bisericii, ci dintr-o convingere profundă că teoria ei nu era încă inatacabilă din punct de vedere științific. În logica ei exista o mică fisură, era sigură, dar nu-și dădea seama cum s-o elimine. Alma era perfecționistă și destul de pedantă: în ruptul capului n-ar fi publicat o teorie cu o fisură, fie și una minusculă. Nu se temea să jignească sensibilitățile religioase, după cum îi spunea de multe ori unchiului ei; se temea să jignească ceva mult mai sfânt pentru ea: *rațiunea*.

Pentru că aceasta era fisura din teoria Almei: cu nici un chip nu reușea să înțeleagă avantajele evoluționiste ale altruismului și sacrificiului de sine. Dacă lumea naturală era o sferă de luptă amorală și

continuă pentru supraviețuire, cum părea să fie, și dacă obținerea avantajului față de rivali era calea spre dominație, adaptare și supraviețuire, atunci cum se puteau explica, de exemplu, indivizii ca sora ei, Prudence?

Ori de câte ori menționa numele surorii ei în raport cu teoria alterării competitive, unchiul ei gema.

— Iar începem? spunea el, trăgându-se de barbă. Alma, nimeni n-a auzit de Prudence! Nu-i pasă nimănui!

Dar Almei îi păsa, iar „problema Prudence“, cum ajunsese să-i spună, îi tulbura gândurile considerabil, fiindcă amenința să-i răstoarne întreaga teorie. O tulbura cu atât mai mult cu cât era atât de personală. Alma fusese, în fond, cu peste patruzeci de ani în urmă, beneficiara unui act de mare generozitate și sacrificiu de sine din partea lui Prudence, și nu uitase asta niciodată. Prudence renunțase pe tăcute la singura ei iubire adevărată cu speranța că George Hawkes se va căsători cu Alma și ca *Alma va avea de câștigat de pe urma căsătoriei*. Faptul că sacrificiul lui Prudence fusese cu totul și cu totul în van nu-i scădea nimic din sinceritate.

De ce ar face cineva așa ceva?

Alma putea da un răspuns moral (*Fiindcă Prudence e bună și altruistă*), dar nu putea da un răspuns biologic (*De ce există bunătatea și altruismul?*). Înțelegea perfect de ce unchiul ei se trăgea de barbă de câte ori o auzea menționând numele lui Prudence. Recunoștea că, la scara vastă a istoriei umane și naturale, triumful tragic Prudence–George–ea însăși era atât de mărunț și de lipsit de importanță, încât însăși enunțarea întrebării părea aproape comică (cu atât mai mult într-o discuție științifică). Și totuși, întrebarea persista.

De ce ar face cineva așa ceva?

De fiecare dată când se gândea la Prudence, Alma se simțea obligată să-și pună din nou întrebarea, apoi să privească neputincioasă cum i se destramă toată teoria alterării competitive. Fiindcă, în fond, Prudence Whittaker Dixon nu era un exemplu unic. De ce acționau oamenii *în general* dincolo de aria propriului interes elementar? Alma putea argumenta destul de convingător de ce mamele, de pildă, făceau sacrificii pentru propriii copii (fiindcă astfel avantajau supraviețuirea familiei), dar nu putea explica de ce s-ar arunca un soldat într-un baraj de baionete ca să-și apere un camarad rănit. Ce sprijin, ce avantaj aducea acțiunea aceea bravului soldat sau familiei sale? Nici unul, pur și simplu nici unul: prin sacrificiul de sine, soldatul, acum mort, își anihilase nu numai propriul viitor, ci și continuarea propriului arbore genealogic.

Alma nu putea să explice nici de ce un prizonier înfometat i-ar da hrana lui unui tovarăș de celulă.

Nu putea să explice nici de ce o femeie s-ar arunca într-un canal ca să salveze copilul unei alte femei, înecându-se în încercarea de a-l scoate la mal – eveniment tragic ce se petrecuse cu puțin timp în urmă la câțiva pași de Hortus.

Nu știa dacă, într-o asemenea situație, ea însăși ar da dovadă de un comportament atât de nobil, dar era de netăgăduit că alții așa făceau – ba chiar destul de des. Nu avea nici o îndoială că sora ei și reverendul Welles (alt exemplu de bunătate extraordinară) și-ar fi refuzat fără ezitare hrana ca să-l ajute pe altul să trăiască și s-ar fi pus, tot fără ezitare, în pericol de a fi răniți sau a muri ca să salveze copilul unui străin, ba chiar și pisica unui străin.

Mai mult, în restul lumii naturale nu se întâlnea nimic asemănător acestor exemple extreme de sacrificiu de sine al oamenilor – cel puțin nu din ce vedea ea. Da, într-un roi de albine, într-o haită de lupi sau într-un stol de păsări, sau chiar și într-o colonie de mușchi, indivizii mureau uneori pentru binele general al grupului. Dar niciodată n-aveai să vezi un lup salvând viața unei albine. Sau o tulpiniță

individuală de mușchi alegând să moară și cedându-și sursa prețioasă de apă unei furnici, din simplă mărinimie!

Acestea erau argumentele care-l exasperau pe unchiul ei, când rămâneau amândoi treji până târziu în noapte, an după an, dezbătând problema. Acum erau la începutul primăverii lui 1858 și încă o dezbăteau.

— Nu mai fi o sofistă enervantă! îi spunea Dees. Publică lucrarea așa cum e.

— Nu mă pot abține, unchiule, răspundea Alma, zâmbind. Nu uita că am mintea mamei mele.

— Îmi pui răbdarea la încercare, nepoată, spunea el. Publică lucrarea, lasă lumea să dezbată subiectul și lasă-ne și pe noi să mai scăpăm de boala asta supărătoare și cu nasul lung a despicării firului în patru.

Dar Alma nu putea fi convinsă.

— Dacă văd eu fisura din propriul meu argument, unchiule, atunci sigur au s-o vadă și alții, iar munca mea nu va fi luată în serios. Dacă teoria alterării competitive e corectă, atunci trebuie să fie corectă pentru toată lumea naturală – inclusiv pentru specia umană.

— Fă o excepție pentru oameni, sugera unchiul ei, dând din umeri. Și Aristotel a făcut la fel.

— Eu nu vorbesc despre *scala naturae*, unchiule. Pe mine nu mă interesează argumentele etice sau filozofice; mă interesează o teorie biologică universală. Legile naturii nu admit excepții; dacă le admit, nu pot sta în picioare ca legi. Prudence nu e scutită de legea gravitației, deci nu poate fi scutită nici de teoria alterării competitive, dacă teoria chiar este adevărată. Dacă însă e scutită de ea, atunci teoria nu poate fi adevărată.

— Legea gravitației? Dees dădea ochii peste cap. Doamne, fata mea, ascultă și tu ce spui. Acum ai vrea să fii Newton!

— Aș vrea să am dreptate, îl corecta Alma.

În zilele când avea o dispoziție mai veselă, problema Prudence i se părea Almei aproape comică. Toată tinerețea, Prudence fusese pentru ea o enigmă; iar acum, deși învățase să-și iubească, aprecieze și respecte enorm sora, Prudence rămânea o enigmă.

— Uneori mă gândesc că tare m-aș bucura să nu mai aud numele Prudence în casa asta câte zile voi avea, spunea unchiul Dees. M-am săturat până peste cap de Prudence.

— Atunci explică-mi-o, insistă Alma. De ce adoptă orfanii sclavilor negri? De ce își dă și ultimul bănuț săracilor? În ce fel o avantajează asta? În ce fel îi avantajează asta pe propriii ei copii? Explică-mi!

— O avantajează, Alma, fiindcă e o martiră creștină și îi face plăcere un pic de răstignire din când în când. Știu eu soiul ei, draga mea. Există oameni, așa cum fără îndoială ți-ai dat seama și singură, cărora le face tot atâta plăcere să slujească și să se sacrifice câtă plăcere le face altora să jefuiască și să ucidă. Astfel de exemple exasperante sunt rare, dar există, fără îndoială.

— Și aici iar ajungem în inima problemei! răspundea Alma. Dacă teoria mea e corectă, atunci asemenea oameni n-ar trebui să existe. Nu uita, unchiule, că teza mea nu se numește „o teorie a plăcerilor sacrificiului de sine“.

— Public-o, Alma, spunea el obosit. E un tur de forță logic de la cap până la coadă. Public-o așa cum e și lasă lumea să dezbată și să combată.

— Nu pot s-o public, insistă ea, până nu e *de necombătut*.

Așa se învărtea conversația în cerc și se încheia, ca întotdeauna, blocată în același punct frustrant. Unchiul Dees se uita în jos la câinele Roger, încovrigat în poala lui, și spunea:

— Tu m-ai salva dacă aș fi pe cale să mă înece într-un canal, nu-i așa, prietene?

Drept răspuns, Roger bătea din appendicele interesante care-i ținea loc de coadă.

Alma trebuia să recunoască: foarte probabil Roger l-ar fi salvat, într-adevăr, pe unchiul Dees dacă ar fi căzut într-un canal sau dacă ar fi rămas închis într-o casă în flăcări, sau dacă ar fi pierit de foame într-o închisoare, sau dacă ar fi fost prins sub dărâmături – iar Dees, nu încăpea îndoială, ar fi făcut și el la fel. Iubirea dintre unchiul Dees și Roger fusese pe cât de imediată, pe atât de statornică. Din ziua în care se întâlniseră, nu se mai despărțiseră niciodată. Foarte repede după sosirea lor la Amsterdam cu patru ani înainte, Roger îi dăduse de înțeles Almei că nu mai era câinele ei – de fapt, că nu fusese niciodată câinele ei, cum nu fusese niciodată nici câinele lui Ambrose –, ci că îi aparținuse de la bun început lui Dees, așa cum dictase destinul, limpede și sigur. Faptul că Roger se născuse departe, în Tahiti, în timp ce Dees van Devender trăia în Olanda, fusese, după cum părea să creadă Roger, rezultatul unei erori administrative regretabile, acum, din fericire, rectificată.

Cât privește rolul Almei în viața lui Roger, ea nu fusese decât un curier responsabil cu transportul individului nervos, mic și galben peste jumătate de glob, ca să-i unească pe câine și pe om în iubirea eternă și devotată ce li se cuvenea de drept.

Iubire eternă și devotată.

De ce?

Roger era alt element pe care Alma nu reușea să-l înțeleagă.

Nici pe Roger, nici pe Prudence.

Sosi și vara lui 1858, iar împreună cu ea veni un val brusc de morți. Necazurile începuseră în ultima zi din iunie, când Alma primise o scrisoare de la sora ei, conținând o listă cumplită de vești dureroase.

„Am trei morți de anunțat“, o avertiza Prudence din primul rând. „Soră, poate ar fi bine să te așezi înainte să citești mai departe.“

Alma nu se așază. Rămase în picioare, în ușa casei van Devender de pe Plantage Parklaan, citind mesajul trist venit din îndepărtata Philadelphie, cu mâinile tremurându-i de jale.

Mai întâi, anunța Prudence, Hanneke de Groot răposase la vârsta de optzeci și șapte de ani. Bătrâna menajeră murise în camera ei de la subsolul conacului White Acre, în siguranța oferită de zăbrelele seifului ei personal. Părea să fi murit în somn, fără să sufere.

„Nici nu ne putem imagina cum va merge casa mai departe fără ea“, scria Prudence. „Nu mai este nevoie să-ți amintesc bunătatea și valoarea ei. Mi-a fost ca o mamă și știu că și ție ți-a fost la fel.“

Dar, continua Prudence, de-abia găsiseră trupul neînsuflețit al lui Hanneke, că sosise la White Acre un băiat cu un mesaj de la George Hawkes, care spunea că Retta – „preschimbată în anii aceștia lungi de nebulie și ajunsă de nerecunoscut“ – murise în camera ei de la Azilul Griffon pentru boli mintale.

Prudence scria: „E greu de spus ce este mai regretabil: moartea Rettei sau tristele evenimente ale vieții ei. Mă străduiesc să mi-o amintesc pe Retta așa cum era pe vremuri, atât de veselă și de lipsită de griji. Cu greu mi-o mai zugrăvesc în închipuire ca pe fata aceea, înainte să i se tulbure mintea atât de cumplit... fiindcă a trecut, cum spuneam, atâta vreme de când eram toate tinere.“

Apoi urma vestea cea mai zguduitoare. La nici două zile după moartea Rettei, spunea Prudence, George Hawkes murise și el. Tocmai ajunsese acasă de la Griffon, imediat după ce făcuse pregătirile pentru înmormântarea soției lui, și căzuse la pământ pe stradă, în fața tipografiei. Avea șaiszeci și șapte de ani.

„Cer iertare că mi-a trebuit mai bine de o săptămână ca să-ți scriu scrisoarea aceasta nefericită“, încheia Prudence, „dar am mintea împovărată de atâtea gânduri și necazuri, încât mi-a fost greu s-o fac. E cutremurător. Cu toții suntem de-a dreptul năuciți de durere. Poate am amânat atât de mult scrisoarea fiindcă, fără voia mea, mă gândeam: Fiecare zi în care nu-i aduc veștile acestea bieteii mele surori e o zi

în care nu trebuie să le poarte povara. Tot încerc să găsesc în inimă măcar un grăunte de alinare pentru tine, dar nu mi se arată nimic. Nici pentru mine nu reușesc să găsesc alinare. Domnul să-i ia în grija Lui și să-i odihnească. Nu știu ce altceva să spun, te rog să mă ierți. Școala merge în continuare bine. Elevii evoluează minunat. Domnul Dixon și copiii îți trimit toată afecțiunea lor – cu sincere urări de bine, Prudence.“

De-abia acum se așază Alma și puse scrisoarea lângă ea.

Hanneke, Retta și George – morți toți, într-o clipită.

— Biata Prudence, murmură Alma.

Într-adevăr, biata Prudence, care-l pierduse pentru totdeauna pe George Hawkes. Firește, de pierdut îl pierduse de mult, dar acum îl pierduse încă o dată, de data asta pentru eternitate. Prudence nu încetase să-l iubească pe George și nici el nu încetase s-o iubească pe ea – cel puțin așa îi spusese Hanneke Almei. Dar George o urmase în mormânt pe sărmana Retta, legat de-a pururi de destinul soțioarei copilăroase și tragice pe care n-o iubise niciodată. Toate șansele tinereții lor, își spuse Alma, toate se spulberaseră. Pentru prima dată se gândi cât de asemănătoare fuseseră destinul ei și al surorii ei – amândurora le fusese sortit să iubească bărbați pe care nu-i puteau avea și amândouă se hotărâseră să meargă totuși mai departe cu curaj. Firește, fiecare făcea ce putea, iar stoicismul rezerva o anumită demnitate, dar adevărul era că, uneori, tristețea lumii acesteia devenea aproape de neîndurat, iar violența iubirii, își spunea Alma, era uneori cea mai nemiloasă violență dintre toate.

Primul ei imbold a fost să se întoarcă acasă cât mai repede. Dar White Acre nu mai era casa ei – și apoi, se simțea bolnavă și pierdută doar la gândul de a intra în bătrânul conac fără să-i mai vadă chipul lui Hanneke de Groot. Așa că se duse în birou și scrise un răspuns, căutând și ea, în propria-i inimă, vreun grăunte de alinare și negăsind nici unul. Lucru ciudat pentru ea, apelă la Biblie, la Psalmi. Îi scrise surorii ei: „Domnul este aproape de cei cu inima înfrântă.“ Restul zilei și-l petrecu în spatele ușii închise, sfâșiată de durerea tăcută. Nu-și împovără unchiul cu știrile acestea triste. Se bucurase atât de tare când auzise că Hanneke de Groot, doica lui iubită, era în viață; n-o lăsa inima să-i anunțe moartea ei sau a celorlalți. Nu voia să-i înnegureze firea bună și veselă.

Peste numai două săptămâni avea să se bucure de decizia aceasta, fiindcă unchiul ei s-a molipsit de cine știe ce friguri, a căzut la pat și a murit într-o singură zi. Începuse una din epidemiile periodice de friguri ce măturau întreg orașul vara, când canalele erau stătute și fetide. Într-o dimineață, Dees, Alma și Roger luaseră micul dejun împreună, iar înainte de următorul mic dejun Dees murise. Avea șaptezeci și șase de ani. Alma a fost atât de lovită de pierderea aceasta, venită atât de curând după celelalte, încât nici n-a știut cum să se stăpânească. Se pomenea că se plimbă de colo-colo prin cameră în toiul nopții, apăsându-și o mână pe piept, de teamă să nu i se despice coastele și să nu-i cadă inima pe podea. I se părea că-l cunoscuse atât de puțin – mult prea puțin! De ce nu era niciodată destul timp? Într-o zi era acolo, în următoarea plecase. Toți plecaseră.

Părea că jumătate de Amsterdam se adunase la înmormântarea doctorului Dees van Devender. Sicriul i-a fost purtat de cei patru fii și cei doi nepoți mai mari de la casa de pe Plantage Parklaan la biserica de după colț. Un mănunchi de nurori și nepoți s-au ținut strâns în brațe, plângând; au tras-o în mijlocul lor și pe Alma, iar ea s-a simțit alinată de apropierea familiei. Dees fusese adorat. Toți îi simțeau lipsa. Mai mult, pastorul familiei a dezvăluit faptul că doctorul van Devender făcuse toată viața nenumărate acte caritabile; dintre cei îndoliați, multora le dăduse o mână de ajutor sau chiar le salvase viețile de-a lungul anilor.

În fața ironiei acestei revelații în lumina dezbaterilor interminabile din miez de noapte dintre ei doi, Almei i-a venit să plângă și să râdă în același timp. Fără îndoială, generozitatea lui anonimă îl plasa pe o treaptă înaltă a scării de aur a lui Maimonide, își zise ea, dar ar fi putut să-mi spună și mie! Cum putuse să stea acolo, an după an, și să respingă relevanța științifică a altruismului, în timp ce i se dedica în secret cu atâta convingere? Lucrul acesta o făcea să se minuneze. O făcea să-i fie dor de el. O făcea să-și dorească să-l poată tachina și lua la întrebări – dar el nu mai era.

După înmormântare, Elbert, fiul cel mai mare al lui Dees, care avea să preia conducerea grădini botanice, avu delicatețea de a i se adresa Almei pentru a o asigura că locul ei, atât în familie, cât și la Hortus, era întru totul asigurat.

— Niciodată nu va trebui să-ți faci griji pentru viitor, îi zise el. Cu toții ne dorim să rămâi.

— Îți mulțumesc, Elbert, reuși ea să spună; cei doi veri se îmbrățișară.

— E o alinare pentru mine să știu că l-ai iubit, așa cum l-am iubit toți, adăugă Elbert.

Dar nimeni nu-l iubise pe Dees mai mult decât câinele Roger. De cum se îmbolnăvise, corcitura portocalie refuzase să se miște din patul stăpânului; nu vruse să plece de-acolo nici după ce-i luaseră trupul neînsuflețit. Se înfipse în așternuturile reci și refuza să părăsească locul. Refuza și hrana – chiar și *wentelteefjes* pe care i le făcuse Alma cu mâna ei și pe care încercase să i le dea din mână, cu ochii în lacrimi. Întorsese capul spre perete și închisese ochii. Îl atinsese pe cap, îi vorbise în tahitiană, îi amintise de genealogia lui nobilă, dar el nu răspunsese în nici un fel. În doar câteva zile, s-a dus și Roger.

Dacă n-ar fi fost norul negru de moarte care-i acoperise lumea în vara lui 1858, aproape sigur Alma ar fi auzit despre ședința Societății Linné de la Londra din data de 1 iulie a aceluiași an. De obicei se străduia să citească minutele tuturor întrunirilor științifice mai importante din Europa și America. Dar în vara aceea mintea ei era, lucru ușor de înțeles, ocupată cu alte lucruri. Revistele se adunau în teancuri pe biroul ei, necitite, iar ea își plângea morții. Îngrijirea Peșterii cu mușchi îi acapara și bruma de energie pe care mai reușea s-o adune. În rest, mai toate rămâneau de izbeliște.

Așadar, îi scăpase.

De fapt, avea să afle știrea de-abia spre sfârșitul lui decembrie, în anul următor, când a deschis *The Times* și a citit recenzia unei cărți noi, scrisă de domnul Charles Darwin, cu titlul *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență*.

Capitolul treizeci

Firește, Alma auzise de Charles Darwin; toată lumea auzise de el. În 1839 publicase un jurnal de călătorie foarte popular despre insulele Galapagos. Cartea – o relatare fermecătoare – îl făcuse pe atunci de-a dreptul celebru. Darwin avea un stil plăcut și reușea să-și transmită dragostea față de lumea naturală pe un ton relaxat, prietenos, deschis cititorilor de toate tipurile. Își amintea cu admirație acest talent al lui Darwin, fiindcă ea n-ar fi reușit nici măcar o imitație a acestei proze atât de antrenante și de democratice.

Când se gândea la ea acum, lucrul pe care și-l amintea cel mai clar din *Călătoria vasului Beagle*³⁰ era descrierea pinguinilor care înotau noaptea prin ape fosforescente, lăsând, scria Darwin, „o brazdă

înflăcărată“ în întineric. *O brazdă înflăcărată!* Alma savurase descrierea – îi rămăsese în minte în ultimii douăzeci de ani. Își amintise de ea chiar și în drumul spre Tahiti, în noaptea aceea minunată de pe *Elliot* când văzuse cu ochii ei fenomenul fosforescent. Dar altceva despre carte nu-și mai amintea, iar după aceea Darwin nu se mai distinsese prin mare lucru. Renunțase la călătorii și se retrăsese într-o viață înclinată mai mult spre studiu – publicase niște lucrări admirabile, foarte îngrijite, despre scoici, dacă ținea bine minte. În orice caz, niciodată Alma nu-l considerase naturalistul de frunte al generației sale.

[30](#). Vezi Charles Darwin, *Călătoria unui naturalist în jurul lumii pe bordul vasului Beagle*, trad. Radu Tudoran și Dinu Bondi, Editura Tineretului, București, 1958.

Dar acum, citind recenzia cărții sale noi și surprinzătoare, Alma descoperi că Charles Darwin – pasionatul de scoici cu vorba domoală, blândul iubitor de pinguini – își ascunsese atuurile. Pare-se că avea ceva mult mai important de oferit lumii.

Alma a pus ziarul jos și și-a lăsat capul în mâini.

Brazdă înflăcărată, într-adevăr.

A durat aproape o săptămână până să primească un exemplar al cărții, comandat în Anglia, zile prin care Alma a trecut ca în transă. Simțea că n-avea să poată reacționa cum se cuvine la întorsătura aceasta înainte să citească, cuvânt cu cuvânt, ce avea de spus Darwin însuși, nu ce se spunea despre el.

Cartea a sosit pe 5 ianuarie – ziua în care împlinea șaiszeci de ani. Alma s-a retras în birou, cu destul de mâncat și de băut pentru cât avea să aibă nevoie să stea acolo, și s-a încuiat înăuntru. Apoi a deschis *Originea speciilor* la prima pagină, a început să citească proza fermecătoare a lui Darwin, iar de acolo a căzut într-o cavernă adâncă, în care-i răsunau din toate părțile propriile ei idei.

Nu mai e nevoie să spunem că nu-i furase teoria. Gândul acesta absurd nici măcar nu i-a trecut prin minte – Charles Darwin nu auzise în viața lui de Alma Whittaker, cum era și firesc. Dar, ca doi exploratori care ajung la aceeași comoară ascunsă venind din direcții diferite, ea și Darwin dăduseră peste același cufăr cu minuni. Ce dedusese ea pornind de la mușchi el dedusese pornind de la cinteze. Ce observase ea la bolovani din White Acre el văzuse repetat în Arhipelagul Galapagos. Câmpul ei cu bolovani nu era, în felul său, decât un arhipelag în miniatură. În fond, o insulă e o insulă, indiferent că are diametrul de un metru sau de un kilometru, iar cele mai dramatice evenimente din lumea naturală se desfășoară pe câmpurile de luptă sălbatice, competitive și mici ale insulelor.

Era o carte superbă. Citind-o, Alma alterna între durere și susținere, între regret și admirație.

Darwin scria: „Se nasc mai mulți indivizi decât pot supraviețui. Un grăunte în balanță poate hotărî care indivizi să trăiască și care să moară.“[31](#)

[31](#). Charles Darwin, *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență*, trad. Ion E. Fuhn, Editura Academiei RPR, București, 1957, p. 372

Mai scria: „Într-un cuvânt, vedem adaptări admirabile pretutindeni și în fiecare parte a lumii organice.“[32](#)

[32](#). *Ibidem*, p. 83.

În Alma se ridica un val de emoții complicate, atât de copleșitor, de dens, că se simțea gata-gata să leșine. O lovi ca răbufnirea de căldură dintr-un cuptor industrial: avusese dreptate.

Avusese dreptate!

Continuând lectura, mintea i-a fost năpădită de amintiri despre unchiul Dees. Se gândea la el constant și contradictoriu: Dacă ar fi trăit să vadă asta! Slavă Domnului că nu trăise să vadă! Cât de mândru și, în același timp, furios ar fi fost! I-ar fi făcut capul calendar tot restul vieții: „Vezi, ți-am spus eu să publici!“ Dar ar fi și sărbătorit confirmarea aceasta grandioasă, edificatoare a muncii nepoatei lui. Fără el nu știa cum să digere situația. Îi era cumplit de dor de el. I-ar fi răbdător bucurat de reproșurile de dragul alinării pe care i-ar fi adus-o. Inevitabil, își dori ca și tatăl ei să fi trăit să vadă cartea. Își dori ca și mama ei să fi trăit să vadă cartea. Și Ambrose. Își dori s-o fi publicat ea. Nu știa ce să creadă.

De ce nu publicase?

Întrebarea o înțepa dureros, dar, citind capodopera lui Darwin (căci era, în mod absolut evident, o capodoperă), își dădea seama că teoria îi aparținea lui și că trebuia să-i aparțină lui. Chiar dacă ar fi enunțat-o ea mai întâi, în nici un caz n-ar fi reușit s-o enunțe mai bine. S-ar fi putut chiar să n-o fi ascultat nimeni dacă ar fi publicat ea aceeași teorie – nu fiindcă era femeie, nu fiindcă era un nume obscur (deși împrejurările acestea n-ar fi ajutat-o), ci pur și simplu fiindcă ea n-ar fi știut să convingă lumea la fel de elocvent ca Darwin. Baza ei științifică era perfectă, dar scrisul nu. Teza Almei avea patruzeci de pagini, *Originea speciilor* avea peste cinci sute, însă știa fără urmă de îndoială că textul lui Darwin era mult mai ușor de citit. Cartea lui era meșteșugită. Era intimă. Era jucăușă. Se citea ca un roman.

Darwin își numea teoria „selecție naturală“. Era un termen strălucit de concis, mai simplu și mai bun decât „teoria alterării competitive“, numele greoi pe care i-l dăduse Alma. În timp ce-și construia cu răbdare argumentația în favoarea selecției naturale, Darwin nu era nici strident, nici defensiv. Dădea impresia că e vecinul amabil al cititorului. Scria despre aceeași lume întunecată și violentă pe care o percepea și Alma – o lume în care se ucidea și se murea la nesfârșit –, dar limbajul lui nu conținea nici un pic de violență. Alma n-ar fi îndrăznit niciodată să scrie într-un stil atât de blând; n-ar fi știut cum. Proza ei era un ciocan; a lui Darwin – un psalm. Nu venea cu o sabie, ci cu o lumânare. Mai mult, sugera pretutindeni în paginile lui un spirit divin – fără să evoce nici măcar o dată Creatorul! Obținea o atmosferă miraculoasă prin rapsodii despre puterea timpului însuși. Scria: „Mintea nu poate cuprinde chiar sensul deplin al termenului «un milion de ani»; ea nu poate aduna și percepe efectele depline ale multor variații mici, acumulate în cursul unui număr aproape infinit de generații.“³³

³³. *Ibidem*, p. 381.

Era fermecat de „ramificațiile minunate“ ale schimbării. Avansa observația încântătoare că minunile adaptării fac ca orice vietate de pe planetă, chiar și cel mai umil gândac, să pară prețioasă, uimitoare și „înnobilată“.

Darwin se întreba: „Ce limită poate fi pusă acestei forțe?“³⁴

³⁴. *Ibidem*, p. 373.

Scria: „Fața naturii ne apare ca strălucind de fericire...“³⁵

³⁵. *Ibidem*, p. 84.

Conchidea: „Există o măreție în concepția aceasta a vieții.“³⁶

³⁶. *Ibidem*, p. 386.

Alma termină cartea și își îngădui să plângă.

Nu putea face altceva în fața unui triumf atât de splendid și de devastator – decât să plângă.

Toată lumea citea *Originea speciilor* în 1860 și toată lumea o discuta, dar nimeni n-o citise mai atent decât Alma Whittaker. Păstra tăcerea în timpul tuturor dezbaterilor de salon despre selecția naturală – chiar și când familia ei olandeză aborda subiectul –, dar urmărea fiecare cuvânt. Participa la toate prelegerile pe tema ei și citea toate recenziile, toate atacurile, toate criticile. Mai mult, a recitat cartea de mai multe ori, dintr-un impuls în același timp iscoditor și admirativ. Era om de știință și voia să pună teoria lui Darwin la microscop. Voia să-și pună la încercare propria teorie contra ei.

Firește, întrebarea ei cea mai arzătoare era cum reușise Darwin să rezolve Problema Prudence.

Răspunsul se dovedea simplu: n-o rezolvase.

Darwin n-o rezolvase fiindcă, în mod destul de abil, evitase cu totul subiectul ființelor umane în cartea lui. *Originea speciilor* vorbea despre natură, dar nu și fățiș despre Om. În privința lui, Darwin jucase prudent. Scrisese despre evoluția cintezelor, a porumbeilor, a ogarilor italieni, a cailor de curse și a ciripedelor – dar nu menționase niciodată oamenii. Scria: „Exemplarele viguroase, sănătoase și fericite supraviețuiesc și se înmulțesc”³⁷, dar nu adăuga „Și noi facem parte din sistemul acesta”. Cititorii cu gândire științifică aveau să ajungă și singuri la concluzia aceasta – iar Darwin o știa foarte bine. Cititorii cu gândire religioasă aveau să ajungă și ei la aceeași concluzie și s-o considere un sacrilegiu strigător la cer – dar Darwin *de fapt nu o spusese*. Se apăraseră astfel. Putea să stea în casa lui liniștită de la țară, din Kent, inocent în fața indignării publice: *Ce rău poate fi într-o simplă discuție despre cinteze și ciripede?*

³⁷. *Ibidem*, p. 94.

În ce o privea pe Alma, strategia aceasta constituia lovitura de geniu a lui Darwin: nu abordase *întreaga* problemă. Poate avea s-o abordeze mai târziu, dar nu atunci, nu acolo, în expunerea lui inițială și prudentă despre evoluție. Revelația o înlemni de admirație – era pe punctul să-și dea o palmă peste frunte în mirarea ei fără replică; ei niciodată nu i-ar fi trecut prin minte că un bun om de știință nu are nevoie să abordeze *întreaga* problemă de la început – indiferent de subiect! În esență, Darwin făcuse ceea ce încercase ani de-a rândul unchiul Dees s-o convingă să facă: publicase o teorie a evoluției superbă, dar numai în domeniul botanicii și zoologiei, lăsându-i pe oameni să-și dezbată singuri originile.

Își dorea cu aprindere să stea de vorbă cu Darwin. Își dorea să poată traversa imediat Canalul Mânecii până în Anglia, să ia trenul până la Kent, să-i bată la ușă și să-l întrebe: „Cum o explicați pe sora mea Prudence și noțiunea de sacrificiu de sine în contextul dovezilor copleșitoare în favoarea luptei biologice permanente?” Dar era o vreme în care toată lumea voia să stea de vorbă cu Darwin, iar Alma nu beneficia de influența necesară ca să aranjeze o întâlnire cu cel mai căutat om de știință al epocii.

În timp, impresiile ei despre acest Charles Darwin au devenit mai clare și și-a dat seama că nu era un împătimit al dezbaterilor. Oricum, probabil că nu i-ar fi făcut plăcere ocazia de a schimba argumente cu un obscur briolog american. Pesemne că i-ar fi zâmbit amabil și ar fi spus: „Dar *dumneavoastră*, doamnă, ce părere aveți?”, după care i-ar fi închis ușa în nas.

Într-adevăr, în timp ce întreaga lume educată se străduia să se lămurească în ce fel stăteau lucrurile cu Darwin, el rămânea surprinzător de tăcut. Când Charles Hodge l-a acuzat de ateism la seminarul teologic din Princeton, el nu s-a apărat. Când lordul Kelvin a refuzat să accepte teoria (lucru pe care Alma îl consideră regretabil, fiindcă susținerea lui Kelvin i-ar fi conferit multă credibilitate), el n-a protestat.

Nici cu susținătorii lui nu intra în discuție. Când George Searle, astronom catolic de renume, a scris că teoria selecției naturale i se părea foarte logică și că nu prezenta nici o amenințare la adresa Bisericii Catolice, Darwin nu i-a răspuns. Când romancierul și pastorul anglican Charles Kingsley a anunțat că și el e de acord cu ideea unui Dumnezeu care „crează forme primare capabile de autodezvoltare“, Darwin n-a scos nici măcar un cuvânt ca să-și exprime acordul. Când teologul Henry Drummond a încercat să construiască o apărare biblică a evoluției, Darwin a evitat discuția cu totul.

Alma a văzut cum preoții cu gândire liberală se refugiau în metaforă (susținând că cele șapte zile ale Creației menționate în Biblie erau de fapt șapte *ere geologice*), în timp ce paleontologii conservatori ca Louis Agassiz se înfuriau la culme, acuzându-l pe Darwin și pe susținătorii lui de josnică apostazie. Alții purtau bălăliile lui Darwin – magistratul Thomas Huxley în Anglia; elocventul Asa Gray în America. Darwin păstra distanța față de toată dezbateră, așa cum se cuvenea să facă un gentilom englez.

Alma însă lua personal fiecare atac împotriva selecției naturale și, în același timp, nutrea un sentiment secret de entuziasm la auzul fiecărui act de susținere, fiindcă nu doar ideea lui *Darwin* era disecată, ci și a *ei*. Uneori i se părea că întreaga discuție o rănea și o încânta mai mult decât pe Darwin însuși (un alt posibil motiv pentru care era un ambasador mai bun pentru teorie decât ar fi fost ea). Dar, în același timp, se simțea frustrată de rezerva lui. Uneori îi venea să-l zgâlțâie și să-l facă să lupte. În locul lui, s-ar fi năpustit înainte cu pistoalele scoase, ca Henry Whittaker. Firește, în încercarea aceasta s-ar fi ales cu nasul rupt, dar ar fi rupt și ea câteva nasuri. Ar fi luptat până-n pânzele albe ca să apere teoria lor (nu putea să n-o considere teoria „lor“)... asta dacă ar fi publicat-o vreodată. Ceea ce, evident, nu făcuse. Așadar nu avea nici un drept să lupte. Nu a spus, prin urmare, nimic.

Toate astea erau teribil de frustrante, teribil de complexe, teribil de amețitoare.

Mai mult (Alma nu putea să nu observe), nimeni nu dăduse încă problemei Prudence o rezolvare care s-o mulțumească.

Din punctul ei de vedere, teoria avea în continuare o fisură.

Era în continuare incompletă.

Dar, destul de curând, Alma a fost distrasă și apoi tot mai captivată de altceva.

În mod discret, dar tot mai intens de-a lungul dezbaterii înflăcărare în jurul lui Darwin, a devenit conștientă de o altă figură ascunsă în marginile umbroase ale teoriei. Așa cum, în tinerețe, întrezărea pentru o clipă ceva care se mișca la marginea lamei de microscop și se străduia să-l focalizeze (bănuind, înainte chiar să știe ce era, că ar putea fi important), și acum observa ceva ciudat și poate important așteptând într-un colț. Ceva nu era la locul lui. Există ceva în povestea lui Charles Darwin și a selecției naturale care n-ar fi trebuit să existe. Alma a tot sucit butoanele și a ridicat clapetele și și-a focalizat întreaga atenție asupra misterului – și astfel a aflat de existența unui om pe nume Alfred Russel Wallace.

A dat pentru prima oară peste numele lui când, din curiozitate, a revenit asupra primului text în care se menționa oficial selecția naturală – la 1 iulie 1858, într-o întrunire a Societății Linné de la Londra. Alma ratase minutele întrunirii aceleia când fuseseră publicate, fiindcă era în doliu, dar acum le-a studiat cu toată atenția. A observat imediat ceva interesant: în ziua aceea mai fusese prezentată o lucrare, chiar după prezentarea tezei lui Darwin. Avea titlul „Cu privire la tendința varietăților de a se îndepărta indefinit de tipul original“ și fusese scrisă de un anume A.R. Wallace.

Alma a căutat lucrarea și a citit-o. Spunea exact același lucru pe care-l spusese Darwin în teoria lui despre selecția naturală. Mai mult, spunea același lucru pe care-l spusese Alma în teoria ei despre

alterarea competitivă. Domnul Wallace argumenta că viața e o luptă continuă pentru existență; că nu existau destule resurse pentru toți; că populația era controlată de prădători, boli și lipsa hranei; și că cel mai slab murea întotdeauna primul. Eseul lui Wallace continua cu afirmația că orice variație din cadrul unei specii care afecta șansele de supraviețuire putea schimba specia pentru totdeauna. Mai spunea că variațiile cele mai reușite se răspândeau, în timp ce variațiile cele mai puțin reușite dispăreau. Așa apăreau, se transformau, prosperau și piereau speciile.

Lucrarea era scurtă, simplă și – pentru Alma – extrem de familiară.

Cine era omul acesta?

Alma nu mai auzise de el. Însuși acest fapt era ciudat, fiindcă ea încerca să fie la curent cu toți oamenii de știință activi. A trimis scrisori câtorva colegi din Anglia, întrebându-i: „Cine este Alfred Russel Wallace? Ce spune lumea despre el? Ce s-a întâmplat la Londra în iulie 1858?”

Poveștile pe care le-a aflat n-au făcut decât să-i amplifice curiozitatea. A descoperit că Wallace se născuse în Monmouthshire, pe lângă Țara Galilor, într-o familie din clasa de mijloc care, mai târziu, scăpătase, și că era mai mult sau mai puțin autodidact, topograf de profesie. În tinerețea lui aventuroasă, călătorise peste ocean ca să exploreze mai multe jungle și devenise un neobosit colecționar de insecte și păsări. În 1853, Wallace publicase o carte cu titlul *Palmierii Amazonului și foloasele lor*, de care Alma nici nu auzise, fiindcă pe atunci era pe drumul între Tahiti și Olanda. Din 1854 trăise în Arhipelagul Malaez, studiind brotacii și alte asemenea creaturi.

Acolo, în pădurile îndepărtate din Celebes³⁸, Wallace se îmbolnăvise de malarie și fusese în pragul morții. În flăcările febrei, cu gândul la moarte, avusese o străfulgerare de inspirație: o teorie a evoluției bazată pe lupta pentru existență. O scrisese în doar câteva ore. Apoi își trimisese teza alcătuită în grabă din Celebes tocmai în Anglia, unui domn pe nume Charles Darwin, pe care nu-l văzuse la față decât o singură dată și pe care-l admirase foarte mult. Cu toată deferența, Wallace îl întreba pe domnul Darwin dacă ar exista vreo șansă ca teoria lui despre evoluție să aibă vreo valoare. Întrebarea era inocentă: Wallace nu avea de unde să știe că Darwin însuși se lupta cu aceeași idee de prin 1840. De fapt, Darwin scrisese deja aproape două mii de pagini din ceea ce avea să devină *Originea speciilor*, dar nu-și arătase lucrarea nimănui, cu excepția bunului său prieten Joseph Hooker, de la Grădinile Botanice Regale de la Kew. Hooker îl tot încuraja pe Darwin s-o publice de ani de zile, însă Darwin (decizie pe care Alma o înțelegea) tot amânase, simțind că-i lipsește încrederea sau convingerea.

³⁸. Azi insula Sulawesi.

Acum, printr-una din marile coincidențe ale istoriei științifice, se părea că ideea superbă și originală a lui Darwin – pe care o cultiva în secret de aproape două decenii – tocmai fusese exprimată, aproape cuvânt cu cuvânt, de un naturalist autodidact cvasi-necunoscut, în vârstă de treizeci și cinci de ani, suferind de malarie, aflat de partea cealaltă a lumii.

Sursele Almei de la Londra spuneau că Darwin se simțise îmboldit să-și anunțe teoria selecției naturale după primirea scrisorii lui Wallace, de teamă să nu piardă drepturile asupra întregii idei dacă Wallace o publica înaintea lui. În mod ironic, își spunea Alma, se părea că Darwin se temea să nu *piardă în fața concurenței* tocmai ceea ce privea ideea de concurență! Cu o curtoazie demnă de un gentilom, Darwin hotărâse ca scrisoarea lui Wallace să fie prezentată în fața Societății Linné la 1 iulie 1858, alături de propriile lui cercetări asupra selecției naturale, aducând în același timp dovezi că ipoteza fusese mai întâi a lui. Urmare, la scurt timp, publicarea *Originii speciilor*, cu o întârziere de mai puțin de

un an și jumătate. Graba de a publica îi sugera acum Almei că Darwin intrase în panică – și avea și de ce, Wallace îi sufla în ceafă! La fel ca multe animale și plante amenințate de anihilare, Charles Darwin fusese obligat să facă o mișcare, să acționeze – să se adapteze. Alma își amintea ce scrisese chiar ea în versiunea proprie asupra teoriei: „Cu cât este mai mare criza, cu atât mai rapidă este evoluția.“

Examinând retrospectiv această poveste ieșită din comun, Alma n-a mai avut nici o îndoială: ideea selecției naturale îi venise mai întâi și mai întâi lui Darwin. Dar nu fusese *doar* ideea lui. Sigur, mai era și ea, dar mai fusese și altcineva. Lucrul acesta o uimea peste măsură. Părea o imposibilitate intelectuală. Dar, în același timp, faptul că știa de existența lui Alfred Russel Wallace îi aducea o împăcare bizară. O încălzea gândul că nu era singura aflată în situația aceasta. Avea un tovarăș. Whittaker și Wallace: camarazi în obscuritate – deși Wallace, firește, habar n-avea că erau camarazi în obscuritate, fiindcă ea era și mai obscură decât el. Dar Alma știa. Îi simțea prezența acolo, departe – ciudatul și miraculosul ei frate mai tânăr în spirit. Dacă ar fi fost mai religioasă, poate i-ar fi mulțumit lui Dumnezeu pentru Alfred Russel Wallace, fiindcă senzația aceea slabă de înrudire o ajuta să treacă demnă și neatinsă (fără resentimente, disperare sau rușine care s-o împovăreze) prin agitația zgomotoasă iscată în jurul domnului Charles Darwin și al teoriei sale colosale, transfiguratoare, care schimba o lume.

Într-adevăr, Darwin urma să aparțină istoriei, însă Alma îl avea pe Wallace.

Și, cel puțin deocamdată, alinarea aceasta îi era de-ajuns.

A trecut și deceniul 1860. Olanda era tăcută, iar Statele Unite erau sfâșiate de un război inimaginabil. Pentru Alma, în anii aceia, în fața veștilor despre măceluri nesfârșite și oribile, care-i veneau de acasă, dezbaterile științifice cântăreau mai puțin. Prudence și-a pierdut fiul cel mai mare, ofițer, la Antietam. Doi din nepoții ei, tineri, au murit de bolile care colcăiau în tabere înainte să vadă măcar câmpul de bătălie. Prudence luptase toată viața ca să pună capăt sclaviei, iar acum o văzuse abolită, dar își pierduse trei oameni dragi în luptă. „Mă bucur și apoi jelesc“, îi scria ea Almei. „Apoi iarăși jelesc.“ Alma s-a întrebat din nou dacă n-ar fi bine să se întoarcă acasă – și chiar s-a oferit să vină –, dar sora ei a sfătuit-o să rămână în Olanda. „Națiunea noastră trăiește vremuri prea tragice pentru vizitatori“, o anunța Prudence. „Rămâi acolo unde lumea e mai liniștită și binecuvântează liniștea aceea.“

Prudence a reușit, doar ea știa cum, să țină școala deschisă pe toată durata războiului. Nu numai că a rezistat, dar chiar a strâns în jurul ei și mai mulți copii. Războiul s-a sfârșit. Președintele a fost asasinat. Uniunea a rezistat. S-a încheiat construcția căii ferate transcontinentale. Alma spera că, de acum înainte, Statele Unite aveau să fie ținute laolaltă de împlinirea aceasta – de copcile dure, de oțel ale măreței căi ferate. În zilele acelea, de la distanța sigură de la care o privea Alma, America părea un loc al dezvoltării incontrollable, feroce. Se bucura că nu era acolo. O despărțea de America o viață; se îndoia că ar mai fi recunoscut locurile sau că locurile ar mai fi recunoscut-o pe ea. Îi plăcea viața ei ca olandeză, ca om de știință, ca van Devender. Citea toate revistele științifice și publica în multe din ele. Purta discuții animate cu colegii ei, la o cafea și un croissant. În fiecare vară primea de la Hortus un concediu de o lună ca să călătorească pe continent și să adune mușchi. Ajunsese să cunoască foarte bine Alpii și să-i iubească, cutreierând prin peisajul lor maiestuos cu bastonul și cu trusa de colectare. Ajunsese să cunoască și pădurile umede, năpădite de ferigi, ale Germaniei.

Devenise o bătrânică întru totul mulțumită.

Au sosit anii 1870. În Amsterdamul liniștit, Alma intra în al optulea deceniu de viață, însă rămânea devotată muncii ei. Îi era greu să mai meargă în excursii, dar se îngrijea de peștera ei cu mușchi și susținea uneori conferințe la Hortus pe tema briologiei. Ochii o lăsau și se temea că n-avea să mai poată

identifica mușchiul. Anticipând ziua aceea tristă și inevitabilă, exersa lucrând cu mușchiul în întuneric, ca să învețe să-l identifice prin atingere. A devenit destul de pricepută. (N-avea nevoie să vadă mușchiul pentru totdeauna, dar întotdeauna avea să dorească să-l cunoască.) Din fericire, acum avea parte de ajutoare excelente. Verișoara ei preferată și tânără, Margaret, poreclită cu drag Mimi, dădea dovadă de o fascinație înnăscută față de mușchi și a devenit în curând protejata ei. Când și-a terminat studiile, a venit să lucreze cu Alma la Hortus; cu ajutorul lui Mimi, a reușit să-și termine lucrarea cuprinzătoare, în două volume, *Mușchiul din Europa de Nord*, bine primită de public. Volumele erau ilustrate frumos, deși artistul nu era Ambrose Pike.

Dar nimeni nu era Ambrose Pike. Nimeni n-avea să fie.

Alma a urmărit ascensiunea lui Charles Darwin ca om de știință. Nu-i purta ranchiună pentru succes; merita laudele și le purta cu demnitate. Își continua lucrul asupra evoluției (cea ce o bucura) cu amestecul lui obișnuit de excelență și discreție. În 1871 a publicat *Originea omului* – în care își aplica în sfârșit principiile selecției naturale la oameni. Fusese o alegere înțeleaptă din partea lui să aștepte atât de mult, își spunea Alma. Acum, concluzia finală a cărții (*Da, suntem maimuțe*) era aproape de la sine înțeleasă. În cei doisprezece ani de la publicarea *Originii speciilor*, lumea anticipase și dezbătuse „problema maimuței“. Se formaseră tabere, se scriseseră lucrări și se avansaseră nesfârșite argumente și contraargumente. Darwin părea să fi așteptat ca lumea să se adapteze la ideea tulburătoare că poate Dumnezeu nu crease omenirea din țărână, pentru a-și enunța apoi verdictul calm, ordonat și îngrijit argumentat asupra subiectului. Din nou, Alma a citit cartea mai atent decât oricine și a admirat-o enorm.

Dar tot nu vedea nici o soluție la problema Prudence.

N-a spus nimănui despre teoria ei asupra evoluției – și despre legătura ei firavă, neînsemnată cu Darwin. În continuare o interesa mai mult fratele ei din umbră, Alfred Russel Wallace. Îi urmărise cu atenție cariera de-a lungul anilor, mândrindu-se cu măsură de succesele lui și suferind pentru eșecuri. La început, părea că Wallace avea să rămână mereu nota de subsol a lui Darwin – sau chiar ordonanța lui, având în vedere că-și petrecuse mare parte din anii 1860 scriind lucrări în apărarea selecției naturale și, prin extensie, în apărarea lui Darwin. Dar apoi Wallace o apucase pe un drum ciudat. La mijlocul deceniului, descoperise spiritismul, hipnotismul și mesmerismul și începuse să exploreze domeniul numit de oamenii respectabili „ocult“. Alma aproape că-l auzea pe Charles Darwin cum oftează de peste Canalul Mânecii la auzul traiectoriei lui Wallace – fiindcă numele lor aveau să fie legate unul de altul pentru totdeauna, iar Wallace se orientase spre o poziție fantezistă, rău famată și neștiințifică. Faptul că Wallace participa la ședințe de spiritism și de citit în palmă și că jura că vorbea cu morții era, poate, scuzabil, dar faptul că publicase lucrări cu titluri ca *Aspectul științific al supranaturalului* nu mai era.

Alma nu se putea împiedica însă să-l iubească și mai mult pe Wallace tocmai mulțumită convingerilor lui neortodoxe și argumentelor lui pasionale, neînfricate. Viața ei devenea tot mai potolită și mai limitată, dar îi făcea mare plăcere să-l urmărească pe Wallace – gânditorul sălbatic, neînfrânat – cum provoca haos academic într-o mulțime de direcții în același timp. Nu avea moderația aristocratică a lui Darwin; dădea pe dinafară de inspirație, de idei care-l distrăgeau și de impresii gândite doar pe jumătate. În plus, nu se fixa prea mult timp pe o singură idee, ci plutea de la o toană la alta.

În fascinațiile lui cele mai transcendente, îi amintea inevitabil Almei de Ambrose, ceea ce o făcea să țină la el mai mult ca niciodată. La fel ca Ambrose, era un visător. Susținea din răspuțeri cauza miracolelor. Argumenta că nimic nu e mai important decât cercetarea lucrurilor care par să sfideze legile naturii, căci cine suntem noi să susținem că înțelegem legile naturii? După părerea lui, totul era un miracol până când omul îl rezolva. Wallace scria că primul om care a văzut un pește zburător a crezut,

probabil, că asistă la un miracol – iar primul om care a *descri*s un pește zburător a fost numit, fără îndoială, mincinos. Alma îl iubea pentru argumentele acestea jucăușe și încăpățânate. De multe ori se gândea că ar fi avut mare succes la White Acre, la discuțiile de la cină.

Wallace nu-și neglija însă cu totul nici interesele științifice mai conformiste. În 1876 și-a publicat și el capodopera: *Distribuția geografică a animalelor*, aplaudată imediat drept cea mai cuprinzătoare lucrare despre zoogeografie. Era o carte fascinantă. Mimi, tânăra ei verișoară, i-a citit-o în mare parte, fiindcă vederea Almei slăbise mult între timp. Almei îi făceau atâta plăcere ideile lui Wallace, încât, la unele pasaje, îi oferea câte o ovație cu glas tare.

Mimi ridică ochii din carte și spunea:

— Îți place foarte mult domnul Alfred Russel Wallace, nu-i așa, mătușică?

— E un prinț al științei! zâmbea Alma.

Însă, nu mult după aceea, Wallace și-a subminat singur reputația recent salvată implicându-se tot mai mult în orientări politice radicale: lupta zgomotos pentru reforma agrară, pentru dreptul de vot al femeilor, pentru drepturile săracilor și ale celor păgubiți. Pur și simplu nu putea să nu intre în ring. Prietenii și admiratorii bine văzuți încercau să-i asigure posturi stabile la instituții respectabile, dar Wallace căpătase o asemenea faimă de extremist, încât puțini erau dispuși să riște angajându-l. Alma își făcea griji cu privire la situația lui bănească. Avea impresia că nu-și gospodărea prea bine finanțele. Wallace pur și simplu refuza să joace rolul gentilomului englez respectabil, indiferent de domeniu – probabil tocmai pentru că nici nu era un gentilom englez respectabil, ci mai degrabă un agitator din clasa muncitoare care nu gândea înainte să deschidă gura și nu aștepta înainte să publice. Pasiunile lui generau destulă debandadă, iar controversa se agăța de el ca un ciulin, însă Alma nu și-ar fi dorit să-l vadă dând înapoi. Îi plăcea să-l urmărească împungând lumea.

— Așa, băiete, arată-le tu, murmură Alma când auzea despre cel mai recent scandal provocat de Wallace. Arată-le tu lor!

Darwin nu spunea nici un cuvânt împotriva lui Wallace în public, și nici Wallace împotriva lui, dar Alma se tot întreba ce gândeau unul despre celălalt cei doi oameni atât de scilipitori și totuși atât de diferiți ca personalitate și stil. Întrebarea ei a primit un răspuns în aprilie 1882, când Charles Darwin a murit, iar Alfred Russel Wallace, conform instrucțiunilor scrise lăsate de Darwin, a purtat sicriul la înmormântarea marelui om.

Se iubeau, a înțeles ea. Se iubeau fiindcă se cunoșteau.

Gândul acesta o făcu pe Alma să se simtă foarte singură pentru prima oară în zeci de ani.

Moartea lui Darwin a alarmat-o: ea avea deja optzeci și doi de ani și era tot mai plăpândă. El nu avusese decât șaptezeci și trei! Alma nu se așteptase să-i supraviețuiască. Starea aceea de alarmă a persistat luni în șir după dispariția lui. Parcă murise odată cu el și o bucată din istoria ei, dar nimeni n-avea să știe. Nu că ar fi știut cineva mai înainte, bineînțeles, dar era limpede că se rupsese o verigă – o verigă care însemna foarte mult pentru ea. În curând avea să moară și Alma, iar atunci n-avea să mai rămână decât o verigă – tânărul Wallace, care și el se apropia de șaiszeci de ani, deci nu mai era chiar atât de tânăr. Dacă lucrurile mergeau tot așa, avea să moară fără să-l fi întâlnit niciodată pe Wallace, cum nu-l întâlnise nici pe Darwin. Dintr-odată, situația aceasta i se păru insuportabil de tristă. N-o putea lăsa să devină realitate.

Alma s-a gândit bine. S-a gândit câteva luni. În cele din urmă, a acționat. A rugat-o pe Mimi să scrie o scrisoare frumoasă, pe foi cu antetul Hortus, în care să-l roage pe Alfred Russel Wallace să accepte

invitația de a ține un discurs pe tema selecției naturale la Hortus Botanicus din Amsterdam, în primăvara lui 1883. Pentru timpul și osteneala investite de bunul domn în această cauză, se asigura un onorariu de nouă sute de lire sterline, iar toate cheltuielile de transport aveau să fie acoperite, firește, de Hortus. Mimi s-a speriat de sumă – pentru unii oameni, era salariul pe câțiva ani! –, dar Alma i-a răspuns liniștită: „Voi plăti eu pentru tot; în plus, domnul Wallace are nevoie de banii aceștia.“

În continuare, scrisoarea îl informa pe domnul Wallace că era mai mult decât bine-venit să se instaleze, pe durata șederii lui, la confortabila reședință a familiei van Devender, aflată în mod convenabil chiar lângă grădina botanică, în cel mai frumos cartier al Amsterdamului. Aveau să fie acolo mulți botaniști tineri care s-ar bucura mult să-i arate celebrului biolog toate minunile din Hortus și din orașul din jur. Ar fi fost o onoare pentru grădină să primească un oaspete atât de distins. Alma a semnat scrisoarea: „Cu cele mai sincere gânduri, D-ra Alma Whittaker – Curatorul departamentului Mușchi.“

Răspunsul a sosit repede, semnat de soția lui Wallace, Annie (al cărei tată, după cum află Alma cu bucurie, era marele William Mitten, expert în chimie farmaceutică și briolog de renume). Doamna Wallace anunța că soțul ei ar fi încântat să vină la Amsterdam. Avea să sosească pe nouăsprezece martie 1883 și urma să stea două săptămâni. Familia Wallace își exprima recunoștința pentru invitație și lauda onorariul atât de generos. Scrisoarea mai lăsa să se înțeleagă că oferta sosise chiar la momentul potrivit – la fel și banii.

Capitolul treizeci și unu

Cât de înalt era!

Alma nu se așteptase la asta. Alfred Russel Wallace era la fel de înalt și deșirat cum fusese Ambrose. Și nici departe de vârsta pe care ar fi avut-o Ambrose dacă ar fi trăit nu era – șaiszeci de ani, sănătos tun și puțin adus de spate. (Era limpede că omul petrecuse mult prea mulți ani aplecat peste microscop, analizând specimene.) Avea părul cărunt și barba deasă – Alma trebui să-și înăbușe impulsul de a întinde mâna și de a-i atinge chipul cu vârful degetelor. Nu mai vedea bine și își dorea să-i cunoască trăsăturile mai în amănunt. Dar ar fi fost un gest nepolitic și șocant, așa că s-a abținut. Totuși, de cum l-a văzut, a avut senzația că-i urează bun venit celui mai vechi prieten.

În prima parte a vizitei lui însă domni o asemenea agitație, încât Alma se simți puțin pierdută în mulțime. Era o femeie masivă, într-adevăr, dar era bătrână, iar bătrânele tind să fie împinse la o parte în adunările mari – chiar dacă ele au sponsorizat respectivele adunări. Mulți doreau să-l întâlnească pe marele biolog evoluționist, iar verii tineri ai Almei, cu toții studenți entuziaști în diverse domenii științifice, îi acaparau mare parte din atenție, înghesuindu-l din toate părțile ca niște pretendenți și pretendente plini de speranță. Wallace era atât de politicos, de prietenos – mai ales cu tinerii. Îi lăsa să se laude cu propriile proiecte și să-i ceară sfatul. Firește, voiau și să-l scoată la paradă prin tot orașul, așa că vreo câteva zile au fost ocupate cu vizite turistice ridicole și mândrie civică la fel de ridicolă.

Apoi au urmat discursul lui din Sera Palmierilor și întrebările cu greutate din partea oamenilor de știință, a ziariștilor și a demnitarilor, urmate de obligatoria cină lungă și plicticoasă în ținută de gală. Wallace a vorbit admirabil atât la conferință, cât și la cină. A reușit să evite controversile, răspunzând la

toate întrebările anodine și neinformate despre selecția naturală cu o răbdare exemplară. Soția lui îl pregătise probabil să se poarte cât mai frumos, și-a spus Alma. *Bravo, Annie.*

Alma aștepta. Nu-i era frică de așteptare.

În timp, aerul de noutate din jurul vizitei lui Wallace s-a risipit, la fel și mulțimea zgomotoasă. Tinerii au trecut la alte forme de divertisment, iar Alma a reușit să ia micul dejun împreună cu oaspetele ei câteva zile la rând. Îl cunoștea mai bine decât ceilalți, firește, așa că știa că nu vrea să vorbească la nesfârșit doar despre selecția naturală. L-a atras în discuții pe teme care știa că-i plăceau – mimetismul fluturilor, variațiile cărăbușilor, telepatia, vegetarianismul, viciile izvorâte din moștenirea unor sume mari de bani, planul lui de a desființa bursa de valori, planul privind încetarea tuturor războaielor prezente și viitoare, argumentele în favoarea autoguvernării Indiei și Irlandei, sugestia lui ca autoritățile britanice să ceară iertare lumii pentru cruzimile comise de imperiu, dorința lui de a construi un model la scară al planetei, cu diametrul de peste o sută douăzeci de metri, căruia lumea să-i poată da ocol într-un balon uriaș, în scopuri educative... Astfel de lucruri.

Cu alte cuvinte, Wallace s-a relaxat alături de ea și ea alături de el. Era un maestru al conversației când se simțea cu totul în largul lui, așa cum și-l imaginase; era dispus să vorbească despre orice subiecte și despre pasiuni din orice domeniu. De zeci de ani nu se mai simțise Alma atât de bine. Fiindcă era atât de amabil și de deschis, a pus și el întrebări despre viața ei, ca să nu vorbească doar despre sine. Astfel, Alma s-a pomenit povestindu-i despre copilăria ei la White Acre, despre cum aduna exemplare botanice la vârsta de cinci ani, călare pe un ponei cu șa de mătase, despre părinții ei excentrici și conversațiile lor stimulatoare de la cină, despre poveștile cu sirene și cu căpitanul Cook pe care i le spunea tatăl ei, despre biblioteca formidabilă de la conac, despre educația ei clasică, atât de demodată încât friza comicul, despre anii ei de studiu pe câmpurile de mușchi din Philadelphia, despre sora ei, aboliționista cu inimă curajoasă, și despre aventurile ei din Tahiti. Lucru incredibil (fiindcă nu mai vorbise nimănui despre Ambrose de zeci de ani), îi povesti chiar și despre soțul ei cel remarcabil, care picta orhidee mai frumos decât oricine pe lume și care murise în Mările Sudului.

— Ce viață ați avut! spuse Wallace.

La cuvintele lui, Alma a trebuit să-și ferească privirea. Nimeni nu-i mai spusese așa ceva. A copleșit-o timiditatea și, din nou, dorința de a pune mâinile pe chipul lui și de a-i simți trăsăturile – așa cum simțea în ultima vreme și mușchiul, memorând cu degetele ce nu mai putea adora cu ochii.

Nu plănuise când să-i spună și nici măcar ce anume să-i spună. Nici măcar nu-și făcuse un plan clar să îi spună. În ultimele zile ale vizitei lui, începuse să creadă că poate nici n-avea să-i mai spună. La drept vorbind, simțea că era suficient chiar și numai să-l cunoască, să arunce o punte peste prăpastia care-i despărțise atâția ani.

Dar, în ultima lui după-amiază la Amsterdam, Wallace a rugat-o pe Alma să-i arate chiar ea Peștera cu mușchi, așa că l-a condus acolo. Au traversat răbdător grădina botanică în ritmul ei dureros de lent.

— Vă cer iertare că sunt atât de șubredă, spuse Alma. Tata spunea că sunt un dromader, dar în ultima vreme obolesc după nici zece pași.

— Atunci ne vom odihni după fiecare zece pași, spuse el, apoi îi luă brațul ca s-o susțină mai bine.

Era o după-amiază de joi și cădea o ploaie mărunță, așa că nu se afla mai nimeni în Hortus. Alma și Wallace nu trebuiau să împartă cu alții Peștera cu mușchi. L-a dus de la un bolovan la altul, arătându-i mușchi de pe toate continentele și explicându-i cum convinsese speciile să crească frățește în același spațiu. El s-a minunat, cum s-ar fi minunat oricine iubea lumea.

— Socrul meu ar fi fascinat, spuse el.

— Știu, răspuse Alma. De mult mi-am dorit să-l aduc aici pe domnul Mitten. Poate va veni în vizită odată.

— Eu unul, continuă el, așezându-se pe băncuța din mijlocul expoziției, cred că aș veni aici zi de zi dacă aș putea.

— Eu chiar vin zi de zi, spuse Alma, așezându-se lângă el. De multe ori m-ați găsi aici în genunchi, cu penseta în mână.

— Ce moștenire ați creat, zise el.

— Este o laudă foarte amabilă, domnule Wallace, din partea cuiva care a creat el însuși o moștenire considerabilă.

— Eh, spuse el, fluturând din mână ca pentru a se feri de compliment.

Au stat așa o vreme, într-o tăcere plăcută. Alma își aminti de prima oară când rămăsese între patru ochi cu Măine Dimineață, în Tahiti. Își aminti cum îi spusese: „Suntem, cred, legați fiecare de destinul celuilalt mai strâns decât s-ar crede.“ Era gata să-i spună același lucru lui Alfred Russel Wallace, dar nu era sigură că se cuvenea. Nu voia să creadă că se laudă cu propria ei teorie a evoluției. Sau, mai rău, că minte. Sau, cel mai rău, că ridică vreo pretenție la moștenirea lui sau a lui Darwin. Probabil era mai bine să nu spună nimic.

Dar atunci vorbi el:

— Domnișoară Whittaker, trebuie să vă spun că m-am simțit minunat în ultimele zile petrecute cu dumneavoastră.

— Vă mulțumesc, zise ea. Și eu m-am simțit minunat în compania dumneavoastră. Nici nu vă puteți imagina cât.

— Ați fost foarte generoasă să-mi ascultați ideile despre tot și toate. Nu sunt pe lume mulți oameni ca dumneavoastră. În viață am observat că, atunci când vorbesc despre biologie, lumea mă declară un Newton. Dar când vorbesc despre lumea spirituală mă declară un imbecil cu minte de copil.

— Nu-i ascultați, spuse Alma, bătându-l ușor pe mână cu un aer protector. Tare mă supără lumea când vă insultă.

El rămase tăcut o vreme, apoi continuă:

— V-aș putea pune o întrebare, domnișoară Whittaker?

Ea aprobă tăcut.

— Îmi permiteți să vă întreb cum de știți atâtea despre mine? N-aș vrea să credeți că mă simt jignit – dimpotrivă, sunt măgulit –, dar pur și simplu nu înțeleg. Căci domeniul dumneavoastră e biologia, iar eu nu am nici o legătură cu el. Nu faceți parte nici din cercurile spiritiste sau mesmeriste. Și totuși sunteți atât de familiarizată cu toate scrierile mele din orice domeniu, ba îmi mai cunoașteți și criticii... Știți chiar și cine este tatăl soției mele. De ce oare? Nu-mi dau seama...

Lăsă cuvintele să se piardă; părea să se teamă că fusese nepoliticos. Alma nu voia să-l facă să creadă că se purtase urât cu o femeie în vârstă. Nu voia nici să-i dea impresia că era o bătrână țicnită cu o fixație nepotrivită. Așadar, ce putea face?

Îi spuse totul.

Când, într-un târziu, a terminat de vorbit, el a tăcut multă vreme, iar apoi a întrebat:

— Mai aveți lucrarea?

— Sigur că da.

— Aș putea s-o citească?

Încet, fără cuvinte, au ieșit din Hortus pe poarta din spate și au mers în biroul Almei. Ea a deschis ușa, suflând greu după urcatul scărilor, și l-a invitat pe domnul Wallace să se așeze confortabil la masa ei de lucru. A scos de sub divanul din colț o valijoară prăfuită, de piele (atât de uzată că parcă făcuse ocolul lumii de câteva ori, ceea ce se și întâmplase), și a deschis-o. Înăuntru se afla un singur obiect: documentul de patruzeci de pagini, scris de mână și înfășurat cu grijă într-o flanelă, ca un bebeluș.

Alma i l-a adus lui Wallace, apoi s-a așezat confortabil pe divan cât timp i-a trebuit lui să-l citească. I-a trebuit ceva vreme. Probabil a ațipit – i se întâmpla foarte des în ultima vreme, în cele mai neobișnuite împrejurări –, fiindcă după o vreme a trezit-o vocea lui.

— Când spuneți că ați scris asta, domnișoară Whittaker? întrebă el.

Alma s-a frecat la ochi.

— Data e pe ultima pagină. I-am mai adăugat câte o idee-două mai târziu, anexele sunt într-un dosar, pe undeva prin birou. Dar ce aveți dumneavoastră în mână e originalul, pe care l-am scris în 1854.

Wallace s-a gândit o vreme.

— Deci tot Darwin a fost primul, spuse el în cele din urmă.

— O, da, absolut. Domnul Darwin a fost primul de departe, ca să nu mai spunem că a fost și cel mai minuțios. Nici nu încapе îndoială. Vă rog să înțelegeți, domnule Wallace, că nici nu-mi trece prin gând să pretind...

— Dar ați ajuns la ideea aceasta înaintea mea, spuse Wallace. Darwin ne-a depășit pe amândoi, e adevărat, dar dumneavoastră v-a venit ideea cu patru ani înaintea mea.

— Ei... Alma ezită. În nici un caz nu mă refeream la asta.

— Dar, domnișoară Whittaker, spuse el, cu vocea transportată de entuziasm și înțelegere. Asta înseamnă că am fost trei!

Pentru o clipă, Alma nici n-a putut să respire.

Într-o secundă, mintea a dus-o înapoi la White Acre, într-o frumoasă zi de toamnă din anul 1819 – ziua în care ea și Prudence făcuseră cunoștință cu Retta Snow. Toate trei erau atât de tinere, cerul era atât de albastru, iar iubirea nu le rănise cumplit pe nici una dintre ele. Retta spusese, uitându-se la Alma cu ochii ei sclipitori și vioi: „Deci acum suntem trei! Ce noroc!“

Cum era cântecelul pe care-l inventase Retta pentru ele?

Scripca, furculița și lingura ne chemăm

Și-n jurul lunii dansăm,

De vrei să ne furi o sărutare,

Fur-o până nu plecăm pe mare!

Văzând că Alma întârzie cu răspunsul, Wallace s-a apropiat și s-a așezat lângă ea.

— Domnișoară Whittaker, spuse el, cu vocea mai liniștită. Vă dați seama? Am fost trei.

— Da, domnule Wallace. S-ar părea că am fost trei.

— E o coincidență extraordinară.

— Așa mi s-a părut și mie, spuse ea.

El a rămas o vreme cu privirea ațintită spre perete, păstrând o tăcere lungă.

În cele din urmă întrebă:

— Cine mai știe despre asta? Cine poate depune mărturie pentru dumneavoastră?

— Doar unchiul meu, Dees.

— Și unde e unchiul dumneavoastră?

— E mort, deh, spuse Alma, neputându-și înăbuși râsul.

Așa ar fi vrut Dees s-o audă dând vestea. Vai, ce dor îi era de olandezul bătrân și verde! Vai, ce i-ar mai fi plăcut lui momentul acesta!

— Dar de ce n-ați publicat? întrebă Wallace.

— Fiindcă nu era suficient de bună.

— Prostii! Cuprinde totul. Toată teoria. E de departe mai bine dezvoltată decât scrisoarea absurdă și aiurită de friguri pe care i-am scris-o eu lui Darwin în cincizeci și opt. Trebuie s-o publicăm acum.

— Nu, spuse Alma. Nu e nevoie s-o publicăm. Chiar nu am nevoie de asta. Ce ați spus dumneavoastră îmi ajunge – că am fost trei. Pentru mine e destul. Ați făcut fericită o bătrână.

— Dar *putem* s-o publicăm, insistă el. Aș putea-o prezenta în numele dumneavoastră...

Ea îi acoperi mâna cu mâna ei.

— Nu, spuse ferm. Vă rog să aveți încredere în ce spun. Nu e nevoie.

Au rămas o vreme tăcuți.

— Îmi permiteți măcar să întreb de ce ați considerat că nu merita publicată în 1854? spuse Wallace, rupând tăcerea.

— N-am publicat-o fiindcă eram convinsă că teoriei îi lipsește ceva. Și credeți-mă, domnule Wallace, că și *acum* sunt convinsă că îi lipsește ceva.

— Și ce anume?

— O explicație evoluționistă convingătoare pentru altruismul și sacrificiul de sine uman, spuse ea.

Se întrebă dacă era necesar să explice mai detaliat. Nu era sigură că mai avea energia să se afunde din nou cu totul în problema aceea enormă – să-i spună despre Prudence și despre orfani și despre femei care scoteau copii din canale și despre bărbați care se repezeau în case în flăcări ca să salveze străini și despre prizonieri înfomețați care-și împărțeau ultima îmbucătură cu alți prizonieri înfomețați și despre misionari care-i iertau pe păcătoși și despre asistente medicale care-i îngrijeau pe nebuni și despre oameni care iubeau câini pe care nu i-ar fi iubit nimeni altcineva și despre toate celelalte.

Dar nu era nevoie să intre în detalii. Wallace înțeleșese imediat.

— Și eu mi-am pus unele întrebări, să știți, spuse el.

— Știu. Mereu m-am întrebat – oare și Darwin și-a pus aceleași întrebări?

— Da, răspunse Wallace. Apoi făcu o pauză, ca să se gândească mai bine. Dar niciodată n-am aflat ce concluzie a tras, sincer să fiu. Știți, era foarte atent să nu declare niciodată un lucru de care nu era complet sigur. Spre deosebire de mine.

— Spre deosebire de dumneavoastră, confirmă Alma. Dar nu și spre deosebire de mine.

— Într-adevăr.

— Ați ținut mult la domnul Darwin? întrebă Alma. Întotdeauna m-am întrebat.

— O, da, spuse Wallace nonșalant. Foarte mult. Era unul din cei mai buni oameni de pe lume. Cred că a fost cel mai mare om al vremurilor noastre, sau chiar al tuturor vremurilor. Cu cine l-am putea compara? L-am avut pe Aristotel. L-am avut pe Copernic. L-am avut pe Galileo. L-am avut pe Newton. Și apoi l-am avut pe Darwin.

— Deci n-ați avut niciodată resentimente față de el? întrebă Alma.

— Vai, în nici un caz, domnișoară Whittaker. În știință, tot meritul trebuie să i se acorde primului care a făcut descoperirea, iar teoria selecției naturale a fost a lui de la bun început. Mai mult, el singur avea

grandoarea necesară pentru o asemenea teorie. Cred că a fost un Vergiliu al generației noastre, care ne-a îndrumat pașii prin paradis, infern și purgatoriu. A fost călăuza noastră divină.

— Și eu am crezut același lucru, de la început.

— Credeți-mă, domnișoară Whittaker, nu mă doare deloc să aflu că mi-ați luat-o înainte cu teoria selecției naturale, dar aș fi fost cumplit de dezamăgit să aflu că i-ați luat-o înainte lui Darwin. Știți, îl admir enorm. M-aș bucura să-și păstreze coroana de lauri.

— Tinere, departe de mine gândul să-i disput coroana de lauri, spuse Alma cu blândețe. Nu-i nevoie să vă faceți griji în privința asta.

Wallace râse.

— Îmi face mare plăcere că mă numiți tânăr, domnișoară Whittaker. Pentru un om care a intrat în al șaptelea deceniu de viață, e un compliment serios.

— Venind de la o doamnă care a intrat în al nouălea, domnule, e doar adevărul.

Chiar i se părea tânăr. Era interesant – avea senzația că cele mai frumoase perioade ale vieții și le petrecuse în compania bătrânilor. Atâtea cine interesante, în copilărie, cu o paradă nesfârșită de minți sclipitoare ajunse în iarna vieții. Anii petrecuți la White Acre cu tatăl ei, când discutau despre botanică și comerț până târziu în noapte. Șederea în Tahiti cu bunul și cuviinciosul reverend Francis Welles. Apoi cei patru ani fericiți din Amsterdam, alături de unchiul Dees, până la moartea lui. Dar acum era și ea bătrână, iar bătrânii nu mai erau! Acum avea alături un bărbat adus de spate, cu barba căruntă – un copilandru de doar șaiszeci de ani – și ea era țestoasa venerabilă.

— Știți ce cred eu, domnișoară Whittaker? Cu privire la întrebarea dumneavoastră despre originile compasiunii și sacrificiului de sine la oameni? Cred că evoluția explică *aproape* totul despre noi și nu încapă îndoială că explică absolut totul despre restul lumii vii. Dar nu cred că evoluția singură poate explica această conștiință unică pe care o au oamenii. Vedeți, nu este necesar din punctul de vedere al evoluției să avem aptitudini atât de dezvoltate în domeniul intelectului și al emoțiilor. Minte noastră nu e necesară practic. Nu ne trebuie o minte în stare să joace șah, domnișoară Whittaker. Nu ne trebuie o minte în stare să inventeze religii sau să dezbată subiectul originilor noastre. Nu ne trebuie o minte care să ne facă să plângem la operă. Nu ne trebuie, de fapt, nici opera – nici știința, nici artele plastice. Nu ne trebuie etică, moralitate, demnitate sau sacrificiu. Nu ne trebuie afecțiune și iubire – în nici un caz în măsura în care le simțim. Dimpotrivă, sensibilitățile noastre pot fi un dezavantaj, fiindcă ne pot provoca suferință. Nu cred, așadar, că mintea ne-a fost dată de procesul selecției naturale – deși cred că el ne-a dat corpul și mare parte din abilități. Știți de ce cred eu că avem mințile acestea extraordinare?

— Da, știu, domnule Wallace, spuse Alma încet. Nu uitați că v-am citit mare parte din lucrări.

— Am să vă spun de ce avem mințile și sufletele acestea extraordinare, domnișoară Whittaker, continuă el, de parcă n-ar fi auzit-o. Le avem fiindcă în univers există o inteligență supremă, care dorește o uniune cu noi. Inteligența aceasta supremă tânjește să fie cunoscută. Ne cheamă. Ne atrage spre misterul său și ne dă mințile acestea remarcabile ca să încercăm s-o atingem. Vrea s-o găsim. Își dorește uniunea cu noi mai mult decât orice.

— Știu că asta credeți, spuse Alma, bătându-i din nou mâna liniștitor, și mi se pare o idee foarte originală, domnule Wallace.

— Credeți că am dreptate?

— N-aș putea spune, răspuse Alma, dar e o teorie frumoasă. Nici o altă teorie nu s-a apropiat atât de mult de un răspuns la întrebarea mea. Totuși, răspundeți la un mister cu un alt mister și nu știu dacă pot numi acest procedeu chiar științific – deși poetic sigur l-aș putea numi. Din păcate, ca și prietenul

dumneavoastră, domnul Darwin, eu caut în continuare răspunsurile mai sigure ale științei empirice. Mă tem că e în natura mea. Dar domnul Lyell ar fi fost de aceeași părere cu dumneavoastră. Dumnealui spunea că doar o ființă divină ar fi putut crea mintea omenească. Soțului meu i-ar fi plăcut foarte mult ideea dumneavoastră. Ambrose credea în astfel de lucruri. Tânjea și el după uniunea de care vorbiți cu inteligența supremă. A murit căutând-o.

Au tăcut din nou.

După o vreme, Alma a zâmbit.

— Mereu m-am întrebat ce părere avea domnul Darwin despre ideea dumneavoastră – cum că mintea noastră e exclusă din legile evoluției și că universul e călăuzit de o inteligență supremă.

Wallace a zâmbit și el.

— Nu era de acord.

— Cred și eu!

— O, nu-i plăcea deloc, domnișoară Whittaker. De câte ori aduceam vorba de ea era indignat. După atâtea bătlaii purtate împreună, nu-i venea să creadă că-l readuceam pe Dumnezeu în conversație!

— Și dumneavoastră ce-i spuneți?

— Încercam să-i explic că eu nu menționasem nicăieri numele de *Dumnezeu*. El îl folosea. Eu nu spusese decât că în univers există o inteligență supremă și că își dorește uniunea cu noi. Cred în lumea spiritelor, domnișoară Whittaker, dar niciodată n-aș include cuvântul *Dumnezeu* într-o discuție științifică. În fond, sunt ateu până-n măduva oaselor.

— Sigur că sunteți, dragul meu, spuse ea, bătându-l din nou pe mână. Îi făcea mare plăcere să-l bată pe mână. Îi făcea mare plăcere fiecare clipă din discuția aceea.

— Credeți că sunt naiv, spuse Wallace.

— Cred că sunteți minunat, îl corectă Alma. Cred că sunteți cea mai minunată persoană în viață din câte am cunoscut. Mă faceți să mă bucur că sunt încă aici și pot să cunosc pe cineva ca dumneavoastră.

— Ei, domnișoară Whittaker, nu sunteți singură pe lume, chiar dacă ați trăit mai mult decât alții. Eu cred că suntem înconjurați de o mulțime de prieteni și oameni iubiți, nevăzuți, trecuți pe lumea cealaltă, care exercită o influență asupra vieților noastre și care nu ne părăsesc niciodată.

— Ce idee frumoasă, murmură Alma și îl bătut din nou pe mână.

— Ați fost vreodată la o ședință de spiritism, domnișoară Whittaker? V-aș putea duce eu. Ați putea vorbi cu soțul dumneavoastră peste prăpastia dintre lumi.

Alma cântări în minte propunerea. Își amintea noaptea din legătorie, cu Ambrose, când își vorbiseră prin palme: singurul ei contact cu misticul, cu inefabilul. Nici acum nu știa ce se întâmplase. Nici acum nu era tocmai sigură că nu-și imaginase totul, într-o criză de iubire și dorință. Pe de altă parte, se întreba dacă nu cumva Ambrose chiar fusese o ființă magică – poate el însuși o mutație în mersul evoluției, doar că născut în împrejurările nepotrivite, sau în perioada istorică nepotrivită. Poate n-avea să mai existe altul ca el. Poate fusese și el un experiment eșuat.

Dar, orice va fi fost, nu sfârșise bine.

— Sinceră să fiu, domnule Wallace, deși invitația dumneavoastră e foarte amabilă, cred că am să vă refuz. Am avut și eu un pic de experiență în ce privește comunicarea fără cuvinte și știu că, doar fiindcă oamenii se pot *auzi* peste prăpastia aceea, nu înseamnă neapărat că se și *înțeleg*.

El râse.

— În orice caz, dacă vă răzgândiți, vă rog să-mi dați de știre.

— Fără îndoială. Dar, domnule Wallace, e mult mai probabil să-mi dați de știre *dumneavoastră* mie,

după ce mor, într-una din ședințele dumneavoastră de spiritism! Nu va trebui să așteptați prea mult ocazia, fiindcă voi dispărea curând.

— Nu veți dispărea niciodată. Spiritul nu face decât să locuiască trupul, domnișoară Whittaker. Iar moartea nu face decât să-l separe pe unul de celălalt.

— Vă mulțumesc, domnule Wallace. Sunteți foarte amabil. Însă nu e nevoie să mă liniștiți. Sunt prea bătrână ca să mă mai tem de marile schimbări ale vieții.

— Vai, domnișoară Whittaker – v-am expus aici în toate detaliile teoriile mele și nu m-am oprit deloc ca să vă întreb pe dumneavoastră, femeie înțeleaptă, ce credeți.

— Poate că ce cred eu nu e la fel de interesant ca ceea ce credeți dumneavoastră.

— Cu toate astea, mi-ar plăcea să aud.

Alma oftă. Grea întrebare. *Ce credea?*

— Cred că suntem cu toții trecători, începu ea. Se mai gândi o vreme, apoi adăugă: Cred că suntem pe jumătate orbi și plini de greșeli. Cred că înțelegem foarte puțin, iar din ce înțelegem mare parte e greșit. Cred că nu putem supraviețui vieții – *asta*, cel puțin, e evident! –, dar că, dacă avem noroc, îi putem rezista foarte mult timp. Iar dacă avem și noroc, și încăpățânare, putem chiar să ne bucurăm de viață.

— Credeți într-o lume de dincolo? întrebă Wallace.

Alma îl bătu din nou pe mână.

— Vai, domnule Wallace, și eu încerc atât de tare să nu spun lucruri care să supere oamenii...

El râse din nou.

— Nu sunt atât de delicat pe cât par, domnișoară Whittaker. Îmi puteți spune ce credeți.

— Ei bine, dacă vreți să știți, cred că cei mai mulți oameni sunt foarte fragili. Cred că trebuie să fi fost o lovitură cruntă adusă părerii omului despre sine atunci când Galileo a anunțat că nu ne aflăm în centrul universului – la fel cum a fost o lovitură adusă lumii când Darwin a anunțat că nu suntem creați, în mod special, de Dumnezeu, într-o singură clipă miraculoasă. Cred că celor mai mulți le e greu să audă astfel de lucruri. Cred că îi face să se simtă neînsemnați. Acestea fiind zise, mă întreb, domnule Wallace, dacă dorința dumneavoastră de a crede în existența lumii spiritelor și a lumii de după moarte nu e doar un simptom al încercării continue a oamenilor de a se simți... importanți? Iertați-mă, n-aș vrea să vă jignesc. Omul pe care l-am iubit din toată inima avea aceeași nevoie ca dumneavoastră, încerca să atingă același țel – uniunea cu o divinitate misterioasă, transcenderea trupului pământesc și a lumii pământești, ocuparea unei poziții de importanță într-o lume mai bună. Mi s-a părut un om foarte singur, domnule Wallace. Minunat, dar foarte singur. Nu știu dacă și dumneavoastră sunteți singur, dar mă întreb.

Wallace nu răspunse.

După câteva clipe, întrebă doar:

— Și dumneavoastră, domnișoară Whittaker, nu aveți aceeași nevoie? Nevoia de a vă simți importantă?

— Să vă spun ceva, domnule Wallace. Cred că am fost cea mai norocoasă femeie din câte au trăit vreodată. E drept, am avut inima frântă și cele mai multe din dorințele mele nu s-au îndeplinit. M-am dezamăgit singură prin comportamentul meu și m-au dezamăgit și alții. Am trăit mai mult decât aproape toți oamenii pe care i-am iubit vreodată. Nu mi-a mai rămas pe lume decât o soră, pe care n-am văzut-o de peste treizeci de ani și de care, în mare parte din viață, n-am fost apropiată. Nu am avut o carieră ilustră. În toată viața mea, am avut o singură idee originală – și s-a întâmplat să fie o idee importantă, care mi-ar fi putut da ocazia să devin cunoscută –, dar am ezitat s-o fac publică și, astfel, mi-am ratat șansa. Nu am soț. Nu am copii. Pe vremuri am avut o avere, dar am dat-o. Ochii mă lasă, iar plămâni și

picioarele mă supără tare mult. Nu cred să mai apuc primăvara viitoare. Voi muri de cealaltă parte a oceanului față de locul nașterii mele și voi fi îngropată aici, departe de părinții și sora mea. Pesemne că deja vă întrebați: de ce se consideră norocoasă femeia aceasta atât de bătută de soartă?

Wallace nu spuse nimic. Era prea amabil ca să răspundă la o asemenea întrebare.

— Nu vă faceți griji, domnule Wallace. Nu apelez la prefăcătorii cu dumneavoastră. Chiar mă consider norocoasă. Sunt norocoasă fiindcă mi-am putut petrece viața studiind lumea. De aceea nu m-am simțit niciodată neînsemnată. Viața e un mister, într-adevăr, și de multe ori e o încercare grea, dar dacă putem găsi în ea unele fapte reale, trebuie să le facem cunoscute – cunoașterea e cel mai prețios din toate bunurile.

Văzând că el păstra tăcerea, Alma continuă:

— Vedeți dumneavoastră, niciodată n-am simțit nevoia să inventez o lume dincolo de aceasta, fiindcă lumea aceasta mi s-a părut dintotdeauna îndeajuns de mare și de frumoasă pentru mine. M-am tot întrebat de ce nu e îndeajuns de mare și de frumoasă pentru alții – de ce trebuie să inventeze sfere noi și miraculoase, sau să-și dorească cu aprindere să trăiască altundeva, dincolo de tărâmul nostru... dar asta nu e treaba mea. În fond, suntem toți diferiți. Eu n-am vrut altceva decât să cunosc lumea *aceasta*. Acum, când mă apropii de sfârșit, pot spune că o cunosc mult mai bine decât atunci când am sosit în ea. Mai mult, fărâma mea de cunoaștere s-a adăugat restului de cunoaștere acumulată de-a lungul istoriei – s-a adăugat, cum s-ar zice, marii biblioteci. Nu e puțin lucru, domnule. Oricine poate spune asta a trăit o viață norocoasă.

Acum el o bătu pe mână.

— Foarte bine spus, domnișoară Whittaker.

— Într-adevăr, domnule Wallace.

După aceea, conversația păru să se fi sfârșit. Amândoi erau căzuți pe gânduri și obosiți. Alma își puse manuscrisul la loc în valiza lui Ambrose, o împinse sub divan și încuie ușa biroului. N-avea să-l mai arate nimănui niciodată. Wallace o ajută să coboare scările. Afară se întunecase și se lăsase ceața. Se întoarseră împreună, încet, la casa van Devender, despărțită de Hortus de doar alte două case. Alma deschise ușa; își urară noapte bună în hol. Wallace pleca în dimineața următoare și nu aveau să se mai vadă.

— Mă bucur nespus de mult că ați venit, îi spuse ea.

— Eu mă bucur nespus de mult că m-ați chemat, replică el.

Alma întinse mâna și îi atinse chipul. Wallace o lăsă. Îi exploră trăsăturile calde. Avea un chip de om bun – își dădea seama din atingere.

Apoi, el urcă în camera lui, iar Alma așteptă în hol. Nu voia să meargă la culcare. Când îl auzi cum închide ușa, își luă din nou bastonul și șalul și ieși iar afară. Era întuneric, dar pentru ea nu mai conta; chiar și în lumina zilei abia dacă mai vedea, iar locurile familiare le știa bine după pipăit. Găsi poarta din spate a grădinii botanice – poarta privată pe care o foloseau van Devenderii de trei secole – și intră în Hortus.

Intenția ei fusese să se întoarcă la Peștera cu mușchi și să se mai gândească, dar obosi repede, așa că se odihni puțin, rezemată de cel mai apropiat copac. Vai, dar bătrână mai era! Cât de repede se întâmplase! Era recunoscătoare pentru copacul de lângă ea. Era recunoscătoare pentru grădină, în frumusețea ei întunecată. Era recunoscătoare pentru un loc liniștit în care să se odihnească. Își aminti ce spunea biata și micuța Retta Snow cea nebună: „Slavă Domnului că avem pământ! Dacă nu, unde ne-am

așeza?“ Se simțea puțin amețită. Ce noapte fusese!

Am fost trei, spusese el.

Într-adevăr, fuseseră trei, iar acum nu mai erau decât doi. În curând n-avea să mai fie decât unul. Apoi avea să se ducă și Wallace. Dar acum, cel puțin, știa despre ea. Era *cunoscută*. Alma își apăsă fața de scoarța copacului și se minună de toate – de repeziciunea lucrurilor, de confluențele uimitoare.

Dar nu poți rămâne la nesfârșit în starea aceea de uluire contemplativă; după o vreme, Alma se pomeni că se întreabă ce anume era copacul. Cunoștea fiecare copac din Hortus, dar nu mai ținea bine minte unde se află, așa că nu și-l amintea. Mirosea familiar. Îi mângâie scoarța și știu: bineînțeles, era un nuc american, singurul din specia lui din tot Amsterdamul. *Juglandaceae*. Familia nukului. Exemplarul acesta venise din America cu peste o sută de ani înainte, probabil din vestul Pennsylvaniei. Greu de transplatat, din cauza rădăcinii pivotante lungi. Trebuie să fi traversat oceanul când era un puiet mic. Îi plăceau malurile joase ale râurilor. Prefera argila nisipoasă și solul aluvionar; cu fructele lui se hrăneau potârnichele și vulpile; rezistent la îngheț; sensibil la putregai. Era bătrân. Și ea era bătrână.

Asupra Almei convergeau dovezi din toate direcțiile, dovezi care o conduceau spre concluzia finală și formidabilă: în curând, extrem de curând, avea să-i vină vremea. Știa că era adevărat. Poate nu în noaptea aceea, dar într-o noapte apropiată. Nu se temea de moarte, în teorie. Dimpotrivă, nu avea decât respect și admirație pentru Geniul Morții, care modelase lumea mai puternic decât orice altă forță. Cu toate acestea, nu voia să moară tocmai atunci. Încă voia, la fel de tare ca oricând, să vadă ce avea să se întâmple în continuare. Important era să reziste scufundării cât mai mult cu putință.

Prinse cu mâinile copacul impunător ca pe un cal. Își rezemă obrazul de crupa lui tăcută, vie.

Spuse:

— Noi doi suntem foarte departe de casă, nu-i așa?

În grădina întunecată, în mijlocul nopții liniștite din oraș, copacul nu-i răspunse.

Dar o susținu în picioare încă o clipă.

Mulțumiri

Pentru ajutorul și inspirația oferite, autoarea dorește să mulțumească: Grădinilor Botanice Regale, Kew; Grădini Botanice din New York; Hortus Botanicus, Amsterdam; Grădini Botanice Bartram; Domeniului Istoric Woodlands; Muzeului Liberty Hall și Institutului Esalen; de asemenea, lui Margaret Cordi, Anne Connell, Shea Hembrey, Rayya Elias, Mary Bly, Linda Shankara Barrera, Tony Freund, Barbara Paca, Joel Fry, Marie Long, Stephen Sinon, Mia D'Avanza, Courtney Allen, Adam Skolnick, Celeste Brash, Roy Withers, Linda Tumarae, Cree LeFavour, Jonny Miles, Ernie Sesskin, Brian Foster, Sheryl Moller, Deborah Luepnitz, Ann Patchett, Eileen Marolla, Karen Lessig, Michael și Sandra Flood, Tom și Deann Higgins, Jeannette Tynan, Jim Novak, Jim și Dave Cahill, Bill Burdin, Ernie Marshall, Sarah Chalfant, Charles Buchan, Paul Slovak, Lindsay Prevette, Miriam Feuerle, Alexandra Pringle, Katie Bond, Terry și Deborah Olson, Catherine Gilbert Murdock, John și Carole Gilbert, José Nunes, regretatului Stanley Gilbert și regretatului Sheldon Potter. Mulțumiri deosebite dr. Robin Wall-Kimmerer (colecționara de mușchi originară) și, de fapt, tuturor femeilor implicate în progresul științei de-a lungul istoriei.

Poți fi încredințat, drag prieten, că multe științe și arte de seamă și mărețe s-au descoperit prin înțelegerea și finețea în gândire a femeilor, atât în speculațiile minții, demonstrate în scris, cât și în arte, întrupate în lucrări ale mâinilor. Îți voi da exemple din plin.

Christine de Pizan,
La Cité des dames

1405